

MONUMENTA
HUNGARIAE HISTORICA.

SCRIPTORES.

XV.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

TIZENÖTÖDIK KÖTET.

PEST, 1863.

EGGENBERGER FERDINÁND, M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

KÉSMÁRKI
TÖKÖLY IMRE

NAPLÓJA 1693. 1694. ÉVEKBŐL.

AZ EREDETI KÉZIRATBÓL

KÖZLI

NAGY IVÁN,

M. AKAD. L. T.

PEST, 1863.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

Tököly Imre naplójára még 1856-ban a classicus műveltségű Madách Imre tett figyelmessé, állítván, hogy azon naplóból néhai nagyatyja a maga számára kivonatot szerzett, mely szerint az érdeklött naplónak Esztergom érseki vagy káptalani levéltárában kell lennie. Ez okból nt. Knauz Nándor úrhoz fordultam kérelmemmel: igyekeznék a nevezett naplót a gondjaira bízott levéltárban nyomozni; s azt föllelve, velem közleni szíveskednék. Kérelmem teljesült; tisztelt tagtársam — kinek szívességeért ezennel is köszönetemet nyilvánítom, — hazafias készséggel közölte a föltalált nagybecsű kéziratot, melyet miután a m. tud. akadémia történelmi bizottsága a tört. források érdekében napfényre juttatni érdemesnek tartott, ime itt veszi az olvasó közönség.

Az eredeti, jól megtartott kézirat, mely a primási világi levéltárban Titul. III. f. jegy alatt található, ívrétű, kék kemény papirostáblába kötött három újnyi vastag kötetet képez. Kívül a könyv sarkán fehér papíroson alkörmössel a levéltári jegy alatt ez olvasható: *Diarium Emerici Tökölyi de annis 1693 et 1694.* — Az első két üres (beiratlan) levelén kívül áll öszvesen 284 viziratos, XVII. századbeli sárgás színű levélből, melyekből az előbbi 110 levél nagyobb ívrét alakú, közben a 87. 88. a 91. 92. és 99—102. levelek kisebb ívekből valók; a 111. levéltől kezdve az egész kézirat kisebb alakú ívekből áll. Az említett első üres levél kötés alkalmával jutott a kézirat elébe, a máso-

dik levél pedig eredeti borítéklapját képezte a naplónak akkor, mikor az még konczszámra összevarrott füzetekbe iratott; ezen levélen annak kezével írva, ki a napló írását megkezdte, s nagyobbára írta is, e latin vers olvasható :

Huc ades exoptata dies, decus omne dierum,
Pro me sorte datum, lux optatissima salve.

A harmadik levelen kezdődik a napló ezen fölirattal „*In nomine Domini. Anno Domini 1693. Continuatio diarij*,” mely utóbbi kitétel kétségtelenül tanusítja, hogy már az előbbi évről (vagy évekről) is vezetett hasonló napló. Ezen kötet, — melyből a múlt századnak végén, vagy a folyónak elején néhai Madách Sándor csak kivonatot vett családi levéltára számára, és így az tudtomra sehol még csak teljes másolatban sem létezik, — két évi teljes naplót foglal magában, úgymint 1693. és 1694. évre. Az előbbi évről szóló 114 levélre terjed; utánna közben három levél üresen maradt, ezek közül az utolsónak közepére fakúlt-barna festéssel tojásdad alakú bélyeg van nyomva, mely szárnyas nemtőt mutat. Ezután a 115. levélen kezdődik az 1694. évi napló s foly egészen végig összesen 170 levélen.

A naplónak eredetiségéről semmi kétséget nem hágy annak külső, belső alakja s egész mivolta, melyekből világosan kitűnik 1. hogy az naponként iratott, de nem egy tentával, nem egy tollal, sőt nem is egy, hanem öt külön kéz által; 2. hogy e napló Tököly Imreé volt legyen, ha külsőleg reá írva nem volna is, belső tartalmából annyiszor s oly bőven kiviláglik, hogy azt tartalmából vett idézetekkel mutogatni is fölösleges. 3. hogy a bujdosó fejedelemnek ha nem is önkeze, de bizonyosan irodájában titkára vagy más meghitt embere által — és pedig a fogalmazat egyformasága s néhol hibásszó kötése után ítélve tollba-mondás (dictálás) után — iratott. Itt jegyezzük meg azt is, hogy az íráson több helyütt az arany porzó máig fenmaradt.

Mi már írás alakját illeti; a napló legnagyobb

része hosszúkás, szegletes, jobbtelé dőlt apró betűkkel van írva. Eféle írással a naplónak következő részei vannak írva : a) Elejétől, azaz 1693. január 1-től kezdve egészen szeptember 11. napján e szavakig : „*Poricsa felé leküldöttem.*“ b) sept. 22-től octob. 7-ig bezárólag. c) Octob. 9-én „*volt nálam egy cserkészbek*“ octob. 18-ig bezárólag. d) Octob. 19-én e szavaktól „*mondotta azonba*“ 1694. évi ápril 4-ig bezár. e) ápril 8-tól máj. 6-ig. f) május 12-től aug. 22-én ezen szavakig : „*írásba adtam ki egy dispositiót.*“ g) aug. 25-én „*kedveskedésemet a szerdárnál*“ szavaktól aug. 27-ig bezár. h) aug. 29-től sept. 1-ig bezár. i) sept. 5-től sept. 21-én e szavakig „*küldöttem leveletem feleségemnek.*“ k) octob. 10-től octob. 15-én „*Füredínt s Vidéínyt emlegetitek*“ szavakig, s végre l) octob. 17-től nov. 14-én e szavakig : „*orvosságokat küldtem volna.*“

A másik rendbeli sokkal nagyobb, gömbölyűbb alakú írás, lassúbb (tán öregebb) kéznek eredménye, és csupán sept. 11-én e szótól kezdve : „*Mahmut bég Oglí*“ sept. 21-ig bezárólag fordul elő.

A harmadik rendbeli gyors, ügyes, de hanyag kézre mutat, ez írta a következőket : a) octob. 8-tól octob. 9-én e szavakig : „*Véghez nem vihette volna.*“ b) 1694. ápril 5-től — ápril 7-ig bez. c) máj. 7-től 11-ig bez. d) aug. 22-én „*az intimátio szerint*“ szótól aug. 25-én e szavakig „*én is feleségem nevével*“ bez. e) aug. 28-át. f) sept. 2-től 4-ig. g) sept. 21-én „*az mely hatiserifjeit hozta*“, innen octob. 5-ig bez. h) octob. 7-én „*maga sátorától*“ szótól octob. 9-ig bez. i) octob. 15-én „*ezen dolog s kívánság azért*“ szavakról octob. 16-ig bez.

Negyedik rendbeli formátlan írás tölté be octob. 19-ét e szóig „*aval ossecuralt*“. Többször e vonások elé nem fordulnak.

Az ötödik fajú írás rendes, folyékony sorokba állítá karcsú betűit, és az egész naplóban összesen kétszer működött : a) octob. 6-tól octob. 7-én e szavakig : „*Tatár Chámnak, kit is a vezér ma*“; és b)

nov. 14-én e szótól: „*Item leendő telelősemhez képest*“ végig. Ezen írást, ha csupán egy-két betűből, — mert Tököly Imre tollvonásait csak aláírásából ismerem, — következtetni szabad volna, az ő keze írásának volnék hajlandó hinni; mely véleményemben erősíteni látszik azon körülmény is, hogy ugyan ezen kéz szúrta be utólagosan octob. 14-én Tököly leányának, Zsuzsannának születését is.

Még egy írásfaj látható a naplóban, Glavics Miklósé, ki azonban csupán — mint a napló is világosan megjegyzi, — csak egy követségi jelentését iktattatta abba sajátkezűleg.

A kézirat kiadásában úgy jártam el, hogy az, mennyire lehetett, a mai helyesírás szerint adassék, de az eredeti akkori hangoztatáshoz vagy kiejtéshez híven, innen van a sok *í* a mai *e* betűk helyett a szövegben, mely azonban egyéb híven megtartott nyelvészeti s helyesírási sajátságokkal együtt az öt külön íróhoz képest az egész naplón végig váltakozik.

E napló Tököly Imrének (szül. 1657. sept. 25. mh. 1705. sept. 16.) nem csak jellemzésére, hanem a zernyesti ütközet után szerencséjének végképen hanyatlása és bujdosásának közepette is feszített erővel szőtt tervezeteire és viszonyaira nézve, tanulságos történelmi képet tár előnkbe, melynél fogva méltatása is nem egyes napok megszaggatott töredékes adataira, hanem az egész naplónak együttesen egy keretbe foglalt rajzára alapítandó.

Pest, octob. 1862.

NAGY IVÁN.

TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA

1693 1694.

IN NOMINE DOMINI.

Anno Domini 1693. Continuatio Diarii.

JANUÁRIUS.

I. Csötörtök. Az fenforgó dolgok iránt nyughatatlan elmével lévén, az íjjel nem igen alhatván az szerdár nekem irott levelire ugyan íjjel választ tétettem, megirván abban determinatiómat, mennyiben ígérhetem magamat az angliai követnek kísírlésibe és hajóiban levő impedimentumi alá kívánt adható vectura iránt, reggelre kelvén, újobban magamhoz hozattam az szerdár agáját, megolvastatván előtte, mit írtam az urának, és szóval is explicálván magamat, miért hogy Nisnél tovább sem vecturát, sem comitivát nem adhatok, és azt is úgy, hogy ennek az országnak szokása szerint, az kiknek embereim közül szekerek megyen, az bért megadják, nem kevéssé exaggerálván azt is, minekelőtte Szendrörül eljüvén, mi velünk szemben volt, és valamint velünk ezen dologrúl végezett, miért kellett Szendrörül e követet megindítani, és oly alkalmatlan szeles időben; kiben is ő magát mentette szolgaságával, hogy így volt parancsolva az urától, így kellett cselekedni, nem gondolván ebben valamely difficultást az ő ura, sőt inkább reminlette, hogy nekem complacálni fog vele, ha ezen alkalmatossággal a szekerek bérét is megadván, Nis tájárul az kuruczok magoknak bort is hozthatnak azon szekereken visszajövöben, javallván

azt is neki, hogy az én resolútióimmal ment maga vissza az urához, de ahoz neki kedve nem lűn, hanem levelet írván az urának, azt is az magam levelivel expediáltam, *Ugróczy László* komornyikomat, egyéb dolgokban is adván instructiót neki, sietve expediáltam. Ebéden az francia követ és Kornari az 1.-fejérvári építőmester voltanak nálam; ebéd után audientiát kérvén az francia, estvefelé pedig Kornari, vélek sokat beszélgettem. Az francia interponálta magát Dósa Mihály és felesége dolgában, gratiát kívánván tekintetiért tülem nekik, hogy előbbeni állapotjokban accomodáltassanak, kikben való resolútiómat differáltam. Hozta azomban elő az angliai orator dolgát is, roszul sonálna úgymond az is ura udvarában, és legközelebb a török császár mellett lévő francziai orator előtt, ha az ő jelenlétében itt azon angliai követnek, mint az kiknél ők s az ő urok nagyobb ellenséget nem tartanak, becsületet tennék, avagy hogy kísértetném; s vecturát adatnék portékája alá, melyben is volt illendő válasza, nem kívánom ugyan offendálni az francziákat, de az szerdár reám küldvén, s expediációját reám bizván, ez az török császár földé lívín, azt is teljességgel nem impediálhatom, magamat az időhöz s a dolgokhoz kell accomodálnom. Kornari audientiájának alkalmatosságával penig voltak relatiói Landor-Fejérváratt és az angliai követ mellett experiált dolgokrul. Déleesti két óra tájban a szél csendesedvén, nagy bajjal s veszedelemmel által hozták az kulicsi törökök az angliai követet az innék eső partra, kivel az dolgokat mint folytassam az francziai követ mai declaratióihoz és az szerdár azzal ellenkező kívánságihoz képest, tartottam ezekrul conferentiát becsületes híveimmal.

2. Pinter. Küldöttem embereimet az angliai követ vigyázására, ki is Kulicsnál által jüvin az Morován, szállott meg az Dunába befolyó Morova torkában impedimentumival együtt az innekeső parton, az hová kiküldvén köszöntésre, becsülettel gazdálkodtattam nekie. Hívtam azonban a szerdár agáját is, kivel sokat beszéltem, minthogy is kívánta, hogy behozasam az követet, micsoda okokra nézve azt nem cselekedhetem, és vele is szemben nem lehetek, azt neki büven declaráltam, máskint pedig minden innen kitelhető gazdálkodásokkal kedveskedni neki, és Nisig is — az mint magamat ajánlottam — elkísírtetni s vitetni azon követet, kész vagyok, mely ratióimmal ő is convincáltatott. Csendes idő.

3. Szombat. Küldöttem Nisre levelemmel Dósa Mihályt, hogy addig is, míg az szekerek oda érkeznek, az szükséges dolgokról provideáljon. Az szerdár agája Kornarival mentenek az én parancsolatombúl az angliai követ hajóihoz, az hol kikötött. Oblaczki felől is jött hírem, hogy jü Havasalfölde felül valamely vásárlott marhákkal, kinek is eleiben comitivát küldöttem. Magam recreatio kedvéért kimentem vala az francziával vadászni, és ebédet is oda ki evén, estve jöttem meg. Megjüvin emberem az angliai órától is, nagy contentummal vette az kedveskedést, insinuatiókat és ratiókat, melylyel convincáltatott, hogy maga és királya ellen való dolgoknak ne esmérje, hogy itten az ő rendje szerint nem excipiálhatom. Reggel szeles, ebéd tájban esős, estvefelé pedig szép idő volt.

4. Vasárnap. Érkezék meg az l.-fejérvári szerdár válaszaival Ugróczy László komornyikom, az angliai követ expedíciója és vecturája dolgában újabb újabb

difficultásokat csinálván az szerdár, és hogy Nisig sem kívánja vecturáját s kísértetésit, ha csak legalább Sarkösig nem vitetem impedimentumait azon követeknek, újabban itt levő agáját magamhoz hívtam, declarálván neki újabban is, hogy egyáltalában tovább Nisnél nem kísértetem s vitetem, ha vissza akarja vinni, lássa, mert ide sem kell vala hozni, convincálódván az aga, hogy ez a dolog nem kevéssé fog praecjudicálni az török császár méltóságának, és az ő ura becsületének, remínkedett, ámbár mást írjon is az ura, csak Nisig vállaljam fel, ő az dolgokat, miben legyenek, megírja az urának általában, avagy maga is elmegyen postán, ha úgy kívánom. Kire én: nem kívánom, hogy maga fáradjon, írjon jó formában az urának, annyi mint az: subsistáljon még két három nap az követ, postán küldöm el még az íjjel az szerdárhoz Sándor uramot, kinek ő is consentiálván, estvéli tiz órakor küldöttem el Sándor Gáspár uramot Lander-Fejérvárra, levelet is írván általa. Lágý idő volt.

5. Hefő. Újabb gazdálkodással küldöttem szolgálmat az angliai követhöz, ki is az Morova Dunában befolyó torkában most is subsistál hajóival együtt, igen conturbatus elmével tanálták, elbusúlván mind az dilatiókon, s mind penig egízségét fíltvín, hogy ily alkalmatlan helyett esett subsistentiája és részszerint az mint észrevettük, talám én reám is lehet suspitiója, hogy az ily procrastinatióknak én lehetek oka. Az szerdár agája megint vissza jött az angliai követ látogatásából. Szép, csendes, lágý idő volt.

6. Kedd. Az szerdár agája újabb audientiát kívín, szemben voltam vele, obtestálván, míg *Sándor* uram megérkezik is, küldjem el az szekereket az követ

hajóihoz, ha szinte nem terhelik is ma, kinek is kívánságának annuálnom kellett, és azon szükségre kívántató szekereket expediáltam, confidenter beszilgettem vele egyéb dolgokról is, hogy a fővezér Lándor-Fejérvárrúl való elmenetelétől fogvást semmi ember sem levél nem jött sem ide sem ő hozzájok, nem kicsiny suspicióval vagyon ő is, hogy valamely változások estenek az portán, és abban tartózkodtanak meg az dolgok, az minthogy mondá azt is, már is L.-Fejérváron folyt olyan hír, hogy az császár is Konstanczinápolyban ment volna, mely is nagy consequentiák csinálására való dolog volna. Ezek után volt audientiája a francia követnek, kivel is volt discursusom, hogy ma 12 napja, miolta ez az angliai követ kijött Lándor-Fejérvárrúl, és ebben az temporizálásban, s difficultások csinálásiban mennyiben kívánok neki complaceálni és secundálni az ő intentióját, és mely contemptusnak tartja, s mennyiben boszorkodik az angliai követ, hogy ide be nem hozattam s becsületet neki nem töttem, holott az landorfejérvári szerdár ezt maga agája által is ezt mennyiben kívánta persvadeálni, és mikor elküldötte magának is az követnek mondotta, hogy hatalmas török császárnak úgymond egy királya vagyon, arra felé küldlek, azzal szemben fogsz lenni, meglátod annak emberségit és miképen fog tégedet becsülettal elküldeni s kísírtetni, kit is mosolyogva és nagy contentummal értett az francziai követ; mondván: talán az patvar ezt is elviszi, s ezen incomodítások között megbetegszik, ezt penig én igen okosan cselekszem, meg tudja írni az királynak, mert ugyanis az ő királyok és az francia nemzet engem szeretnek, nekem eleitül fogva patrocínáltanak, és az király annál többet cselekszik

mikor az ilyen dolgokban informáltak; kire én is: meggondolható uram miésoda injuria ez egy ilyen embernek, hogy egy s másfél órányi földre lóvin tülem, kívánt volna látni, s így contemnáló, de engem eddig is sem az angliai király sem más evangélikus királyok s fejedelmek nem segítettek, hanem ha katolikus volt is az felséges francziai király, ő volt egyedül az én protectorom és patronusom az keresztyén királyok s fejedelmek között, ő felségének tartozom többel; kire ő: máskint is Vilhelmust nem igaz királynak tarthatni, hanem est usurpator tantum Angliae, az igaz örökös király és annak fia Jacobus az, a ki a francziai király protectiója alatt vagyon. Jelentette, hogy valamely szarvashússal kedveskedvén neki, úgy értette. Kire én: valamely gazdálkodásnak meg kellett lenni in favorem turcarum, nec humanitate aliquis peccat; volt azután szó az újtjárúl, hogy úgy fogom alkalmaztatni, kilencz vagy tizedik nap érhessen Nisre, és onnan visszajűnek az én szekereim, és ez az complacentia sem lesz vala a törökökhöz, ha magunk privatuma nem forogna benne, hogy itt laktunkban onnan élünk borral, s bort fognak hozni az oda menő szekerek, azonban az hajóiban is ezen angliai követnek az mi szükségünkre fognak itt maradni.

7. Szerda. *Sándor* uram megérkezvén Fejérvárrúl, érkezett a Morovához, az hol én hidast és strását tartok, de az Morova jege felszakadozván, semmiképen ott ált nem jöhetett, az strásáktúl üzent be, hogy jűne és sietne de nem lehet, mindazáltal legyen híremmel, minden reá bízott dologra kívánt választ hoz, Kulics felé az Dunára vette útját, ott menvén az Morova a Dunában. és az angliai követ hajói is ott az

torokban livín, hogy az Dunára ülvín mind az követ-
 tel szemben lehessen. mind pedig én hozzám inkább
 penetrálhasson, kire nézve ezen angliai követ szük-
 ságra kívántató több szekereket is az többi után menni
 parancsolván, küldtem a szerdár agáját is oda, és
 véle együtt *Inczédi Mihály* uramat is, meghagyván
 vigyázzanak *Sándor* uramra, és *Sándor* uramtól vé-
 gire menvén az dolgoknak, mint végezett az követ meg-
 indításáról az szerdárval, innen már ordinantiát se
 várjanak, hanem csak fogassanak hozzá az szekerek
 rakatásához. és az hajók evacuálásához. Izentem A.
 O.-nak*), valamely dolgokról confidenter, kinek is
 commoditására, minthogy Nisig két három helyen
 is mezőn s erdőn esik stációja az pusztá ország miatt,
 küldöttem Nisig való uzusára az magam téli ka-
 lyitka sátorát. Ezek véghez menvín, érkezett az havas-
 alföldi vajdának egy török agája egynehány lovas
 törökkel, mind az török császár fermánját mind az
 ura levelit hozván, insinuálván nem egyebet a le-
 velke, hanem hogy a landor-fejérvári praesidium
 szükségire Hav. földiből hajtának ezer száz egyne-
 hány vágót, kisértessem azokat kár nélkül L.-Fejér-
 várra, livín százig való puskás és paraszt oláh is
 azon marhákkal. Érkezik *Oblanczki János* élésmeste-
 rem is ugyan Hav.-földiben konyhánkra, és más hi-
 veink szükségire vásárlott feles sertésekkel. *Horvát*
Ferencz uram tudósítása érkezett egy postája által
 Oros-Csikról. Estvefelé megjőve *Sándor Gáspár* uram
 is, ki is elsőbben az A. O. hajójánál livín, és ottan
 minden dolgokat jó rendben hagyván, tett nekem is
 relatiót az l.-fejérvári dolgokról, cum contento hoz-

*) O l v a s d : angliai orátornak.

ván választ mindenekre. Visszajött véle az hajóktól az szerdár kapucsilár thihája is. Kődös lágyidő volt.

8. Csötörtök. *Sándor* uram hozta levelekre választ tivín póstán elküldöttem. *Sándor* uramat ujabban az comitivával és egyéb utjára való tisztességes gazdálkodásokkal az angliai követhez küldöttem, hogy megindítsa, és hogy az hajóknak is az javát az én szükségemre elfoglalja, minthogy azoknak a jobbikát, kin maga jött le az Dunán az követ, nekem adta, kettőjit a szerdárnak s az többbit más török uraknak. Irtam az szerdárnak az neki ajándékozott hajók felől is, hogy pénzen megveszem, ha nekem adja. *Sándor* uram azért az követet az hajókból kiszállítván és az szeke-
rekkel együtt az Morova berkiből kihozván, szállította az én sátorom alá egy tiszta helyre, praesentálván az gazdálkodással együtt az comitivájára rendelt sereg kapitányát is *Kassai Istvánt*, és az lovas s ökrös szekerek mellé rendeltetett lovász mestert *Magyar Jánost*, hogy oly dispositióval küldtük őket, mint én tülem úgy függjenek és mindenekben alkalmaztassák magokat parancsolatjához s dispositiójához, mind fegyverire, személyire, ruhájára, commendoztatván ki az gyalog seregekből hatvan legényt egy hadnagygyal, és egy zászlóval s egy dobossal. Azonban puskásim is szerencsésen járván és szarvasokat s vaddisznókat vervén el, abból is neki gazdálkodtam, mely dolgokat látván az követ felette nagy contentummal volt és köszönté. Szép idő volt.

9. Pintek. Duplicáte küldtem leveleket bizonyos postáim által az tömösvári vezér Topály Huszain pasának. *Sándor* uram az angliai követet megindítván és maga is egy darabon kísírvén, midőn tőle elbúcsúzott, fakadott az követ ilyen szókra: Assecuro cel-

sissimum principem sub fide Christiana, et verbo meo nobili, quod omnem suae Celsitudinis discretionem et officiositatem perscribam regi meo. Ezekkel is inkább hiszszük csak hízeltedék, *Sándor* uram azért bejűvín és jelentvín, hogy még valamely nyerges lovak is kívántatnának az követ szolgálai alá, mivel szekeren való menetelek alkalmatlan, magam és szolgálaim lovaibúl első státiójára küldöttem husz nyerges lovakat, dispositiót tívín oda is, hogy semmiben folytatkozása ne legyen, egy commisáriust is rendelvén melléje az udvari szolgálaim közűl, mai státiója lészen egy Csernecz nevű falu, ide fél mértföld. Ezen követnek s egyetmásinak vecturája alá lovas és ökrös szekereket 33. adattam, kik Nisig viszik, mely alkalmatossággal én is küldöttem egynehány szekeret üres hordókkal, hogy Nisrűl az mikor visszatérnek szükségemre, rajtok borokat hozzanak. Az nálam levő Skerlet rabja féle tisztet, minthogy az angliai király országából való fi, kívánván magához a követ, azt is hozzája menni megengedtem. Vizsgálódván *Inczédtűl* az francziai királytűl micsoda pensióm vagy on esztendőnkint; ezen első státióján arra fakadott: tíz ezer aranybűl álló pensiómat mondván *Inczédi* uram annuatim az gallustűl, quod Rex Galliae dedit, dabit et meus Rex, ego haec efficiam, et plus adhuc et in eā majorem habebit certitudinem Sua Celsitudo. Bene inquam scimus, statum Transilvanorum, et Hungarorum, et quando quidem principes Transilvaniae et Transilvania fuerunt, qui Hungarorum privilegiis invigilarunt, fieri debet, ut sicut fuit, temporibus praedecessorum Transilvaniae principum, fiat et imposterum.

Mind ezek is csak biztató hízeltedő szók, az idő megmutatja, mint lesz. Ezek után (noha már an-

nak előtte való napokban is tett vala valamely szót ugyan Inczédi uram előtt) de most ugyan nagyobb mértékben fakasztotta ki, hogy is mellette volna egy olasz úrfi, Dóriának hijják, az én nálam megholt Dóriának nemzetsigéből való, ki mikor Bécsből megindult, mind maga, mind mások által recomendáltatta magát, hogy vegye maga mellé, jöhessen véle Konstanczinápolyban pro experientia, s onnan ő is az tengeren által veszi újobban útját hazája felé Genua nevű nagy olasz városban, ki ugyan respublica is, ott lívín háza és egyéb jószága. Fíltvín magát afféle idegen embertől, nem acceptálta, mikor Bécsből megindult előre elmenvín, megint Komáromnál várta, ott is magát insinuálván, ott sem acceptálta, Komáromból megint azon olasz ifjú fogta magát, s elment Landorfejérvárra, és az mikor Landorfejérvárhoz érkezik az angliai O. megint ottan látja, az lábaihoz borúlván, remínekdvín, vigye el Konstanczinápolyig, ne hagyja a törökök közt veszni. Nem tudván mit csinálni az O. lívín reflexiója az keresztyénsígre is, török keziben is nem adhatván, annuál hogy elviszi, ki is (minthogy máskint is csinosan volt) csak hamar abutált az confidentiával, híre nélkül járván fel gyakran az szerdár kapujára, és magát sok dolgokban avatván, et quidem ultra crepidam sutor, meg kellett ismerni, az egész gyanúsággal kellett lenni az oratornak, hogy explorátora. Adta azért ezen úrfiat az én kezemben, hogy már elsőben denegálván tüle, hogy tovább nem viszi, s mellette nem szenvedí, de ha az én szolgálatomra akar jüni, specialis levele által recomendálni fogja, az minthogy az én tetszésemből is adott neki egy recomendatiót, de máskípen vigezvín azonban felőle, vitték azért olasz uramat az poserolczai palota

helyett az rhami tömlöczben, levetkeztetvén elsőben az maga ruhájából és magyar köntöst adván reája. Érkezett meg *Brassai* nevű postám is Drinápolyból francziai orator, és az magam kapithiai nagy csomókból álló leveleivel s diáriumával, mely informatiókból kitetszik az is, hogy az előre ment angliai király követje praeparat ingenia ministrorum ottomanicorum ad pacem, és nagy becsülettel accomodálván, az hol nekem volt tavaly Drinápolyban szállásom, oda szállították, és az mint az francia O. is recognoscálja, s magam emberei máskipen is úgy tanúlták ki: quod omnium mentes et conceptus sunt suspensi ad adventum novi ipsius anglici oratoris. Lágys essős idő volt.

10. Szombat. Az angliai követ cserneczi státiójáról is felkelvén és Inczédi Mihály onnan is tüle vissza jüvín kérte azon is, hogyha lehet Nisen érje be, (minthogy ugyan ő kgyme rendeltetett az Portán Drinápolyban az véle való corespondentiára) kívánván azért is, hogy hamarabb be is jű, hogy két három napig véle együtt járván, megint előre mehessen Drinápolyban s ütet praeveniálja, és az mikor beéri, akkor megint valamely riszit kiadja az dolgoknak s Drinápolyban érhetvén penig semmit el nem titkol, et erit manuductor meus, quomodo mei homines se gerere debeant és mire mehet ő az nímet császár riszérül s miben keménykedjünk mi is. Oly secrete kívánja ezeket az dolgokat folytatni, hogy az secretáriusánál hitelesebb embere nincsen, de azt sem hiszi meg benne és Inczédin kívül is mást meg nem hiszen, minthogy ő ordináltatott tülem ezen dologra, fel is keresi az corespondentiának módját Drinápolyba, ut quam secretissime fiat, és bár ezen követség. a kire ő expe-

diáltatatott, az nímet császár és török császár közt való békességet nézze, de hogy az én személyemet s dolgaimat concernáló dolgokat s vele lejendő tractatusimat, hogy praecise az maga királyának adja értésére, és az bécsi udvarral nem communicálja, arra ugyan nagy esküvéssel obligálta magát. (Hihető, fél Anglus uram ezen felvett utazásiban és pusztá földön, hogy jobban őriztessük, azért igéri annyi hízelkedéssel magát, megvállik idővel, ki is tetszik, mit effectuál*) Volt audentiája mai napon az szerdár kapucsilár thihájának is nállam, levelet iratván az urának törökül biztam valamely dolgokat is reája, az tegnap érkezett leveleket az íjjel s ma reggel resolvalván, és az clávisos írásokat is megfordítatván, azokból tetszik ki, hogy az l.-fejérvári szerdárra adtak volna ki Drinápolyba valamely fermánt tiz erszény pénzrül az én embereim keziben, mely in originali ott maradott ugyan, de az páriáját *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* uraimék az drinápolyi kadia pecsétje alatt afftenticáltatták, mely párt is az szerdárnak elküldöttem, declarálván exaggerative és protestative, hadaimnak az quártélynak nem léte, és már az minap L.-Fejérvárrúl adott élésnek is elfogyása, és az hús-
nak is nem léte miatt ő vétségit és nagy szükségít, és hogy magam is mennyi időtül fogvást udvarom népének nagyobb részinek húst nem adhatván, pénzt adatok húsrá nekiek, mindenekben ajánlotta magát ez a török, mint fogja proponálni és procurálni az uránál; egy öltözetre való posztót, és egy pár pisztolyt is ajándékozván én is nekie, expedíaltam. Úgy az l.-fejérvári szükségre havasföldiből hajtott marhá-

*) A () közé foglalt sorok a lap szélére irvák.

kat is hidason által vitettem az Morován. Az angliai követttől érkezett meg Kornári az landor-fejérvári építőmester, kinek is volt audientiája, ki által is az követ küldte meg az királya és királynéja valóságos képét; és praesentálta nékem az hajóját is, az kit neki az követ adott. Megjött válaszom az szerdártól is L.-Fejérvárról, kiben ír többi között némely drinápolyi híreket, és hogy az két hajójának egyikét, az kit az követ nekie adott, nekem ajándékozta. Volt azután nálam audientiája az francziai követnek De Loranak, ki is elsőben közlötte vélem az franczia O. levelit. Én is közlöttem véle az nekem írt informatiókat, egynehány órákig tartó discursusim s conversatióim voltak vele, *Sándor Gáspár* uram livín csak jelen, exagge-rálván az két hatalmas nemzet francziai és török mellett mire- való jutásunkat, recapituláltatván *Sándor* urammal avagy csak az francziai királytól nekem annuatim járó pensió iránt mi válaszszaal bocsáttatott, kit mennyire az franczia O. Drinápolyban előttem is confirmált az király nevivel, hogy in fine campaniae mindenkor megadják, az campaniáknak vége még novemberbe volt, arra rendelt szolgám még akkor ment be, azután *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* becsületes híveim is, miért hogy megadását az francziai orator differálja, ilhon az francziai fegyveres gályák is, kikről szó volt e napokban, visszamentek Konstan-czinápolyból, azok sem hozának semmit is az mi szükségünkre, avagy ha hoztak is titokban van az O-nál.

Itt én is igen invehálódtam az francziai orátor ellen, hoztam elő az angliai követet is, hogy noha, ha énnálam audientiája lett volna is, méltán nem offendálhattam volna, quia habeo verbum apud istos, et cor meum habent galli, nec humanitate aliquis peccat, de

még is in favorem ipsorum intermittáltam az audentiát, contemnáltam. és siető útjában s negotiatiójában ennyi napokat vesztettem vele, előhozván itt azt is: Volt oly idő, hogy az római császárhoz követeket küldöttem s azon időben az francziai királyhoz is, non fui tamen gallis suspectus, declaráltam az szerdárnak mit izentem és hadaimnak s magam belső udvara népének is alkalmatlanságát és az nagy reménységek mellett minden alkalmatosságokból való kifogyásoamat. Ezekhez tartozó több sok szó is voltanak, kiket ő nagy pirulással, álmélkódással, és mint egy megbúsult formában hallgatván, kezdette el elsőben is beszédti azon: okát maga sem tudja, hogy az franczia orator, avagy csak az királytól annuatim rendelt pensiómnak megadását is differálja, holott az mint jelentette, neki francziából is megírták, lugdunumi kereskedő ember administrálta azon pénzt az orator kezéhez és minthogy az orator írása nem egyez a V. dispositiójával, holott is azt írja, quod praestiterit sua officia eorum Vezerio in negotiis meis, ő azokat mondhatta, az miket az királya neki parancsolt. és az kikkel bocsátotta, mely szokat ujabban is reiterálta, de azt ugymond, meg kell vallani, quod crumenam regis habeat orator in suis manibus. Fakadott ilyen szókra is: Videt extremitates Celsissime Princeps, quid faciam, et quid scribam, mandet mihi. Kire én is. Mind az portai levelekből vett extractusokból az mint velé közlöttem, megláthatja az vezér tökéletlenségét, quod alia ibi dicat, alias hic faciat dispositiones, nec orator vester facit nobiscum sincere scribat ea, quae videt, et experitur, scribat, quod revocabo homines meos Adrianopoli, quos expediveram pro tali pecunia levanda si taliter nos accomodet Dominus orator, debemus haec

per expressatum hominem nostrum in Galliam, et viam notificandi inueniemus. Interim ego cum illis, qui sunt primarii inter homines meos, capitaneisque militiae, habebo conferentiam, quid in tali statu agendum, quomodoque militia nostra conservanda sit, expediemus homines nostros Adrianopolim, et ad illorum reversum quomodocumque tamen superare debemus istas difficultates, et conservare conamur militiam istam, ex conferentia nostra quid determinabitur, significamus Illustritati vestrae. Ezek után elmenvín nagy izzadva az franczia, újobban percurrálván az leveleket, és az szükségesebb dolgokat extrahálván, már estvével conferentiára felgyűjtöttem becsületes híveimet, mind a magyarországiakban, s erdélyiekben, közölvén velek az levelekből extrahált dolgokat, és az mai audientiákon az törökkel, és francziával fenforgott dolgokat, s discursusokat. Végeződött el közöttünk, hogy ezen dolgok végett magam fáradjak el Landor-Fejérvárra az ott való szerdával való conferentiára, az alatt pedig az hadak tiszteit is, az kik hol vannak, Petróczy uram gyűjtesse be, tovább való intertentiójoknak s conversatiójoknak módjáról beszéljen velek az tülem vett informatio szerint. Az tegnap érkezett levelekkel érkezett az fővezér, és vezér tihája levelei is. kiket magyarra fordíttatván, mind az francziával, mind pedig említett híveimmel közlöttem.

11. Vasárnap. Udvari szolgálimból álló belső tiszteimet magam eleiben hivatván, tettem dispositiókat belső dolgaimnak folytatásáról, nevezetszerint asztalim tartásáról, az praevendások praevendázásának rendiről, minden rendbeli tiszteimnek, kik magokat perceptióban ingerálták, hogy bizonyos deputatus híveim számadásokat revideálják, és tülök számot is

exigáljanak, arrúl is rendelíst töttem. Sándor Gáspár uramot jó reggel sietve küldöttem Rhamba, az rhámi tömlőczben tétetett úrfi olasznak megexaminálására, és némely Jeni-Palánkban parancsolt dispositióknak véghezvitelire. Érkezek Cserépi János is az Palánkon lévő gyalog hadak vice kapitánya, Szamárosi nevű labancz hadnagygyal, mind ő, s mind az több jeni-palánki tisztek kezesek kívánván érette lenni, hogy igaz kurucz leszen, minthogy arra vágyódik, de pro hic et nunc mégis kuruczságát nem acceptáltam. Érkezek Antoni nevű obesternek, egyszersmind ráczok generálisának is Bokesárúl levele, kiben magát insinuálja, és azt is, hogy az én szolgáim Szabó András, és Jenei bikivel bemenvin Szebenben, onnan tovább is bikivel követtik útjokat, és ha megérkeznek, jó comitivával Jeni-Palánkra kísérteti, insinuálván egyszersmind hogy 48 kurucz rab lívín keze alatt, kik között tisztek is vannak, hogy azoknak némely ríszit fogja elbocsátani az Kilian saczában, nagyobb részét quietantiára, hogy jövendőbe caput pro capite, az én kezemben esendő rabok is szabaduljanak. Ma az jobb lábomnak fejiben, és ugyan az jobb kezemnek könyökiben valamely gyenge alteratiót, és fájdalmat érzettem, kin nem kevéssé ijedtem meg, félvín az minapi nyavalyám recidivájátúl. Azonban az franczia követ is elsőben is deákúl concipiálván, és azután törökre fordíttatván, kemény terminusokból álló levelet írt az I-fejérvári szerdárnak az én tetszisemből, kiben declarálja, ha maga szemivel nem nem látna, soha el nem hinné az én ezen telefisen való alkalmatlanságomat, és hadaimnak nyomorúságát, és hogy ha az ő ura ezt tudta volna, praeveniálta volna ezeket, de el kellene azt is a királynak

hinni, hogy recommendatiójának lisen annyi tekinteti, hogy legalább ennyi állhatatoskodásim, s hűséges szolgálatim után ez a török porta, a vagy csak az eligésigés quártélyt, s subsistentiát nekem, és hadaimnak nem denegálja. Azért minthogy ezen difficultások miatt magamnak is oda kellett fáradnom, recommendál az szerdárnak, declarálván azt is leveliben: valamit az török nemzet én velem cselekszik, annyiban tartják űk, és az ő királyok, mintha magokkal cselekednék, és hogy mind ezeket megírja az királyának. Más egy levelet concipiáltattam az mellettem szolgáló magyarországi s erdélyi rendek s hadak tisztei neve alatt ugyan az szerdárnak, kit is sok pecséttel pecséttettem meg, kiben is feltítetik, hogy ennyi esztendőktől fogvást való szolgálatjoknak és az török császárok hűségiben ennyi ezeren ontván ki víreket, mire jutottak világ csudájára, s micsoda gondviselés nélkül maradtak az török császár hűségiben, allegálván a levelekben az athnameket is, és bizonyos ílísekrül, fizetisekrül, s provisiójokról való császárok, s vezérek fermánjait. Quartély nélkül lívín, lovoknak nagyobb rísze elveszett, magok mezítelenek, s többire éhel halók, és hogy ezen nyomorúságok között nekem remínkedtek, hogy menjek L.-Fejérvárra az szerdárhoz és beszíljek vele dolgokrül mint a császár közelébb való vezérjével, orvosolja dolgozat, vagy ha nem orvosolhatja, adjon egy választ ect. ect. Ezen írás noha magyarul íratott meg, de hogy jobban megértse az szerdár az török fordítást is, az levélben includáltattam. Szép idő volt.

12. Hetfű. Megírkezik *Sándor Gáspár* uram, véghez vívín az reá bizattatott exament, mely examenben megvallá az az olasz úrfi, hogy minekelötte Bécsből

megindult volna, szembe volt a német császárral is, és hogy egy páter introducálta az császár eleiben is. Tegnap s az íjjel mind én, mind az francziai az portára és francziai udvarhoz szóló expeditiókat irattuk, az minthogy a franczia duplicáte írván az franczia udvarhoz, az pachétákat kezemhez küldötte. Megindulván azért csak könnyüszerrel én is L.-Fejérvár felé, divertáltam elsőben az Morova torkában lévő angliai hajókhöz, kiket revideálván és nagy alkalmatosságú hajóknak experiálván, minthogy az kit nekem és az szerdárnak adott, egész alkalmatosságú iveges ablakú szobák vannak benne, s az kit Kornári praesentált is, az is egészen fedeles, kiben hintaji s egyéb alkalmatossági, lovainak helye, lovászmesterinek s ahhoz tartozó cselédinek s lovaknak való eleséginek volt fedél alatt helyek. Ezen magam szükségire való hajókról azért dispositiót tettem, hogy vigyík le az Dunán az Mláwa torkába, az hol az több hajóim s sajkám tel, az több hajókat pedig vigyík föl L.-fejérvár felé Szendrőhez, ezekután magam odamentem, az hul hídast tartok, Szendrő és Poseroleza közt való útban, és ottan ebédet ívén azután hidason ált költöztem az Morován és jöttem hálásra Vég-Szendrőben, az hul is az várbul álgýú löviseket tettek előmbe és az török tiszték is udvarlani szállásomra gyűltek. Ma kemény idő volt.

13. Kedd. Az íjjel éjfél tájban alterátiót érzettem, mind valamely nyillalás s mind peniglen lábainnak nagyobb mértékben való fájdalma iránt; az íjjel is penig igen kemény idő s nappal is zuzmarázos idő lévén, Landor-Fejérvárra való menetelem iránt szándékomat meg kellett változtatnom. Azért *Nemessányi Bálint* és *Kálnoki Farkas* hoppmesterem nevekre credentiákat

iratván, magam kipiben expediáltam ö kgmeket az landor-fejérvári szerdárhoz, instructiót is iratván ö kgmeknek, nemcsak a szerdárnak, hanem az landor-fejérvári Molanak, jancsár agának, és tefterdárnak is iratván cum aliqua declaratione, és credentiakípen az feljebb említett személyekre, az mely leveleket nekem kellett volna praesentálnom, az mellettem livő franczia és az egész hadak nevek alatt, azt is ö kgmek keziben adtam. Ezek után magam az portai expeditiókat kiszítettem, irattam, és dilig helyben subsistáltam, délután mindazáltal noha az zuzmarázos idő mégsem szállott le, vissza indultam és éjszakával értem be ide Poseroleczára.

14. Szerda. Viradta előtt újobban hozzá fogatván az iratáshoz, víget értem ebídig az expeditiókban, kikkel is délután expediáltatott *Török Ferencz* nevű egyik lovas strázsamesterem postán, irtam választ a vezér és tihája minap érkezett levelekre törökül, és ugyan azon formában az Reis-effendinek is, irtam hosszas leveleket az franczia orátornak és Skerlet uramnak is deákül, az O. leveliben inclusive az mufftinak az császár mellett livő kajmekán passának, és az kajmekám passa thihájának is, az Skerlet uram levelében pedig inclusive irtam az csausz passának, és Sulfikar effendinek is recomendálván az levelek megadását, és az levelek megadása mellett az dolgoknak repraesentálását az F. O.-nak és Skerletnek, küldöttem még ezen alkalmatossággal az mellettem livő francziának duplicáte formában írott négy pachetáit, kiknek is duplicátáját recomendáltam Mahmud bég oglinak, hogy az végzett és practicált mód szerint expediálja Velenczében livő Fr. O. kezéhez; Mahmud bég levelit pedig recomendáltam a jancsár agának Nisi-

nek, hogy az Mahmud bég Alaesahészari Alaj bégjének küldje kezéhez, kinek magam is írtam, minthogy ezen Alaj bég vagyon Mahmud bégtől rendeltetve az correspondentiára, velem lett vigezise szerint. *Sándor Gáspár* uramot újobban expediáltam Rámba, hogy az feljebb említett olasz úrfiat megkínoztassa és kínútján jobban is megexamináltassa, az honnét megjüvín, relatióit most világosabban meghozta dispositióm szerint Rámból Jeni-Palánkra vitetvín, és azon rabot *Daróczy* uram kommendója alá adatván. Magam penig jobban érezvín magamat becsületes híveimmal ebéd felett sokáig mulattam. Lágý idő volt.

15. Csötörtök. Az hadak tisztjei begyülvín *Petróczi* uramhoz, volt vele konferentiájok *Petróczi* és *Sándor Gáspár* uraiméknak az én parancsolatomból végezvín vélek tovább való subsistentiájok felől, és hogy minden scregnek tisztjei holnap bejöjjenek, és mint-hogy hús nem adathatik, minden szemilyre harmincz-harmincz okka életet osztatok közikben, kivel is egy hónap alatt subsistálhatván, és az alatt ujobban embereimmal az portát megjáratván meglássuk azután proviziójokat mint alkalmaztassuk. *Antóninak* nekem szóló levele jüvín Bokesárúl, arra *Sándor* uramnak rescribáltattam *Kis András* nevű szolgámat parancsolván, hogy elküldje ő kgme hozzája, szóval való valamely izenettel is. Ezekután az főrendeket magam eliben hivatván, konferenciánk volt minthogy az békességre cziloznak az portai dolgok, és ezen mostan oda menő angliai követ érkezísire vagyon reflexiója az portai ministereknek, és az angliai követ is magát igen biztatja az békesség csinálással. determináltuk: mind magyarországi mind erdélyi becsületes híveinket fogjuk expediálni az portára, tartsanak azért con-

ferenciát ezekben a napokban, micsoda instructióval és punctumokkal kellett azonoknak expediáltatni, kivált ha bikességre fordulnak az dolgok, tanáltassanak jelen az mi híveinkben is, meghagytam azonban *Komáromi János* uramnak mostani secretáriusomnak, hogy az szeginy *Bethlen Gábor*, *Rákóczy György*, *Bocskai István* az pacificációban való tractátusit is az német udvarral, az erdélyi fejedelem *Apafi Mihály* és az magyaroknak az francziai udvarral interveniált tractátusit is, Magyarországra és Erdélyre kiadott athnaméknak parijáit akkora elkiszítesse, hogy azon expeditió alkalmatosságával jelen tanáltatván elvihessik magokkal.

16. Pintek. Az portára szóló újabb expeditiókat kiszítetvín, napestig ebben foglalatostkodtam. Gyuláról érkeztenek katonáim, gyulai és tömösvári török tisztek leveleivel hozták az mostani tömösvári Huszain passa, landor-fejérvári szerdárnak szóló levelit is, kit nekem recomendál. Lágy idő volt.

17. Szombat. Az francziai követet hívtam ebídemre, superveniáltak azonban déltájban *Nemessájnji* és *Kálnoki* uraimék, relatiót tívén az l-fejérvári dolgokról, kit írásban le tenni parancsoltam, ezen mi dolgaink végett a szerdár maga kapucsilár thiháját is rendelvín az portára, olly instructióval, hogy az én embereimet Nisen be várja. Élést is adatott az hadaknak, de az többiből az fővezérre relegál. Nyulászni ki mentem délután, szép mulatságom volt az nyulakkal, *Szabó András* lovász-mesterem Jeni-Palánkban való érkezísinek is jött hire, kinek is utánna küldtem, hogy reggel itten tanáltassék.

18. Vasárnap. *Szabó András* és *Jenei Sámuel* nevű szolgálím Erdélyből megérkezínek, el hozván az

Haiszlernél zálogban livő felesígem arany műveit is, Veterani nékem *Petróczi* uramnak és gróf *Szolárinak* szóló leveleivel együtt ötven kurucz rabjaimat is szabadították, kik között három tiszt is vagyou, relatiójo-kat az oda látott dolgokról hogy írásba tegyék le, meg parancsoltam, mindenek felett nagyobb contemtummal értvín, hogy Bécsben lakó francziai correspondensek-nak szóló leveleket is megküldhették, hivattam a francziát is, közölvín véle mind *Nemessányi* uram mind *Szabó András* relatióit, kit Jeni-Palánkig egy *Horváth Mátyás* nevű kapitány kisírt *Veteráni* parancsolatjából. Az íjjel alkalmas hó esett.

19. Hetfű. Conferentiákat tartván, leveleket irattam, és választ is *Veteráni* levelire, *Kis Andrást* Palánkon tanálván *Horváth Mátyás* vele ment el Palánkról Bokcsa felé. *Fileki Mátyás* bejárom érkezett az l-fejérvári szerdártól nekem s az fővezérnek szóló leveleket hozván, küldetett az váradiak megszabadulásoknak hírvél, és hogy már némelyek L.-Fejérvárhoz érkeztenek, de az többit Péterváradinnál megtartóztatták, míg az én kezemben livő Skerlet rabját oda nem küldöm és leginkább ezen rabért küldötte, urgeálván általa 500 lovast is küldenék Jenőben szállítandó élis kisírsire. Kemény idő volt.

20. Kedd. *Filekit* vissza küldtem L.-Fejérvárra; vele együtt az anglus rabot is, kit meg ruháztatván, s magam is vele szemben livín jó formában és cum contento expediáltam. Az hosszas expeditiókban véget érvén, *Sándor Gáspár* és *Inczédi Mihály* uraimokat előmben hivatván, az instructiókat szóval is világosítván, s mind az leveleket kezekhez assignáltatván minden első portai minisztereknek mind az császár, s mind az vezér mellett lakóknak irattam, úgy a francziai orátor-

nak is, kezekben adatván az pacificatióra czilozó punctumokat is az erdélyi fejedelmeknek, az bécsi udvarnál való tractátusival, és egyéb szükséges irásokkal együtt. Estve feleségemmel együtt az francziai követhez mentem, fársáng livín vacsorán ott voltam. Lágý idő volt. Az Jenő felé küldendő 500 lovas iránt való kívánságára penig az szerdárnak olyan választ adtam, hogy az míg az fővezér az császár riszirül az én hadaimat alkalmatossá nem tizsi az szolgálatra, addig én magamat az lovas haddal szolgálatra nem igirhetem, az végre küldvén el *Sándor Gáspár* uramot is mint thihámat a vezérhez, hogy egy választ hozzon és minden difficultásokat meg besziljen a portai miniszterek előtt.

Aztéli időhöz nemcsak mezítelenek, ruhátalanok s csizmatlanok livín hadaim, de lovok is elveszett, és az ki meg maradt is elbecsüözött, téli quartély nélkül hagyatván az vezértől, ugyan *Filekitől* küldötte volt meg az l-fejérvári szerdár az vezérnek az én dolgomban írt levelit volanter, kiben is oly formában írt mellettünk, hogy magam sem irathattam volna jobban, mely eziránt való emberisigit meg köszöntem neki *Fileki* által küldött levelemben. Isten segítségibül reggeli 9 óra tájban ma reggel megindulának Drinápoly felé *Sándor Gáspár* és *Inczédi Mihály* uraimék, küldöttem oly embert is vélek, kit vissza küldhessenek, az hol az angliai orátort bé fogják érni, izenvin nímely szükséges dolgokrul általok az angliai orátornak is. Ma kemény idő volt, s mind inkább fagyott. Hozta ujobban egy katonám Tömösvárrul az oda való vezér Topaly Huszain passa levelit, mely katonám is Gyulárul jüvin, s arra esvin útja, úgy adta keziben azon levelet.

21. Szerda. Az idő felderülvín keményen viselte

magát délig, délután olvadt, nem livin semmi oly felírásra méltó nevezetes dolog, máskint is csak szállásomon contineáltam magamat, olvasással töltvén az időt.

22. Csötörtök. Érkezik újabb levelek Tömösvár és több arra livő végházak felől, protestative irván azon végházakból, ha most az Maros is kicsiny livin, s az ellenség is szomszédságokból távozván, meg nem segítetnek, kire nízve conferentiát tartván becsületes hiveimmel, pro et contra való sok discursus után deliberáltam, hogy az sok és nagy alkalmatlanságok, s difficultások superálásával is négy vagy ötszáz lovast készítsünk, és el küldjük Tömösvár s Jenő felé, valamint járhatják meg, mintsem jövődben valamely végháznak elveszise miatt azt porta minket okozván, ígyünk, és magam személye dolgai is confusióban jusson, törökkel livin dolgounk, az ki ökör alatt is borját kereshet, azonkívül is nagy dolgok forogván most az portán, disgustálni nem lehet őket. Ezen deliberációnkhoz kipest azért küldöttem postán bejáromat Landor-Fejérvárra, értesire adván az szerdának determinációmát; és hogy adja értisémmre is az maga ríszirül valókat mikor indíthatja meg, az én ríszemrül valóokban nem lisen fogyatkozás, csak ezen útra peszmeget s abrakot adasson a hadaknak. Ezekután *Horvát Ferencz* lovas kapitányom igen beteg livin, fordúltam látogatására, az francziai doctor forma borbélyt, és az magam borbélyát is el vívin hozzája, revideáltam nyavalyást, de igen nyomorultul tanáltam, kinek orvosoltatása, s jobban való acomodatiója felől dispositiót tivin, az farsanghoz kipest *Madách Péter* uram instantiájára, együtt az feleségemmel, s francziával fordúltam az ő

kgme szállására ebídre. Havas essős állhatatlan-ido volt napestig.

23. Pintel. *Magyar János* megérkezett az lovas kocsikkal, s egyéb az követ szükségire adott, s rendelt öszvérekkel, sátorokkal, s lovakkal, az kocsiakat is üresen nem hozta, borral, eczettel, ígettborral rakta meg, hozta az követ testimoniálissát is becsületesen és kár nélkül, Nisig való kisirtetisirül, ki is hetfün indult meg Nisrül is Sophia felé, az előttem való expeditiók miatt mind distractus voltam, irattam az Dumán túl lívő török végházak tiszteinek és dispositiót tettem az elmenendő hadakrül, *Daróczi András* uram után Új-Palánkra elküldöttem, és postán hívattam magamhoz, el is jött estvére, az el menendő hadaknak ütet kívánván praeficiálnom. Hideg idő volt.

24. Szombat. Az ijel érkezék hirmondó Palánkrül *Daróczi* uram után, hogy kilenczvenig való lovas labancz katona jött be hűségemre, azon végházban kiknek az elejőkben, hogy az Dumán által legyenek parancsoltam, az minthogy estvére be is jöttek; meg hagyttam, hogy becsülettal fogadják s meg is vendígeljék, reggelre hagyván audientiájokat. Megérkezék *Csáki András* bejáróm is Landor-Fejérvárrül az válasszal, jól resolválván magát az én intimatiómra a szerdár, és előtte csinált difficultások az Jenő felé való út iránt sopiálván azért, hogy a hadakat behivassa, és holnap vélek megindúljon *Petróczi* uram parancsoltam felőle, megíratván az *Daróczi* uramat illető instructiót is, és előtte minden dolgokat világositván, vissza küldtem Palánkra, hogy kiszüljön, és az új kuruczokat is megválogassa, az kiknek arra való lovokat látja, ott hagyja, az kik pedig alkalmatlanoknak ismertetnek az el menésre, azokat által títesse az

Dunán. *Décsei András* lovas hadaim fő strázsamesterit is véle küldöttem ugyan ezen dolog végett, és azért is, hogy megvizsgáljon az új kuruczok közt minden dolgot, és hűségemre megeskesse. Ezekután újebben levelemmel, és egyéb szükséges parancsolatokkal küldöttem *Ugróczi László* komornyikomat Landor-Fejérvárra, ezer tallért nyomó ezüst mívet, és egyéb portékát is küldvín általa, úgy hogy ezen jókra, zálog formában egy holnapra valamely pínzt szerezzen, és udvarom nípe megruházására posztót hozzon azon pínzen, de azon posztók vásárlására pínzt is küldtem, ha az zálogra pínzt nem kaphatna, küldöttem általa török pecsét alatt két carthabiancát is, meghagyván, hogy az pínz szerzist elsőbben az adós levél, másodszor az zálog útján próbálja, s ha egyiket sem assequálhatná, az pínzhez nyúljon, exaggerálván az landor-fejérvári szerdárnak és tefterdárnak és jancsár agának irt levelem mellett, hogy az császár szolgálatjában küldendő hadakat, és az új kuruczokat költség nélkül nem hagyhatom, azért adjanak az császárébül, s ha abból nem adhatnak, kölcsön vagy zálogomra. Lágy idő volt.

25. Vasárnap. Reggel audientiájok volt az új kuruczoknak, kikkel jött sereg mind magyarokból és Szatmár s Szabolcs vármegyéből valók, sok dologkról tudakozódván túlök, és megesketvín, az francziának is eleiben küldöttem. *Petróczi* uramot és *Madách Péter* uramot expediáltam az hadakkal, hogy Palánkról jó formában expediálják, s magok vissza térjenek, küldvín az udvariakból is ezen expeditióra. *Daróczi* uram expeditiójára kívántató szükséges instructióját, és az Tömösvárra, Jenőre s Gyulára, s Veteráninak szóló leveleimet is kézhez adatván, hogy

Daróczi uram kezéhez assignálja, megparancsoltam. Az új kuruczokkal jöttek gyulai, jenői, és tömösvári törökök is, kik nékem leveleket is hoztanak, recomendálván nekem tovább való expeditiójakat. Embereknek vélek szemben voltam és gazdálkodtattam nekik. Az gyulai és jenői törököket Landor-Fejérvárra küldtem, az tömösvári Huszain és Funduk passák emberei pedig ma helyben nyugodtak, azok Drinápoly felé vivén útjokat. Azonban magam postáját is készítvén, irattam az portára való expeditiókat is. Lángy idő volt.

26. Hétfő. Alkalmatlanoknak ismertetvén *Daróczi* és *Décsei András* uraktól az új kuruczoknak lovok erőtlenségire, és fáradt állapotjukra nízve az több hadakkal való elmenetelek, az Dunán által költöztetvén őket, ide Poseroleczára jöttek, kiket is megszállítván gazdálkodtattam nékiek. Reggel az *Daróczi* urammal rendelt hadak is Rhámnál hozzá fogtak az Dunán való által költözéshez, az tömösvári passák embereit is az magam postájával együtt ma ebéd idő tájban expedáltam, *Sándor Gáspár* urammak büvön iratván elmenetele után occurált minden dolgokról, irtam az fővezérnek, thihajának és jancsár agának is; irt az mellettem livő francia is az királya ott livő orátorának, és magának az francziai királynak is. Dolgaimat végezvén reggel kimentem vadászni, oda ki mulattam egynehány óráig magamat. Az ijjel és ma reggel havazó idő volt.

27. Kedd. Érkezik egy karabályosom levelekkel Landor-Fejérvárról ott livő szolgálimtól, némely szükséges informatiókkal, melyekhez képest újabb leveleket irattam, és más póstántól vissza küldöttem a válaszokat. Jöve hirmondóm Jeni-Palánkról is, *Pet-*

róczy István uramtúl, hogy az hadakat által költöztetvén az Dunán, megindította ma déleesti három óra-kor Tömösvár felé. Havazó idő volt.

28. Szerda. *Petróczy* és *Madách* uraimék Palánkról vissza jüvőnek, az új kuruczok intertentiójáról tettem újabb dispositiót. Megérkezék *Ugróczy László* komornyikom Landor-Fejérvárról, az ott való török tisztektől hozván leveleket is, az oda küldött ezüst mívemre zálog formában két holnapi terminusra vett fel, s hozott is valamely pinzt, és ezer forint érő angliai posztót is udvarom nípe ruházására. Változó idő lóvín, lágy idő volt.

29. Csütörtök. Jó reggel érkezék *Kis András* nevű szolgám Bokcsán és Karansebesben lévő német tisztek leveleivel, hozván negyven kurucz rabot is magával, és valamely muzsikáló szerszámokat is, úgymint instrumentumot, trombitákat, hegedűket, kiket még ennek előtte kellett volna a németeknek prestálni Kilián sarchában. *Kis Andrást* és az feljebb említett rabokat az Antoni adjutántja kísírte Palánkra Havasalföldiben, és a dunamelléki török praesidiárius szígetekben akarván embereimet küldeni, irattam ma az expeditiókat. Azonban vadászni is kimentem vala, nagy vadkant, és más erdeit is veretvén el. Visszajövin az farsánghoz. kipest az francziával és egyéb híveimmel sokáig éczaka is mulattam. Esős idő volt.

30. Pitek. *Szalontai István* szolgámat küldöttem reggel Jeni-Palánkra, hogy az Antoni adjutántjától kézhez vívín az rabokat, arrúl quetantiát is adjon, minthogy az én praetensióm szerint nekem az németek csak tizenöt rabbal tartoznak, azon felül valókat olyan formában bocsátotta Veterani generális, hogy ha jövendőben ő közülök nékem is rabjaim es-

nek, caput pro capite a lejendő rabokból tartozzam én is complanálni. Küldöttem el *Székely Ferencz* uramot *Erdélyi János* nevű szolgálammal Bukurestre, commisiómat küldvín az palánki és galambvári praesidiáriusaimnak kisírtetések felől, instructiót adván neki, magam és felesígem neve alatt is írván általa, az leveleket elküldöttem az havasföldi vajdának, és némely egyéb dolgokrúl is dispositiót töttem. Nímely udvari belsőbb szolgálímban, és tiszteimben is némely excessusok és rendetlenségek miatt tömlöczre hányattam. Volt audientiájok *Macskási* uram Erdélybül jött szolgálínak is, kik is Veterani generál passusa mellett, *Macskási* uramnak, s több itt livő erdélyieknek leveleket, költsíget, s egyéb egyetmást is hoztak. Olvadó lágy idő volt napestig.

31. Szombat. Napestig olvadott, szép meleg idő volt, mely nagy sárt is csinált, valamely belső igazgatásim is voltanak, s az megfogott udvari szolgálímban kettőt elbocsátottam. Az Erdélybül hozott muzsikákat próbálgattatván, estve sokáig becsületes híveímmel mulattam.

FEBRUÁRIUS.

I. Vasárnap. Az elmúlt íjjel nagy dér volt, ma ísmét olvadott, merő tavaszi forma idő volt. Landor-Fejérvárrúl érkezett meg emberem olyan hírral, hogy minden ottan taláztatott hajókat Péter-Váradja felé vitenek az váradiak eleiben, már oda érkezvín.

2. Hefű. Az ijzel s ma is inkább mind esett az hó, és igen szaporán, estve becsületes híveim tekintetért vacsorán fő élésmesterem szállásán voltam feleslegestül.

3. Kedd. Megérkezék *Szalontai* uram Jeni-Palánkrúl, elbocsátván onnan dispositióm szerint az Antoni adjutantját, és közöttök írásban pecsét alatt véghez menvín az parancsolt mód szerint az quietantiák, bocsátván el az én rabjaimban is. Az mellettem lakó francziai király embere megbetegedvín az gyakor vendégeskedések és az huzomos pohárok miatt, sem tegnap sem ma hivatalomra nem jöhetett fel. Én kimentem vala vadászni is, és megtérvén az farsangnak mai utolsó napját is becsületes híveimmel együtt vígan töltöttem el. Csendes idő volt napestig, hideg is nem igen volt.

4. Szerda. *Galambvári* bég levele érkezett ott való pandúrok által, kire választ írtam az landorfejérvári szerdárnak is, és a szerdár mellett lakó szolgáltnak *Fileki Mátýásnak* is. Napestig beborúlt, lágy idő volt.

5. (Csötörtök.) Reggel az Mláva mellé jöttem vadászni, egy vadkant ölettem, az egész napot ide ki töltöttem, és az Mláva mellett lévő Csernecz nevű falucsakában háltam, az hova is küldötte az palánki kapitány Bokcsárúl írt Antóni levelit, és abban inclusive *Petróczi István* uramnak írt felesige levelit, mely levelit *Petrócziné* asszonyom recomendálta Veteráni uramnak. Ugyan ezen alkalmatossággal jött Veteráni rabságában lívő rab Mehmet passa levele is, mely levelet nekem ír. Már harmad naptúl fogvást az balkaromban fájdalmas alterátiót érzek, kinek is daganatja már az kezem fejiben, újjaimban szállott. Napestig szép meleg tava-

szi forma idő volt, az hónap is nagyobb risze elvesztett. Érkezők az ijjel elő álmkor *Sándor Gáspár* úrnak nimely levele minden szükséges informátiókról.

3. Pintek. Ma is napestig oda ki töltöttem az időt vadászattal, ebidet is egy forrásnál öttem, szép mulatságom is volt, özet és rókákat verettem el. Érkezők emberem Drinápolyból feles levelekkel ottan hívó híveim *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* uraimék informátiójival, érkeztek az franczia orátor nekem és az mellettem hívó francziának írt levele is, érkezett Moldovából is *Székely Zsigmond* residensemtil Erdélyben s Lengyelországban hívó dolgokról való informátiói is. Napestig tavaszi forma idő volt.

7. Szombat. Noha az kezemre jobban kezdtem ugyan lenni, de az lábaimban újobban alterátiót érezvín, praeveniálni kívánván az nagyobb nyavalyát, az jobb karomon eret vágattam, két findzsányi vért bocsátattam ki. Egy gyalog fő hadnagyom Jeni-Palánkon halván meg, testét ide hozattam, és a magam szállásán titetvén prédikátiót teste felett, trombita, síp, dobszó alatt, zászlós seregekkel, és feles egyéb rendekből álló kisírókkal el kisírtettem az temetőhelyre; az francziának szólló levelit megküldtem neki. Beborúlt lágy idő volt, estve felé penig eső esett.

8. Vasárnap. Az Drinápolyból érkezett levelekben az kik clavisosok voltak, tegnap megfordítván, hivattam magamhoz a francziát, közölvín vele az Drinápolyból jött híreket. Érkezők azonban Mahmut bék Ogli levele Arnolt országból, kiben adja értísemre, hogy az Velenczében szólló, neki recomendált levelekben három rendbeli csomókat kezilhez vett, assecurálván, hogy el is küldötte, és hogy az recipiserül ha választ vehet az töllem és az mellettem hívó

francziai úrtúl kívánt helybül, megküldi azt is bizonyos embere által. Az tegnapi érvágásnak a kezeimre nízve úgy tetszik, hasznát érzem, de mind két lábaim bokájiban s fejiben nagyobb erőtlenséget s fájdalmat tapasztaltam, változó idő is livén, minthogy ma is alkalmas hó esett, de estig el is olvadt.

9. Hétfő. Az Dunán túl Jeni-Palánkban livő hadaimnak hódoló faluk lakossinak az öregiben hozattam ide, kikkel szemben livín, és némely dolgokat túlők tudakozván, parancsolatimat is eleikben adván, az parancsolt dolgokhoz képest töttem dispositiót Palánkban is irántok, voltanak annakutánna előttem valamely ellenség végházaibul való, s az törököknek megsztolt rácz labancz rabok is, kik az törökök úti levelivel járván, s kereskedvén, az osztrovai szigeten lévő praesidiáriusim, hogy az én levelem nálók nem tanáltatott, ide beküldöttik fogva, kiknek leveleket megvizsgálván, és túlők némely dolgokrul tudakozódván, elbocsátottam, megtiltván, hogy az én dispositióm alatt livő földön ne járjanak, az én speciális levelem nélkül, ha tanáltatnak, nem csak jószágok prédáltatnak el, hanem magok is megfogattatván, megbüntettetnek. Ezekután volt audientiájok az itt való törököknek, kiknek is elejökben adtam, hogy az jancsárok szerdárságának donatióját Drinápolybúl egy Csaffer aga nevű töröknek hozattam meg, minthogy ez nyáron az másik, az kit tett vala az fő jancsár aga az én recomendatiómra, megholt, jelen livín ezen Csaffer aga is előttem, eleiben adtam mint viselje magát, az itt livő törököknek megzabolázásában. Ezek után mind jobb s mind bal lábomra, de kiváltképen az jobbra érezvín rosszabbul magamat, úgy hogy egy lipist is alig tehettem segítség nélkül,

estve idején lenyugodtam. Az idő pedig igen szép tavaszi formán viselte magát.

10. Kedd. Napestig fekvissel töltöttem az időt. Érkezők levelem L.-Fejérvárról az váradiaknak, mintegy három ezerig való lelkeknek oda való érkezésükről. Érkezők még egy postán Lengyelországból, kit még Drinápolyban litemben küldtem volt el, Stephán nevű, Moldván jüvön által, hozta a moldovai vajda és ott lakó szolgám *Székely Zsigmond* levelit. Szép tavaszi forma idő volt.

11. Szerda. Érkezőnek két csoportbéli katonák Tömösvárról, kikben az palánki kapitány ide küldött az információ adásért, még Tömösvárnál hagyván az tiszteket az zászlókkal együtt ezen katonák. Az Lengyelországból érkezett információkat az clavisos írásból megfordítván, kiknek originálisit Moldvában livő residensem Drinápolyba küldötte, nagy dolgokat tanultam ki belőlle, úgy az francziai király extraordinárius ablegátusa monsieur Danvald uram az lengyel király udvarában való érkezése confirmáltatik, mely dolgokról, és egyéb szükséges dolgokról is conferentiát tartottam az itt livő francziai úrral is. Ma is ágyban való fekvissel töltöttem az időt, noha az este holmi spiritussal és flastrommal megkenték és békötötték az bal lábomat, de semmit nem használt. Tegnap sokáig fáztam is az ágyban, nehezen tudtam megmelegedni, ma pedig az gyomor erőtlensége volt rajtam, mert az mit keveset ettem is, nehezen emízhettem meg, az bal oldalomnak fájása s nyillalása is volt rajtam. Beborúlt lágy idő volt, estve felé pedig eső esett.

12. Csütörtök. Az elmúlt éczaka igen nyughatatlan éczakám volt, mivel éjfélig semmit sem, éjfél után

is keveset alhattam, kivált az oldalnyílás miatt livin igen rosszúl, reggelre kelve érkezék hírem az Dunáról az osztrovai szigetről, Lander-Fejérvárra küldött embereimnek, két hajó éléssel oda való érkezésekről, kiknek is kiüresítésekről és nagyobb riszének az hadak köziben való kiosztásokról dispositiót töttem. Érkezék azonban levelem az landor-fejérvári szerdártól, váradi Abdullatif passától, ki is harmad idén *Petróczi* urammal ment vala Váradra, jött levelem az váradi jancsár agától is, az ki az váradi obsidiót olyan dicsíretesen sustineálta, mindenek felett ő viselvín oly keményen és dicsíretesen magát. Megérkeztin azonban hadaim is Jeni-Palánkhöz, az oda való járásoknak relatiójával, *Daróczi* uram *Szappanos* urammal előre jöttek ide, hozván recognitiót az gyulai török tisztektől, az császár élésit mint szállították be Gyulára. Valamely orvosságot csináltatván flastrom formában, azzal köttettem magamat bé az nyílás ellen, nappal csendesebben voltam. Reggel essős idő volt, délután fagyaló nagy szél kezdett fúni.

13. Pinter. Érkezék *Filekitől* levelem Fejérvárról, az szerdár Kapucsilár thihája Drinápolyból való megtérisiről és az általa hozott hirekről. Érkezett azonban nekem is *Balog László* nevű postám nagy fasciculusokkal. *Daróczi* uramat és gróf *Glavics Miklós* nevű szolgámat küldöttem ma Lander-Fejérvárra, bizonyos instructiókkal, és a landor-fejérvári szerdárnak, úgy az Váradról szabadúlt passáknak és jancsár agának szóló levelekkel. Az tegnapi kötís után az éjjel csendesebb nyugodalmam volt, távoztván tüllem az nyílás is, jobban alhattam, lábomban is könnyebbsíget érzettem, de újabban az jobb kezemnek

könyökiben és fejiben érzettem az mai napon fájdalomnak megújítását. Szép tiszta idő volt.

14. Szombat. Az éczaka s ma az clávisos írásokban véget érvén arra rendeltetett szolgálaim, az bennök livő dolgokról conferentiát tartottam becsületes hiveimmel, concurálván ezen alkalmatossággal az francziai és lengyelországi levelek is, az világ dolgairól nagy lument vettem, igen szép maga ajánló levele érkezett ezen alkalmatossággal az Reiz effendinek és Skerlet úrnak is, úgy az portán resideáló francziai orátornak is. Érkezett *Fileki Mátyás* bejáróm is Landor-Fejérvárról, a kit az ott való szerdár sietve küldött ide az maga levelivel, és izenetivel, kívánván ezer tallér érő bérért Tömösvárra való szállítását, két ezer kila buzának az magam szekerein. Azonban az itt való törökök felgyülvín szállásomra, magam szemben vélek nem lehettem, hanem instantiájokra *Petróczi* uram által resolváltam. Az éjjel jól aludtam s könnyebben voltam, de ugyancsak ágyban való fekvissel töltöttem el az napot. Az éczaka dér volt, ma pedig szép s tiszta idő volt.

15. Vasárnap. Az levelek és az válaszok iratásához fogtam, az francziai úrnak audientiája livin nálam, az királyától, és az fő minisztertől érkezett leveleit, és az francziai orátor s más Konstanczinápolyban livő jóakaróji informatióival együtt elolvassván s megmagyarázván előttem, nagy dolgokat tanultam ki belőlök, közölvén vele én is confidenter az portárul és Lengyelországból érkezett híreket, az fennforgó dolgokhoz képest nimely királya dolgait concernáló állapotokban is végezvén vele. Úgymint 1. Minthogy a francziai királynak extraordinarius ablegátusa és orátora Danvald uram eö kgme, már az felsíges len-

gyel király udvarában is megjelent, és az elmúlt holnapnak első napján újesztendőbe az király levelivel együtt az országgyűlésiben is compareált, az mennyiben az lengyel királyné is már az austriaca factiótól abstraháltatott, nagy reménysége vagyon az francziai királynak, hogy az nímet császárral való ligátúl is elszakaszthatja, és a török császárral megbikíltetheti, és valamikor az törökkel és tatárral való békessége a lengyeleknek meglenne, akkor az respublica az fizetett hadakat is reformálná, és az oly elbocsátandó hadakat az franczia király foglalná el a maga fizetísire, mely is lisen tizezer ember, s legalább nyolcz ezer, írja az király az mellettem lívő francziának, hogy errül speciális parancsolatja vagyon Danvald úrnak, és már hozzá is fogott ezen munkához. 2-do. Az gyakor correspondentiát s levél küldist kívánván az király, mind ti tüle, mind én tülem, azért a hamarább való correspondentia kedvejért végeztük el magunkban, hogy Bosznában és Ragusában tegyünk oly dispositiókat, s küldjünk bizonyos személyeket, kiknek alkalmatosságával Velence felé lehessen az correspondentia, minthogy Velenczében is az francziai királynak extraordinarius ablegátusa, és orátora resideál, mely dolgoknak munkájához is hozzá fogtunk, mert noha Arnolt ország fele is ugyan Velenczére Mahmut bék által megvan ez a correspondentia, de az is kisedelmes, kerülő arra az út. Az éjjel nagy dér volt, ma penig igen szép tavaszi forma idő volt. Én is úgy tetszik, könnyebbsiget érzettem

16. Hétfő. Csatára bocsátván nímely katonáimat túl a Dunán Bokcsa felé, lovas ellenségre akadván, fel vertik, négyet hozván előmben is nyelvnek. Megérkezék *Daróczi* uram is *Gláviccsal* együtt Lándor-Fejérvárrúl,

hozván választ írásban is az ott való passáktúl, és más török uraktúl is, az kiknek írtam volt. Hosszas expeditióimban mind én, mind a francia Marchió véget érven, portai és franciai ministerekhez Drinápolyban postámat expedáltam estveli nyolcz óra tájban, magam ott livő híveimnek írván bővebben, és recomendálván nekik az békesség felől Lengyelországban Jablanovszky úrnak, és az moldvai vajdának, s ott livő residensemnek szöllő leveleket is. Küldöttem el ezen alkalmatossággal Nisre az ott való jancsár agához egy paripával, és valamely tüle kölcsön fel vett pinznek megküldésivel *Dósa Mihály* szolgálmat, bizván egyéb dolgokat is reá. Szép tavaszi forma idő volt. Én is pedig jobban voltam.

17. Kedd. *Fileki Máttyás* és *Daróczi* uram által írt leveleire az szerdának választ tivin, karabílyosom által küldöttem meg Landor-Fejérvárra, az mely nigy labancz nyelvet hoztanak az katonák, azokat magam eleiben hozatván, és meg examinálván más kurucz rabok szabadítására Jeni-Palánkra küldöttem. *Daróczi* uramot vissza küldvin azon végházban bizonyos instructióval. Tegnap öltözvén fel, ma is fenn voltam öltözetembe, már naponkint jobban érzem magamat. Szép idő volt.

18. Szerda. Feles törvényes és hadi igazgatásim voltanak. Érkezek egynéhány katonám Gyula felől, kiket *Daróczi* uram hagyott volt el *Fileki* nevű lovas hadnagyommal, de az hadnagyon szerencsétlenség esvin, Fekete-Bátorba fogták bé, ezen katonák hoztak levelet a tömösvári passátúl is. Beborúlt lágy idő volt.

19. Csőtörtők. Váradrúl szabadult Ibrahim passa levele s embere érkezék, recomendálván nekem a nikápolyi passának szöllöt is. Az itt való poserolczai

porkolábnak, ki tegnap hirtelen guta ütís miatt hala meg, lett ma tisztessíges eltemettetíse, az én szálláson livín teste felett az prédikáczió, s innen kísérték el mind az fő rendek, udvariak s vitézlő rendek zászlókkal s muzsika szó alatt a temető helyre. Az íjjel dér, ma penig beborúlt lágy idő volt.

21. Pinter. Megérkezék *Pápai Gáspár* bejáróm a posta késérisbül. Megérkezék Lander-Fejérvárrúl is a karabilyosom a landor-fejérvári szerdár levelivel, hozta a váradi jancsár aga levelit is, kit is Iszárcsikon hagyott, Drinápoly felé menvin. Hoztak egy esomó levelet is Palánkról, kit egy bokcsai labancz hozott oda, mely levelek Haiszler és Veteráni generálisok és Antóni és ugyan Veteráni rabságában livő rab passa levelibül állók. Lander-Fejérvárra Ibrahim passának és a szerdár Kapucsilár thihájának választ irattam. [Beborúlt lágy idő volt, estve penig hó kezdett esni.

20. Szombat. Megérkezék Nisrül *Dósa Mihály* szolgám, ki is hozta az ott való jancsár aga levelit, ki is néki küldött paripámat kedvessen vette. *Csáki András* bejárómat penig küldöttem sietve levelekkel Lander-Fejérvárra, választ tivín Ibrahim passa levelire is, és megküldvín a rab Mehmet passa leveleit is, az ki hová, szólló volt, más rendbéli embereimet hasonló sietséggel küldtem Jagodina és Nis felé, általok küldvín az váradi jancsár agának is valamely ajándíkot, és költsíget is, ki is a császár útján megyen Drinápoly felé. *Szappanos Mihály* lovas kapitányomat némely hadnagyokkal és bizonyos számú katonákkal küldöttem által az Dunán valamely próbára. Lovas gyalog tiszteimnek sok rendbeli instantiájokkal meggyőzetvín, *Szamárosi* nevű rabságban livő

labancz hadnagyot kezessigen elbocsátottam kurucz-ságra. Ma beborúlt essős s hóra czilozó lágy idő volt.

22. Vasárnap. Az galambvári Huszain bék levele érkezett hozzám. Beborúlt szeles idő volt.

23. Hétfü. Generalis Veteráni és Antóni leveleire választ titetvin, irtam ezen alkalmatossággal Veteráni rabságában livő rab Mehmet passának. *Andrási János* nevű szolgámat küldöttem Landor-Fejérvárra *Fileki Mátyás* bejáróm helyiben residensnek. Estve felé érkezinek újobban levelek Palánkrúl, kik között voltanak Veteráni levelei, és az ott livő palánki kapitányom tudósítása is nagyon nímely szükséges dolgokrúl. Szép tiszta idő volt.

24. Kedd. Ma beérkezett *Szappanos Mihály* kapitányom is az katonasággal, behozván rabul *Horvát Mátyás* kapitányt is az labanczok közül egynihányad magával, megtérinek a váradi jancsár aga után küldött katonáim is, kik választ is hoztanak. Érkezők váradi Muharim aga is Landor-Fejérvárrúl, ki is a váradi Abdullatif passátúl levelet hozott, és egy aranyos kupát ajándíkba. Azon Muharim aga tartotta meg Váradon maradt leveleimet és diáriumimat is, kiket is most hozott meg. Én pedig miolta ágyambúl felköltem is, más segitsigivel is alig járhatok, azért is valamely paraszt orvos cürája alá végeztem magamat adni, valamely gyökeret törvin össze, arrúl ittam két findzsával estve és reggel. Napestig hideg szeles idő volt.

25. Szerda. Hadaimnak három helyen interveniált szerencséjokrúl, és Jeni-Palánkban negyvenötig való raboknak béhozások felől, az l-fejérvári szerdárnak levelet irattam, más levelet az váradi passának, irattam az szerdár mellett livő szolgámnak *Andrásinak*

is, mely levelekkel Muharim agát expediáltam, kit is protectióm alá vettem, minthogy ezelőtt is szolgálato-mon volt, cselédjinek is ide való hozatásáról dispositiót töttem, volt conferentiám becsületes híveimmal az fennforgó állapotokrúl, s ezen elfogott feles labancz rabok dolgában is. Azonban a rácz orvos cüráját continuálván, valami keserü gyükeret töretvin össze, mizzel együtt vettem bé estve egy kalánkában. Délig szeles essös idő volt, délután szép idő.

26. Csötörtök. Viradta előtt egy két órával föröszött meg az rácz orvos, teve és ló csontjainak az zsirjából csinált förödövel, magam tevéi és lovai közül veretvin le egyet, ugyanazon csontokból egy venyigével köte egynihányat az derekamra, és az mikor kiköltem az kádból, akkor magamnak kellett eloldanom, és az fürdőben hagyatta, ma az fördís után csak ágyamban hevertem, de az jobb lábomnak az fejiben és bokájában mind az fördés előtt, s mind az után nagyobb fájdalmat érzettem. Tömösvárott lívő Huszain és Funduk passának leveleket irattam, kit is az palánki kapitányom küld el paraszt posták által, irattam az raboknak fassiójáról Landor-Fejérvárra is más posta által. Estve ugyanazon csontoknak zsirjaiból kenettem meg az könyökömtül fogva kezeimet, térdeimtül fogva lábaimat. Szeles idő volt.

27. Pintek. Drinápolyban postát akarván küldeni a leveleket irattam, Boszna Szerajból is érkezett meg egy emberem az oda való passa levelivel. Éjfél-tül fogva ma napestig könnyebben érzettem magamat, a lábomra újobban valamely gyükeret étetett velem az rácz orvos, és estve is kenettem magamat. Szeles idő volt.

28. Szombat. Mind estve reggel kezeimet lábaimat az rácz orvossal kenettem. Holmi törvényes revisiók voltak és conferentiák. Érkezék azonban *Török Ferencz* Drinápolyból nagy csomó levelekkel, kinek percurrálásával telék az napnak nagyobb risze. Délig szeles; délután csendes idő volt.

MARTIUS.

1. Vasárnap. Az éczakának is nagy riszit az levelek olvasásában töltöttem, megfordítván az clávisos írásokat is az éjjel, és az levelek revideálásában is véget érvén, hivattam az franczia urat, ki ebiden is nálam volt, és mind ő, mind én egymással a levelekben letett dolgokat közlöttük nagy sinceritással, többi között explicálta az királya levelit, és valamely riszben az portán lakó iránt lakó orátora diffidentiaját is, az ki azt írta volt a francziai udvarhoz, hogy a fővezér absolute meg fog az nimettel békélleni, mely nagy scrupulust, és nimely mi irántunk való dispositióiban is remorát csinált az udvarnál, ő pedig azt írta volt, hogy nem experiálta annyiban az dolgokat, hogy meglegyen az békesség, az minthogy úgy is lett, kire nízve is már úgy practicáltatik az ő udvarokban, hogy az király az orátornak a mely levelet szokott írni, annak duplicátáját ide is neki mindenkor megszokták küldeni az vele leendő clavissal. Referálta az királynak az olaszországi fejedelmekkel, és azok között ki-

vált az római pápával, és a florentini herczeggel az olaszok és spanyolok ellen, úgy az imperiumban való confusiókat, az császár és az imperiális fejedelmek között az hannoveri háznak, kit máskint Lunemburgicumnak is hívnak, az császártól az electorság iránt offeráltatott oblatiójáért, mely oblatióiért is azon ház mind tavaly s mind harmad ívi segítséget adott mind a török mind a francziai ellen, és ezen campaniára is azon ház igérte magát a segítségre, hogy nyolczezer embert fog administrálni az török ellen, melynek is az imperiális fejedelmek contradicálnak, privilegiumok és szabadságok ellen való dolognak esmervén. Referálta, hogy húsz élékes öreg gályáit nyertik volna el az francziai király gályái az hollandusoknak. Danvald uram levelibőlpenig világosította előttem a francziák riszirül való factió mennyiben ligyen Lengyelországban, már az Gneznensis Archiepiscopus is, qui est Primas et Cardinalis in Polonia, abstraháltatott az austriai factiótól et Rex et Regina, Jablonovszky uram penig, ki az egész ország hadainak fő generálissa, régen övök, az német császár riszirül Comes Nosticz az Lengyelországban livő extraordinárius Ablegatus, valamint Nosticz úgy Danvald is publice fognak, és feleségeikkel együtt livin compareálni az ország gyűlisiben, az ki az mostani új esztendőben 1. Jan. kezdetett, az francziai királynak ordinantiája ment volna Danvald uramhoz, hogy ha a törökkel megtanál lenni (kihez nagy remínysige is vagyon) az particurális békesség, az mely hadakat reformálná azaz elbocsátaná az respublica, azokat Danvald uram foglalná el a francziai király fizetisire, és fordítsa az én szükségemre. Irja azt is Danvald néki, hogy a moldovai vajdának nimetességét tanulta ki és hogy az arra felé

való corespondentiának nincsen securitása, parancsolja azonban a király mind néki mind az orátornak, hogy az király költségének is nem kedvezvén, minden utakon azon legyenek, hogy engem hová hamarébb introducálljanak Erdélyben. Ezekután én is közlöttem véle azokat, a mely dolgoknak Drinápolyban az én embereim is végére mehettek s experiálhattak. Jelenlétvén a többi között, hogy mind ő hozzá mind az orátorhoz L.-országból az ily corespondentiák az én embereim alkalmatosságával folytanak, diffidentiában livín a moldvai vajda Jablonovszky urammal, prae-cisse pro servitio reges ipsorum tartván residensemet Moldovába, világositottam az porta resolútiójirúl a lengyelekkel való békesség iránt, hogy az ily dolgokban most is az orator az én postám szolgálatjával élt, az által küldvén el az levelet L. országban, és hogy újokban két emberemet kívánja maga mellé az orátor, kiket szolgáltathasson postaságban, kikben is én kedvit nem szegem, az ő dolgok az én dolgom livín, kire ő is felele. Irt arról neki is az O. instáljon azon két ember felől, kiknek ugyan continuus és esztendő maga mellett való lakását kívánja. Jelen tettem, hogy az tatár Chám után emberit küldötte az fővezér, megirván, hogy emberit küldje L. országban, és hogy ha a lengyelek acceptálják az portának ezelőtt tett propositióit: úgymind Podolyának és Ukrajná-nak Kaminczczel együtt való cessióját, ezen conditiók alatt az békesség az portátul acceptáltatik, de hogy a lengyelek kívánsága szerint Bucsákból másuvá az tatárokat el vigyik, és Moldovát s Havasalföldöt nekik engedjék, arra soha a porta jó akaratjából reá nem mígyen. Jelentim többi között, hogy a fővezér 10 ersziny pínzt, ezer sing fajlandis posztót, és

egyébb hadak ruházatjára való alkalmatosságokat úgy élést is rendeltetett *Sándor* uram oda való menetelivel, de *Sándor* uramat hátrább marasztották az angliai követ és a török között lejendő dogoknak kimentelire, mely angliai orátor negotiátióinak még az mikor ezen posta expedíáltatott semmi apparentiája nem volt, sőt inkább minden dolgok s jelek arra czíloznak, hogy nem lesz meg az békesség az török s németek között, és az fővezér s portai cancellarius is nekem igen szép biztató leveleket irnak, tamen est mihi res valde suspecta, quod supremus vezirius et omnes adhuc alii ministri sunt in eadem autoritate, qui fuerunt praeterita campania ministri pacis, et pacem omnino desiderant, donaque plurima et pecuniam Germanorum in fine praeteritae campaniae acceperunt, et se ad pacem faciendam secrete omnino obligarunt. Ezekután voltak több aprólékos dolgok is in conversatione: a francziai király hadainak kik legyenek tisztei és hol, micsoda corpussa legyen mostan, superveniáltam azonban ezen beszédek között német gróf rab Solari és ugyan Arnolt passa Mahmut bék Ogli levelei, és postái, kikben insinuáltatik nekem, hogy azon rabot az passa Nishez közel négy orányi földre Uszkup nevű helyre küldötte, insinuálván hogy 10 erszény pínzen nekem adja, s azért is hozzám közelebb küldötte, noha az havasalföldi vajda is kívánta volna tüle megvenni, Solari penig reminkedik az istenért: szabaditsam, minthogy reám maradott dolga, mely leveleket közölvín a francziával is, igen considerate és álmélkodva olvasta. Végezvén azonba a francziával beszídemet, insinuáltam neki, ha mi írási vannak, leveleit kiszítse el, mert holnap elmégyen a posta, és Mahmut bégnek s Velencze felé való coresponden-

sinknek is irhat, mert arra is lészen alkalmatosság. Az új-palánki kapitány azonban a szélvész miatt eddig nem küldhetvén által a rabokat, most harmiczhetet által küldött, kikben hadnagyok is vadnak, sokan livín sebessek is benne, Palánkon is maradtak, s mindöszve ötvenen vadnak, az tisztekbe magam eliben is hivatam. Ma azonban csendesebb idő livín, a szél megállott.

2. Hetfű. Az hoszas expeditiókban mind én', mind a francziai úr véget érvén, délután expediáltam *Dósa Mihály* nevű szolgálmat Drinápolyban, választ tévén minden dolgokra s levelekre, az előtt harmad negyed nappal írott expeditiókat is ezen szolgálmtúl küldvín el az utóbiakkal, irattam választ gróf Szolári nevű német rabnak is, úgy az mellette livő Mahmut bég Ogli emberinek is, és magának is az pasának, az francziai úr Velencze felé szóló leveleit is ezen alkalmatossággal küldvín el *Dósa Mihálytól*, meghagyván neki, hogy utjából divertáljon az hol Solári van, embert is vívín a végre magával, hogy az információval vissza küldhesse, maga penig kövesse útját Drinápoly felé. Küldöttem azonban *Nemessányi Bálint* uramot Landorfejevárra az ott való szerdárnak és jancsár agának szóló levelekkel, oly dispositióval: hogy némely Drinápolyból hozott leveleket is vélek közöljönék, és az minap komornyíkomtól zálogban ottan hagyott ezüst művet is kiváltsa és elhozza. S ugyan *Nemessányi* uram által küldöttem tiz ersziny pinzrül azaz öt ezer tallerrül szóló fermánját is az török császárnak, hogy Csaffer pasa az császár adanai adájából nekem assignálja azonpénzt, livín azért én négy ezer háromszáz tallérával adós, kit még Landorfejevárnak az nimetektül való megvétele előtt tömösvári pa-

saságában contraháltam volt Csaffer pasátúl, és azon adósságrúl neki levelet irattam volt, úgy küldöttem azon fermánt keziben, hogy azon pinzt fordítsa maga szükségire, és az én adós levelemet adja ki *Nemessá-nyi* uram kezibe. Az városi és külső parasztságnak sok panaszi, és az katonaság élődisek iránt is sok bú-súlásim livín, mind ezekben igazitást töttem, az mennyire a mostani állapot és alkalmatosság engedi. Valamely magam hadaimbúl és szolgálaimbúl álló rab-jaim is livín, vétkekért és excessusokért azokat is az sok instantiákra nízve kezessigen elbocsátottam. Érkezek ujobban Veteráninak és rab Mehmet passá-nak levelei egy török által, kit az bokesai kapitány kisírtetett Palánkra. Ma mind fenn voltam, de erőtlen állapottal, estve ujobban kenettem kezemet és lábaimat. Szép tavaszi forma idő volt.

3. Kedd. Ma is egy másfelé való expeditióim voltanak, kikben véget érvén s ebídhöz ülvin az urakkal, volt estig való mulatásom asztal felett. Elnyomorodott beteges állapotjokhoz kipest is egyéb okokra nízve is az erdélyiekből az praefectusnak egynéhányad magával; hogy hazájában mehessen, szabadságot adtam. Szép idő volt.

4. Szerda. *Ugróczi László* komornyikomat expediáltam *Jeneivel* s két karabilyossal Erdélyben Veteránihoz levelekkel és bizonyos instructióval hogy ezen alkalmatossággal a Veteránitúl vett szabadsághoz kipest valamely vásárlásokat kövessen el Erdélyben, és hogy gróf Solári szabadulásának modalitását is tractálja, minthogy már azért is elküldöttem, megküldvin in originali Solári és Mahmut bég Ogli leveleit is. Érkezenek Csaffer pasa és másutt livő török tiszték levelei is Landorfejevárrúl, kikben insinu-

álják, hogy a vezér hadak számára való valamely alkalmatosságokat és pénzt is assignálván *Sándor* uram kezéhez, kívánja tudni mik legyenek azok, intimálván egyszersmind, hogy az elfogott labancz tiszteket hertelen el ne bocsássam, mert az török nemzet részéről az káros volna, ha az ily emberek elbocsátatnának. Az erdélyiekben is, az kiknek dimissióra való szabadság adatott, elmeninek *Ugróczival*. Az rácz orvos hajnalban megferesztett, és az mely gyökerekből s füvekből álló fürdővel feresztett, az ferdőből kijűvín, azzal takarta be lábomnak bokáit s fejeit, kiknek is úgy tetszik, hasznát érzem. Az ijjel nagy esső volt, ma pedig lágy idő volt.

5. Csőtörtők. Az ijjel is mindinkább és szaporán esett az esső, mely az patakokat is hirtelen megindítja, kik az igen kicsiny *Mláva* vizét is annyira megárasztották, hogy sem innen *Palánkra*, sem onnan ide usztatás nélkül nem járhatni. Érkezők estve kísőn *Dri-nápolyból* egy *Achmet* aga nevű kapucsi passa *Sándor Gáspár* urral együtt, kinek is eleiben küldvín, mikor bejött, az bástyákról lövéseket titettem eleiben, de audientiáját reggelre halasztottam, *Sándor Gáspár* urammal pedig estve titettem relatiót, ki is praesentálta az császár fermányát, az fővezér, jancsár-aga, és vezír thihája s francziai orátor leveleit. Szép idő volt.

6. Péntek. *Sándor* uram ma bővebb relatiót tívín, azután volt audientiája az kapucsi passának, ki is újabb levelit praesentálván az vezér thihájának, csakugyan azon dolgokat confirmálta, hogy azokért küldetett, az ki a fermányban fel van tíve, úgymint: hogy *Tömösvár*, *Gyula*, s *Jenő* felé hadaimat küldjem és az császár *Landorfejérvárról* rendelt élisit is introducáltassam, féltvén a vezír azon helyeket ha-

mar való obsidiótúl, ezen expeditióra rendeltetett az vezér Landor-Fejérvárról is ötszáz lovast és havas-alföldiből is ugyan ötszázat két két lúval, kiknek is a vezér parancsolatjából az intimáltatik, hogy az mi embereink lígyen fejek ezen expeditióban. Declaráta azonban az vezér nevivel az készüléteket és egyéb hadi dispositióit, hogy a vezér ezen esztendőben idejin indul meg, és az tatár chám fia is bizonyos ezerekből álló tatársággal az fő hegyin compareál szomszédságunkban, jelentvín azonban, hogy Landor-fejérvárra szóló fermánok is vadnak nála, és hogy oda is el kell mennie, kire én az én riszemről a mi telhetik a császár és vezér parancsolatjokhoz kipest az hadakat elkészítem, és a ki arra való lisen elküldöm és ő melléje is magam emberemet adom s Landorfejérvárra elküldöm, ott elkiszitvén ezen expeditióhoz szükséges dolgokat a szerdár, és az én hadaimnak is élést küldvín s a megegyezés felül tudósítván, én irántam nem lesz fogyatkozás, noha a vezir kvártélyt nem adván hadaimnak, és minapi útjokban is sok lübeli kárral livín, tehetnik szót mindezekről, de enmagamat ezekkel nem mentem, egyeztünk meg azért abban, hogy még ma nyugodjik, és holnap expedíáljam. Ezekután híveimmel tartottam conferentiát. Azután volt audientiája a francziai úrnak, kit ebiden is nálam marasztván, relatiót tettem neki az occurrált dolgokról. Landor-Fejérvárra leveleket irattam, *Ugróczi* után is hasonlóképen. Megérkezék *Nemessányi* uram is Landor-Fejérvárról, igen contentus volt Csaffer az tiz ersziny pinzről való fermánnal, és az nála livő adós levelemet is kiadta, és a fermánban a mely superfluitás lett volna is az adósság felett, azt is pinzről *Nemessányi* uram kezéhez assignálta, az zálogban livő

ezüst művet is kiváltotta és elhozta; az interesre is az végezés szerint bizonyos számú pénzt adván, igen barátságos levelet irt ő kgme által a szerdár és magát is becsületesen látta. Szép tavaszi idő volt.

7. Szombat. Jó reggel az kapucsi passát és vele együtt *Sándor* uramat bizonyos instructióval expediáltam Landor-Fejérvárra, azután én is lábaimra jobban érezvén magamat, kimentem s oda ki voltam délután is egy darabbal, igen szép mulatságom volt az nyulakkal és fáczánokkal, délután bejüvin a mely becsületes főrendek és egyéb erdélyi s magyarországi nemesség is ki jött volt velem, magam és hofmestérem asztalához megmarasztatván, jól tartottam és mind külső belső musikásokkal musikáltattam. Napestig essős idő volt.

8. Vasárnap. *Sándor Gáspár* uramat és az kapucsi passát beérvén az postám Iszáresikon, Bokesa, Karánsebes és Becse felől jött híveimnek informatióival, kiket az kapucsi passával is közölvén, az landorfejérvári deványban is produkálni fogja. Érkezett meg egy karabilyosom, kit *Dósa*val küldöttem volt el Nisre, küldötte általa meg *Dósa* német rab gróf Solari levelit, és ugyan Mahmut bég Ogli agája levelit is, ki mellette comissariusúl vagyon, tudósítván az reá bizott dolgokrúl *Dósa*, kiket Solári iránt, s Nissen is véghez kellett vinni, és hogy Nisrül is Drinápoly felé is követte útját, nem akarván az török kezibül kiadni addig Solarit, míg az öt ezer tallért keziben Nissre nem küldöm. Szép tavaszi forma idő volt.

5. Hetfü. Irtam, Veteraninak és *Ugróczinak*, megküldvin némely originális leveleket, kiket Solari dolgában irtak, Veterani nagyobb convictiójára, mint hogy terminust adtak az törökök, hogy ha akkora az

pénzt meg nem küldöm, nékem akarván abban complaceálni, Mahmut bég Ogli vissza viszi az urának s el adja másnak gróf Solarit, megírtam, siessenek az érette való pinzzel, és reputatióm s parolám forogván azon Solari dolgában az német generálisok előtt, voltam nem kicsiny elmebéli nyughatalansággal, mitív legyenek iránta, iteratis viribus is tartván ez iránt conferentiát becsületes hiveimmel. Az Veteráninak és *Ugróczi Lászlónak* szóló levelekkel expedialtam *Csáki András* bejárómat Erdélyben. Szeles idő volt. Elő álomkor jött be *Monori Mihály* bejáróm az osztrovai szigetbül olyan hirrel, hogy oda az l-fejérvári szerdárnak egy agája érkezett, már besetítedvén harminczadmagával, az mely írást vagy parancsolatot hozott is a szerdártúl, azt is behozta előmben, két embert akarván ott megfogni, és azoknak cselédjeket elrablani, és egyéb javokból is prédát hánni kívánván, megolvastatván azért mindjárt ezen íjjel az írást, az írás szól az kulicsi törökökre, hogy harminczan menjenek el az agával, és fogják meg azon embereket, azon szigetben nékem árokkal kerített sánczom, hatvanig való praesidiariusim, és azonkívül is salvaguardáim livín, és az szigetbeliek is quártélyom s protectióm alatt livő szegínységbül állók livín, nem kevésbé resentiáltam, hogy nekem ezen dologról nem irt a szerdár és az agája sem becsült meg a bejüvetellel s hirádással, küldöttem azért azon agához sietve törököül tudó bejárómat *Fileki Máttyást* hivatván becsülettel, oly instructiót adván a bejárómnak, hogy ha be jű, mind azt a két paraszt embert, kit meg akar fogni, mind a falunak eleit hozzák bé magokkal, ha pedig be nem akarna jűni, az két embert adják ke-

ziben; de cselédjeket s feleségeket ne engedjik tovább való dispositiómig, ezzel éczaka elmenének.

10. Kedd. Bőjőve reggel a hirmondó, hogy az aga megharagítván magát, hogy a két embernek cselédjeket kezéhez nem adták embereim, ama két embert se vette kézhez, vissza indult Landor-Fejérvárra. Küldöttem ki azért újobban becsületes hívemet *Orlai Miklós* uramat oly instructióval, hogy ha szintén az szerdár agája el ment is, hogy a szerdár s közötttem következhető veszekedis a miatt távoztathassék, magam hajdúit rendelvén melléje azok által küldje fel a landorfejérvári szerdár mellett livő residensem keziben, cselédjeket, jószágokat penig vitesse be az én ottan livő praesidiariusim sánczában, a míg ezen két embernek dolga egyfelé elválík, innen is penig postát küldöttem Landor-Fejérvárra a residensemhez *Andrássi János*hoz, megírván neki mint alkalmaztassa magát a szerdár előtt ezen két ember dolgában, írván bő szóval a szerdárnak is, insinuálván, hogy ebben neki ugyan contentumot akarván tenni, az embereket felküldöttem, de hogy én is kívánhattam volna azt tülle, hogy nekem is ez iránt hírt adjon, és hogy cselédjekre és egyéb jószágokra én töttem addig kezemet, míg tülle válaszom jü és azon két embernek dolga elválík egyfelé. Érkezik azonban meg *Székeley Ferencz* nevű becsületes hívem *Erdélyi János* nevű szolgálmmal együtt, instructiója szerint véghez vivín az reá bizatott dolgokat, és accomodálván magát mindekben az havasalföldi vajda is, megjőve *Sándor Gáspár* uram is Landor-Fejérvárrúl a fővezér agája jelenlitében végezvin az szerdárral, mikorra és mi formában kellessék az én riszemrül is elkiszíteni az hadakat. *Inczédi István* és *Pápai Gáspár* becsüle-

tes szolgálmat is expediáltam Nisre, egynehány lo-
vast is rendelvén melléjek oly instructióval, hogy az
Arnolt passa Mahmut bég Ogli rabságában livő rab
nimet gróf Solarit Nisre hozassák s ott az saczát
érette a törököknek letegyék, vagy ha tovább kelle-
nék is menniek, tovább is elfáradjanak érette, ren-
delvén e végre egy postát is Menzil fermánynyal, kit
postán előre küldöttem, hogy Ürszküpét és Pristinet
(minthogy azon két helyen tanáltatik azon rab gróf)
megjárja, felkeresse; leveleimet a Mahmut bég Ogli a
rab mellett lévő agájának, és ugyan az ürszküpi Alaj
béknek meg adja, kikben insinuálom, hogy a pinzzel
embereimet elküldtem, azért hozzák Nisre az rabot
s leteszik az saczát, ezen szükségre tíz ezer magyar
forintot adtam feljebb említett szolgálmat keziben hol-
landiai és imperialis aranyúl, s ezen rab szabadulása
dolga penig úgy tractáltatott eddig is, hogy Mahmut
bég Ogli nekem adja el pinzen s ezután én rabom
liszen, ezen kívül adatott másféle pinz is említett szol-
gáim keziben, hogy hatszáz tallérig való borokat
vásároljanak Nis táján szükségemre, és ott hajókat
fogadván alája, az Morován lehozzák. Irattam levele-
ket a nissi janesár agának és kadiának is, kívántat-
ván szolgálmatjok a borok megszerzésiben, küldöttem
nekik ajándékot is. Ezen Nis felé rendelt szolgál-
mat reggel expediáltam s magam is kimentem vadász-
ni. *Sándor* uram délután érkezett, *Székel*y penig estve
felé. Szép idő volt.

11. Szerda. Noha tegnap kell vala dispositióm sze-
rint elmenni *Pápainak* és *Incédinek*, de bizonyos
okokra nízve mára haladott expeditiójok, és az én
vadászatom is. Délután két három óra tájban érkezvén
meg az vadászatból, egyenesen mentem az francziai úr

szállására, vele egy óráig tartó conferentiám után ebiden az vacsorával együtt livín ott voltam nála, felesígem is oda jüvin, több becsületes emberekkel, egynehány óráig tartván az nála való mulatás és egyszersmind tánczolással is végezödvín, és mind maga s mind vendígi felettébb elríszegedvén, kíső estve eljöttem szálásomra. Essös idő volt.

12. Csötörtök. Ma napestig tartó hosszas és sokfelé való expeditióim, iratásim voltanak, mind törökül, diákul, magyarul, elsőben is leveleket irattam Veterani generálisnak és hozzája küldött szolgámnak *Ugróczi Lászlónak* expediáltam a leveleket Jeni-Palánkra és azokkal együtt Veterani rabságában livő rab Mehmet passa postáját is, ki Landor-Fejérvárrúl jött meg az estve, az oda való kapitánynak parancsolván, hogy Bokcsára küldje sietve, recomendálván én parancsolatombúl *Sándor Gáspár* uram Antoninak, ki most Bokcsán vagyon, hogy Erdélyben promoveálja, az francziánál tegnap interveniált conferentiámhoz kipest ő is irt az fr. udvarnak és az fr. király Drinápolyban livő orátorának is, vele lött végezés szerint irattam én is mind a királynak, mind a főminiszternek Crosse urnak felesígem neve alatt az fr. udvarnál livő clávisommal az említett franczia tetszisihez kipest, folyamodván felesígem is a király protectiójához és insinuálván, hogy annak remynysége alatt jött ide, insinuálván egyszersmind a főminiszternek, hogy Munkács obsidióban livín a német armadátul, akkori szükségéhez kipest kellett valamely elenodiumokat egynihány ezer tallérban az lengyel királynénak elzálogosítani, mely clenodiumok között vagyon az is, a kit a francziai király ő felsíge neki küldött volt ajándíkba, méltóztassék pa-

rancsolni a király Lengyelországban livő orátorának, hogy a franciaiai udvarnál nekem pensiómban annuatim járó pinzből váltsa ki az fr. király orátora, minthogy azon zálogok triple többe érnek annál, a menyiben vadnak. Irattam én is leveleket a főteftérdárnak és Reiz Effendinek törökül, a Drinápolyban livő orátornak és az portai universalis tolmácsnak Skerlet uramnak deákül, és a magam ottan livő embereimnek *Bai Mihály* és *Inczédi Mihály* uraiméknak bő információval minden fenn forgó occurentiákról. Szép idő volt. Az ég is igen zengett és besötétedvén esső is volt.

13. Pinter. Egy palotástul s karabilyostul expediáltam *Pápai* és *Inczédi* után az drinápolyi expeditiókat, úgy hogy Nisrül expediáljak postán Stephan nevű posta által, küldvin a végre Menzil % posta fermánt is ki mellet Nisrül postán követhesse utját. Érkezek *Andrási János* levele Landor-Fejérvárról, kiben insinuálja s describálja micsoda furiával volt az landor-fejérvári szerdár az agája relatiója után, hogy az hozzája felvitt embereknek cselédjeket s javokat elrablani nem engedtem, azon furiájában az két embert is karóban huzatván, és *Andrási Jánost* is megbotozván, ezen dolgot én is felette apprehendáltam; conferentiát tartván ezen dolgokról becsületes híveimmal, az determinációhoz kipest irattam *Andrásinak* ez után magát mint alkalmaztassa, hirt adván a franciaiai király itten livő embereinek, úgy az portai ministereknek s franciaiai orátoroknak is, minthogy az Drinápolyba szóló levelek még csak reggel expediáltattak vala, be érik ezen információk is. Napestig szép idő volt. N. B. Az égzeng is nem tegnap, hanem ma volt.

14. Szombat. Tegnapelőtt az francziánál litemben vigeződött volt az is el, hogy én Moldovában destinált emberemmel ő is egy kapitányát küldje el, ki is miolta ide jött, mind mellette lakik, s mintegy grófi néven való ember s az én provisiómon lakott mellette, recomendálván, hogy az én emberemmel együtt járhasson Jászvásárig és ottan livő residensemmelel promoveáltassam Lengyelországban is, én is azért az lengyelországi hadak főgenerálissának Jablanovszky uramnak, és ugyan a francziai király ő felsége a lengyel király udvarában livő orátorának Danvald úrnak szálló leveleimet elkészítvén, és az említett francziai úr is az maga királya orátorának készített írásiban véget érven, a francziai kapitánnyal együtt egyik lovász mesteremet *Szabó Andrást* két török hajóval expedáltam, mely török hajók érkeztek L.-Fejérvárról, kiken az Duna kapitánya Ali passa és a szerdár agája voltanak, mely agák Nikápoly s Oroscsik felé igyekezhvén, securitásokra az szerdár én tülem kívánt kísírot, rendeltem is hús fegyveres hajdút securitásokra, egyéb embereimen kívül küldöttem el *Szabó Andrással* együtt *Székelly Ferencz* hívetet valamely vásárlásokért, minthogy azok alá a havasalföldi vajda vecturát ígért volt ugyan. általa, hogy az Dunához a hol az én hajóim lesznek, fogja szállítani, már két erdélyi becsületes embert is küldöttem, egyiket Havasalföldiben a Duna mellett, másikat Törökországban Nikápoly és Oroscsik tájára való földekre, hogy mind az kettő a Duna két felin való földekben Havasalföldiben és Törökországban minden felé feltanálható éliseket és borokat és egyéb szükséges vásárlásokat is comportálván, szállítsák Nikápolyhoz és Oroscsikhoz, és kisen tartsák, hogy mikor az utánnok me-

nendő fedeles hajóim, és azokkal menendő embereim (ki
 ket most készíték s reperáltatok) utánok lemehetnek
 és tanáljanak mindeneket kisen, és ne kellessék ot-
 tan osztán a hajóknak mulatozni. *Szabó András* pe-
 nig ilyen instructióval bocsáttatott, hogy Moldovában
 menvin, ottan magam alávaló páripát vásároljon és a
 fr. kapitányt is az lengyel király udvarában expe-
 diálja, de az én l.-országban szóló leveleimet ne a
 francziai kapitánytól, hanem más bizonyos embertől
 expediálja, az mint már ez iránt eddig is Jablonovszki
 uram és az én Moldovába livő residensem között tarta-
 tott az correspondentia, azzal a modalitással expediál-
 ják, iratván e végre Moldovába livő residensemnek *Szé-
 kely Zsigmond*nak bővebben, egy jó csomó levelit re-
 comendálván az itt livő fr. úr is, kiben a maga fr. ka-
 pitányát sem merte meghínni, hogy a szokott cores-
 pondentia útján expediálja az ő leveleit is az én leve-
 leimmal együtt az én Moldovában livő residensem,
 Moldovában dolgát vigezvin *Szabó András* fog újabban
 által júni a Dunán Szilisztriában s Dobrocsánba és azon
 az országon Sz.-György naptájban két helyen eső híres
 és sokáig tartó sokadalmakra (kik kivált az barom és
 lóvásárért híresek) el fog menni, hogy ottan vonó mar-
 hákat, juhot, és közönséges szükségire lovakat vá-
 sároljon, mely feljebb említett szükségekre és expe-
 ditiókra in universum rendeltetett tizezer négyszáz és
 ötven forint, kinek kinek az ő vásárlásához való
 jegyzísihez és utjához kipest intiztetvén bizonyos
 summa pinz, kit Nikápolyban *Horvát Ferencz* nevű
 becsületes hivem fog közökben kiosztani, és nimely
 része a pinznek itt is adatódott kezekhez, *Horvát
 Ferencz* uramat penig *Sándor Gáspár* uram expe-
 diálta volt Nikápolyban Drinápolyból, a mikor ide

indult az török császár tíz ezer forintból szálló fermányával, ki mellett eddig is a császár ott élő tiszteitől kellett azon pénzt felvenni. Ezen expedíciókra pedig írtam magam neve alatt szálló és öreg török pecsétem alatt költ Bujutultikat % parancsoló úti passusokat, hogy mindenütt igaz járatbeli, én dolgaiban foglalatostkodó embereknek ismertessenek s segítsenek. Írtam a Duna kapitányának Ali passának, és az nikápolyi, vidinyi s szilisztriai passáknak, recomendálván, hogy az én tekintetemért és reájok bízott dolgaimra nízve legyenek segítséggel nekik, a miben megtanálják őket, küldtem a vidinyi passának valamely ajándékot is, insinuálván neki, hogy ötven ezer okka lisztről s árpáról szóló fermányim jöttek a portáról, kik ő reá szólnak, hogy ki adja, a mikor érte küldök, azért hogy bizonyosra küldhessem a fermányokat, tudósítson mind arról: ha ílis ottan vagyon-e? és hajót is kaphatni azon ílis alá ottan bár bérben. Írtam az moldovai és havasalföldi vajdáknak is, *Szabó András* és *Székelly Ferencz* által. Az mely titkos levelekből álló csomóját pedig nekem recomendálta a francia, hogy L.-országban expediáltassam, azon csomóban includáltattam véle feleségem a fr. királynak és főministernek írt leveleinek duplicatáit is, minthogy a Drinápoly és Konstanczinápoly felé küldettek nagyobb kerülettel s későbbben penetrálhattanak az király udvarában, filelmesebbek is lívín az utak az tengeri tolvajokra nízve. Ezen dolgokban véget érven, hivatam előmben tábori és itt való oeconomiához tartozó tisztimet, dispositiót tívín mind az tábori készültekről s mind az itt folytatandó oeconomiáról. Szép idő volt.

15. Vasárnap. Az szegénység az falukról bejött az katonaságra való panaszokkal, kiknek is husvét

napja adatott terminusúl, hogy azután az quártélyokból kiszállanak; holmi igazítások voltak az hadak között is, és conferentiát is tartottam becsületes hiteimmal az fennforgó dolgokrúl. Beborúlt idő volt, estve felé peng esső is esett.

16. Hetfű. Ebéd után kijöttem vadászni és hálásra szállottam az karabilyosim quártéljában Kurjács nevű faluban, az hová is érkezett egy kurucz rab, kit is Isten szabadított harmad magával Bokcsárúl kötelen ereszkedvín le, tett relatiót az ottan látott, hallott dolgokrúl. Vettem az l-fejérvári szerdár két rendbeli leveleit is, kik is csak némely személyek mellett való recomendatiókból állók, mely levelekre is ugyan ma választ adtam. Az íjjel esső volt; ma peng szép idő.

17. Kedd. Ma kimentem vadásztatni, és az egész napot vadászattal töltöttem el. Sok őzekre s erdeiekre akadtunk, és benne egy néhányat el is verettünk. *Farkas Pál* bejárómat küldöttem bizonyos dolgok végett Galambvárában, izenvín általa mind az galambvári bégnek, mind az ott lívő praesidiáriusim tiszteinek, mely bejáróm is estve megérkezett, véghez vivín parancsolatomat. Az landorfejérvári szerdár mellett lívő residensem *Andrási János* levele is érkezett, kiben írja, hogy az landorfejérvári szerdár cselekedetét megbánta. Szép idő volt.

18. Szerda. Ma reggel is vadásztattam, ebédet az Mláva vize mellett öttem, az hol az Dunában befoly; estvére peng bejöttem Poseroleczára. Az idő essőre fordúlt.

19. Csütörtök. Az galambvári bégnek audientiája volt, ki is referálja, hogy Moldovához az Dunán túl valamely ellenség gyülekezik össze, és hogy az her-sovai és poricsai bégektől értette volna, hogy az kö-

lyukat is, kit tavaly vettenek meg az törökök az nimettül, az ellenség megvizsgáltatta, nimetet és pandürt is látván ottan jární az törökök, én is azért ezen Moldovához gyülekező ellenség hírére nízve vígeztem el magamban, hogy azon ellensígre reá küldjek, kire nízve, hogy holnap ezen béget Jeni-Palánkra küldjem, magamban elvígezván, hogy az ott való kapitánynyal *Daróczi Andrással* vígezzon, és azon össze gyülekező ellenségnek dolga felöl informálja. *Borbély János* labanczságra el akarván szökni, vissza hozták. Az íjjel igen esett az esső, ma is hasonlókípen.

20. Nagy Píntek. Az mai innep-napot kétszer-predikátzió hallgatásával és passió énekeltetísível töli töttük el. Az galambvári béget is elküldöttem Jeni-Palánkra, *Palaticz István* asztalnokomat és *Kandó János* bejárómat rendelvén melléje, küldvín ordínantíát általok írásban is az palánki kapitánynak, hogy az galambvári béggel vígezván, az alatta való praesidiárius hadakban kivígyen magával, és a Duna mellé gyülekező ellensígen próbáljon. Az íjjel nagy esső esett, ma peníg havas esső esett sokáíg, kí miatt hídeg idő is volt.

21. Szombat. Vettem az landorfejárvári szerdár levelít, kíben íntímálja, hogy az fővezér parancsolatja érkezett hozzá, síettesse az havasalföldíbül várandó hadakat és élíses szekereket, azért én is a magam ríszírül valókat készítem el, merttovább három nígynapnál nem várazokíz az havasalföldi hadak után. Adtam választ a szerdárnak én is ezen levelíre, relegálván arra, hogy *Sándor Gáspár* uramat hozzája fogom expedíálni, hogy a feljebb említett dolgokban vele végezzon, ezen a földön leendő oeconomiának folytatására mínd ítt, mínd Rhámba, mínd az osztrovai szígetben bízonyos tízsteket constítuáltattam, bízonyos föl-

deket és szőlőket fogatván fel majorság földeknek és szőlőknek. Az szántásról, vetésről, szőlők kapáltatásáról és kaszáltatásáról bizonyos instructiót adván ki nekik, másfelől az hadi és tábori kiszületről tivín rendelést, és legközelebb az előttem livő hadak expeditiójáról és a hadak kiszítísírl rendelist töttem. Azonban az itt való poserolezai praesidiarius kapitányom *Borbély István*, ki azelőtt mezei gyaloghadaimnak volt kapitánya, az újjel megholt, kinek helyiben substituáltatott pro interim az udvari gyalog seregeknek kapitánya *Kassai István* tovább való dispositiómig, mind az udvari gyalogságnak, mind pedig az itt livő praesidiariusoknak ő livín kapitányok. Híves és kedvetlen idő vala napestig.

22. Vasárnap. Husvét első napja. Ebídre az franczia urat hivattam conversatió kedviért. Délután török leveleket irattam Landor-Fejérvárott livő török uraknak. Estve felé megjövének *Palaticz István* és *Kandó János* szolgálaim, kik is az mely pandúrságra rendelttem volt a jeni-palánki praesidiariusimat, azokkal együtt odajártak, és azon ellensíget felverték, tizenegy rabot is hozván el közülök, kik között három magyar is volt. Szép idő volt

23. Hétfő. Husvét másod napja. Reggeli déleesti prédikációk voltanak, reggel volt temetise szegény *Borbély István* kapitánynak, magam szállása ablakja alá hozatván a testit, itt volt felette prédikáció, voltak búcsúztató versek is ének szóval. *Sándor* uramat L.-Fejérvárra akarván expediálni, ez ő kgme nevire credentiaképen a szerdárnak, vezér agájának, teffterdárnak. a szerdár kapucsilár thihájának, az jancsárság fő agájának a Zajárcsi passának, utánna livő jancsárok tisztinek és Noszeki agának törökül irt le-

veleket és az instructiót is *Sándor Gáspár* uramnak keziben adtam, hogy délután megindítsam; superveniált azonba valamely hav.-alföldiből jövő hadaknak a híre, kik már a Mláván is által költöztek Csonok mellett úsztatván által, és az városhoz is közel szállottak, erre nízve ma *Sándor* uramat megtartóztattam. Az conversatió kedviért ma újebben a franczia urat ebídemre felhivattam. Az szegény *Borbély Istvánnak*, mint régen bújdosó kapitány hívemnek megkívánván adni utolsó tisztességit, lovas és gyalog zászlós hadakkal, és dob, trombita s török sip szónál kísértetem temető helyére. Szép idő volt egy darabig, azután szél kezdett fúni.

24. Kedd. Husvét harmad napja. Az íjjel viradta előtt három négy órával indult el L.-Fejérvárra *Sándor Gáspár* uram, reggel volt audientiajok a havasalföldiből jött hadak tiszteinek, kik praesentálták a vajda levelit. Az íjjel nagy hó esett, úgy hogy a mezőben s erdőben az csizma szárán is bemígyen embernek, de itt a városon is lábaszárának feléig elér. Ebéd után szánkázni mentem vala.

25. Szerda. Kimentem újebben vadásztatni az Morova felé, noha az hó nagyubb ríszről reggelre kelve is elveszett, estig penig egészen is délre viszsza jöttem; de délig is igen szíp mulatságom volt a nyulakkal és vaddisznókkal, kettőt az mezőre hajtván ki, az kopókkal, agarakkal s lovasokkal verettem el, harmadikát az erdőben lövissel ejtettük el. Az havasalföldiből jött hadakat az Morován által titetvín, Lander-Fejérvárra küldöttem. Délután eső esett; de estvére kelve annál nagyubb s megsem állott éczaka is.

26. Csütörtök. Az íjjel mind esett az esső, semmi oly felírásra méltó dolog nem occurrált, hanem csak holmi belső dolgaimnak igazgatásában voltam foglalatos.

27. **Pintek.** Érkezek *Szabó András* lovász mestere levele Vidinybül az vidinyi passa levelivel együtt. Azután érkezék meg *Dósa Mihály* Drinápolybül külömb külömb féle dolgokrúl való informatiókkal, hozván az itt livő francziai úrnak is csomó leveleket. Ma alteratiót érzettem, ki miatt ebédet sem öttem, harmadnaptúl fogva az jobb kezemnek fejében, és az bal lábamnak bokájában is érzettem nagyobb nehézsíget, mint voltam az elmúlt napokban. Az idő reggelre kelve felderülvín, egy kis dér volt, nappal pedig szép tavaszi idő volt napestig.

28. **Szombat.** Az leveleket percurrálván és az clavisosokat is megfordítatván, azután hívtam a franczia urat is, ki ebiden is nálam volt; közlöttük egymással a levelekben insinuált híreket, minthogy neki az királytúl, nekem pedig az fővezírtúl és más utánna való ministerektúl jöttek leveleink, kiben az király januáriusban való szerencsáját Furne nevű erősségnek megvétele eránt declarálta, nekem is pedig a fővezír maga dispositióit írta meg, Drinápolyban livő híveimtúl is jöttek informatióim, az fővezír boncsokjának 21. márt. praesent. in signum futuri belli et expeditionis kitétele felől jött informatióm az angliai és hollandiai orátoroknak a portán való negotiatiójok felől is, és az császárral s fővezírral való audientiájokrúl, mind az említett embereimtúl s mind a Moldvában livő residensemtúl jött informatióm, hogy egy tatár szultán negyven ezere magával bevitte Kameniczben az élést, és az ott livő praesidium fizetésit, és Kameniczrúl executiót tévén Javorova felé sok ezer lelkeket s falukat rablottanak el. Délután volt conferentiám az magam híveimmal mind ezen hírekrúl s mind egyéb az informatiókban letett dolgokrúl. Érkezek *Sándor*

Gáspár uram levele is Landor-Fejérvárról némely informatiókkal, kire én is sietve választ adék, hogy még ott érhesse levelem. Iratván a szerdárnak is egy levelet, egynéhány szóval dispositiót töttem azonban az hadaknak az falukból való kibontakozása és a szegínysígnék öszve szállítása s tovább való protegáltatása felől. Délig szép idő, délután szeles idő volt.

29. Vasárnap. *Sándor Gáspár* uramnak két rendbeli postáji is érkeztenek Landor-Fejérvárról, az oda való dolgok informatióival, maga még is hátrább maradt. Solari nevű nimet rab grófot tíz ezer forinton az magam pénzín az török rabságából megszabadítván, be hozák estve feli érette küldött szolgálím, egyéb dolgokat is, kiket reájok biztam, véghez vivín Nisen szolgálím, kinek accomodatiojáról s tisztessíges asztaláról s szállásáról rendelist töttem. Ebídehez ülvin híveimmel, majd inkább mind estig mulattam. Szép tavaszi idő volt.

30. Hetfű. *Sándor* uram informatiójához kipest tartottam híveimmel s tiszteimmel conferentiát; mint-hogy az szerdával végezett terminussa van *Sándor* uramnak, Landor-Fejérvárról a hadak mikor költözzenek által s mikor induljanak Pancsovárul is, és ahhoz kipest az én hadaim is Jeni-Palánkrul, én is azért publicáltattam az készületet minden rendeknek, dispositiót is tivín az hadak számáról és útjokra való élisekrul. Solarinak volt audientiája előttem, mit írjon Veteraninak és többi nimet barátinak eleiben adtam, köszönvén kegyelmessígemet. *Sándor Gáspár* uram tudósítását és Solari érkezísét az francziai úrral is közölvín, tetszett neki, hogy ha megengedem míg megszabadul, lehessen az nékie rendes asztalomnál, kiben én sem tartottam ellent.

31. Kedd. Az tegnapi megcsömörlés miatt hánytam és hideg borzogatást s forróságot is éreztem, ki miatt mind ma mind tegnap ágyban fekvő beteg voltam, kiterjedvén az forróság a fájdalommal össze mind két lábaimnak ereire s inaira, lábaimnak kivált a fejeiben. Jó ebédet kiszítetvén, *Sándor* urammal vendégeltettem meg az francziai urat és az nimet rab grófot Solarit több erdélyi s magyarországi főrendek companiájában, az maga szállásán parancsolván mind az asztal alkalmatosságárúl, mind muzsikásimrúl, a mint hogy vig lakással s végre tánczolásal végeztik el vendígségeket. Sok expeditiók livín előttem, azoknak iratásiban is foglalatoskodtam. Szép tavaszi idő volt. Lovaimnak nagyubb riszt ma bocsátottam ki füre.

APRILIS.

1. Szerda. Az rab nimet gróf Solari tivín instantiát előttem, hogy felesígemmel szemben lehessen, megengedtem s audientiája volt, nimely dolgokat exaggerálván előtte én parancsolatombúl ő is reá felelt, hogy Bécsben menvén, az ministereknek repraesentálja, minthogy az bécsi főministernek Königsseg az felesige atyafia is, és Kolonics kardinális és egyszersmind camerae praeses patronussa. Volt conferentiám becsületes hiveimmal az *Dósa Mihály* hozta levelekben livő dolgokrúl és az *Sándor Gáspár* uram az hadakkal való expeditiójárúl, az instructiót egyéb expedi-

tiójához tartozó levelekkel együtt, kezihez adattam, úgymint: az tömösvári passának, ott livő kajmekámnak, jenei és gyulai passáknak szólókat. Az elrendelt hadak is Jeni-Palánk felé elindulának. Az elmúlt éjjel rosszabbul voltam, az jobb kezemben s karomban is nagyobb erőtlenséget, az kezem könyökiben pedig nagyobb fájdalmat is éreztem, mind ma mind tegnap orvossággal éltem, filvín az gyomrom megszorulásától, és abból következhető nagyobb nyavalyától. Estve elő álomkor érkezék Jeni-Palánkról hírem, hogy Erdélyben küldött szolgálaim igen fáradt s bágyadt lovakon ma estve oda érkezének, kiknek elejekben is küldöttem, hogy siessenek. Szép tavaszi meleg idő volt.

2. Csötörtök. Az éjjel nagy szil támadott s ma napestig mind inkább erősen fűjt, ki miatt az hadak nem költözhetek. Reggel *Sándor* uramat megindítottam. Ebédkor érkezének meg Erdélyben járt szolgálaim, úgymint: *Ugróczi László*, *Csáki András* és *Jenci Sámuelék*; vöttem az pancsovai passa által ide küldetett Topály Huszain passa levelit, választ titetvín azért azon levélre, a pancsovai passa emberit elbocsátottam. Az Erdélyből hozott leveleket, úgy a Veteránilevelit is az francziai úrral közlöttem, Solarinak is hoztak ezen alkalmatossággal levelet, kit is megküldöttem neki, és minthogy sarczának megküldésit még is halasztják, újobban irattam véle Veteráninak, kit is elküldöttem. Az Morován az mely hajókat Nisről vártam, az is elérkezvén, az Jagodinához eleikben küldött hajdúmmal együtt, az benne livő boroknak kiüresítéséhez fogtak.

3. Pinte. Újabb relatiókat tétettem ma az Erdélyből jött szolgálaimmal. Az szél ma napestig mind

fűjt, ki miatt az hadak is ma nem költözhettenek, az tisztek is írtak felöle: mi tivők legyenek, kik felől újabb dispositiót is töttem. Landor-Fejérvárra is hírt küldöttem az szerdárnak ezen dolgokrúl, magam penig csak egy állapotban vagyok, az éczaka is keveset alhattam, az oldal-fájás, nyilalás és lábam fájdalom is livín rajtam egyszersmind, az ijjel az jobb kezem fejiben érzettem zsíbbadságot. hogy többire nem is érzettem, kit az franczia doctor megkent feljebb említett nyavalyámhoz kipest, javallotta az érvágást is az bal karomon, minthogy azért az oldalfájás is rajtam vagyon, cret vágattam véle és három öreg findzsiáni vért bocsáttattam ki, igen rút s megveszett vér jött ki belöle.

4. Szombat. Megállván az szél, az hadak nem csak az Dunán, de az Garas vizen is hidason ált költöztenek, én penig nagyubb forróságtúl s constipatiótúl félvin, újobban éltem orvossággal, kinek is hasznát érzettem. Besötitedvin, estve felí szép essöcske is esett. Az Drinápolyban rendelt postát is az magam és francziai úr riszirúl szóló levelekkel expedialtam; az francziai úr is jött vala látogatásomra.

5. Vasárnap. Érkezek újabb hír L.-Fejérvárrúl, hogy a szerdár is által ment Pancsovára az hadaknak onnan való megindítására. Az Dunán livő fedeles és hombáros hajóim is az Dunán elkiszültek, kikkel való lemenetelre az öregebbik *Horvát István* uramat és egyik élésmesteremet *Obláczki Jánost* rendelvín, magam eleiben hivattam, és az instructiójokat s az oda alá livő szolgálmnak s passáknak szóló leveleket kezekben adtam, menvín vélek más közönsígesebb rendű szolgálím is, és az palánki praesidiáriusomban is. Az udvari predikátornak érkezett Erdélybül az háza-

népétül egy inassa, ki Havasalföldin által Oroscsikra vette útját, és onnét küldte fel Ali passa, levelet is küldvín nekem általa. Ma valamennyire jobban kezdem lenni gyomromra és az forróságra nízve; de egyéb fájdalmamra s egyéb nyavalyámra s nyilalásra nízve még is oly erőtlén állapottal vagyok, hogy ha meg nem fordítanak az ágyamban, nem is fordulhatok. Szép tavaszi idő volt.

6. Hétfű. Ma megindulának az Dunán *Horvát István* és *Obláczki* híveim, három fedeles hajókkal és egy fedeles hidaskával. *Pápai Gáspár* bejárómat Palánkra küldvín nimely szükséges dolgoknak revideálására, az informátióval megérkezék. L.-Fejérvárrúl érkezett meg emberem az válasszal, hozván az landor-fejérvári szerdár levelit is, kiben írja, hogy az ő riszírúl is az hadak csak tegnap indulhattak meg. Én még is csak egyformában vagyok. Szép idő volt.

7. Kedd. Érkezék Stephan nevű postám Drinápolybúl az Kapithiha leveleivel, és feles francziai levelekkel, kiben írják circumstantialiter: az császár elsőben is az teffterdárt, azután magát az fő vezért megfogatván priváltatta tisztectül, az fő vezér helyett az Kajmekán passát tévén fővezérnek, az ki az császár mellett lakott; az teffterdárt pedig meg is ölette. Írnak az tatároknak az kozákokon lett szerencséjéről is, ezen hírekrúl conferentiát tartván, azután *Sándor Gáspár* uram után, és ugyan Landor-Fejérvárra szóló levelekkel *Váradi István* bejárómat expedíáltam. Magam valamely baraczkvirágbúl csinált orvossággal éltem, csak egyformában voltam ma is. Szép tiszta idő volt.

8. Szerda. Az tegnap érkezett levelekben letett informatiókhoz kipest hozzá fogattam az expeditiókhöz, az francziai értésemre adván az ő leveliben ki-

tanult híreket. Estve felé érkezett *Sándor Gáspár* uramnak L. fejevárrúl írott levele, tudósítván: hogy az hadakat az császár kútjátúl fordította meg Pancsovához, maga pedig bement az szerdárhoz, az tovább való utazásról újjobban végezni kívánván vele. Jöttek meg kémjeim Bokesárúl és Karánsebesbül is, és valamely szökött labancz is jött Bokesárúl. Napestig szeles idő tartott, estve felé pedig esső is kezdett lenni. Magam csak egyformában voltam lábaimra nézve.

9. Csőtörők. Az lábaim bokáinak és egész lábam fejének fájdalma miatt még az ágyban sem mozdulhatok meg. Ma az rácz orvos valamely sokáig főtt gyökérrel köte be. Mind török, magyar és deák expedíciókban véget érzettem, úgy a francziai úr is az maga leveleit is elkiszítván, elrendelt szolgálmat előmben hívtam, eleikben adván: mint alkalmaztassák magokat útjokban. *Sándor* uram levelére is választ titettem. Hajnal felé és ma is igen szép esső esett, délután pedig tiszta idő volt.

10. Pintek. Ma újjobban valamely barackvirág-ból csinált orvossággal éltem, kinek sok operatiója is volt ma estvefelé. Az Drinápolyba menendő szolgálmmal Lander-Fejérvárra küldött szolgálmat és az onnan hozandó híreket vártam, noha minden expedíciók kizsen vannak. *Hutinyi Sándor* megérkezék Havasalföldibül, kit valamely Havasalföldiben maradt ládáimért, és ugyan ott vásárlandó marhákért küldöttem vala, kiket el is hozott. Lábaimnak erőtlensége és fájdalma miatt ma is csak ágyban hevertem. Puskásimat kopóimmal kiküldvén, két szarvast, hat erdeit, tíz őzet hoztanak be, négy öt napi vadászatban vervén el mind ezeket. Szép tavaszi idő volt.

11. Szombat. Érkezék meg *Gyárfás Tamás* bejáróm huszonhárom terhes öszvérekkel, kiken az portárul az teffterdártul adott posztók, abák, veres fejtők és valamely szépetekben magam szükségire való vásárlások-vadnak. Estve érkezék meg *Váradi István* bejáróm L.-Fejérvárrul, Pancsovára is által menvín és *Sándor* uramat a hadakkal ott tanálván, választ hozott az levelekre, az szerdár több hadakat rendelvín *Sándor* uram mellé, újobban elindult, hajókat is vivín szekereken, egy titkos úton igyekeznek által menni az pusztán, és az Tömösön is, ezen lírek érkezvín, mindjárt megindítottam estve *Ubrisi Ferencz* fő bejárómat, és *Boczkó Jónás* egyik komornyikomat, vele rendelt palotásimmal együtt Drinápoly felé, oly instructióval, hogy az komornyik Jagodinán posta-lóra ülvin, íjjel nappal siessen a levelekkel, lovát *Ubrisi Ferencznél* hagyván, *Ubrisi* pedig az többivel együtt kövesse útját, az mint lovok bírja. Magam csak egyformában vagyok, lassan épülhetek. Változó idő volt, kivált délután nagy szél kezdett fúni.

12. Vasárnap. Érkezének Pancsovárrul *Sándor Gáspár* uramtul küldött tizenhárom labancz rabokkal, kik is szentai és tételi labanczok voltak, és az pusztán fogdossák el az én katonáim. Ma is ágyban fekvő voltam, reggel az oldalomban nagy fájdalmat és nyilalást éreztem. Szép tavaszi idő volt.

13. Hétfő. Holmi szükséges dispositiómmal egyik komornyikomat *Ugróczy Lászlót* küldöttem Jeni-Palánkra, küldöttem L.-Fejérvárra is *Görög Miklós* szolgálmat, hogy valamely ezüst miveket, kikre szükségem ninesen, tegye pinzzé ottan az zsidóknál. Ma is csak egyformában voltam. Nappal szép idő volt, estve

szép esső kezdett esni, az ég is igen zengett, az esső pedig megállván, nagy szél támadott.

14. Kedd. Csaknem az egész ijjel tartott az hideg esső, reggelre kelve is esett és csaknem napestig híves idő volt, nappal jég-esső is esett. Valamely törvényeket celebráltattam az kadia székin az landor-fejérvári szerdár Csaffer passa requisitiójára. Magam pedig nem hogy az felkelésre, de csak az ágyban valamely fordulásra sem vehetek erőt.

15. Szerda. Megérkezék *Ugróczy* Palánkrúl, az reá bizott dolgoknak relatiójával; *Borbély Jánost* elszökísének napjátúl fogva kemény rabságban, vasban és tömlőczben tartottam, és ugyan halálra, ma pedig némely becsületes főrendek és udvari gyalog hadaim tisztai instantiájokra meggráciáztam s bizonyos conditiók alatt rabságából elbocsátottam. Az mely emberemet *Ubrisi* és az komornyik kísírsire küldöttem volt, az is Jagodinárúl megérkezék, az komornyik vasárnap ottan posta lúra való ülísinek hírit hozván. Az ijjel egy kis derecske volt, ma is pedig híves idő. Én pedig csak egyformában vagyok.

16. Csütörtök. Napestig nyavalyámnak nagyobb alteratióját érzettem, kivált az fekvés miatt oldalom, derekam, vikonyom fájdalmát érzettem, az lábaimra is erőtlenebb voltam. Az elmúlt ijjel dér volt, ma pedig szép tavaszi idő.

17. Péntek. Ma is csak egyformában voltam. Az l-fejérvári szerdár mellett lakó residensem levele s azzal együtt *Sándor Gáspár* uram tudósítása érkezett, hogy az Tömösön is pusztán úsztatva által költek csónakok mellett, és hogy újobban az én vitézim ötvenig való szegedi labanczra akadván, nígyet benne

elevenen elfogtak, az többit levagdalták. Ma szép idő volt.

18. Szombat. Valamennyire ma könnyebben éreztem magamat, de ugyanágyambul csak nem vehettem fel magamat, Landor-Fejérvárra úgy az nisi és jagodinai tiszteknek leveleket íratam, az pandúroknak az Dunán csoportosan való által költözésekrül, és császár útját állani akaró igyekezetekről. Napestig tartó eső esett.

19. Vasárnap. Könnyebbsíget éreztem az lábaimra, de ugyan csak nem kelhettem fel. Estve az idő fel tisztult.

20. Hétfő. Az én egízségem változik, ha reggel jobban vagyok, estve ismét megszoktam nehezedni. Az mely karabélyosomat Solari ide való érkezése alkalmatosságával küldtem volt levelekkel Karánsebesre, az ma megérkezek, Karánsebesben várakozván, míg az levelekkel Veteránit megjárták, hozott választ Solarinak is, Veteráni generálnak jött véle egy embere, ki is Jeni-Palánkban maradott tovább való dispositiómig, megtartóztatván az ott való kapitány. Jöttek levelek L.-Fejérvárrul és az több közelebb való palánkokból s várakból is különb különb dolgok vigett. Az elmúlt éjjel éjfélkor hírmondó jött be Pugova falubul, ki is ide fél mért föld, hogy az pandúrok oda ütvín az emberekben is megvagdaltak, kire nízve mindjárt a kis kaput megnyittatván, egy sereg hajdút küldöttem ki utánok. Ma szép idő volt, estve felé penig essőre fordult.

21. Kedd. Veteráni emberiért elküldvín Palánkra, ide hozák, az generálisnak maga trombitása, nekem és az rab grófnak leveleket hozott. Érkezek az új fővezérnek is egy tatár agája, ki is az fővezértül és ottan

livő kapitihahaimtúl nekem leveleket hozott, igen szép ajánló s biztató levele az fővezérnek. Ma sok-
kipen változott az idő, változott az én egészségem is,
kivált estve felé.

22. Szerda. Reggel audientiája lűn az Veterani trombitásának, ki egy cavallérnak is beillik. Deákul tudó deli értelmes legény és tisztességes ruhában s formában praesentálta magát, declarálván: az ura mi-
csoda parancsolattal küldötte, minthogy penig Solari azon instált, hogy az ő érette küldött pénznek re-
visiójára és egyszersmind Palánkba való kísértetisire azon trombitással együtt küldeném el egy szolgálmat, consentiáltam, és ma az audientia után *Ugróczy László* egyik komornyikomat vele együtt expediáltam. Az új fővezér levelire is törökül választ títettem, és az vezér thihájának is ugyan törökül irattam, úgy a kapi-
thiháinak is bőven iratván, az leveleket az tatár aga keziben küldöttem. Valamely pénzbeli ajándékot is küldvén neki, és egynehány lovast is rendelvén kisi-
rísire, mind maga, s mind szolgálja alá lovakat adat-
tam és expediáltam Jagodináig parancsolván, hogy kísírják az én embereim. Ma szép tavaszi idő volt.

23. Csőtörtők. Ma valamennyire könnyebben érz-
tettem magamat, két vagy három ízben is felültem az ágyban, ebídet is fenn öttem nimely becsületes hi-
veimmel, conferentiát is tartottam némely fennforgó dol-
gokrúl, és Veterani generális ez napokban két ízben is interveniált intimatióirúl és azokban lejendő repli-
kárúl. Az kulicsi törökök jövének, egy szép nagy vizával kedveskedvén, máskint is már az Dunárúl szaporán hordják az konyhámra az vizát és tokot. Szép idő szolgálta.

24. Pinterk. Érkezinék levelek Landor-Fejérvár-

rül az oda való occurrentiákról. megtértek Jagodináról is katonáim, kik az új fővezér agáját kísérték, Bokesán mintegy 11-ig való kurucz rab lívín, és Antoni maga adjutantját küldvín el velek Palánkra, azokért és annak előtte elbocsátott kurucz rabokért én is negyven egy labancz rabot elbocsátottam. Érkezék *Török Gábor* nevű karabílyosom Tömösvárról *Sándor Gáspár* uram és az ott lívő passa levelivel, kít az Garasvizinél elfogván valamely magyar lovas szegedi labanczok, noha fegyverít és lovát elvitték, de magát elbocsátották és az leveleket is vissza adták, izenvín is nekem általa. Én többire még is csak egyformában vagyok. Szép tiszta idő volt.

25 Szombat. Ma úgy tetszik, könnyebbsígemet érzetem, és széekben ültetvín magamat, sokáig fenn voltam az ablaknál, lovaimat is jártatván, töltöttem!azzal is az időt. Nisi jancsár agának irattam, és úti levelet is törökül, kik mellett küldöttem egy bejárómat *Váradí Istvánt* egy gyalog hadnagyommal *Borbély Gáspárral* és zászlóval ötvenkét comendirozott fegyveres hajdúval *Ubrisi Ferencz* és az komornyikom eliben, úgy hogy mindaddig menjenek, valamig előtanálják őket, filtvín az tolvajoktól. Szép tavaszi idő volt.

26. Vasárnap. Egész éczaka és ma is rendkívül való alszél fújt. Isteni szolgálat után conferentiát tartottam becsületes híveimmal az fennforgó állapotokról. Veterani és Haiszler generálisoknak és nimely bécsi minisztereknek magam és felesígem neve alatt íratam leveleket, úgy az Veterani rabságában lívő Mehmet passának is. Az szél estvefelé valamennyire csendesedvín, esső is kezdett esni. NB. Ezeket az leveleket Solari nevű rab német vitte el, és sub die 30, aprilis irt diárium világosítja, hogy Karaffa és Haisz-

ler generálisok parolájoknak meg nem állása felől irattak volt.

26 Hefű. Az szél ma is continuálta az fűvást, estve felé pedig megint eső kezdett esni. próbálgattam ma is magamat, úgy tetszik, valamivel könnyebben is vagyok, de még sem állhatok lábaimra. Hatvanig való lovas katonát küldöttem Landor-Fejérvárra, az asztalnokomat *Palaticz Istvánt* praeficiálván eleikben, bizonyos instructióval expediáltam, hogy onnan tovább is kövessék útjokat, az mint ottan livő residensem fog ott felülök vigezni, küldvin más egy szolgálmat is velek, az ki LandorFejérvárról választ hozzon mind ezen katonaságnak utja s mind egyéb dolgok felül.

28. Kedd. Csakugyan nem vehetek erőt, két három izben próbáltam az felkelist, egy-néhány óráig fenn ülissel töltöttem az időt, conferentiát tartván becsületes hiveimmel az előttem livő dolgokrúl. Estve elő álomkor érkezék Palánkrúl levél az komornyikon *Ugróczy Lászlón* lövis által történt szerencsétlensigrúl, csatára Palánkrúl kibocsátott kurucz vitézek által az mint Bokcsárúl nimet s rácz labanczok kisírtek volna vissza felé, az kurucz csatával akadván össze éczakának idejín, egymást jól meg nem értvin, és az elüljáró kurucz az *Ugróczyt* kisirökkal össze puskázván, úgy esett az lövis rajta. Bokcsára mindazonáltal a miért küldetett volt, véghez vitte, revideálván s maga pecsétével bepecsételvín az gróf Solari sarczát, és arrúl is vigezván Antonival, hogy utánna hozzák, kire nízve újobban irattam Antoninak mind Solarival s mind *Madács Péter* urammal, hogy a jövő pinteken Solarit Palánkra küldöm, azért az ő részirúl is szombaton az jeni-palánki páston legyenek az pinzzel együtt,

hogy szombaton mehessen véghez az concambium. Homályos idő volt, egy kevés eső is esett.

29. Szerda. Bokesára Antoninak *Madács* urammal és magával Solarival is választíratam, hogy Solarit Palánkra küldöm, az más riszről is azért az én parolámra jűjjenek érette az érette leteendő pénzrel együtt szombatra. Volt előttem audientiája magának is Solarinak, állott inkább curiositásimből mai audientiája, hol mikor fogták, és az császárnak micsoda rendbeli szolgálatjában, mennyi ideje, hogy az császárt szolgálja, és minthogy sabaudiai herczeg birodalma az hazája, az ki is az fr. király birodalmának szomszédságában vagyon, az császár kivált ha promotióját nem látja, szolgálni kívánna-e? ha az francziánál is volna állapotja. Mindezekre tisztességesen megfelelvén, mondám végtére neki, immár elbocsátom és minek előtte elmenne, még egyszer liszen audientiája s akkor közlöm vele Veteraninak némely propositionit s insinuációit, kikre általa választ kívánok adni. Ezekután az itt livő francziai residens, és ugyan Solari kedvéért egy *Kovács Gergely* nevű vice lovászmesteremnek, feleségemnek egy szolgálójával lakodalmokat szolgáltattam ki, állapotomhoz képest mintha magam lettem volna jelen, mennél tisztesebben igyekeztem ezen vendégsíget elkövettetni, mind az két úrnak nagy contentumával. Napestig változó esős idő volt, és a változáshoz képest én is újabb változását érzetem nyavalyámnak,

30. Csötörtök. Áldozó csötörtök livin, ezen szentséges innepnapot isteni tisztelettel és kétszeri predikáció hallgatással töltöttük el, az prédikációk után volt estve újabb audientiája előttem gróf Solarinak, fel is öltözvén és székekben ültetvén

magamat úgy voltam vele szemben. Volt elsőben az beszéd: az előtti esztendőök forgásiban mint folytanak az dolgok én köztem és az császár ministeri között, és nevezett szerint Szapponara idejében, akkor is micsoda procrastinatiókkal s tergiversatiókkal folytak a császár miniszteri riszirül és most is egy felül az angliai király orátora által az török császár és az német császár között való békesség tractáltatik, Erdélynek restitútiója is az töröknek repromittáltatik, et sine participatione mea kívánván ezt az bécsi udvar elkövetni, holott én volnék Erdélynek' hites, választott, és az török riszirül is confirmáltatott fejedelme, de legyen hírekkel az bécsi ministereknek, oly fundamentumim vadnak mind az porta, s mind az francziai udvar riszirül, hogy könnyen azt véghez nem viszik, és noha én az békesség dolgát az portán nem impedáltam, kirül tehet ez után is az angliai orátor is bizonytságot, de ha az békesség dolgában az nímét engem nem excludál vala, és az én cooperatiómmal kívánt volna élni, talán több hasznát érezte volna. Ezen beszédhez több szó is volt in confirmationem horum, et convictionem Solari, declarálván előtte azt is, hogy más felől mennyiben legyenek Veterani uram riszirül az intimatiók, et absque omni realitate kívánván ezt, s amazt én tüllek, az császár riszirül pedig semmi bizonyos oblatiókra nem fakadván. Kikre mondá Solari: hogy Szapponara idejében folytatott dolgokat jól tudja, mert egyszer Szapponara hozzám küldte volt Patakra, és akkor is előtte magamat mennyiben expectoráltam, eszembe juttatá, jelentvén azt is, hogy az angliai király első L-Fejérvárra jött követjével Hemskerekkel szemben volt maga is, és az midőn tudakozódott

volna tüle az dolgokrúl, s engem is előhozott volna, akkor egyebet Hemskerektül nem hallott, hanem hogy ezen pacificatióban én is remilhetem accomodatiómat. Ezek után midőn sok rendbeli kegyelmessígemet köszönte és magát mindenre obligálta volna, olvasám el előtte Veterani generálisnak Ugróczy László által, és ugyan most utolszor az maga trombitása által írásban küldött insinuatíóit és azon punctumira punctatim lett replicáimat, exaggerálván értetlen kívánságit, kik is az német császárnak maga én irántam lehető declaratiói után következhetnének, és keziben adám, hogy leírja, és Veteraninak az neki írt, és keziben adott levelemmel együtt meg adja. Volt ezen alkalmatossággal az felesígemmel is szemben, ki is assignálta kezéhez némely bécsi ministereknek és ugyan Veterani és Haiszler generálisoknak írott leveleit, az Karafával Munkács feladásakor, és ugyan Haiszler elszabadulásakor interveniált tractatusokban fel tett, és még is nem complanált némely praetensió dolgában, recommendálván nekie is, hogy azokat promoteálja, kikre igen ajánlotta magát, de én is megmondám neki ezek mellett világosan, lássa az bécsi udvar, s lássák az ministerei is, mint kívánják prostituálni ez iránt magokat, s parolájokat, ihon az ő személyiben én akadályoskodhattam volna, de nem cselekeszem, de ha tovább is ez a hadakozás tart, hiszem Istent, az mint eddig is volt, és ezután is lesznek én nekem rabjaim és ha magam fegyveremmel nem assequálhatnám is, az ő példájával töröktül s tatártúl is megszabadítom s megveszem, kiknek útján megkeresem s megveszem én is az én praetensióimat, és ha in publicis is az bécsi udvar contemnál, ha élek, megmutatom azt, hogy tudok ártani, és az én alkalmatosságommal követke-

zendő nagyobb tüzeknek, pusztításoknak, égetéseknek, rablásoknak az császár országában nem én leszek az oka, hanem maga az császár, és miniszterei. Elbúcsúzáván azért túlünk Solari, hívtam magam eliben Dósa Mihály, és Hadnagy Márton szolgálmat, kiket is Solari mellé rendeltem, hogy Veterani-ig, és Szebenig vele együtt járjanak, valamely ezerekből álló költséget is deputálván kezekhez, kiken vásárlásokat tegyenek, és azokat Erdélyben szerezzik meg, és noha erről Veteraninak is vagyon parolája és küldött passusai, hogy Erdélyben valamit kaphatnak, szabadosan vásárolhassanak, embereim assistentiáját is igirván, de pro meliori esse, mind az szabadon vásárlás, annak hozzám való kisírtetise, és Solarival menendő embereimnek securitása felül Solaritúl is subscriptiót, és pecsétes crös cautiót vettem, az leveleket s instructiójokat azért kezekben adván, és mint viseljék magokat ezen útban, szóval is eliggé világosítván, tettem arról is dispositiót, hogy holnap idején reggel tisztességessen, és minden kitelhető becsülettel indítsák meg Solarit Jeni-Palánkra, és onnan tovább is, felolvasván ott az elsőben a sarczát. Jött informatióm Horvát Ferencz szolgálmatúl is Oros-Csikről és ugyan l-fejérvári szerdártúl, s mellette livő residenstől is. Jobban voltam, s ma becsületes emberekkel is együtt ettem ebédet. Napestig szép sűrű cső volt.

MÁJUS.

1. PünteK. Reggel újokban magam eleiben hivatam Solarival elrendelt szolgálmat, bízván más titkosabb írásokat s pecséteket is reájok, kik Erdélyben lívó és bécsi correspondensimnek is szóllanak. Solarit is minekelötte az nap fel jött, megindítottam, hintót rendelvín alája, és pro commissario Madács uramot, udvariakbúl, főrendekbúl, és egyéb mintegy ötvenig való válogatott lovassal kísértetvín, mostani substitutus postamesterem Pápai Gáspár által küldvín Solarit után pro correspondentia az clivist is, minthogy az francziáktúl sem látom idegensígit. Az komornyikot Ugróczi Lászlót is behozák ide nagy bajjal sebesen. Az itt való törököknek L.-Fejérvárrúl parancsolatjok jött, hogy az császár L.-Fejérvárra jöví kincsinek eleibe menjenek Nisig. Tömösvári pasának két levelet irattam duplicata formában, includálván azon levelekben Sándor Gáspár uramnak írott két rendbeli leveleket, recommendálván Madács s Daróczi uraiméknak, hogy küldjék el Tömösvárra két rendbeli emberektúl. Noha menydörgés volt, de esső nem esett. Magam csak egyformában voltam. Szép tavasz idő volt.

2. Szombat. Ma az házban is kezdettem próbálgatni az járást, úgy, hogy miolta lebetegedtem, csak ennyi erőt érzettem lábaimban. Érkezett Inczédi István szállás-osztóm Sándor Gáspár uram levelivel és ugyan Kovács István gyalog hadnagyom palotásim strásamesterivel azzal az hírral, hogy az szekerek-

kel és az én ríszemről való gyalogsággal vissza jötenek, és L.-Fejérvárnál erre által költöztenek s bikkivel jöhettek el, de az Tömösön úsztatással. Sándor Gáspár urammal livő lovasokat is az Marosnak Aradi nevü révéig kísérték, és egy nap s egy ijel ott is voltak, míg által költöztenek az gyulai pusztára. Érkezett más egy szolgám is Fehérvárról, azzal az hírrel, hogy az asztalnokommal küldött katonaság is elindult onnan az Száván túl tejendő próbára. Ség tavaszi idő volt.

3. Vasárnap. Noha még sem vehetek semmi erőt, de még is szép idő livin, az szállásomnál livő kis kerteskében vittem magamat, oda töltöttem az időt. Érkezék egy rab karabilyosom Szentéről egy rác postával, több ott livő rab kuruczok, és maga szabadulások végett, hozván a szentai rác kapitány levelit is. Este felé esső esett.

4. Hétfő. Az Tömösvárra járt gyalogság, és szekerek is kár nélkül beérkezinek. Poserolczai palánk strásamesterit István deákot atyjafia szabadítása és más szükséges dolgok végett küldöttem Landor-Fejérvárra Stefán nevü postámat ugyan levelekkel Nis felé Ubrisi Ferencz, és Boczkó Jónás szolgáim eleiben, írván ezen alkalmatossággal az kapithiháknak is, hogy az útból Ubrisi Ferencz megküldje. Küldöttem dispositiót, hogy valamely hajdút küldjenek le az Dunán fel jövő hajóim eleiben Jenő-Palánkról Daróczi uraimék, írván az hersovai béknek is ezen úttal az szükséges dolgokról. Madács uramnak Jenő-Palánkról érkezett levele, hogy Solari még is Palánkon vagyon, nem jüvin meg senki Bokcsáról érette az sarczával. Szép tavaszi idő volt.

5. Kedd. Az szentai rácot, az oda való rabokat

is ki hozatván az tömlöczből, magam eleiben hozattam, az Szentán lévő kurucz rabokért megigirvin őket, és az szentai kapitánynak levelire választ is tétetvin postáját elbocsájtottam. Épülésemnek igen kevés látattja vagyon, de még is elúnván az sok heverist, felöltözködtem, mindinkább fenn voltam, valamely törököknek is adván audentiát és ebídet is becsületes híveimmal együtt evin. Szép tavaszi idő volt.

6. Szerda. Sokfelül várt embereim közül még sem érkezék csak egy is, nagy erőltetissel, és segítséggel az házban való járkálást is jobban követhettem el. Szép tavaszi idő volt.

7. Csütörtök. Nap feljötté előtt felvervén magamat és kocsira títetvin, ki mentem az mezőre az Mlava mellé vadászni, a hol is két erdeit és két özet elteretvin, azzal vissza tértem, meg tekintvén czövekes lovaimat is, az hol vadnak, és az marháimat is, az hol helyt vertenek. Érkezék Madács uram tudósítása az Antoni levelivel együtt, hogy eljű Palánkra az Solari saczával, okozván eddig, hogy az nagy árvizek miatt el nem jöhetett, kire nízve, minthogy mára vártak az vadászatomnak praedájából, oda is küldtem. Érkezék levelem az Vaskaputúl is nimely éléses hajóimtúl, kiket innen bocsáttottam volt le, kiknek is eleikben bizonyos számú hajdúkkal, és szalahorokkal elküldöttem accelerálván jöveleteket. Érkezék délután Ubrisi Ferencz eleiben küldött postám is, kit is az francziai doctorral együtt Nisen innen tanálván, közelítiseknek hírit meghozta, az minthogy az francziai doctor eleiben Nemes György nevű bejárómat bizonyos palotásokkal kocsival expediáltam fáradt voltaéhoz kipest, valamely ilést, és bort is küldvén eleiben. Szép idő volt.

8. Péntek. Megérkezék estve felé az doctor s vele együtt Boczkó és Ubrisi Ferencz szolgálaim is. hozván magával aranyúl az komornyik valamely költsiget is, az kit hozhatott az francziai orátortúl felvett pinzbül, az többi egynihány ezerekbül álló vásárlásokra Bai Andrásnál Drinápolyban maradván, hoztanak nagy csomó leveleket is, szemben voltam mindjárt az doctorral, kinek is minden állapotomat, és constitutiómat circumstantialiter recenseáltam, ki is biztatott azzal, csak submittáljam magamat az ő censurájának, és curájának, hiszi Istent, reparálja egészsigemet, mondá: kívánja látni reggel az vizelletemet, és az lábaimat is, mivel hogy öltözetemben voltam vele szemben. Praesentálta az Fr. O. levelit is s ezzel szállására ment. Én pedig csak egyformában voltam. Szép tavaszi idő volt.

9. Szombat. Egész napestig való munkám volt ma is az tegnapi érkezett leveleknek olvasásában, superveniálván este felé Balog László nevű postám ugyan Drinápolyból sok jó hirekkel, meghozván hirit az mostani új vezérnek, hozzám csak hamar az komornyik eljövetele után mutatott extraordinaria discretióját, nem csak buzára, árpára, marhákra, juhokra adván császár neve alatt való fermányokat az havasalföldi vajdára, és Duna kapitányára Ali passára, de az hadak szükségire újabban abákat, posztókat, kalpagokat, veres fejtöket, fegyvereket, és sátorokat is adott, és az magam szükségire is bizonyos ezer tallérokbul álló költsiget is, melyeknek nagy részinek percipiálására küldtik el Philippiben kapitilhaim Bai András nevű szolgálaimat is Drinápolyból, ki is ott várja ordinantiámat. Megérkezék Madács uram is azokkal együtt, kikkel Solarival küldtem vala el.

Tegnap véghez vivin az cambiomot estve, Antoni jüvin maga németekkel és valamely száz katonákkal Solari kézhez vitelire, és az érette hozott sacznak adminisztrálására, az minthogy a Palánkon kívül sátor alatt az páston én parancsolatombúl az én tisztim megvendégeltik Antonit, és Solarit, s úgy bocsátották el estve az velle livőkkel együtt, elküldvín vele együtt az én szolgálmat is, kik innen expedíaltattak Soláriveral együtt.

10. Vasárnap. Pünkösöd első napja. Ma az doctor praescriptiója szerint orvossággal servitáléval éltem, kinek két izben is volt operatiója, egyszer ugyan nagy mértékben, de erőmnek, s kivált lábaim erejének restitutióját gyengén érzem. Napestig occupatus voltam az előttem livő feles dolgokban, Madács uramat expedíaltam L.-Fejérvárra bizonyos instructióval, és levelekkel. Daróczi uramat is hivatván valamely dolgok végett, ötöt is bizonyos instructióval visszaküldöttem, percurrálván újabban a sok felül jött leveleket, és azoknak extractusit vivin az reájok adandó válaszra nízve. Nappal nagyobb részint szép tavaszi idő vala, beesteledvín pedig nagy esső volt villámlással, és nagy menydörgéssel.

11. Hétfő. Pünkösöd második napja. Az levelekre való választittelhez, s instructiók iratásihoz fogattam mind Drinápolyba, s mind Havasalföldiben kiszítván embereimet. Reggel az jobb karom mediánján eret vágatott, négy fincsiáni vért vévén ki belülle, mely is az mint látszik, megveszett vér, estve valamely potiót itatott velem, azonban ételem, s italom iránt is praescribált, az miket ártalmasoknak ítelt, azt megtiltván, az minthogy én is conformálok ahhoz

magamat. Nappal szép tavaszi idő volt, estve pedig esső esett.

12. Kedd. Pünkösöd harmad napja. Ma hajnalba ugyan ég szakadás formában volt az eső, alkalmas ideig tartott is, reggel újobban valamely potiót itatott velem az doctor, alterátiót érzettem az ijjel minden tagjaiban, mintha össze yertenek volna; végét értem az sokféle expeditiókban, Szombatfalvi Sámuel nevű étekfogomat expediáltam Bukuresztre az török császár fermányával, kik valamely ökrökrül, s juhokrül szállanak, az havásalföldi adóbúl parancsolatván az vajdának valamely száz ökröknek, és juhoknak szükségemre való kiszolgáltatása, ezen egy úttal irttam az tatár Chámnak, ugy az portátul mostan confirmáltatottt újj moldovai vajdának Duca vajda fiának, és Moldovában lívó residensemnek Székely Zsigmondnak, recomendálván ezen leveleknek transmissióját az havasalföldi vajdának. Irattam Szabó András lovászmesteremnek, és Horváth Ferencz uramnak is, hogy az pinzemen vett lovakkal, és Oroszikon, s Viddinben megterhelt hajóimmal sieszenek; Székely Ferencz hívem pedig újobban mennyen Bukurestbe Szombatfalvival együtt, az fermányban le tett marhák accelerálására. Essős idő vala.

13. Szerda. Jött reggel tudósításom Palánkrül, hogy valamely erdélyi ember német és labancz comitivával együtt oda jött, kikért postán el küldöttem, hogy ide hozzák, suspendálván addig az komornyik Drinápolyban való expeditióját is, kinek is már mind instructiója, s mind egyéb arra felé szólló levelek kezihez adattanak. Újobban valamely potióval élte-tett az doctor, de még eddig kevés látszatját érzem

nyavalyám jobbra való fordulásának. Madács uramtól L.-Fejervárrúl posta hajón érkezék két hajdú, hozván olyan hírt, hogy Száva s Dráva közre az mely lovasokat küldöttem csatára, megfordultak azok is. Délután csak hamar megérkezék szolgám Palánkrúl, elhozván magával az Erdélybül jött embert is, ki is erdélyi jószágos nemes ember, s Macskási uram erdélyi jószáginak mintegy praefectussa, Vizaknai Mihálynak hijják. Audientiája lívín előttem Macskási uramnak, és sokaknak az itt lívő erdélyiek közzül feleségektül, fioktül, leveleket, és nimelyeknek költsiget is hozott Veterani német generál commivenientiájábül, az generálisnak passusával jött, hozott nimely erdélyi uraktül, az kik még eddig én híveimnek nem ismertettek, insinuátiókat, mind a francziák progressusirúl Ulma várossánál, ki is az Dunának kezdetin a Duna parton lívő erősség az imperiumban, az franczia armádátül való megvitélét insinuálván általa correspondensim s mind penig az tatártül való filelmeket, és hogy az Palatinus Eszterházi Pál szolgáljátül, (ki is az felesige s több testvér szerint való atyámfiai Erdélyben lívő anyai jószágokban lívő részeit árulta nimelyeknek, de senki nem vette meg, jövendőről gondolkodván) értettek olyat, hogy Erdély országa vissza ígirtetett az némettül az töröknek, mindezekrül et quod actum sit de religione evangelica in Transilvania, hogy ha ez idén az törökön tanálna az német triumphálni, hozott informatiókat, úgy arrúl is, hogy három regiment lovas nimetet, és három száz muskatirost kivittek Erdélybül, Jenőt emlegetvin, hogy megszállják, de Szathmár felé vettük újokat. Ugyan az éczaka érkezék hirem Palánkrúl, hogy Sándor Gáspár uram az hadakkal oda érkezett

feles nyereséggel, rabokkal, és nyert zászlókkal, körül is dispositiót töttem, hogy holnap bejűjön maga s a hadak költöztetisít bizza az ott való kapitányra. Burhanyogos és essős idő volt.

14. Csőtörtők. Az karabílyosok seregit zászlóstul általköltöztetvín Sándor Gáspár urain az Dunán, az több hadak penig Palánknál maradván, ma délután be jött ide Poseroleczára, kinek commendája alatt való rendekbűl egy jó lovas sereg ment innen is eleiben, együtt magával öt nyert zászlókat, kinek egyike szegedi véghelyi veres kamuka zászló volt, császár czimere rajta, és tizennégy rabokat hozott be, ki is az itt lűvő álgyűk és taraczkok lűvésivel excipiáltattott, az zászlókat, és rabokat előttem bemutatván, relatiót tett circumstantialiter oda való járásárul is, az rabokban két tisztet is mutatván be, egyik az szabatkai kapitány, másik egy zászlótartó. Az elmúlt ijjel penig éjjél előtt küldötte vala előre Topaly Huszain passa emberit és egy béget, ki is öföd magával együtt jött ő kegyelmivel Tömösvártul fogva, kinek alkalmatosságával küldötte volt meg az említett tömösvári passa, és ugyan gyulai passa leveleit is, azok közül egyik az fővezérnek, másik az l-fejérvári szerdárnak szöllő, kiket in signum majoris confidentiae volanter küldött egész az én recomendatiómbűl, és hadaimnak magok jó viselisibűl állván, mely törökökkel szemben livín, az urának a leveliben le tett requisitiójához kipest mind maga alá az béknek, s mind szolgálai alá magam lovait adattam, és kísért is rendelvín melléje, már setit estve Drinápoly felé expediáltam, úgy, hogy az én embereim Jagodináig kísírik. Ugyanazon bégnek két emberit L.-Fejérvárra kísírtettem, magam is írván az szerdárnak,

és meg küldvín az Huszain pasa levelit is neki. Reggel az doctor purgatiót adott két darabban valamely ostyában csinálván be, és borba nyeletvín be velem, mely orvosságnak ötször is volt operatiója, de nem volt hasfájás, és aprólékos alteratió nélkül. Estve újokban egy aranyos pilulát küldött, kit is le akarván feküdnöm, egy kanál borban nyeltem el. Essős idő volt.

15. Péntek. Az l-fejérvári szerdárnak levelet irattam, Sándor Gáspár urammal is hosszas conferentiát tartván az oda való dolgokrúl, és az portárul két ízben érkezett dolgokrúl. Madács uram is megérkezett Landor-Fejérvárrúl, ő kegyelme is relatiót tivín: az reá bizott dolgokat L-Fejérvárott mint vitte véghez. Sándor Gáspár uram azért újabb instructióval expediáltatott L-Fejérvárra, az hadak is által takarodván az Dunán, elérkezének és az Mláva mellé szállának. Az időnek essős és híves volta miatt ma az doctor semmi orvossággal nem éltetett estig, hanem mikor estve lefeküdtem, akkor valamely rósa liktariumban port egyvelítvén, azt adá be.

16. Szombat. Én még eddig csak igen egyformában vagyok, az doctor orvosságának is kevés hasznát érzem. Érkezvín valamely hírem Palánkrúl, és erdélyi két legíny is szökvín el Karán-Sebesbül, irattam Sándor Gáspár uram után. Az francziai residensel is szemben livín, az fenn forgó dolgokrúl vele sokat beszéltem, insinuálván azt is neki, hogy Sándor Gáspár uram L-Fejérvárrúl megtérvín, újokban Drinápolyban fogom expediálni; közölvín azt is vele, micsoda dolgokkal lígyen azért mind ezekben neki is híre, ha mit akar írni, írjon, mert itten Landor-Fejérvárrúl elérkezvín, sokaig való mulatása nem lisen. Kedvetlen mord idő volt mind napestig.

17. Vasárnap. Az török császárnak valamely élékes hajói érkezvén az osztrovai szígethez, livín nálam is császár fermánya is valamely ilísrül, a mely mellett az én számomra az oly ilíst elfoglalhassam, az mennyi tudni illik a fermán szerint rendeltetett, küldöttem ki azért az Dunához én is tiszteimet, dispositióm szerint kézhez vívin lisztül valamely részit az fermányban letett számnak, estvével szekereimen be is hozták. Ma újobban az portai, és francziai expeditiókat irattam, reggel azonban az bal karomon medianját újabban megvágattam, az doctor három fincsiáni véremet bocsátotta ki. Az idő feltisztulván, szép tavaszi idő volt.

18. Hétfő. Az tjjel éjfélt után érkezett meg Landor-Fejérvárrul Sándor Gáspár uram, elvígezvén az ottan reá bizott dolgokat, és concludálván az jelen való campania folytatásában való opiniomról is, apróbálván az szerdár opiniomat, recomendálta az fővezér előtt is, recomendálván egyszersmind mind az mostani a végvárak felé tett szolgálatot, s mind az opiniomat, sajkát adatván ő kegyelme alá, és Menzil fermányokat is egynihányat, hogy az Dunárul ki kelvén Sándor uram posta lovakra ülhessen, az postára szólló török, és deák, s magyar leveleket Sándor uramnak keziben adván, és az instructiót is, volt sokáig velle conferentiám, szóval világosítván az instructióban le tett dolgokat. Ezek után az udvar nípe, és egyéb udvari kapitányság kezek alatt livő seregek mustrálásával fogattam, és napestig abban foglalatoskodtak Sándor Gáspár, és Madács Péter uraimék mint udvari tisztek. Én is ma inkább mind fenn voltam, próbálgattam erőtlen lábaimat, de igen kicsiny

jobbulását érezhettem még is. Az gyulai passa fia jött vala Sándor nrammal L.-Fejérvárrúl, és Gyulárúl is ő kegyelmével együtt jött vala, audientiájával remínekdvín, szemben voltam vele, mintkogy Sándor urammal Drinápolyig együtt is fog jární. Ma reggel valamely fejár port itatott meg velem az doctor, egy kanál leveskében, de mind ezeknek az orvosságoknak is az mai napi purgatióon kívül semmi operatióját nem érzettem. Szép tavaszi idő volt.

19 Kedd. Idejím reggel expediálám Sándor Gáspár uramat, ki is az gyulai passa fiával együtt saj-kára ülvín, töttem dispositiót felöle, Jenő-Palánkrúl két hajóval jó fegyveres hajdúkkal kísírtesse az Dunán lemenőben az ott való kapitány, az meddig maga akarja. Sándor Gáspár uram elmenetele után küldöttem postámat Landor-Fejérvárra, irván általa az ott való residensemnek, és általa intimálván valamely tüllem feltett próbát, és egyéb szükséges dolgokat is az ott való szerdárnak. Érkezők hírem Jeni-Palánkrúl, hogy az Dunán az tavasz elejím lebocsátott élises hajóimba, az kik Viddinben éléssel megrakodtanak, Rhámhoz elérkeztenek, küldöttem azért oda sietve az fő élésmesteremet, hogy revideálja, és ide az Dunának közelebb való révilhez hozassa, az hol kiüresíttethessenek, lívín az vidinyi passátúl fermány, mellett embereim kezíhez adott munitió is benne. Ma reggel újjobban valamely ostyában becsinált purgatiót ada be az doctor, kit egy kanál borban nyeltem el, melynek ebíd idő tájjig kétszer volt operatiója, de az minapínál erőssebb fogott lenni, mert nem volt hasfájás és rágás nélkül. Estve érkezék meg az két karabilyos, kiket az komornyikkal küldöttem volt el, Nisig kísírtik, és levelet is hoztak tülle. Jó idő volt.

20. Szerda. Tegnap Rhámhoz érkezett élées hajóim ma az Posetolezához közelebb való révben érkezvén, az hajók kiüresítéséhez parancsoltam fogatni, szekerek menvén innen az élés elhozására. Nímely újabb vásárlások occurálván, irattam szolgálaimmal Erdélyben beküldött szolgálím után. Érkeztek leveleim az Duna kapitányától Ali passától, és az hersovai bég-től, és Horváth Ferencztől Oroscsikbúl, Sándor Gáspár uram után küldvín el az levelekben, ki is magával vitte el az mostani tömösvári vezér Topaly Huszain passa, és a landor-fejérvári szerdár Csaffer passa az fővezérnek írt recommendatoriáit is, az mint itten magam török deákjával megmagyaráztattam, és újjobban bepecsételtettem, oly formában iratott mind az két vezér, az Sándor uram véghez vitt expeditiója, és az török nemzetnek való szolgálatim felül, hogy magam sem írhattam volna jobban. Az szabatkai kapitány rabot és az zászlókat is elvivín magával Sándor uram az fő-vezérhez; az doctor újjabban ma valamely rákbúl, és egyéb eszközökből csinált levest etetett velem, ugy tetszik, hogy az két nap jobb erőt kezdek érzeni tagaimban. Szeles idő volt

21. Csőtörtők. Landor-Fejérvári szerdárnak approbatiója, ha érkezik valamely próba iránt, elsőben is reggel arrúl tettem dispositiót, mi formában kiszüljenek az hadak, s egyéb udvarnépihez tartozó rendek, kik maradjanak itt, s micsoda rendtartás lígyen, míg megtérnek, mind belső, mind külső vígyázásba. Valamely házhelt vivín L-Fejérvárott, s ottan házat akarván építení, az építísről tettem azután rendelíst. Sátoraimat, tábori szekereimet, s egyéb tábori készületedet, s azokhoz tartozó szolgálímat vétettem rendben, s fizetettem nekíek. Estvefelé elér-

kezének az palánki praesidiárius seregek közzül is az parancsolt seregek hat zászlóval, az hajóbeli élésnek is nagyobb részt, és az munitiót is behozák. Igen szép tavaszi idő volt.

22. Péntek. Idején 'reggel együtt az francziai úrral, és doctorral ki mentem vadászni, ebéd tájban visszajüvin, felesígem Ilona szenti napjához képest feleségem házába volt az francziákkal, és egyéb urakkal ebídem, kik jóllakván, azután tánczoltak is, magam pedig az curához képest continuáltam magamat. Érkezék Andrási János Landor-Fejérvarrúl, ki is az szerdár mellé residensnek rendeltetett volt vele együtt az Szentárúl szabadult Mezei, és egy karabilyosom Tolvaj Márton, kiknek egyike, úgymint karabilyos Szegedrúl, Mezei pedig az gyalog hadnagy Szentárúl szabadult, kik is beszéllek az franczia progressusinak nagy hire vagyon Magyarorszában, és hogy még eddig az nímetnek semmi operatiója, vagy tábora sehol nem hallatszík. Andrási pedig jött az szerdártúl, próbálván az hadak expeditiójában való opiniómat, azoknak útjokra való éléseket is meg ígérte. Tött azonban relatiót arrúl is, hogy az Landor-Fejérvárott vétetett házhelyért már az pinzt letették, és arrúl való recognitiót az kiadásrúl is extraháltak, de az rulla való donatiót az fő tefterdár adhatván meg annak kiváltása felől is töttem dispositiót. Reggel az elmenendő gyalogságot is magam megmustráltam, és ötszáznál többet expediáltam. Daróczi uramat is Palánkrúl postán hivatván, utánok expediáltam. Szép tavaszi idő volt.

23. Szombat. Az landor-fejérvári szerdárnak, és tefterdárnak törökül leveleket iratván, mindjárt reggel expediáltam Andrási Jánost, szóval is izenvin a

szerdárnak nimely szükséges dolgokrúl, és valamely hírekrúl is, megköszönvín egyszersmind azt neki, hogy hogy az próbára elmenendő hadaimnak elesíget utjokra adatott, kinek kézhez vitelére már szolgálmat is rendeltem Andrási mellé, hogy az Száva felmentiben hajón felszállítsák az Madács uramtúl denominált helyre. Ideín reggel magam is hintócskán kimenvín az városon kívül mustráltam meg az elrendelt lovas hadakat két seregben két zászló alatt, kiknek tiszteket magam eleibe hivatván, mint viseljik magokat, eleikben adtam. Madács uramat penig eleikben praeficiáltam, és jelenlítekben pecsétes instructiómat keziben adtam, követtem azután útam, az hol czövekes lovaim fűvön vadnak. Magam igen erőtlenül vagyok, még is segítség nélkül lipist is alig tehetek. Mind tegnap, s mind ma a doctor valamely fejír porocskát itatott velem. Szép idő volt.

24. Vasárnap. Hogy annál rendessebben mehesen véghez az Madács urammal elküldött hadaknak az ő próbájok, az magam udvari síposit a rézdobossal és trombitásokat is az hadak után expediáltam. Ubrisi Ferenczet küldöttem vala Jenő-Palánkra nimely azon végházat concernáló dolgokkal, minthogy az ott való praesidiariusoknak nagyobb rísze elment az hadakkal, ki is ma megtérvin, és parancsolatomat véghezvivín, hozta Sándor Gáspár uram levelít, az kit ő kegyelmit kísíró hajdúk hoztanak. Érkezők estve felé l-fejérvári szerdár levele, és abba inclusive az jenői passa levele, és recognitiója, Jenőben lívó Kis Miska nevű gyalog hadnagyom jó magaviselise, és az ellenség ellen való emberkedise felül. Ma újobban afféle porocskát ittam egy kanálkába, és hasonló vízzel kenettem lábaimat, a mi némüt az doctor csi-

nált volt lábaim kenésire. Nagy zápor eső volt, és alkalmas ideig tartott.

25. Hétfő. Kis Farkas érkezett Bujurdelemből az Száva mellett livő török véghelyből, mely is a Landor-Fejérváron felül még tíz mértföldnyire van az Szávanak egyik passussa, hozta az ott való passa levelit és ott hagyta egy jó csoport katonámat, kik még az asztalnokomtól maradtak volt el minap s azolta ott laktanak s az ott való passától ilisből s szállásból accomodáltattanak, jött az oda felé való hírekkel és az Száva s Dráva között való végházak felől való relatiókkal. Irattam levelet Madács uramnak, és ugyan Kis Farkast expediáltam az hadak után, arra esvín próbájok, adhasson maga informatiót jött; postája Madács uramnak is L.-Fejérvárról az szerdárnál livő audentiájáról és egyib dolgokról való informatióval, mely levelekre is ugyan Kis Farkas által tétetem választ. Az császár hatvanig való éléses hajója Rhámhoz való érkezésének jött híre, és minthogy nálam is valamely ezer kila élés adása felől való fermány vagyon, azon hajókról dispositiót töttem, hogy jó reggel az én tiszteim is ki menjenek és az fermány mellett az én részemről praetendált élist ki vegyik az hajókból s elfoglalják. Én lassan erősödöm, de szép idő livin, az Palánkon kívül livő veteményes kertemben hintócskán magamat kivittem, keveset nagy bajjal és segítve az kertben sétálgattam is. Estve újabban valamely port itatott velem az doctor.

26. Kedd. Az hofmestert Kálnoki Farkas uramat reggel el küldöttem az Dunának közelebb való révihez, oda jüttek az Dunán feljűvő éléses hajói az császárnak, kikkel voltak három sajkák is, és az Ali passa Duna kapitánya sziliktárja, az az fegyverhor-

dozója, az mely császár fermányát az napokban a vezér küldött volt kezemhez két ezer kila buzárul, és ezer kila árpárul a mellett az fermány mellett az hajókat ő kegyelme revideáltatván, az hol jobb és szebb búza s árpa tanáltatott, négy öreg hambáros ilises hajókat elfoglalt számomra, kinek is hírét ide beküldvén, tettem rendelist, hogy azon gabona az hajóból kivetettessék, és szekerekre rakatván, behozattassék az Palánkban livő hambárimban. Töttem arrul is rendelist, hogy a mely rabokért, ráczokért, kik szentai katonák voltanak, Mezei Mihály nevű gyalog hadnagyomat, és Tolvaj Márton nevű karabilyosomat bocsátották el, bocsássak el az szentai postákkal és ugyan az szegedi kapitány postájával együtt, és az szegedi kapitány, úgy az Szegeden raboskodó Almási hadnagynak levelire, kiket Sándor Gáspár uramnak irtak volt, Petróczi István uram neve alatt tegyenek választ, úgy az mely levelet nekem irt az tételi kapitány, ugyan Petróczi uram neve alatt tegyenek választ. Én pedig ma is csak egyformában voltam. Szép idő volt.

27. Szerda. Az élés alá szükséges szekereket jó dispositióval kihajtván arra rendelt tiszteim, az gabona mirisíhez és szekerekre való rakatásához hozzá fogtak, és ma nagy részit be is hozták, és hambárokba töltöttik, magam is kimentem volt arra hintókocsin sétálni, s kevés ideig ott is mulattam a Duna mellett, kihozattam az rabokat, s postákat is, és magam előtt adattam kezekben az leveleket, egy embert onnét rendelvén melléjek, az ki L.-Fejérvárig kisírje, irván L.-Fejérvárott livő residensemnek is, hogy ott is az szerdártul passust szerezzon nekiek. az szegedi postának én is adtam egy törökül irott úti

levelet öreg török pecsét alatt, minthogy azon postának újjabban el kell jünni az Almási dolgában, négy szegedi katonát ígírvén érette, disponálván az szegedi postát is hűségemre, ki is obligálta magát; vissza jűvín ebídre ide, már itt tanáltam Hadnagy Mártont és Dósa Mihályt, kik feles leveleket hoztának, az leveleknek megolvasása után azért hosszas audientiájok, és examenjek volt előttem de visis, et auditis. Ezek után volt audientiája az francziai residentsnek, közölvín vélle némely neki is szükséges tudására való dolgokat, és insinuálván, hogy holnap postám mígyen Drinápolyban, ha mit írni akar, írjon az francziai udvarhoz, és a fr. orátorhoz. Elbocsátván tüllem az francziai residenst, irattam választ az Veterani leveleire, parancsolván az jeni-palánki kapitánynak, hogy az mely nimetek kísérték Palánkra Dósájékat, ugyan azoktúl külgye el az leveleket. Délig igen szép tavaszi idő volt, délután esső is esett. Magam is penig úgy tetszik, jobban érzettem magamat. Mind ma s mind tegnap valamely camphoros s egyéb eszközökből csinált vízzel mosatta s kenette az doctor lábaimat, és csak hidegen, de hamar be ment az lábomba.

28. Csőtörtők. Gondoltam, hogy már jobban legyenek, de azon nehézsíget kezdek érzeni, és ma próbálván az járást, csak valami lipist is alig tehetek, ma reggel megínt füvekből, és gyökerekből csinált meleg vízzel mosatta, ásztatta és spongyiával dörögöltette az doctor az fájdalmas erőtlen tagokat lábaimban, egy okka bort is elegyítetvén az víz közzé. Másnap estig sok foglalatosságim voltanak, árku sokra terjedő levelet iratván Sándor uramnak, irattam törökül az Reiz-effendinek is az portai ministe-

rek közzül nem is másnak, irattam az francziai orátor-
nak is, Sándor Gáspár uramnak írt informatiókra re-
legálván őket, némely Erdélyből vett szükséges hírek-
ről, és az ellenség dispositiójáról irattam az Duna
kapitányának Ali passának is, Petróczi István uram-
nak recomendálván, hogy ugyan az Dunán hajón Pa-
lánkról expediálja ő kegyelme bizonyos hajdú által.
Az Erdélyből vett hírekhez kipest biztam Petróczi
uramra az jeni-palánki végházba való rendbe titelit
némely dolgoknak, s megvizsgálását. Az jeni-palánki
végházhoz holduló szegénység és az jeni praesidiáriu-
sok között való némely dolgoknak eligazítását is biz-
ván őkegyelmire expediáltam Jeni-Palánkba, úgy az ott
való kapitány Daróczi András öcsesinek dolgának hír
szerint való investigálását is, ki is mostan Dósával
és Márton deákkal együtt járván Erdélyben némely sza-
vaiért, s dolgaiért suspicióban vétetődvin, megares-
táltatott. Az francziai residens, és az doctor is írván
leveleket, az én levelemmel együtt estve felé expediál-
tatot. Drinápolyban egy Balog László nevű postám.
Az mint ma reggel, úgy délbe, és estve is hasonló
vízben mosattam, s ásztattam az lábaimat a doctor
praescriptiója szerint. Érkezett két katonám Tömös-
várról is Jenő alá ment újjabb nimet hadaknak az hí-
rivel, kikről is irtam Drinápolyba. Az élés hordás-
ban az én embereim, s szekereim véget érven, az ha-
jókat Landor-Fejérvár felé felkísírtettem. Ebédi ideig
szép idő volt, ebéd után nagy, és alkalmas ideig tartó
zápor esett, estve felé megint tisztult, és szeles
idő volt.

29. Péntek. Megtért Petróczi uram Palánkról,
jó dispositióban hagyván az végházat, és elküldvén
az Duna kapitányának Ali passának írott levelemet

is. Érkezék egy végbeli török Jenőből, ki mellől más törököket az pusztai katonák elfogván, nehezen recipiálhatta magát Palánkban, de az leveleket, ki-
ket Jenőben kezéhez adtanak, elhozta bikivel, hozott nekem is levelet Jenőben livő Kis Miska nevű hadnagyomtól, hogy Jenőt megszállották, s lüni kezdet-
ték, két nap volt benn, Hajszer nevű német general livin alatta, négy regiment nímettel és valamely magyarokkal szemben livin azon Jenőből jött török-
kel, minthogy ugyan ő jött volt ki tavaly is Várad-
ból, mikor obsidióban volt, és magammal vittem volt le innen is Drinápolyban, de útból előre küldöttem, az fő vezérnek, és l-fejérvári szerdárnak szálló török
levelek livin nálla, meg examinálása után itt mulatni nem engedtem, hanem el küldöttem L.-Fejérvárra. Én egy formában vagyok. Az éjjel s reggel is híves idő volt, ma penig sok eső esett.

30. Szombat. Farkas Pál bejárómat expediáltam Galambvárában oly dispositióval, hogy ottan az Duna melyikín vigyázzon az ellenség dolgaira, és hí-
reire, úgy az Dunán feljűvő császár ilises hajóira, és az Nikápoly felől feljűvő hajóimra s embereimre, s azoknak securitásokra, és hogy mindezekről az mi híre lisen, sietve tudósítson, küldöttem a végre is két katonámat is adjungálván melléje, minthogy már az gyümölcsnek is ideje ben vagy on, hogy az galambvári hegyekről asztalom gyümölcscsel tartsa, és lega-
lább egy hétig Galambvárában lakjék. Irattam az tömösvári Topaly Husszain passának is, és Petróczi urammal irattam Tömösvárott livő lovas hadnagyom-
nak Szamárossinak is, hogy az vele livő katonákkal onnan ide hozzám jűjön, mely levelekkel két katoná-
mat expediáltam. Irattam választ Kis Miska nevű

gyalog hadnagyonnak Jenőben. Az doctor estve valami édes, zavaros potiót itata velem; lefektemkor estve hasonló vízben áztatta lábaimat, mint már egynehányszor. Estve felé magam mulatságában ki mentem vala hintócskán az mezőre, revideálván az vetéseket, de oda sokáig nem mulattam, hanem vissza jöttem. Ma szép idő vala délig, délután beborúlt idő volt.

31. Vasárnap. Ma jó reggel expediálhattam csak az Thimösvárra küldött katonáimat oly instructióval, hogy estve megindulván Jeni-Palánkrúl, holnap napoljanak s másnap, ha mind éczakával is be menni igyekezzenek. Estve újabb gyökerekbül s füvekbül csinált vízben áztatta a doctor lábaimat, meleg vízben is, újította is, ha valamennyire meghidegedett, tovább egy óránál tartottam benne, és midőn lefeküdtem volna, egy pilulát benyeletett velem. Ma szeles és hives idő volt.

JUNIUS.

1. Hétfű. Nap feljötte előtt mentem ki vadászni, igen szép tiszta, csendes idő livín, az hová is érkezék két katona Bujurdelembül L.-Fejérvár felül az Száva mellül, kiben is Madács Péter uram megírja instructiója szerint, mint ment által az Száván, mikor indult Bujurdelembül, hány száz törökkel szaporodott meg, és micsoda próbát tett fel. Az landor-fejérvári szer-

dár mellett livő kapithihám Sz. Andrászi János is érkezék estve némely informatiókkal

2. Kedd. Érkezék Veterani generális német generál egy igen embertelen levele, fenyegetődző is egyszersmind, kiben Sándor Gáspár uramat is mocskolja, nem tártván azért méltónak és érdemesnek az válaszra, Ugróczi László komornyikkal tétettem választ hasonló formában, az mint a levél indiscretiója kívánta, de csak Antoninak, tudván, ő megküldi az generalissának, küldöttem Palánkra Pogány Zsigmond palotásim kapitányát és Pápai Gáspár bejáromat, hogy az Antoni embereit, kik tegnap oda érkeztenek, az említett levelekkel bocsássák vissza, ordinantíát is küldvín az palánki tiszteknek, hogy többé az ellenség végvárábúl jüvő embereket be ne bocsássák, se véle ne szölljanak, küldöttem őket más dispositióimnak véghez vitelére is, nevezetszerint Jeni-Palánkban livő idegen nemzetbül álló rabomnak megexaminálása és felőle tett újabb dispositió effectuálása végett és rabságomban livő Horváth Mátyás nevű labancz kapitányt is hivattam magam eliben, beszílvín vele szabadulása modalitásárúl, de semmi véget vele nem érhettem. Ezek után bizonyos punctumokbül álló instructiókat adtam ki subscriptióm alatt főélésmesterem és komornyikom keziben az előttem livő tábori expeditióhoz kipest, és az itten folytatandó oeconomia s felesígem provisióját concernáló dolgokban. Ma engem semminémű, sem belső, sem külső orvossággal nem éltete az doctor tegnapi fáradságomhoz kipest, és hogy holnap akar valamely orvosságot beadni, ma nyugodnom engedett, tegnap estve igen megdagadt volt az lábam, de az múlt écza-

kai nyugovással alkalmasint meg lohadott. Szép idő volt, de délután egy kis eső esett.

3. Szerda. Szent-Andrási Jánost újabbán Fejérvára küldöttem az ott való szerdár mellett való residenségre instructióval, bizonyos dolgokat is bizván reája, és újabb dispositiót tévén az Fejérvárott vett házhely építésirül is, minthogy az épületekre való fákat is megválták az Morova erdején. Tettem arrúl is rendelist, hogy azon fákat hidasokra rakván felszállítsák L.-Fejérvára mesteremberekkel együtt, az kik ottan építeni fogják. Az francziai residensnek is volt audienciája nállam, érkezék egy hajdú posta is Sándor Gáspár uramtúl, kit Viddinyig vitt volt le magával, és Vidintül bocsátotta vissza, oda érkezvin Orososikra, Nikápolyra, Bukurestre, és Bujurdulembe külömb külömbféle vásárlásokért küldött szolgálaim s hajóim, kiknek is vévén tudósításokat, kívánják securitásokrul való provisiómat, minthogy Vidinybül is meg kellett indulniok, és az Vaskapun innen félelmeőbb utjok, irattam választ levelekre, dispositiót tévén, mint jűjjenek, és meddig küldöm eleiben az comitivát. Jó reggel az doctor újabbán valamely orvoságot adott be, pilulákat ostyában betakarván, nyellette el velem, mely gyöngé purgatió livín, délig négyszer volt operatiója. Szeles idő volt.

4. Csőtörtők. Az tegnap bevett orvosság causálta-e vagy egyéb nyavalya? nem tudhatom, de az mint az doctor a jelekbül megesmeré, maga kívánta irritálni, és megmozgatni, mert az jobb lábom bokájábül az fájdalom a lábam fejiben terjedvin ki, ma sokkal rosszabül voltam az lábamra, és nehezebben is hághattam reá, azonban az ijjel az oldalomba is nagyubb nehézséget érzettem, az jobb kezem feje livín fájdalmasabb

és dagattabb, ott is rettenetes vizketegséggel sok fakadikocska fakadott ki, azonban az vizelletem is nehezen, és fájdalmasan mígyen túllem, és feletibb zavaros formában, mely is mikor megszáll, sok rút matéria száll meg az edényben, mely interveniált alteratióm között biztat az doctor. Érkezek az pancsovai Abdulkadir nevű passa levele, és azzal együtt az tömösvári passájé is, kiben insinuálja, hogy Boros-Jenőt az törökök feladták az nimeteknek hitre, az ott való praesidiumot Tömösvárra várta az nap az passa, a mikor a levelet irta. Érkezek a Duná kapitánya Ali passa levele is, kiben insinuálja, hogy az Tachtaliához érkezett, és hogy egynihány fegyveres furkátákat Rámhoz, és egynihányat Galambvárához rendelt addig is, míg maga feljűne. Vettem újabb tudósításokat az hajóimmal jövő szolgálóimnak is. Pogány Zsigmond és Pápai Gáspár is meg érkezének Palánkbúl, véghez vivím ottan dispositiómat parancsolatom szerint. Szules idő volt napestig.

5. PinteK. Kiváltképen a vizelletemre nízve rosszabbúl vagyok, úgy hogy ma az vizellisnek végzése vércsöppekkel ment véghez, az lábomra is egyformában voltam, de ugyan kimehettem sétálni hintócskán az szőlőhegyben livő cseresznye fákhöz, és valamely gyümölcsösnek nízisire. Az tömösvári pasának levelire választ tétetvin, az póstákat visszabocsátottam. Ali pasának is választ irattam, és mint-hogy maga adott reá alkalmatosságot, hogy megküldi, irattam az tatár Chámnak is. Szép idő vala.

6. Szombat. Az mai napnak nagyobb riszét fekvissel töltöttem el, és ma is egyformában voltam, mint tegnap, majd minden órán vizellnem kell, és nem kicsiny fájdalommal végződik, az lábomra sem voltam

jobban, mind tegnap estve, s mindma reggel édes tejből s viola gyülepéből és még valamivel összetemporalált itallal éltetett az doctor, és valamely vízzel is kenette fájdalmasabb riszit lábomnak. Érkezé kaz l.-fejérvári szerdár levele, és abban inclusive bujurdelemi passa tudósítása, kiben írnak Eszék felé küldött hadaimnak próbájokrúl. Nímely belsőbb dispositióim körül való dolgokban foglalatoskodtam s nímely szükséges dolgaimnak folytatásával újabb instructiót írásban adattam ki nímely tiszteimnek. Az főélésmeister után való számtartó meghalván, becsülettel eltemtetett, kinek helyére mást constituáltattam. Szép idő volt.

7. Vasárnap. Érkezik levele az bujurdelemi pasának, és ugyan Bujurdelembé Madács uramtúl hagyott szolgáltnak (kit élés szerzise és kiszítése végett hagyott) tudósítása hadaim megfordulásokrúl és szerencsésejékrúl. Estve felé penig érkezinek palotásimba, magátúl Madács uramtúl hozván levelet is ő kegyelmítúl, kikben megírja circumstantialiter, mint jártanak oda, megírta az vesztesíget és nyeresíget is, derik emberek és tisztviselők is esvín sebben, embereimben, és legkiváltkippen meghitt kedves szolgálaim és fegyverhordozóm szegíny Szuhai György lövís által való elesísit is írja, kit ugyanaz Buko vizen által hozván, innen temettetett el, mely casuson én is nem kevéssé törődöm, Isten irgalmazzon szegínynek. Én ma is egyformában voltam, többire csak feküdtem. Az mely matériát az doctor megindított bennem, az is még nagyobb mértékben és hasonló alteratióval, mint tegnap, igen gyakran ment túllem, minden órának ideje alatt kínyszerítvín az vizzelésre. Szép, tiszta idő volt.

8. Hetfű. Mind az estve, s mind ma valamely porokat, azután estve dinyemagbúl és tejbúl s valami viola gyülepébúl csinált italt itatott velem az doctor, reggel pedig édes tejet az por bevétele után, az íjjel ötször, vagy hatszor hasonló fájdalommal vizeltem, ugyan egy mogyoróni genyecsíggel össze alutt vérjött ki az vizelletemmel két ízben is, az többi is véresen. Az íjjel Debreczeni János nevű bejáróm érkezék Bujurdelembúl, az Száván hajón jött L.-Fejérvárig, s onnan is az Dunán az ide való osztrovai réveig, hét sebest is hozván magával, kik között hadnagyok is livin, szállásokról, tartásokról, s gyógyításokról dispositiót tettem. Landor-Fejérvárról is érkeztek leveleim, és Horváth Ferencz uramtúl is, kiből kitetszik, hogy ma régen várt hajóimmal Galambvárához érkezik; küldöttem azért dispositiót, hogy Horváth Ferencz uram sietve jüjjön ide Galambváráról az informátiókkal, az hajókkal is pedig siessenek az Dunán az pose-rolczaik közelébb való rívhez. Ali passának is irattam ezen alkalmatossággal, includálván az Csaffer passa és bujurdelemi passa leveleit, kiket nekem irtanak Jeni az nimettül való megvétele, és hadaimnak Eszék felé való próbájok felől, insinuálván neki, hogy azon híreket adja az tatár Chámnak is értsire. Választ tétettem az l.-fejérvári szerdár levelire, és irtam azzal együtt Madács uramnak is nimely szükséges dispositióimnak végbe viteliről L.-Fejérvárott. Váradi István bejárómat küldöttem az Morova rívíhez nimely szükséges parancsolatimnak véghez viteliért; magam alteratiómra nízve csak egy formába voltam az gyakor fájdalommal és vírral egyvelges vizellet estve felé nagyobb bágyadtságot is causált, derekam, s oldalom nyilallását is érzettem, gyakorta

vizelletem fájdalmimnak lenialására három izben is itatott édes tejet az doctor. Szép idő volt napestig.

9. Kedd. Kandó János bejárom érkezék, megküldvén általa Madács uram az kívántató szükséges informatiókat oda való járásokrúl és próbájoknak kimenetelírül. Azonban a sebeseeknek is tartásokrúl, szállásokrúl, gyógyításokrúl, az borbílyoknak való megfizetésrúl, és sérelmekért való contentatiójokrúl rendelist tettem, gazdát rendelvén melléjek. Az hadak a Morován való költözésekrúl is tettem dispositiót, Jeni-Palánkrúl egy öreg hidasomat felhozatván az batuczai Morova réviben. Ma is mind két labaimnak alteratióját érzettem. Szép idő volt.

10. Szerda. Madács Péter uram az velle livő lovas hadakkal által költözvén az Morován, nímely lovas tisztekkel előre hozzám bejött, ki is oda való járásárúl egész relatiót tött, tött relatiót arrúl is, hogy mind az lovas, s gyalog hadakat az Buko vizíjig el vitte, holott is azon vizet mindenütt fegyveres ellenség strásalván, különben által rajta nem mehettek, hanem nagy és sokáig tartó puskázással nyerhettek passust az által menetelre, holott is az lovas hadakba, az kik jó paripások voltak, az Bukon által mentek, és a ki falukat ott körül kaphattak, azokat felferik, és az Dráva felé is elmenvén, s Eszéken felül is penetrálván, kevés marhabeli nyereség nélkül nem tértenek meg, addig Madács uram gyalogsággal és az lovas hadak nagy riszível az Buko passusát őrizvén. Az mely lengyel postámat még tavalyi esztendőben az mikor az mellettem livő francziai residens először ide jött, küldöttem volt levelekkel Lengyelországban, az azolta mind az lengyelországi fő generalis Jablonovszky uram mellett lakván, ma megérkezék, első-

ben is Drinápoly felé vivin utját, hozta az lengyelországi, francziai, és portai miniszterek leveleit, úgy az én Moldovába resideáló szolgámnak Székely Zsigmondnak és az mostan Drinápolyba lívő moldovai vajdának is leveleit, hozta az én Drinápolyba lévő residensimnek leveleit, és információit is, kik között emlékezet van az angliai mediatorok negotiatióirúl. Az doctor ma is valamely port itatott meg velem, és aczilos tejjel éltetett minden reggel, s estve. Szép idő volt.

11. Csötörtök. Az gyalog hadakkal bejött Daróczi András uram is, és én is az gyalog hadak tisztjeit megvendigeltettem, az lovas hadak tiszteinek is bort és húst adattam, azon kívül is az nyert marhákbúl minden seregre s zászlóra osztattam ki, az többit az hadaknak közönsíges megegyezésekbúl az én szükségemre elfoglaltattam. Ma is hasonló port itatott velem az doctor, és mind estve, s reggel aczilos tejjel éltetett. Szép idő vala.

12. Pntek. Noha alteratió nélkül nem voltam, mindazáltal magamat fel vertem, és mindenféle tiszteit hadaímnak felgyűjtettem magam eleiben, minthogy Madács Péter uram, mint feljebbvaló tiszt némelyektül közülök ezen útt yokba offendáltatott, és az ő kegyelme személyiben én is arrúl túllök számot kirtem, és mint viseljik s alkalmaztassák ezután magokat, eleikben adtam közlöttem velle az mostan az Portárúl érkezett híreket is, az kik közönségesek voltak, és biztatván őket, minthogy mind az fővezérnek, s tatár chámnak jöveteleknek híre vagyon, mennyiben reminlhessék Isten jóvoltábúl ez idén leendő boldogulásokat. Érkezett az l-fejérvári szerdár panaszló levele is, hogy valamely törököket vagdal-

tak volna az arra vissza jövő kuruczok, és valami lovakat s marhákat is kaptanak volna el. Nyolcz óra után servitáléval éltem. Délután érkezék Szamárossi nevű lovas hadnagyom Tömösvárról az érette küldött katonákkal, elhozván magával az vele Tömösvárott lakó katonákat is, vele együtt jött Kis Miska nevű gyalog hadnagyom, ki is az jenei ob-sidióba bent volt, és az mikor az várat a nimeteknek feladták, egynéhányad magával hűségemre eljött, kikkel együtt jöttek gyulai s tömösvári törökök is, hozták az feljeb említett hadnagyok az jenei és tömösvári passák leveleit, kiknek is accomodatiójokról, elődisekről rendelést tettem. Csernecz nevű falunál, ki is ide egy mértföld, mutatta magát kilenczvenig való pandúr az ott való malomnál, az malomba livő emberekbe is levágtak, és az malomba járó marháimban is elhajtottanak. Szép idő volt.

13. Szombat.. Három sereg gyalogot három zászlóval és egynéhány lovassal az itt livő és palánki praesidiáriusokból, az kik itthon nyugottak, küldöttem Zofia felé Drinápolyból megindult, s utban livő szolgálaim, s velek livő javaim securitásáért. Egy tatár postámat pedig az tömösvári passának egy ágájával küldöttem Drinápolyban, s Jeni-Palánknál livő sajkákra, kik az Duna passusit őrzik, küldvín parancsolatot, azok közül egyikre szálítván azon Drinápolyba menő postákat, embereim Dunán le expediáltak, az több törököket pedig, minthogy L.-Fejérvárra való járások, oda küldöttem. Érkezett Magyarországból is egy emberem az oda látott, s hallott dolgoknak relatiójával, kit ennek előtte magam küldöttem volt el, jöttek vele mások is, az kik ezzel együtt Jenő megvétele alatt is az német táboron voltak. Az mai

Drinápolyba ment posták által, az török urak közzül csak az Reiz-effendinek s vezér thihájának irattam, irtam Skerletnek is egynihány szóval, de büvebben minden occurentiákrúl kapithiháimnak. Az doctor az eddig observált porral és aczilos tejjel éltetett ma is kétszer. Szép idő volt.

14. Vasárnap. Az éjjel rosszabbúl voltam mind lábaimra s mind az derekamra, s oldalamba, az vizelletben könyebsíget érzettem, és az matéria is valamenyire cessált, az ki eddig jött belőlem, reggel újra port, s aczilos tejet itatott velem az doctor. Hírem jött L.-Fejérvárrúl két ezer arnoltnak, és ezer végbeli török hadaknak oda való érkezésekrúl. Az éjjel, és ma nappal is esső esett.

15. Hefű. Az elmúlt íjjel nagyubb nyilalásokat érzettem oldalaimba és az derekamba, és vizelletemkor, reggel is mind ma, s mind tegnap constipatió volt rajtam, nagy kínnal mehetvín csak valamely risz is túllem. Érkezett az íjjel Horváth Ferencz uram, a ki is novembertől fogva lakik hol Drinápolyba, hol a Duna mellett Szilisztria tartományán, és Nikápolyba, szükséges dolgaimnak és tábori készületeimnek procurálásáért, s vásárlásáért, s mind az Duna mellett, s mind Havas-alföldiben livő vásárlásaimat hajóimra rakatván, s Galambvárig felhozván, Galambvárán is innen hagyta már tegnap őket több szolgálaimmal együtt. Palánkhoz kellett ma érkeznie, audentiája livín előttem, minden azóta folytatott dolgokrúl relatiót tett, számot adván minden erogatiórúl, kezi között forgott tiz ezer forintból álló költségemnek. Medi nevű régi vén hadnagynak (ki Magyarorszában laktomban is az első seregek közt volt tisztem) és ugyan más két Magyarországból hűsigemmel jött

két szegény legínynek volt audentiájok előttem, kik is töttek relatiót az ország állapotjáról és egyéb magokat concernáló dolgokról is. Változó idő volt, nagy menydörgés, villámlás és azzal együtt nagy zápor esső is volt mind nappal s mind estve. Valamely rózsá-liktariumba csinált porral éltetett ma is az doctor.

16. Kedd. Ma némely hadakat concernáló s azoknak ilődiseket illető dolgokban voltam foglalatos. Megérkezék azonban estve felé Bukurestre két ízben járt hívem Székely Ferencz uram, és vele együtt Szombatfalvi Sámuel nevű étekgógóm, mind az első s mind az második dolgokban kívánságom szerint accomodálván magát az vajda, bizonyos napot determinálván az fővezértől tábori szükségre rendelt ökröknek s juhoknak kézhez adásának, az havasalföldi vajda nekem és az felesige felesígemnek küldvín levelet, két hordós borokkal is kedveskedett, kiket ugyan magam ílises hajóim hoztanak fel Jeni-Palánkra. Az addig való alteratióim noha némely gradusba kisebb volt, de más felől az nyillalás nagyubb mértékben volt, kiváltkipen az bal csöcsömben érezvín nagyubb fájdalmat és nyillalást, délután reám jüvén az álom, mint egy egy óráig való aluvásom után megizzadtam. Szép idő volt.

17. Szereda. Veterani nimet és az karansebesi commendant rabok felül itt minapi utóbbi leveleikre választ titettem, és az havasalföldi vajda és vajdné leveleire is replicáltam. Oroszik és Nikápoly tájáról érkezvín meg hajóim a Dunának legközelébb való réviben, az hajók kiüresítisihez fogattam tiszteimmal. Estve felé érkezék postám Sándor Gáspár uramtól feles és nagy csomó levelekkel, diariumokkal és egyszersmind megbetegedísinek hírit hozván Zophiarúl, úgy va-

lamely pandüroktúl való felverettetésit is Jagodinának. Ma servítialével éltem, mivel hogy az íjjel roszul voltam, ma reggel nagy szomjúság volt rajtam, két ízben is gyülepéből álló vizet kellett innom. Szép idő volt, estve felé nagy szél támadott.

18. Csötörtök. Előálmom után jól megizzadtam, az izzadás után tisztát vivin magamra, ma is napestig bágyadt erővel voltam, az doctor ma nem éltetett semminemű orvossággal, hanem az constipatiótól filvin, vagy két kanálnyi baraczk virágból csinált siruppal éltem, az tegnapi orvosság után háromszor, az mai után pedig kétszer volt székem. Csáki András bejárómat, és Jenei nevű szolgálmat Havasalföldiben küldöttem oly instructióval, hogy Jenei szinte Bukurestre menjen, Csáki pedig csak az cserneczi kapitányig és az Sil vize melyikire, mind az falukon s mind Bukuresten külömb külömbféle vásárlásokat parancsoltam tenni, kikre mind az kettőnek pínzt is adattam. Az tegnap érkezett leveleket újobban revolválván, némely becsületes híveimet előmbé hivattam, és az benne livő híreket velök is közlöttem. Napestig mindinkább szeles idő volt, estvefelé dörgés volt.

19. Pntek. Ma véget értenek tiszteim az hajókon hozott ílisből és portékából álló egyetmásoknak behordásában, úgy az Vidinből, és Nikápolyból és Bukurestről hozott borokat is beszállíták. Az 1-fejérvári szerdárnak jüvin némely portai hírekről tudósítása, ma választ titettem, tudósítván én is némely dolgokról. Némely szolgálaim s tiszteim közé valamely karabilyokat és pisztolyokat osztattam ki. Csak az természet munkálódott bennem, igen izzadtam, delyesdi álmom után, kin az doctor is igen csudálkozott, bágyadtságot éreztem magamban. Szeles idő volt.

20. Szombat. Ma újabban egy óráig izzadtam természet szerint, ki után nagy bágyadtságot éreztem, úgy hogy a felülést is alig tehettem az nagy erőtlenség miatt, az vizelletemben és nyillalásokba mindazáltal könnyebbségemet éreztem, úgy az ítelhez is jobb appetitusom volt, az doctor sem éltetett semmi-nemű orvossággal. Szép idő volt.

21. Vasárnap. Mikor megvilágosodott, újabban elszenderedvén, az után megint izzadtam tovább fél-óránál, reggeli isteni szolgálat után ebidhez ülvin, úgy tetszik, jobb izüt ehettem, ezek az izzadások igen tetszettek a doctornak, mondván, hogy ezután semmi belső orvosságot nem praescribál, mert az természet maga munkálódik, azért is nem oly stricte kívánja élisemnek methodusát; mint eddig. Kéredzett mint-hogy az francziai orátor is meghadta neki, hogy minnelötte vissza menne Landor-Fejérvárra, mint olyan hires helyet meglássa, s megjárja, nekem is livín azért szándékom, hogy emberemet küldjem L.-Fejérvárra, készítettem el Orlai Miklós uramat bizonyos instructióval, választ tettem az szerdár levelire is és kezibe adtam az fővezér nékem szóló leveleit is, azután sajkán expediáltam Landor-Fejérvárra Orlai uramat az doctorral együtt. Az fő rendekkel némely fennforgó dolgokrúl volt conferentiám. Az vizelletemnek ma megint nagyobb nehézségít éreztem, és az lábaimnak is fájdalmát, úgy hogy reá sem hághatok, az bal lábombúl az nyilallás szinte az térdemig is feljött vala az térdem hajlása és kalácsába. Délután nagy zápor esső volt, de megint feltisztult.

22. Hétfő. Az elmúlt íjjel igen nyughatatlan éczakám volt, kiért nappal is bágyatt erővel voltam, ebídre mindaz által felvevén magamat, híveimmel együtt

jó izücskét is ettem, délután elszenderedvín egy kevéssé izzadtam, három fertály óráig jól beleplezvin, az izzadásnak hasznát érztem. Délután volt audientiája Száli aga nevű töröknek. Voltak némely külső dolgaimról való dispositióim is. Meleg idő volt, délután eső is esett, nagy szél is volt.

23. Kedd. Az mai napot is többet fekvissel töltöttem, az elmúlt napokba az mely nyávalyákba voltam, azoktúl meg sem menekedhettem még egészen, úgy hogy semmi erőt nem vehettem, mindazáltal magamat felültettem két, vagy három izben is, dolgaimhoz láttam, ebédet is némely főrendekkel együtt ötettem, az Zophia felé küldött zászlóim tiszteinek Nisről küldött leveleket vettem, s azokban némely hírekről való információjokat, úgy L.-Fejérvárrúl is ott való residensentül az oda való occurentiákrúl. Almási nevű gyalog hadnagyom, ki is majd eszten-deje hogy raboskodik, megszabadulván, érkezett Szegedrúl, ki is tett relatiót az oda hallott, s látott dolgokrúl. Szép idő volt.

24. Szerda. Az íjjel nyugodalmas éczakám volt, de az vizelletemnek nehézsége, s olykor viresen s zavarosan való menetele még sem szűnt meg, úgy az lábaimnak fájdalma is, noha az mennyire az térdemre jött fel, az megint oszlani kezdett, úgy az jobb kezembül is az daganat kiment. Almási nevű rab hadnagyomnak volt audientiája, az vasat rúla levítetvín az szegedi labancz rabokat érette elbocsátottam, kikhez is valamely kegyelmességemet mutatván, magam hűsigire disponáltam, hogy ez után a mikor afféle postálkodásokban járnak, minden híreket igazán meghozzanak. Az palánki hadak valami pandúrokat is felvervín, az rabokat ide behozták. azok között

egy zászlótartót is. Horvát István becsületes hívem, kit is ezelőtt valamely hetekkel expediáltam Szilisztria felé bizonyos dolgaim végett, megérkezék, ki is Dobrocsánba valamely lovakat és ökröket vásárolván szükségemre, kár nélkül meg hozta. Szép idő volt.

25. Csötörtök. Megérkezék Orlai Miklós uram L.-Fejérvárról az fr. doctorral együtt, ki is az szerdárnak meg mutatván az fővezér nekem írott két rendbeli leveleit, az szerdár is viszont ő kegyelme előtt az ő neki írott fővezér levelit megolvastatta, melyhez képest minthogy az vezér kívánsága is az, hogy Tömösvárra hadak expediáltassanak, az török riszről az szilisztriai passa fog a török hadakkal el menni, azért én is, az ki telhetik az én riszemről lovas hadaimhan kiszitsek ezen szolgálatra, minthogy azért ez a vezér parancsolatja is, elvigeztetett a szerdár és Orlai úr között, hogy ezen expeditió el ne múljék, hanem mind két riszről az hadak elkiszítessenek, mely dolog végett becsületes híveimmel conferentiát tartván, újjobban Ugróczy László komornyikomat küldöttem az szerdárhoz Landor-Fejérvárra, izenvén általa, hogy az én riszemről való hadakat elkiszítván, hétfűn megindítom, és L.-Fejérvárhoz küldöm, csak az szerdár is ilésekről provideáljon, biztam valamely pénznek szerzísit, és egyéb szükséges dolgokat is az komornyikra, irtam az bujurdelemi passának is ezen alkalmatossággal, és az Horvát István uram hozta a szilisztriai passa levelire is válasz irattam. Almásit az mostan szabadult hadnagyomat Galambvárra expediáltam az ottvaló praesidiáriusok gondviselésire, minthogy az előtt is ő hozzá tartozott azon gyalog

sereg. Nagy zápor esső és nagy menydörgés, s vil-lamás volt.

26. Pintek. Napestig az expeditiók iratásában nagy foglalatosságom volt, estvére kelve expediáltam az levelekkel postámat az fővezérhez, most tívín vá-laszt az elmúlt napokban érkezett fővezér leveleire, bőven irattam törökül, kivált az Reiz effendinek, megirtam az fennforgó hírekkel együtt magam opinió-ját is. Sándor Gáspár uram levele érkezett az íjjel, kire is az mostan elment posta által válasz irattam, minthogy elő fogja találni ő kegyelmit. Irja Sándor uram, hogy Szabó András lovászmesterem elő kerül-vin, ő kegyelmivel megegyezett az vásárlott lovakkal együtt. Az pandúrok keresésire küldöttem volt ki az hajdúkbán, de harmadnapig oda ki való járások után semmire nem akadván, ma megtérínek. Ma az ítel-hez ebiden, s vacsorán jó appetitusom volt. Ebíd előtt egy óránál tovább izzadtam, de egyébkint csak egyformába érzettem magamat. Délután nagy zápor esső és menydörgés volt.

27. Szombat. Újabb levele érkezvin Sándor Gás-pár uramnak az íjjel, kiben még valamely hadat kíván maga eleiben, az magam quardiájábéli hadaim közül kommandírozva küldöttem újabban egy zászlóval egy jó sereg lovast, nagyubb riszit hosszú puskásokból ren-delvin. Az Tömösvár felé rendelt hadakat is ma mus-tráltam, kiszíttettem, az kik ezen útra lovakra s fegy-verekre nízve alkalmasabbaknak íteltettek. Az el-menő hadaknak hó pínzt és szükségekhez kípest csiz-mát, posztót és abat osztattam. Szép idő volt.

28. Vasárnap. Az hadakkal Orlai Miklós uramat kívánván expediálni, Petróczi István uramat penig L.-Fejérvárra, az expeditiókat kiszíttettem, conferentiát

is tartván beesületes híveimmel, ebben tölt az mai nap el. Noha felöltöztem, de egyformába voltam az erőtlenség miatt. Ebédet híveimmel együtt öttem. Szép nyári idő volt.

29. Hétfő. Petróczi István uramat expediáltam Landor-Fejérvárra az magam sajkáján bizonyos instructióval, és az szerdárnak szóló levéllel. Orlai Miklós uramat praeficiálván az lovas hadak eleiben, annak is bizonyos instructiót adtam, Horváth Ferencz lovas kapitányt is adjungálván melléje az hadaknak igazgatására, öt zászló alatt három százig való lovas-sal expediáltam L.-Fejérvárra. Írtam az tömösvári Topaly Husszain passa vezérnek, és Fuaduk passának is, ki tavaly tömösvári passa vala, írtam az ott való Alaj bégnek, és ugyan Husszain passa Deván effendijének is. Ezekután tettem dispositiót némely ezen a földön folytatandó oeconomia dolgaiban is, az mint-hogy három négy naptúl fogvást már is az szénát szaporán kezdik behordani, az palánkon kívül kazalokban rakván. Az rhámi s poseroleczai, és egyéb török tiszteket is felgyűjtetvén az szegénységgel együtt, voltak némely igazítások az palotán az szegénység, és az törökök között. Napestig szép idő volt, én pedig csak egyformában vagyok.

30. Kedd. Az elmúlt ijfel éjfel után érkezék az komornyik Ugróczi László Landor-Fejérvárról, Petróczi István uramat Szendrőnél találta elő, relatiót tivin ugyan éczaka az oda való dolgokról, és az mint jelenté Petróczi István uram újabb dispositióm várása után Szendrőnél subsistál, azért ő kegyelme után is újabb ordinanciát küldöttem, megírván, mihez tartsa ő kegyelme magát. Érkezék Daróczi András uram, jeni-palánki kapitányom tudósítása is az Dunán túl

lívő ellenség végházai felől való hírekről, küldvín meg Veterani generál és az karánsebesi commendans leveleit is, kit ma küldöttek be az falukon lívő nimet salagvárdák Jeni-Palánkra. Estve felé érkezék meg egy postám, Havasalföldiben küldött szolgálmitul az reájok bizott dolgoknak informatióival, tudtomra adván azt is, hogy az török császár rendelésibül az mely marhát s juhok Havasalföldibül kellett adni az havasalföldi vajdának magam szükségire, az már kisenen vagyon, csak küldjek eleiben, mert az hegyeken által eligsiges kísérő nélkül nem merik hajtani az hegyekben lakó feles pandúrság miatt. Az ijjel egy óráig változó szeles essős idő vala, ma pedig szép idő volt. Már ngy öt naptul fogva valami balsaminon olajjal keneti lábaimat az doctor, de még eddig kevés haszonnal, magam iránt pedig egyéb alteratiómra nízve az vizelletem difficultására nízve újabb nehízsiget, és alteratiót érzettem.

JULIUS.

1. Szerda. Az tegnap érkezett levelekre nízve választ titetvín, Szendi Mihály bejárómat rendeltem és ugyan Cserepi János nevű kapitányomat Palánkról, hogy harmadfél száz gyaloggal leinduljanak az Dunán, és menjenek Havasalföldinek Csernecz nevű városáig, bizván ezen alkalmatossággal valamely vásár-

lásokat is reájok, kikre pinzt adattam, és e végre hajót is parancsoltam levítetni, az kin felhozzák. Érkezik az I-fejérvári szerdár és silistriai passa levelei, kiben insinuálják, hogy az Tömösvár felé rendelt hadaknak az Dunán való általköltöztetéseket ma kezdték el, siettetvén az én riszemről valókat is. Szép idő volt.

2. Csőtörtők. Az itt való törököknek volt audientiájok nálam, magok dolgai végett tívín le instantiájokat, kiknek cum contento volt tülem válaszok. Már az árpa-aratásnak is ideje bejüvén, az aratásról és kaszálásról tettem újabb dispositiót. Ma is változó idő volt. Én pedig csak egyformában voltam.

3. Pintek. Érkezik Petróczi István uram L.-Fejérvárról, által tívín Pancsovára az hadakat, az szilisztriai passa is az török hadakkal által költözvén, az szerdár az én hadaimnak való iléseket kiadatta. Érkezik lovas két katonám is Sándor Gáspár uramtól ide 4 órányi földre hagyván egy erdőben, izente, holnap maga is ő kegyelme be érkezik. Az elmúlt éczaka igen nyughatatlan éczaka volt, ki miatt nap estig is alteratus voltam, és mintegy hideglelésnek s forróságnak speciessit érztem. Igen szép idő volt.

4. Szombat. Megérkezik Sándor Gáspár uram ebéd tájban s vele együtt Bai András bejáróm is, kit nimely pinzek felvételire Drinápolyban tartottam, eljött az komornyikom Boczkó Jónás is 30 terhes lovakkal s öszvirekkel, elhozván az franczia és az porta riszirül való költsíget is. Hozott Sándor Gáspár uram az vezér nevivel is egy török lovat, és az Kajmekám passátul is egy struczmadárnak tojásából csinált pohárt. Megérkezik Szabó András nevű lovászmesterem is, az ki is Moldvából szép paripákat

hozott számomra, és más közönséges lovakat is. Az éczaka hajnal felé érzettem valamely változást, kit az doctor nyavalyám megfordulásának bizonyos jelének tart tegnapi alteratióimhoz kipest, mindazáltal ma reggel orvossággal élvén, volt háromszor operációja, úgy tetszik tapasztalható könnyebbséget érzettem. Szép idő volt.

5. Vasárnap. Ma az Drinápolyból hozott jóknak revisiójához és inventáltatásához fogattam, számot parancsolván vétetni szolgálaimtól nimely embereimnek az kezek között forgott költség iránt. Vettem Ali passa Duna kápitánya levelit, ki is Galambváráig feljött vala, de újabban Poricsához vissza fordult, insinálja, az fővezér levelit vette, kibén írja neki a vezér, hogy az én javallásomat vette, hogy az Duna szorosaiban subsistáljon az vezér kérésig, értekezvén én tülem is az hírekrül. Ma valamivel jobb erőcskét kezdtem érzeni. Szép tiszta idő volt, hanem este felé egy kis eső volt.

6. Hétfő. Fileki Mátyás bejárómat Ali passához küldöttem bizonyos követséggel. Még is gyenge erővel vagyok, az ijjel is oldal- s derékfájást s lábaim s karjaim nagyubb erőtlenséget érzettem. Voltak conferentiáim becsületes hűveimmel az fenforgó hírekrül s állapotokrül.

7. Kedd. Valamely labanczoknak Jeni-Palánk alá való csapatoktól jött ma informatióm az ott való kapitánytól. Érkezik levelem Orlai uramtól is, és az szilisztriai passától, voltak azonba nimely igazgatásim belső dolgaim között. Még is gyenge erővel vagyok. Változó idő volt.

8. Szerda. Sándor Gáspár érkezisítül fogva arra rendelt szolgálaim ma értek véget az hozott portékák-

nak inventálásában, magam is mind az vásárlott lovakat s portékákat revideáltam. Ebéd után, noha még gyenge erővel vagyok, de hintócskára títetvín magamat, kimentem az kertemben aer változtatni, oda mulatván magamat egy ideig. Érkezők meg Ali passától Fileki Mátyás bejáróm, minden dolgokban confidenter és embersígesen adván ki magát. Érkezők meg az karabílyosim zászlótartója Palásti Gergely is Tömösvárról az oda való hírekkel. Megjött L.-Fejérvárról Andrászi Zachariás bejáróm is, véghez vívin ottan az reá bizott dolgokat. Reggel essős idő volt, azután szép tiszta idő volt.

9. Csőtörtők. Reggel idején aer változtatni kimentem vala az mezőre, oda, az hol a lovaimat tartom, az hová is mindenestül fogva lovaimat magam elibe hozatván, mind az táborra menendőkről s mind az elmaradókról s azoknak abrakolásokról rendelist töttem. Az l.-fejérvári szerdárnak levelet irattam. Érkezők meg Karánsebesről egy emberem az oda való hírek s állapotok felül tivín relatiót. Szép idő volt, magam is az járás után megbádogyadtam.

10. Péntek. Idejin reggel érkezék az l.-fejérvári szerdár levele, kit maga kezivel írt, adván értésimre, hogy az fővezértől fermánya jött, kiben parancsolja neki, hogy az L.-Fejérvárra feljött hidasokat nimely impedimentumokkal együtt leküldje Oroscsikhoz, mivel az fővezér úgy kötött az tatár Hammal szót, hogy Oroscsikhez jüvin, ott menjen által az Dunán az török táborral, és a fővezér az tatár Hammal együtt menjenek be Erdélyben, s engem az ország birodalmában beültessenek. Landor-Fejérvárnak és ennek az országnak oltalmazására az urmeli passa, ki egyszersmind Arnolt passa is Mahmut bég Ogli rendel-

tetett volna. Ezen leveleire az szerdárnak választ titetvín, küldöttem Sándor Gáspár uramat hozzája az porta dispositióinak jobban való kitanulására s megvizsgálására. Irtam Ali passának Duna kapitányának ezen hírekrül. Volt ugyan ezen hírekrül conferentiám becsületes híveimmal, és dispositióm hadaim tisztai s szolgálaim között. Ma napestig rekkenő idő volt, én pedig még is nehezen vehetek erőt, mindazáltal ma is ki voltam hintócskán az mezőre sétálni.

11. Szombat. Remínlvín, hogy az kin való sétálással, azzal való fárasztással, és gyakor aer változtatásával használok magamnak, ma is szekérre tétetvín magamat, kimentem vala, de kevés látattya volt mind eddig annak is, erőmnek megfordulását nehezen érezhetem, sőt az jobb lábom is jobban megdagadott. Ma az vadászat alkalmatosságával dívertáltam volt az mezei munkásimhoz s takaróimhoz is. Délután igen rekkenő idő livín, máskint is nagy meleget éreztem és mint egy változást magamban. Napestig tiszta nyári idő volt.

12. Vasárnap. Érkezek postám jó reggel Drinápolyból, a fővezér, portai miniszterek, és több magam emberei leveleivel, kikben is confirmáltatik az fő vezér Oroscsik felé való indulása, és az tatár Chámmal együtt Erdélyre való szándikozása, ezelőtt egy héttel indulván meg az fő vezér Drinápolyból. Küldöttem sietve emberemet Sándor Gáspár uram után, megküldvín az fővezér thihája és az Reiz effendi leveleit in specie, hogy a szerdárrel közölhesse. Tartottam azonban conferentiát becsületes híveimmal az fennforgó hírekrül, s előttem álló dolgokrül. Volt audientiája nállam az franczia residensnek is, közlöttem vele az én leveleimbe livő dolgokat, ő is hason-

lókíppen közlöttem az maga leveleiben lívöket. Száraz tiszta idő volt napestig. Én is penig úgy tetszik valamivel jobb erőcskét kezdék érzeni.

13. Hétfű. Ma napestig az levelek iratásában volt foglalatoságom, mustráltam az itt lívő lovas hadaimot is, kiknek is ilésekrűl, fizetésekrűl, ruházásokrűl töttem dispositiót. Az elműlt íjjel villámások s menydörgések voltanak, de esső nem esett, ma penig estve felé egy kis esső kezdett esni. Magam egyformában voltam mint tegnap, érezvin már annyira való erőmet, hogy lábomra állhassak, de még nem járhatok. Harmad nappal ennek elötte az doctor valamely flastromokat tötött lábaimra, azolta rajta tartottam, de még eddig kevés hasznát experiáltam, egyebet az lábaim fejeiben lívő felettébb való viszketegségnél.

14. Kedd. Megérkezínek jó reggel Sándor Gáspár és Madács Péter uraimék, kik is az l-fejérvári szerdártűl választ, és egyéb reájok bízott dolgokban is informatiót hozván, ígen kedvesen vette az szerdár, hogy az Drinápolybűl jött leveleket velle közlöttem, közölvin ő is hasonlóképpen a mely hírei vagy az portárűl, vagy Eszék, vagy Tömösvár felűl jöttek, és requisitiómra ezer kila buzát, és ezer kila árpát adatott az császár élésibűl. Ezen relatiók után conferentiát tartottam az vezérhez küldendő emberemnek mi végre való expeditiója és ugyan Erdélybe küldendő emberemnek micsoda instructióval való elkűldíse iránt. Hivattam az palánki kapitányt Daróczi Andrást is. Volt szó a mai conferentiában arról is, Isten bennűnket innen elvivín, micsoda dispositióval, és mennyi praesidiummal hagyatassanak az én dispositióm alatt lívő helyek, úgy mint: Pose-

roleza, Jeni-Palánk és Rham. Mind ezek után estve felé küldöttem az vezérhez Oroscsikra a Dunán hajón Dósa Mihályt a fő vezérnek, thihájának, Reiz effendinek, és császár mellett lívő Kajmekám passának szólló levelekkel, irván ezen alkalmatossággal választ az Skerlet uram leveleire is, irtam bőven kapitiháimnak is, mihez alkalmaztassák magokat, irtam az francziai residensnek s az orátornak, s más az fő vezér táborán tanáltató francziának is. Irtam ezen alkalmatossággal az moldovai vajdának és mellette lévő residensemnek is. Irrattam választ az portával való békesség felől Jablonovszki uramnak és az franczia király lengyelországban jött uj orátorának, ki Danvald uram helyiben succedált. Ezek után volt audientiája Erdélybe be bocsátandó Macskási Boldizsár uram Vizaknai nevű szolgájának, ki által én is irtam Veteraninak parolájának meg nem állása felől, s adtam szóval neki bőven instructiót, mit mondjon az erdélyi uraknak. Csáki András bejáróm érkezék meg Cserépi János kapitányommal s velle elbocsátott zászlóimmal, meghozván Havasalföldiből az császár parancsolatjából szükségemre rendelt ökröket, teheneket, és berbécseket. Ma töttem le az lábomon lívő flastromokat, kevés hasznát érzettem, nap estig mindazáltal mind fen voltam. Szép tiszta idő volt.

15. Szerda. Érkezének leveleim L.-Fejérvárrúl és Tömösvárra küldött lovas tiszteimtől, úgy az szilisztriai passától, és ugyan tömösvári Olaj bégtől is. Voltanak némely dispositióim s belső igazgatásim is némely szolgálaim között. Az elmúlt ijjel nyughatatlan éczakám volt az oldalam s derekam fájdalma miatt. Szép tiszta idő volt, de délután egy kis szél támadt.

16. Csötörtök. Az elmúlt ijjel csendes nyugodal-mam volt, s jól allhattam, az doctor spiritus vinit gyütatván meg egy edinkében, egy désában tétetvén lábaimat, azzal párolta, s izzasztatta meg. Az l-fejér-vári szerdárnak választ títettem leveleire. Megérke-zék Jenei Sámuel Bukuresztbül, és ugyan Szendi Mihály bejáróm is havasalföldibül, mind az ketten portékákbül és ilésbül álló egyetmásokat hozván, ma-gam hajóját küldvín le szinte havasalföldiben, azon jövének fel, s hoztanak választ az havasalföldi vaj-dától és cserneczi kapitánytúl. Napestig szép nyári idő volt.

17. Pintek. Mind a francziai király residensire, mind pedig az magam dolgaira nízve tanácsosnak is-mertetvín, hogy az mellettem livő fr. residens az fő vezér mellé menjen, és ottan az dolgokra vigyáz-zon, minthogy az királytúl is az a parancsolatja, hogy az midőn az orátor a császár mellett marad és a fő vezér az táborral ki jű, akkor az orátor helyett ő ta-náltassék az fő vezér mellett, végezvín azért úgy velle, minthogy az vezér is ezen három négy napnak forgása alatt Oroscsikon lisen, ne kissik az oda való menetellel, irt azért mind ő, s mind én az l-fe-jérvári szerdárnak ezen szándikárúl, hajókat kiret-vín tülle, az kin az Dunán lemelessen szolgálival, lo-vaival együtt. Az doctor praescriptiójábül ma is égett bor, és spiritus vini égésivel, s erejivel pároltattam lábaimat térdig, s eleget izzadtak, de ennek is az egy bágyadtságon kívül még kevés hasznát experiál-tam. Napestig hadak ruházásában s egyéb kizsületek dispositióiban foglalatoskodtam. Rekkenő idő volt, délben egy kis esső esett.

18. Szombat. Az elmúlt ijjel nagy menydörgis s vil-

lámás volt, ez mellett sok ideig tartó nagy zápor eső, reggelre kelve fel tisztult az idő, és én is aer változtatni, magamat mulatni ki mentem volt az mezőre, az hol is itt való majorságomhoz, s tábori készütemhez tartozó marháimat magam revideálván, és minden ez iránt való dolgokrúl dispositiót tívín, ebídre vissza jöttem; úgy tetszik, az mai sétálás után jobb erőt, és mintegy megújúlást érzettem. Szép idő volt.

19. Vasárnap. Érkezők levele az l-fejérvári szerdárnak, insinuálván egyszersmind, hogy az császár fermánya érkezett, hogy ez nyáron is ottan lakják s gondot viseljen az erősségre. Irja azt is, hogy az fő vezér fermánya szerint ötven hidasokat munitióval megrakottakat küldött le Oroscsikhoz a vezér eleiben az maga kapucsilár thihájátul, és hogy az urmeli passát, ki egyszersmind az arnoltoknak is passájuk, noha L.-Fejérvárra rendeltetett vala, de az fővezér újobban maga mellé fordította mind hadastul, ki is az vezér táborával líszen együtt. Reggeli isteni szolgálat után ezekrúl volt conferentiám becsületes híveimmal, írásba adtam ki azonban ez induláshoz és kiszülethez tartozó dispositióimat az udvari kapitányom keziben. Ebídre hivattam az francziái residenst az doctorral, és egyéb első renden lívő híveimmal, sokáig együtt conversálkódván velek, részegen mentek el szállásomrúl. Én pedig noha már másképen jobban vagyok, de az lábaimra s derekamra még is erőtlen formában vagyok, és az ételt sem emíszhettem. Essős idő volt.

20. Hefő. Ma az hadaknak fizettettem, ruházatokra való posztókat és egyéb egyetmásokat is osztattam, az erdélyieknek is posztót és pínzt adattam. Délután szép idő lívín, hintócskán magamat az külső

kertbe kivettem, délig eső esett. Ali passa Duna kapitánya embere érkezett maga, és az hersovai bég leveleivel.

21. Kedd. Reggel kimentem vala vadászni az Földvár felé, az Duna mellett esvín vadászatom, ott ment fel 14 furkátával a Duna kapitánya Ali passa thihája, izente, hogy L.-Fejérvárra mígyen, és az passája is utánna fog júni az több fegyveres hajókkal, insinuálván azt is, hogy az én szolgálmat Dósát az ura postahajón küldte le, íjjel nappal menvín, eddig oda is ért Oroscsikhoz. Az fővezér is ez előtt három nígy nappal oda érkezett. Visszafordulván az vadászatból, hozták ki előmbe az fővezér és thihája leveleit, és kapithihám tudósításit, kikkel az minap elküldött lengyel postám érkezett, hozván az császár fermányát is. Érkezett levelém az arnoltok és urmeliek passájátúl, jelentvín leveliben, hogy Nishez érkezett hadaival együtt, és oman Viddiny felé veszi útját, de ott sem temporizál, hanem által mígyen a Dunán Havasalföldre. Érkezének katonáim Tömösvárrúl is, kiket is tegnap küldtenek ki Tömösvárrúl, oda küldött tiszteim egy Lippa alatt fogott nímetet is küldvín nyelvnek, az Palánkba lívő taraczkbúl álló munitiómat is által hozattam, azokat tudniillik, az kik ellenségtül nyert jószágim, az kiket pedig az törökök adtak, azokat ott hagyattam Szép tiszta idő volt.

22. Szerda. Az szerdárnak a mely levelet irt az francziai residens, én is mellette, arra való válaszszaal ma érkezének meg L.-Fejérvárrúl, küldvín négy hajótis az szerdár a franczia szükségire. Sándor Gáspár uramat expedíáltam sietve L.-fejérvárra az vezértül és Tömösvárrúl jött leveleknek hireivel és egyéb concurrált hírekkel. Érkezék meg egy rácz postám is

Szegedrül, hozván az is valamely híreket, azokat is utána küldtem Sándor uramnak. Szép tiszta idő volt. Én pedig mégis csak egyformában vagyok.

23. Csőtörtők. Ma az török s egyéb expeditiókhoz fogattam, reggel pedig az doctor javallása szerint izzasztással kívánván az fájdalmas tagokat s részeket curálni, és azt is egyszersmind persvadeálni, hogy az ereket s inakat az olyan párgolás erősíteni fogja, egy kádba beültetvén és beburítván, csak az fejemet hagyván ki, erős égetett bort meggyújtatott és annak az erejénél s lángjánál izzasztott, a míg jól meg izzadtam, mely izzadást letörültetvén, megváratta velem, míg ismét újabban meg izzadtam. Szép idő volt.

24. Péntek. Ma reggel hasonló curával, izzasztással éltem mint tegnap, három fertály óránál az izzasztás tovább tartott. Sándor uram postája érkezett L.-Fejérvárról. Az Oroszok felé rendelt postámat az Lippa alatt elfogott német nyelvvel együtt az Dunán alá expediáltam, írván ezen alkalmatossággal az tatár Chámnak is. Az vezér s thihája leveleire is választ titettem, írtam az Reiz effendinek, és az francziai residensnek Fonton uramnak is, recommendálván neki, az francziai oratornak irt leveletem, írtam Skerlet uramnak is, és Ali passának Duna kapitányjának, recommendálván neki ezen Stefán postámat, hogy sietve küldje Oroszokhoz.

25. Szombat. Ma reggel is az izzasztást hasonló formában elkövettem, még nap feljütte előtt az hívesen fogván hozzá. Azután az francziai residensnek volt hosszas audientiája, minthogy instructiómat kívánta: mennyiben folytassa az én fővezérrel való megegyezésemig is az fővezér, tatár Chám és egyéb portai

ministerek előtt engem concernáló dolgokat, az livin parancsolatja az királytól is, mindazokról vele sokat beszíltam s vígeztem; azután behivatván ugyan eliben az magyarországi és erdélyi főrendekben egy-nihányat jövődöbeli bizonyoságnak okáért, némely hazájok s magok javára czílozó és az én személyemtől függő igyeknek boldogságát, az török és francziai monarchákkal kötött fundamentumimat nekiek recenseáltam ugyan a franczia előtt, kit ő is recognoscálván, confirmálta arról való szavaimat is, hogy az erdélyi urak állhatatlanságokat, nyughatatlanságokat az én méltóságom sérelmire való munkájokat az török portán is észre vevin az francziai orátor, midőn is szegény Apaffi fia fejedelemsígit sollicitálták az havasalföldi vajda által az német udvar annuenciájából, mely munkájokat is az franczia király orátora elbontván, annak idejében az itt livő francziai residensnek általa nekem is értisemre adta Tetszett azonban az francziai uramnak, hogy az tatár Chámnak és török imperium cancellariusának az Reiz effendinek irjak általa, hogy az én leveleim mellett annál jobb accessusa lehessen az dolgoknak folytatására, kit én is megírtam, hogy még ma megíratom, elvigezvin azt is vele, hogy holnap megindítom némely szolgálit, lovait, impedimentumit penig ma az Dunához küldöttem, oly dispositióval, hogy hajóra rakván, az Dunán le indítsák holnap reggel Jeni-Palánk felé, magát penig holnap hintón szárazon fogom elküldeni. Ezekután elérkezvin az ebidnek ideje, noha nehezen, de ugyan csak ki mentem asztalhoz, megvendégelvín és egyszersmind karabílyosim vice hadnagyának Futaki Istvánnak lakodalmat szolgáltatván, az conversatio kedviért magam is mind végig asztalnál fen vol-

tam, azután a francia több becsületes főrendekkel az tánczhoz fogván, én az török expeditiókat irattam, töttem dispositiót ezen francia uramnak holnapi tisztességes elkészítése s útra való gazdálkodás felől. Szép nyári idő volt.

26. Vasárnap. Hajnalban érkezék meg Sándor Gáspár uram L.-Fejérvárrúl, az fővezér küldte fermány mellett szükségemre rendelt harmincz ezer okka liszt és másfél ezer kila árpát kézhez vétetvín, által küldötte instructiója szerint a Száván Zemlinnél csatára küldött katonáimat is, hozott információt az ottan folyó hírekrül is, confidenter lívín az szerdárál. Idején reggel praedikáció hallgatás és úrvacsorájával való élés után volt audientiája az francziai úrnak, kezibe adván az Sándor uram hozta turas fermányát az szerdárnak, ki is mindenütt a Duna mellett lívő helyekre szól, hogy kísíri, és assistentiával legyenek hozzá. Keziben adtam az tatár Chámnak, Ali passának Duna kapitányának, és Reiz effendinek szóló leveleket is, túllem s feleségemtől tött bucsuzása után egy hintomon elküldöttem, Sándor Gáspár uramot is melléje rendelvín, bizonyos számú udvari szolgálmbúl, és más egyéb rendekbül álló lovasokat is rendelvín pro comitiva melléje Jeni-Palánkig, tettem arrúl is rendelist, hogy mind Rhámba, Jeni-Palánkba, és Galambvárba lövissel excipiálják, és az palánki praesidiáriusokból egy jó sereget kísírisíre commendirozzanak, mely dispositiónak véghezvitelire, és nimely az palánki végházban esett rendetlenségnek megorvoslására s eligazítására az francia úr előtt két három órával expediáltam Petróczi István uramot is Jeni-Palánkra. Küldöttem el az komornyíkot is valamely ezer forint-

tal és az hadaimra s tiszteim ruházására való alkalmatossággal oly dispositióval, hogy ottan Sándor uram és Petróczi uram jelenlétében megmustrálván és hadaimat is rendben vívin, fizessen a komornyik nekik ezen alkalmatossággal. Az francia doctort pedig tovább való szolgálatomra magam mellett megmarasztván s magamtól el nem bocsátván, egy szép paripát, és száz aranyat is küldöttem neki, tovább való kegyelmességemet, és minden accomodatióját is ígértem, noha a francia úrtól elmarad. Éczaka már elő álmokór érkezett Ali passa Duna kapitánya levele, kiben insinuálja, hogy ma Galambvárhoz érkezett, és onnan is követi utját L.-Fejérvár felé, intimálván azt is, hogy két rendbeli az vezérhez küldött postáimat jó dispositióval expedialta. Az Urmeli passa levele ez napokban érkezvén Nisrűl, arra is választ titettem, és az Dunán expedialtam Vídiny felé. Szép idő volt.

27. Hefű. Megtérvin némely szolgálóm Jeni-Palánkrűl, meg hozák hírt, hogy az francia úr reggel ment el onnan, az én hadaimbűl rendelvén kisíróket melléje, Petróczi és Sándor uraimék pedig tovább is ott maradtak az hadak mustrálása kedviért. Hozták hírt Ali passa Duna kapitánya Palánkhoz való érkezísírűl is az fegyveres hajókkal együtt, de ott sem mulatván, fel felé ment L.-Fejér vár felé az szerdár sietetésire nízve sietvén. Az párgolás, s izzasztás nagyobb mértékben volt ma, ebéd után pedig mint csömör alteratiót kezdettem érezni, az ki mint valamely gyenge borzadást, s azután forróságot is érzettem, meg kenetvín magamat, és estve is csak valamely levest evén, jobban kezdtem magamat érzeni. Beborúlt, és majd reggeli tiz órákorig ködös idő volt, az-

után feltisztult, de estve felé megint menydörgés és zápor esső volt.

28. Kedd. Érkezek meg Tömösvárról harminczig való katonám az oda való dolgoknak hírvél. Petróczi, és Sándor urainék is megérkezének Jeni-Palánkról, végben vivin az reájok bizott dolgokat. Reggel ki mentem vadászni, délig oda ki jártam. Küldöttem az Duna mellé vigyáztatni Ali passát Duna kapitányát, de még az ijjel eltakarodott az osztrovai rév mellett is, küldötte mindazáltal egy emberit hozzám levelivel, az hozzája tartozó hadak közül is háromszázig való Arnolt ment itt el az Palánk mellett. Sok egyvelges hírek livin azonban Landor-Fejérvár felől, az mely katonáimat az Száván által L.-Fejérvárnál küldöttem vala, azok is megérkezhin, küldöttem újjobban két bejárómat és két karabilyosomat az híreknek és dolgoknak vizsgálására, irván általok az l.-fejérvári szerdárnak is. Szép idő volt.

29. Szerda. Napestig külömb külömbféle dolgaim, tiszteim közibe kiadott dispositióim voltanak. Érkezett le az Landor-Fejérvárról szükségünkre rendelt élés is, kinek behordásához hozzá fogattam. Azonban három, nigyfelé is az Mláva és Duna mellett, az Dunán innen s túl birodalmomban livő szegénységgel, s föld népivel az kaszáltatáshoz hozzá fogattam. Tömösvárra is négy katonámat küldtem, irván általok az tömösvári passának és ottan livő hadaim tiszteinek. Landor-fejérvári házam építésire szükséges fákat hordó hidasim, s hajóim megérkezinek, kikben is szolgálaim lisztet hoztanak, véghez vivin imár az ottan építendő házhoz való fahordást. Reggel ma is ködös idő vala, azután feltisztult. Én pe-

ma is hasonló párgolással és izzastással éltem, valamint az el múlt napokban.

30. Csütörtök. Érkezik az elmúlt ijjel Tömös-várrúl, kiket postán egy nap s egy ijjel hoztanak Palánkra katonáim. Daróczi uram is az palánki fő kapitány tegnap estve felé meg indítván Palánkrúl az Dunán ngy zászlóval két százig való s egy-néhány gyalogot könnyű hajókon, reggelre az osztrovai révhez érkeztenek, maga is bejött ordinantiális csatára rendeltetvén, hogy L.-Fejérváron felül menjenek s mindaddig menjenek, valahol ellensíget látnak, vagy ellensígen akadnak, kinek midőn szinte reggel instructiót adok vala, mihez tartsa magát, írván általa az l-fejérvári szerdárnak is, érkezék a hírhezó posta L.-Fejérvárrúl, és csakhamar azután tegnap felküldött bejáróknak is egyike, hogy az ellensíg tábor a Zemlínnyhez szállott, és Dunán is látják hajóit, s az Száva felé is szállott valamely ellensí, csak annyira van az ellensíg tábor s sátora L.-Fejérvártúl, hogy az szerdár az maga szállásárúl is jól nézheti a sátorokat, ezen hírhez képest annál is inkább siettetem Daróczi uramat, hogy a gyalogsígot sietve vigye fel, és ha Ali passa a dunai classissal próbálni tanál, ő is el ne maradjon túle, ha penig az török nem próbálna is, úgy is próbálni, és az ellensíg dolgait kitanuhi igyekezzik. Küldöttem egy-néhány lovast is L.-Fejérváron felül az Száva felé, hogy ottan vigyázásban legyenek, míg már ezen lármázó ellensíg dolga egyfelé elválík, és az hírekhez s az ellensíg dolgaihoz képest újabb-újabb hírrel tartsanak. Küldöttem egy jó csoport lovast Szendrőhöz is, más csoportot penig Jagodinához, mindkét rendbelieket az jó vigyázás és strásálás kedviért, minthogy Nistül

fogva L.-Fejérvárig livő hat Palánkoknak az nípít az l.-fejérvári szerdár Jagodinára és 'Szendrőre szállította, pusztán hagyatván velők az Palánkjokat az ellensígnék ezen lármájokra nízve. Azonban minden tiszteimet összegyűjtetvín, itt is az külső belső vigyázásban lejendő rendtartásrúl, és kivált az taraczkbúl lejendő lövisre, mennyiben vigyázzon minden ember, az udvari kapitánysághoz tartozó hadak az városra be szálljanak, Petróczy uramhoz tartozók penig az város töviben livő szálas erdőben csoporton legyenek, kinek kinek lova nyeregbe legyen. Szekereim is sánczban legyenek az Palánk árka töviben az melíje rendelt gyalogsággal. Hajóim is penig, hogy a Dunán egy bizonyos helyre hordattassanak, és jó rendben vetessenek, az taborozásra rendelt szekerek penig, hogy megrakattassanak, mindezekrúl és egyéb szükséges dolgokrúl dispositiót töttem, rendelvín az Dunára mind Rámban, mind Osztrovárra két rendbeli vigyázókat is, hogy a Dunán hírrel jövő emberekre, vagy szaladó törökökre vigyázzanak. Szép idő volt.

31. Pintek. Mind Szendrőben küldött lovasimtúl, mind penig az Száva felé küldött portásimtúl érkezvín hírem, hogy az Száván hajókon általköltözvín valamely lovas ellenség, a már L.-Fejérvár körül nyargalódzik az magyar és rácz lovasság. Azonban l.-fejérvári szerdár levelit vettem, kiben írja, hogy az ellenség az Száván való hid csinálásához hozzá fogott, és a gyalogjában az innekső partra által is tett, kihez kipest conferentiát tartván, tanácsosnak tartott, ezen hely azon kívül is rossz Palánk livín, hogy az Dunához közel és mezőre szálljunk, és a fennforgó dolgoknak mire való kimenetelit inkább mezőben várjuk. Megjüvínék az Morova réveit járó embereim is, kik

is az Morován egyhelyen gázlóra akadtak. Megjöttek Farkas Györgyék is portárul, kik is L.-Fejérvárhoz nem messze ellenségre akadván, meg is üzték őket, és egy karabélyosom elveszésével tértenek meg, jelentvén, hogy már az L.-Fejérvár körül való hegyeken, völgyeken, mezőkön mindenütt elég marha, ménes hajtó ellenségre akadtanak s láttanak. Ezen hírekhez képest azért töttem oly dispositiót, hogy szekerekre rakassanak, az kiknek szekerök van, legyenek oly kíszen reggelre, hogy a tábor helyre ki indulhassanak. Az tömösvári Husszain passa két fiait és thiháját, holmi javaival az én protectióm alá jüvin ide, az mint lehet, accomodálni parancsoltam. Tömösvárra is négy katonámat küldtem, ordinantiát küldvén ott livő hadaimnak. Szép idő volt.

AUGUSTUS.

1. Szombat. Az német tábor, hogy az hidját az Száván elkészítette, és tiz ezerig való hadak már itten is látszottak, ennek hirit nekem bizonyosan meghozván, ezen hírhez képest az hadak cselédjít az impedimentumokkal s terhesb állapotokkal az tábor mesterrel együtt, az hol az Mláva a Dunába szakad, oda parancsoltam szállani, és sátorokat is parancsoltam vonatni. Délig magam Poserolczán benn voltam, az cselédes impedimentumok is kitakarodtanak. Délesti két órakor penig én is kiindultam rendes pompával,

muzsika szóval és bizonyos seregekkel, L-Fejérvár felé portát küldöttem, Sándor Gáspár uramat pedig egynehány lovas és gyalog seregekkel és munitiókkal Poserolczán benn hagytam. Jagodina felé is újabb egy sereg lovast küldöttem, Szombatfalvi Sámuel nevű étekfogómat rendelve melléjük, megindulván az Palánkból, utol érte Kandó János nevű bejáróm vele rendelt karabilyosimmal, ki is egynehány napig L-Fejérváron livin, meghozta hírt az ott látott s hallott állapotoknak. Nagy időn azért megszállottam sátorok alatt Costerer nevű falunál az Duna mellett az Mláva torkában, az hová is comportálták tiszteim együtt s másutt livő hajóimat, foglalták el L-Fejérvárról szaladó törökök négy három gemiait is, kiket is magam s hadaim eselédi s javai alá elosztani parancsoltam, és az magam s feleségem szükségire való sajkákat is reggelre elkészíteni parancsoltam. Azonban minden szekereimről s öszvéreimről a terhet lerakván, újabb este vissza küldöttem, hogy az hámbárimból újabb állással megrakják, és az hajókra hozzák. Szép idő volt.

2. Vasárnap. Fölöstököm tájban érkezének valamely végbeliek L-Fejérvár felől, hűségemre kívánván magokat obligálni, kiknek volt kívánságok szerint való válaszok, seregestül Poserolczára küldöttem. Az hadak eselédit, és portékáit szállították embereim hajókra, az én szükségemre való hajókat elkészítvén. Megérkezék azomba Daróczi András uram az L-Fejérvárra küldött gyalogsággal, tizig való sebest kapván, s egynehányat oda is hagyván az nimetekkel az Száva mellett interveniált harc alkalmatosságával, eljött vele Andrási János is, a ki residens volt az l-fejérvári szerdár mellett, hozott négy francziát is, kik az

nímet táborról szöktének, kik is hozták hírt, hogy a nímet tábor egészen által takarodván a Száván, L.-Fejérvárhoz szállott, ezen hírhez képest azért, mint-hogy a Morován is gázlók tanáltattanak, az szekereket megindítván, Rámhoz szállani parancsoltam, az hajóknak pedig jobban rendben vétele után, magam is sajkára ülvin, szép renddel indultam meg, és szállottam nagy időn Rámhoz, az hová is érkezének hozzám jagodinai és szendrői passák levelei. Szép idő volt.

3. Hétfő. Ma helyben voltam, Jeni-Palánkra is által mentem, az hajókon lívő eselédek, s minden rendek dolgát jobb rendben vettem, Rám, Jeni-Palánkban is más rendelíst tettem praesidium felől, öt sereg gyalogot rendelvin az két helyre, az többit magam mellé jűni parancsoltam. Poserolezárul az ott való munitiót is elhozni parancsoltam, és nígyet az hajókra, nígyet pedig az rámi kastélyban titettem hozzá szükséges puskaporral és golyóbissal együtt, kikbűl és az palánki munitiókbűl is lövist tétettem. Az osztrovai szigetben lívő praesidiumot is megerősítettem, Dunán hajókon L.-Fejérvár felé csatákat is küldöttem. Az expeditiókban azonban véget érvín, egy tatár postámat a nyelvekkel együtt Dunán a fő vezér után expedialtam, egy hadnagyommal 20 fegyveres legínt is rendelvin kísírésekre. Orlai Miklós uram szinte éjfél tájban érkezett Tömösvárrul, és vele lívő lovas hadaim is Jeni-Palánkhoz szállottak. Szép idő volt.

4. Kedd. Reggel által költöztetni kezdtük parancsolatombűl az Tömösvárrul jött hadakat, délig kedvekért helyben mulattam, délután hajókon megindulván, estve megegyezvén az galambvári szőlő-hegyek alatt az szekereimmel, és tegnap előre bo-

csájtott embereimmel, Istennek hála, minden kár nélkül egyeztünk meg, s jöttek ide. Szép tiszta idő volt.

5. Szerda. Jó reggel küldöttem az Galambváron innen lívő kőszikla és hegy revisiójára, mely közöttünk, és az vár közt vagyon, de azon revisióra rendeltetett embereim olyat referálván, hogy két három napig is egynéhány száz ember munkájával is szerkénnek való utat nehezen tudna kiszíteni, kihez kipest a velem lívő hidasok közül kettő meg üressítetvén, hogy hozzá fogjanak a költöztetéshez, és a Dunán vigyik le a szekereket Galambvárához, megparancsoltam, elsőben is azért hintaimat, lovas s ökrös tár szekereimet kezdték költöztetni. Volt audientiaja előttem az galambvári bégnek is, azután az tömösvári passa thihájával és fiaival voltam szemben, vígezvén véllek némely magokat illető szükséges dolgokról. Érkezek két katonám Jagodinárul levelekkel az ott lívő tiszteimtől, az oda való dolgoknak információjával. Érkezek Sándor Gáspár uram is ordinantiam szerint Poseroleczárul, ott hagyván Szappanos Mihály lovas kapitányomat bizonyos számú katonasággal, tívén olyan rendelist, hogy két három felé is strását tartson. Meg érkezék azonban Rámtól az Tömösvárrul jött lovas hadakkal Horvát Ferencz kapitányom is. Lementem vele magam is Galambvárába, magam tarackjai közül ötöt titettem belije. Comendánsnak ad ulteriorem dispositionem Pogány Zsigmondot palotásim kapitányát constituáltam, több praesidiummal megszorítottam, mindenféle rabjaimat az várba titettem, az várnak defectusit revideáltatván, reparatiojárul dispositiót tétettem, fogattam ötvenig való végbeli lovas törököt szolgálatomra, kik-

nek is egy Ahmet aga nevü egri törököt tettem agájoknak. Az hídason való költözkedése az szekereknek kisedelmesnek látszván, tettem arrúl is rendelist, hogy a szekereket csolnokhoz kötöztvín, úgy úsztassák le az Dunán Galambvárához, mely munka is szerintem folyt, mely két három embert bíró csolnok után három négy szekeret is vihettek le, az hídasokhoz is két felől három, négy sorba is kötöztvín szekereket, hamarságnak okáért úgy költöztették le Galambvárához.

6. Csőtörtők. Mind magam, mind más hozzám tartozó szekereit kit a Dunán, kit az nagy hegyeken által költöztettem Galambvárához, utat is tanáltam mainapon, kire feles embert küldvín ki szekereimnek megcsináltatására dolgaim mostani circumstantiájához kipest adtam ki dispositióimat hadaim tisztei közzibe, Daróczi uram vice kapitányát Cserépi Jánost az hajók mellé rendeltem, Kassai Istvánt pedig udvari gyalogim vice kapitányát lovaim, marháim és lovas hadaimhoz az szárazon in omnibus contingentibus occurentiis egyéb udvari hadakat is, kiknek hosszú pus-kájok vagyon, Kassai commendója alá rendelvín. Küldöttem ordinantiát Poserolezán lívó hadaim tiszteinek, mennyiben legyenek ottan vigyázással. Megérkezék Rácز András nevü lovas hadnagyom, és az elküldött étekfogóm is Jagodinárúl, meghozván hírit: micsoda okokra nízve hagyta pusztán Jagodinát az ott való passa. Megérkezék Poricsárúl Almási Márton nevü gyalog hadnagyom is, ki az fővezérnek küldött nyelveket kísírte Poricsáig. Rekkenő idő volt.

7. Péntek. Az hajók alkalmasabb helye kedviért, és az tábor helynek tisztább voltára nízve, változtattam az helyet, és felyebb szállottam az ha-

jókkal. Az vár reparálása, és egyéb dolgok jobb rendbevétele kedviért küldöttem újobban Sándor Gáspár uramat Petróczi és Madács uraimékkal Galambvárába. Érkezek azomba hozzám a galambvári bég valamely havasalföldiből érkezett oláh levelekkel, kikben a havasalföldi vajda cserneczi kapitánya írja Ali passának az Duna kapitányának, hogy az fővezér Oroscsiknál által költözvén havasalföldre, és az tatár Hámmal s havasalföldi vajdával megegyezvén, az boczai passus felé Erdélyre vette útját, és hogy L.-Fejérvárhoz hat passát rendelt volna. Ezen leveleket az l-fejérvári szerdárnak elküldöttem, irván magam is ezen alkalmatossággal. Irattam választ Veteraninak is e napokban érkezett leveleire, irattam Petrus Doria nevű rabommal is neki, irattam az komornyikkal választ Antoninak is, és mind az törököknek, mind az nimeteknek szóló leveleket Daróczi uramhoz Palánkba küldtem, hogy expedálja. Poserolczára írásért minden féle rendben küldöttem, úgy a magam öszvireiben is oly dispositióval, hogy mind az innen elmentek, mind az ott valók éléssel megrakodván, együtt jűjjenek ide mellém. Szép idő volt.

8. Szombat. Ma reggel mind az hadak magokat megterhelvén Poserolczán az én hambáromból, mind penig az magam oda küldött öszvireimet megterhelvén, bikével vissza jöttek. Érkezek azomba az pancsovai passa is Szijgyártó békkal Pancsováról, mint egy másfél százig való törökkel, oda hagyván a pancsovai palánkot nimely agák árultatása miatt. Az Dunán felküldött csatáim is Palánkra megérkezvén, nyelvet is hoztak, kiknek is vallások az, hogy a nimet táboron livő generális az mely hadakat ma-

gátul elküldött volt is, revocálja és az osztrovai szigetben be szállott ellenség is vissza ment. Ma az pancsovai passát s béket, úgy az tömösvári passa fiait, s thiháját is megvendígtetem, az vélek jött végbeli agákkal is szemben voltam. Szép idő volt.

9. Vasárnap. Mai napon reggel lármánk volt itten, sok puskázást halván oda ki a strásák, mely tegnap az én Dunán felküldött portásimnak puskázása volt, feles ellenségre akadván, az Dunán túl volt harczok vélek, de az ellenség megfelesedvén, elkellett előttök nyomúluiok, és hajókon lejöttek, egy zászlótartóm harmad magával oda veszvín, sebesekeket is hoztak. Palánkrúl és Szendrőbül is érkezvín tudósításaim, azokra is választ tettem. Rekkenő idő volt.

10. Hétfű. Hoztanak egy rácz nyelvet Palánkrúl, kit L.-Fejérvár felé küldött portásim hoztanak Volt audientiája az Tömösvárrúl, Gyulárúl érkezett katonáimnak is, kik az oda látott, hallott dolgokrúl tette nek relatiót. Voltak előttem közönsígesen az gyalog hadnagyok is, kik előtt Berzetei Dániel nevű hadnagyomat megtisztelvín s meg is ajándíkozván azért, hogy a tegnapi ellenségen magát dicséretesen viselte, bár sebesekeket hozott is, de ő is sok sebesekeket ejtett, és a mennyid magával ő volt, két annyid magával volt dolga. Ezek után érkezett postám az fővezértül, hozván a fővezér thihája, Reisz Effendi és Skerlet uram leveleit, és az császár fermányát, hozta Fonton uram levelit, és az magam kapithihái informatióit is, kikbül megtetczik a fővezér a Dunán való által metetele és Erdély felé való indulása, és az arnolt passa Mahmut bég Ogli mellém való rendeltetisc. Az l.-fejérvári szerdárnak leveleket irattam duplicate is,

és expediáltam is két utakon. Küldöttém két katonát tömösvári passának szóló levelekkel, az fiai és thihája egy tatárját is azokkal együtt expediálván. Az mellettém lívő törököknek elébb való embereit is magam eleibe gyűjtöttem, és az magok deványában az mint végeznék, magam öreg török pecsétje alatt az pancsovai passára és poserolezai szerdárra bujutultikat küldöttem, vezéri és szerdári formában parancsolván azon bujutultiban nekiek, mihez tartsák magokat, az besliaknak, és szpaiaknak az pancsovai passát praeficiálván, az lagoncsi, topcsi, csebessi, és jancsári rendeknek pedig praeficiáltam az poserolezai szerdárt. Rekkenő idő volt.

11. Kedd. Megérkezék Dósa Mihály is újabb levelekkel, hozván az fővezértül levelet, jancsár agától, szerhatli Mehmet passától, francziai residenstül Fonton uramtül, úgy Skerlet uramtül, és a vezér thihájátül is, sajkákon indúlt melléje rendelt emberemmel együtt, de mind az sajkákat, mind az sajkákon hozandó szükséges dolgokat elhagyván, hogy hozám hamarább penetrálhasson, hol postalovon, hol oraniczán jött előre. Ez két rendbeli embereim hozott hírek felett conferentiákat tartván, ez ily conferentiákban és levelek magyarázásában tölt el az idő. Ma szeles idő volt.

12 Szerda. Jó reggel mindenféle rendeket össze gyűjtetvín, gyűlést tartottam, proponálván postáim érkezísivel érkezett hireket s dolgokat, hogy tudni illik a fővezér az tatár Hámmal Erdélybe be indúlt, nekem is az az ordinantiám, hogy az fővezér ordinantiáját várjam Erdélybül, addig egy bizonyos helyen subsistáljak, és hogy arnolt passa Mahmut bég Ogli is mellém rendeltetett, hogy külön corpusba legyen

velem, declaráltam ezen dolgokhoz képest, rendeltem a fővezérhez Sándor Gáspár uramat hopmester urammal Kálnoki Farkassal, és ezeken kívül is az erdélyi nemessi s főrendekben huszonkettőt rendelvén ő kegyelme mellé, kik között nagyságos rénden valók Orlai Miklós uram, és Kemény László úrfi, fő renden valóknak penig neveztetethetnek: Német János uram, Daczó Pál uram, Vajda János uram, Fosztó Zsigmond, Földvári Pál uraimék, és ezeken kívül is a többi, ki nagyubb, ki kisebb értékű possessionatus jószágos nemes emberek, az említett személyeknek azért priváta audientiája volt előttem s egyzersmind instructiójok Sándor uram jelenlittiben: micsoda érdemek ismertessék előttem, és tovább is Sándor Gáspár uram mellett megmutatván hűséget s ő kegyelme recomendálván őket, mennyiben várhatják kegyelmességemet. Macskási Boldizsár uram igen impatiens livín, és ugyan obtestatióval irt suppliatiót küldvén be, hogy ezen úttal el ne maradjon, etiam cum illius disgustu az mostani elmenetel ex rationibus validis denegáltatott. Rendeltem az nap Poseroleczára bizonyos számú katonasággal Bai Lászlót karabílyosim hadnagyát, mind azon helynek vigyázására s gondviselisire s mind penig az külső strásálás és vigyázás kedviért. Napestig azonban a sok levelek írásában s újabb conferentiákban voltam foglaltos. Szeles idő volt.

13. Csőtörtők. Az mostan fenforgott dolgok felől való gondolkodás miatt nem alhattam az íjjel, reggeltől fogva azért egisz estig és még tegnap, tegnapelőtt is az sok levelek s expeditiók íratásában voltam foglaltos, véget érvén azért benne, Sándor Gáspár és Horvát Ferencz uraimékat magam eleibe hivatván, és az

ő kegyelmeket illető instructiót előttök megolvassván, és mihez alkalmaztassák magokat, eléikben adván, adtam kezekben ilyen leveleket, úgy mint: tatár Chámnak, Galga Sultánnak, tatár Chám thihájának, ki egyszersmind komornyikja is, Galga sultán thihájának, Galga sultán mellett lakó confidensemnek Oszmann agának szóllókat. Irattam ezen alkalmazatossággal ő kegyelmek által a fővezérnek, vezér thihájának, Reiz effendinek, fő jancsár agának, szerhátli Mehmet passának, az én tolmácsomnak Haszan agának. Irattam az havasalföldi, s moldovai vajdáknak, és moldovai vajda mellett lívő residensemnek is, hogy mint jüjjön Sándor Gáspár uram mellé, irattam az kapitáihainak, irattam Sándor Gáspár uram nevére is nyolcz patenseket Magyarországra, s Erdélyre szólókat, hogy insurgáljanak s éljenek az alkalmazatossággal, kilenczedik patenset generaliter, mintegy plenipotentiát, hogy a kiknek Sándor uram gratiát ad én nevébe s kípembe, én is azokat abba megtartom, irtam azon kívül magam írásával, s titkos pecsétem alatt 15 credentionalis titkos czédulákat, hatot Sándor uram, nígyet Horváth Ferencz uram nevére, nígyet Márton Deák szász nemzetsigbül való hivem nevére, mindezekben mind a háromnak adván instructiót: azon czédulákkal mint procedáljanak. Ezeken kívül is magam titkos pecsétem alatt magyarországi három kapitánynak, kik annak előtte is az én kapitányim voltak, ezeken kívül irattam két patenst öreg pecsétem alatt, kinek egyikében declarálom lovas kapitánynak Kos Mihályt, gyalogok kapitányának pedig Jenőbül kiszabadúlt gyalog hadnagyomat Kis Miskát, publicálván Erdélyben, és Magyarországbán, az kik kapitányságok, és botjok alá

gyűlnék, hadaim között lisen helyek, és becsületek. Estvére kelve, felettébb való nagy és sokáig tartó zápor esső volt villámással és menydörgéssel.

14. Péntek. Isten segítségiből jó reggel megindítottam udvari főkapitányomat Sándor Gáspár uramat és hopmester Kálnoki Farkas uramat, Dunán küldvín le, bizonyos számu hajdukat is rendelvín kísérrőjül melléjek. Expediálván Sándor uramat, elmentem azután Galambvárába, revideálván ottan, parancsolatim mint mentek véghez, az minthogy-jó formában találtam, noha-még egészen véghez nem vitték, az oda vitetett taraczkjaimat is feltitettem bastyákra, s állásokra, czílt titetvén, ki is lütettem, de az lüvís közben egyik taraczk el szakadott, egyéb dolgokat is vittem véghez az strásálást níző dolgokban, mint-hogy minden lovaimat, öszvireimet, úgy az hintómat is oda vitettem, és valamely ilíst is szállítottam. Estve felé az tömösvári passának, és szilisztriai Juszup passának szálló leveleket elkiszitvén, mind a az Tömösvárrúl levéllel jött törököt, mind pedig a mely agája Dósával jött Topaly Huszain passának az vezértül, előmbe hivatván, az leveleket kezekbe adtam és expediáltam, parancsolván jeni-palánki kapitányomnak, hogy az Dunán által títesse, és expediálja Tömösvár felé őket. Volt audientiaja a tömösvári passa thihájának, sokáig való beszídem volt vélek, jelentve ő is, hogy az fővezértül az passája embere olyan levelet viszen az urának, hogy a mikor a fővezér Erdélybe be mígyen, akkor az urát ki hozzák Tömösvárrúl, és velem együtt fog menni be Erdélyben.

15. Szombat Ma csendesen voltam, nem jüvín sehonnét semmi hirem. Reggel híves, és mint egy

őszi forma idő volt. Estve felé magam mulatságáért felmentem vala az Dunán, és az partra kiszálván, paripára ültem, alkalmas darab földet járván be paripán, s mind az fiók, s mind az csoporos strásákat revideáltam, az mi igazításra való dolog volt, eligazítottam, azután megint sajkára ülvin, az szigetnél livő terhes és eselédes hajókat is, úgy az Dunán livő strásákat is revideáltam, és ezekből a járásokból kisé estve tértem meg. Szép idő volt.

16. Vasárnap. Jött két rendbeli tudósításom is jeni-palánki kapitányomtól, az mely csatákat Szendrő felé küldött vala, azok megtérvin, valamely pandúrokra való akadásokon kívül semmi bizonyos hirt, vagy nyelvet nem kaphattak. Az nimet tábornak L.-Fejérvár alatt való operatioja iránt, kire nízve lovas portásimat küldtem által az Morován, bizonyos számú hajdúsággal egy gyalog hadnagyomat is rendelvén melléjek, hogy az Morova berkin és az Morován is által kísérik az lovasokat, és azon gyalog hadnagy az maga csoportjával az erdők felé fordulván, próbálni igyekezzék. Ezeken kívül Kassai István nevű gyalog kapitányomat száz válogatott gyalogimmal a palánki kapitány mellé küldöttem, hogy, hogy az palánki, és rhámi praesidiáriusokban maga mellé vivin, túl a Dunán magát mutogassa, ellensígen s azoknak hajóin próbálni igyekezzik. Az reggeli s estveli praedikációk után magam is sajkára ülvin, mentem elsőben az Dunán livő strásáimnak vizsgálására, azután Galambvára elleniben livő szigetben is mely falu vagyon, ahoz mentem, az hol is meg állapodván, az ott livő salagvárdákkal s falu lakosival beszélgettem, onnan ismét mentem Galambvárához, az hol is magam eleiben hivattam az ott való tiszteimet, vala-

mely az Dunán innen is gyülekező ellenség hírihez kipest dispositiót tívín a vigyázásról, és az várba livő lüvetisről, ha valamely lármájok volna, kinek jeliből mi is tudnók magunkat alkalmaztatni, az honnan is estve nyolcz óra tájban érkeztem meg. Éczaka éjfélt tájban esett két taraczklovés Galambváran, valamely panduroktól esett lármájokra nízve, ki nekem is egy kis lármára s vigyázásra adott okot. Szép idő volt.

17. Hétfő. Az palánki kapitány csatai nyelveket fogván az ellenség közül, és valamely francziák s magyar is az német táborról hozzájuk jüvín és egy katona is, az kit e napokban fogtak volt el, az német táborról megszabadulván, ezeknek irásokat irásban tétettem le. Ezen nyelvekkel küldötte az kapitány az hadnagyot ide, az ki csatára volt, kinek is többeknek jó példájokra nízve jó kegyelmessigemet mutattam, ugyan ezen hadnagygyal, és rabokkal érkezett L.-Fejérvárról egy tatár aga, az ki is az fővezér után expediáltatott, volt előttem audientiája, de nekem levelet nem hozott, azt mondván, hogy hirtelen küldték el s az én nekem szólló levelet el találtak felejteni, mind a nyelvek s mind az tatár aga relatiójából kitetszik, hogy az l.-fejérváriak szorosan vadnak ugyan obloquáltatva, de még az ellenség formalis obsidiójához nem fogott, és az táborát ugyan körül sánczolta, de az vár ellen még sánczot nem csinált s nem is lövette. Az galambvári bég is elümbe jüvín, hozta az l.-fejérvári szerdár az császár mellett livő Kajmekám passának irott levelit, és a mellett egy menzil fermányt is, és az vidinyi passának irott levelet is, ezeket az L.-Fejérvárról jött tatár adta kezemben, hogy elküldjem, kiket én kezemhez vívín tüle és én elküldöm. Értettem, hogy desperate ír az levél-

ben, szaporítván az ellenség számát s urgealván az segítséget, és az ellenségtől magokat annyira körül-vétetni irván, hogy ezen emberin kívül többet ne vár-hassanak. Ezen fenforgó hírekről s dolgokról azért conferentiát tartottam, és a conferenciák után az fő-vezér és tatár Chám táborokra, úgy Drinápolyban a császár kapujára szálló expeditiókhoz is hozzá fo-gatván, napestig az levelek iratásában foglalatoskod-tam. Szép idő volt.

18. Kedd. Az mely lovas portásokat az Morován által küldöttem, azok az Morovátul egy katonát küld-vin vissza, magoknak s nekünk is bolondúl lármát csináltak, azt izenvén, hogy a Morován által taka-rodik az ellenség, kire nízve én is itten rendben vet-tem magamat, egy hegyen és szoroson által küldvín egynéhány zászlóval az marhákat, hogy ha szinte eddig penetrálna is az ellenség, ne tehessen akadályt. Kassai István kapitányom próbatételnek híre is meg-jött, hogy az mely ellensígre küldtem volt az Dunán túl, felvertik őket, nyelvet is fogván közülök, estve felé az lármánk is lecsendesedvín, és az expeditió-kat is elvígezvín, estével az tatár agával, magam szolgálai közül Durcsányi Ferenczet és Dósa Mihályt egy jó öreg csolnakon elígsíges comitivával expedi-áltam, úgy az galambvári bég emberit, ki az Kajmekám passa levelit viszi, velek küldvín el, ki is Vi-dinyig fog menni s onnan az vidinyi passa fogja ex-pediálni. Írtam ezen alkalmatossággal az fr. orátor-nak is s mind az Kajmekám passának megküldöttem az duplicatákat is, az kiket a minap Stephan postám által küldtem volt meg, hogyha valami formában szerencsétlenség esett volna az postámon, tudhassák, mit írtam volt. Küldöttem az fr. orátornak nyelveket

is, az minap ide szökött francziák közül, az ki értelmesebb volt. Írtam én is Dósáék által az hersovai bégnek, és vidinyi passának az említett nyelv és Kajmekám passának szöllő levelek expeditiójárul, írtam az fővezérnek és Galga szultánnak, írtam Sándor Gáspár uramnak, és Marchio de Lora uramnak, megküldvín deákul az nyelvek fassióját, megküldöttem Sándor uramnak is magyarul úgy az kajmekámnak és orátornak, úgy az 1-fejérvári szerdár az Kajmekam passának írott leveleinek magyarázatját is ad futuram directionem. Bndai is, kit Sándor urammal küldtem volt le, megérkezék, Poricsárul térvín vissza, hozott egy ílises hajót is Poricsárul, kit az oda való bég az én bujutultimra küldött fel. Essős idő volt.

19. Szerda: Szappanos Mihály lovas kapitányomat küldöttem Poserolezára strására két sereggel, meghagyván, hogy Bai Lászlót, ki addig ott volt, meg váltsa. Küldöttem egynihány katonát az palánki kapitány mellé is az nagyobb vigyázás kedviért. Érkezék az szendrei passa levele, kiben írja, nyelvet fogtak, ki is azt vallja : másfél ezerig való ellenség ment Jagodina felé, kire nízve én is egy hadnagyomat válogatott lovasokkal küldtem arra felé portára. Érkezék Gyula felül is három katonám, és egy török, kik Szamárossi nevű hadnagyómmal jöttek volna, de felfervín őket közel Palánkhoz, magát az hadnagyot harmad magával elfogták, kire nízve Horvát Mátyás labancz kapitánynyal irattam, hogy ha az Horvát Mátyásra vetett sarez mellé Szamárossit is elbocsátják, én is elbocsátom őket. Sándor uram levelei érkezenek Hersován túl az Vaskaputul találván levelit, kiben írja: az vezér Erdély felé való utjából megfordult, és erre vissza felé vette

utját, kihez kipest ő kegyelme is nem Csernecz, hanem Vidiny felé követi utját, és ott hagyja az vele elment erdélyieket is, feltvén az elszökéstől őket, maga pedig ő kegyelme Vidinnél posta-lóra ülvin, Horvát Ferencz urammal valahol feltanálja a vezért, felkeresi, e végre 15 hajdúkat is vitt Sándor uram le magával Vidinhez a vele küldött comitivából, hogy onét bizonyosabban irhasson.

20. Csötörtök. Érkezik egy gyalog hadnagyom Jeni-Palánkról azzal a hírrel, hogy reá menvin hadaim az osztrovai szigetre, noha Kulics felül, az hol az Morova a Dunában szakad, több volt másfél százig való csolnak ellenségnél, az tételi kapitány livin mellett, még is ellenekre az malmot molnárostól s eselidestől elhozták Palánkig, és onnan is megindították ma. Az panesovai passát, és tömösvári passafiat, s thiháját elümbe hivatván, az ő tetszisekből az császár zászlói alatt livő törökökben megfogattam, francia s német companiáimnak tisztkben is megfogattván, vasba verettem tisztkben való megfoggyatkozásokért, Galambvárában is az mely ípitést parancsoltam, azt is véghez vitték, s a praesidiumot is megszorítottam, és az várba, s váron kívül való strásálásról is dispositiót töttem, estvefelé sajkára ülvin, az közelébb való szigetet megkerültem, s azután szárazra kelvin, lúra ültem. Szép tiszta idő volt.

21. Péntek. Megérkezinek hadaim Kassai Istvánal, az malmot is elhozván. Az jeni-palánki, s rámi praesidiáriusok két főhadnagyot küldvin ide supplicatiójjokkal, azoknak, és a főkapitányoknak instantiájokra nízve meggráciázván, Zsiros nevű megfogott hadnagyomat elbocsátottam, az elhozott malmnak pedig helyet nézni, és felállítani parancsoltam. Az

megfogott törököknek agáit, és azon seregnek tiszteit előmbe gyűjtetvín, az agákat velek megkövettetvín, és a többivel megkezesítvén, elbocsátottam. Az zsákmányozóknak bizonyosabb securitásokért egynehány hajdút küldöttem ki egy szorosra, mely vagy on Poserolcza között és mi közöttünk. Dósa levelet is vettem, hogy Poricsáig bikével penetrált, és onnan is megindult. Az poricsai bégnek, és hersovai passának is leveleket irattam, kiket egy kereskedő jancsártul küldöttem meg. Szép idő volt.

22. Szombat. Szinyei nevű gyalog hadnagyom érkezék egynéhány jó hajóval, kit az osztrovai szigetben tartottam praesidium formában, ő hozta Veterani levelit is, kit nekem, és az rab olasz úrfinak írt, Jagodinárul is megérkezínek portásim. Tökési seregít expediáltam az jeni-palánki praesidium szaporítására, ki által küldtem egy Nicola nevű rácz labancz lovas hadnagyot, őt katonát igérvín olyat Antoni érette, kiket az én szolgálatomba Tömösvár felé menvín levelekkel, fogdostanak el az labanczok. Érkezínek meg Durcsányi Ferenczet, és Dósa Mihályt kísíró hajdúim is Poricsárul. Jó idő volt.

23. Vasárnap. Negyvenig való öszvíreket küldöttem Poserolczára sákmány formában árpa, s buza hozásért. Reggeli, s déleesti praedikátiók után az Dúnán livő strásák revisiójára, s egyéb dolgoknak megvizsgálására ki mentem sajkán. Szép idő volt.

24. Hefű. Érkezék éjfélt után Gúti István nevű hadnagyom, kit a minap Szendrónél fogtak volt el, az L.-Fejérvárnál livő nimet táborrúl szabadúlt, requisitiómra ex discretionem bocsájtotta el Haiszler generál másod magával, passust adván neki securitására, egy darabig kísértette is, kinek is reggelre

kelve hosszas examenje volt. Ebid tájban érkezék újjobban a l-fejérvári szerdár Gömli agája, praesentálta az ura és az szendrei passa levelit, kiben recomendálja az agának a vezér után való expeditióját, és mivel siettette elmenetelit, én is Sándor uramnak szólló levelemet elkiszítvín, úgy az vezérnek, Reiz effendinek, vezér thihájának és jancsár agának szóllókat is elkiszítvín, s Gútít is nyelvnek az szerdár agája mellé adjungálván, s egynihány hajdúim comitivának melléjek rendelvín, estve felé expediáltam, mind az szerdár agájával, mind az velle livő végbeliekkel sokat, és curiosissime beszilgetvín, az l-fejérvári dolgokrúl relatiót titettem véllek is, Poseroleczárúl ilissel érkezínek meg öszvireim, s szekszénás lovaim. Ujjobban egynihány szekeremet rendeltem oda sákmányra. Szép idő volt.

25. Kedd. Az Osztrovárúl lehozott Duna malmát itt az tábor helyhez közel felállitattam, beléje molnárt titetvín, patens formában rácz nyelven parancsolatokat küldöttem az Morován mind túl, mind innen lakó földnűpire, hogy Poseroleczára és az osztrovai szigetben szálljanak s gyűljenek, és az két helyen kívül valahol ember tanáltatik, levágattatik, s elraboltatik. Kulicsi agára is, hogy előmbe jöjjenek, egy parancsolatot küldöttem, Szappanos Mihályra is küldtem egy commissiót, hogy az olyan bejövő szegínsíget megszálltsa. Érkezínek délesti három óra tájban hat sajkák, azokban jött az én hadnagyom is, kit Dósa Mihály elhagyott vala: Molnár Miska, hozván fegyvert, sátort és egyéb alkalmatosságokat is az én számomra, és ugyan azon sajkákkal egy kapucsi passa, az fővezérnek is két agája, a l-fejérvári szerdárnak is kapucsilár thihája és más két

agáji is, úgy mint az uziczai bég, és két tatár agája, voltak az Ali passa Duna kapitánya részéről is az sziliktarja, és az dévány csauzza, az mint az én szálló helyemhez érkeztek, lövist tettek taraczkbúl, én is ugyan magam taraczkjából resalutáltam nekik, és elsőben is az l-fejérvári szerdár, és Duna kapitánya riszirül valóknak volt előttem audientiájok, az magok riszirül mi járatban voltak, expediáltattak volt külön külön a fővezérhez, representáltak; ezeket elbocsátván, hozattam fel ujjobban az kapucsi passát, és vezér agáit, ezek is referáltak, hogy az kapucsi passát, és egyik agát a vezér fermányokkal küldötte L.-Fejérvárra, egyik által költsiget is küldött, és az kapucsilár thihája is az szerdárnak viszen költsiget az urának, egyik agáját megint az vezér küldötte azért, az ki ugyan Deli passája is az deliainak, hogy alkalmatosságot mutatván neki, az nimet tábornat experiálhassa, nyelvet foghasson, és az ellenség dolgairól, s táborának mivoltáról szemmel látott dolgot vihessen az vezérnek, hoztak levelet is az fő vezér thihájától, és Sándor Gáspár uramtól, úgy Kemény Lászlótól is hoztak leveleket az én riszemről való emberek is, minthogy Molnár Miska az kapucsi passával együtt jüvin, Sándor Gáspár uram Vidinből irt általa, kiben adta értésemre, hogy Kálnoki Farkas, Orlai Miklós és Horvát Ferencz urakkal posta hajóra ülvin, követte utját az fővezér és tatár Chám táborok felé, Kemény László uram penig az magok lovaival és az több véllek elment becsületes rendekkel hagyta Vidinyben, hogy ott nyugodjanak az fő vezér, és tatár Chám oda való érkezéseikig, minthogy oda való jövedelekeknek, és L.-Fejérvár segítségire való meneteleknek minden erejekkel hirit vette, Kemény

László uram penig már Sándor uram elmeneteli után harmad nappal irta levelit az vezértül utolszor jött aga által, ki mellé is az én véllek hajdúimba kellett egyinhány fegyveres embert rendelni pro securitate, különben az aga meg nem mert Vidinbül indulni, Kemény László tudósított arrúl, hogy az mely hidasok Oroscesikon felül által költöztettek az Dunán, már azon hidasok Vidinhoz érkeztenek. Az feljebb említett fővezér agájával, és kapucsi passával is szemben livin, és az utolszor jötnnek is különös audientiát adván, circumstantialiter tudakozodtam tüllök az vezér dolgairúl, tettek relatiót mindenekrül, magoktúl hozták elő az havasalföldi vajdát, szidván igen előttem, és hogy megesmertette magát az vezérrel, és az török nemzettül, mondván olyat is, hogy az török és az tatár tábor többire az országnak javán jüvin keresztül, az merre jöttek, az hadak többire semmissé töttik az orszagát, sem marhájában sem szöllőjiben, sem gabonájában nem livin semmi kímilis, az fővezér csak behunt szemmel nízte. Végre resolútiómat kívánságok iránt való dolgokra reggelre differáltam, mondván azt, hogy én az én kicsiny erőm, s tehetségemhez kipest az török császárok, és fővezérek dolgaiban fermány nélkül is szolgálni kisz voltam, és az ő reájok bizatott dolgokban is nekiek is segítséggel lenni igyekeztem, de elsőben én is dévány hozásra viszem dolgokat, gondolkozom felölle, s reggel választ adok. Estig tartottak ezen emberekkel való conferantiák. Ezek után én is lenyugodtam, tovább való gondolkozásra halasztván az determinatiót. Szép idő volt.

26. Szerda. Reggel megizenim az kapucsi passának sok gondolkozásim után való determinatiómat, hogy kiszüljön, mert bizonyos hadakat rendelek mel-

léjek, az meddig kívánják, és hogy magam is majd elfordúlok az sajkájokhoz. Sok dolgok concurrálván, azért a kik jelenlitemben való effectusát kívánják dispositióimnak, resolváltam arra magamat, hogy magam is Rámig, Palánkig elmenyekvelők, és oda menvín, az hol a török sajkái voltak, és magam sajkájába mint császár fővezér, úgy a szerdár, s Ali passa ríszirül való agákat behivatván, megjelentim nekik, hogy magam megyek el Rámig, Palánkig vélek, és onnan tovább is elkísírtetem, hogy panaszok ne lehessen, begyűjtettem azomba magam eleiben az lovas tiszteket, kik közül rendeltem csatára is, hogy a Morován által Szendrőhöz menjenek, s onnan kövessék el az L.-Fejérvár felé való próbatitelt, requirálván arrúl is az említett agák, hogy valami nígy íléses hajó jött fel vélek, kiket is Galambváranál hagytak, hozatnám fel az íjjel őket, és kísírtetním fel vélek együtt, s rendeltetním valamely szalahorokat is, mert magok erejitül fel nem vihetik, kinek is annuáltam, és nagy contentummal értették végső resolútiómat, s dispositiómat irántok, míg azért elkiszülhetünk, és Galambvárából is az íléses hajókat felszállíthatták, abban alkalmas idő tölt el, tiz óra után mindazáltal megindúltam, ebídet evín elsőben, commendírozva vévén magam mellé az hadakban, hajókon indultam meg magam is az törökök sajkáival, és gemiaival, és estve kilencz orakor szállottam meg az kiszelovezai szigetnél. Szép idő volt.

27. Csötörtök. Az holdvilágon viratta előtt két órával indulván meg, alszél is livín, reggel 8 óra tájban érkeztem Rámhoz, az itt való praesidiumokban is az hadakban kiszedetvín elkísízíttettem, az

török urakkal conferentiát tartottam, mind az itt való s mind a velem jött hadakba bizonyos zászlókat melléjek rendelvin, Daróczi András uramot az palánki kapitányt praeficiáltam, és bizonyos instructióval déltájban megindítottam, az elrendelt lovasokat is commendája alá adván Daróczi uramnak, hogy Szendrőben kísérvén az törököket, s hajókat, onnan mind lovas, s mind gyalog portásokat bocsásson az ellenség felé, megparancsoltam; Andrási János tolmácsomat rendeltem melléjek, három rendbeli egyformában irt leveleket irattam törökül L.-Fejérvárra, és instructiójában adtam Daróczi uramnak, hogy három utakon külön külön emberektől expediálni igyekezzik, a vezér agáját is, a kit a végre küldött, megkinálja, hogy akár az lovas, akár a gyalog portással, expediálja. Érkezek az szendrei passa levele Daróczi uramnak szöllő, érkezinek Tömösvárról is negyvenig való szökő törökök. közlöttem a levelet is az vezér agával, és kapucsi passával, és az törököket is eleikben hozattam, az agák rettenetes invectióval voltak ellenek, kívánván, hogy vasba veressem, és Galambvárában vitessem őket az vezér érkezésijig, kiket apparen-ter szemek láttára megfogattam, de az agák elmen-vin, megint elbocsátottam, végbeliek livín, nem kívántam velek mocskolódni. Irattam Tömösvárra is leveleket duplicate, irattam a szendrei passának is, Daróczi uram által. Az tömösvári passának egy tatár agája jüvin levelekkel, mellőlem elment, kit is hogy Galambváránál megvárjon, dispositiót tettem. Mind Rhám s mind Palánk körül hajókázással töltöttem az időt. Szép idő volt.

28. Pinter. Reggelre gyűltenek be Palánkban az oda holdoló faluk lakossiban, kiket is hivattam volt

és előttem is voltanak, az L.-Fejérvár s Tömösvár felé való gyakor jártatást, és az mostan irt levelemnek (duplicate kit irattam) meg vitelit is nekik parancsoltam. Jöttek azomba a Dunatulsó partjához egy-néhány lovasok is, kik az e napokban ellenségtől felveretett törökökhöz tartozók, három négy csoportbelieket is vervín fel az pusztai labancz, gyalog is jött benne, kiket is által hozattam. Ebidig várakoztam Daróczi uram tudósítására, de semmi hírem nem jüvín, ebid után déltájban vissza indúltam az véllem lívökkel, Kassai István kapitányomat hagyván bizonyos instructióval jeni-palánki végházban, hat óra előtt érkeztem feleségemhez, az hol is tanáltam az tömösvári Huszain passa tatár agáját levelekkel együtt, más egy agáját ismét a szilisztrai Juszup passának, ki is Tömösvárról irt, recomendálván Huszain passa emberit, hogy az fő vezérhez küldjem, az szilisztriai passa penig, hogy emberit Mahmet bég Oglihez kísírtessem. Szép idő volt.

29. Szombat. Palánkról érkezinek hireim a törököknek L.-Fejérváron való keménykedisekről, és hogy a sánczból a törökök feles németet vágtanak ki, küldték meg tiszteim Palánkról Veterani nekem irt levelit is, és nálam lívő olasz rab levelit is, mely dolgok és hírek iránt én is conferentiát tartottam híveimmal. Az alkalmasabb szállásnak kedviért azonban ezen szigetnek keskenyebb végire, az hol mind a két Dunáról jobban járhatja a szél, szállottam, sátor palánkjával rekesztetvín el egy darabját. Szép idő volt.

30. Vasárnap. Az Tömösváron lívő passák leveleire tetettem választ. Volt audientiája az rabságomban lívő olasz cavalérnak, ki az angliai orátor mel-

lett volt, közlöttem vele Veterani nekem és neki irt leveleit, kikben világosan meg írja Veterani, hogy nem az a személy lígyen, a ki felől engemet gyakran búsitott, és hogy nem Doria nemzetsígből való, hanem nevít megváltoztatta, és úgy adta magát erre az életre, az császárt és másokat is megcsalta, állhatatlan, tökéletlen ember lívín, ezeket midőn neki propo- náltam volna, és Veterani olaszországból hozatott leveleit is előtte megolvastattam volna, kikben bizony- ságot tesznek ellene, hogy ez világon sem volna Doria Péter nevű ember, izzadni, színiben változni kezdett, és mintegy elájuló formában viselte magát, még is mindazáltal csak tagadta, és affirmálta, hogy ő legyen Doria; írja Veterani azt is, minthogy nem az a személy, a kinek magát hirdette, ő is többször felőle engem nem búsit, a mint szabadúlhat, szabadúljon. Ezzel előlem kimenvin, újobban Glavics Miklóst hozzája küldöttem, üzenvin neki, vallja meg dolgait, mert minthogy élete, halála kezemben, máskint is meg kell vallani, ha nem akarja, mert én tudom már, hogy az ő neve nem Petrus Doria, hanem Petrus Bocardo. Ezekután eddig való accomodatiójátúl priváltatván, vasban verettem, és Galambvárában rabságra küldöttem. Déleesti praedicatio után sajkára ültem és mentem az Duna közepin fel állított malmomnak revisió- jára, kiben is jóformában és szaporán örölnek. Volt előttem audientíja az sajkában az tömösvári Topaly Husszain passa devány effendijinek az bátyjának, ki is praesentálta az öcsösc levelit, kiben recomendálja az bátyját, érette hozzája legyek jó akarattal, kihez én is a devány effendiért muttattam jó akaratomat. Délig szeles idő, ezután szép idő volt.

31. Hétfő. Reggel sajkán mentem Galambvárába,

az hol is lovaimat megjártattam s vizsgáltattam, és némely vitézlő rendeket is megmustráltattam, úgy az ott livő békkal s némely törökökkel is szemben voltam. Ebídre mindazáltal vissza jöttem. Délután az gyalog palotásimat mustráltattam, s azoknak fizettettem. Érkezinék azomba estvével Daróczi András uram levelei, küldvín Daróczi uram az levelekkel együtt valamely nyelveket is, kiket mostani csaták alkalmatosságával fogdostak. Az nyelvekkel együtt pedig küldötte le az fővezérnek egyik agáját is, az ki is az vezér thihája nekem szőlő levelit hozta vala, együtt próbálván azon vezér agája az én csatára küldött katonáimmal. Szép tiszta idő volt.

SEPTEMBER.

1. Kedd. Az elmúlt ijjel az úti bujutultit az fővezér thihájának való választ az Reisz Effendinek szőlő levéllel és magam kapithiháinak szőlő hosszas információkkal együtt elkiszitvín, az poricsai bégnek Ejup thihájának, úgy Mahmut bég Oglinak, arnoltok passájának leveleket iratván, mihént megviradott, hadaim által elfogatott mind magyar, mind német nyelveket előmben hozatván s azokat megexamináltatván, fassiójokat írásban titettem le, felhozattam magam eliben a vezér agáját is, a ki oda járt portára az én katonáimmal, azonkívül az pancsovai passát, tömösvári P. thiháját is magam eliben hivattam és mind

ezeknek jelenlétében expediáltam az fővezér feljebb említett agáját, keziben adván a levelekre való választ, a kiket hozott és az agát egy szép pár puskával meg is ajándikozván, magam emberim ríszírúl azon aga mellé rendeltem Muharim aga nevű agámat, kinek keziben adtam a bujutultit, poricsai bégnek szólló levelet és az Reisz effendinek s kapithiháimnak írt leveleket is, expediáltam ezen alkalmatossággal az tömösvári passa tatár agáját is, ezeken kívül az mellettem livő törököknek fő agáját is expediáltam egy magyar nyelvvel együtt, minthogy maga is oda járt Szendrő felé járt lovas hadaimmal, és Szendrőtől több végbeli törökökkel másfelé próbálván, ugyan maga fogta az nyelvet is. Ezekután jól tartván őket és 16 fegyveres embert is, és bizonyos hajót rendeltetvén szükségekre, magam szemeim előtt megindítottam napfeljütte előtt. Az kulicsi agákban hivattam magam eleiben kettőt, kiknek audientiája volt előttem, minthogy Szendrő és Palánk között laknak, elejiben adtam, mennyiben tartsanak correspondentiát, rhámi és jeni-palánki tiszteimmal, és Vég-Szendrőben lakó residensem Sz: András Jánossal, kit is ez minap Daróczi uram a végre hagyott Szendrőben, hogy az l-fejérvári hirekrül és dolgokrül jobban folyhasson a correspondentia. Szeles idő volt.

2. Szereda. Irattam duplicate is Sándor Gáspár uramnak mind vízen, mind szárazon akarván eléjiben küldeni hajdúim és katonáim által. Érkezik azonba Nisrül törökök, hozván három leveleket, az egyiket az ott livő várbeli Omer passátul, másikat az ott való jancsár agátul, Zemberekcsi agátul, harmadikat az oda gyült hadaknak agájátul, Szejbán Bulyuk passátul, adván mindenik értésemre

ott való litit, az l-fejérvári állapotokról, úgy a fővezér híreiről is értekeződvin. Az expeditiókat azért elkiszíttettem, iratván Sándor Gáspár uramnak, az fő vezérnek, vezér thihájának és Reisz effendinek az hersovai, és vidinyi passáknak, úgy Vidinybe livő híveimnek is Madács uram által iratván, egyik rendbeli leveleket adtam az Nisről jött törökök kezében, recommendálván megküldisít az nisi passának levelem által, másik rendbeli leveleket adtam magam katonái kezében, kiket is szárazon Kucsajna és Majden felé való uton Vidinyben expediáltam, úgy hogy ha Vidinyig valami hadakat tanálnak elő, az oly hadak tiszteinek adják kezekben a leveleket, és hozzanak tüllök énnekem leveleket, és recommendálják az oly tisztnak a Sándor uramnak, és a vezérnek s több ministereknek szolló levelcimnek megküldisít, ha pedig semmi hadat elő nem tanálnak, Vidinyig menjenek el, és ottan a leveleket ott livő híveim kezekben adván, magok az ott látott s hallott dolgoknak információjival térjenek meg. Érkezett az Galambvári bék által a fővezérnek egy fermánya, kiben írja, hogy a császár Poricsán livő ilises hajóihoz fermány nélkül nem kellett volna nyúlnom, és ilist belőle hozatnom, mely fermányára a vezérnek ugyan ezen alkalmas-sággal választ irattam, hogy tudniillik mind az ilis, mind én s mind az én hadaim hatalmas császáruké livin, ilyen időben, az mikor ijjel nappal az szolgálat hadaimon megvagyon, mindféle csatákat s strásákat kelletvin jártatnom, az föld is elpusztulván, kinytelen hozzá kellett nyúlnom, az vezérnek is semmi hirit s hol litit nem halván. Azomba más vezérek idejében is meg volt az, hogy a mikor hadaim efféle szolgálatiban voltanak a császárnak, fermány nélkül

is az ílishez hozzá mertem nyúlni, mindazáltal azért semmi nehézség a porta és tefferdárok ríszirúl nem volt soha. Szeles idő volt.

3. Csötörtök. Az íjjel rendkívül nagy szélvész, és Dunának habjai miatt az Osztrovárúl nagy munkával le szállított és itt a galambvári szigetnél fel állított malmot el szaggatá, és végre el is sülyeszté az nagy hab, kiben elíg ílis is vészett, de az emberek még is, a kik benne valának, ki egy, ki más helyen Istennek gondviselésiből kiszabadulának, senki bele nem vészett. Puskásimat vadászni ki küldvín, egy szép szarvas szarvast verinek el. Délután érkezék Szendrőbül egy tatár aga feles L.-Fejérvárrúl írott levelekkel, kik nekem, az fő vezérnek és tatár Chámnak szólók, hozta hírit, hogy Landor-Fejérvárrúl három sajka jüvin Szendrőhöz, a kiken hozták ezen leveleket is, az Szendrőnél lívő sajkákkal és a minap innen felment sajkákkal megegyezvín, mindöszve tizenegyre töltenek, magok mellé arnoltokat is vivín azon sajkák, s a szél is nekik szolgálván, lepedőket eresztettek, és tegnap délután nagy sebességgel indultak fel L.-Fejérvár felé, véllek együtt az én tolmácsom Szent-Andrási János is, ezen tatár agát csak addig tartóztattam, míg az leveleket megnagyaráztatván, egy levelet a vezérnek, másikat pedig kapitáliháimnak íráthattam, napleszálláskor a Duna is csendesedvín, expediáltam, egy törökül tudó zászlótartómat rendelvín melléje leveleimmel. Szeles idő volt.

4. Péntek. Megérkezék Kassai István udvari gyalogjaimnak kapitánya Jeni-Palánkrúl az hozzá tartozókkal együtt; ílist is a mit hozhatott, hozott az osztrovai szigetbül. Voltak holmi belső igazgatásim is tiszteim között, revideálván az Dunán lívő al-

kalmatosságimat, s hajóimat, és egy konyha-hajót is parancsoltam reparáltatni hajóim közül. Az gyalog tiszteimet azomba, a kik itt tanáltattak, előmbe hivatván, az vigyázásról, alattok valókra való gondviselésről, és tovább való iléseknek rendiről töttem köztök rendelist. Az hidasokon livő forgó taraczkjai-mat is szárazra kivetetvin mind a taraczkokat, s mind a pattantyúsokat. Az szél megállván, szép tiszta idő volt.

5. Szombat. Palánkbúl küldött Daróczi uram egy török rabot, az ki Karalliczárúl szabadúlt, Palánkhoz öt mértföldnyi föld Karánsebes, és Palánk között fele utban, olyat beszilt, hogy Antonit és Veteranit ott hagyta volna. Az Landor-Fejérvár alatt livő nimet táborra járt paraszt embert is ide küldötte, az ki is az nimet táboron lakván egynihány napig, sok dolgokrúl tudott relatiót tenni. Ozsona tájba azomba érkezék két sajka L.-Fejérvárrúl, azokban a minap ezen felment Kapucsi passa, és vezér agája, véllek együtt az én tolmácsom Sz.-Andrási János livín, kik ez minap felment sajkákon szerencsésen felmentenek L.-Fejérvárra, és tegnap estve bikivel jöttenek ki onnan is, két nap egy ijjel livín ottan, minden oda való dolgokrúl világos informátiót hoztanak, hozott nekem is levelet Andrási a szerdártúl, jött ki vélek az szerdárnak egy gömli agája, csak addig várakoztattam őket, az míg az fővezérnek, Reiz effendinek, és magam ottan livő emberimnek szóló leveleimet elkészíthettem, és az említett török urakkal magam is egy két szót szólhattam, az beszíd közben eleikben hivattam, a Karalliczárúl szabadúlt török rabot is, és kezekben is adtam, hogy azon hírekre nézve vigyék le a fővezérhez, Andrásit is véllek együtt expediálván. Ezek-

után magam előre Galamvárahoz lementem, az hová utánam érkezének az török sajkák, kiknek eleiben az várból lövist títettem, és az kormányosokrúl és egyéb utjokra szükséges dolgokrúl dispositiót tettem. Azután éczakára szállóhelyemre vissza jöttem. Pus-kásim is az vadászatból medvéket, vadkant, és pan-dürokat is hoztak. Szép csendes idő volt.

6. Vasárnap. Százig való gyalogot küldöttem Szendrő és Rhám között való szigetekben, hogy mind pandúrt, s mind ilist keressenek a gyalogság szükségire. Minthogy már az szüretnek ideje közel-get, töttem dispositiót, az hol még a szőlőhegyek éppen meg vannak, azoknak oltalmazásokrúl; vétet-tem rendben az hajóimat, és Dunán livő készüléte-met. Estvével penig az Dunán livő strásákat jár-tam, az távulról valókat penig járattam. Szép idő volt.

7 .Hétfő. Mihelyt megviradott, nap feljötte előtt által mentem a szigetből az Dunán, az hol is már ni-mely seregim, és szolgálím paripáimmal és hintóm-mal kisenen vártanak, Isten kegyelmiből kicsiny se-gítsíggel reménysígen kívül ülhettem fel paripámra, vadászni mentem, és külső lovas strásáimat is revi-deáltam az Pók vize mellett, onnan fordúltam lovas hadaim és zászlóimhoz, a hol helyt vertenek¹, onnan más úton vissza fordúltam, vissza jövőben még is pa-ripán ültem, minthogy tött más fél mértföldet lovon való járásom, mintegy elfáradván, hintóba ültem, az hol is csak hamar irt be Sándor Gáspár uram, ki is utjárúl, és reá bizott dolgokrúl relatiót tévén, a többi között jelenté azt is, hogy a L.-Fejérvárrúl ki jött agákat, és Sz.-Andrási János szolgálímat két sajkák-kal vissza hozta, más Kapucsi passa is jött véle fer-

mányokkal, hozta Csaffer passának is a minap erre ment gömli agáját, és az tömösvári passának is egy tatárját, megszállván azért vele, elsőben is volt előttem audientiájok a L.-Fejérvárról ki jött agáknak és Sz. Andrási Jánosnak, kik császárjokhoz való hűségemre és nemzetekhez való szeretetemre obvertáltatnak, minthogy azért tértenek vissza, hogy már az vezér Vidinytől elindult Jagodina felé, s onnan Landor-Fejérvár segítségire követvén útját a vezér keresésire annál is kívánnak menni, a mére hamarább feltanálhatják, az l.-fejérvári szerdár agájával együtt heten lívín, hét lovat kívánnak, hogy adjak alájok, és elígséges lovas kisíró, kikkel mennél hamarább penetrálhassanak a vezér táborára, instantiájokban inpatiensek is lívín, töttem azonnal dispositiót, mind az alájok szükséges lovak, s mind a comitiva felől, és két órának forgása alatt mind az Sándor Gáspár uram hozta török leveleket megfordítván, s mind azokra választ titetvén, estve felé megindítottam egy bejáromat, egy étekfogómat, két karabílyosomat, azokon kívül az mezei hadakból 20 személyes embereket, ki között csak tiszt és vezetikestől hét volt, rendelttem melléjük; egy lobogót is rendelttem, azon kívül Andrási Jánost is, a ki vellek együtt kijött volt L.-Fejérvárról, szinte akkor tájban mikor Sándor uram ezen agákkal érkezett, érkezének Tömösvárról is levelekkel törökök, kinek is egyikét Pajogli nevűt ezen alkalmatossággal küldöttem el az vezér táborára, minthogy a tömösvári passa kért azon, hogy ha a vezér közel líszen, küldjem oda, hogy szemmel látott dolgot vihessen neki, noha sem a vezérnek, sem egyéb ministereknek levelet nem viszen, hanem a mely levelet nekem írt a passa, azt küldöttem el a vezér thi-

hájának. Azomba Sándor urammal érkezett ugyan a tömösvári passának is egy embere, az ki az vezérhez volt, ezen expeditió után azért azzal, és a minap L.-Fejérvárról ki jött s most a vezértől érkezett l.-fejérvári szerdár gömli agájával is szembe lívín, kik praesentáltak a császár neve alatt költ fermányt, kiből a vezér parancsolja, hogy a Tömösvárra, és L.-Fejérvárra rendeltetett embert egy órával előbb elkisírtesszem, s expedíáljam. Audientiát kért a tömösvári passa thihája is, ki is az urának szőlő leveleket, kiket a Sándor urammal jött ura postája hozott, felnyitván, in summa confidentia velem közölte, kit pro futura directione én is magyarra fordítván, az leveleknek egyik páriás könyviben beírtam, és l.-fejérvári szerdárnak is, úgy az ott lívő jancsár agának is leveleket írtam törökül. Az F.-Fejérvár felé menő aga alá is lovamat adatván, és kísíróket rendelvén melléje, Poserolcza s Kulics felé küldöttem, s ott vitettem által az Morován, az Tömösvárra menő posta expeditióját pedig holnapra differáltam; Andrászi János által pedig írtam újabban a vezérnek, és Reiz effendinek, ez előtt két nappal írt leveleket is helyben hagyván, hozta pedig Sándor uram a fő vezér thihája, Reiz effendi, tatár Chám, Galga szultán leveleit, kikre mindezekre ezen alkalmatossággal választ titettem, és az Urmeliek, Arnoltok passájának is, Machmut passának is írtam, minthogy mind a levelekből, mind a Sándor uram relatiójából kitetszik, hogy Galga szultánt, és azon passát rendelte előljárónak a fővezér, és azok érték elsőbben is Jagodinát s az Morovát, nagy ajándékokkal teljes, és barátságos levelek voltak ezen Sándor uram hozott, de kiváltképen az tatár Chám, és Galga szultán riszirül, a kik írtak, hozta ezeken

kivül Sándor uram a havasalföldi vajda, úgy Marchio de Lora, és Skerlet uram deákul irott teveleit, kikben Skerlet uram vezérrel való szemben litemről, de elmijének, szivének ha mi volt volna is ennek előtte ellenkező, ujjobban az dolgomra, személyemre való fordításáról, Marchió de Lora uram penig két rendbeli leveleiben is emlékezik a tatár Chám, fővezér, és más miniszterek hozzám való propensiójokról, sinceritásokról, kiket audientiájának idején experiált, és hogy a portán, s tatár Chám előtt in optima forma vannak dolgaim; describálja azomba, hogy a midőn a francziai király Flandriába érkezett volna személye szerint, s ottan Campi-Mareschallusával Luxemburg herczeggel livő armadájával megegyezett volna, tölt osztán a két ríszről az a armáda száz harmincz ezer emberre, látván az imperiális electoroknak, statusoknak is, úgy vélek együtt az angliai királynak, a király armadája ellen való nagy gyülekezetit, és az imperiumbúl is nagyobb rísz hadaknak Flandriában való conversióját, cselekedte azt a király, hogy Delphinust az maga fiát és sucessorát expediálta az impériumba livő armadájához, ki is az Rhenus mellett hatvan regimentbúl álló dominus de Lorsal az ott livő armadának fő generálisával, maga penig az király kevesed magával vissza ment Párisba, Flandriában Luxemburgot hagyván maga kipiben, meg a Domus regianak is egy ríszit a fia mellé rendelte, nagyobb részit Luxemburg mellé rendelte, maga mellett azokba is csak keveset hagyott. Irta azt is, hogy Cataloniában livő armadája a franczia királynak, a spanyortúl Rosa nevű helyt kilencz napi obsidióval megvette, minthogy a spanyol király hadának nagy részinek, Flandriában livín diversiója (minthogy Belgium Hispanicum az

spanyol királyé) az tengeren livő classissa is a fr. királynak egy corpusban, és a Hollandusok, s Anglusok classissa ellen intentus livín, vigyáz csak a Flandriában livő Luxenburg armadája, és ugyan az ellenséges armada között való dolgoknak kimenetelire. Ezeken kívül a kapithiháinak is választ tivín, minthogy az agák impatiensek voltak az elmenetelben, a levelekben hátrább maradván, nigy katonától küldöttem utánok az elmaradt leveleket, de már az Pek vizinél el nem tanálván, éppen utánok kellett Jagodináig vitetni az leveleket. Az havasalföldi vajda levele ajánlásbúl áll, és Sándor Gáspár uramra való maga relegálásábúl, igen confidenter tractálván, s beszilvén ő kegyelmivel, szembe is volt vélle Vidiny elleniben, elsőben is Janakival a vezér mellett livő kapithihájával livín beszédes ő kegyelme, mind Janaki, s mind a vajda előtt szemrehányásokbúl állott elsőben az beszid kezdeti, magára keresztet vetvín, és a keresztres az élő istenre nagy átkozódások alatt megesküdvín, nímely ellenem való dolgokban, a kiben eszköz volt, az Erdélybe livő urak dolgában magát ki adta, s az titkokat expectorálta, hogy az erdélyiek levelit úgymond sok pecsétek alatt, mikipen kellett neki megküldeni az vezérnek, minthogy ha ő meg nem küldte volna is, tanáltak volna abba módot az erdélyiek, hogy leveleket, suplikatiójokat a vezérnek megküldhessék, és tartozott is vélle, s kinytelen volt, hogy az nekie recommendált, s portára szólló leveleket megküldje, melyben nímely Erdélyben lakó urak, s főrendek a porta protectiója alá ajánlják és újjabbi holdulásokat ígérík, ha az porta magok nemzetibül álló fejedelmet enged, s ad nekiek, minthogy én tülem sokan, és országostúl is

igen félnek, elsőben is Janaki, azután a vajda adott ki némely személyeket mind az erdélyiekben, s mind az magyar országiakban, mondván olyat is, tökilletlenségeket az erdélyieknek meg esmerete, és azon keresztre, s Istenre való esküvis alatt mondotta, hogy nekem ártani, s víteni nem kíván, hanem inkább barátságot tartani, holott most is a fővezér a Sándor uram által oda küldött erdélyiekkel megkínálta, és ha engem boszantani kívánt volna, legalább véghez vihette volna azt, hogy Sándor Gáspár uramnak a mely egynéhány száz aranyat adott Francziában menetelkor, és nekem is a mely ezüstmívet adott volt adós levelenre Erdélybe fejedelemsígre való inauguratiómkor, azon adósságért a vezértől miattam csauzt, s mind fermánt extrahálhatott volna, Janaki pedig több altercatiói közt mondott olyat is, hogy Reiz effendi szemire vetette volna, hogy ő és az ura az oka annak, hogy a vezér negligálván Landor-Fejrvár segítségit, Oroscsik felé vette útját. Ezen materiákban pro et contra sok volt a beszéd, altercatió, s ajánlás mind a két riszről, körül exstal Sándor uram diáriuma, kiknek is a summája az, hogy kisz a vajda mind én nekem fenn hagyni, s a régiekről meg nem emlékezni, és az atyafiságot megújítani, s noha Havasalföldiben litembe ennyi amannyi kárt (kit recenseált is) töttem nekie. Ajánlotta Sándor uram is magát, hogy ezen jóban előttem eszköz kíván lenni. Ezen mai sok dolgaim között kisé éczakával érhettem véget. Szép idő volt. Az mely két rendbéli leveleket a császár mellett livő ministereknek, és a fr. orátor-nak is irtam vala Drinápolyba duplicato modo, kinek egyik rendbelit Sándor uram vitte vala el, duplicatáját pedig Dósátul küldtem volt el, azokat is ő ke-

gyelme vissza hozta, nem tartván tanácsosnak a fővezér, és tatár Chám Landor-Fejérvár segítségekre való megfordulásokkal a vezér disgustusával megküldeni azon leveleket. Vissza hozta ő kegyelme a Magyarországra szőlő patenseket, úgy némely magyarországi kapitányoknak szőlő leveleket is, vissza hozta az én titkos pecsétem és kezem írása költ credentialis levelkéket is, kik is az Sándor uram, Horvát Ferencz és hadnagy Mártonék nevire szöllöt-tanak, minthogy mostanról elhaladott Erdélybe való útjok Landor-Fejérvár obsidiójára nízve, más időre kellett azon dolgoknak folytatását halasztani.

8. Kedd. Az fő vezértől császári fermány által recommendált tömösvári Huszain passa postája mellé lovas katonákat rendelvén, Jeni-Palánkra küldtem, az ott való kapitánynak recommendáltam Tömövárra való expeditióját. A Tömösvári P. fiaihoz, s thihájához egynéhány juhbúl, s valamely lisztbúl, a fiaihoz penig ruházásokra való atlaczbúl mutatván jóakaratomat, minthogy eleitül fogva egymással jól ilnének, hogy Tömösvárra megirhassák az apjoknak. Volt Sándor Gáspár uramnak újjabb examenye az tegnap repraesentált dolgokban, és a mely dolgokban volt instructiója, tívín relatiót mind a portai miniszterekkel, tatár Chámmal, s Galga szultánnal, és a vezér mellett livő francziákkal is, mennyiben volt ő kegyelme negociatiója, kiket írásban is letett pro futura memoria, et directione. Adtam ki azomba némely dispositióimat írásban a fenn forgó dolgokhoz s hírekhez kipest, mint udvari kapitánynyal kegyelmével vitetvén véghez, minthogy penig Sándor uram hírit hozta, hogy az ő kegyelmével lement erdélyi becsületes rendek is utban vadnak, gyalogokat küldöt-

tem Poricsáig eleikben, kik is estvével bikével megérkeztek. Ezekben tölt el az idő. Beborúlt hives idő volt napestig, estve felé penig feltisztult, és az két íjjel már őszi hives idő volt, úgy hogy az ember mente nélkül nehezen állhatta. Irattam én is ezen alkalmatossággal a tömösvári passának, dévány effendijinek, és szilisztriai Juszup passának is.

9. Szerda. Volt examenyek az tegnap érkezett becsületes embereknek mind privatim, s mind együtt. Érkeztek két sajkák Poricsa felől, kik Szendrőben igyekeznek, kik által én is irtam némely szükséges dolgokról a szendrői passának. Az mellettem lívő török zászlókhoz tartozó törököknek volt mustrájok udvari kapitányom előtt, az lajstromokat a vezér parancsolatja szerint a vezér thihájának szólló levelemben includálván, megküldöttem mai napon, és azon törököket az poricsai szigetben expediáltam. Az Pancsovárul ki jött Abdulnebi nevű passának is, mint-hogy a vezér azt parancsolja, hogy azt is Poricsára expediáljam, volt előttem audientiája, ki is hagyta kezemben egy levelit a vezér thihájának szóllót, kirvin, hogy küldjem meg bizonyos alkalmatossággal. Szép tiszta idő volt.

10. Csötörtök. Az vezér, és tatár Chám közelgetésivel én is ujjabb ordinantiámat várhatván, mint-hogy Sándor uram által is intimáltatik, hogy a török tábor a Morovához érkezhén, onnan fognak tudósítani, mihez alkalmaztassam magamat, ahhoz kipest kiszületben voltam az készület iránt, és az elmaradók s elmenendők iránt való dispositiómat kiadtam. Ma napestig alteratiót, mintegy borzadást, főfájást, és meleget érezvén, koplalással vettem eleit, estve felé jobban kezdtem lenni. Az elmúlt éczaka, és ma reg-

gel is híves őszi forma idő volt, nappal meleg volt, délután pedig estve felé nagy al-szél kezdett támadni.

11. Péntek. Éjfél felé érkezék hirmondó katona Poserolczárul egynéhány tatárnak, 3 német nyelvvel oda való érkezésinek a hírvél, kik is ottan strásán livő hadnagyomtól kalauzt, és kisíróket kirték a tatár Chám táboráig, de ordinantiám nélkül a hadnagy nem mervin meg cselekedni, míg ide hirt adott, addig maga mellett tartóztatta a tatárokat, éjfél után azért küldtem két bejárómat Poserolczára, egyiket nimetül tudót, a nimet nyelveknek examinálására a másikat törökül tudót, hogy értekezhessék az tatárokról, hol fogták a nyelveket, és mennyi tatár volt az, a ki most L.-Fejérvár alatt próbált, minthogy a poserolczai strásaim a Landor-Fejérvár alatt próbált hadaknak tüzit is látják Szendrő alatt, töttem dispositiót, hogy azon bejáróim tiz lovast rendeljenek azon tatároknak elki-sírésire. Irtam ez alkalmatossággal a fővezérnek is, megírván, hogy kívánsága szerint a pancsovai pasát, és zászlókat Poricsára elküldöttem, és az Tömösvár-ra s Landor-Fejérvár-ra leveleivel küldött emberit is expediáltam, irattam bővebben Sándor uram által ezekre is az kapithiháknak. Hajnal előtt érkezék meg Monori Mihály bejáróm is, kit a vezér Landor-Fejérvárul ki jött agáival, és Sz. Andrási Jánossal expediáltam vala a vezér eleiben, ki is az velle ment katonáimat Jagodinánál hagyván, maga az hirekkel előre jött, hozta Mahmut bég Ogli levelit, és a tatár Chám hírit, hogy már Poserolczához csak három óráni földre vagy on, írja Mahmut bék, hogy ő is az tatár Chám-mal együtt jó, és Poserolczához fog szállani, és hogy nekem is szükséges oda menni, és úgy is izentetett a

vezértül, kire nézve hamarjába irattam a tatár Chám-nak, s küldöttem el sietve Sándor Gáspár uramat Poseroleczára a tatár Chámhoz, és Mahmut béghez, irván neki is ezen úttal, töttem rendelist arrúl is embereim között, hogy ha a tatár Chám és Mahmut passa, a vezér oda való érkezésijig kívánják oda való menetelemet, kíszen tanáltattassam. Ezek után voltak törvényes igazítások, egy palotásomat lopásáért, és hogy el esküdte, halálra ítilvin, sok instantiájokra nízve nimely főrendeknek, és az maga serege tiszteinek, életinek ugyan megkegyelmeztem, de két, vagy három százat csapattam rajta, a seregibül is kicsapattam. Azíjjeli nagy szél miatt, s ma is délig fujván, a Dunának igen nagy habja volt, ki is délután meg esenedesedvin, volt audientiája az Sándor urammal jött vezér agájának, ki is a Poricsára ment passa, s zászlók dolgában jött vala, a mely császár fermányát hozta volt mind a poricsaiakra, s hersovaiakra szólván, noha az én nevem volt a fermányban fel tive elsőben, de vissza kívánván, keziben adtam. Ezek után két hajót adatván alá, Poricsa felé le küldöttem; Mahmut bég Ogli levelit hozták Szendrőlébül, kiben is kívánja, bogy siettessem felfelé a császár éléses hajóit, hozták a szendrei passa leveleit, kiben írja a tatár tábornak egy részének oda való érkezését, és Landor-Fejérvár alatt lett szerencsés próbáját, feles marhát hajtván el a táborrúl, és egynehány compania németet lesre vévén, vagdalt le a tatár. Szeles idő volt, estve felé penig esső esett. Ezen leveleket vévén, küldöttem az ma túllem elment V. agája után, magam islevelet irván nekie, kiben intimáltam, hogy az poricsai és hersovai passáknak adja tudtokra ezen dolgot, és siettessék az éléses hajókat.

12. Szombat. Jöve Sándor Gáspártól tudósításon, hogy a tatár Chám, a hol Monori a bejáró hagyta, ottan subsistált, nyugosztalván hadait, és várván az hátra livő hadakat, és hogy L.-Fejérvárról is jött két sajka, kiben jött egy aga, a ki is Poserolczán ő kegyelmével szembe lévén, ment a V. táborára, azzal a hírrel jüvín, hogy a német tábor a várnak revelinnyeit megostromlotta, de az ostromot nagy kárával elvesztette, a törökben is ezen ostrom alkalmatosságával nevezetes emberek veszték el, mivel az ostrom alatt szüneti nem volt a bomba hányásának. Az galambvári béget hivattam az ott való személyekkel együtt előmben, magam revideálván, és lajstromba vévén őket. Reggel híves essős idő volt, mint egy ebéd tájáig, délután feltisztulván, valamely dispositio tételek, és lovaim magam előtt való megjáratása, s revideálása kedviért Galambvárához sajkan le mentem.

13. Vasárnap. Impatiens voltam igen, hogy a fővezér, és tatár Chám felől nem vehettem semmi tudósítását Sándor uramnak, kire nézve küldöttem postámat ujjobban ő kegyelme után. Azomba szinte dél esti praedikátiókor érkezének Sándor uram, és tatár Chám levelei, kiket egy étekfogó, és azt kísérő tatár Chámnak egy szejhamnya hozta, mentvén azzal Sándor uram magát, hogy a másik levelet is, és a Mahmut bég Ogli levelét más katonáktól küldötte volt ezen mostan írt dolgokrúl, de a tatárok megfosztván, a levél is elveszett, az mi időre megtudta, úgy küldött más postát, ebben esett a késedelem. Az tatár Chám leveliben hivat, Sándor uram penig írja: a német a landor-fejérvári obsidiót solválta. Az tatár Chám a Morova mellett a német sánczánál hál, mely is Pose.

rolczához egy órányi föld, és siessek, mert ideje reggel onnan is megindul, nem fogom elérni, az még azért fel készülhettem, egy két óra eltelt, estvefelé öt órakor indulhattam meg kornetámmal, és némely seregemmel, tévén dispositiót, az hajókkal, és szeke-reimmal, s minden egyéb impedimentumimmal holnap megindulhassanak a Duna felmentében Rhám felé, és feleségem is, és több hadaim, és több hadaim eselédjével tőlök el ne maradjon. Utamat követvén azért Sándor Gáspár uramtól és egyéb előre küldött szolgálimtól, jöttek előmben két rendbeli posták is levelekkel, kiket tatár Chám szejbanyival kísértett, kiben írják, hogy a tatár Chámot L.-Fejérvár felől újabb hírek érvén, hirtelen estvefelé a Morován által költözött, sietvén L.-Fejérvár felé, utánnok takarodtak a tatár Chámnak az urmeliek, arnoltok Mahmút passája is, mind lovassával, gyalogjával, kit is a fő v. előljáróknak rendelt a tatár Chámmal együtt. Ezen az dolgon nem kevéssé conturbálódtam, hogy az tatár Chámmal nem lehetvén szemben, be sem érhetvén már Lándor-Fejérvárig, éjfél tájban érkeztem Poserolczához, be szállottam ottan az magam házához a palánkban, az hol is már Sándor uramot nem tanáltam, mert a vele elküldött hadakkal ő is elment előre L.-Fejérvár felé. Az mely szolgálímat, és seregeimet itt tanáltam pedig, azok azt beszéllik, hogy napestig a landor-fejérvári lövések igen szaporán hallattattak két izben is. Szapora esső volt, estve felé feltisztult.

14. Hétfő. Valamely szekereket is parancsoltam volt tábori élesemmel utánnam hozatni, és egynehány üres szekereket szüretre, azok is utánnam némely gyalog seregeimmal elérkezének. Az szürethez azért itt hozzá fogattam. Az szegénységet is itten újjabban

megtelepítettem, és securitasokat publicáltattam. Érkezék Szent-Andrássi János a fővezértől, az fővezér és thihája levelivel, még a fővezérnek ennél szebb levelit nem olvastam, rendkívül való biztatásokból, ajánlásokból áll, az tatár Chámnak levelet irattam, és Skerletnek is oly formában, hogy a meg irt dolgokat a fővezér, és több minisztereknek intimálja, Sándor uramnak is irtam, mihez alkalmaztassa magát, délután megint más levelet is irattam Sándor uramnak, mind reggel némely török, s tatáros szolgálmat szárazon, mind penig délután két három oraniczákon expedáltam hajdúimat Landor-Fejérvárra a végre, hogy az oda való hirekről, dolgokról Sándor uram tudósithasson, minthogy ma annál is szörnyűbb, és megszűnés nélkül való lövések hallattattanak. Érkezék jeni-palánki kapitányom tudósítása is Veteraninak táborostól Karaticzához való szállásának az hírivel. Kire nézve egy hadnagyomat küldöttem által a Dunán portaképpen válogatott lovasokkal nyelvfogásért. Az tömösvári passa thihája, az passa fiaival együtt újjabban utánnam jöve, és itt szálla meg az városon, újjobban mindenütt, az hol paraszt ember volt, haza szállítani parancsoltam, salvaguardát is osztatván mindenfelé az szegénység oltalmazására. Megérkezék Szendrőből is emberem az szendrei passa válaszával. Ma újjabban esső esett, délután is estve is.

15. Kedd. Küldöttem újjabban postán szolgálmat, hogy az galambvári szigetről hagyott hajóimmal, szekereimmel, s egyéb impedimentumimmal siessenek a mennyire lehet Rámhoz, de a Dunának felettébb való meg apadása miatt nagy kinnal, övig való vízben, és térdig való iszapban, sárban huzhatják a ha-

jókat fel felé; az szüretet continuáltattam, az ide való törökök is, a kik a hajóimmal voltak, haza szállottak. Az tatár Chám szejbanokból álló salvaguardait elbocsátottam. Ma a lövések nem hallattak. Délután érkezék Sándor uram tudósítása, hogy az nagy lövések tegnap s tegnap előtt a török, s német hajói közt voltak, de a törökök a német hajóknak semmit nem tehettek, mert a német tábor a szárazrúl is a maga hajóit secundálták, írja ő kegyelme, hogy a várban nagy kárt tettek a németek. Az Száván való hidjokon által még pénteken takarodott a német tábor békivel; Sándor uram volt szemben az landor-fejérvári szerdával is, szinte olykor a mikor a tatár Chám is látogatására ment az szerdának, írja azt is, minthogy még a v. érkezésében is még napok telnek, az lovasoknak is ottan nagy szükségü lévén, vissza fog térni a vele lévő katonasággal, és hogy tovább való operatiókért mind a szerdár, mind a tatár Chám kívánják, és siettettik velem való conferentiákat. Szappanos Mihály lovas kapitányomat, és ugyan karabilyosom hadnagyát az maga katonáival, és szolgálaimmal küldöttem az felesígem eleiben az Dunához ide való be kísírtetésére. Essőre állott ma napestig az idő, estve felé kezdett is esni.

16. Szerda. Nem lévén ma semmi nevezetes dolgom, és udvari tiszteimet, nevezet szerint főélés-mesteremet concernáló instructiókat irattam, az itt való újjabban megtelepedett és útra való készüiletem alkalmatosságával írásban kívánván kiadni dispositióimat. Voltam azomban szemben a tömösvári Topaly Huszain passa fiával, és thihájával, kik elbucúzván tüllem, és megköszönvén mellettem való lakásokban hozzájuk mutatott

kegyelmességet, elbocsátám őket, egy hadnagyomat is rendelve kíséretökre egynehány katonákkal, kik is az fő vezérhez vették utjokat. Szendrőben küldtem volt az ott való passához Fülekit valamely dolgaim végett, ki is válaszával az ott való passának megtére. Az éczaka sok esső esett, ma újjabban megtisztult. Az Dunántúl küldött portásim is megérkezének.

17. Csötörtök. Feleségem Rámnál az hajókról hintókra, lovas kocsikra, s egyéb szekerekre rakodván, maga cselédjével és javainak becsesebb részével ebéd-tájban beérkezék Poserolczára, az hajókat pedig, s azon livő egymásoknak, éléses munitionnak nagyobb részét indították meg tiszteim a Duna felmentében a poserolczai Duna révéhez, hogy onnan könnyebben evacuálhassák, közelebb érvén Poserolczát. Érkekezék estvefelé Durcsányi Ferencz és Halil aga tolmácsom levelekkel Sándor Gáspár uramtól, kikben írja ő kegyelme, hogy a tatár Chám kívánságára egy szultánnal a véle lévő katonákat megválogatván, két zászlóval elment Bujurdelem felé a Száva mellett, a többit pedig vissza küldötte, relatiót tévén Halil aga az oda látott hallott dolgokról, ő reá relegál Sándor uram is, minthogy ő volt tolmácsa mind a tatár Chám, mind a landor-fejérvári szerdár, úgy Mahmut bék Ogli előtt is. Irattam a kapithihaknak hosszas levelet a fenforgó occurentiákról, úgy Skerlet uramnak is, és küldöttem el egy postám által szinte midőn már beestveledett, mivel hogy Kolárnál, a ki Szendrőhöz három órányi föld, szállott meg a fő vezér táborostúl. Szép idő volt.

18. Péntek. Egyik portékás gemiámnak, kiben a komornyikom, és élés mesterem keze alatt livő porté-

kák voltak, elsülyedéseknek, merüléseknek jött hire, de még is keves kárral az benne lévő jókat ki ragozhatták, és az osztrovai révhez érkeztenek, ma az hajóknak nagyobb része evacuáltatott, be is hozták szekereken. Az Dunántúl küldött portásim Bereczki nevű hadnagy is megérkezék, az oda experiált hírekkel. Érkezék tisztem Landor-Fejérvárott lévő szolgálaimtól, az főtefterdarnak, és fő jancsár agának oda érkezésének hírével, és hogy az elküldött szultán után, kivel Sándor uram is együtt ment el, mind török, mind tatár hadak felesen takarodtanak újjokban útannok. Az szüretet még szorgalmatosan continuáltattam. Szép idő volt.

19. Szombat. Bereczki hadnagyom hozta hírekhez képest újjobban küldöttem Szappanos Mihály lovas kapitányomat más fél százig való lovassal az landor-fejérvári hírekhez, és egyéb occurentiákhoz képest, mivel a fővezérnek is ma kellett L.-Fejérvárba érkezni, küldöttem Horvát Ferencz uramot bizonyos punctumokból álló instructióval a fővezér, és tatár Chám táborára. Egy hidast küldöttem azomba L.-Fejérvár felé, kin füvet, s fát parancsoltam vitetni oda való menetelemre, Palánkrúl a sajkámat is egynehány fegyveres oraniczával a Morova torkában menni parancsoltam, hogy ottan várják, rendelést tévén, kik jöjjenek el velem, minden órán vártam a fővezér resolutióját, s dispositióját. Szép idő volt.

20. Vasárnap. Csak ma végeződheték el a Dunáról való hordozóskodás, az újjabb itten való megtelepedéshez képest voltak valamely igazításim, s külső dispositióim. Érkezék délután Horvát Ferencz lovas kapitányom, Sándor Gáspár urammal lévő lovas hadakkal, levelet hozván ő kegyelmétül, Sándor uram a vezér

táborán maradott tovább való dispositiómig, Bujur-delemfelé való utjából megtért, nem találván arra semmi ellenséget. Az itt való törökök seregestül kértek audientiát, voltam szemben velek, instantiájakat proponálván előttem, cum contento bocsátottam el őket. Itt a szüretnek vége lévén, az külyebb való helyekre a kmiacsi, és dusniki hegyekre küldöttem ki szedetni. Rekkenő meleg volt.

21. Hefő. Volt audientiája valamely l-fejérvári janesároknak előttem, kiknek is dolgokat, instantiájakat igazításban vettem. Azután jöttek előmbe a rámi törökök, kik is mikor L.-Fejérvár alá szállott a német, s innen ki bontakoztam, Rámbúl elfutottak, újjobban vissza szigyenkedvén, rimánkodtak, bocsássam be őket a várban, kiknek is kegyelmesen resolváltam, nem kívánván a fővezér előtt veszedelmekkel, megölettetésekkel okoztatnom. Horvát Ferencz uramat kísíró karabilyosim érkezének L.-Fejérvárrúl levelekkel Sándor Gáspár uram és a kapitihák informátióival, mely informátiókhoz képest én is azon hírekre választ tétetvén, az levelekkel magam embereimet expediáltam. Daróczi uram is küldött egy szoboticsai embert, az ki kémségben volt Veterani táborára, audientiája lévén előttem, beszéli, Veterani mozsarokkal, és taraczkokkal Jeni-Palánk, és Rhám elfoglalására indult volt, Karansebes. és Kenesicza között hagyta, vissza fordult Erdély felé, hallván a Landor-Fejérvár alatt lőtt confusióját a németnek. Szép idő volt, de szeles is volt.

22. Kedd. Az Mlávához ki mentem idején mind vadásztatni, mind a fűvön livő lovaikat megtekinteni, azomba esső kezdvén esni, hamar bejöttem. Délután érkezének leveleim az fővezértől, az tatár Hám vezérjéttől, Skerlet uramtól, és Sándor Gáspár uramtól

is, melyekben livő dispositióihoz képest a fővezérnek küldöttem sietve postáimat Galambvárába, Poricsára, Jeni-Palánkra, Tömösvárra és L.-Fejérvárra is vissza választ titetvín, expedáltam az válaszokkal Pécsi Gábor uramot, küldtem azomba embereimet a Morován, és Dunán livő hajóimhoz, hogy holnap Rámhoz gyülekezzenek, s ottan várják dispositióimat. Délután szép idő volt.

23. Szerda. Reggel megindulván Rámhoz jöttem, ott egyezvín meg a hajókkal, magam is hajókra szállottam. Érkezek tiz sajka, s furkata L.-Fejérvárrúl a vezértül. Az vezér levelire és Skerlet uraméra is választ irattam, bővebben Sándor uramnak, az tatár Chám emberit is visszaküldöttem, Szappanos Mihály lovas kapitányom is megtérvén, az az velle küldött katonasággal Palánkhoz érkezett, kik is confirmálják erre felé való kijövetelit Veteraninak, és Erdély s Karánsebes felé való vissza fordulását. Reggel esső esett, azután feltisztulván, szép idő volt.

24. Csütörtök. Érkezek az íjjel egy sajkan a vidinyi Ethmekesi Juszup passa, ki akkor vidinyi passa volt, mikor én ottan teleltem, vele volt a szilisztriai cselebi Juszup passa, és thihája is, kikkel való beszilgetisem után, voltam szemben a vezér agájával, kit minap a poricsai passa, és ugyan akkor az lovas török a zászlók dolgában küldött vala hozzám a vezér, mind ezek relatióit tettek a Dunán jövő hidasok, s hajók dolgában, és a vezérhez mentek külön külön dolgokkal, a vezér agája hajót kísérot kíván tüllem, vele együtt által mentek, és hajójárúl, s kísérojérül dispositiót tettem, hogy megtudhassa a vezérnek Palánk dolgát mondani, vele kívül belől megjárattam, azután egy-nihány sereg gyaloggal megindulván a Dunán hajó-

kon, déleesti egy óra tájban érkeztem Galambvárához, az hol is csak addig mulattam, míg ebédet öttem, és a békkal is, s magam tiszteivel beszélhettem. Délután két órakor onnan is megindultam, és Dobra, s Poricsa között napleszálltakor meg szállottam. Galambváráról küldöttem el Madács Péter uramat Poserolczára nimely dolgokkal, töttem arrúl is dispositiót, hogy Galambvárában livő élésmesterem, és kapitányom Pogány Zsigmond az ott livő munitióimmal, rabjaimmal, és német praesidiáriusimmal, a mikor a császár Dunán feljövő hidasí oda érkeznek, azokra reá rakodjanak, és Poserolcza felé felmenjenek, ugyan ma utamba tanáltam elő Csatra passa Ogli nevű béket három sajkával, és 48 hidasokkal, kivel is szemben voltam, és a Vaskapufelé való hirekrül, és dolgokrül vele beszélgettem, és hogy a feljebb említett dolgokat a hidasokra felvitesse, vele elvigeztem, parancsolatom szerint tiszteim 117 szalahort utánam küldöttek, kik be is értenek. Reggel híves s nappal meleg idő volt.

25. Péntek. Ma livin emlékezeti születésem napjának, Istennek hálát adván, becsületes híveimmel való conversatióval töltöttem el az napot. Az ijjel rendkívül való nagy szélvész támada a Dunán, mely ma egész napestig is mind tartott, az nagy szélvész miatt az előttünk való veszedelmes Tachtaliára nízve a mai napot helyben való heverissel kellett eltöltenünk, küldöttem azért szárazon egy hadnagyomat, strásamesteremet egy jó csoport hajdúval Poricsára, és Hersovára, hírt adván az arra felé való passáknak, és magam embereinek is menetelemrül, és nimely dolgokrül előre dispositiót tettem. Irtam Galambvárába, Jeni-Palánkra, és Poserolczára is. Ezen nagy habok között

is egynihányad magával küldtem által valamely Lipkova nevű pusztá török város helyre és szölőhegyekre, ha valami embert kaphatnak, de semmit nem kaphatván, nagy veszedelemmel tértenek meg, s jöhettek által.

26. Szombat. Az íjjel éjjél tájban érkezének Landor-Fejérvárról levelek török tatár hadaknak a Dunán való által költözéseknek az hirivel, kiknek az arnoltok és urmeliék passája Mahmut bék Ogli prae-ficiáltatott, a vezér is szemben livin vele az költöző helyen, a mint Sándor uram irta, mondott olyat a vezér neki, hogy a vezér is kevés napok alatt [utánok fog menni, ezen levelekre válasz titetvín, három fertály óráig mentem le a Dunán, és újjobban ki szállottam, az hol tanáltam az poricsai kormányosokat, de a szél fuvása újjulván, a kormányosok sem biztattak a Dunán való lemenetellel, már ezen alól veszedelmes, és kösziklás livin a Duna. Az mai szálló helyemen tanáltam azt a három üres gemiát, kiket az elmúlt lármákban magam mellett tartóztattam volt, kik is a szél miatt harmad naptúl fogva itt hevernek, így kelletvín kedvem ellen temporisalnóm, küldöttem el Bohus Márton főélésmeisteremet százig való szalahorral, és egy jó sereg gyaloggal által a hegyeken, kiket a császár hajóinak felszállításokra küldöttem, küldöttem egyéb szükséges dolgaimnak folytatására is, irván általa az poricsai passának, és az havasalföldi vajda cserneczi kapitányának, magam penig az szélnek csendessigít vártam.

27. Vasárnap. Az íjjel első esvin, a szél megcsendesedett, reggel azért isten segítségiből megindulván a veszedelmes tachtaliának, mind nagyobb, mind apróbb hajókkal, Isten jó voltából, bikivel ál-

tal jövinék, szállottam a minap Rhámnál mellettem le jött sajkákhoz, az itt való bég és Ejup thihája velek livin, hozzám jöttek, és a sajkákról lövisekkel excipiáltak, azután a hol a falu van a szigethez szállottam, itten sátorokat vonatván, itt is háltam. Az itt való Abdulnebi passa, kit minap küldtem ide, és az poricsai agák jöttek látogatásomra. Ebéd után valamely szép forrásnak látogatására mentem sajkán. Az császár ilises hajóit az tachtalián fel szállítottam. Az hersovai passának Ali passa a Vaskapunál livő thihájának leveleket irattam, Győri Gáspár nevű gyalog főhadnagyomat 88-ad magával Mehádia felé expediáltam.

. 28. Hetfű. Feles üres hordókat hozatván fel ezen úttal magammal, itten termett borokból bort vitettem; az itt való passával, és agákkal különös conferentiát, s devánt tartottam, és jelenlétében az itt livő parasztságnak előre magam eleiben hivattam, és kérdést tettem, ha a mostani ide jöve telemmel hadaimra lehet-e panaszok? kire feleltek, senkinek semmi rövidsége nincsen, hanem az mely zászlómat tegnap küldöttem a felmenő hajó mellé, azokban némelyek egy embernek 200 okkáig, harmadiknak 50 okkáig való borbóli kárt tettek, azért kívántam hogy a parasztoznak két embere, a passának egy embere, egyik élésmesteremmel kimenjen az hegyben, és az mint a kár megbizonyosodik, valamint az több boroért fizetni fognak, úgy fizetnek meg azokért is, árul őket assecurálván, kí is mentek mindjárt, és megtérvin, az mint a választ hozták, az károsoknak mindjárt megfizettetem, és ahoz kípest a török politia szerint a passa, és kadia pecsétjek alatt recognitiót vettem, ezt pedig azért cselekedtem, hogy in privato az passa

insinuálta, hogy az itt való bék Ejup thihája, és az itt való tíz sajkáknak fejek, az Ali passa szilliktárja, hamis vádakkal, és hadaim excessusinak informátióival kívánják az vezért megtalálni, ezen recogitiót az passa javallotta in illorum confusionem. Az ílises hajók ma is takaródtak, és a kik terhessebbek voltak, az nagy borozánokból a Dunának csekélyebb voltához képest, és a Dunából ki tetező nagy kövekre és sebessígre nézve az ílésnek jobb részit más hajókban hordották, és az terhet könnyebbitették. Ezen közben érkezék Dósa Mihály, Sándor Gáspár uram, és a kapitiháim feles leveleivel, kikben írják a vezér eliben hozott nyelveknek fassióit, és ezen okból álló török tatár hadaknak a Dunán való által költözisit. Az nímet nyelveknek vallások az, hogy a nímet tábor a Dunán által menván Varadinnál, három felé szakadott, Hajszler a lovas hadakkal Eger felé ment, princz Croje penig az gyalog regementekkel Eszék felé vette utját, hogy ottan által menvin Buda felé menjen, az imperialis hadak penig, az kik a német császárnak segítségire jöttek, azok is túl a Dunán az Bácska felé mennek a Duna mellett Pest felé harmadik corpusba hazájokkan igyekezvén, mivel az imperiumban lívó francziai király armadája az nímet császár, és imperiálisták ármadáját, kikkel Badensis herczeg volt, megverte, és magát is, Badensist elevenen elfogták. Ezek után nagy bajjal, és veszedelemmel magam is megindúltam által az tachtalián, az kiket a hajókban a Dunának Törökország felé való partján értem, azokat magammal által vittem, az többit penig már az Dunának Halmágy felé való partján értem, mindössze az ílises hajók huszonnyolczra töltek, azon kívül két sajkák, az kik ve-

lek járnak, az íjjel azért magam is velek együtt háltam. Egyik ilismesteremet Oblánczki Jánost a Dunán alá üres gemiával eligsiges comitivával elküldöttem, Dósa Mihályt is melléje adván, és elégsiges költsíget adván keziben, kiken konyhámra való szükséges vásárlásokat szerezzenek, ha szinte Nikápolyig, s Oroscsíkiig kell is le menniék. Irtam Dósa által az hersovai Human béknek, a nikápolyi, és vidinyi passáknak, és a cserneczi oláh kapitánynak, a Dunán jöttömben penig irattam választ az tegnap érkezett levelekre. Szép csendes idő volt.

29. Kedd. Érkezik jeni-palánki kapitányomtól száz harminczig való szalahorok, kikkel és magammal hozott szalahorokkal reggel megindulván, és az hajókat is magam előtt megindítván, az előttem livő sebes vizein a Dunának, úgy mint az Dojkán, Szirinkán, és Koza nevű helyeken húzattam által a hajókat, és Drenkova nevű pusztá kötornyon innen szállottam meg magam is. Ma egy csauz jött L.-Fejérvár felől, az ki nekem is leveleket hozott, délután penig öt sajka érkezett a Dunán, az tegnap érkezett leveleknek válaszival küldöttem sietve Poserolczára Csáki András nevű bejárómat, hogy onnét újjobban más bejáróm vigye postán a leveleket L.-Fejérvára. Szép idő volt.

30. Szerda. Ma érkezék hírem, hogy a tegnap lement öt sajkákon volt az fővezér komornyikja, ki is a császárhoz Drinápolyba küldtetett, ugyan azon sajkákon jött a fővezér levele, az ki nekem szól s a mellett a császár fermánya is. Ma napestig helyben voltam, de napestig is tíz ilises hajónál az sebes vizeken által nem hozathattam, újjobban hajduimat küldöttem Palánkra nimely dispositiómmal, és Sándor

uramnak szőlő levelekkel, kiknek megküldisít a palánki kapitányomnak recommendáltam. Bohus Márton élésmesteremmel elmaradott hajóm eleiben is egynihány hajdúkkal, és szalahorokkal egy hadnagymat küldöttem Poricsa felé. Szép idő volt.

OCTOBER.

1. Csőtörtők. Reggel megindulván, és drenkovai pusztá toronynál egy kevéssé megszálván, azon felül jöttünk által az Dunának törökország felől való partjára, tizenkét élésses hajó, ki előttünk, ki utánnunk indulván, azokkal együtt Dobra, s Galambvár között szállottam meg éczakára; érkezvin újjabb szalahorok is Poserolcza tájárúl, azokat is az hajók segítsigire küldöttem. Két rendbeli levelek is érkeztek L.-Fejérvárrúl, és Poserolczárául. Én is küldöttem dispositiót, hogy az hintómmal nimely seregeim s udvari szolgálaim jőjjenek előmben, helyet terminálván nekik, hová jőjjenek. Szép nyári idő volt.

2. Péntek. Indúltam meg idejín reggel, és az ilísses hajókat is megindítottam, tíz óra tájban érkeztem Galambvárához, az hol míg dolgomat végezhettem, s holmi dispositióimat tettem, eljött az dél. Délután onnan is megindúltam, és jöttem éczakára, az hol az Pék vize a Dunába szakad. Szép idő van.

3. Szombat. Parancsolatom szerint az hintómmal, a kiknek ki jőni parancsoltam, eljüvin, idejín reggel hintóra ülvin, az hajókrúl az ebeimet is kihozat-

ván, vadászattal jöttem. Érkezének Sándor Gáspár uram tudósításai L.-Fejérvárrúl, hogy a fővezér kívánja velem való szembe lételit, kire nízve az fővezér levelit az én oda való menetelem felől, az ő kegyelme mellett livő bejáróm által fogja megküldeni. Szent-Andrási Jánost küldöttem el Fejérvárra a fővezérnek, Tatár Chámnak, és Sándor uramnak írt leveleimmel. Bai Mihály uramat az Magyarország riszirúl való kipithihámat is itt tanáltam, ugyan ő kegyelme hozta az előmben hozott leveleket. Beborúlt idő volt.

4 Vasárnap. Sándor Gáspár uramnak más occurentiákra nízve újabb leveleket is irattam a fővezérnek, és tatár Chámnak, ugyan azon levelekkel küldtem el postán Bai András bejárómat, reggeli prédikáció után legelsőben is volt audientiája Bai Mihály nramnak, volt azután audientiája egyéb hadi s főrendeknek, tiszteknek külö-külön materiában. Érkezék Szendi Mihály bejáróm Sándor uramtúl L.-Fejérvárrúl levelekkel. Szép idő volt.

5 Hétfű. Sokféle dolgok jüvin előmbbe, sokféle embereknek volt exámenjek, udvari kapitányom keze alatt livő hadaim tiszteinek volt audientiájok. Érkezék meg estvefelé Sándor Gáspár uram, a vezér és thihája leveleivel, kiben invitálnak L.-Fejérvárra conferentiára. Szép idő volt.

6. Kedd. Irattam választ a vezérnek és thihájának. Volt beszilgetésem Petróczy István, Sándor Gáspár és Madács uraimékkal. Ezek után felesigem mellett hagyandó tiszteimet felesigem jelenlitti ben előmben hivatván, mint folytassák a dolgokat, L.-Fejérvárrúl megterésemig, eleikben adtam. Ezekután megindultam és utambúl a feljebb írt török levelekkel Sándor ura-

mat Fejérvárra előre expediáltam, meghagyván, hogy a hagyott helyre előmbe választ hozzon, szállottam meg napleszállatkor a szendrői mezőn, a várhoz közel. Szép idő volt.

7. Szerda. Idején megindultam, és Izárcsikhoz közel ebédre megszállván, Izárcsiknál várt Bai András bejáróm kapitányaim információival. Voltam szemben egy régi ösmerőssémmel, Szuliman passával, ki is a vezértől rendeltetett Izárcsikhoz. Éczakára szállottam Visniczen innét az Duna mellett, az hol is meg egyeztem a hajóimmal. Szép idő volt.

Anno 1693 die 8. Octobris. Az elmúlt éjjel éjféltájba érkezék meg Sándor Gáspár uram az török táborról, az hol is az tatár Chámmal, az fővezér thihájával és Reiz-effendivel szemben lévén, hozta meg híret az tatár Chám, és a fővezér thihája: az küldött ajándékot igen kedvesen vették s magokat az fővezér előtt dolgainak promótiójára ajánlották, ajánlotta magát az Reiz-effendi is, mondván, mind ő, mind a thihája, hogy az eddig való rendtartás s canon szerint expediáltattak, és hogy idején reggel kívánja az fővezérrel való szemben lételet, hajnal előtt azért jóval lámpásoknál megindulván, és az hírrel, hogy megyek, embereimben az vezér thihájához praemittálván, az táboron kívül az Duna mellett az míg az csausz passa ki jött, megállapodtam, jó feles sereg Diván és Alaj csauszokkal ki jüvin előmben, hozta ki előmben egy felöltöztetett lovát is az fővezérnek, köszöntvén az vezér nevével, és az lóra felültetvén, barátságos beszélgetés között hozta elő, hogy az a hírek, az franczia armáda az német armádát igen megvette, és az ki fejek volt, elveszett, úgy van hírekkel, gyászolják is, az kornyétakon, zászlókon, dobokon fekete ma-

teria fűtyeg, és hogy egy része Szeged felé menvén, egy része még is túl Varadinon mutogatja magát, kit mások Gyerovitnak neveznek, hozta elő az Dunán által ment török és tatárság dolgait is, beérkezvén azért az csász passával együtt szállítottak elsőben is az vezér thihájához, kivel való beszédem complementizálásból, szolgálatim recognitiójából és magam ajánlásából állott, Skerlet lévén mind a vezér előtt, mind thihája előtt tolmácsom, ezekután mentem gyalog a vezér thihájától nagy nehezen, és segítve is a vezér sátorához, az audientiás sátorban megállítván, és leültetvén, a szokás szerint ki jüve egy előre a vezér maga belső sátorából, előttejüvin ki a Reiz-effendi kapucsilár thihája és ministeri, köszöntésem után nagy embersígesen replicált, ajánlván kegyelmességét, és hozván azt is elő, hogy szükséges lévén a Duna szorosaiban az én arra felé való létem, azért haladott eddig audientiám, gondomat viseli, jó reménységgel legyek, kire én is mind vezérsége előtt, mind annakutánna vezérségében mindenjót látván tülle, az reám bízott dolgokban szívemmel, lelkemmel, és fejemmel kívánok neki szolgálni és complaceálni, de ha vagy betegeskedésem, vagy pedig hadaimnak kevés volta miatt úgy nem szolgálhattam, az mint én kívántam, azért megbocsásson, kezében vagyon, hogy velem jót tehessen, és erőt adhasson, hogy én is alkalmatosabb lehessek császár szolgálatjára, kire a vezér: ha szinte betegeskedtem is, az szolgálatban hadaim s embereim által fogyatkozás nem volt, ha Isten adja, semmit se búsuljak, gondomat viseli, ezekután tudakozódott az erdélyi hírekről, kire én, quartély ideje közelgetvén intentus az ellenség az maga telelésire, s téli quartélya provisiójára való gondviselésére, gyalog hadai benn vannak

az németeknek praesidiumokban, az lovassával pedig Veterani még nem ment be, úgy van hiremmel, Karansebes és az erdélyi vaskapu között vagyon, és négy száz szekér élelést hoztak Erdélyből neki, vigyáz a határra, mert Lugos Lippa felé is commendérozott maga mellől valamely hadakat, azután volt szó az Duna mellett való közelebb járásomról, és hogy Halmás, Mehádia felé gyalog portásimat küldöttem vala, magam az hajók felhozatásában fáradoztam, egynehány éczaka velek együtt háltam az Dunának Halmágy felől való partján, de Halmás felé való parton egyebet valamely keveses tolvajoknál nem találtak; Mehádiafelé pedig az kik jártak, praesidiumot találtak ottan, ezek után halasztá a több beszédet más audientiára, és egy nuszta béllett kaftánt hozatván felkaftanyoztatott, és 14 az velem lévő embereimben, még az vezér thihája sátorában voltam, jött oda Kurt bék látogatásomra, és mondván az ellenség táborának még Kerevér táján való létét, és hogy arra Szerémség felé küldötte által a vezér portára a Száván által, a vezér sátorából kimenvén, és azon lovára, a melyen behoztak, felülvén, az thihája sátora háta megett, az hol az én számomra sátort vonatott volt, arra szállítottak, az hova is mindjárt a vezér konyhájáról ételt hoztak ugyan a vezér szolgálói, bejárói ministrálván az tavali mód szerint, valamely agát is rendeltetvén gazdál; jöttek látogatásomra délután az Szarhátli Mehemet passa, az ki nem régen szabadult Veterani kezéből, az után a fővezér agáiból kettő, azután Skerlet uram, kivel tovább egy óránál volt conferentiám, azután az francziák Marchio de Lora uram, az ki mellettem lakék, Fonton uram, az orátor residence, ezekkel is sokáig conversálkodván, vacsorán

is nálam voltak, nagyobb mértékben hozván az étket mind magunk asztalára, mind mások mellettünk lévő asztalára a vezér emberei. Küldöttem volt én is hoffmesteremet a vezér mellett lévő tolmácsommal a tatár Chám bashaznadárja, a jancsár aga, tefterdár, és Csaffer p. l. fejevári szerdár látogatására, és magam insinuálására. Az francziáknak, úgy Skerletnek is valami borral, és kenyérrel kedveskedtem, melyet kedvesen is vettek. Skerlettel való conferentiában hozódtak elő az francia király victoriái mind tengeren, szárazon, kiket a tatár Chámnak Lengyelországon lévő embere, ki most jött meg, írja a Chámnak, kit confirmálnak Erdélyből, és az havasalföldi vajda, úgy mindenféle nyelvek is. Volt sokáig discursusunk de universali et particulári pace christianorum, mondván Skerlet uram, hogy ezekbe quoad universalem pacem mind a pápa, mind a sveciai király, quoad particularem pedig csak a pápa lehet az eszköz, mivel az pápa intendál, ut sit pax universalis christianorum principum inter catholicos, et fiat bellum religionis, ennek ratióit is adta, a Svecus pedig több evangelicus fejedelmekkel intendál ad unionem, ut se in manutentione religionis contra catholicos defendant, hozta elő Skerlet uram, quod supremus vezirius non possit esse sibi praesens, quia et ipse, et alii de capite suo metuunt, et nescit, quo fato eodem modo negotia istius imperatoris fluunt, sicuti praeterito anno, hozódott elő, quod conservationem militiae meae velint omnino ministri, quia omnino apprehenderunt, quod si illi debeant esse inimici, qui hactenus ex meis fuerunt illorum amici, et fideles, apprehendunt consequentiam, quod haec ad ipsorum damnum vergerent, nec imperatori rationem reddere possint, javallja azért, hogy mind tatár Chá-

mot, mind az portai ministereket, meg csak teskerectieket, és Zulfikár effendit is magam megjárjam, és a mint a difficultásokat ő előtte proponáltam, hogy a vezérnek megmondja, nekie is proponáljam, -ezek után hozódtak elő az erdélyi dolgok, jelentvén nekie, hogy az erdélyiek mellettem vadnak, és az porta hűségében bucsúznak, és redealni kívánnak hazájokban, nem látván ennek a campaniának az ő reménységök szerint való effectusát, és hogy én a fővezérre relegálván őket, az fővezért is megakarják tanálni közönsegesen, azért ehez a dologhoz ő mint csak opinióját adja, mondá erre, ezen dologgal nem kell hirtelenkedni, mert megharagudhatnak a vezér, accomodatiójokat egyébiránt mind ők, mind mások urgeálhatják, az mi pedig neki az erdélyi insinuatíójokat s tractátusokat, az kit az H. vajda által folytattak, bizonyítja Istennel, ő nem volt abban eszköz és részes, volt szó, és discursus közöttünk, nem kell-e attúl tartani, hogy az törököt praeveniálja a francia a némettel való békesség iránt, de szinte midőn ezen dologról nagyobb confidenciával lett volna a beszélgetés, érkezék Marchio Lora uram Fontonnal a francia orator residensével, s interrumpállák a beszédet, a míg asztalhoz leülvén a francziákkal, volt conversatióm velek, de nem egyébrül, hanem az elmúlt campaniában az török és német ármádának folytatott dolgairúl, és hogy ha Landor-Fejérvárat meg nem segítették volna a törökök, 12 nap alatt elvesztették volna, eleget nyert, ugymond a török, többet ide jövetelek után nem is cselekedhetett, mért nem volt módja az általköltözésben, a német pedig a mennyiben fegyver miatt derék nagy tiszték is veszvén el a l.-fejérvári obsidióban, de inkább ruinalodott a döghalál miatt, a németnek pedig volt

negyven ezer embere, csak német, L.-Fejérvár alatt tizenöt ezere volt az imperialis hadakból álló, a többi magáé a császáré, a töröknek pedig volt ez idén olyan ereje, a minémű Bécs megszállásának esztendéjéül fogvást nem volt; vacsora után szállásokra menvén a francziák, izenék, hogy szerencsés volt az én látogatásomra való jövedeleik, mert postájok jött az franczia király leveleivel, kikben is a királynak a tengeren való victoriája az anglusok ellen, és az angliai király s bavarus ellen való a szárazon confirmáltatik. A mely urakhoz hoffmesteremet küldöttem vala, megtérvén *secundum politiam ipsorum favorabiliter*, és magok ajánlásával; küldöttem volt a Rézeffendihez is Haszan agát, az ki is szokott ajánlási után izené, hogy a tatár Chámot, és Galga szultánt is ne tágítsam, mert a vezér előtt azok promoteálhattyák dolgomat jobbann, azonban a vezér thihájának vessek valamit a torkába, s ígéretet is tegyek többbrül, háromszor ülvén lóra, és háromszor szállván le, és az vezér sátorához is gyalog menvén, megeröltetvén lábaimat, estve rosszúl voltam, alig léphettem csak egy lépést is, lenyugodván, rendkívül való szél támadott, s arra nagy zápor esső, napal pedig meleg idő.

Die 9-a pénteken. Jó reggel Sándor uramat a francziákhoz küldöttem, izenék ő kegyelme által a tegnapi jött dolgokkal a fővezér, és tatár Chámot aggredialják, és engemet a király nevével mint fognak recommendálni, és *accommodationat* a porta részirül urgeálni, a vezérrel szemben levén, én hozzám is eljűnek mind az királytól lött hirekkel, mind a vezér resolútiói iránt, idején reggel felment a vezér a vár árkánál felvont sátorához, a várnak reparatiójában fáradozván, én pedig sátoromnál hevertem, *alteratiom* lé-

vén, küldöttem Sándor uramat Skerlet uramhoz is, ki ő kegyelme előtt is adta ki magát némely dolgokban, persvadealván mindenek felett a tatár Chám, és Galga szultán által folytassam ezen az portán dolgaimat, beszélte tegnap előttem is, hogy a törökök iránt a tatár Chám disgustatus, de olyat veszen eszébe, hogy a vezér nem hadja el magátúl a tatár Chámot, le viszi magával Drinápolyba, facietque ibi illi omnem satisfactionem. Sándor uram hozván elő neki én közöttem s H. vajda között leendő megbékéllést, kire ő kegyelme kívánna eszköz lenni, approbálta igen, és persvadeálta annak az atyafiságnak renovalását, mondván, hogy ő is írni fog az H. vajdának, cum habeat cum illo affinitatem, minthogy a Skerlet fia veszi el az H. vajda leányát, Sztolnik Constantin fia pedig a Skerlet leányát, kivel is az H. vajdának Constantin Bránkovánnak az anyja egy testvér volt. Érkeztek leveleim az moldovai vajda mellett lévő residensemtől Székely Zsigmondtól, és ugyan az moldovai vajdától is, kikben írják, hogy az lengyel király a tatár Chámhoz követségben Reuchy Sztarost Helmszkyt küldte, az lengyel tábor pedig Kameniczhez nem messze valamely palánkot épít, ajánlván minden atyafiságát az moldovai vajda és mellette livő residensem assistentiaja iránt is, ezen leveleket a franczia orátor küldte kezemhez Drinápolyból. Hozá elő tegnapi beszéd között Skerlet azt is, hogy ezek a törökök azért accomodállyák olyan gyengén kicsiny mértékben hadaimat, hogy olyat hisznek, magaméból is toldhatom, minthogy eddig sustinealtam, és mind udvart tartottam, jól élvén, s mind pedig hadaimat conserváltam, feles expensakat tévén, jól tudják, hogy azt az portától adatott pénzzel, succursussal véghez nem vihettem volna. Volt

nálam egy cserkesz Bék nevű tatár is, ki annak előtte fővezérek kapuján szokott volt lakni, és vezérektől én hozzám is járós volt levelekkel, most pedig az tatár Chám mellett lakik, beszülte az tatároknak megkedvetlenedését, az lovaknak nagyobb része döggel elveszett, a tatár Chám becsületiért, szeretetiért jöttek ki ennyi számmal, és Erdélyfelé való indulásnak, s praedálásnak reménységivel, de hogy által kellett osztán jünni a Dunán erre felé, akkor osztán egynéhány ezren vissza mentek, akkor voltak harmincz ezren, és Bucsák felé is az mely szultán Erdélyben én velem volt, az is megint annyid magával ment volna be Erdély felé más passuson, mondja, nem csak lovok, de magok is igen halnak az tatárok döggel, és hogy a tatár Chám be fog menni a vezérrel a császárhoz, s meg fogja mondani, hogy ilyen formán tatár Chám, s fővezér kijűjön a jövő esztendőre, abban micsoda ratiokra nézve, módot nem lát, és micsoda hadat javall egy szerdárrel L.-Fejérvárhoz szállítani.

10. Szombat. Érkezőm Lengyelországból leveleim Jablanovczky uramtól, úgy a moldvai vajdától, és ott livő residensemtől is, kikben a francziai victoriáiról, és az tatár Hámhoz indúlt lengyelországi követről írnak. Jűvő levelem azomba Jeni-Palánki kapitányommal, az Jeni-Palánk, és Galamb-vára között pandúrok miatt elfogatott Kapucsi passa felől, kit a vezér Bukurestre küldött volna, s onnan megtérő útjában fogták el, ezekkel az dolgokkal küldöttem fel Sándor uramat az vezér thihájához, és Reiz-Effendihez, Horvát Ferencz uramot pedig az tatár Chámhoz, kit igen kedvesen vettek. Voltak nálam az franczia urak is, az francziai udvartól érkezett leveleket olvasván előttem, kik vagynak írva az francziai királynak

Flandriában, az angliai király, és bavariai elector, s az nímet császár velek együtt livó hadai ellen, úgy az tengeren az anglusok, és hollandusok ellen obtineált victoriáirúl, tettek azomba relatiót a vezérnek, mennyiben proponálták a király nevvel az én dolgaimat, és hogy a fővezér assecurálta őket, hogy más vezéreknél többet cselekeszik irántam, megtapasztalták hozzám való affectioját a vezérnek, és mint egy offendáltatott az ő recommendatiójokkal, s királyok mellettem való interpositiójával, mondván azt, quod Thökölliús nobis est necessarius, et semper fuit fidelis, multa, et magna servitia praestitit isti imperio, mely jó akarátjokat, fáradságokat én is megköszönvén, magam dolgairúl, szükségéirúl velek confidenter beszilgcttem, s vígeztek úgy velem, hogy már ezután én is az fővezérrel tractáljam magam szükséges dolgait, és kívánságait, és a miben maradtunk, vagy accomodáltatom a fővezértül, velek is közöljem, mert a vezérnek előttök tött ajánlásához képest, hogy ha szavának embere nem lenne, újjobban adhuc potentius nomine regis aggredientur, et regi etiam perscribent, s mind az tüllem hallott, s mellettem experiált dolgokat, s mind penig ezen a portán mennyiben accomodáltatom, s miben hagyatom. Az vezér thihájának újjobban is valamely ajándékot küldöttem, és többet is ígértem, ha az vezér előtt patronusom lesz, ki is ajánlotta magát. Az Reiz-Effendi penig izené, jobb volt egy két napot halasztanom a tatár Chámnál való audientíát, míg a vezérnek megbeszélhetem dolgaimat, Skerlet penig javálja, hogy az vezérrel való újjabb audientia előtt lennék szemben az tatár Chámmal. Érkezik a császár postája Drinápolyból az fővezérnek szálló levelekkel, kikkel az

fővezér hertelen délután ment az tatár Chánhoz. Érkezők estvefelé hír az Tömösvár felé Dunán által ment hadakról, hogy a Maroson az tatárság által men-
vin, valamely egynehány száz labanczokra akadván, felvertik, s azon alkalmatossággal nimet leveleket is fogtak el, s ide küldtik, ezekre nízve az audientia solicitálását én is suspendáltam, látván a vezér distractióját, hanem tartottam conferentiát becsülletes hie-
veimmel az előttem álló állapotokban, a vezérrel le-
endő audientiámban, mennyiben proponáljam magam, és hadaim conservatióját níző dolgokat.

11. Vasárnap. Nem alább való, hanem nagyobb mértékben vagyon itten az gazdálkodás, és fővezér konyhájáról való provisio minden mellettem lívő ren-
dekre. A vezér, mihént megvirradt, a vár építetisire felment felső sátorában, az várat concernáló dolgokat folytatván, introdukáltatja az tábori jancsárságot is. Az francziai orátornak magam neve alatt leveleket iratván, azokkal és bizonyos instructióval rendeltem Bai András bejáromat, az francziai doctornak is, a ki eddig mellettem lakott, hogy az én költségemmel Drinápolyig kísírje, s vigye commissariusnak ugyan ötöt rendelvén. Sokáig való beszídem azért volt francziai doctorral, és credentiakíppen reája szolván, irattam az orátornak is, hogy izentem általa, describáltam előtte, micsoda nehézségek, s difficultások idegeníthet-
nének méltán el ezeknek a dolgoknak folytatásátul, non experiendo primo validam protectionem Portae Ottomanicae, imo et me in bonis facultatibus, et sanitatem, et uxorem meam perdiderim, mihique adhaerentes desperatos reddiderim, quando in iis, quae in ista campania procerto sperabam, succumbunt, és hogy az eddig való praxis, s experientia szerint, bár a főve-

zér mindenre ajánlja is magát, nem remélhetem, hogy *verbis facta correspondeant, nec sum in illo statu, quod sperare non possim et ab imperatore Romanorum gratiam, et bonorum meorum restitutionem, tamen causam publicam, et honorem vita mea conjunctam sentio, animusque mihi additus ad meliora, in tantis Regis Christianissimi victoriis, durabo ergo adhuc*; — Secundo: mikor Drinápolyban voltam, engem az orator hitire assecurálván, quod in omni contingenti casu securus lehessek benne, hogy recursusom lehet az francziai királyhoz, éshogy ezen materiában instantíámat meg fogja írni az királynak is, úgy lehetővén én is csendesebb elmével, ha szinte excluso me kívánna is ez a porta megbékíteni az némettel, de leszen receptaculumom in omni casu Galliában, és noha engem az orátor hitire assecurált, hogy ha in tali casu recipiálnám ő hozzá magamat, a francziai király Galatában lévő residentiájában protegál, és kisz fegyvert is fogni mellettem, de ajánlása szerint a király resolútióját meg nem hozatta, obtestálok azért Istennire, lelkiere általa az orátort, írja meg positive, mert Krossi uramtól a főministertől, Sándor uram Francziában littiben esett olyan szó, quod in Gallia haeretici protegi non possunt, írják meg, sive possim, sive non sperare protectionem, constantia enim mea, et sinceritas erga coronam Galliae publica est toto orbi, és hogy volt olyan idő magyar országban laktomban, hogy szolgálhattam, s szolgáltam is az francziáknak. Tertio. Anyiba tartom, izentem arról is, mintha ajándíkon adná az orátor, hogy ha az királytól várható pensiómat idején megadja, és megadását holnapokra nem differálja, minthogy az királynak is az az parancsolatja, hogy azon én pensióm in fine campaniae adatassék

meg, nem úgy az mint most szokták az ministerek kiszolgáltatni, tavaszal, és nyárban, minthogy én nekem is az oly költségre, télire kelve, udvarom nipe és hadam ruházására s költségire most vagyon nagyobb szükségem, ezeket jól apprehendáltatván a doctorral, elbúcsúzott tüllem, szerzettem a vezértül is egy hajóra fermánt, az kiben itten szállhasson, és két lúra való fermánt, hogy a mikor szárazra kel Oroszcsiknál mindenütt két lovat adjanak neki az utakon, tettem azomba dispositiót, hogy pinz útján is Bai András lovakat procuráljon, kiben szolgálit, és szépetyeit vihesse, minthogy az lúra való fermány csak a doctor és Bai András személyire deservial, magam sajátján küldöttem le poseroleczai rívig, Orlai uramat rendelvín Poseroleczáig commissariussának, hogy hinton vigye be Poseroleczára, és feleségemmel szemben jutatván, tisztességesen és jó provisióval expediálják adván Orlai uram keziben is valamely száz tallérokat hogy az eddig szükségemre költött orvosságokért, és a kiket fog hagyni most is számomra, megfizessen, itt is száz czikkiny aranyat adván ajándikon nekie, meghagytam Bai Andrásnak, egy pinzt se engedjen neki Drinápolyig költeni. Valamely dolgokkal küldöttem el Palánkra Izsákit az palánki hadak ezerstrásames-terit. Küldöttem Szentandrás János tolmácsomat valamely itt az táboron livő Miszirli Ogli nevű három boncsokos vezér köszöntisire, és ugyan a l-fejérvári szerdárhoz is valamely izenetekkel. Az francziáktól referált a francziai király tengeren s szárazon ebben a campaniában interveniált victoriáit ugyan magokkal irásba letitetvín, így következik : Prima victoria Regis Christianissimi fuit super mare 29. Junii Dnus Marsalchus de Pontoville, generalis exercitus gallici,

cum obviam iret Dno Comiti de Nodos, qui ex mediterraneo mari debuit se conjungere cum 22 navibus magno exercitui, qui erat in Oceano; offendit in litore Portugallico ad promontorium Sancti Vincentii naves Hollandicas, et Anglicas [octodecim bellicas, quae comitabantur alias ducentas mercatoreas, statim Dnus de Pontoville, qui habeat 72 naves majores, ordinavit tella super hostem, et illas celeriores naves praemisit, quae post aliquem conflictum 5 bellicas naves ceperunt, et ex illa classe sexaginta mercatorias, et aliquot cum tormentis submerserunt, reliquae naves hostiles cum partim aufugissent ad insulas Canarienses sub fortalitio Ladix, et ad fraetum Gilbratar, Dnus de Pontoville divisit suum exercitum in tres partes, ut reliquias hominum persequi, et capere posset Dnus de Cotlogon, qui praeerat uni parti, plane in fraeto Gilbratar quindecim naves invenit, cepit novem, et sex submersit, Dnus autem de Pontoville ivit in insulam Ladix, et significavit commendanti in fortalitio, quod si non traderet naves anglicas, et hollandicas, illas in portu curaturum comburi, et arcem Ladix tormentis et bombis everti, et destrui juberet, quoniam arx illa dependet a Rege Hispaniarum, qui habet foedera sua cum Anglis, et Hollandis; adhuc de responso est dubium; jactura hominum debet esse plus quam triginta quinque millia bursarum, excepto adhuc corpore navium, quod praetermitto. Altera victoria fuit in Flandria 29. Julii penes oppidum nomine Pilmon, Dnus Dux, et Marschallus Franciae Luxemburg cum centum mille hominibus ivit contra Principem Oraniae et electorem Bavariae, qui fecerunt sibi in oppido aggeres quam fortissimas, habentes constantissimum exercitum plus octvagina millia hominum, ince-

pit conflictus in cornu sinistro, ubi praeerat elector Bavariae cum copiis suis, et brandenburgicis, et quibusdam confoederatis, fuit cruentum praelium, sed ala illa victa, debuerunt copiae gallicae venire ad Anglos, Hollandos, et Hispanos, qui erant sub principe Orangiae, et rege anglico Vilhelmo ad dextram, tandem una hora ante noctem fugati sunt omnes hostes, campus remansit gallis, cum tormentis septuaginta tribus, et omnibus impedimentis, ex hostibus in campo, aut in fuga occisi sunt viginti quinque millia, quia tota nocte, et sequenti die galli persecuti sunt illos per decem horas usque sub Charleroj, ubi se recepit Princeps Orangiae. Elector Bavariae dicitur mortaliter laesus, duravit conflictus ab hora septima matutina usque ad noctem et ulterius, ex parte gallorum decem mille militum occisi sunt, princeps Borboiius, princeps de Lonsi etiam laesus framea in capite, princeps et dux Dumaniae regis filius naturalis ter in conflictu captus, terque recuperatus, uterque filius Dni Luxemburg laethaliter laesus, et plures alii, Dnus de Luxemburg civitatem, et castellum Huj caepit.

In Germania Dnus Delphinus cum octvaginta mille hominibus principem Badensem usque in centrum imperii persequabatur, princeps Badensis non plures, quam quinquaginta mille habuit, Dnus Delphinus ceperat civitates Bessigheim, castellum fortissimum; Alpajstugart caput Virtembergiae, et prima augusti debuit superare Nekrum fluvium et ire ad Germanos, quos propter ordines Regis Parentis sui debet aggredi, in quocunque loco inveniret illos, sive in campo, sive in aggeribus, sive sub fortalio Helbron, sive in alio loco. Estve vacsora után küldöttem Sándor urat a vezér thihájához, egy szép nuszta léllett zöld

mentét küldvín neki ajándikba, recommendálván tovább is dolgaimat nekie, hogy az fővezér előtt promoteálja, kire igen ajánlotta magát, insinuálván azt is neki, hogy örömet az fővezérrel privatim beszéljenik, kirül izente, hogy a vezérrel szól, és holnap megizeni. Essős hideg széllal tartó idő volt.

12. Hétfő. Megizenvín a fővezér thihája, hogy a fővezér maga is javalja az tatár Chámmal, és Csaffer passával való szemben litelemet, azután penig hogy velem is szemben livín a vezér, ennek az Imperiumnak dolgairúl velem sok beszide liszen. Hintócskám-ban fogatván, mentem elsőben is a tatár Chámhoz, ki is vánkost titetvín alám, s maga eleiben ültetvín, nagy nyájjossan, és lábaim fájdalmáról való kérdekedissel excipialván, kezdette beszédit, melyre én is felelek, hogy Erdélybe való kijöretelemkor havasalföldiben téli időben is sátorok alatt livín, akkor romlottam meg, s azoltátúl fogva érzek lábaimban nagyobb alteratiót s fájdalmat; azután hoztam neki elő, hogy azolta, miólta Nikapoly s Plevne táján vele szemben voltam, a mikor engem a Duna mellett hagyott volt Nikapoly táján, maga penig Arnolt országra Pristine felé ment volt az akkor felvert német hadakra, a vezérek változati miatt az én dolgaím is roszabúl folytanak; hogy elébb hozzá nem jöhöttem, ez volt oka, hogy most is a vezér hirivel kellett cselekednem, egyébiránt most olyan reminysiggel jöttem, nem úgy mint uramnak eleiben, hanem többire mint apám eleiben, Isten után ő tülle várhatván több jót, és az ő szava által ezen a portán is dolgomnak jobbra való fordulását. Kire mondta az Chám. Az előtti két vezér idejében ő ide ki nem járván, s ide ki sem conserválkódván, szolgálni nem tudott, most penig ha a ve-

zérrel az én dolgaim felől beszélni kívánna is, tudni kell elsőben az tavalýi vezér: miben hagyott, mit adott az mostani vezér, micsoda ígéretekre fakadott, és mi kegyelmességgel volt, megbeszélvén azért neki rendel minden dolgokat, curiose hallgatta, és némely dolgokban, kivált az hol az erdélyiek residence tavalýi amotiója felől, és egyik fővezértül Vidinben nekem valamely háznak collatiója felől volt az szó, iterate kérdezte, mondván azt is, akkor tájban mikor vele szemben voltam, török végbeliekből is 24 zászlóm livín, volt akkor feles hadam, volt azután öt ezer is, tavalý volt három ezer, most kevesebbire szállott, de most is vagyon két ezer öt száz emberem, amely provisióval s költséggel az előtthi két vezérek tartották, azzal be nem érvén, az mit adtak is, az két három holnap alatt elkelve, az magaméval kellett osztán supleálnom, eddig kit nyereségből, kit rabok sarczából, kit más utakon, az mint tudtam a magam becsületiért hadakat, s kaput udvart tartottam, már arra erőm nincsen, Poserolecza vidéke is elpusztulván, had ottan többé nem teelhet, de nem hogy hadaim, de magam is Poseroleczán nem teelhetek, hanem kirem a tatár Chámot, disponálja az vezért az alább irt dolgokra, ha Isten segítsige által vagy Erdélyben, vagy valamely ellenség földin való palánkokban adja telelísünket, annál jobb nem lehet az mi részünkről is, ha penig az császár földin kell még ez télen teelnünk, másképen módot benne nem látok, hanem az gondviselisem alá bizott palánkokban, Poseroleczán, Rhámban, Jeni Palánkba és Galambvárában teelne bár ezerig való gyalog hadam, kiknek ilísek, fizetisek adattatnik úgy ki, az mint más Dunamellyíki praesidiariusoknak, az minémű Poricsa, Hersova, Vi-

diny, engem pedig a fővezér rendelne egy oly helyben, másfél ezered magammal, az hol beférnünk és az hadra jobban is vigyázhatnánk, rendelvén egy agáját, az ki egy ember és egy ló fejében a szükséges provisiót, az kívül élhetnénk, kiszolgáltató, Isten elhozván az tavaszt Sz. Györgynap tájba, újjobban vissza jönnénk erre az földre, a mikor az szolgálatnak is ideje lenne, avagy pedig ha ez a modalitás nem lehetne is és magamnak Poserolezán kellene telelnem is, bár csak ezerig való embert, kinek nagyobb része lovas volna, osztatná el a vezér más helyekre telelésre, az hol telelhetnének is, szolgálhatnának is hatalmas császárnak. Egy részit adhatná Mahmut Bég Ogli urmelli passa gondviselése alá, ki is in confiniis Albaniae, úgy mint Nisen belül Alacsakiszár, Uszlup, és Pristine táján kiteleltethetne, én is az oly hadak mellé magam Vethelyit rendelvén, egy részit kiteleltethetné az boszniai passa in confiniis Bosniac, száz más fél száz lovaszt az bujurdelemi passa is kiteleltethetne az Száva mellett. Ezekre monda az Chám. Noha beteges vagyok, de az király becsületiért holnap az vezérhez elmegyek, és mind az első, mind a második kívánságárául vele beszíllek, ha Isten adja vagy egyiket, vagy másikat véghez viszem. Ezek után, és az kávéval, serbéttel, rósavízzel, s füsttel való megbecsülésnek caeremoniái után ki jüvén onnan, mentem az l-fejérvári várba Csaffer passához a l-fejérvári szerdárhoz, útból azomba küldöttem emberemet az francziához, megizenvén, mennyiben volt beszídem az tatár Chámmal, kihez is a fővezér hírvél mentem, persvaclván azt nekik, minthogy a tatár Hám holnap szemben liszen az én dolgaim vigett ajánlása szerint, fordúlnának ma hozzája, fordúlnának hozzája, és a

király nevével szóllanának ők is nekie felöllem, nagyobb foganatját reminlenim.

Csaffer passával is azért szemben lívín a várban, sokáig complementekből, és a mi hírei voltak azoknak relatiójiból állott az beszid, superveniálván az Duna kapitánya Ali passa is, azután hárman magánossan maradván, hoztam neki elő régtől fogvást velem való ismeretségihez képest, noha én nekem mostani időben is előtte semmi érdemem, és szolgálom nincsen, de Istenért, s az réghi barátságért mind tanácsával éltessen, s mind a vezér előtt dolgaimat segítse, tudván azt, hogy szolgálhat is, árthat is, és a mikor a vezér valamit az én dolgaim felől determinálni akar, akkor ötet is hívadni fogja. Hozta elő az elmúlt télen való teledő alkalmatosságával, az mely ilist fermány nélkül adatott, az itt való teffterdárrel, hogy az ő parancsolattyára adták ki, már most az fő teffterdár kérdésbe veszi, és acceptálni nem akarja, az császár dolgaiban sok felé lívín az expensák, sem az l-fejérvári praesidiariusok, sem a furkátákon lívő furkátások, sajkások fizetéseiket az teffterdáron meg nem vehetik, az fővezér thiháját azért, Reiz-Effendit, fő teszkerecsit is keressem meg, a fővezér engem becsülettel látott, ő is szolgálni kíván, de ha igazán meg kell vallani, ezen az portán az mikor a tavalyi vezér ide ki volt is, micsoda volt az szó, (ő akkor Tömösvárott lakott) hogy tudni illik mikor Vidiny, és Nikápoly táján laktunk, úgy havasalföldiben is, az én hadaimtól rendeletlen dolgok mentek véghez, az ország mindenütt pusztúlt, valahová úgymond fordítják az Thököli király hadait az fekete tengerig, pusztán hadják inkább a lakosok helyeket, mintsem bevárják, és tavaly is az hol hadaim voltak quartély-

ban, mennyi panasz ment az fővezérre, magam tudom, sőt az vezér elmenetele után is az szegénység reá menvín, bizonyáglevelet kívánt, hogy a fővezér semmi panaszokat meg nem orvosolván, hadd meheszenek a császárhoz panaszlani. Ezekre volt elígsíges convictiójával való válasza. Nikápoly, s Vidiny táj-ján, és Havasalföldiben mint volt az telelisünk dolga, azután penig hogy Poserolezára szállottunk, tudja, sem ílisünket, sem fizetésünket úgy nem adták meg az császár ríszírül, hogy velle megírhattuk volna, ez volt az oka, ha a szegénységhez kellett is nyúlni, de minthogy mi azt magunk is által látjuk, hogy Fejérvárnak is így lívín dolga, csak Fejérvárnak is annyi az szüksége, hogy ha akarná is a vezér pro hic, et nunc, a kinek eleget nem tehet, azért ezen hadat is nekie tartani nem lehet, mint sem a had miatt az török nagy rendek előtt nekem becsültem elveszsen, jobb kevesed magammal maradnom, mint túllök megválnom, mint sem ezen porta is a mint provideálni kellene subsistentiájokrúl, ne provideáljon, én se tart-hassam, s az panaszok se szünjenek meg. Kire ő: Az török hadak telelisít tudom, az hová rendeltetnek is, a föld nípinek panaszra okot nem szolgáltathatnak, a mit a föld nípín vehetnek, jó, de azon kívül az magokébül toldják, s magok pínzin tartják magokat, de azt ne mondjam, mert a török nemzet előtt becsültem vagyok, ő is hozzám jó szívvel vagyok, a mint feljebb is mondá, más kapukat is keressek meg, kire én sugva insinuáltam azt az modalitást az telelisben, a mint a tatár Chám előtt is representáltam. Kire ő is felelé: Pek makul. etc. Ezzel elbúcsúzám tülle, s menik azután a fő jancsár-agához, ki is több utánna lívő jancsár tiszteket, s azok között a tavalyi

l.-fejérvári jancsár agát, s az ki most ben marad a várban, azt is elő kívánván, azoknak jelenlétben becsülettel látott, sokáig voltam nálla, insinuálta, hogy ő tavaly Konstanczinápolyban Szejman passa volt, az mikor penig Karamusztafa passa vezérnél Eszéknél voltam, ő akkor annak a vezérnek maturacsi pasija volt, s engemet igen ismer; mint afféle újj, és alacson rendbül nagy méltóságra felment embertül voltak értetlen kérdések is, mondván a többi között: Hajzler nekem mostan kedveskedik-e, gazdálkodik-e valamivel? minthogy elbocsátottam az török nemzetnek ilyen nagy ellensigít, úgy értette az szendrői Mahmet pasától, hogy nekem itt Landor-Fejérvár alatt való litiben Hajzler levelet irt, az a levél mirül szólhatott. Volt azon kívül olyan kérdise is, az mikor Erdélybül kijöttem, úgy értette, ötven szekér aranyat hoztam ki; mind ezekben meg volt a felelet, secundum indiscretionem ejus; vettem eszembe a több jancsár tisztek mintegy sajnállották ezen kérdiseit. Ezek után elbucsuzván, jöttem vissza az vezér mellett livő sátoromhoz, az hová is csak hamar érkezének hozzám az francziai urak, jelentvín, hogy az tatár Chámtül jöttek, és az én intimatióm szerint vele beszéllettek, előttök is ajánlotta magát, hogy az fővezér előtt holnap sincere premoveálni fogja dolgomat, beszillettik, ejtett előttök olyan szót is az tatár Chám, hogy még a vezér sem tudja, hol lisen telelíse, és a midön Hems-kereket az hollandusok követtyít, ki tavaly ilyenkor jött vala ide az tavalyi vezérhez, hozták volna elő, hogy az fr. o. olyat ír nekik, az császár mellett livő Kajmekamhoz ment volna Hems-kerek azzal a szóval, hogy L.-Fejérvár alól confusióval ment volna el a nímét tábor, az nímét császár propositiói az békesség

dolgáhan nem lisznek ezután olyan kevillyek, persva-
deálván az császárnak, bocsátának ötöt vissza azon az
uton, a melyen bement volt, és hiszi Istent, adducet
honestiores pacis conditiones, azért úgymond a fran-
cziák nem tartanak illendőnek az francziai királynak
ilyen győzedelmiben, az livin ellensége az francziai
királynak is, az ki ennek az birodalomnak, annyi fran-
czia vér omolván ő írettek az interveniált harezokon,
és ezen török birodalom ellenségének ilyen distractiót
causalván az francziai király, ha ezen a kapun, a
melyre elment, bocsátanak vissza, nem volna jó con-
sequentiára való dolog. Kire felelt az tatár Chám.
Míg a vezér Drinápolyban vissza nem mígyen, az a
dolog nem lehet, ki tudja penig, még a vezér is hol
teél. Mondák a francziák azt is, nem continuálhatták
a tatár Chámmal való beszideket, mert a vezér thi-
hája superveniált, s abban kellett hadni beszideket.
Szeles s essős, és éczakának idejin hideg idők is jár-
ván, valamely föld-viskót csináltattam, éczakára ab-
ban szálván, benne háltam.

13. Kedd. Idejin reggel küldöttem Zulfikár Effen-
dihez, az ki az protoculomoknak, s lajstromoknak con-
servatora, s ez az, a ki Bécsben is járt követségben
Skerlettel L.-Fejérvárnak az nimettül való megvété-
lekor, requiráltam Sándor uram által, ő is patroci-
náljon a fővezér előtt dolgaimban, küldöttem meg
neki az magyarországi, és erdélyi athnameknak pa-
riáját, úgy némely vezérek idejebeli hadaim fizetése,
s provisiója felől szólló nimely fermánokat is. Primo
proponálván az hadaknak fogyatkozásit, és megszű-
kült állapotjokat ekkoráig, hogy ily szemtelenül nem
kellett solicitálni, okai ezek valának, hogy vagy el-
lenségstül, vagy rabjaim alkalmatosságával valamics-

két szerezhettem, vagy nyavalyás feleségem is holmi költségecskét hozván magával, azzal kellett kitoldoznom hadaimnak fogytatkozását, mert a mint a teffterekből is kitetszik, annyi számú léleknek két óra való iléseket jó, ha kiadták, s hét nyolcz napig kellett őket tartanom, de már mindenemből kifogyván, nincs mire kezeimet vetnem, vagy szemeimet forditanom, egyedül csak az császár kegyelmességire szorúltam. Kikre felelt. Én az király dolgait jól tudom, ő volt oka Bécsben három esztendeig való rabságomnak, és oka az török birodalom elveszésinek, jól tudom, mit beszil az világ, és mit csinál. Bécsi rabságomban is sokat szóltam a király felől, mikor Erdélyben bement, akkor ha az praedán nem kapott volna, az országot megtarthatta volna, de csak az praedának esvín, nagy kincsel jött ki onnan, azután mikor Tyuprili Ogli az harczon martýrrá lett, egy halomra fel állott, az harcztot onnan nízte, és ő szaladott meg, ihon Jagodina felé is hadat nem küldött, most is hatalmas császár hadai Tömösvár felé ilést vittek, és szolgálatban vadnak, az fejedelem hadai semmit sem szolgálnak, ők is penig semmi szolgálatban nem tanáltattak, azért mikípen szólhassak mellettetek, mert valaki ellenkezőt mondana, kellene oly dolgoknak lenni, az kivel bedughassam a száját. Kire volt feleleti Sándor Gáspár uramnak. Erdélyből hogy kijött, kéntelen volt vele, mert az egész német ármádát magára huzta, mennyi kincset hozott ki, vannak itten az erdélyi urakban, azok istenekre, lelkekre megmondhatják, és azoknak vallásokból ki fog tetszeni, hogy azok hazugságok, az kikkel én vádoltattam előttök, az mi az harcztot illeti, másfél száz, vagy két száz lúval voltam az harczon, magam erejével mit harczol-

hattam volna, de még sem szalattam először, sőt az szaladókat meztelen fegyverrel tartóztattam; az mi a jagodinai sáncz dolgát illeti, oda száz más fél száz lovasomat küldtem, de Ismael passa onnan elmenvén azután harmad napig az én hadaim ottan mulatoztak, nem livín mit enniek, kintelenek voltak eljöni, most hogy az ellenség L.-Fejérvárat megszállotta, Rámot az török pusztán hagyván, oda Muhafezetemet vittem, Jeni-Palánkon mind kurucz praesidium vagyon, Galambvárában is magam praesidiumait tivín, álgyuimat helyeztetvén, az várat is erősítettem, magam az Dunán hajón subsistáltam, s úgy vigyáztam, mert ha ezeket a vigyázásokat el nem követtem volna, az ellenség az vaskapun is penetrált volna, mostani expeditiókat penig, magam itten livín, mind thihája előtt, mind mások előtt mutattam magamat, vártam mit parancsolnak, de a mint észre vette, ezen útból szántszándikkal hadtak ki bennünket, hogy császár szolgálatjában ne tanáltassunk. Kire felelt. Nem kell mindenkor parancsolatot várni a szolgálatra, a Duna mellett való állapot nem nagy szolgálat. Kire felelt Sándor Gáspár uram. Ez ily szolgálatra, mint a tömösvári út, erővel nem köthettük magunkat, a Duna mellett penig nem hallotta-e, hány izben vertek fel hadaink ellenséget? Kire felelt. Hallottad-e úgymond Haszan aga valaha ezen a kapukon, hogy én ilyeket valaha a fejedelem ellen szóllottam volna? Kire az én tolmácsom Haszan aga felelt. Nem hallotta. Erre Zulfikar Effendi. Mellette sem szólhatok ugyan a fejedelemnek, mert ratiókkal nem állíthatom mellette való szólásomat, én egyenes és igaz ember vagyok, és egyenesen beszélek, ha az fejedelem ide jött volna is, ezeket beszílettem volna, de ha az thihája előtt

beszüllem, mind egyet tesz, azért beszéllek keserűven, hogy eztet jól megértsitek, és idén legyen az vége. Ezek után declarálta Sándor uram. Elhiszem, hogy sokan okozzák az fejedelem hadát, hogy ezt az földet ők pusztították, de az ellenség kétczeri ide való járásával mindent elpusztított s elhajtott, ez lóvin sedes belli, az sok fel s alá járó had, az emíszette meg, és ha szabadságot adnának is a kurucznak, az egy kulemiczán kívül nem találna, mit vihetne, azért ha mit vitt is, az nagy éhség vitte reá, hogy valami kulemiczát vigyen, hogy élhel meg ne haljon, s ezért van az a nagy kiáltás. Kire felele. Semmivel nem tartozik nektek az a paraszt ember, hanem a császárból adnak. Kire Sándor uram. Ha a császárból adnak, abban is nagyon könnyű mód, mert talán azért sajnálják az ílsnek adását, hogy sokban telik felhozása, a mennyi pénzben telik a török császárnak öt ezer kilája L.-Fejérvárott, annyi pénzben Nikápoly s Vidiny táján telik tizenöt ezer kilája, és így ha az hadakat a tájjikára rendelik, annyi költséggel a mennyivel L.-Fejérvár tájjában improvise tartják, Vidiny tájján egész contentummal kiteleltethetik, akkor a fejedelem maga fejire vállalja, ha panasz lészen ellene, és a hadat meg nem zabolázza, ha pedig hűségünkben, vagy szolgálatunkban restségünk miatt nagyon kétségtek, mutassatok helyt és alkalmatosságot, tehetségünkhöz, s erőünkhöz képest az hol egy török, ott egy kurucz is hatalmas császárért jó szívvvel meghal. Kire felelt. Találunk helyt, az hol mutathatunk szolgálatra való alkalmatosságot. Kire Sándor uram. Ha sem itt nem szolgáltunk volna is, és nem szolgálhatnánk is, tetszett egyszer az Muszurman nemzetnek ezt az igyet maga protectiója alá venni, ime

az Erdélyre, s Magyarországra szöλλő athnámék, ime Szuliman passa assecuratiója az fizetés iránt, ime az fermány az ílís iránt, magok hitiért, muszurman nemzet becsülletíért, s méltóságáért cselekedjetez tehát, kikben nagyságod informatus nem livín, ime kezinél hagyom, kiket is jó szívvél acceptált, s magánál hagyott.

Ezek után ment Sándor Gáspár uram Skerlet uramhoz, relatiót tivín az tegnapi tatár Chámmal való, Csaffer passával, jancsár agával, és mostani Zulfikar Effendivel való discursusiról. Felelt Skerlet. Miror istos homines, quod sint ita obstinaces in quibusdam suis opinionibus, fors ex aliqua antipathia erga christianos, satis enim dixi, et inculcavi Dno Zulfikar Effendio, quod princeps non sit causa belli hujus Lándor, et aprobo verba, quae dixit princeps Chamo tartarorum, oportet ut ea clarius adhuc supremo vezirio repraesentet, et satius est, ut hic in praesentia celsissimi principis decidatur, et determinetur aliqua provisio de militia, et si aliqua confusio deberet emanari inter militiam, satius esset ut absentes ibi, et hic praesentes fieret, quam inter illum tumultum reperiretur, quia sufficiens provisio non fiet, prouti nec sperare possumus, condolet sorti Principis ne post longas expectiones, et tantas perpessas miserias finis nullus, et eventus negotiorum horum sit, ferocitates enim sunt, quae narrantur de militia principis, prouti domini Csatrapatra Ogli Achmet Begii Effendius retulit, spectatores inquit eramus, quomodo kuruczones stricto gladio miseram plebem jugulabant prope Guvercstilimb. Ad quae Dominus Sándor respondit. Non miror vel et ipsum dominum Csatrapatra Oglium talia loquentem, quia ipse erat mediator perditionis principis mei

inter defunctum Serenissimum ducem Lotharingiae, et Szerascherium Sejtan Ibraim passam, qui vel resignationem personae principis mei, vel e vivis sublationem laborabat, haeret adhuc scintilla zeli illius in corde ipsius, scio bene, retulit etiam quod in transitu Jeni-Palankam inviserit, et nisi centum quinquaginta praesidiarios Principis ibidem numeraverit, ubi sexcenti complete omni tempore reperiuntur. Ad quae Dnus Skerlet. Si militia principis ventillaretur reiectis turcis, tartaris vel rascianis, quot numerorum componere posset? Ad quae Dnus Sándor. In militia principis neque tartari, neque turcae reperiuntur, rasciani valde pauci, sed ita rigorese seligi et sequestrari non potest, quin duo millia solertorum armatorum reperiuntur, et ausim dicere, absit jactantia verbis, ducenti kuruczones contra trecentes labanczones semper cum aviditate pugnant. Ad quae Dnus Skerlet. Dne bene scio, militia haec est veterana, experta, et miseriis assveta, sed isti non vos introducent in aliquam terram, quam incolant, quia cathgorice dicam, est vezirio ab incolis, si kuruczones ad nos pervenire fecerit, nostras domos, superlectilia, et omnia quaeque habemus, kuruczonibus relinquemus, et fugemus, adeoque de hoc cogitare non potestis, sed hic vel in Pancsova, Jeni-Palanka, Bujurdelem, forte et hic dabitur pro celssissimo principe aliqua provisio et aliqua pecunia, sed non in ea quantitate, ut posset satisfacere militiae, Chamus tartarorum, bene scio, quod sit amicus principis, et libenter patrocinator ipsi, quia et illi similia objiciuntur, quod multos sumptus impendat in tartaros, et pauca servitia praestet, vezirius est homo bonus, tractabilis et compromittit, sed alii ministri eundem facile iterum ad contraria disponunt, in generalibus libenter

inservio, ut accommodent principem, sed ad particularia sine ipsius scitu non condescendo, est discursus de demolitione Gyulae, nonne ibi posset vivere militia principis, si ipsis proponeretur. Ad quae Dnus Sándor. Jam est discursus de demolitione Gyulae, si princeps acceptaret locum illum, traderem locum quasi perditum, et de conservatione desperatum, eo minorem facerent de ipso provisionem, et perditio istius esset occasio rixae erga principem, quia moderna demolitio, vel perditio tanti nominis loci constat magnam rationem unius vezirii, hoc jugum injiceretur in collum principis mei, adeoque non potest fieri. Ad quae D. Skerlet. Dne, si ita fieret provisio quaedam de turcis, quare non posset fieri, sed ab alia parte habet fundamentales rationes, sunt mille reflexiones in negotio principis, certe ego bene volo principi, et militiae ejus, quia sunt christiani, et inservimus uno imperatori, inter omnes ministros libenter promoveo negotia, et interesse Principis. Kire Sándor uram is ajánlotta magát, hogy ha az porta fog valamit gratificálni, én is neki abbúl gratificalok. Az havasalföldi vajdának irandó levélről beszélvén, arra felelt Skerlet uram. Dne, in nuperimo discursu tantum concludebamus, et non conclusimus, expectabamus Janokium, per eundem mihi faciet relationem de discursu Principis. Ad quae Dominus Sándor. Celsissimus princeps omni momento expectat ipsum, et non comparet. Ad quae Skerlet. Apud me etiam dudum non fuit. Item : Horvát Ferencz uram által insinuált dologra azt felelte Sándor uram, ha magam szembe liszek vele, választ adok, a dolog pedig est anglico gemente etc.

Mai nap estig a tatár Chámnál lívén a fővezérnek conversatiója, kisé estve jött ide az maga sáto-

raihoz is, azért az tolmácsot Haszan agát a szokás szerint a thihájához küldvín, mihent meglátta, mingyárt mondotta neki, megtetszik úgymond, hogy az fejedelemnek az tatár Chám jóakarója, és igen szereti, vára kozzál a sátoromnál, a vezérhez bemegyek, és előhozom a fejedelmet, egy kevéskori vára kozása után azért thihája kijött a vezértől, izente általa a vezér, hogy holnap velem szemben kíván lenni, és hogy ez után is így lígyen, mint eddig, hanem valamikor akarom, s kedvem tartja, hozzá mindenkor elmehetek, nyitva előttem a kapuja. Én úgymond ennek a török birodalomnak árvája vagyok, nem úgy lát, s nem is úgy accomodál mint más vezérek, hanem jobban velem minden szükséges dolgokrúl confidenter kíván beszillení, intimálván azt is, hogy felmegyen az vár ár kánál lívő sátorához, nem praefigál abban terminust, az mikor akarok, akkor menjek fel, és száljak az fővezér thihája ottan lívő sátorához, vagy liszen ottan a thihája, vagy nem, hirt adván elsőben a vezérnek oda való menetelem felől. Szép idő volt.

14. Szerda. Ebíd után felmenik az vár ár kánál, és köfalainál lívő vezér sátorához hintócskán, az hol is elsőbben is szállok a vezér thihájának ottan lívő sátorához tanáltam ottan Skerlet úramat, kivel is a hirekrúl, s egyéb dolgokrúl beszilgetvín, jöve ki azomban a fővezér sátorábúl az thihája is, kérdezősködvín egészségemrúl, és complementizálván, jött ki azután a vezér sátorábúl a kapucsilár thihája, invitálván az vezér nevível az audientiára, oldalas, köviceses, és dombos helyre kelletvín felmenní a vezér sátorához gyalog, nem kicsiny difficultással, és mások segítségével mehetik az vezér színe eleiben, látván az járatban való difficultásimat, mingyárt köntöse csókolása

alkalmatosságával az maga ülő helyin kívül az kelevethez kívánta közel való leülisemet, de én tovább állván, azután leültetett maga eleiben, a Reiz-Effendi, Bás Teszkerecsi, és Mechonpcsi Effendi livin csak jelen az ministerek közül, a többi mind csak maga a belső szolgálói, s icsoglanyai livin, kezdé el elsőben is azon szavait. Az egyenlány napokban hogy nem hivatott, sokféle foglalatosságai s bajos dolgai okozhatták, azért ezután mikor kedvem liszen, bizvást elmehetek hozzája. Kire én is. Ilyen nagy birodalom ministerinek hogy nagy és sokféle dolgai nem volnának, az tudni való dolog, hogy vagynak, hogy pedig engemet maga szemílye eleibe bocsát, és hozzám jó affectióját mutatja, Isten áldja meg érette. Kezdé el osztán ezek után azon szerint, hogy engemet és az én hadaimat, akár erdélyieket, akár pedig malcontentus magyarországiakat, a kik mind az császár, mind az én szolgálatomra alkalmatosok, conserválni és más vezérek felett jobban is accomodálni kívánja, hanem kívánsága az, hogy hadaimat afféle alkalmatlan emberektől, tolvajoktól, kik ennek a földnek lakosiból állván, és máskípen nem ilhetvén, az én hadaim közé egyvelítették magokat, és a föld nípinek azok tesznek több kárt, expungáljam, válogassam meg az oly emberektől hadaimat, mivel az olyanok miatt az sok suplikációnak s panasznak is szüneti a vezér előtt ninesen. Itt hozá elő osztán, hogy Haszán passa palánkjánál fogtak el a törökök valamely tolvajokat, s kinek egyike kurucznak mondván magát, a midőn jobban examináltatta volna a vezér, megvallá, hogy kurucz volt, de elsökvén, és lovakat lopván Haszán passa tájján úgy akadott kézben, a vezér mint afféle tolvajt fel is akasztatta. Kire én mondám. Istennek

hatalmasságához és szabados uraságához tartozó dolog, hogy a világi emberekben, kiket felmagasztal, s kiket megaláz, én is szegény fejem mind nemzetsígemre, atyámra, anyámra nízve, mind pedig a hatalmas török nemzet protectiója által ki voltam, és mi csoda méltóságra mentem volt, s most mire jutottam, azt a fővezér is tudja, mely állapotomban is nem voltam importunus az porta ministereinek, de mióta erre az országra bujdostam, az előtti vezérek idejében accomodatiónk, s provisiónk a mennyiben volt, a mellett mind hadaimat kevesíteni, mind penig magamat extenuálni kintelenítettem, kiről tehetnek bizonyosságot az landor-fejérvári tisztek, hogy holmi portékámnak elzálogosításával kellett magamat s hadaimat conserválni, mivel hogy egy téli provisiót, vagy egy nyári szükségre való ilést annyit adtak eddig, az kivel két három hónapig is nehezen érhattük be, az többit pinzel, és mindenek eladásával kellett supleálni, s azért azolta 'hogy ez előtt Musztafa passa idejében nigy ezer emberem, Kupruli vezér idejében öt ezer emberem, a mikor Drinápolyban voltam, annak a vezérnek idejében is nigy ezer emberem, és az tavali vezér idejében is három ezer emberem volt, de az is minden nap fogy, és csak két ezer öt száz számra szállott, hogy ha valamely panaszok estek is, az szegénységéhez kelletvín nyúlniok, oka ez volt, hogy nem volt provisiójok, az kivel subsistálhattak volna, nem hogy ennyi embernek, de csak két három száz embernek is tartására nekem erőm nincsen, és úgy tudja a vezér, hogy én tized s huszad magammal is az porta hűségiben kisz vagyok megmaradnom, és szárnyaihoz ragaszkodnom, de az eddig való formán hadat nem tarthatok. Az mi penig illeti az én hadaim

magyarokon, és erdélyieken kívül, egyéb nemzetből álló embereket, annak előtte nekem török s tatár hadaim is livín, azokat mind elbocsátottam, ha ráczokat fogadtam is hadaim közé, okozták az előtti vezérek parancsolási, mert Drinápolyban litemben is bizonyíthatom az mostani Reiz-Effendivel, és Csauz passával, minthogy azok akkor is ministerek voltak ezen a portán, az volt parancsolatom, hogy aféle utakat-álló, s törökországban kárt tévő pandurokat is, kiknek akkor fejek Iszmail nevű volt, gratiát adván nekik, befogadjam, és a vezér is azután maga riszirül gratiát ad Iszmailnek, és a féle pandúrokból álló hadaknak, de az kik afélék voltak is hadaim között, azok mind elementek, hanem nem tagadom, vadnak végbeliekből álló ráczok, kik nem ennek a földnek lakosai, hanem eleitől fogva fegyverviselők voltak török zászlók alatt, járván bikessíges időben is, kik a mikor az vaskaput Hersovával s Veriszlánál obsidione mediante capitulálván a benne livő hadak, akkor állottak volt egy-néhány százan hűségemre, azokat is az akkori fővezér jancsár agából lett fővezér Kocsa Musztafa passa parancsolatjából fogadtam meg, s tartottam ilisível s fizetisível az császárnak, hogy penig lopó s rosz ember ne tanáltathassék az én embereim között is, azt nem mondom, mert aféle rosz ember minden hadak között tanáltatik, de én az olyaknak soha sem patrocínáltam, sőt az gonosztívőt példássan mindenkor megbüntettettem, eleitől fogva az vezéreknek supplicáltam, és mostani vezérnek is rimánkodom, vagy maga eleibe vesse hadaimat, vagy penig más commissarius agája által mustrálja meg, akkor meglátja kik lesznek hasznosak, s kik haszontalanok, denominálja az számot, mennyit tartsak meg, és azokat

osztán accomodálja úgy, a mint hadat szoktak tartani, hogy mind lovas s mind gyalog subsistálhasson, vagy engem mentsen meg ettől az bajtól, kicsiny becsületemet ezen a portán ez miatt ne veszesse el, és ha a vezírnek a líszen kegyelmessége, s az mint mondja, azt kívánja, hogy a földnípe gyarapodjék, szaporodjék, cselekedje azt, hogy az kezem alatt való palánkokban hagyván ezerig való nípét, s azokat is mind gyalog, s azoknak ilísekrül, s fizetésekrül dispositiót tivín, mint más Duna mellyéki helyekben lévő praesidiariusokrül, a minemü Poricsa, Hersova, s Vidiny, az többivel engemet is magamat vigyen oly helyre, az hol subsistálhassak, ment Poserolczán magam sem teellehetek, és nem élhetek. Mind ezeket patienter meghallgatván az vezér, hogy úgymond, ő az én szavaimnak hitelt ad, és nízni s mustráltatni hadaimat nem kívánja, akár két ezer, akár két ezer öf száz, akár rácz, s akár egyéb nemzet ligyen, csak mind hatalmas császár, mind az én szolgálatomra alkalmatossak legyenek, gondjokat viseli ő az hadaknak, fogyatkozást hogy szenvedjenek, nem engedi, és nem illenék hatalmas császár méltóságához, hogy ez kevés számú hadat, sőt ha többre augeálódnék is, számok nem tartana, vagy nem tarthatná, és ha kintelenitetnének másutt kenyeret keresni, de nem csak gyalázatjára, hanem kárára is volna ezen imperiumnak, ha az ellenség közzé mennének ezek a hadak, ezeket csak azért jelentette, hogy consoláljon, és velem megesmértesse, hogy mind magamnak, s mind hozzám tartozóknak gondunkat kívánja viselni ez a porta. Megköszönvín azért ezekután kegyelmességét, insinuáltam, hogy volna egy két titkos szavam vele, ezekben és az következő dolgokban is Skerlet

uram ezen porta universalis tolmácsa livin tolmácsom. Primo. Repraesentáltam előtte, hogy nem csak Magyarországon s Erdélybe, de az széles világon is hire vagyon, hogy az német császár az török császárral leendő tractátusokból engem excudálni kíván, nekem pedig a török császároktól micsoda fundamentum, diplomáim, és biztatásim vadnak, azt az fővezér maga is jól tudja, az német császár deványában az a szó, készebb inkább az elnyert országának nagy riszit visszaadni, mintsem engem az ily tractátusokban includálni, és elhiszem azt is, hogy a német császár, mind a francziai király ellene, és colligatusi ellen való progressusira nízve, s mind pedig azért, hogy L.-Fejérvár alól szígyennel, s confusióval ment el az német császár armádája, ezután honestiores proponet per mediatores suos pacis propositiones portae otomanicae, kirem azért a vezérnek, legyen reflexiója az én hűségemre, és az athnámekra, és ha arra mígyen az dolog, hogy valóságos tractatusra fakadnának a dolgok az két császár között, akkor engem is hivasson Drinápolyban, én mindenemet oda hagytam a török nemzet hűségéért, folytassa úgy ezen dolgot az porta, hogy ha legalább azt nem assequálhatom is magyarországon, a mit reminlettem, de legalább örökségemtől, dominiumimtől meg ne fosztassam, kire mondá a vezer, hogy hatalmas török császárt, és azt az nemzetet sem hitek, sem cánonjok nem engedi azt, hogy az békesség dolgában excluso me tractáljon az német császárral, és az békesség dolga is még távul van, de ha szinte arra mennének is az dolgok, akkor engem hivatni fognak, és assecurál, hogy magyarországon livő praetensióimban, s örökös dominiumimban való satisfactioimon kívül az némettel concludálni,

és végezni nem kíván, kiért köntösit megcsókolván, megköszöním neki. Volt szó ezután az francziákról, hogy a svéciai király, és római pápa töltik magukat mediatoroknak az német császár és az francziai király, úgy az angliai király és hollandusok között, ennek előtte is Kupruli vezér idejében Sándor Gáspár uramat az ő hírével küldvín el a francziai királyhoz, ő volt akkor is egyik végünk mind a vezér riszírül, s mind a magamétül, hogy fundamentalis informatiót hozzon, kire Kupruli vezér fermánt is adott volt, hogy az tengeren által a török császár birodalmában mind bátorsága s mind alkalmatossága meglehessen, az francziai királynak ebben a campaniában livő győzedelmeit, úgy az világ dolgát mint folyjon, jó volna most is circumstantialiter kitanúlni. Én most is kisz vagyok egy értelmes embert ezen dolgok vígett küldeni, csak lehessen praetextusom, mert ha az fővezér levelit is vinné az én emberem az francziai királynak, a kiben aggratulálna legalább victoriainak, úgy inkább meglehetne, és az francziai orátor sem impediálhatná, az ki ilyet másként sajnálhatná magára nízve. Mondá erre a vezér. Approbálja ez iránt való gondolkodásomat, praetextust könnyű tanálni, az mely emberemet Francziában kívánnám küldeni, küldjem Drinápolyba, az mikor ott líszen maga is etc. Ezek után hoztam elő az erdélyieket, hogy ezek a mellettem valók vívín remínsíget a vezér minap Orlai uram által lett resolutiójáról, remínlvín, Isten a porta újjabb birodalma alá adja újjobban Erdélyt, kívánnak újjabban confugiálni az fővezérhez. Kire monda. Az mikor akarom, s alkalmatosabbnak látom pro mea discretionem, hivassam fel őket, az vezér szembe líszen velek, és a mi propositiójok líszen, velem közli, s vá-

laszt sem ád az én hirem nélkül. Ezen audientia végezödvén ilyen formán, miként a vezér sátorából kijöttem, hintómra ülvin, vissza jöttem szállásomra, magam is lábaim erőltetisivel gyengébben livin, ide-jin lenyugodtam. Szép idő volt.

15. Csőtörtök. Zulfikár Effendihez küldöttem vala újjabban Sándor Gáspár uramat, követvín alteratio-imra nízve, hozzá nem mehettem, vissza adván ő kegyelmének azon leveleket, kiket az minap vitt vala hozzája, csendesebben beszílett, mondván: Ezek szép levelek, szép igazságok, de mi haszna, ha még ezekben semmi nem tölt, ajánlotta azomban magát, hogy kíván szolgálni, és jó szívvel is lát, ha hozzája megyek. Jöttek azomba az francziák hozzám¹, kiknek relatiót töttem az mi illendő, az fővezérrel lött beszídimben, és ezen a portán livő dolgaimnak folytatásiban, egyéb dolgok is hozódtak elő, kikre mondották. Mind addig is már ők az én dolgaimban a fővezért nem aggrediálhatják, még ezen ajánlásihoz kipest meglátják, mire mentek a dolgok, egyébiránt ha ajánlásinak embere nem liszen, kisék mindent elkövetni az én dolgaimban, és a vezért keményebben is aggrediálni, minthogy a királytól parancsolatjok is van felölle. Estve felé Skerlet uram is jöve látogatásomra, világosítván újjabban az vezér között s közöttem fenforgó beszídeket, mondván azt is, hogy ez a nemzet azért kívánja accomodálni hadaimat, s ajánlja annyira magát, hogy fél attúl a vezér, hogy ha elpártolnak, s az ellenség közé mennek, azon dolog az imperiumnak nagy kárára lenne, melyet énnekem ez előtt is megjövendelt, s remínli, hogy most jobb karba veszi ez a porta hadaimnak intertentióját. Szép idő volt.

16. Péntek. Egy tatár Imrize jött vala hozzám, egy nímet rabot hozván előmben, kit ez napokban fogtanak volt Lugos¹ tájján, Karansebesről küldött volna Veterani huszon ötöd magával, de nem alkudhatván meg felette az tatárral, vissza vitte.

Reggel küldtem vala Sándor Gáspár uramat az Reiz Effendihez, kinek is megköszönni a vezér előtt való hasznos munkáit etc. complementel intimálta azt is, a mikor ideje volna, látogatására elmennik. Kíre felelt az Reiz Effendi. Ide ne jöjön a fejedelem, én már jól tudom a fejedelem dolgait, én most is azon ember vagyok, a ki ez előtt voltam, s a fejedelem is azon fejedelem, itten nagy, és sok dolgok vadnak az változások miatt, minden embert mindenkor újjobban, s újjobban kell informálni, az ember maga dolgát is alig győzi procurálni, vannak nem jó akarói is a fejedelemnek, míg az ember a fejedelem dolgairól rendre informálja az ministereket, addig az gonosz akarók sinistre informálják, az hadaknak procurálandó írás iránt ad interim is ajánlotta magát. Innen ment ő kegyelmé Csaffer passához. Praemissis complementis abutrinque etc. Proponálta: az vezérnek specialis két intimatiója van a fejedelemmel; egyik: hogy az hadakat nem kívánja az vezér eloszlattni, mindazáltal a fejedelem a maga hadait megválogassa, és meghánnya, hírcuzokat közöttök ne szenvedjen. Secundo: Az hadnak csintalanságot csinálni ne engedje, hanem inkább ezt a földet gyarapítsa, és a szegénységet megteleptse. Az fejedelem jó szívvvel engedelmeskedik az vezér parancsolatinak, de nagyságodat kéreti, míg determinative kiadja, és a vezér elméjít a fejedelem hadai Kislakji iránt, hogy valami excessusokat ne tehessenek, csak ad interim is vala-

mi ilést rendeljen. Az hadat is jó szívvvel meghányja haszontalan, s alkalmatlan magyart nem tanálunk, ráczba tanáltatik circiter másfél száz, azok is Dunán túl valók, ezeket sem fogadta volna a fejedelem, ha mind Kocsa Ali passa Drinápolyban litekor a fejedelemnek committálta, mind már előtte való vezérek, hogy az elállott bulgárságnak, és ráczságnak az porta nevével is a fejedelem gratiát és generalis amnesziát hirdessen, szabadossá tivín őket akár kurucz hadak, akár törökök közzé álljanak, akár letelepedjenek, hogy ezzel avocaltassanak az ellensígeskedéstől, és a tolvajlástól, az mint Sztrael is megtanálta volt a fejedelmet, egyedül csak a feleségének restitúcióját kívánta, melyet is megigért volt ugyan Kocsa Ali passa fővezér, de procrastinálván megadását, amaz is dolgárúl provideált, ha azért ezen ráczokat elbocsátjuk, ezek mind fegyveres emberek, és a földnek csinnyát jól tudgyák, ezekből mind hirczúzok lesznek; azért jövendőben ha valakit fognak el közülök, ne vessék szemünkre, hogy kuruczból állanak az tolvajok, Nagyságod előtt igen protestálunk. Kire Csaffer passa. Azoknak a ráczoknak elvágjátok-e a kezeket, kiket elbocsátotok? Kire Sándor uram: Vétkeket nem ismerjük, azért el nem vágjuk, hanem épp kézzel, lábbal bocsátjuk el. Kire Csaffer passa. Én tegnap valék a vezérrel beszíden, de ezt nekem elő nem hozta, hanem hogy a fejedelem teffterbe vegye maga hadát. Azért csak vegyíték teffterben külön az magyarokat, külön az erdélyieket, külön az ráczokat, és először is hozzátok hozzám a tefftert, magam viszem fel a vezérnek, és mindeniket eligazítanak, tovább is ajánlván magát etc.

Innen ment ő kegyelme a vezér thihájához ha-

sonló propositiókkal, ki is hasonlóképen felele, hoc addito, hogy egy agát exmittálnak a fejedelem embe-
rivel, és teffterben vivín a hadat, és mindenféle ren-
det, azoknak számokhoz képest a vezér hat óra való
provisiót teszen. N.B: Az Reiz Effendi szavai ezek is
valának. Az vezérnek megmondottam, a törökök sok-
féle arznalokat adnak a kuruczok ellen, ha azok mind
igazak, a miket irnak, miért laknak a kuruczokkal Po-
serolczán, vagyon Jagodina, Basiczina, Haszán passa,
és Kollar palánkok, azok pusztán állanak, oda nem
mennek lakni, hanem Poserolczára sietnek a király
mellé, azért hazugságnak gondolhatni panaszokat, ha
penig igazak a panaszok, volenti non fit injuria, miért
laknak ott.

Innen ment ő kegyelme a Csauz passához, pro-
ducálta az Temeszakot, melyet adott volt a török 15
marhárul, hogy az több ökreit harmincz, harmincz öt
napig őriztik, és az ellenségtől megoltalmazták, azért
az hamisan informált jancsárt Csauz passa megdorgálta.

Az vezér thihája Sándor uram előtt való szavai-
hoz képest küldöttem vala újjobban Haszan agát
hozzája, hadaim revisiójára küldendő agáért, bemen-
vín thihája a vezérhez, hozott ki ilyen választ. Az
fejedelem dolga, úgymond, nem olyan mint más török
palánkoknak, vagy hadaknak dolga, mert hatalmas
császár egy királya szavának hiszen a vezér, s meg-
becsüllí, és a mint mondotta, a király két ezer ötszáz
emberire rendelist is teszek a Dunán való hajókrul,
az fermánokat megfogják írni. Izente azt is a thihája,
hogy az athnaméknak s egyéb leveleknek pariáit,
kiket Sándor uram vitt vala oda, megolvasta, és a
vezérrel is mindeneket megértetett, igen nagy funda-
mentummal kötötte meg, úgymond, az hatalmas török

császárokat, és ezt a mi nemzetségünket igen lekötötte a fejedelem, hadaim számára valamely ílést, és abát vásárolván, egy hidason indítottam le a Dunán Poserolcza felé, de szerencsétlenségig érte, mert a hidas a visniczei malomban ütközvén, elsüllyedett, s a rajta való jószágban is feles kár esett. Szép idő volt.

17. Szombat. Noha az éczaka, hogy reggel felkeltem is az lapoczkaímban és a derekamban érzetem valamely alteratiót, de az idő feltisztulásával elmúlván, és lábaimba is jobb erőt érezvén, lovamra ültem, és az hol a várat építik, s az ellenség is lerontotta kőfalait, oda mentem, megjárván mind a táborának sánczait, a kit még le nem vontak, s mind penig a honnét lütték a Száva felől, divertáltam újokban az Duna mellé, elfordulván oda is, az hol a magam házát keztem volt építetni az obsidio előtt, s ezzel újjobban bejöttem sátoromhoz. Szép idő volt.

18. Vasárnap. Érkeztek híreim jenipalánki kapitántúl, hogy valamely ellenség menvén oda, s éczaka a palánk alatt való hajókon akarván próbálni, reprimálták onnan, kárt nem tehetett, és hogy kémjek is megérkezett a Veterani táborárúl, a ki hozta hírit, Veterani mintegy hét nyolcz ezer emberrel Karansebesrül Lugos felé vivén útját, Lugost is meghaladta, Lippa felé követvén útját, és hogy Dobránál költöznek feles parasztság, költöznek marhájával, cselédivel innen törökország felől által arra felé a Dunán, ezen dologrúl hírt adék mind a tatár Chámnak, vezér thihájának, és Reiz Effendinek, magam csak szállásomon continuálván magamat, az catharusra mintegy rosszúl érzettem magamat. Az ijjel dér volt, ma penig feltisztulván, szép meleg idő volt.

19. Hétfőn. A fővezér thihája hivatván az tolmácso-

mat Haszán agát, ada keziben két török császár turaja azaz czimere alatt költ fermanokat, azaz parancsolatokat, kinek is egyike szól az szofiai tisztekre egynehány ezer tallér felől, hogy ottan assignálják embereim keziben hadaim szükségére e télen Sz. György napig, hústra való pénznek rendeltetvén. Másik szól a Poricsán lévő Ejup tihájára, ugyan az hadak szükségére buza liszt, és magam lovaím szükségére árpa felől. Ezen fermánokban lévő török terminusokat az én török deákom jól meg nem értvén, küldöttem vélek Sándor uramot Skerlet uramhoz, a ki is lument adván és opinióját is subnectálván, küldöttem újjobban azon fermánokat nagyobb megvilágosításnak kedvéért az tefterdár után való tiszthez, kit is Halil Effendinek hínak, ez mint embersiges ember minden subtilitását, és hamisságát az főtefterdárnak kiatta, és az fermánokat is világosította, közölvén azt is, hogy az én hadaim intertentiójára való élés s pénz hat holnapra számláltatván, ilyen defalcatióval, és ilyen rendeletlenül tétetett fel, ennek praecise a főtefterdár az oka, és hogy ebben az fővezérnek semmi híre nincsen, mert az vezér azt tudja, hogy igazán tették fel az computust az fermánokban, hanem javallja azt, hogy az vezérnek suplicatiót adjak be, kit ő maga fog concipiálni, reggel menjen érette az tolmácsom, irassam le az magam török deákjával, de az conceptusát küldjem vissza. Ezen embersiges ember több szókra, dolgokra is fakadott az főtefterdár ellen és utat adott, s lument mutatott, mint folytassam az dolgokat. Ma alteratiómhoz és náthás voltomhoz képest ben az föld viskóban continuáltam magamat. Szép idő volt.

20. Keddl. Idein reggel felküldöttem az tolmácsot

azon conceptusért, s már készen tanálta az tolmácsom, s meg is hozta, és az fermánokban lévő terminusoknak értelméhez képest concipiáltatván, supplicatiót irattam, magam is az vége felé szaporítván holmi incidentiáimmal, azután azon vezérnek irt supplicatióval mentem fel az tatár Hámhoz, s mingyárt szemben livén velem, s maga előtt leültetvén, nagy nyájossan emberségesen kezdette el velem való discursusát, elsőben is az hírekről tőlem való tudakodással, kikben a mit tudtam, én is megmondtam, referálta maga is előttem, mikor és mi formában indultak meg az török tatár hadak az Maruson által Gyula felé? és micsoda hadak maradtak Tömösvárnál, micsoda hírek az ellenség felől? ezek után ki küldvén az embereket az házából, kérdezte elsőben is, voltam-e azután szemben az vezérrel? Kire én. Kétszer voltam, többször nem. Kérdi azután, az első helyen vagyok-e szálvá? Kire én. Igen is ott vagyok. Ezek után köntösét megcsókolván, kezdettem el hozzá beszédemet. Az török császárokat micsoda fundamentomok alatt szolgáltam, micsoda athnamékat, azaz hitleveleket adtanak, micsoda levelek és fermánok mellett gyötöttem s tartottam hadakat, mindazokat pariáltatván, eleibe hoztam, hasonlóképen az minémű fermánokat hadaim intertentiója felől tegnap az vezér thihája kezemhez küldött, és azokhoz képest minemű supplicatiót irattam az vezérnek, azt is felhoztam, úgy az l-fejérváriak adós levelének párját, az mikor 5000 egynehány lelket Veterani kezeiből megszabadítottam, ezeken kívül az vidinyi hajókról való fermányát az akkori vezérnek, úgymint Koza Mustafa passa fővezérnek, mind ezeket eleibe tévén az tatár Chámnak, olvastam meg elsőben az fővezérnek irt supplicatiómat,

kire mondotta, megirtette az egész dolgot supplicatióból, de az teffterdár hamisságának gondolhatja, hogy az hadaim intertentiójáról való fermánokat ilyen rendeletlenül adták ki. Volt a vezérrel beszéde az én dolgaimról, de egyebet neki nem mondott, hanem hogy 2500 embernek mondván hadaimat, az kik hozzám tartoznak, azoknak tartásokról, gondviselésökről provisiót tészen, úgy felőlem is, azért javallja, hogy beküldjem az vezérnek az supplicatiót, s arra mi válaszom lészen, adjak hirt tihám, s tolmácsom által, valamit elköveszhet azon dolgaim segítségével, semmit sem hágy el, avval assecurált. Mondotta azomba, hogy az athnamekat megfogja olvasni, és egy dolgot kíván kíváltképen benne látni, mint tartja meg a porta a maga résziről hitit, ők tudják, de ő megtartja az ő adta hitit, fogta az szakállát öreg emberségit forgatván, mennyi ideje, hogy ennek a török nemzetnek szolgál, most sem kívánt volna erre ki jüni öreg emberségire nízve, de úgy kívánván az porta, nem denegálhatta, tanács adásáért kívánván inkább kijövetelét, a mi jó, s a mi rossz is, megmondja, és erővel ugyan rajtok, úgymond, nem vehet, de valamit elköveszhet, szóval semmit nem mulat el. Ezek után hoztam elő az erdélyieket, hogy a vezér hivatja őket, és minap mikor a vezér előtt voltam, vettem eszemben, hogy nem minden szavaimat tolmácsolta meg Skerlet az erdélyiek dolgában, a kik tudni illik a havasalföldi vajda által correspondeáltak Erdélyből az fővezérrel, azért kérem legyen ebben a dologban is patronusom, vigyázzon becsületemre. Erre mondá. Az havasalföldi vajda munkája nyilván való, a ki is azt mondta, ha azt akarják, hogy az erdélyiek fejet hajtsanak, be hódollyanak, engem magokkal be ne vigyenek, és le-

hettek egyéb dolgok is, kikre nízve engemet az fővezér azon úttal magával be nem akart vinni, de ha azok elmúltak, most hogy az erdélyieket a fővezér hívassa, nem tudta, vagy Skerlet munkájának, vagy magok az erdélyiek munkájának gondolhatja, gondja leszen erre is, ne búsuljak. Ezek után köntösit megcsókolván, és kegyelmességét megköszönvén, eljöttem tőlle, s eltelvén az idő, vissza jöttem szállásomra. Szép idő volt.

21. Szerda. Az tatár Chám tetzisihez képest idején reggel mentem a fővezér thihája szállására, elsőben kérdezősködött a hírekről, és a Marosnak constitutiójáról, kikre megbeszélvén neki több complementizáló levelek mellett praesentáltam a fő vezérnek írt supplicatiómat, a fermánokat, azokban való fagyotkozást és rövidesigünket szóval is világosítván, és mondván azt is, hogy a supplicatiókból és a fermánokból, ha megolvassa, jobban világosodik, kívérin azon, vigye be a vezérnek, és legyen ebben patronusunk, hogy a fermánok jobb formába expediáltassanak, minthogy az egyik fermán húsrá való pénzről, a másik pedig búza, vagy liszt, és árpabeli ílésről szól, és a mint felvétel, 2500 embernek tartására rendeltetett, hogy az ílést a Dunáról Poricsán lakó Ejup thihája adassa ki, az húsrá való pénznek kiadásáról való fermán pedig az zophiai császársz tiszteire szól, és a mint feltétel, nem hogy 2500 ember, de csak 500 ember sem ilhetne belőle fél esztendeig, ha az mint szokták tartani a hadat, fél oka hús, és fél oka kenyér adatnék egy emberre dietim, megolvassván azért a thihája mind a supplicatiót, s mind az fermanokat, mondotta, hogy a mint a supplicatio-ban fel van téve, hogy fél oka kenyér és fél oka húst adjanak az kuruczoknak, olyan formában senkinek sem adják, azonba nem hat holnapra kell

ezen fermanokat érteni, hanem három holnapra. Kire én mondtam. Az töröknek törökország maga országa, szánt vet, kereskedik, de az kurucznak abban módja nincs idegen nemzet is lévén. de ha szinte úgy adnák is meg ílsít, mint az jancsárságnak szoktak adni, de azt is az kurucz riszírül felire szabták, és tovább is affirmáltam, hogy hat holnapra értik az teffterdár, és hozzá tartozó tisztek, nem három holnapra, a mint az thihája mondja, és az micsoda terminusokkal fel veszik, hogy a császár L.-Fejrvárra rendeltetett ilise felhozásának vége szakadván, azután adják meg a kuruczoknak a vaskapunál lévő hajokból, az annyit teszen, mintha semmit nem adnának, mert a Fejrvárra jövő hajók sem jöhetnek fel a viznek kicsinysége miatt, ezen szavaimmal convincáltatván, hivatá az teffterdárhoz tartozó egy Jaja effendi nevű törököt, én addig az sátorában ültem és explicaltatván magának a fermanokat azon török deákkal, s megértvén, hogy úgy van írva az, mint én mondtam, maga is csudálkozott rajta, megigérvén hogy beviszi a vezérnek, és választ is hoz reá. Jelentettem azonban, hogy ő vezér parancsolatjából az erdélyiek ma vagy holnap ide jünek, azoknak azért lesz talán olyan kívánságok is, hogy a vezér bocsássa magok országába őket, jelentettem azt is, hogy a vezér mire ajánlotta magát irántok, mondtam, a porta reputatioja nem engedi, hogy az német hűsígire bocsássa őket, holott valaki vissza megyen, annak az német császár hűsígire meg kell esküdni, hiszem mikor ezeket vissza eresztí, akkor a kapithiha sem szükséges és az országról is mint egy lemond az porta, kít jól apprehendálván a thihája, mondtotta, hogy ezeket is megbeszéli a vezérnek. Ezekkel én kijűvén a satorából, ő felment a vezér

sátorához, jött hozzám a csebecsieknék Bas csauzok, a ki ez előtt három esztendővel több hadak között mellém rendeltetvén, velem ment volt be Erdélyben. Complementizálásbül állott vele való beszédem, és ebidre is megmarasztottam. Engedelmembül vette meg Hadnagy Márton nevü szolgám egy tatártúl Pace nevü nimet obersternek regementyibül való quartélmesterit, ki egyszermind azon regementyiben egy compániának Lajtenantya is, kit enapokbanfogtak el a tatárok Lugosnál, Poserolezára küldtem, hogy ottan nagyobb vigyázás alatt legyen, míg onnan szabadulása lisen. Ebidután mentem Csaffer passához, kinek is felvittem volt a fővezérnek beadott suplicationnak paráját, curiose megolvassván, és a fermánok állapotjárul, s értelmirül értekezvén, most az minapinál nagyobb affectioval s discretionnal láttatott látni, recenseálván az maga sok fogyatkozásit, három száz ersziny pinzig contrahált adosságait, és hogy bár szerdár lőtt legyen L.-Fejrvárott, de ő az császárébül egy kilát sem költött az maga szükségire, hanem pinzen élt, persvadealta, most vigyek mindent végbez magam dolgaiban, míg a vezér itt vagyon, hogy ezután úgy ne járjak, mint tavaly, ha Drinápolyban requirálom az vezért, akkor azt mondják, Landor-Fejrvárott lőtt volna a helye, mért nem tanáltam meg ottan, vagy hogy ő reá relegálnak, úgy ugyan penig, hogy ő a császár hombárjábül ezután egy kilát sem adhat, javallotta: a tefferdárt megtanáljam, és ugyan gyakran embereim által búsítsam is, mert ő nálla nélkül az vezér sem cselekszik semmit is, pro conclusione ajánlotta magát, hogy a vezérrel livín, szolgáltni kíván, én sem kimilvín a szép szót, mennyiben esmerje az én hadaimat is minthogy újjobban L. Fejrvárott marad az szerdárságban.

Hozódott elő, ha ez télen bikessigre nem tanálnak fordulni az dolgok a két császár között, hamarébb remínlhetni az ellenség táborának L.-Fejérvár alá való jövetelit, mint az idén, kit ő is helyben hagyta. Mikor oda mentem, tanáltam nálla Bekir passát, kit tavaly én szabadítottam vala meg Veterani rabságából, és ugyan Ali passa Duna kapitányát, kinek hasonlókípen fejit én tartottam vala meg, s illetét megnyertem vala még Musztafa passa fővezér idejében, látván, hogy ottan nagyra tartják magokat, nem állhatám, mondám nekik, olyan a török nemzet, a mikor ember jól teszen vele, akkor a földet is csókolja, ha pedig valamelly állapotot ír, akkor könnyen elfelejtkezik az jó titekről, s háladatlan. Vissza jüvín sátoromhoz, tanálám Macskási Boldizsár uramat az erdélyiekkel, küldöttem volt Sándor uramot az tatár Chámhoz a vezér thihájával lött negotiatióimnak relatiójával, mint-hogy maga is úgy kívánta; Horvát Ferenczet pedig küldtem az Reiz Effendihez, ugyan a vezérnek a thihája által beküldött suplicatiónak pariajával, ki is izené, az suplicatio jól vagyon írva, de hogy jobban is convincáltathassék ez a porta, forgassam azt a thihája előtt, hogy szolgáltassanak a kuruczokkal, kieszek vagyunk a szolgálatra, csak provideáljanak felöllünk, mely szók is megvoltak mondva az thihájával való szemben lítelemkor. Szép idő volt.

22. Csőtörtők. Volt audientiám Zulfikar effendinél, ki is Skerlettel expediáltatott volt a portától Bécsben az nimettül való megvitelekor L.-Fejérvárnak, értelmes öreg ember, sokáig az esmerkedésből s egymás ajánlásába voltak az beszídek, fakadott olyan szókra, hogy az kivel ő barátságot köt egyszer, azt holtig megkívánja tartani, de ő is úgy szólhat

mellettem s úgy szolgálhat, hogy ha szolgálatajában tanáltatom ennek az portának. Volt szó, hogy a minapi szavait is, a kiket Sándor uram előtte mondott volt, úgy vettem mint apámtúl, mert az az emberek jó akarója, az ki a mi szívin van, megmondja, és nem csak szimiben, hanem háta megett is jóakarója. Mondotta azt is, a midőn a vezírnek irt supplicatiót által olvasta, fél oka hús s fél oka kenyér kívánsága van, úgymond, itt a supplicatióban feltíve egy ember fejiben, de az török nemzet között specificálta, hány drám kenyér s hány drám hús, úgy riskása s vaj szokott lenni praebendája az embereknek. Kire mondtam. Bár úgy lenne az én hadaimnak is, de felényiben sincsen, a mint más hadaknak rendeltetik. Hozódott elő Bécsbe való útja, és hogy ott létiben is nekem szolgálni kívánt. Hozódott elé, nem busitanánk annyira az portát, hogy ha az ellenségtől recuperáltatott volna ez idén valamely vár, vagy palánk, hogy abba titetödvín be az kurucz, élhetne az ellenség földirül. Hozódott elő Becse, Tétel, Bokcsa, ki ellen ő sem szólhatott, hanem ajánlással vígezé el újjobban szavait, meglívin mind ő nála, mind másoknál a szokott tisztesség megadásának caeremoniái, Csaffer passa tetszise szerint Sándor uramat küldöttem az teffterdárhoz levéllel és követsíggel, ki is megolvassván a levelet, azt adá válaszul, hogy ő is egy instrumentumja csak ez portának, a fővezér parancsolatajából vár mindekben, ő rajta nem mulik, jó szívvvel szolgál. Estve felé volt nálam Skerlet uram tovább ket óránál, livín vele külömb külömb dolgokrul való beszilgetisim.

1. Describálta Európának mostani statusát, szép rendel az europai nemzeteknek constitutióját és politikáját, mindenek felett a francziai királynak politikáját,

nagy erejét és szép rendtartását, beszélte, mint szinte tavaly a campania vígeződéseket most is, mint mustrálta meg a római pápa követsége Nuncius apostolicus előtt, tárházait, arannyal rakott ládáit, hogy ne gondolja, úgymond, a világ, mostan livín víge a campaniának, hogy enerváltatott volna, mind ezeket in confidentia beszélvén, fakadott arra: Ve esset, inquit Portae, si Galli in pacem venirent cum imperatore, sed credendum est, quod imperiales status non dabunt isto tempore auxilia imperatori, quia nolunt ipsum potentem videre. etc. 2. Volt szó de ficto Petro Doria, kinek állapotját megmondám, hogy most is fogva vagyok nállam, és kezibe adám pro convincendo ipso, et oratore angliae, Veterani levelit, azon fictus Doria Péternek szóllót, kinek neve máskint Bocardo, és ugyan az olasz leveleket is közlöttem vele, kiket azon ember dolgában Veterani az én kezemhez küldött vala, mely levelek is olaszországból Genuából irattak Veteráninak, és az angliai oratornak, kiknek pariait nekem megküldötte, minthogy az angliai orator irt volt fölöle Skerletnek, végeztem úgy vele, hogy ezen leveleket lepariáltatván kezéhez küldöm. 3. Hozódtak elő az erdélyiek, hogy pro reputatione istius imperii, et honore meo, a három esztendőben nagy bajjal és költséggel conserváltam, sok alkalmatlanságot is szenvedvén tüllök, tamquam a hominibus inconstantibus, qui et praedecessoribus meis principibus Transilvaniae inconstantes fuerant, producáltam előtte a három esztendőben reájok való költségemet, az ételen s italon kívül, megmutatván neki az írásban s pecsét alatt való recognitiojokat is, kit nem azért vettem tüllök, hogy rajtok megvegyem, hanem hogy a portát és az magok országát is azzal convin-

cáljam annak idejében. Kérdezte, mi szándékom van felölök, mondjam meg neki *confidenter*. Kire én. Az porta fejedelmeknek *constituálván*, s rúla athna“ met is adván, kívánságom az volna: őket is, engem is országokban *introducáljon*, addig penig a míg a meg-lehetne, felölem, több hadaim felől, úgy ő felölök is *conservatiókn* felől *provideáljon*, és ha mi akarátja s *dispositiója* vagyon az portának köztök, mint fejedelmek által, én általam folytassa, kire ő *compatienter* szóllott, hogy ennyi bajoskodásokkal töltöttem ezen esztendőket. Ezek után in *summa confidentia* közlöttem vele: Hajzlerrel micsoda *tractatusom* *interveniált* volt, felesigem nevelével *köszöntvín* s mondván, hogy most mi boldogtalan állapotjában *recurrál* az ő fávorához s tanácsadásához, mi *tivő* lígyen, az nímét *udvarnál* *livő* *praetensiót*, az munkácsi *tractatus*, és ezen *tractatus* *alkalmatosságával* maga látja, *accomodatiókn*at is a portátúl látja, hogy eddig is a portátúl adott *beneficiummal* nem *subsistálhattunk* volna, ha onnan is a maga *dotalitia bonumibúl* és *praetensióibúl* felesigem nem segíti mostani boldogtalanságába magát, nem tudom, hogy *subsistáljon*, a császárnak *decretumi* adattak ki Bécsbúl *super istos tractatus*, de a porta *ministerinek* gyakori változásához képest és az én ezen a portán *livő* gonosz akaróimra nízve *suspiciótúl* *filvín*, L.-Fejérvárnak is így esvín dolga, senkit Bécsbe nem mertem küldeni. Ezekre mondá, *compator sorti Celsissimae principissae*, et quando quídem ad me *recurrít* ista Hoeroina, *libenter* *promovebo*, et in me *assumo* istud *negotium*, nunc de his *taciendum* est, nec de *tractatu* Hajzleriano debet *mentio fieri*, tantum de *tractatu* munkacsiensi, quando erimus *Adrianopoli*, *scribat* ad me *Celsissima principissa*,

scribat et ad supremum vezirium, elaborabo, ut speciale edictum veniat ad Szerascherium belgradiensem Csaffer passam de expeditione sui hominis in Vietnam, et praeterea pro futura cautela debet habere alias litteras, et consensum supremi vezirii Celsissima principissa. Megköszönnén jó akaratját, elmene ezzel sátorombúl. Végtére kérdezte Skerlet uram az híreket, mondtam Veterani felől az a hírem, hogy megszaporodott, gyalogja s lovassa is jött Erdélybül, és hogy Lugos s Lippa között vagyon s a Maros felé nyomúlt, elsőben hat ezere magával volt, azután nyolczra szaporodott, most már tiz ezere magával is van, rácz haddal és nímet gyaloggal is megszaporoelván, más felől penig Hofflinkert és Bolandot hallom fejeknek lenni azoknak a hadaknak, kik Szeged felől mutatják magokat, de még meg nem egyeztek, mindazáltal igyekeznek abban. Kire mondá Skerlet uram. Ezeket megmondhatja én nevemmel a vezérnek? Kire én mondám : Igen is megmondhatja.

23. Péntek. Volt az erdélyiek eleinek mintegy harminczig valónak audentiája a fővezérnél, három száz nyolczvan három személyre telvín, az kik ide jöttek, lajstromba három szakaszba beadták nevöket, egyik szakaszba a fő rendeket s jószágos embereket tivín fel, másodikban az egyházi nemesseket, harmadikban az székelyeket, megígérte az fővezér nekik az protectiót, quartélyt és provisiót, de hozzá tette azt is, ut sint fideles cum omni humilitate, et submissione. Horvát Ferenczet küldöttem újjabban az teffterdárhoz, izente, és ugyan előtte expediálta, hogy arzált küldött az vezérhez, az honnét is estve felé válasz jüvín, már az teffterdár ríszirül minden dolgok azon fermányok iránt véghez menvín, csak az thihá-

játul kell várnom. Voltak a francziák nállam, kik is elsőben a Reiz-Effendihez mentek volt s onnét jöttek hozzám, tivin relatiót a Reiz-Effendinél beszélt dolgokrul és egyéb experiált állapotokat is confidenter közlöttenek velem, de mint hogy sunt tantum audita, az kikhez még confirmatio kívántatik, felírásra méltónak nem itéltem. Sándor uramot a tatár Chámhoz küldvín, izente ő kegyelme által, hogy az én barátságomért, noha alteratus volt, de az vezérhez tegnap elment volt, és hogy az fővezér mondotta azt előtte, noha úgy is elvégezte magában, hogy felölem és hadaimnak telelisekrul jó provisiót tegyen, de az a tekintetiért annál is többet cselekszik. Küldöttem volt leveletem az vezér thihájához, insinuálván s kírvin, hogy admanuáltassa az ílis iránt való fermánt, de csak azt adá válaszul, hogy a fermányokat megíratja estve s egy csauztul ide küldi. Érkezik azomba a fővezér Szelam agája az császártul Drinápolybúl, és ezen ember irkezésivel igen occupátusok voltak osztán az ministerek, egyenesen a fővezér belső sátorába vittik be. Érkeztenek leveleim Tömösvárrul, és Jenipalánkrul is, kikrül hírt adtam a tatár Chámnak, vezér thihájának és Csaffer passának is. Az erdélyieket sátoromba gyűjtetvín, recenseáltam előttök eddig való rendeletlen dolgok folyását, rendeletlen bucsúzásokat Poseroleczán, és hogy persvadeálják-e az portai ministereknek s tatár Chámnak, hogy az Dunán túl küldött hadak után küldjön bennünket is valamely haddal, s most téltre kelve, vigyen be bennünket Erdélyben, az elsőkre convincalódtak s felelni nem tudtak, az utolsóra azt adták válaszul, ha be akarna is menni az török s tatár had már most téltre kelve, ne engedjük, mert az ott való quártélozása s

telelise most nagyobb kárára s romlására volna az országnak, mert ha az emberit nem bántaná is, télben az nyomon a nagy havasokban is feltanállya az marháját, elvesztvén pedig a szegénysígtúl a marhát, maga is ihel halóvá leszen. Az ijjel hideg szeles idő volt, s ma napestig is.

24. Szombat. Volt engedelmemből az erdélyieknek audientiájok a vezér thihájánál is, az hol egyéb nem volt az szokott complementizálásnál és az vezér resolútiójához képest lött ajánlásoknál. Küldöttem én is újjobban Sándor uramot az vezér thihájához, declarálván, értettem a vezér mennyiben mutatta kegyelmességét az erdélyiekhez, és erre a végre, hogy a porta hűségében conserváltassanak erre az időre, kívántam velle megértetni: az egynéhány esztendőnek forgása alatt mennyi ezerekből álló expenzákat költöttem reájok, az arrúl túllők vett pecsétes és subscriptiós originalis leveleket is megküldvén a vezér thihája eleiben, pro majori ipsius convictione, ugyan azon recognitiókat vitte Sándor uram az Reiz-Effendi eliben is, és producálván előtte is, mind az ketten convincáltattanak. Disponáltam Haszan aga tolmácsom által az fővezér muhundárját, az az pecsétje conservátorát magam riszire, és kívált abban, hogy ha az fővezér az erdélyiekben valakivel szemben lenne titkon, vigyázzon az oly beszídekre s dolgokra, s nekem azok iránt hírt adjon, küldvén valamely ajándíkot is neki, s igérvén többet is, hogy ha ajánlásának embere lisen, az minthogy ajánlotta is magát mindekben; eventus docebit.

25. Vasárnap. Sándor Gáspár uramot Zulfikár Effendihez, és onnan az landor-fejérvári szerdárhoz Csaffer passához is, mind az kettőhöz ugyan a fellyebb

említett erdélyiek recognitióival, és magam s hadaim felől leendő fővezér dispositióját nekik is recommendálván, küldöttem, hogy oly mértékben legyen az ő promotiójok által is, hogy mind magam, mind hadaim e télen subsistálhassunk, és jövődre az császár szolgálatjára conserváltathassunk, mind az kettenigírtik jó akaratjokat, szinte Zulfikar Effendit is Csaffer passával tanálván Sándor uram, convincáltatván ratióimmal, fakadott olyan szókra: Csaffer passa beszile úgy mond, Zulfikar effendivel Csaffer passa az én dolgomról, és úgy vígezett vele, hogy az Reiz-Effendivel együtt, ki is nekem jóakaróm, menjenek az fővezér eliben az én dolgomról Csaffer passa nevével, potenter izent mind az erdélyiek dolgában a fővezérnek, mind egyéb dolgaiban, kiért Sándor uram is Csaffer passának megcsókolta köntösit. Macskási Boldizsár uramnak magának volt audientiája az fővezérnél, Skerlet uram volt az tolmácsa. Hívatta Sándor Gáspár uramat Skerlet uram, izent Inczédy Mihály által is, hirt adván felöle, hogy Macskási urammal szemben kíván lenni a vezér magánossan, expectorálván magát, nem kíván engem offendálni. etc.

26. Hétfő. Voltam szemben az bujurdelemi Ibraim passával, ki annak előtte hatvani Alaj bék vala, az míg az török Egret birta, és én is Kassán laktam. Volt órákig tartó confidens beszélgetésem vele, mint régi ismerősömmel, mind az vezérrel lött szavairúl, beszídirúl, tegnap livín az vezérrel szemben, mind penig Bujurdelemben, és ott a tájon lehető kuruczok telelésirúl, mennyi számú lovas kurucz, és miformában telelhetne. Jöve hírem, hogy az Arnolt passa, Mahmut Bék Ogli, és Galga szultán szerencsés próbájok után megtértenek Magyarországrúl, requirál-

tam én is az tatár Chámot az Jeni-Palánk táján livő faluknak megmarasztásárul, minthogy arra esik útjok a tatároknak, ígérte, hogy parancsolatját adja tiszteinek, hogy semmi kárt tenni ne engedjenek, és mint-hogy a vezérje is az mellette livő tatár hadakkal által fog szállani az Morován Poseroleczához, annak is meghagyja, hogy salvagvárdákat adjon Poseroleczára, és több az tájjon való helyekre. Küldöttem estve újabban Sándor uramat az vezér thihájához, izenvén neki, hogy ha az vezér megengedi, egy lovas kapitányomat bizonyos számú katonasággal el fogom hivatni Poseroleczárul, és az Száván által küldöm próbára, ha valamely nyelvet foghatnának, és magoknak is az ellenség földin valamit nyerhetnének, kit igen approbált a vezér thihája, és mindjárt be ment az vezérhez, hogy felölle hirt adjon, addig Sándor uram az thihája sátorába várakozott, kapván azért ezen dolgon az fővezér is, igen javallotta inventiómat, mindjárt azért éczaka Poseroleczára postakípen Sándor uramat elküldtem, hogy az lovas hadakban megválogatván, magával elhozza ezen próbára.

27. Kedd. Volt nálam az váradi jancsár aga Oszman aga, az ki Váradot tartotta annyi ideig az nímet ármádátul való obsidiójában, és magát ottan az egisz világ láttára dícsíretessen viselte, és noha én nem esmértem, de sok jóval livín Petróczi uramhoz Váradon laktában, és több ő kegyelmével livő hadakhoz, én is megesmerkedvén vele, azután igen confidenter mellém ereszkedett, jelentvén az portai ministereknek ennek az imperiumnak igazgatására való elígtelenségeket, és a miatt ezen török imperiumnak rendeletlen folyását, és hogy nem sokára meglátom, nem csak fővezérnek, jancsár agának s tefftedárnak változását,

de még az császárjoknak is etc. etc. Az fővezér thiháját, Reiz Effendit, és egyéb kapukat is újjobban járattam, értvén olyat, hogy mihelyt az Gyula és Debreczen felé járt török s tatár hadak megtérnek, mindjárt meg fog indulni innét az fővezér, urgealtam, adják ki az magam s hadaim felől való dispositiójokat, de csak elhalaszták most is, hogy meg lesz. Vevin okot abbúl, hogy az vezér is minden nap a várbeli praesidiumot szaporítja s L.-Fejérvár rendben való vételivel foglalatoskodik.

Ugyan mai napon estve felé úgymint:

Anno 1693. die 27. Octobris. Skerlet uramat az fővezér bizonyos dolgokból álló követsíggel küldvín hozzám, relatiói ez szerint következnek.

1. Declarálta a fővezér nevivel, hogy nálla lejendő audientiám előkivánta némely dolgokkal s insinuatióival praeterealni, és velem is megértetni s maga is megérteni s mintegy megegyeztetni. Adja értisemre, hogy az ő szándíka, mind az elesiget, szükséges praetendálható s panaszkodható erdélyieket valamely quartély mutatás, és a császártúl ezután nagyobb mírtikben mutatandó praecisióval accomodálja, mind az szegínysiget ez után való panaszokrúl praeserválja s oltalmazza, s mind penig én felőlem, felesígem felől, ki iránt is vagyon compassiója, és hadaim felől is, mind az hadaimra nízve külön, mind magamra s felesígemre külön, mind húsbúl, kenyírbúl s mind penig költségbúl oly provisiót tegyen pro trimestri, és azután is de trimestri in trimestrem, hogy a császár szolgálatjában subsistálhassunk, és az vezér benignitását is recognoscálhassuk, az mikor audientiára felhivat, akkor az erdélyieket is felhivatja, és in publico is nekiek a fővezér megmondhatja (noha maga Sker-

let in privato colloquio Macskási uramnak megmondotta, quod me porta non tantum principem ipsorum cognoscat, sed nec velit aliquid facere cum meo praeiudicio) hogy az hatalmas császár engemet tartván túllök választott, és a portátul confirmáltatott fejedelmeknek, azért ők is omnem mihi obedientiam praestent, mindazáltal minthogy a császár a fővezért mikor expedálta, mandavit ipsi, ut et iram, et misericordiam moderetur pro recuperanda provincia Transilvanica, azon intentióját a császárnak véghez nem vihetvén, és a hadakat L.-Fejérvár segítségire fordítani kényszerítetvén, szükségesnek tartja, ut pro reddenda ratione Drinápolyban Macskási uramat és még egynehányat az erdélyiekben magával elvigyen. Akkor ránta elő egy czédulát, kiben az erdélyiekben voltak feltíve, modernus residens Michael Inczédi, Daniel Mihály, Désfalvi Farkas, Földvári Pál, Mikó István, Orbán Pál, jelentvén, hogy ezeket kívánja magával elvinni az fővezér, minthogy tractabuntur Adrianopoli ardua negotia, és az tatár Chám is oda fog menni, szükségesnek tartja, hogy ottan tanáltassanak. Kire én : Tractari possunt negotia tam pro bello, quam de pace, itaque si Transilvani necessarii videntur, eadem est ratio etiam Hungarorum. Kire ő : Abba sem tart ellent a vezér, sőt jónak tartja, hogy ha az magyarországi residensen kívül mígyen más is. Ezeket consideratióra vivin, describálám az személyeket, az kik az vezérrel való menetelre megnevezettek, és hogy azokat az neki elő számlált ratiókra nízve az odavaló menetelre alkalmatlanoknak ismerhetem, praeter hoc, quod denominentur ab alio, non a me principe ipsorum electo, et confirmato, haec juribus principatus mei praejudicant, köszöntem egyébiránt a vezér kegyel-

mességét, hogy mind magam, feleségem s hadaim acomodatiója felől igéri kegyelmességét, és hogy az erdélyi fejedelemség méltóságában is ilyen formában akar manuteneálni, de kirem, mutassa már abban is kegyelmességét, hogy az oly oda menő személyek, a kik én tüllem alkalmatossabbaknak ismertetnek, ex omnibus tribus nationibus legyenek és expediáltassanak, és az kik quártélyban maradnak is, tüllem dependeáljanak, és az én tüllem determinálandó személytül hallgassanak. Volt ezen szók s dolgok között, quod in manus meas etiam negotia ista dilabentur, melius est cedere parti ex juribus, quam totum perdere, et quod habeat in isto negotio aliquam impressionem in mente suo vezirius, quod nec ipse scit, tantum videtur mihi esse propensus, et evitare in quantum potest, ut ista negotia sine meo prejudicio fiant. Mondotta, hogy ez az erdélyiek denominatiója nem Macskásitül származott, hanem ezek az nevek többekkel együtt, a kikbül említett egynihányat, már ez előtt rígen a vezérnél írásban voltak, a vezér sem magátül cselekszi, nagy esküvésekre fakadott iterate is, hogy mind ezek nem fordúlnak gonoszomra s becsstelenségemre, megbizonyítja azzal is a vezér, hogy meglátom, mikípen fogja eleiben adni az erdélyieknek az én személyemet, kinek alkalmatosságával honorabuntur etiam vestibus imperii. Iterate jól értette, hogy pro meo compendio, hogy ha az erdélyiekbül álló szolgaimba azok közé akarok egyveledni, a kiknek külön quartélyok lészen, szakasszak el bennek, a kik proximo vere újjabban a többivel együtt szolgálatomra compareálnak, és meg lesz mondva az vezértül, azok is a kik quártélyban lesznek, én tüllem dependeáljanak, hittel is tett recognitiót, hogy semmit is az erdély-

lyiek az én méltóságom ellen, és praejudiciumomra nem moliáltak, de ő is in confidentia megmondotta nekik, hogy legyen consideratiójok, hogy a porta engem nem disgustál, és engem kell ezután is uralniok. Volt szó ezek után a magam subsistentiája helyirül, és az lovas hadak quártélyárul, és minthogy kívánta, hogy a magam replicáit, és az vezérnek való válaszkot egy két szóval írásban tegyem le, kívánsága szerint elkövettem, de nem livin contentus vele, csak hamar újjabban szállásomra jöve, és tovább egy óránál pro et contra ugyan a fellyebb említett dolgokban voltak disputatióink s altercalasink, kik között én is fakadtam keményebb szókra, mondván az többi között (szinte hogy ő disvadeálta ezen materiában a kemény Erdélyt) én nem pinzen, sem egyéb utakon vásárlottam az erdélyi fejedelemsíget, hanem meritumomért, és igaz hívsígemért, mintegy hűsígemnek jutalmára adatott Tyupruli vezértül az erdélyi fejedelemség az francziai király recommendatiójára is, magam igazsága és jussa mellett meg kell szólalnom, cum omni tamen submissione, Istenitül s urátul szabad az embernek kérni, és nekem, a mikor Bécsbe lakott is Skerlet uram, volt a vezérekkel dolgom, és sok difficultásokat is kellett superálnom, legközelébb az tavalyival, a ki az erdélyi residenst sem akarta acceptálni, de az Isten megsegített, jobb hogy most vegyem nehézségét a vezérnek, mintsem azután azt mondja, hogy nekem is így tetszett, ha assecuratiója s diplomája ellen akar velem ez a porta cselekedni, magammal s életemmel is szabad, látván azért, hogy nem csendesíthet Skerlet uram, azután esküvissel fogadta, valamelyeket én mondok, azokat megmondja a fővezérnek, és revolválván két ízben is az írásban letett

punctumimat s replicaimat, és némely terminusokat elhagyván, minthogy azokban már a vezérnek oblatiói vannak, úgy végeztem vele, hogy reggel újjobban letegyem purumban s felküldjem nekie, s felviszi az vezérnek, és szóval is praesentálja s az írást is beadja.

28. Szerda. Skerlettel való végeztésem szerint újjabban purumba irattam az punctumokat, az mint a vezérnek replicáltam, és felküldöttem Skerlethez, kit fel is vitt, és választ is ebéd előtt megküldötte, inhereálván tovább is a vezér, hogy Macskási uramat, és nimelyeket az erdélyiekben, úgy kívánván az császár szolgálatja, megváltoztatván mindazáltal nimelyeket, az kik nekem elsőben nem tetszettenek, és hogy mind a három statusbúl legyenek azon elviendőök számok közül, consentiált, hogy az én szolgám Hadnagy Márton is involváltassék az szász natiobúl. Hogy ha penig az erdélyieket külön quártélyba accomodálja a vezér, cselekeszi azért, hogy nem livín énnekem is most országom, úgy az mint kívánnám, nem accomodálhatom őket, de ott is tülem dependeálnak, és primo vere zászlóim alá küldettetnek. Engem, úgymond a vezér, erdélyiek fejedelminek respectál most is, s ez után is annak respectál az porta. Az mi penig magam s feleségem különös quártélyát s accomodatióját illeti, meglátja azt is az vezér, melybe üzente Skerlet uram, hogy ez utolsó punctumban ugyan a vezér választ nem adott, de vötte észre, quasi et huic annuere videbatur. Küldöttem az tatár Chámhoz Haszan aga tolmácsomat lamentáló s kegyelmessigihez folyamodó levelemmel, kire az Bas hasznadárja által adott ily választ : hogy a vezér tegnap szemben volt az tatár Chámmal, és hogy a vezér az erdélyieket ide sem hivatta volna, hanem én magam mondtam, és hogy a vezér semmit

is az én praecjudiciumommal nem akar cselekedni, ha elviszen is benne, az én hiremmel viszen, és az kik nekem tetszenek; azomba mind magam, feleségem s mind hadaim felől ígérte minden kegyelmességit. Mondotta az tatár Chám, ő az ő hitit megtartja, és minden dolgomat elvégezi, semmit se búsúljak. Küldöttem Csaffer passához is, hogy hozzá akarnék menni, ki is izente válaszúl, hogy szinte most volt nála az vezér thihája s úgy tudja, hogy az vezér engem maga elibe fog hivatni, azért tanáltassam az szállásomon, ha a vezértől eljövök, ő hozzá akkor is elmehetek, ha akarok. Estve felé jöttek az francziák hozzám, kik is a tatár Chámnál voltak s onnan jöttek be szállásomra, töttek relatiót az tatár Chám szavairúl, az ő szokások szerint igen erős nagy hitre megesküdtött előttök, mondván: hogy ugyan hitivel akarja confirmálni, hogy bizosabbnak higyják, hogy ez a porta minden méltóságomba s becsületemben conserválni s accomodálni igyekezik, és nem annak praecjudiciumára, s én ellenem való dolog az is, hogy az erdélyiekben magával elviszen, vagy hogy nekik külön quártélyt rendel, de hogy újjabban a vezér thiháját magához hivatja, és dolgaimat tovább is procurálni kívánja, assecurálta őket. Hízelkedni akarván a francziák neki, arbitrum pacis, és belli illum nuncuparunt. Kire ő felelt. Beteges ember livín, majd két holnap bele telik, míg az török császárhoz mehet, de még emberségihez képest az ő szavát is az császár hallani kívánja. Hozta elő Galga szultán szerencsés járásának exitusát is, hogy valamennyivel akarnak, annyi nyereséggel, és rabokkal térhetnek meg. Izente az Reiz Effendi is ugyan ma, hogy ő magát elvonta, és szavát is az vezér hallani nem akarja, hanem az tatár Chámot ne

tágítsam, mert övé az szó, akár a vezér s akár az császár előtt, annál több kapukat keressek. Izente az tatár Chám Bas-hasznadárja, az az fő komornyikja, hogy megtetszik s ők is megismerték, hogy az Reiz Effendi az vezér kapuján nekem kapithihám, és igen jó akaróm, és nincs is annál okosabb ember az portai ministerek között. Reggel szeles, és egy kevéssé esős idő volt, délután pedig feltisztulván, jó idő volt.

29. Csőtörtők. Az tatárságnak, kik Galga szultánnal voltak Magyarországra, Jeni-Palánk felé való nyomulását, és ottan az Dunán erre által való költözködisit értvin, küldöttem az tatár Chám kapujára, és küldött ki egy fermánt az maga neve s pecséte alatt az maga vezérre szólott, hogy a hová az én embereim kívánni fogják, az szegénység oltalmazására salvagvardákat adjon, tívín dispositiót ezen fermán mellett Palánkba, és Poserolezán is, mennyiben vigyázzanak, hogy az kártúl mind magam, hadaim és az szegénység praeserváltassunk, ez végre expediáltam Horvát Ferencz uramat az tatár Chám vezérihez salvagvárdákért, hogy azokkal együtt menjen Poseroleczára, és provideáljanak az securitásról. Küldöttem volt a tolmácsomat Haszan agát Zulfikár Effendihez, ki is izente, hogy beszilt tegnap a vezérrel, és ajánlotta a vezér kegyelmességit, hanem mint jó akaróm javolja, hogy az mikrül ez után is parancsolatom lisen, magamat azokban ne mentegessem, hanem az legyen az szóm; fermán Szultanunum. Azomba ha ezer, két ezer, ha öt ezer ember tartásáról s augeálzásáról parancsol is az porta, abban is magamat accommodáljam az porta intimatiojához, lisen provisio az hadakra, és ki adják úgy provisiojokat, legalább mint az török hadaknak, lisen gondviselés az felesígemre

is. Valamely Karamánli Mehemet nevű kereskedő török, és jancsár az én protectióm alá adván magát, hogy két hajójával szabadossan kereskedhessék, és az én s hadaim szükségire holmi ilést s portékát hozhasson, és az én emberemnek s hajómnak ismerjék, sehol ne akadályoztassék Szilistriától fogva eddig az Duna mellett való jártában, arról tura alatt szerzettem egy fermánt, kit is ma küldök meg Zulfikár Effen-di, minthogy ő szokta venni az turát, az az császár czimerit s nevit az fermánokra felírni. Volt ma nálam Janáki az havasalföldi vajda kapithihája, ki is sokat beszillett, mondá: *quod malevolus animus supremi vezirii, non princeps Valachiae fuit causa, quod me in Transilvaniam supremus vezirius una secum introducere noluerit, et quod inter omnes gentes astutissimi sint Turcae, qui prudentissimos etiam oratores christianos decipere sciunt.* Hozta elő az szerdárt, Csaffer passát, hogy ő volt az, a ki minden rossz dolgokat irt ellenem az portára, de kirt iteratis vicibus is az Istennire, hogy ezt senkinek is az magam belső confidens emberei közül se mondjam, és Skerletnek se jelentsem, kirül én is assecuráltam. Hozódott elő az havasalföldi vajda között s én köztem lejendő békességnek mind két riszírül való szüksége, errül sok szó volt, mit beszélt Viddinnél Janáki Sándor uramról, és azután mint ment Sándor uram az vajdához, s miket beszült vele, és valamig az emberek, az kik ezen köztünk való háborúságnak okai, meg nem neveztetnek, addig állandó békesség közöttünk nem lehet. Javalja: Sándor uramat expediáljam az havasalföldi vajdához, ő is közleni fogja ezen dolgot Skerlet urammal, és keresztyénsigire nízve is, hogy az keresztyén fejedelmek között meglígyen az bikesség s egyesség, pro-

curálni kívánja. Mondotta országoknak nyomorúságát is, Kameniczbe száz ötven ersziny pinzt imponáltak újjobban az vajdára, hogy megszerezze, és menél hamarabb beküldje, és a végett a kameniczi Huszeki aga a fején is lakik a vajdának, míg azon summát megszerezheti. Ötven ersziny pinzt penig Ali pasának Duna kapitányának parancsoltak assignálni újjabb hajóknak készületire. Az feljebb említett hit alatt in confidentia mondá azt is: Iste vezirius in corde habet adhuc id, quod habebat antea, quia credat (ekkor megesküdt) quod Transilvani omnes non sunt Vestrae Celsitudini fideles, et quod requisiverunt vezirium de alio principe, ut ex ipsorum natione fiat. Kire én. Ergo forte aliquos nobiles Transilvanos secum eo fine vult ducere vezirius? Kire ő két felé tekintve mondá: Ita credo, non quidem dico, quod ista porta nollet Vestram Celsitudinem aliter accomodare. Mondá azt is: Sokat az törökök az én uramnak is mondanak én felőlem, de megismerték azt, hogy magoktól gondolják s nem én tülem hallják. Kire én is. Eadem est ratio, quia mihi etiam multa dicunt de Valachiae principe, tamen libenter et a me, et ab ipso habent dona, et inter duos litigantes illi libenter gaudent, et quod ex utraque parte, et ego ex mea parte agnovi, et debet agnosci, quod ista diffidentia, quae inter nos fuit, fuit cum damno nostro, quia nec ego volo habere principatum Valachiae, nec princeps Valachiae potest sperare possessionem Transilvaniae, et si mihi porta magna daret dona eo fine, ut principatum Valachiae susciperem, non facerem sub tali jugo, sicuti vos possidetis. Végre cocludálunk azzal: Besziljen Skerlet urammal, és ha mi levelet írnak az vajdának, én azt megküldöm magam postája által, csak recommendálja

az cserneezi kapitánynak, hogy kísértesse az vajdá-hoz emberemet. és mihent onnan az válasz megjű, expedíalom Sándor Gáspár uramat oly informatióval, hogy a vajdával Bukuresten az dolgokat végezvín, maga Drinápolyban menjen az portára, vigyen penig oly emberek is magával az én embereim közül, az kiket vissza küldhessen az válással.

30. Péntek. Hivatta Sándor Gáspár uramat a vezér thihája, ada császár czimere alatt három fermá-nyokat keziben, az egyik szól nígy száz huszon nyolecz ökör kezemhez való administrálásáról a havasalföldi vajdára, az másik szól öt száz ökörrül az moldovai vajdára, mely kilencz száz huszon nyolecz ökröket magam és hadaim téli intertentiójokra hűsnek rendelt az porta, az harmadik szól az poricsai békre Ejup thihájára, hogy az keze alatt való császár ílises hajói-rül négy ezer öt száz kila búzát, és ezer öt száz kila árpát adasson, az mikor ezen fermánokat keziben adta, Skerlet volt az tolmács, és fakadott ilyen szókra a vezér thihája: hogy ezen ílésnek kifojására commissariusokat rendeljünk, és egyik Sándor Gáspár uram legyen, és ha az ílis rendesen nem administráltatnik az hadak közé, s az szeginysig is panaszokra fakad tovább is a kuruczok ellen, az commissariusoktól s nevezetszerint Sándor Gáspár uramtul veszen számot a vezér. Volt nállam tatár Cserkesz bék, elbucszván tülem, minthogy az tatár Chám impedimentu-mival ő fog előre megindulni. Volt nálam Sárkány Ibraim passa is, panaszolkodván, hogy Csaffer passa megneheztellett reá az én hadaim próbájok iránt való tanácsadásért, minthogy az ő javallásábúl insinualtam volt hadaimnak az Száván által való próbákat. Az havasalföldi s moldovai kapithihákat az fermá-

nyok vígett, az francziákat pedig az fenforgó dolgok végett hívtam szállásomra, Sándor uramat köztök hagyván, ő kegyelmire bízam az francziákkal való declarálását az fenforgó dolgoknak, és az marhákrúl való tractát az oláh kapithihákkal, magam pedig hintócskámra ülvin, mentem az tatár Chámhoz, mint-hogy értettem, az Dunán furkatán akar lemenni Drinápolyban az császárhoz, megköszöntem kegyelmes-sigit, mondván: hogy ő neki köszönöm dolgaimnak csak ilyen karban való hagyatását is a fővezértül, azért kérem ezután is Drinápolyban menvin is, ne felelkezzék el felőlem, az császár előtt legyen patronusom, és promoveálja dolgaimat, kire ajánlotta magát, és mondotta, hogy Drinápolyban is megkerestesssem emberem által, esküvissel ajánlotta magát mindenekre. Mondotta az vezér thiháját, és Skerletet, mily potenter fogta azokat a dolgokat előttök, az melyekre az én személyem iránt a vezér ajánlotta magát. Mondotta azt is a tatár Chám, hogy a vezér nekie azt mondotta, hogy ha én nem hívtam volna ide az erdélyieket, ő nem hívatta volna, és az kik nekem tetszenek, azokat el sem viszi magával. Mondá azt is, hogy az miben a vezér hágy, és a miben dolgaim maradnak, adjam értésire Drinápolyba. Kire én. Az tolmácsom Haszan aga, ki az kapithiháim mellett lakik az portán, meg fogja keresni az én szómmal, és más emberem is fog menni utánna. Azután superveniált Csaffer passa, ki is, szintén én is akkor búcsúzván el a tatár Chámtül, míg le nem ült az tatár Chám előtt, filem hallattára, az míg az házbül kihaladtam, mondá az tatár Chámnak. Hatalmas tatár Chám, nagyságod hatalmas császárunkhoz menvin, el ne felejtkezzük errül az mi királyunkrúl. Elbúcsúzván

azért, és eljűvén az tatár Chámtúl, minthogy az Arnolt passával Mahomet békkal lévő hadak elírkeztek, és az Dunán által költöznie kezdettek, mentem a Duna partra, és níztem az költözőket, onnan mentem az teffterdárhoz, ki is az maga sátorkájából előmbe kijött, és bevívín sátorkájában, addig le nem ült, míg engem le nem ültetett, becsülettel excipiált. Kezdette el azon beszédit, hogy egy kevésbé így megvonta volt magát, és mint egy idegensígit mutatta, nem egyéb volt az oka, hanem hogy minden felől az sok panaszkok az szegínysígnék nyomorgatása felől jűttön jűnek hadaimra, kire én is illendőképen megfelelővín azután töttem instantiát az hadaim szűksígnék deputált 4500 kila buza és árpa felől, minthogy ílisbűl igen megszűköltünk, bár csak valamely ríszit adassa ki azon ílisnek itt Landorfejérvárott, kire is cum contento resolvált, mert az előbbeni 4500 kila buzárúl való fermánt kezihez vívín, öt száz kila buzát innen Landorfejérvárrúl parancsolt adatni, úgy az két ezer öt száz kila árpát is, az hátra livő négy ezer kila buzárúl penig újjabb fermánt adott, hogy az császár mennél hamarébb feljövő éléses hajóibűl percipiáltatthassam, midőn forgattam előtte az Dunának elapadását, és a mint az éléses hajóknak is fel nem jöhetéseket, és abbűl következhető fogyatkozásunkat, arra azt felelte. Az havasalföldi vajdának megírta kemíny parancsolattal, hogy ha az császár feljövő íléses hajói fel nem jönek, azokat fel nem szállíttatja, és ez íránt ő miatta fogyatkozás esik ezen hajóknak feljövételiben, Drinápolyba menvín, fejedelemsígitűl megfosztatik, és székibűl kivettetik, azért ez íránt fogyatkozást nem gondolhat, hogy essik az császár íléses hajóinak feljövételiben, et per consequentem az én

szükségemre deputált négy ezer kila búzának is kezemhez való vehetése felől kétsége nincsen. Ezek után hoztam elő neki, hogy az tavaei vezér idejében az erdélyi magyarországi kapitányok praeventája is megkissebbítetett volt, azért az ő teffterdárságában várom ezen dolognak is megorvosoltatását. Erre is favorabiliter resolvált, és megígérte, hogy mint annak előtte Tyupruli vezér és más vezérek ideiben szokott járni az kapitányoknak, ezután is a szerint fogja kiszolgáltatni. Ajánlotta továbbá magát, hogy promoteálni fogja a vezér előtt az én vidéki quartélyom és hadaim intertentiója s quartélyja iránt. Ezzel elbűcsúzván tőle, az midőn előle eljöttem, az tolmácsomat Haszan agát hátrább szállítván, mondotta neki: Mások úgymond az fejedelemnek szípen szólnak, előtte efféliket elő nem hoznak, de én a mi az szívemen volt, és az mi szó fölöle van, jó szántombúl meg akartam mondani. Ezzel szállásomra jűvín, tett relatiót Sándor uram, mint végezett az francziákkal, és oláh kapitányokkal, mondván: az oláh kapitányok, hogy az fermánnak kisérek engedelmeskedni, és az fermányba parancsolt marhákat is administrálni, kirűl írni is fognak az uroknak, csak hogy idő múlva lisen s lehet meg azon marháknak kézhez szolgáltatása. Az francziák pedig ajánlották magokat, hogy mindenkben, az mint eddig, úgy ezután is készek szolgálni, és ha mi dolog itt elmarad, az melyet az vezér itten nem complanálhatna, Drinápolyban is, mind az francziai orator, s mind ők aggrediálni fogják és dolgaimat procurálják. Ebűd tájban az tatár Chámot a vezér a Duna partra kísértetvín, és ottan sajkára szállítván, megindűlt alá az Dunán. Feleségem neve alatt érkezvín Skerlet uramnak szóló levél, és valamely arany-

miből s fejr ruhából álló kedveskedés is, kiben kéri felesígem opinióját, és köszönvín egyszersmind oblatióját nimely az nímet császár udvaránál folytatandó dolgokban s praetensióiban, kik Munkács feladásakor interveniált tractatus, és ugyan Hajzler elbocsátásakor interveniált tractatus alkalmatosságával következtek, kikben nem csak az nímet generálisok, de az bécsi udvar is rathabeálván, consentiáltak, hogy felesígem Magyarországon való jussát, és valamely mobile bonumit el ne veszthesse törökországba utánnam való jövetelivel, hanem inkább ide is bírhasssa, hasznát vehesse. és a mit el akar adni, az oly mobiliákban, azt el is adhassa, ez ily praetensióiért Bécsben emberit kívánná küldeni, de az gyanús világra nízve a fővezér híre s consensusa nélkül nem mer cselekedni, offerálván azért ebben magát Skerlet uram, ugyan maga concipiált s dictált egy levelet az fővezérnek szóllót, deákúl, javalván, hogy abban az formában felesígem neve s pecsétje alatt expediáltassék, és nekie írandó levélben az fővezér előtt való promoteálása recommendáltassék, és még egy levél az tatár Chámnak is irattassék, kiket nem most javal megadatni, hanem az mikor a fővezér Drinápolyba megyen. Haszán aga által küldtem az thihájának egy instantiát írásban, kírvin: hogy a vezér a kapithihák dolgában ne praejudikáljon az én jussomnak, mivel az engemet illet, kit kívánok az vezér mellett residensemnek tartani, s kit nem; tettem penig ebben okot, hogy Inczédi Mihály, az ki erdélyiek ríszírúl való residens eddig volt, fakadott olyan szókra, hogy neki parancsoltatott Skerlet által az erdélyi residensíg, az mely nekem igen csúfosnak, és autoritásom ellen való dolognak tetszett.

31. Szombat. Az Galga szultánnal Debreczen felé járt tatárságtúl raboltatván el sokan az én hadaim tiszteiknek is sokaknak apjok, anyjok, feleségek, gyermekek, azoknak szabadítások iránt requirálván, Sándor Gáspár uramat rendeltem, hogy Jeni-Palánkhoz menjen, egy-néhány száz tallérokat is adatván ő kegyelme keziben, és az kiket közülök megszabadíthat, szabadítsa, és valamely marhákat is vásároljon ezen alkalmatossággal. Sándor uramat küldtem fel az lovas hadak tiszteivel az quártély solicitálása végett, kiket is jó szívvel látott, kérdezvén, mind elibe jöttek-e az lovas tisztek? Kire mondotta Sándor uram. Nem, mert el is mentek az Száván által próbára bennek, ajánlotta magát mind az abrak szerzés iránt, mind Zvornik, Bujurdelem s Szubernicza iránt, azt adá válaszul, beszilni fog az Bujurdelemi passával, ő tudván jobban azon földnek constitutióját, és azután szállani fog az vezérnek is, hogy lovas hadaimnak quártélyok onnan teljik ki. Az vezér Csaffer passánál volt vendigsígben, az honnan megtérvin, hívatta Skerlet uram az erdélyieket, kiknek is az vezér parancsolatjából formalibus ezeket proponálta. *Mi domini, uti jam saepius dixi, excelsus supremus vezirius dominus noster benignissimus, ut omnes quaerelae amoveantur, vobis quartirium assignavit, proinde omnes, quorum nomina sunt scripta in imperiali cancellariae registro, illuc ibitis, et ibi quiete vivatis. Celsissimo quoque Principi, cum suae aulae primariis, et Celsissimae Principissae, cum suis Ephebis puellis Vidinium pro quartirio est assignatum. Mihi quoque dixit excelsus vezirius, quod pro principe, et principissae dabitur hoc quartirium, sed quando pro principe, et principissa datur, credo quod pro ipsius etiam aula. Et vobis*

mandat, ut a celsissimo Transilvaniae principe Thököly, uti a fulgida porta est constitutus, dependeatis, ipsi obedientiam prebetis, et verno tempore, quando tempus erit pro bello, iterum ad suam Celsitudinem veniatis. Haec excelsus vezirius voluit ipse vobis dicere, sed quia miseretur vestri, ut citius possitis hinc movere, ideo voluit haec per me vobis declarare. Haszan agát küldöttem vala az vezér thihájához, az tegnap neki küldött levelemre való válaszáért, ki is izente: hogy az vezér azt kaftányoztatja fel az kapithiaságra, az kit én bemutatok, ebben én nékem nem praejudicál, söt velem szemben livín, az több velel elmenendő erdélyiekrül is velem beszilvín, az én praejudiciommal semmit az vezér nem kíván cselekedni. Skerlet uram izené, hogy kívánságom szerint az vezér a vidínyi quártélyt nekem megadta. Ezek után egy hosszas levelet írtam Skerlet uramnak, kikre szóval Komáromi János uram által megfelelt. Sándor uramot is mai napon expediáltam Jeni-Palánkra az feljebb megírt dolgokkal, keziben adván ő kegyelmének a császár fermányát is az négy ezer kila buzárul, hogy ha a császárnak élises hajói érkeznek fel, addig is, még innen magam lemehetek is, perciálhassa az említett élést.

NOVEMBER.

1. Vasárnap. Haszan aga tolmácsomat küldöttem reggel az vezér thihájához, izente újjabban is az vezérnél lejendő audientiámat, és az kapithiaknak sza-

bados autoritásommal való praesentáltatását Küldöttem volt az Reiz Effendihez is, kiretven tüle titkos audientiát. Kire azt izente. Mind neki s mind nekem kárommal lenne vele való szemben litelem, esküdt, micsoda szívvel vagyon hozzám, tegyem le pecsétetes írásomba dolgaimat, meglátom, hogy tűz liszen az fejeken az fővezérnek és több ministereknek. Voltam Csaffer passánál, megigérte, víghez viszi, hogy száz ökröt adjanak itt L.-Fejérvárott in portionem et quotam ab illis praestandum az oláh kapitihák. Volt szó, hogy az hadakat által akarnám küldeni, kire mondotta. Az vezér elmenvin az próbával, az mint végez, én nekem azután értésemre adja. Mondotta azt is, hogy a vidinyi quártélyom dolgában is ő szolgált az fővezér előtt. Izente az vezér thihája, hogy itt is adnak költsíget hadaim fizetésire és fermánt is az magam költsígire. Volt nállam Skerlet uram is, az vezér parancsolatjából előttem kívánta iterato is proponálni az erdélyiek előtt azokat a dolgokat, melyeket tegnap proponált volt. Az teffterdárhoz küldtem volt levelemet Haszán agátul, és egy ezüst mosdó medenczét is küldöttem neki, el nem akarta elsőben venni, sok ember livín nála, s az levél is hosszú livín, reggelre halasztotta a válaszádat, az l.-fejérvári házam emptionalissát és vidinyi házrúl való fermánt is elküldtem hozzá, ötet illetvin revisiója, arra való válaszádat is reggelre halasztotta. Skerlet uramat újabban hozzám küldvin az fővezér, küldött általa két fermánt kezemhez, Philippire és Zophiára szállókat, tíz ezer forintrúl szállót, mely is Vidinybe való telelisésemre, költsígemre rendeltetett.

2. Hétfő. Az ijel törökül az mely levelet irattam, egy tolmácsom által Csaffer passának felküldöttem.

Az teffterdártúl is az tegnap neki küldött levelemre az választ sollicitálván, Haszán aga az fővezérnél tanálta, ki is izente, hogy a fővezérrel beszillett, és az magáébúl is ad kisz pínzt egynéhány erszínnyel, az l-fejérvári házamrúl is iratja az újjabb leveleket, legyenek jó reménységben. Az Skerlet uram tegnap hozta fermánhoz, és az Viddinben velem menendő embereknek számához kipest az vezérnek egy írást, Skerletnek mást exaggerative irattam, kit neki fel is küldöttem, recommendálván az vezérnek szóló írásomat nekie. Az erdélyieknek előttem audientiájok lívín, tüllem elbúcsúztanak, minthogy Nisre quártélyba megindúlnak. Voltam Marchio de Lora uramék látogatására. Skerlet uram izente Kommo János uram által, hogy post ortum solis hora tertia lisen audientiám az fővezérnél, minthogy ma sok dolgokban voltak implicatusok, és dévánkozásokban töltötték el az napot, az mint ezt a franczia Fonton uram is recognoscálja. Izente azt is Skerlet uram: Pellicio sebellino, inquit vestietur celsissimns princeps in crastina audientia. Küldöttem Bai Mihály uramat és Halil aga tolmácsomat újjabban az teffterdárhoz, az poserolczai embereket is felküldvin velek, recommendálván dolgokat instantiájok iránt. Bai Mihály uram megtérvin az teffterdártúl, hozott két levelet tura nélkül, egyiket az l-fejérvári házamrúl, az másik levél pedig szól Vidybe való telelisünkre deputált szállásom felől való annuentiárúl.

3. Kedd. Volt audientiám az vezér thihájánál, kigazítván az sátorábúl az embereket, igen confidenter beszilgetett velem, elsőben is declarálván az vezér természetit és hozzám való affectióját, és én is, hogy ezen a portán nekem eleitül fogva jó akaróim s gonosz

akaróim is voltak s vadnak is, de nem másért, hanem irigységből, vagy hogy olykor a vezéreknek kegyelmességeket látták hozzám, vagy hogy a császár szolgálatában tanáltattam, azért én egyeben nem kirem a vezért általa, hanem mikor valamely dolog és szó vagyon felőlem az olyan dusmanoktól, egyik füle enyim legyen, és legyen szentül szembe az beszíd, hitelt ne adjon. Kire az thihája. Az fővezért olyan embernek ne gondoljam, eddig is aféle szóknak hitelt nem adott, s ide ki a vígeken szerdárságában is lakván, tudja ennek a török nemzetnek micsoda hasznos szolgálja legyenek, ajánlotta magát is, hogy Drinápolyba bemenvin is, bizvást megtanáljam, minthogy Vidinbe kívánok telelni, ír a vidínyi kadiaknak ő is; kiadták-e már a fermánt a házamról? mondták, kiadták. Ezek után volt szó tatárnak ide ki való székséges telelísirül. Kire monda. Nincs hol ide ki telelniek, pusztá az ország, hanem nem várják az tavaszt, kijűnek idején. Volt szó, micsoda hasznos szolgálatot tehetnienek a kuruczczal együtt, mikor a vizek befagynak, annál inkább megrémülne az ország, noha ezzel az excursiójával s rablásával is az tatárnak okot vesznek a többi is az porta protectiójához való folyamodásra, és a holdulásra. Kire ő. Úgy van hírekkel, hogy a debreczeniek és más helyek is már is felkültek a nímet császárhoz, hogy ha nem hódolnak, a többinek példájával elraboltatnak. Mit gondolok, úgy mond, ha az erdélyiek, és magyarországiak ez után mint alkalmaztatják magokat? Kire én. Olyat gondolok, hogy megkeresnek engem is, és a több császár tisztjeit is magok állapotja felől, mert ez előtt is az én időmben történt meg az, hogy kisébb volt az nímet császár velem armistitiumot csinálni, a maga földiben

is quártélyt engedni, s nimely vármegyéknek és a bányavárosoknak is, hogy protectiómhoz folyamodjanak, megengedni, mintsem ilyen formában az pusztítást megengedni, mely szókkal igen convincállódott a vezér thihája. Hoztam elő Jeni-Palánk dolgát is, vagy megépítsék, vagy demoliáltassák velem, quia non est locus defensibilis. Hozódott elő, hogy ha egy rablás alkalmatosságával a magyarok hozzám folyamodnának, vagy hogy seregestül is, mint tavál hozzám folyamodnának, mit tegyek velek s mit adjak válaszul. Volt szó, Vidinben kevesed magammal nem lehetek mind a magam reputatiójára, mind securitásomra nízve. Mind ezekre favorabiliter felelt, de mentette azzal magát, hogy az sorja livin ma a vár építésire, fel kell menni, de mind ezeket a vezérnek maga is megjelenti s magam is mindeneket proponáljak, semmit el ne hagyjak, semmit se szígyenljek, az vezér patienter meg fogja hallgatni. Hívatta azomban a fővezér kapucsillár thiháját, hívatta Skerletet, és Skerlettel a maga sátorában hagyván, amannak meghadta, hogy a vezérnek hírt tegyen, és mikor a vezér dolgaít végzi, felvigyen, egy ideig azért Skerlettel ben ülvin a thihája sátorában, és barátságosan beszilgetvín, hozódott elő, hogy a tatár Chám előre ment az császárhoz, és öt hat nap múlva a császárnál is lisen, ők azomban itt töltik az napokat, de jó, és tanácsos ember livin a tatár Chám, nem árt, hogy elő ment. Hozódott elő, mely gyalázatossan nyertik el Gyulánál a Gyulában rendelt császár ílisít, a temető helyről vervín fel őket, az kereskedő emberek bevittik Gyulára s ki nem hadták, a kiknek penig ezen imperium szolgálatját kell vala víghez vinni, azok ilyen gondviseletlensíget követtek, meg van a kár is, de nagyobb a szígyen,

mert azzal a nyereséggel, noha kicsiny volt, alkalmazhatóságot vívín az ellenség, hogy hirdesse; hallhattuk e napokban Varadinban a lövéseket, kik is öröm-lövések voltak, és más helyeken is kétség kívül elkövéttik. Beszéltem vele Jeni-Palánk dolgárúl, azt mondotta: Most előhozván a vezérnek, meglátom, micsoda dispositiót tiszén, de ez a dolog ennek az imperiumnak dolga, szükséges hely, azért mikor Drinápolyban írnik, tanáljam meg ötöt s írjam meg annak a helynek conservatiójához micsoda requisitumok kívátnak, felel rúla, meglísznek a porta riszírúl minden dispositiók; hozódott ezek után elő az tatártúl elraboltattakban a kuruczoknak mennyi eselédek van, s apjok, annyok, feleségek, gyermekek. Kire monda. Nem volna jó, sőt kárt tennünk magunknak, ha generaliter tennünk instantiát, sed tantum de affinibus dominorum kuruczorum, írassam fel specificé nevek szerint, kik esmertik meg a rabok közt, és a mellett megtanálván a vezér kiváltásokra, talán valamely pinzt deputálna, iterálta ezen szókat, sed cum specificatione, domine, et tantum de affinibus. Ezek után emberjüvén a vezértúl, mentem a thihája sátorátúl a fővezér sátorához, és egy kevésbé leülvén a divány sátorában, csakhamar kijöve a vezér a maga belső sátorából. Elsőben is köszöntvén s újjabban leültetvén, hozta elő. Már Isten segítségiből itt az dolgok véghezmenvén, engem is hadaim közé vissza bocsát, azért tovább is az commendám alatt lívő helyek s palánkok tülle recommendátnak, magamnak pedig Viddiny engedtetett quártélynak, de minthogy Viddin neki vezírsége után járó jószága, az szegénységnek valamely háborgattatása ne legyen. Jöttem azért, hogy eddig hozzám mutatott kegyelmességit megköszönjem,

köntösit megcsókoljam, mindazáltal livin egynihány magános szavaim, kirek magános audientiát, kire nézve intvín az udvarlókra, mind kitakarodának, és csak magam és Skerlet uram maradánk a vezérrel együtt. Akkor hozám elő Jeni-Palánkot több helyekkel együtt nekem recommendálván, állapotja miben legyen, a vezér tudhatja, az a hely arra jutott most, a víz is kicsiny livin, hogy ha valami gyalog ellenség jűne alája, nem is oltalmazhatni, és ha oly erő jűne, nem jobb-e magunknak elégetni, és Rámhoz retirálni, avagy hogy tegyen dispositiót megépítésirűl s szükséges requisitumirűl a pórtá. Kire a vezér. Ezen hely szükséges helye ezen imperiumnak, azért oltalmazzuk, a mennyire túlünk lehet, azomban (minthogy magam is kívántam) küldi egy agáját revisiójára, és a mely 23 hidast az tatárok költöztetisire rendelt, meghagyja, hogy fordítsák azokat az Mórova erdejirűl valamely palánkfák alá, kiket Palánkra hordjanak, és építessen a mint lehet. Kire én. Csak a vezér tegyen dispositiót a szükséges mediumokrűl, én rajtam nem múlik, jó szívvel igyekezem. Kérdezte, hol van Jeni-Palánk, nem Kulicsnak elleniben? Kire én. Nem, hanem Rám vagyon Palánknak elleniben. NB. Az midőn Skerlettel a thihája-sátorában besziltem volna, mondotta. Az midőn Jeni-Palánk felől fogok neki írni, az szerdár arzát, és némely törököknek recognitióját küldjem meg neki inclusában, annál foganatossabb lisen. Volt szó a vezérrel Jeni-Palánk situsárűl, hogy közelebb van Tömösvár mint Pancsova, az Erdélyi s Duna vaskapuhoz is nem messze, nagy fiszke volna az ellenségnek, ha kezibe esnék, mert két vizek jűnek ott be a Dunába. Kire a vezér. Megoltalmazza Isten, már ezután nem félthetni. Kire

én. Inkább most s télben, mert tavasszal az árvizek körül vevén, megerősítik. Kire az vezér. Konstan-
 czinápolyba megírta, hogy csektereteket csináljanak,
 és az Dunán livő fegyveres hajókat effective százza
 akarja tölteni, s megparancsolta Ali passának, hogy
 Szent-Györgynap tájban Jeni-Palánknál legyen a du-
 nai classissal, azomba a szilisztriai s nikápolyi nemes-
 ségnek is meghagyta, hogy idejin itt a végeken tanál-
 tassanak, L.-Fejérvárott is feles embert hágy, és ma-
 ga is idejin kíván megindulni a jövődő campaniára.
 Kire én. Ennél jobb dispositio nem lehetett, ha ezt
 követte a fővezér, de még is ha lehetett volna, vagy
 Boszna sziliben, vagy Arnolt ország széliben, vagy
 a Duna mellett egynéhány ezer tatárt teleltetni, és
 bár csak ad opinionem két vagy három ezeret is, kik,
 ha mikor a vizek, sarak befagynak, akár Eszék akár
 a Bácska, vagy Gyula felé excursiót tehetnének a ku-
 ruczczal együtt, akkor annál inkább megrímülne az or-
 szág és confundálódnék az ellenség. Kire a vezér
 Puszta az ország itt az végek felé, nincs hol teleltet-
 ni, hanem úgy végzett a tatár Chámmal, hogy kike-
 let előtt jöjön ki tiz ezer tatár egy szultánnal, az kik
 idejin itten tanáltassanak. Kire én. Adja Isten, de
 még is javallanám, hogy a dunai classis, a mikor az
 árvizen ide jü, parancsolná meg a török tiszteknek,
 mennének reá Titelre, Becsére, occupálnák azokat a
 helyeket, mivel azokban csak rácz praesidium van,
 három, négy ezer gyalog mosárokkal megvehetné. Kire
 a vezér. Ez igen hasznos szó, és dolog, megparan-
 csolja. Kire én. Az én gyalogimat is ezen szolgál-
 atban applicálhatni, és ha megveszik, bele szállíthatni.
 Ezek után töttem instantiát az lovas hadaim quárté-
 lyárúl Bujurdelemen túl az zborniki sanczágságba ki-

vánván, és nevezetszerint Szrebernicza nevű helyt, megmutogatván az fővezérnek a földek constitutiójához képest Bujurdelemnek, Zvorniknak, és Szreberniczának elleniben 24 s 30 órányi földig minemű palánkjai s erősségei legyenek az ellenségnek, azokat megnevezgetim, úgy mint : Brodot, Gyakovát, Eszéket, Bukovárt, Varadint, Iloket, és Eszék s Varadin között is, a mely két rácz erősségecskéek vadnak, és ha a Duna befagyna, az Bácska sem volna messze, és hogy azért kívánom arra felé, hogy ottan a császárnak is nagyobb szolgálatot tehetnék s az ellenségnek is árthatnék, s magoknak is inkább hasznot tehetnek. Kire mondá a vezér. Én azon a földön nem voltam s nem is tudhatom. de beszillek Csaffer passával, mintegy tetszett a vezérnek ezen declaratióm, de Csaffer passára relegált még is. Midőn szinte instantiát kívántam volna tenni előtte az költség felül, magátul hozá elő, hogy az magáébül is nem hágy költség s egyníhány ersziny pinz nélkül. Mely kegyelmessigit megköszönvín, megcsókoltam érte köntösit. Hoztam elő, és ugyan elő hivattam, kiket kívánok hagyni Magyarországnak és Erdély riszirül mellette residenseknek, úgy mint Orlai Miklós és Bai Mihály uraimékat, jelentvén, hogy Orlai uram volt előtte havasalföldiben is Bai uram pedig mellette lakott ez télen s nyáron is. Megcsókolván azért ő kegyelmek köntösit az fővezérnek és hátrább állván, akkor jelentém: az erdélyiek közül, kiket akar elvinni magával, mert az ő nagyságáé a fermány, de én az három natióbül harmat, az kik elsőbbek az kapithihákon kívül, elígségesnek ismerném. NB. Vettem eszemben, hogy ezen szókat perfunctorie, és nem olyan világosan tolmácsolta Skerlet uram, de a vezér válaszát így mondotta.

Nem kíván, úgymond, nekem abban is a vezér praejudiciumommal cselekedni, hanem a kik másodszor az én approbációbúl is denomináltattanak, azok mennek el, kirül aztán én is nem akarván többetszóllani, látván a vezérnek megunatkozását a beszídtül, felelém. Fermán szultanunum, az az legyen a nagyságod parancsolatja. Hozának be azért egy nusztal béllelt kaftánt, kivel a fővezér maga előtt megkaftánoztata, kiben én is a köntösihez borúlván s megesókolván, a midőn tüle már elfordúltam volna, látám, hogy az bemutatott két residensnek kaftánt nem hozának, és ott állanak kaftán nélkül, megállván egy kevésse, szöllék Skerletnek, hogy ezek kaftány nélkül vadnak, az eddig való szokás szerint penig a fővezérek a residenceket megkaftánozták, ezt azért megértvín az vezér, mindjárt kaftánokért küldött, én az kapithihákat bent hagytam, de csak hamar azután azokat és Haszan aga tolnácsomat is felkaftánoztatván a vezér, utánam jöttek, engem penig az fővezér agái ugyan annál az sátonál, az hol eddig voltam, megmarasztaltanak s ebiden ott lívín, ebíd után mentem az Duna mellett felvonatott sátorimhoz, az hová is feles csauzok kísírtének.

4. Szerda. Az jancsár agának irattam egy búcsúzó levelet, értvín, hogy megindúlt az boncsokja, kit fel is küldtem neki. Délután maga is megindúlt. Érkezett Mahmút Bég Ogli is Tömösvár felől, az utánna való szultán küldvín emberit látogatásomra. Megérkezék Horvát Ferencz kapitányom is az Száván túl való próbájárul, nyelvet is hozván. Küldöttem a Csauz passához is emberemet, az fővezértül tegnapp resolvált dolgokat kérvín, jelentse meg a vezérnek, ne vegye feledékenysigben, minthogy a vezér induló

félben van. Volt nálam a francia Lora uram, kivel is sokáig confidenter beszélgettem, s elbúcsúztunk egymástól. Volt conferentiánk: 1. Mire való, hogy mind ő s mind az franciai orator együtt laknak Drinápolyban, és hogy ebből az ő promotiójából minden jót remílek. Kire ő. Még ez tavasz felé vette ordinatióját erről az udvarnak, és a volt parancsolatja, hogy az vezért kövesse, valahová megyen, és a következő campaniában is együtt jöjön ki vele. 2. Volt szó, hogy a király minden szükséges költségeiről disponált ugyan, de a maga jószágiból proveniált költségivel élt eddig. 3. Volt szó, hogy a catholicus valláson kívül valók miért nem protegáltathatnak a királytól Galliában, és hogy ezt az magyar igyet catholicus fő nem igazgathatná, és nem is obediálnának az malcontentus magyarok neki. Volt szó, hogy ő persvadeálni fogja az oratornak az én várható pensiomnak administrálását, de nem tudja miért az orator sed quid facit, duplicatos vult videre regis ordines. Végeztünk vele az correspondentiáról, hogy clavist adjak nekie, az mint hogy megiratván kezéhez is adtam. Ezek után elbúcsúzván tüllem, bizonyos emberemet hagyván el az fővezérnél megígért dolgoknak urgeálására, magam estve felé innen Landor-Fejérvárról felköltem, és északával értem Szendrő s Izaresik közé s ott is háltam. Galgaszultánallivőtatárság takarodott által az Dunán.

5. Csőtörtők. Reggel megindulván az Morován gázlóban jüvin által, délután két óra tájban érkeztem Poserolczára. Szent Imre király emlékezeti lívín, azon való nevemhez kipest vendigeskedissel töltöttem el az időt, és az északának is jobb ríszit. Essős idő volt.

6. Péntek. Az tatár Chám vezérihez Bater agá-

hoz, ki is az tavali helyiben vagyon, holmi kedveskedésekkel kiküldtem az kuruczok és tatárok között a lúlopás és rabszöktetésért interveniált confusiónak lecsendesítésire. Sándor uram egynéhány rabot váltott ki pénzemen, és több hiveim is sok rabokat váltottanak ki pénzeken. Jeni-Palánknál lívő tatárság is által takarodván az Dunán, és a az L.-Fejérvárról erre jövőkkel megegyezvín, itt az Mláva és Rám között való földön füvelnek, lívín húsz ezerig való rabok, mind túl a palánkvidéki falukon, s mind itt az pose-rolczaí vidéken sok károkat tettek, és az emberekben is sokakat elraboltanak. Megérkeztek Landor-Fejérvárnál hagyott szolgálaim, kik is a vezér L.-Fejérvártól való megindulásának, és ma Kollárhoz való szállásának hírit meghozták, kire nízve az erdélyiek riszírül való kapithihát Orlai Miklós uramot jó provisióval az török táborra megindítottam. Dél tájban érkezék L.-Fejérvárról Galga szultán, közel menvín itt el az város mellett, az több tatár hadak közé szállott, kikhez is tisztességes ajándíkokkal és gazdálkodásokkal küldöttem tiszteimet, insinuálván mind Báter agának s mind ezen szultánoknak, reggel magam is meglátogatom őket. Szeles idő volt.

7. Szombat. Mintegy harmad fél száz lúval mentem ki az tatár táborra, voltam szemben Galga szultánnal, egynéhány esztendőktől fogva való esmeretsígem lívín vele, az sok egymás között való ajánlásunk után volt szó Debreczen felé való járásának circumstantiájáról, volt szó, a tatár deván mit javallott az nímet tábornak L.-Fejérvár alól való elszállása után, és az török deván L.-Fejérvár építése praetextusával mint bontotta el, mondván, hogy nagyobb kiszülettel s idejében jünek ki ez nyáron. Hozta elő az

muszkáktól elszakadott kozákságot. Hozta elő az lengyel követ dolgát és az Chám embere mit írt, hogy a nimet praetereálni akarja az lengyeleket. Volt szó, hogy ez a rablás, a ki esett, a fővezér parancsolatjából lött. Volt szó az athnamékről, az kuruczok cselédje szabadításáról, és hogy ő lesz az, a ki engemet Erdélyben introducálni fog. Galga szultánnál való audientiám után voltam az tatár Chám vezérinél, az hol is csak az complementizálásból, és a rabok szabadulása iránt való instantiámból állott a beszéd; éczakával érhettem vissza Poserolezára. Szeles idő volt.

8. Vasárnap. Érkezett meg Horvát Ferencz uram a tatár táborról, érkezett Daróczi uram is Palánkról, kinek is volt audientiája és examenje nimely dolgokról. Volt azután conferentiám Sándor Gáspár és Madács uraimékkal expeditiójokról, íratam leveleket az francziai oratornak, a mellette lívő s ez nyáron mellettem lakó doctornak, az császár mellett lakó Kajmekám Oszman passának, a vezér thihájának, Reiz Effendinek, Skerlet uramnak, a havasalföldi, az moldovai kapithiláknak, az moldovai vajdának és Mahmút Bég Oglinak. Ezen expeditiókat elvégezvén, Sándor uram contentumájért mentem felesigestül az ő kegyelme szállására, és sokáig oda mulattam. Szép idő volt.

9. Hétfő. Volt az kurucz tiszteknek és főrendeknek gyűlések ez mai napon, hofmesterem és secretariusom által írásban küldtem ki közikben valamely propositiókat, kikben mind Sándor és Madács uraimék útjáról, mind egyéb magok igazgatására való dolgokról volt emlékezet, tettem arról is rendelist, hogy az mely rabok az tatároktól vagy pénz útján, vagy másképen szabadultanak, Jeni-Palánkra vitessenek és elbocsáttassa-

nak, minthogy pínzen váltottak is felesen vannak, nem ellenzvin azt is, hogy nimelyek kezesnek maradjanak, az míg a pínzt meghozzák. Ezek után küldöttem Horvát Ferencz uramat Landor-Fejérvárra bizonyos instructióval. Az mint Sándor uramnak az leveleket kezihez adván, úgy a Vidinyre, havasalföldre, Moldovára szálló császár fermányait, mely két Oláhországra szálló fermánokban parancsoltatik 928 ökröknek kezemhez való administrálása. Madács Péter uramnak is az Zofiára, Philippire és tatár Pazár-csikra szálló fermánokat, kikben szükségemre egy-néhány ezer talléroknak adatása parancsoltatik, kezihez adván, ezekkel a fermánokkal, levelekkel és bizonyos instructiókkal expediáltam ő kegyelmeket, Sándor uramat oly dispositióval küldvín el, hogy Nissen a vezért beírvín, az vezérrel és több miniszterekkel víget érvén, onnan menjen Vidinyben, ottan is szállásim, qnártélyim és subsistentiám dolga vígett szolgálmat hagyván el, menjen havasalföldiben Bukaresztre az ott való vajdához is rendeltetvín követsígeben, onnan is tudósítván az dolgokrúl, menjen Oroszcsik felé és onnan Drinápolyban, úgy hogy a mikor a vezér Drinápolyban líszen, ott tanáltassék. Madács uramnak az parancsoltatott, hogy útját csak kövesse azokra a városokra, és az fermánok mellett megvívín a pínzt, jűjjön újjobban vissza. Szeles idő volt.

10. Kedd. Nap estig sokféle foglalatosságim voltak, újjobban küldöttem Kis András szolgálmat és Farkas György hadnagyomat Sándor uram után. Horvát Mátyás nevű labancz rabkapitánt küldöttem Daróczi urammal Jeni-Palánkra, hogy ottan az palánkvidéki faluk kezességén, és maga hitin Veteranihoz elbocsássa, több tatár keziből szabadúlt rabokkal együtt.

Volt előttem audientiája az püspöki kántornak, ki is most szabadult a tatár keziből, sokat beszilgettem vele magyarországnak állapotjáról, és elraboltatásokról okáról, úgy tovább való megmaradásokról, izenvén a debreczeni bírónak és más városok biráinak s praedicátoroknak, hogy hódoljanak, úgy maradhatnak meg. Lovaimat revideáltam, egy részit nimely szolgálaim kezibe kiosztottam, az Palánknak reparatiójáról és egyéb szükséges dolgokról dispositiót töttem.

11. Szerda. Új kadia jüvin ebben az helyben, ennek volt audientiája a Mutavelivel együtt, kikkel is a szükséges fenforgó dolgoknak rendbe vitele és eligazítása felől volt beszilgetisem, Pogány Zsigmondot denominálván itt való praesidiarius kapitánynak előttök. Ezek után a lovas és gyalog tiszteket összegyűjtetvén, proponáltam azoknak is, mihez alkalmaztassák magokat. Azután érkezvén valamely éléses hajóknak is híre, magam is az osztrovoi révhez kimentem, az nálam lívő császár fermányai mellett foglaltam el lisztből, buzából és árpából álló 14 öreg gemiákat, volt a fővezér agája is velek, kivel szemben lívín, az ílises hajók pedig harminczig való lívín, az elfoglalt hajókon kívül a többit elbocsátottam L.-Féjervár felé a vezér agájával együtt. Érkeztek Veteranitúl is levelek, az itt rabságomban lívő Pace oberster regimentje quártélymesterihez, és nimely híveimhez. Az hajók mellett bizonyos embereimet hagyván, magam bejöttem estvére, és Sz. Márton napja lívín, voltam vendígsígben Bohus Márton főélésmeisteremnél. Igen szép, meleg csendes nyári forma melegen idő volt.

12. Csütörtök. Idején kimentem a Dunához, ebédet is ott öttem, az hadaknak ottan ílist, a lovas ha-

daknak pedig árpát is osztattam, és lovas s gyalog hadaim tiszteivel conferentiát tartottam. Érkezek meg Horvát Ferencz uram L.-Fejérvárrúl, mind szóval s mind írásban hozott választ a szerdártúl, végezvén arról is, hogy mind onnan s mind innen bizonyos hadak expediáltassanak valamely próbára, kihez képest mind itten, mind Daróczi uramnak a kiszülisrül dispositiót tettem. Szép idő volt.

13. Péntek. Volt audientiája a német quártélymes-ternek, ki felől minthogy parola jött Veteranitúl, elbocsátottam, köszöntvén általa mind Veteranit és Veteraninét, és offerálván tovább is az keresztyén rabok szabadítása iránt való készsígemet, magam a hajókhöz kimenvén, ebédet is oda ki öttem, az említett német rabot is Horvát Mátyással együtt sajkára ültetvén, expediáltam, szabadultak újjabban valamely keresztyén rabok a tatárok keziből, azokat is a többi után expediáltam. Az Dunán livő hajókból hordatták be tiszteim lovas és ökrös szekereken az ílist az itt livő hombárimba, és az hajóknak Reizeinek is a quietantiákat osztottam. Szeles idő volt.

14. Szombat. Reggel volt mustrája karabélyosim és ugyan lovas s gyalog palotásim sereginek, kiknek ílisekrül és egyéb telelísre szükséges requisitumirül dispositiót töttem. Megérkezek Kassai István kapitányom Galambvára felől, ki is parancsolatimban eljárván és az Galambvára s Poricsa között való élések hajók mellé bizonyos hajdukat rendelt, és Galambvárig fel is kísértette. Szendi Mihály bejárómat Lándor-Fejérvárra a szerdárhoz levelekkel küldöttem, insinuálván, miért hogy az tüle insinuált hadakat meg nem indíthattam. Ma is mind hordották az ílist be a hajókról, és osztották a hadak köziben. Kis András

megérkezék, kit Sándor uram után expédiáltam vala, útjokban a pandúrok felfervín, szegény Farkas György hadnagyomat levágták. Szeles idő volt.

15. Vasárnap. Az Dunánál livő ilis hordásában ma sem érhettenek véget tiszteim. Egy szabatkai kapitányom livín, a lovas hadaim tiszteinek ajándíkoztam, a minthogy meg is saczoltatták bizonyos pénzben s fegyverekben, s kezökhöz is vöttik. Az itt ben s a városon livő kuruczok szállásit, úgy a paraszt emberek szállásit hagytam conscribáltatni, az itt maradandóknak jobb rendben és karban való hozására. Szeles idő volt.

16. Hétfő. Küldöttem egy bejárómat Jeni-Palánk elleniben a rivhez, mi lehet oka, hogy a kiknek ide kellene jüni Palánkrül, nem jünek, és az innen oda menők is által nem mennek, ki is meghozá okát, hogy a Dunának nagy habjai miatt nem lehet. Érkezék meg Nisrül Sándor Gáspár uram, hozta a fővezér levelit Csaffer passának szólót a lovas hadaim quártélyá vigett, és egyéb informatiókat is, a kikre nízve ide kellett elsőben fáradni, és ugyan innen is Bukuresztre, és onnan Drinápolyba fogja útját követni, a minthogy a fővezértül hozott is egy Menzil-fermányt harmad magára. Ebíd után azért küldöttem el Petróczi István uramat L.-Fejérvárra a szerdárhoz levelekkel és követsiggel, a vezér neki szóló levelit is megküldvín, minden szükséges dolgokban ő kegyelminek büsiges informatiót adván, magam hintókoesiján expédiáltam. Azután az magyar s török expeditiókhoz fogattam, és egisz estig abba foglalatoskodtam. Szeles idő volt.

17. Kedd. Majd éjfélíg irattam az ijjel is a levelet, s az instructióját is Sándor uramnak, hajnalban azért Isten segítségibül az expeditiókban véget érvin,

az leveleket Sándor uramnak kezéhez assignáltam; iratván a vezérnek magam s felesígem neve alatt, és Sándor uram mellett egy supplicatiót a vezérnek, irattam a tatár Chámnak és Bas hasznadárjának magam neve alatt törökül, felesígem neve alatt pedig deákul. Irattam a császár mellett livő Kajnekám passának, Mufftinak, az anadoliai és urméli Kazászkereknek, Kezlár agának, fővezér thihájának, Reiz-effendinek, teffterdárnak, Csauz passának, jancsár agának, Skerletnek, mind magam, felesígem neve alatt, Gürcsi Mehmét passának, az francziai oratornak és Marchio de Lora uramnak. Irattam Hadnagy Mártonnak és Orlai Miklós uramnak, és magam keze írása alatt Inczédi Mihály uramnak is, mind ezeket, és a hadaknak a napokban csinált lajstromát ő kegyelmének kezéhez adván, estve mentem vacsorára Horvát Ferencz uramhoz és egynéhány órákig ott mulattam. Megérkezék a postamesterem Pápai Gáspár is Palánkrúl, meghozván hírit: miképen expediálták az rabokat. Hozta hírit valamely Palánkhoz nem messze két helyen is összevgyülekező ellensígnek, melyre, és az időnek megessősödísire nízve az gyalog hadak expeditiója iránt való szándíkomat megváltoztattam, küldvín újabb ordinancziát, hogy már csak helyben maradjanak. Essős idő volt.

18. Szerda. Mihelyt megvirradott, Sándor Gáspár uramot mindjárt expediáltam, sajkámra ültetvén az osztrovai révben, Szalontai Istvánt is ő kegyelme mellé adjungálván, hogy Bukuresztrúl vissza küldje hozzám, külön credentiát iratván az ő nevire is a havasalföldi vajdának, és a császár fermányát is a marhákra szállót az ő kezibe adván. Egy szép botot és kardot is küldöttem az havasalföldi vajdának Sándor uram által, és oly dispositióval küldöttem, hogy Bukuresz-

ten dolgát végezvén, Drinápolyban menjen az vezértől hozott Menzil-fermány mellett. Ugyan ma indítottam meg Vidínyben Szabó András lovászmesteremet, Inczédi Mihály és Kis András szolgálmat, kezekhez adván a vidínyi házamtúl való császár fermányát, úgy a vidínyi kadiának, és az ott való béknek szálló leveleit is, valamely költséget is adván kezekben expedíáltam oly instructióval, hogy ottan szállásimat reparálják, és havasalföldiből konyhára való alkalmatosságokat procurálván, kiséren várjanak ben minket.

19. Csőtörtők. Volt conferentiám némely híveimmel a ráczságra és ugyan magyarországra bocsátandó patensek iránt, minthogy Skerlet uram még Landor-Fejérvárnál lítemben insinuálta volt, hogy az ráczság közben bocsátának olyan patenseket, a melyekre nízve az hódolatlan szegínység is az császár protectiójához folyamódván, Poserolecza vidékén coloniákat telepítenék belülők, kiknek is szabadságok felül az vezér ríszirül is az határ-czédulák kiadatnának, és békességben lakhatnának. Ezzel mind becsületem nevednék, mind penig a császárnak s magamnak is hasznot szerzenik. Az itt való törökök és városi ráczoknak volt audientiája előtttem. Ezek után fő lovászmesteremhez Pécsi Gábor uramhoz mentem volt vendígsígben. Szép száraz idő volt.

20. Péntek. Némely excessusok miatt előmben gyűjtetvén az tiszteket, exaggerálván ezekből leendő következtetéseket magok és magam kárára, töttem olyan dispositiót, hogy az lovas kapitányok az hadak közé kimenvén, seregeket csináljanak, kettőből háromból is egyet, az kik megkevesedtek, és azután a seregeket is mutassák be előtttem. Ezek után érkezék meg Petróczi István uram Landor-Fejérvárról, a szerdár-

ral még is veget nem érhetvén az lovas hadak quártélyá dolgában, hanem két száz lovasnak ígirt quártélyt Bujnrdulemben, az többiben penig cum contento resolvált a szerdár. Szép idő volt.

21. szombat. Az íjjel sok nyughatatlan gondolkodásim után egy egész arcusra írt levelet concipiáltam a szerdárnak, kiben a hadaknak sok zúgolódását a quártély nem lite miatt, s abból következő confusiót hűsígiesen declaráltam, és azt is, mint sem az ily fogyatkozások miatt én az hadat eleresszem, és az török nemzetnek ellensígivé tegyem az török császárnak nagy gyalázatjára, kisébb vagyok a vezér nyomán az hadakat beljebb vinni az császár országában, és ott megtelepíteni, hogy ez után is a hadaknak oszlása miatt én semmiben ne okoztassam, ha csak az szerdár másképen nem provideál felölök; ezen levéllel és bizonyos instructióval küldöttem Horvát Ferencz uramat és Ugróczi László komornyíkomat Landor-Fejérvárra a szerdárhoz, és azon dolgokhoz kipest hívtam fel Horvát Ferencz kapitányomat, és több gyalog kapitányimat, kiadván előttök intentiómat, és az kiszületet mindenféle rendeknek megparancsolván, azután lovas s gyalog kapitányimat meg is vendigelttem és egynéhány órákig velek mulattam. Az palánki kapitányt is némely dispositiók s azon Palánkba interveniált confusiók végett általhívtam, és az oda való dolgokról vele hosszas conferentiát tartottam, egyéb tiszteimet is hívtam, és azok között is dispositióimat is kiadtam. Szép tiszta idő volt.

22. Vasárnap. Reggel az lovas kapitányokat magam eleiben hivatván, töttem oly rendelist köztök, hogy minden tíz katonának egy tizedese legyen, az penig hites legyen nem csak én hozzám, hanem az

kapitányához is, az tőlünk parancsolt s megtiltott dolgokban tartozzik hiti szerint pártját fogni, és kapitánya mellett keménykedni. Instelláltattam ezerstrásamestert, és Horvát Ferencz ezeriben Fekete Jánost, ki eddig kornétám alatt lakott. Volt audientiája Eszényi Mihály palánki gyalog hadnagyomnak, ki is suplicatiót hozott az palánki hadak tiszteitül, az mely dologban supplicáltak, contentumok szerint választ töttem. Ezekután lovászmesterimnek, ilismesterimnek, és egyéb belső tiszteimnek volt audientiájok az kiszület és egyéb kiszületeket concernáló dolgok végett. Tömösvári passának és galambvári béknek leveleket irattam. Ezek után becsületes hiveimet, tiszteimet összegyűjtetvén, az mennyire az szállásnak és háznak capacitássa engedte, lakadalmat szolgáltatam Durcsányi Ferencz nevű inasomnak egy frauczi-merivel az felesígemnek, és délután két órától fogva estvéli 9 órákig mulattam. Tiszta idő volt.

23. Hétfő. Mind már hiveimtől s mind penig Haszan aga tolmácsomtúl esvín értisemre, hogy Kos Mihály hívem az török és tatár ministerek előtt igen elhíresedvén s nótában vitetödvén, nagy haragjak volna ellene, olyat mondván felőle, hogy ő adott volna hírt az tatárok magyarországra való irruptiójok és rablások előtt az alföld népnek és az országnak, hogy magokra gondot viseljenek, és az tatár rablása ellen magokrúl provideáljanak. Melyekhez kipest, hogy magának is jóvendőben is valami baja ne legyen és securitást ígérhessen magának, mind penig, hogy én nekem is miatta valamely busulásom ne legyen, audientiát adván neki, erős hit s átok alatt ajánlotta és kötelezte magát arra, hogy ha én őtet hazájába eresztetem, ő nekem is ott többet szolgálhat, és hűségemben

megmaradván, másokat is, az kik régen híveim voltak, hűségemre disponál, az országnak állapotjáról, és az fenforgó minden állapotokról tudósít, az tatár rabságából mostan szabadult rabok alkalmatosságával minden híreket értísemre ad, e végre kívánván tülem Váradi István bejárómat, hogy Gyulára küldjem, kivel correspondeálhasson, és általa nekem mindenekezt értísemre adjon, az correspondentia folytatás kedviért az karabílyosok közül maga kívánván, adtam melléje egy legínyt Bajomi nevűt, ki által Váradival correspondeáljon. Ezen intentiójáról hiti alatt és erős esküvisekkel s átkok alatt assecurálván, én is consentiáltam neki; Péter deákot is, kit az tatároktól Sándor uram váltott vala ki, melléje adjungáltam, és valamely izenetet általa, kikben declaráltatik, hogy ha a mostani rajtok történt casusokon nem tanúlván, ezután is nem hódolnak, és bennünket meg nem keresnek, magok veszedelmeknek magok lésznek okai, a kik pedig hódolnak és bennünket megkeresnek, azoknak megmaradásokat mind a török, mind az tatár nemzet előtt procuráljuk. Felesígem is adott jegynek Kos Mihály keziben két gyűrűt, az leányának és fiának küldvín, kiket azok is ismernek, megadását vagy bizonyos embere által való megküldísít neki recommendálván, és hogy gyermeki felől felesigemet tudósítsa; kikre is hiti alatt ajánlotta magát, ezek után az tömösvári passának szóló levelemet és ugyan Temesvárra s Gyulára szöllő úti passusát töröktől keziben adtam, (hogy ha arra akar menni, lehessen securitása) expediáltam. Szállás osztómat küldöttem Szendrőhöz, és magam is délután megindulván, jöttem hálai az Morovához a kulicsi rívbén, a holott tanáltam csoportosan lovas hadaimat. Jó idő volt.

24. Kedd. Reggel hozzá fogtam az lovas hadaim mustrájához, rendben vivin mind a két kapitányság alatt livő hadakat, némely tisztekét reformálván, némelyeket más tisztre s állapotra applicálván, nap lealkonyodáskor érhettem ennek vigit. Által jüvin azért estve az Morován, Szendrő és a Morova között az erdőszilben sátor alatt szállottam meg, az megmustált seregeknek is nagy risze által takarodott, ilisek és abrakjok kifogására is commissiót adván, Poserolczára közülök beküldöttem; az landor-fejérvári szerdárnak, és ott való residensemnek újjobban némely hírekrül és dolgokrül leveleket irattam. Érkezék Horvát Ferencz uram tudósítása L.-Fejirvárrül, némely dolgokban való resolutiója a szerdárnak ma reggelre haladván. Igen szép meleg idő volt.

25. Szerda. Megindulván jó reggel, némely szolgálaimban s híveimben visszaeresztvin Poserolczára, az lovas hadakat a Morova mellett hagytam, hogy megtérísemig ott várjanak be. Magam postakíppen jöttem Landor-Fejérvárra, estvével írhetvin beszállottam a magam házába, kit mostan építtetnek szolgálaim. Az szendreiek is ma kijüvin, Szendrőnél gyalog előmben tisztességesen lövisekkel excipiáltak. Minthogy már a várkapuját is bezárták ide érkezésemig, az szerdárnak hírt adtam az maga Kapucsilár thihája által ide való írkezésemrül. Délig nagy szél volt, estve felé szapora esső kezdett esni.

26. Csütörtök. Mentem fel lovon a várban a szerdárhoz, ki is az maga házában becsülettal excipiálván, reggeltül fogva délesti két óráig volt vele sokféle dolgokrül discursusom, noha egyeczer Bekir passa és a váradi nemesség Alaj békje interrumpáltak, kikkel ebidgyire magamat is az szerdár fenmarasztott,

de ebid után is ugyan csak continuálván vele való discursusimat, sok pro et contra való discursusim után végeztem el vele, hogy Bujurdulemben 300 lovasomnak adjon téli quártélyt, és a Szerímsigrül L.-Fejérvárra hódoló falukrül is engedjen gazdálkodást, és hogy maga agáját is küldi az én oda menendő kapitányommal, a ki őket ottan megszállítsa. Végeztem el vele, hogy Gyulára ugyan más kapitányommal 300 lovas expedíaltassék, kiknek útojokra peszmeget s abrakot ígirt; az császár czimere s neve alatt egy fermánt is ígért, hogy az oda menő hadakat a gyulaiak megszállítsák, és minden assistentiával s kedveskedéssel legyenek a kuruczoknak. Igért harmadik Bujutultit is az Poserolecza táján lívő földnűpire s lakosokra, ki mellett téli quártélyok lehessen azoknak, a kik az hat száz lovastúl elmaradnak szolgálimba és egyéb híveimben. Ezen kívül ígért valamely hidast is a jeni-palánki szükségre. Igérte, hogy a vezérnek fog írni mellettem, és hadaim felől az költség, és az hadak fizetése dolgában. Volt szó az vezérnek, de kivált az teffterdárnak rendeletlen dolgai felől, convinválódván az én ratioimmal, mondotta, hogy azt hitte, a vezér engem költség nélkül nem hagyott, csak elhűle bele, hogy a nélkül hagyott. Volt szó, hogy a kecskemétiak és gyöngyösiak is úgy hallom, be akarnak hódolni jönni, azért van-e abban valami híre? Kire mondá. Semmi şincs benne. Volt szó arról is, hogy olyan hírem vagyon, csak Hemskereket várják Drinápolyból, újabb követ jű Bécsből, s talán eddig Budához is érkezett. Volt szó, hogy elsőben az német tábor Tömösvárát akarta megszállani, azután hogy Landor-Fejérvár alá jött, mi oka lehet? NB. Az római pápa, és hogy híresebbé tehesse magát az ma-

ga dolgaival az német császár is inkább inducálhassa az imperialis statusokat a segítségre. Ezek után becsülettél búcsúzott el magától, és fel is kaftányoztattott; Horvát Ferencz kapitányt és Váradi István bejárómat is, úgy mint Gyulára menő hadak tiszteit felkaftányoztatta.

27. Péntek. Nem vártam, hogy jól megviradjon, megindultam, de megessősödvén az idő, és az út is megnyálasodván, nehezebb utunk volt; Izarcsikon megszállván, a míg a lovak egy keveset kaphattak, kiséstvével érhettem ide, az hol az lovas hadaimat hagytam vala. Az szerdárnál elvégzett dolgokhoz tartozó expeditiók végett hagytam el az komornyikot némely szolgálaimmal Fejérvárott; palotásimba is egynéhányat ott hagyván valamely ílésnek és hidasnak lehozataláért, hagytam el szolgálimat a ház építése kedviért is. Az kapitányokat pedig magam eleiben hivatván, kiadtam közikben dispositióimat, ki hová küszüljön, hogy a kiknek Fejérvár felé a Száva mellé líszen útjok, azok holnap Szendrőhöz gyülekezzenek, az kik pedig a Dunán fognak által költözni, azoknak azt parancsoltam, hogy a Morován által költözzenek, és az Mláva mellé menjenek. Az íjjel és ma is mindig esett az eső.

28. Szombat. Ma reggel szapora hó kezdett esni, mely a földet is belepte. Ebídre haza érkeztem Poserolczára. Érkezett hírem az minap elfogott palotásim hadnagyáról, kit is megöletettnek lenni gondoltam, kiért is az mely rabokat kirnek, kiadtam. Érkezők meg Szabó András lovászmesterem Vidínybül, vele oda járt szolgálaimmal s katonáimmal együtt. Hozattam előmben az jeni-palánki praesidium ezer-strázsamesterit, vasban veretvin valamely vétkiért, törvényül napot praefigáltattam. Estve felé feltisztult.

29. Vasárnap. Szappanos Mihály lovas hadaim kapitányát, és ugyan karabélyosim főhadnagyát Bai Lászlót expediáltam lovas zászlókkal Landor-Fejérvárra 200 katonákkal, onnan Bujurdulemben a Száva mellé quártélyban; meghagyván, hogy magok elsőben a szerdár eleiben menjenek, minthogy úgy végezett velem, hogy felkaftányoztatja őket, és maga agáját is rendeli velek, minthogy török véghely, az Száva mellett megtelepítse őket, megengedvén azt is, hogy a Szerémségen livő falukon, az hol török s német salvagvárdák vannak, ott az én kurucz salvagvárdám is lehessen, és az én hadaimnak is gazdálkodhassanak. Feljebb említett tiszteimet pecsétetes instructióval bocsátottam. Fogattam azomba hozzá az előttem livő expeditiok irásihoz. Szép idő volt.

30. Hétfő. Az expeditiókat ma is continuáltattam, az landor-fejérvári szerdárnak magam és felesigem neve alatt irattam. Érkezik meg L.-Fejérvárról Ugroczi László komornyikom is az szerdárral való vígezésimhez kipest, elhozván azon leveleket, kiket magamtól elhagytam vala, hozott a császár czimere alatt egy fermánt a gyulaiakra szözlőt, kiben parancsolja, hogy hadaim oda írkezevén, őket megtelepítsék, és minden kitelhető jó akarattal legyenek hozzájuk, hozta ugyan a gyulai passának és jancsár agának szözlő levelit is az szerdárnak, úgy a fővezérnek szözlőt is egyet, kiben magam és hadaim állapotjáról ír az fővezérnek. Hozott egy bujutultit is az szerdártól a maga öreg pecsétje alatt, az Poserolcza vidékin lakó földnépire, kiben parancsolja nekik, hogy az mint eddig, úgy ez után is tülem függjenek, és dispositióm alatt hagyattassanak. Irattam ezen alkalmatossággal mind Tömövárra, mind Gyulára, mely levelekkel, és

bizonyos instructióval Horvát Ferencz kapitánt és Váradi István bejárómat bizonyos számú lovas zászlókkal Gyulára expediáltam. Szép idő volt.

DECEMBER.

1. Kedd. Az postamestert egyik komornyikkal expediáltam Jeni-Palánkra, mind az expediált lovas hadak dolgaért, mind hogy az ott való praesidiumot megmustrálják. Szabó Andrást és Inczédi Istvánt levelekkel küldöttem Landor-Fejrvárra, értisire adván az szerdárnak általok (mint hogy ugyan ök jártak vala Vidinben is az császár fermányával) micsoda rendetlenséget követtek el ellenek nimely törökök, és micsoda mocskos szókra fakadtak, az fermánt is meg nem becsülvín, insinuáltam a szerdárnak, minthogy ő viseli a császár képit ezen a földön, ha ez iránt való rossz emberségeket azoknak a rossz embereknek elszenvedi s őket meg nem bünteti, azzal az császár méltósága sértődik meg, s annak híre más országokra elterjed, azért kérem, hogy ebbe a dologban mint ennek a földnek szerdárja, orvosolja. Az portai ministereknek szálló expeditiókat irattam. Az ma megmustrált gyalog seregeknek fizetéseket, ruházatjokat continuáltattam. Bai Mihály uramnak volt előttem audientiaja, előttem álló expeditiójához kipest informálván az reá bizott dolgokrúl. Essős idő volt.

2. Szerda. Szabó András Vidinybül való megjö-

vetelivel az ő hozta hírekhez s dolgokhoz képest beakarván várni : a Bujurdulemben és Gyulára küldött hadak dolga miben determinálódik, ott való telelések iránt Vidinyben való menetelemet differáltam, és az mely szekereimre holmi egyet másokat rakattam volt, azokat is lerakatni parancsoltam, az mely belsőbb seregeim az expediált lovas hadaktúl elmaradtak, azoknak élődisekrül s telelisekrül töttem rendelist, úgy marháim s lovaik teleltisekrül is. Érkezek az galambvári Huszain bék, maga és az vár szükséges dolgai végett fáradván hozzám. Az elmúlt ijjel nagy eső volt.

3. Csötörtök. Estve felé audientiát adván a galambvári béknek, az ott való praesidium és vár dolga végett végeztem vele, melléje Décei Andrást rendelvén oly instructióval, hogy ott az praesidiumnak megfizessen, instructiója szerint minden dolgokat rendben vegyen, ottan magának szállást foglaljon, hogy a mikor innen Vidinyben való indulásunk liszen, az oda való kapitányságra elmelessen, most penig az relatióval vissza jűjön. Érkezik Veterani német generalis levelei, minap az német quártélymester által küldött levelemre választ küldvén, Veteráni passust is küldött, ha emberemet kívánnám Debreczen felé küldeni a tatár által elraboltatott szegínység dolgában. Bai Mihály uramot is ma indítottam meg Drinápoly felé az magyarországiak riszirül való residensigre, minthogy ő kegyelme kaftányoztatott volt fel azon hivatalra a vezértül. Irattam ő kegyelme minden occurrentiákrül Sándor Gáspár uramnak, irattam az vezér thihájának és Reiz-Effendinek törökrül, irattam ha változni tanáltak volna az portai ministerek, deákrül, az új vezérnek, jancsár agának, vezér thihájának és teffterdárnak, megküldvén az Csaffer passa,

vezérnek az én dolgomba írott levelit is. Irattam az francziai oratornak, Skerlet uramnak és Marchio de Lorának is, úgy Madács uramnak is, minthogy az útba elő fogja ő kegyelme tanálni, adjungáltam Bai uram mellé Durcsányi Ferencz szolgálmat és egy postát is, hogy azokat a Menzil-fermán mellett előre expediálja a levelekkel, minthogy maga ő kegyelme lassan járhat, a maga lovain menvín. Szeles idő volt.

4. Péntek. Érkezek meg Palánkrúl az postames-ter együtt az komornyikkal, véghez vivín ottan az reá bizott dolgokat. Érkezek meg Landor-Fejérvárrúl Szabó András és Inczédi István az szerdártúl, kívánságom szerint való válasszal bocsátván őket a szerdár, maga agáját is küldötte velek, császár czimere alatt való fermánt adván az aga keziben, kivel Vidinyben menvín, az minap embereim ellen alkalmatlanságot követett törököket megbüntesse, és az én ott leendő szállásom s quártélyom iránt is minden dolgokat eligazítson. Alkalmatlan változó idő volt nap estig.

5. Szombat. Idején reggel magam mulatságáért kimentem vadászni, minthogy az íjjel nagy hó esett. Küldöttem fel a sajkámat L.-Fejérvárra holmi kedveskedésekkel. Küldöttem el a szerdár agáját Vidinyben, és vele együtt magam szolgálban is egynihányat. Irattam az vidinyi kadiáknak, adtam két török útlevelet török pecsétem alatt, egyiket ott maradó szolgálimnak, másikát az visszajövőknek, kik az oda való dolgokrúl fognak informatiót hozni. Hideg csendes idő volt.

6. Vasárnap. Isteni szolgálat után voltak külömb külömb dolgokrúl, udvari belső seregim szükségieik kitöltisekrúl, telelések rendírül, az útra Vidinyben

velem menendőknek útra kiszítésekről dispositióim, foglalatosságim. Küldöttem Bujurdulemben két katonámat levelekkel az Száva mellé quártélyba küldött hadaim után valamely újabb dispositiókkal. Egynéhány gyalog zászlóimat reformálván és az többi közé osztván, az reformatus és sereg nélkül maradt tiszteket magam eliben hivatván, mind élésekről, mind ruházatjokról, valamint ha seregek volna, rendelist tívín, arrúl komornyikomra és élésmesteremre commissiót adtam, a vitézlő rendet kívánván ez iránt is contentálni. Az elmúlt ijjel nagy hó esett, nappal is havazott, estve felderült.

7. Hétfő. Feles suplicációk szaporodván, azokra való választitelben és az mindennapi folytatandó dolgokról való dispositiók kiadásában tölt el az idő. Az rhámi törökök és a kuruczok közt livín valamely controversia, azoknak eligazítására expediáltam Inczédi István hívemet, délután penig az itt való palánkot jártam meg kívül belől lovon. Reggel fagyos, délután penig szép meleg idő volt.

8. Kedd. Az mely hó az ijjel esett, el nem olvadván, kimentem vala szánkázni. Érkezek Sándor uram levele Cserneczről, küldvín vissza hajdúim által havasalföldiből valamely sertéseket konyhám szükségére. Szép tiszta idő volt.

9. Szerda. Irtam leveleket az cserneczi kapitánynak, az havasalföldi vajdának, és abban inclusive az Duna kapitányának Ali passának; irattam Bukuresztre Szalontai István szolgáltnak is, mely levelekkel bizonyos postámat expediáltam. Megjött Inczédi István is Rámbúl, véghez vívín az reá bizott dolgokat, hozta meg hírit annak is, hogy az ellenség tegnapi reá

jüvín az palánki szénákra, felégette. Az íjjel kemény dér volt, nappal pedig szép tiszta idő volt.

10. Csőtörtők. Érkezék meg Szent-Andrási János szolgám L.-Fejérvárról, ki az ott való szerdár mellett residensem volt eddig is, némely oda való dolgoknak relatiójival. Érkezének meg némely katonáim, kiket Bai Mihály urammal küldöttem vala Rásnyáról Bai Mihály uram levelével, ott ülvín posta lúra Durcsányi Ferencz szolgám is az lengyel postával, onnan hozták vissza az lovakat, kiken innen mentenek. Érkezék Décei András is Galambvárából az oda való dolgok relatiójával, és az ott való praesidium rendbe való vételinek hírével. Azomba az felesíges kurczokat s azoknak cselédjeiket conscribáltattam mind itt s mind Jeni-Palánkon. Szép tiszta idő volt.

11. Péntek. Puskásimat és némely szolgálmat hajtókkal kiküldöttem Ressoval felé való erdőkre, egy-néhány napra való állással s kiszülettel, azután belső dolgaiban való igazgatásim s dispositóim voltak. Az íjjel hó esvín, megfagyott, utánna pedig napestig tartó eső volt.

12. Szombat. Az elmúlt éczaka mind olvadt, igen lágy idő volt, ma is hasonló, de tiszta finyes idő volt, kimentem vala nyulászni magam multságában, déltájban vissza tértem. Érkezék azomba Madács Péter uram Philippiből, az fermány szerint való tíz ersziny pínzt az haracsiaktól kézhez vívín, meghozta. Zsofiában az erdélyieket és erdélyiekből álló szolgálmat jó rendben hagyván az porta, állapotjuk mi-ben légyen, ő kegyelme declarálta.

13. Vasárnap. Madács uram hozta pínznek hadaim és szolgálaim közibe való kiosztása felől dispositiómat kiadtam, valamely riszit deputálván az minap L.-Fe-

jérvárott zálogban vetett ezüstmívemnek kiváltására. Irattam instructiót az oda küldendő emberemnek és a l.-fejérvári szerdárnak s jancsár agának. Vadászat-ra kiküldött embereim is szerencsés vadászatjoknak praedájából öt özet és egy vadkant küldöttek be. Isteni szolgálat után communióval éltünk reggeli órákon. Szép tiszta, és ugyan aprilisi forma meleg idő volt.

14. Hétfő. Inczédi István hívet bizonyos instructióval és az Fejérvárra szolló török levelekkel expediáltam, rendeltem egy Körösi Pál nevű hadnagyomat is a landor-fejérvári házam gazdájának, kit is Inczédi urammal expediáltam s ezen alkalmatossággal a zálogom kiváltására való pinzt is elküldöttem. Felesen lívín lovas zászlóim alól elmaradt katonák, a kik némely vétkekért leveleskedtek, gratiájokat publicáltattam, az kik harmad nap alatt bejűnek. Érkezék meg Bujurdelemből Bai László karabályosim hadnagya, az ottan való dolgoknak informatiójival, hozván egy lovas labancz rab hadnagyot is, kit az oda quártélyba küldött katonáim fogtak Ilok alatt, hozott Bai László levelet mind az ott való tiszteim-től, mind az ott való passátúl. Kimentem vala lovon sétálni, mivel ma is olyan lágy s csendes idő volt, mint tegnap.

15. Kedd. Némely tisztiben való fogytatkozásáért és dispositiómhoz s parancsolatimhoz való maga nem alkalmaztatásáért az főkomornyikomat Ugróczi Lászlót megfogatván, tömlöczbe títettem, töttem azért a másik komornyíknak dispositiót, hogy a hadak közé a fizetist kiosszák és az udvar népe között is némely dolgok eligazíttassanak. Az Jeni-Palánk vidéki falukról az faluk kenezeit előmben hivatván,

igazításban vettem dolgokat az quártélyozás iránt. Volt examenje az Bai László hozta labancz hadnagynak és ugyan Bai Lászlóval együtt jött lovas hadnagyomnak Kis Andrásnak. Irattam választ két karabilyosom által az Bujurdulemben lívő hadaim tiszteinek, parancsolván általok Szent-Andrásinak, hogy a mit iratok a szerdával végezhet, ezen katonák által adja értisekre. Szép idő volt.

16. Szerda. Vadászatra kiküldött szolgálaim szép nagy öreg szarvú szarvassal, őzekkel, fáczánokkal, császármadarakkal compareálának. Jeni-Palánkra küldöttem az oda való hadaim fizetésivel postamesteremet Pápai Gáspárt, itt is penig hadaimnak fizetni parancsoltam, kihez hozzá is fogtak arra rendelt szolgálaim. Az itt való kadiának több törökkel volt audientiája, conferentiát tartottam némely becsületes híveimmel, azután Veteráni generálisnak leveleket expedáltam rabok dolgában. Isáki Jánost a jeni-palánki praesidium ezer-strásamesterit Palánkra törvényre küldeni parancsoltam, hogy ottan igazodjék dolga. Szép tiszta idő volt.

17. Csőtörtők. Az udvari kapitányságok alatt lívő gyalog hadaknak fizettettem, udvari és conventiós kötelességben lívő szolgálaim felől is tettem rendelist, hogy azoknak is fizessenek, úgy arrúl is rendelist tettem, hogy mindenféle közönséges cselédeknek fizetése kiosztassék. Azután becsületes híveimmel asztalhoz ülvin, egynéhány órákig mulattam. Estve felé szapora és zápor eső kezdett esni.'

18. Péntek. Reggel halászni s vadászni kimentem volt, nem volt sem az halászat, sem a vadászat hasznos multság nélkül, ebédet is az Morova morot-

vájánál öttem. Megérkezék válaszem L.-Fejérvárról azokban az dolgokban, kikkel Szent-Andrási János expedíaltatott volt. Érkezik leveleim Jeni-Palánkról Horvát Mátyás és Szamárosi dolgában, az német tisztektől is jött tudósításom Kos Mihály és Gyula felé küldött embereim iránt is. Essős idő kezdett lenni, de megint feltisztult.

19. Szombat. Az tegnap érkezett levelekben lévő dolgokhoz kipest híveimmel egész ebédig conferentiát tartottam, leveleket irattam L.-Fejérvárra, Gyulára és Bujurdulemben, úgy Jeni-Palánkra is, parancsolván ott való kapitányomnak, hogy Szamárosi János lovas hadnagyomat, az mely négy száz német forintokat érte kérnek, rajta kiváltsák, és az Horvát Mátyás saczába acceptálják. Meleg tavaszi forma szép idő volt.

20. Vasárnap. Érkezik meg Inczédi István Lándor-Fejérvárról, az oda való dolgokról való információval. Az tegnap írott levelekkel expedíaltam Petróczi István uramat L.-Fejérvárra, és onnan Bujurdulemben bizonyos instructió mellett, fizetésekre az oda quártélyozó katonáknak hó pénzt is küldvén, s bizván más dolgoknak folytatását is Petróczi uramra, kiken ottan által esvén, mindjárt vissza térni parancsoltam. Szép idő volt.

21. Hétfő. Idején reggel mihént megvirradott, kimentem vadászni, de az idő igen megessősödék hirtelen, és az Mláva is megáradván, minthogy hintóval és felesígestül voltam, a vízen által nem mehettem, vissza jöttem azért ebéd tájban Poserolczára, délután holmi expeditióim iratásához fogattam. Estig abban foglalatostkodtam. Jeni-Palánki praesidiumom meg-

fizetése, és egyéb oda való dolgok relatiójával vissza hozták Isáki Jánost, kit az ott való kapitány székin megszententiáztanak, és ad executionem ide hoztanak. Estig mind esett az esső, egy kevésbé megállott, de éczakára meg neki indült.

22. Kedd. Valamennyire feltisztulván az idő, kimentem vala az Morova mellé egy morótvának halásztatására, szép multságom volt az halászáttal, gyalommal halásztattam, szép és egynihány féle halakat fogattam. Nímely országokrúl útban lívő embereim felől érkezvin hírem, eleikben és siettetésekre küldöttem. Változó essős idő volt.

23. Szerda. Tegnap az bal lábam lapoczkájában érzettem fájdalmat, de kiállott éczakára, e napokban ugyan a bal kezemnek az nagyobb újában érzettem fájdalmat, de az is két nap után elmúlt. Érkezenék délután Bukuresztrül havasalföldibül Sándor Gáspár uram információjival. Megérkezett Csontos János bejáróm is Vidinybül együtt a szerdár agájával, ott hagyván Oblaczkit és Szendrei nevü élésmesteremhez tartozó szolgálmat, hozta a vidínyi bék és kadia leveleit. Kemény idő volt.

24. Csütörtök. Az tegnap érkezett levelekhez és az előtttem való dolgokhoz kipest adtam ki mind szóval s mind írásban minden rendbeli tiszteimnek s szolgálmaimnak dispositióimat. Az landor-fejérvári szerdárnak, jancsár agának és Zagaresi passának leveleket irattam. Petróczi István urammal elküldött bejáróm Debreczeni János is megérkezék L.-Fejérvárrul az szerdárral concludált dolgoknak informatióival, meghozván azt is, hogy elment Petróczi uram Bujurdu-

leben lívő hadaim közzé. Reggeltől fogva délig havas eső esett.

25. Péntek. Karácson első nap. Ma lévén emlékezeti Christus urunk születésinek, isteni szolgálattal töltöttük az időt. Az Vidinből jött szerdár agáját egy öltöző köntőssel és valamely tallér pínzzel is megajándékozván, és a Fejérvárra szálló leveleket is kezibe adván, expedíaltam, iratván Szent-Andrási Jánosnak nimelly az szerdárral közlendő dolgokról, és ugyan azon katonákat oly formán expedíálván, hogy Petróczy István uram után írt leveleimet Bujurdulemben vigyük. Feltisztulván hideg idő kezdett lenni.

26. Szombat. Karácson második nap. Valamely igazítások végett Daróczy András uramot által hivatván Jeni-Palánkról, az isteni szolgálat véghez menvén, vele s több híveimmel hosszas dolgaim voltak. Szép idő volt.

27. Vasárnap. Karácson harmad napja. Az egy s más felé rendeltetett expedíalendő személyeknek volt audientiájok, conferentiák, instructió és levélíratások voltak, az reggeli isteni szolgálat után elsőbb rendű híveimets tiszteimet össze gyűjtetvén, az Szent István és Szent János emlékeztíre, s azon a néven lévő híveimnek kedvéért az külső palotán öttem s mulattam. Híves idő volt.

28. Hétfő. Az mely hajókat a Dunán Vidinbe lemenni rendeltem, azokat elkészítvén, arra rendeltetett szolgálomnak, és holmi telelsemhez szükséges alkalmatosságimnak a Dunára való kiszállításáról dispositiót adtam ki. Az udvari praedikátoromnak és Dósa Mihálynak audientiát adván, minthogy a praedikátor maga dolgai és curálása végett kiredzett Bukureszt-

re, elbocsátottam, és Dósa Mihályt pro comitiva melléje rendeltem, és egyszersmind valamely száz tallérokat is adtam keziben, kiken valamely vásárlásokat vegyen szükségemre. Bai Lászlót is karabilyosim hadnagyát egyníhányad magával, úgy mint 60 magával Pancsovára expedáltam quártélyban, írván általa az l-fejérvári szerdár Pancsován livő Abduraman nevű agájának. Daróczi urammal is dolgaimat végezvén, vissza küldöttem, hogy mind Bai Lászlót expedálja, s mind Madács uram útjára szükséges szalahorokat s kisíróket elkészítse, s kiszén várja. Beborúlt lágy idő volt, éczaka penig egy kis hó esett.

29. Kedd. Reggel némely fő és kapitányi renden livő híveim jelenléttekben hozattam magam eliben a tömlöczből vasban Isáki Jánost jeni-palánki praesidiumnak főstrásamesterit, minthogy magát azon sententia alatt is a mint megssententiáztatott, arra obligálta, csak tülem életinek legyen kegyelem, Istennek szenteli életit, és az praedikátori hivatalt követi teljes életiben, azért arra a tekintetre nízve Istennek ajándékoztam életit, és absolváltam mind rabságából, mind az sententiátul, és elbocsátottam. Történt azomba az én udvaromba halatlan példa, egyik vice lovászmesterem Kovács Gergely személyében, kinek is felesigem egy szolgálóját adta volt feleségül e tavaszon, más egy csizmadia szolgálommal czimborálván, megétette az urát méreggel, és az ijjel hala meg, gyanúságból azért mind a kettőt megfogatván, világosságra jött dolgok, szegény Kovács Gergelyt penig eltemettettem. Kimentem az hajókhoz is, megindítván Madács Péter uramat négy hajóval némely impedimentumimmal, ő kegyelmivel együtt expedáltam az udvari praedikátoromat és Dósa Mihályt is, hogy Csernecznél kiszállván száraz-

ra, onnét kövessék útjokat Bukuresztre. Irattam Dósa által magam és felesígem neve alatt a havasalföldi vajdának Szpatár Mihálynak és Constandin Sztolniknak az csernecezi kapitánynak, és ugyan most Bukureszten resideáló szolgámnak Szalontai Istvánnak, Madács uram által penig küldöttem leveleket az poricsai és hersovai békeknek, vidínyi Pajazet béknek, Juszup passának és a kadiának. Rút havas idő volt, estve felé tisztulni kezdett.

30. Szerda. Jó reggel felgyűjtetvín minden feltanáltatható felsőbb rendeket, udvari és vicze tiszteket, volt a gyilkos személyeknek sokáig tartó revisiójok, voxra menvín azért a törvénytétel, az törvény lúfarkon való meghurczolásra és nígygyé vágásra ítélte mind a kettőt, az törvinyt azért executióban kívánván vetetni, hogy testamentumot tehessenek s a halálhoz készüljenek, és az executió helyin sírt is áshassanak nekik, parancsoltam felőle, az öszve gyűjtetett emberek eliben hozattam Isáki Jánost, declarálván, hogy micsoda okokra nézve kegyelmességem járult hozzá, életinek meggratiáztatásában, de senki ezen példát ne vegyen, mert valaki azokban a dolgokban tanáltatik, és kiváltkípen méltóságom s becsületem sérelmiért minden kedvezis nélkül executióban vétetem azt az büntetíst, az kit Isáki Jánosnak kellett volna szenvedni. Az íjjel nagy dér volt, napal csendesebb, de ugyan hideg volt.

31. Csőtörtők. Reggeli könyörgís után dobót veretvín, zászlókkal kisírtettem ki az megsententiáztatott személyeket, az legínyt lúfarkán meghurczolván, azután kezeit és lábait elvagdaltatván, úgy vetik fejít, az asszonynak peniglen, felesígem régi szolgálója livín, ki Bécsben is mellette lakott, s ide

is vele bujdosni lejött, csak az akasztófa alatt vétetem fejit, jelenlittiben lívín az latrának executiója, mind az legíny-s mind az asszony kezeit az akasztófára szegezték fel, így lőn kimenetelek az egész népek irtóztató példájára. Érkeztek levelek Veteranitól s Antonitúl az rabok dolgában, és nimely dolgokban magukat excusálván, kikben az németeknek parolájok volt. Az íjjel nagy hó esett s fagyott is nap-estig, az szapora hó penig meg nem állott.

F I N I S.

IN NOMINE DOMINI.

Anno 1694. die

1. Januar. Péntek. Istennek legyen áldott neve érette, az ki ennyi változások és bujdosásimnak számos esztendei után ezen áldott napot s új esztendő-t adta érnem szenvedhető egészségben s állapotban.

Az reggeli praedikatiót vitte véghez az megszentiaztatott jeni-palánki strásamester Isáki János, az Miatyánkról praedikálván. Fejérvárott livő residensemnek vívin tudósítását az Szerémsigben livő szegénységnek az Bujurdelemben telelő katonáim ellen, és az osztrovaik az ottan praesidiumúl livő hajdúim ellen hogy panaszt tettenek a szerdárnak, azon materiában rescribáltam. Sokféle egyvelges hírek folyván azomba az constanczinápoli s drinápoli állapotokról, postám is, az miolta a vezér Fejérvárról elment, nem jüvin, perplexe voltam, az útban lehetősé s remínlhető emberim eliben azért vezeték-lúval egy karabilyosomat és egy palotásomat küldöttem az császár útján Nisig oly dispositióval, hogy Nisen is két három napig subsistáljanak, és az jövő emberimre vigyázzanak, ha előtanálják az olyakat, sietve hozzák. Irtam az Nisen livő passának és jancsár agának is ezen dologról. Az idő feltisztult, az ijjel hó esett s ma is hogy beestveledett.

2. Szombat. Az partialisokat az eddig való erogatiókról, komornyíkim számadásit és szolgálaim kezek alatt livő javaim inventariumit, kiket újonnan inventáltak, revideáltam, azoknak olvasgatásával töltöttem az időt, ki is mentem vala a mezőre, de rendkívül való hideg és mord idő livín, hamar bejöttem, foglyokat, fáczánokat és nyulakat verettem. Karansebesből szabadulván valamely kurucz rabok, azokkal az oda látott, hallott dolgokról beszillemtem.

3. Vasárnap. Ma is keményen tartott az idő, niha ugyan havazott is. Szabadult meg pénzem útján Szamárosi János nevű, próbált vitéz ember, lovas hadnagyon is, kivel is sokáig beszillemtem, és kegyelmes-ségemmel éltettem, tett relatiót az oda látott s rabságában experiált dolgokról.

4. Hétfő. Megérkezék Petróczi István uram Burjurdulemből, az Száva mellől, ott lakván egy hétig, hadaimat jó rendben hagyván, hajón jött le a Száván Fejérvárra s onnan a Dunán jött le Osztrovához. Kimentem vala szánkázni, noha a bal lábomba belső bokája felől való ereken, és a jobb kezemnek középső ujjai felől való fejiben gyenge alteratiót és fájdalmat érzettem, kit az estvéli gyomrom megterhelésinek tulajdonítok. Estve felé feltisztult, szél volt és fagyott is.

5. Kedd. Vöttem Poricsárul Madács uram levelét az taktalián az hajókkal együtt való békességes lemehetisekről, az cserneczi kapitánytól megjöttek innen expediált postáim, hozván a cserneczi kapitány és a hersovai bék leveleit, az császár fermánya mellett havasalföldiből administrálandó marháknak kiszén való voltokról, csak percipialására expediáljam emberimet, kirül már Madács uramnak van instructiója. Daróczi uram levele jött vala némely hajókon oda

ment törökök felől, kiknek revideálására küldöttem némely szolgálmat. Kemény idő volt.

6. Szerda. Megérkezinek embereim Rámtúl, a Dunának nagy zaja miatt által nem mehetvén Palánkra, a mely törökök penig hidasokon 3 zászlóval mentek volt oda, azokat előtanálták, kik is az kuruczokkal együtt valamely Kuricz nevű helyen próbálván, valamely pandúrokat fogdostak el, és pandúrok feleségeit is hozták el, az szerdár fermánya mellett követvén el ezen excursiót. Az mely nehezsíget az kezem fejiben érzettem, ma is hasonló formában livín, magamat roszbábbul nem érzettem. Kemény idő volt.

7. Csütörtök. Az rendkívül való szél és fergeteg oly mértékben volt ma s az íjjel, hogy nagyobb akár-mely télbe sem lehetett, sem dologhoz az ember nem foghatott, az Duna és Morova is nagy zajjal folyván, senki nem járhat, én is magamat csak az meleg házba continuáltam, minthogy a kezem fejiben is nem kissebbedett az daganat, hanem öregbedett, noha még feljebb nem ment, és nagyobb fájdalmat sem érzek, hanem tüzessebb daganatját sokkal.

8. Péntek. Az elmúlt íjjel hasonló rettenetes idő volt, nappalra valamennyire csendesedett, és estvére annál is jobban csendesedett, az hó is neki indult, szaporán esvén. Érkezik meg a lengyel postám Drinápolyból, nagy pachetákból álló levelekkel, kiknek revideálásában töltöttem el az egész napot, de még sem érhettem véget benne, minthogy sok clavisos írások vadnak benne, ezen levelekbe livő némely hírekről írtam levelet a l. fejevári szerdárnak és ott való residensemnek, minthogy kért a szerdár, hogy ha valami híreim lesznek, tudósítsam.

9. Szombat. Az idő megcsendesedvén, szárközép-

nél feljebb érő hó esett. Az levelek magyarázatját, clavisok fordítását elvégezvén, azután a levelekben lívő dolgokról extractust csináltam, és a dolgokról s hírekről conferentiát tartottam, jüvin levelem mind a francziai ministerektől, mind Moldovában lívő residentsemtől, mind Drinápolyban lívő magyar és erdély-országi híveimtől s kapithiháimtól, úgy Zophiában quártélyozó némely híveimtől. Érkeztenek ezen úttal leveleim a tatár Chámtól, fővezértől, Reiz Effenditől, Zulfikar Effenditől, ugyan a vezér levele a havasalföldi vajdának szóló jött hozzám, kiben parancsolja, hogy a németekhez küldendő emberemet országán által kísirtesse és accomodáltassa. Az galambvári béknek is érkezvén levelei a portai ministerektől, azokat is bizonyos emberem által megküldöttem. Az mostani portai informatiókhoz, nagy havakhoz és kemény téli időhöz képest differálnom kellettvin a Vidinbe való utamat, Madács uramnak egy hosszas levelet irattam tovább mihez alkalmaztassa magát, és egy Vraesai Mahmūt nevű agájának is a vezérnek irattam, mint-hogy a mint informáltatom, az én dolgaim végett expedíáltatott Vidinbe. Az kezem fájdalma valamennyire csendesedett. Szép idő is lívín, szánkázni kimentem vala.

10. Vasárnap. Az portai és francziai s lengyelországi békességre czélozó expeditiókhoz hozzá fogatván, azoknak iratásiban voltam foglalatos napestig, de az isteni szolgálatok s praedikációk is véghez mentek. Szép tiszta és csendes idő volt.

11. Hétfő. Ma is a levelek iratásában foglalatoskodtam, de még is benne véget nem érhettem, sok munkáim után délután 3 órakor fogattam az ebédet hofmesterem Kálnoki Farkas uram szállására, és a

farsanghoz kipest sokáig oda mulattam, estvével is felesigestül. Ma is nagy hó esett. Vadászni s mada-rászni kiküldött szolgálaim is sok szép fáczánokkal, foglyokkal és nyúlakkal compareáltak.

12. Kedd. Még sem szakadott vége a sok expedi-tióknak, napestig azokban munkálódtam. Érkezők Nagy Gergely nevű ember Fejérvárról, minthogy Debreczen felé való menetelit insinuálta, Debreczen városának, és azon a földön élő hajdú városoknak irt ezimeres és pecsétos fermánt az szerdár in patenti, az hódolás és adózás felől fenyegetissel, ide hozván elsőbben a fermánt, innen kívánván és a szerdár is recommendálván expedi-tióját. Szeles de lágy idő volt.

13. Szerda. Érkezőm hozzám a galambvári bék, választ tett azon levelekre, kik a portától jöttek hozzá, rendelte egy szolgáját, kírvin, hogy az én emberemmel lemelessen, kinek én is annuáltam. Érke-zinek meg L.-Fejérvárról póstáim az szerdár s ott élő embereim válaszával, én pedig az expedi-tiók iratásiban véget érvin, magam multságában kimen-tem vala nyúlászni és fáczányozni. Estve felé expediáltam az lengyel postát a galambvári bék emberivel együtt. Sándor Gáspár uram informatióihoz kipest, mind újabb instructiójára hatodfél arcus papirosra irattam, úgy az magyar és erdélyországi residensim-nek, és Macskási Boldizsár s Inczédi Mihály uraimék-nak, kik most Drinápolyban vadnak, irattam Zophiá-ban quártélyban élő híveimnek Nemes János uram-nak, és minap ottan betegem maradt csuhadáromnak Durcsányi Ferencznek és egyik bejárómnak Bai And-rásnak, kit Sándor uram írása szerint útba fog tanál-ni, küldtem levelet az nisi passának és jancsár agá-nak is. Sándor uramnak küldött pachetákban pedig

küldöttem választ az franciai oratornak és Marchio de Lórának, a portai ministerek közül pedig irattam választ Reiz Effendinek, Zulfikar Effendinek, vezér thihájának, és Skerlet uramnak, vissza küldvén a fővezér levelit is, kit most küldött vala Sándor uram, a mennyibe a vezér annuentiája némely dologban való instantiáim iránt nem egyez a Sándor uram informatiójával. Küldtem választ a tatár Chám levelire, és az tatár Chám Bas Hasznadárjának is irattam, úgy a magam residensim mellett lívő tolmácsomnak Haszán agának is. Irattam az mellettem bujdosó, s hűsigembe lívő rendek s hadak képében az vezérnek, és thihájának egy egy suplicatiót, Skerlet uramnak is ezen írásokat magam neve alatt is deákul, és a thihájának írt más levelekben recommendálván. Irattam Bukken uramnak is, ki Drinápolyba létembe a francia oratornak volt secretariussa, most pedig Thessalonicaba lívő franciai kereskedők között consul. Irt felesígem Marchio Lora uramnak választ levelire. Irattott felesígem és irtam én is az franciai királynak, és főministnernek Croysi uramnak, irattam a lengyel követnek, kit most Drinápolyban várnak, craedentia-kíppen Sándor uramra relegálván némely dolgokban, úgy Jablanovszky uramnak, és Lengyel országba lívő franciai oratornak szóló leveleimet Sándor uram által a lengyel követnek recommendálván, hogy Jablonovszky uram a francia udvarhoz szóló levelet francziában szolgáltatassa, ugyan azoknak duplicátái recommendáltattak pro transmissione Marchio de Lóra uramnak. Irtam egy jó akarómnak ezen alkalmazhatossággal Gürcsi Mehmét passának, ki most Drinápolyban van, és mindezen leveleknek pariajit

küldöttem meg Sándor uramnak pro directione sua. Ma igen szép és tavaszi forma idő volt.

14. Csütörtök. Az Galambvári béknek volt audientiája, kit is elbocsátván vissza ment Galambvárában, üresedvín dolgaimtól, az elmúlt napokbeli költségeket, s partialekat revideáltam, és az sok supplicansoknak adék választ. Érkezők levelem Fejérvárról a szerdától, bocsátottam vissza fejérvári házam gazdáját Körösi Pált. Ma is lágy idő livin, kimentem vala az mezőre, visszajövet szánkázva jöttem vissza.

15. Péntek. Újlaki Gergely nevű újlaki falubeli ember expediáltatott 40 napi terminusra, más labancz rab társával együtt, kinek a mennyiben az én híveimtől száz ötven talléron lett egy török úrtól szabadulása, kezesse maradt itten egy Horvát János íródeákja, annak kezességén és maga hitin bocsáttatott el, hogy meghozza azon pénzt, de vállalt fel valamely dolgokat is magára, mind a landorfejérvári szerdár előtt, s mind én előttem az oda való dolgoknak ki tanulásában, és a Szerdárnak vezéri címerez pecsétje alatt költ fermányát is viszi Debreczenre, és a hajdú városokra, s több azon a földön livő helyekre az holdolás iránt. Az asztalnokomat Palaticz Istvánt az káronkodásért megfogatván, törvényesen kívántam prosequálni, de a fő rendek instántiájára abban hagytam, külső büntetés, és hopmesterem szállásán való pálcázás nélkül mindaz által nem maradt.

16. Szombat. Sok külömb különbféle aprolikos dolgaim s igazgatásim voltak. Erdelyből Tömösvár, s Gyula felől várt embereim, postáim elkisvín; Daróczi uramnak irattam, értekezésekre küldje bizonyos emberit, és Antoninak is írjon az Erdélyből váró

leveleim, s embereim felől, mint hogy ő expedialta. Havasalföldiből váró marháknak is eleikben küldöttem, parancsolván az velek livő comitivának, hogy accelerálják jöveteleket. Reggel lágy idő livín, ki mentem vala szánkázni.

17. Vasárnap. Reggel orvossággal éltem, mint-hogy az estve mintegy csömörből contrahált alteratiómat érzettem, kiből aztán származott az, hogy a jobblábomnak a térdem alatt livő horgas inában, és az ballábomnak a bokájában nagyobb nehézséget érzettem, az említett orvosságnak háromszor volt operatiója, délig ágyamba feküvén, úgy hallgattam az praedikatiót is. Délután egy csomó levél érkezék Jeni-Palankrúl némely egyéb informatiokkal együtt, az ott való kapitány küldte meg Veterani generális és Antoni leveleit, kik között van egy passus-levele is Veteraninak, ki mellett Erdélybe küldhessem hozzá embereimet. Érkezett meg az kornéta hordozom Ecsedi János is L.-Fejrvárrúl, az ott való szerdár nekem és a vezérnek írott leveleivel, kiből nekik írt levelemhez kipest recommendál a fővezérnek a szerdár, s instál egyszersmind a hadaimnak adandó élés és költsig iránt, hozta leveleit s informatióit az L. fejérvárott, és Pancsován livő szolgálímnak is. Ma is kemény idő volt.

18. Hétfő. Délig sok belső foglalatosságim, másutt quártélyba livő hadaim iránt dispositioim, s aprólikos expeditioim voltanak, irattam Daróczi uramnak Palánkra, küldje postáját Erdélybe bocsátott szolgálám András deák eleiben, és Horvát Mátyás restantiában livő dolga végett is, emlékeztetvén parolájára, és hiti mellé kívánván. Irattam Szappanos Mihálynak is Bujurdulembe livő hadaim kapitányának,

és Bai Lászlónak Pancsován quártélyozó katonáim hadnagyának, küldvén valamely kölcsíget is szükségekre. Irattam választ az I.-fejérvári szerdárnak, és bujurdulemi passának. Ezen dolgaimat elvégezvén, fogattam ebédemet Nemessányi Bálint uram szállására, és estig oda mulattam híveimmal együtt. Szapora hó esett, estve pedig megállott.

19. Kedd. Érkezek reggel Fekete János, Horvát Ferencz ezere-strásamestere Horvát Ferencztől előre informatiokkal, feles török leveleket is hozván Gyuláról és Tömösvárról, nekem és az fejérvári szerdárnak szóllókat, én is azért a hírekről a szerdárt tudositottam. Daróczi uramnak dispositiomat küldvén az oda érkezett katonák és törökök felül, az palánki praesidiarius hadaim, és tisztek által megtanálván, suplicatiójokra kívánságok szerint való választ adván, vissza bocsátottam. Az farsanghoz kipest becsületes híveimmal mulattam, és azután szánkázni ki mentem. Kemény idő volt, reggel hó is esett.

20. Szerda. Az török végházakból érkezett feles török leveleket megmagyaráztatván, azokban livő dolgokhoz, és Fekete János hozta hírekhez képest, minthogy Sándor uram által a minap érkezett posta által is insinuáltatik az gyulaiak állapotja felől való hírküldis, ma reggel az portai expeditiokhoz fogattam, és mind estig azokban munkálódtam. Megérkezének azomba az előtt egy héttel az póstámmal elküldött kísérő katonák, kik meghozták hírit, hogy még pénteken délután Jagodinán posta lóra ült hajvász, a kengyelt felérő nagy havak livín arra felé, és mindenütt, azért jöhettek oly kisőre vissza. Érkezett egy Karabilyosom is Pancsováról gyalog némely szükségese informatiokkal. Kemény idő volt.

21. Csőtörtők. Küldöttem némely szükséges dispositioimmal Boczkó János egyik komornyíkomat L. Fejérvárra és Pancsovára. Meg jött emberem Rámtúl is, ki is meghozta hírit, hogy senki a Dunának nagy zaja miatt által nem járhat. Némely mostani oeconomiahoz tartozó tiszteimben tisztekbe való fogyatkozásokért, és az hadi tisztekbe is az káromkodásért az minap megfogatván, s azoknak is dolgok ma eligazódott, s bizonyos conditiók alatt a fogságból elbocsátattak. Az tegnap, s az íjjel írott leveleket előttem bepecsételvén, az komornyíkim mellett lívő egyik szolgámat Görög Miklóst expedíaltam postán Drinápolyba, iratván az fő vezérnek, thiháianak Reiz-Effendinek, tatár Chámnak, és Skerlet uramnak, annál büvebben Sándor Gáspár uramnak circumstantialiter az occurrentiakról, megküldvén a lfejérvári szerdár a vezérnek írott levelit is, kit az én requisitionra, mint egy recommendatoria formában küldött vala ez napokba. Irattam az francziai oratornak is ezen alkalmatossággal, és mind ötöt, mind a felyebb említett ministereket Sándor uram bővebb instructiójira relegáltam. Az elmúlt éjfélűl fogva, és ma is napestig szaporán esett az hó, és oly nagyok a havak, hogy miolta törökországon lakunk is, ilyen nagy havakat nem értünk.

22. Péntek. Az rettenetes nagy hó miatt semmi dologhoz nem foghatván, itt benn contineáltam magamat, de az idő is szeles volt, délután pedig nagy fergeteg is volt. Komornyíkim számadási revisiójába véget érven, és az elmúlt hat esztendőnek forgásiban minden interveniált költségimnek perceptióit s erogatioit rendben véven, micsoda személyek által, és micsoda, s mennyi ezerekből álló summák erogálód-

hattak esztendőnként, és in genere is feltétetétvén, úgy az jövő campaniára szükséges requisitumokról s szükséges dolgokról extractust csinálván, ezekben tölt el az idő. Ezek után becsületés híveimben egynihányat denominálván, hogy legközelebb az elmúltesztendőben in anno 1693. lett minden rendbeli költségek általok is revideáltassanak, és a difficultások kiadása, s azokra való replica alkalmatosságával, az ily számadások censura alá is bocsáttassanak, arrúl töttem specialis dispositiót.

23. Szombat. Érkezének Pancsovárúl levellel Bai László két katonái; voltak holmi aprolikos igazgatásim is, s írásim. Déltájban asztalhoz ülvin, híveimmal való mulatással, tánczolásával, és szánkázással egész sötét estig mulattam magamat. Ma csendes idő volt, estve felé hó kezdett esni.

24. Vasárnap. Nem interveniálván semmi oly felírásra méltó occurentia. az kemény és hideg időben, benn continealtam magamat.

25. Hétfő. Az éjjel annál is hidegebb idő volt, és ugyan olyan, hogy már nagyobb nem lehetett. Érkeztek a l-fejérvári szerdár, és más ott livő szolgálaim levelei, kikben recommendálja a szerdár némely Tömösvárra s Gyulára szóló leveinek embereim által való megküldését, kikre választ irattam. Délután penig Kassai István gyalog kapitányomhoz mentem ebédre, és estvével is sokáig ott mulattam híveimmal. Kenény idő volt.

26. Kedd. Többire heveréssel, és az időnek kemény voltához képest belső dolgaim igazgatásiban, némely suplicatiokra való válasz adásokban tölt el az idő. Ottan ottan hó esett, estve felé jobban is beborúlt,

27. Szerda. Szolgámat küldtem volt Rámhoz a Duna állapottyának vizsgálására, de miolta Fekete

Jánost által tötték volt, senki az olta által nem járhat, már a Dunának jege is két felől nagy részint be fagyott. Érkezők meg a komornyikom Boczkó János L.-Fejérvárrúl, de ő sem mehetett által Pancsovára, hanem hagyta az én, Bai Lászlót concernáló dispositioimat írásba L.-Fejérvárott az költséggel együtt, kit Pancsován lejendő vásárlásira a sertéseknek deputáltam vala, hozta a szerdár levelit, és Sándor uram egy csomó levelit is, kit az szerdár agája hozott Drinápolyból, kiben inclusive küldte meg Székely Zsigmond informatioit az Moldovába érkezett, és onnan a Portára menő lengyel követ dolgában vele való conferentiájáról, és a tatároktól lengyel országban Ilyvón is belül a király jószáginak elrablásirúl, mely ez télnék elein lőtt.

28. Csőtörtők. Horvát Ferencz kapitány az vele lívó lovasokkal és gyulai s tömösvári törökökkel délután megérkezők, minthogy a Duna is beállott, Jeni-Palánknál jégen jött által, volt audientiája az tömösvári Topaly Husszain passa agájának, ki is oly instructióval küldetett az urátúl, hogy elsőben L.-Fejérvára menjen, és onnan a magával hozott emberekben kettőt vissza küldvín, maga Drinápolyban menjen postán, más egy tatár agájával együtt az passának. Irtam azért én is választ Sándor Gáspár uramnak a Csaffer passa agája hozta levelekre, irattam Székely Zsigmondnak is Jásvásárra Komáromi János uram által, minthogy ott való continuuskodását mind a mostan jövő lengyel követ, mind a francziai orator kívánják, committálván azért neki, hogy ottan subsistáljon, újabb dispositiómtúl várjon. Ezen leveleknek megadását Sándor uramnak, minthogy emberséggért is vállalta, concredáltam a tömösvári passa agá-

jának. Érkezék egy lovas hadnagyom Bereczki Péter nevű Bujurdelemből, az ottan telelő hadak állapotjának információjával. Rendkívül való kemény idő volt.

29. Péntek. Volt reggel audientiája a gyulai törököknek és egy Mehmét passa csuhadarjának, ki praesentálta az ura levelit és ajándékát, az gyulaiak fáradt állapotjokhoz kipest ma is helyben maradtak, az tömösváriak pedig kalauzt kírvin, Szendrő felé reggel elmenének. Horvát Ferencz kapitányt a vele jött lovas tisztekkel megakarván becsülni, szállására mentem, és az ebédet is oda fogadtam, Petróczi István uramot is oda hivatván, velek sokáig mulattam, kit kit az ő rendi szerint ajándékkal megajándékoztam, voltak holmi belső szükséges dispositióim is. Kemény idő volt.

30. Szombat. Conferentiákat tartottam: az elmúlt napokban küldött Veterani generális passusi mellett micsoda instructióval küldjem embereimet, az gyulaiakat is ma elküldtem L.-Fejérvár felé. Bereczki Péter lovas hadnagyomat valamely dolgokkal küldöttem Bujurdelem felé. Töttem dispositiót az Horvát Ferenczel jött lovasok intertentiójáról is. Jeni-Palánkhöz szekereimet és öszvéreimet expediáltam az Dunán túl lívő falukból oda gyűjtött élesemért, tartván a Duna jeginek felbomlásátúl, minthogy aprónként eső esni, az hó apadni és az idő is lágyúlni kezd.

31. Vasárnap. Ma még jobban apadott és olvadt az hó, estvére kelve megint valamennyire fagyni kezdett, az előttem lívő expeditió iránt igen distractus voltam, még sem nyugtathatván meg elmémet némely dolgokban, lívín függőben az Drinápolyból várható információkra, kívált a lengyelek követsége iránt. Érkezék meg az karabélyosim strásamestere István deák Pancsovárul némely információkkal, hajtván konyhám

tartására valamely sertéseket is, kiket ottan vásárlot-
tanak embereim. Jött hosszas informatiója az L.-Fe-
jérvárott resideáló szolgámnak nimely szükséges dol-
gokban.

FEBRUARIUS.

1. Hétfő. Az szokott és az francziai doctortúl
praescribált orvossággal éltem valamely alteratiom-
nak érzisihez kípest, kinek is volt három operatiója;
azután aprólikos dolgaimhoz láttam, éléses szánaim,
és öszvíreim is Jeni-Palánkrúl megérkeztenek, és
minthogy még a Duna jege erős, ujabban a hátra lívő
élésnek is elhozatásárúl dispositiót tettem. Kemény
idő volt.

2. Kedd. Az időnek ma újabban lágyulása volt,
az eső is esett. a hó olvadt, és merő tavaszi forma
idő volt, szánkázni kimentem vala felesígestül Pru-
govára, a hol lovaimnak s barmaimnak nagyobb ré-
sze volt, onnan vissza jüvin, délután érkezék egy
gyulai és tömösvári török, volt audientiájok, a
gyulai hozta hírit, hogy ez előtt 12 nappal Gyula
alatt az ellenség próbált, és a faért kijáró törökökben
27 valót elfogták, de az gyulaiak is nyelvet fogván
közülök, az nyelv ollyat mondott, hogy csak azért
jöttek, hogy a Gyula körül való jegeket, s vizek ál-
lapottyát megvizsgálják, mert feles németek gyüle-
keztek Debreczenhez, ki megakarná próbálni őket az

jégen, ezen hirmondó török Landor-Fejérvárra sietvén, meghagytam, az éczaka éjfélután meginduljanak, jól tudván, hogy ezen hirt a l.-fejérvári szerdár meg fogja Drinápolyba küldeni, irattam én is mind a szerdárnak, s mind Sándor Gáspár uramnak, mind pedig Andrásinak, recommendálván neki Sándor uramnak szóló leveletem. Bujurdelembe telelő hadaim ezeres strásamestere Mihály deák is érkezék levelekkel, hozván valamely pénzt is a szabatkai rácz kapitány sarczában, kinek egy részit ott osztották ki az ott livő lovas hadaim tisztei köziben az tülem vett annu-entia szerint.

3. Szerda. Az Osztrovnik panaszira, és nimely egyéb dolgok vizsgálására és eligazítására küldöttem Pápai Gáspárt a postamestert Jeni-Palánkra commisio mellett. A mindennapi szükséges dolgokról voltak újabb dispositióim, a nagy télhez képest minden igen megszűkülvin, és a hova embereim expedáltattanak is, nem jöhetvin, az mindennapi élődísről s konyhám tartásának modalitásáról töttem dispositiot. Én ma alteratiót érzettem az görcs miatt, és a nagyobb lábom újjában is, de máskint a bokámba is. Igen szép, s merő tavaszi idő volt.

4. Csütörtök. Daróczi uram jöve Palánkról, hozván be fogva valamely kurucz rabokat is nimely excessusokért. Bai László is Pancsováról érkezék, vicehadnagyára bizván a sereget, mig ide jár, nimely informatiók adása kedviért jött. Érkeztek valamely informatióim L.-Fejérvárról is. Én ma jobban voltam a lábomra. Ma is lágy idő volt, délután pedig havazni kezdett, estvefelé nagy szél támadott, és hideg is kezdett lenni.

5. Péntek. Az tegnap érkezett levelekre választ

títetvín, irtam a szerdárnak, irtam Szent-Andrásinak is, kinek és a több L.-Fejérvárott lakó szolgálmainak is tovább való subsistentiájokról, provisióokról rendelist tettem, s küldtem költsiget élésekre. Volt audientiajok Bai Lászlónak és Daróczy Andrásnak. ez után holmi szükséges dispositioimat írásbà udvari tiszteimnek. Ezek után főbb renden lívő híveimben, tiszteimben s elsőb rendű aszonyokban felgyűjtetvín, estig mulattam velek együtt. Igen kemény idő volt.

6. Szombat. Hol egy, s hol más részét kezdte járni a lábomnak a gyenge formába való fájdalom, ma a jobb lábomnak a vastagínába érzettem nehízsiget. Galambvárába éléssel küldöttem az öszvéreimet, egyik lovászmesteremmel Szabó Andrással egynehány lovassal, megszükülvin az ott való praesidiariusim élés dolgábúl. Ma kemény téli idő volt, délután ugyan egy kevésé olvadt.

7. Vasárnap. Daróczi uramot vissza küldtem Palánkra némely dispositiókkal. Érkezett két rendbeli hírmondó is Palánkról, az egyik az ellensígnék kisleiről, s némelyeknek a praesidiariusok közül Bokcsára az ellensíg közé való szökisekről, másik rendbeli, hogy a faluk, a kik be hódoltanak, az ellensígtől nem maradhatnak, pusztán akarják hagyni helyeket, és által kéreccznek a Dunán s helyt kívánnak magoknak mutattatni, azon hírmondók hozták hírit a Duna jeginek annyira való megerősödisínek, hogy faltörő álgúkat is el lehet rajta vinni. Kemény idő volt.

8. Hétfő. Petróczi István uram némely híveimmel, s szolgálaimmal Jeni-Palánkra kéreccvín, biztam én is némely dolgoknak eligazítását azon végházha ő kegyelmire. Érkeztek leveleim L.-Fejérvárról, és Bujurdelemben lívő tiszteimtől. Küldöttem csatakippen

egynehán lovást által a Dunán a fenforgó hírekhez kipest. Reggel szokott orvasságommal éltem, alterationomat érezvin. Ma lágyabb idő volt.

9. Kedd. Az tegnap érkezett levelekre választ tetettem. Irattam az l-fejírvári Molának török püspöknek is választ a nekem irt levelire, ezen levelek megiratása és ebéd után kimentem vala felesigestül szánkázni az osztrovai szigetben az Duna jegináltal, holott minden dolgokat revideálván, estvére visszajöttem. Ma szép idő volt, délután pedig eső is esett. Ebéd előtt volt audientiája a szerdár agájának, ki is az szeginysig adaja felszedésiért küldetett ide.

10. Szerda. Megérkezinek Galambvárábúl szolgálaim, lerakván ottan az praesidium szükségire küldött élést, elig nagy kínnal s bajjal utazhattak a rettenetes nagy havak miatt. Megérkezék Palánkrúl Petróczi uram is. Ma holmi belső aprólikos dolgaimnak igazgatásiban voltam foglalatos. Az elmúlt esztendőbbe forgó, miolta török országba bujdosom, diariumoknak, inventariumoknak, párias könyveknek, komornyikok, élésmesterek s egyéb költségemet erogáló szolgálaim számadásainak rendbe vételiben tölt el az idő. Az mely csatát által küldtem volt a Dunán Szamárosi János hadnagyommal, hoztak nyelvnek egy bokesai rácz katonát. Az elmúlt íjjel lágy idő volt, mai nap estig olvadt, s a hó is igen kezdett apadni.

11. Csötörtök. Volt audientiája Bárány Mátyásnak jeni-palánki gondviselőmnek. Az után volt Szamárosinak, és a hozott rácz nyelvnek, azután pedig Bai Lászlónak, kit is a Lándor-Fejírvarra szóló levelekkel, és az említett rácz nyelvvel, és az ott való török tiszteknek valamely bárányokkal való kedveskedéssel expedialtam úgy, hogy L-Fehérvárott dolgát

végezvin, zászlojához Pancsovára menjen. Azután a nisi jancsár agának, és passának szóló levelcim-mel a kornéta hordozómat Ecsédi Jánost expedíáltam Drinápolybúl várható szolgálaim, vagy postáim eleiben, oly instructioval, hogy ha Nisig embereimbe nem tanálna, egy néhány napig Nisen subsistáljon költségemen, és várrakozzék a jövő emberekre. Isá-ki Jánost is hazájában bocsátottam magyarországra a Hegyallyára, kire én is biztam nimelydolgokat. Ebéd után kimentem vala szánkázni, s oda ki töltöttem az időt. Vacsorán voltam vendége Bai Mihályné asszonyomnak feleségestül, és több hiveimmal együtt. Az éjjel egy kevésbé fagyott, nappalra kelve megint lágyúlt, és napestig olvadt.

12. Péntek. Az elmúlt éjjel is lágy idő volt. Kimentem volt szánkázni újabban, és egy ideig oda mulattam magamat. Érkezek azomba egy váradi Alajbék, ki is hozta a szerdár levelit, de sok dolgaim livin, reggelre halasztottam a vele való szembeletelt, mint-hogy postám érkezett Drinápolybúl, kit is 30. januarii expedíált Sándor uram.

13. Szombat. Az levelek olvasásában végett érvén, azután conferenciát tartottam, s hozzá fogattam a levelek iratásához. Érkeztek azomba Palánkrúl feles leveleim, kinek egy része Vidinbül Madács uramtól érkezett, egy része pedig Bukureszten lévő szolgálimtúl Szalontay Istvántúl, más része Moldovába lévő residensemntúl Székely Zsigmondtúl, és ugyan a Moldovai vajdátúl. Estve felé megérkezék Stefan posta is Jászvásárrúl, hozván a Drinápolyban menő lengyel követ levelit, és ahoz annectálva Jablanoczkai uram levelét, és ugyan a francziai király lengyel országba lévő oratora leveleit is, melyek nagy confidentiával, és

derik dolgokkal telylyesek. Volt audientiája az váradi Alaj béknek, kit is megtartóztattam, és felöle a szerdárnak hírt adtam, minthogy a mely faluknak harácsok szedésire expedíaltatott, azoknak én a harmadévi vezértül három esztendőre való szabadságot, s fermánt nyertem volt, kinek is terminusa még messze telik el.

14. Vasárnap. Érkezőnek két renbeli leveleim L.-Fejérvárrúl. Érkezők még Bereczki Péter hadnagyom is Bujurdelembül, kivel együtt jött az oda quártélyozó hadak kapitánya is L.-Fejérvárig, de Mihály deák által ordinantiamat vévén, visszament. Daróczi uramat is nimely hadnagyokkal sietve hivattam Palánkrúl, kit is nimely dispositiókkal visszaküldöttem. Az expeditiokba véget érvén, a portai ministerek közül irattam az Seislamnak, urmeli kaziaszkereknek, főteftedárnak, Reiz-Effendinek, fő jancsár agának, irattam választ az francia oratornak, és lengyel követnek is, az török, és lengyel ministerekkel való dolgoknak folytatására hosszas instructiót küldöttem Sándor uramnak, ezen levelekkel expedíaltam Brassai nevü postámat, azután Bálint napja livín ma, Nemes-sány Bálint uramnak tisztességet akarván tenni, vele és több becsületes hiveimmel egynéhány óráig mulattam, magát tisztességes köntössel megajándékozván, mind szolgálainak köntöst csináltatván. Az éjjel alkalmas dér volt, ma pedig olvadt.

15. Hétfő. Ujebben érkezék hírem L.-Fejérvárrúl, hogy a mely Otyüz oldmud passa L.-Fejérvárnak a némettül való megvételekor német rabságba esett volt, Bécsbül megszabadulván, tegnap kellett L.-Fejérvárra bejüni, és valamely Kapucsi passát is vartak oda, mind ezen említett passáknak szöllő levéllel,

mind a l-fejérvári szerdárnak szöllővals bizonyos instructióval küldöttem L.-Fejérvárra Horvát Ferencz uramot, vele együtt Kis Farkas hadnagyomat is, hogy onnan a Tömösvárra s Gyulára szöllő levelekkel expedialja. Izentem Horvát Ferencz uramtúl a szerdár tolmácsának, hogy ha hírrel tart s hűségét megmutatja, kegyelmességemet várja. Az bal kezem hüvelyke jobban megdagadván, valamely timsós tyukmony fejrivel beköttetvín, az tüzességet kivette, de jobban megdagadt. Lágy idő volt.

16. Kedd. Az íjjel kilyebb is terjedett az kezem fejire és csuklyójára s boka csontjára a fájdalom, azért is nagyobb alteratiótúl tartván, az francziai doctortúl praescribált orvossággal éltem, ki után nagyobb bágyatságot érzettem. Küldötte előmben Daróczi uram egy karansebesi tömlöczbül szabadült katonámot, kit e nyáron Tömösvárrá küldvín levelekkel fogták volt el a labanczok, többi között a francziai kemény hadakozásnak beszili a hírit a németek között, és hogy Antonit is a karansebesi commendanst is a franczia ellen viszik, úgy értette a németek között. Mind éjjel lágy idő volt, s nappal is eső esett.

17. Szerda. Nyughatatlan éczakám volt az bal kezemnek fájdalma miatt, felyebb is terjedvín már az kezem fejínél az inakra s erekre; gondolván az éczakai idő változás okozta, mert rendkívül való szél volt, a ki is olvasztott, nappalpenig szép tiszta idő volt, ebéd tájban magamatfelvívín, dolgaimhoz láttam.

18. Csötörtök. L.-Fejérvárra szerdárnak jött levele, kiben kívánja az Palánk vidíkin lakó szegínysíg harácsszedisít. Felhivattam az Váradi Alaj béket, ki is ezen dologra deputáltatott személy, emberemet adjungálván melléje, Rámba küldöttem, committálván

Daróczi uramnak, hogy ne impediálja. Irtam azomba a L.-Fejérvári szerdárnak, megküldvín az itt való kadia pecsétje alatt azon szegínysígnék az fővezértől általam nyert szabadság iránt való fermanyának páriáját, és lássa, ha annak praejudiciumával cselekszik, én vele nem veszekedem. Lágy idő volt, eső is esett.

19. Péntek. Noha nehézségét nagyobb, de fordulását is kezemnek nem érzettem, jobb karomon az medianát megvágattam, öt findzsányi vért bocsátatván ki belőle. Délután Horvát Ferencz megérkezék Fejérvárrúl, ki is hozta levelit a l.-fejérvári szerdárnak, tolmácsának, és a jancsár agának, hozott parancsolatot a harácsszedő Alaj béknek is, hogy mingyárt vissza menjen, és hadja abba a harács szedist, nem akarván semmit cselekedni az én kedvetlenségemmel, egyéb dolgokban is cum contenture solvált az szerdár. Kis Farkast az Duna jege felbomlása miatt Gyulára el nem küldhetvín, vissza hozta. Beborúlt lágy idő volt.

20. Szombat. Az magammal mindenütt hordozni szokott sok külömb külömbféle missilis leveleknek rendbe vételivel foglalatoskodtam, ma feles supplicatiók is gyűlvín öszve, azokra is resolváltam, jobbacskán érezvín magamat, fel voltam napestig. Essős idő volt.

21. Vasárnap. Ecsédi János kornéta hordozóm megérkezett, senkire az várt postaim, s embereim közül nem akadván. Az harácsszedő Alaj bék után a szerdár levelit elküldöttem, hogy mingyárt vissza jűjön. Magam fen voltam, ebídet is az fő rendekkel együtt evén. Szépen feltisztulván, tavaszi forma idő volt.

22. Hétfő. Az lábomra valamennyire jobban voltam, felöltözvín, az melly comediához kiszültenek az udvariak, és felesígem fejer-cselédje, holnap livín farsang végí, magam, s mások multságára, ma vittem véghez az ablakom előtt, ki is órákig tartott, azután az ebéd vacsorával együtt livín, annál többet tartott, és lakadalommal ment véghez, felgyűjtetvín a fő rendekben, s hadak tiszteiben. Szép tavaszi forma idő volt.

23. Kedd. Az farsangnak ma livín vége, az tegnapi farsangosok meg vendégelések felől tettem rendelist, ígértem egyéb discretiomat is nekiek. Az lábam fájdalma az talpomban szálván, és egy lipíst is reá nem tehetvín, alteratióim voltak. Az 1-fejérvári szerdár tolmácsa levele érkezék, az bécsi rab-ságbúl szabadúlt passa oda való érkezísirül, relatioirül, azon rab passa levelivel. Az Duna jege mind Osztrovánál, mind Jeni-Palánknál felbomlott, és megindúlt, ki miatt az Dunának rendkívül való árjának hirt hozták, úgy hogy Jeni-Palánkon a kis kapun be megyen, s a nagy kapun megyen ki a Duna vize. Lágý idő volt.

24. Szerda. Az kezem fájdalma egészen távozni kezdett, az daganatja is egészen kiment. Reggel volt audientiája az váradi Alaj béknek, ki is re infecta bocsáttatott vissza Landor-Fejérvárra. Némely dispositiómmal expedíáltatott Szabó András lovászmestere Palánkra. Szép tavaszi idő volt.

25. Csütörtök. Az lábaimra erőtlenül voltam, az lábom feje meg dagadván, úgy hogy estvével nehezen is állhattam reá. Szabó András Jeni-Palánkrúl megérkezett, referálja, hogy az Duna jege elbomlása után a mely hirtelen kezdett volt áradni a víz, hirtelen

megint apadni kezdett. Az Vidinbe Zophiában, Drinápolyban lévő híveimnek s szolgálóimnak tovább való magok alkalmaztatásáru! tettem rendelist; az ily ordinántiáknak, és dispositióimnak kiadásában töltöttem el az időt. Az ijjel dér volt. s hó is esett.

26. Péntek. Fenn voltam. de többire csak egy formában mint tegnap, úgy ma is. Nimely levelekből álló expeditioakat készítettem. Már, hogy lenyugodtam, érkezett Hajvász nevű posta Drinápolyból elő álmkor feles levelekkel. Szép tavaszi forma idő volt.

27. Szombat. Az ijjel mind inkább az leveleknek olvasásában munkálódtam, és ma is délig, délután pedig nimely híveimmel azon dolgokról conferentiát tartottam. Érkezett egy strásamesterem Bujurdulemből, együtt járván Szent-Andrási Jánossal s az szerdár oda járt commissariussával, kik valamely panaszok eligazítására jártanak oda, Andrási Fejérvárott maradott, tudósítván az ott való dolgokról. Reggel fagyos idő volt, estve felé lágyulni kezdett.

28. Vasárnap. Érkeztek újabb leveleim a l-fejérvári szerdártól és ott lévő embereimtől, az Bécsből szabadult passának onnan való megindításáru! Dunán, kinek tovább való útját nekem is recommendálja az szerdár. Küldöttem én is az osztrovai révhez excipálására jó csoport lovast hintóval, hogy hozzám behozzák, de kemény idő és szél is lóvín, hihető Szendrőbe subsistált, kire nézve az én eliben küldött lovasaim is estve az hintóval együtt bejöttek, elúnván az várakozást a hidegen. Sándor Gáspár uram kívánván egynéhány lovast maga eliben, minthogy pénzzel, és az portának ezen campaniára tartozó dispositiójival jün, magam szolgálóban küldöttem egynéhányat eleiben Nisig, levelet is írván ő kegyelmének. Ezen dol-

gokon kívül is nagy dolgok livín előttem, conferentiákkal és egy s más felé való leveleknek irásával töltöttem az időt. Ma fen voltam, de igen gyengén érzettem magamat, és fájdalma is bű mértékben meg volt az lábaimnak.

MARTIUS.

1. Hétfő. Küldöttem postán Fileki Mátyás bejáromat L.-Fejérvárra Sándor uram irásiból vett informatiókhoz kipest, mind a szerdárnak, mind a jancsár agának leveleket iratván, adtam neki bizonyos instructiót némely híveimnek előttem livő expeditiókhoz kipest, ebédhez ültem, estig mulattam, musikával és tánczolásal vígezvín a vendígeskedist. Szép idő volt egész napestig.

2. Kedd. Az osztrovai szigetben livő embereim-től megjőve az hirmondó, hogy a bécsi rabságból szabadult rab passa, betegségét és az időnek kemínysigit okozván, az víz is zajosodni kezdvín, követ, hogy hozzám be nem jöhetett, onnan bement Rámhoz, oda kívánván emberemet, kire nézve én is valamely kenyír, kalács és báránybeli kedvededissel (minthogy törökül jól tud) küldöttem Horvát Ferencz uramot hozzája, Szabó András lovászmesteremet is vele elküldvín, hogy a passával együtt expediálja, és vele járjon Orosz-Csíkig, onnét penig kövesse útját Buku-resztre és Jászvásárra, tivín oly dispositiót, hogy mind

a jeni-palánki, úgy a galambvári praesidiariusim kísértessék azon passát. Irattam Szabó András által ezen alkalmatossággal az cserneczi kapitánynak, havasalföldi s moldovai vajdáknak, Szalontainak és Dósának, Székely Zsigmondnak, és abba inclusive Jablanoczkai uramnak az békessígrül, és az francziai király Lengyelországba livő oratorának, Madács uramnak, az vidinyi Mahmút passának, jancsár agának, és az én ottan livő szállásom gazdájának. Irattam Ali passának is, és egy Karamanli nevű Szilisztriában lakó kereskedő töröknek, ki egyszersmind Réz is, kinek két hajójára a vezértül tavaly én nyertem volt fermánt szabados kereskedhetése iránt, mely fermánt is ezen alkalmatossággal neki beküldöttem, úgy azért, hogy azon kereskedés alkalmatosságával az én szükségemre, s nevem alatt leendő dolgoknak praetextusával követheti ezt az szabados járást, és hogy mint más kereskedőknek az ő hajóit nem foglalják el a császár szükségére, sem azon jóktúl, a kiket a hajóban hoz, vámot s harminczadot nem vesznek tüle. Szabó Andrásra bízom valamely magam számára való lovaknak vásárlását is Moldovába, kire pénzt is adtam, és még az összel a mely 500 ökrökre adott fermánt a vezér Moldovára, hogy azokat is most kézhöz vegye, s megválasza, minthogy a Moldovai vajda is martiusnak a felit adta terminusul, hogy akkorra elkészítik, s reá külgyék. Szabó Andrást leginkább azért expedialtam, küldvín marhához értő embert is vele, és oly postát is egy szolgámat, az kit a hírrel az marháknak megválogatása, kézhez vitele és a lovaknak megvásárlása után előre expedialhasson. Ali passához peniglen azért küldetett, hogy ott é nyári szükségemre sajkát, s fedeles gemiát csináltasson Ali

passa assistentiájával, minthogy efféle haszonra való hajóim is taval, s ez idén elvesztenek. Küldöttem oly dispositióval is Moldovába, hogy ottan addig tartott residensemét Székely Zsigmondot tovább is ottan jó dispositióval hagyja (költséget is küldvén nekie) és a lengyel országba szóló leveleket is Székely Zsigmond ne a vajda postájátúl, hanem az hozzá járó lengyel postátúl küldje az eddig praktikált modalitás szerint. Ugyan mai napon expedáltam Nemessányi Bálint uramot és Ugróczi László főbbik komornyíkomot Veteráni német generalis ez elmúlt télen küldött parolája és passusa mellett, oly instructióval, hogy felesigemtül kezilhez adott credentionalis levelei mellett Veteráninál szóval, és a bécsi udvarnál is memoriale által representálja és sollicitálja az Munkács feladásakor való tractatusba és Hajzler generalis elbocsátatásakor feltett s interveniált helyes praetensioit, bizván más dolgokat is reája, komornyíkomat penig azért is adjungáltam, minthogy oda az elmúlt esztendőkbén jártattam, lehessen segítségire, kivált ha betegsége történnék, etiam pro futuro testimonio, annál inkább, halála ha történnék, öreg emberségéhez kipest, a vagy ha a dolgok folytatására nízve ott való subsistentiáját vagy felyebb való menetelit is kívánná az szükség, az bécsi udvar azon materiákban lívő resolutióit Ugróczi az komornyík hozná meg, adván valamely költséget is keziben Szebenben leendő vásárlásokra. Vittenek penig ilyen leveleket, úgymint: Veteráninak, Kinczkeinek és Hajzlernek szóló felesigem leveleit, ugyan Veteráninak szóló levelet az magam neve alatt, két rendbeli memorialéket instructio formában, az vásárlásokról való jegyzést, munkácsi tractatusnak negyedik punctumát, Hajzler tractatussának

harmadik, tizennégy, és tizenötödik punctumit, Badensis parolájának, és Hoffkirker decretumának páriáit, Veteranira szóló császár levelinek pariaját, Hajzler párolája pariaját, azokról, hogy ha kik az ötöt kísérők közül elszöknének, az én hadaimba vissza küldi, Császár decretumának pariaját, Farkas Mátyás paroláját, Hadnagy Mártonnak irt levelet Veteraninak a felesége dolgában, clavist is adtam Nemessányi uramnak az correspondentiára. Az ijjel rendkívül való dér volt, úgy hogy az én házamba is, noha főtötték vastagon fagyott meg a víz, s ketté is hasította a megfagyott víz s jég az edint, ma sem igen engedett, hanem dél tájban valamennyire.

3. Szerda. Megtért Horvát Ferencz uram a pasátul Rámról, kihez expediáltatott volt, kit is mai napon expediált Rámról három üres gemiával, és egy fenyő hajóval jüvin le Fejrvárról, két fő hadnagyimat és 50 gyalogomat rendelvín pro comitiva melléje, a jeni-palánki praesidiariusimbúl a dispositio szerint Szabó Andrást is a vele lívökkel együtt a passával expediálván Orosz-Csikig, tött relatiot a passa felföldi atyámfiairól, nevezet szerint: a testvér hugomról a Palatinusnéról, a francziak operatiójiról az imperiumba, Bavarusnének a császár leányának haláláról, az német császár ez idei campaniához való kiszületiről, és hogy az sveciai királyt mennyiben kíváná a maga riszire pertrahálni, és a vagy csak ebben a campaniában a hadaknak valamely riszít a császár maga pénzén meg fogadni, az nagyobb hajadon leányának az császár az sveciai király fiának való ígirisível is, de negativat vett az sveciai királytól, azt adván válaszul, hogy sem a francziai királynak, sem a török császárnak nem lívín

ellensége, hadat nem adhat. Már setitben az nagyobb kapunak bezárása után érkezék meg Drinápolyból posta lovakon Sándor Gáspár uram. sok dolgokkal s feles levelekkel vele együtt jött be Szalontai István is Bukuresztről a havasalföldi vajda nekem s felesígemnek írott leveleivel, és az oda experiált dolgokról való informatiókkal, Szalontai Vidiny felől, Sándor uram pedig császár útja felől jűvin, casualiter akadtak egymásra Rassovánál, ott szálván meg elsőben Szalontai hálásra, vele együtt küldvin vissza Madács uram a két karabilyost, kit ez télen a nagyhavakban küldöttem vala oda. Volt ő kegyelmeknek mindketten audientiájok nállam, de az bővebb audientián a beszilgetíst reggelre differáltam, elsőben a leveleket kívánván megolvasni, és a török leveleket megmagyaráztatni, relatiójához kipest mindazáltal Sándor uramnak, éjféi felé küldöttem egy bejárómat levelemmel Nemessányi uram és Ugróczi után, hogy lovakat, szolgálókat Palánkon hagyván, az palánki kapitány lovain jűjjenek vissza, a bővebb instructio adás kedviért. Szép tavaszi idő volt.

4. Csötörtök. Az leveleket megmagyaráztatván, s megolvasván, hozta Sándor uram a vezérnek két rendbeli leveleit, kinek egyike szól hadi dispositióiról, hozta a mellett a császár neve alatt két fermánt, az egyik reám, a másik a I. fejérvári szerdárra szóló, a másik levele szól felesígem a bécsi udvarnál és Magyarországba lívő praetensióért, s arrúl való annuentiájáról, kiben megengedte, hogy emberit harmad magával Bécsben küldhesse, hozta a tatár Chám, Reiz-Effendi, vezér thihája és Zulfikar effendi leveleit is, kik között kivált az Reiz-Effendi és Zulfikar effendi levelei igen szép magok ajánló s tanácsadó

levelek. Hozta a francziai orator, az universalis tolmács Skerlet uram, úgy Macskási Boldizsár s Inczédi Mihály uraimék, és az portán livő residensim leveleit is, úgy innen való expeditiójátúl fogvást megtérésiig az dolgok folytatásárul irt diariumit is maga keze írása alatt, circumstantialiter tévén le a dolgokat, a mint folytak. Az karabilyosak hozták Madács uram tudósításit az oda való dolgokrúl, a mint folytatta. Ezek után déltájban ebédhez ülvin le, s ebéd felett Nemessányi uram s Ugróczi is superveniálván, Sándor Gáspár uramot sok fáradságos szolgálatiért contentálni s megbecsülni kívánván, több fő renden livő híveimmel együtt megvendigeltém, egy magam alá való száz aranyon vett paripámmal, a házba behozatván, megajándíkoztam, és egy pár magam fegyverivel is, és a vendégség muzsikával s tánczczal concludáltatott s estig tartott. Szép idő volt.

5. Péntek. Idején reggel több conferentiára házamba bejárni szokott értelmesebb híveimmel együtt Sándor Gáspár és Nemessányi uraiméket előmben hivatván, titkos conferentiát tartottam, híveim megegyezésibül Nemessányi uramot az bécsi útra denomináltam oly instructióval, hogy elsőben Veteraninál a dolgokat repraesentálván, minthogy a passus, ki mellett expediáltattak, Veteraniig szól, hogy Bécsben irhasson tovább való passusa felől, és Veteranival is recommendáltatására szabadságot adtam. Irt újabban felesígem Nemessányi uram nevére credentiakippen, gróf Olthanné¹⁾ Bécsbe lakó dámának, confidensinek, ki generalis Aspermontnak felesígem vejének testvér atyafia, és a magyarországi palatinusnénak az én testvér atyámfiának s hugomnak Eszterhás Pálnénak,

¹⁾ Althanné.

írt az esztergomi érseknek Szécsenyinek, ki fogadott apja, írt az aulac cancellariusnak Stratmannak, úgy az cardinalisnak Kolonicsnak, Boljsztain herczegnek, Kenikszegnek, kik az bécsi udvarba első ministerek, küldetett oly instructióval Ugróczi Nemessányi urammal, hogy ő is a bécsi resolútiót tovább való útja felől megvárja Nemessányi uram mellett Veteráninál, és azzal a hírrel, úgy Veterani ezekbe való szavairúl hírt hozzon, addig penig Nemessányi uram Veterani mellett subsistáljon, a még újabb ordinantiámat veszi bécsi útja felől, bizatott Ugróczi, hogy a mely pénzt az én híveim a tatártúl szabadított rabokért adtak, kikért is kezesek is maradtak, és abba is Veterani assistentiáját ígerte, azon pénzt, mely egynéhány ezekre extendáltatik, ottan leválhassa, a választ Bécsből való megjövésiig, és udvarom ruházatjára való vásárlásokra fordíthassa, kiért én itten az én híveimnek más pénzt adok. Ezekben véget érven Isten segítségül expedíaltattak feljebb említett híveim. Ezen kívül is voltak egyéb dispositióim kiadatva Sándor Gáspár uram által, directiója alatt livő tiszteim, hadaim és szolgálaim között az tovább folytatandó rendtartásokrúl. Napestig szép tavaszi idő vala. Estve érkezék meg Fileki Mátyás bejáróm, elhozván magával Andrásit a szerdár mellett livő residensemét, és az ott livő házam gazdáját Kőrösi Pált nimely dolgok eligazítása végett pro reddenda ratione, hozta levelit a szerdárnak, jancsár agának és Kornarinak, a török császár építő mesterinek. Nyelv fogás kedviért Szamárosi János hadnagyomat egynéhány lovassal a Dunán által expedíaltam. Az cserneczi malom sáncza megerősítésirúl, és újabb praesidiummal való muniá-

lásárul dispositiót tettem, mint hogy már az idő is nyíltni kezdett.

6. Szombat. Megjött emberem Palánkrúl, ki mind Nemessányi uram onnan való megindulásának, mind a portások próbára való elmeneteleknek hírit meghozta. Az szerdárnak, jancsár agának, Kornarinak levelekre választ titettem, és Sándor uram instructióját megirattván, s a császár nekem s a szerdárnak szóló fermányait, úgy a vezér nekem írott két rendbeli leveleit keziben adván, a szerdárral közleni parancsoltam. Dècei Andrást is elküldvín ő kegyelmivel, hogy a szerdárral való végezéshez kipest jó instructióval küldje ő kegyelme Bujurdelemben a hadak közé, ki is Szappanos Mihály kapitányom helyett egy-néhány napig ott continuuskodjék a hadak közt, míg amaz itthon való cselédit meglátogatja, minthogy felesiginek Isten fiat is adott. Küldöttem Dècei által levelet és ajándíkot is az bujurdelemi Sárkány Ibraim passának. Az fejevári residensem és házam gazdája valamely fogyatkozásokért megfogattatván, becsületes hiveim instantíájokra elbocsátattam, és Sándor urammal felmenni s előbbi hivataljokba confirmáltatni parancsoltam. Szép tavaszi idő volt.

7. Vasárnap. Jó reggel expediáltatott Sándor Gáspár uram az vele rendeltettekkel együtt, vívín magával valamely kenyér és kalácsokból álló kedveskedést az szerdárnak és némely török uraknak, hajóra ülvín az osztrovai révben. Hajóm is megyen fel a nagy vizekre és némely akadályokra nézve. Érkezik Pancsovárúl Bai László karabilyosi maga, úgy a tömösvári passa és Gyulán lívő Váradí István nevű bejáróm leveleivel, kiket a tömösvári passa L.-Fejevárra menő emberei adtanak keziben, kikben írnak sokféle

hírekről s az ellensígnék dispositióiról. Szép tavaszi idő volt.

8. Hétfő. Az Gyuláról s Tömösvárról jött leveleket utánna küldtem Sándor uramnak, hogy a benne lévő híreket a szerdával közölje, és a portára embere menvén a szerdárnak, ott lévő kapitányainknak is megírhasssa. Az hersovai bék küldötte meg Madács uram levelit a Bécsből szabadult passát kísérő hajdúimtúl. Az elmúlt ijjel a bal lábom íkrájában és a fejiben egynéhányszor bele állván a görcs, sok izben felébresztett, a más ijjel is azon lábomnak nagy fájdalmát érzettem, az térdem felé jött fel ma s tegnap, ki miatt az lépést is nehezen tehettem. Szeles idő volt.

9. Kedd. Érkezik meg Szamárosi János hadnagyom s vele elküldött vitézim, a mely lovas ellenségre küldöttem, azokat felvertik, az becsei Tisza mellé való végváriak voltak, a ki fejek volt, azt heted magával elevenen behozták, megexaminálván és relatiójokat írásban tivén, küldöttem Sándor Gáspár uram után Fejérvárra, megküldvén a rab passa recognitióját is, kit a Poricsáig kísérő hadnagyoknak adott kezekben. Az én rámi hadnagyom ellen, kit ottan sercigivel együtt praesidium formában tartok, ellene az ott való törököktől panasz jüvin ellene, a panasznak jobban való invéstigálására, és ha közöttök amicabiliter el nem igazíthatja, mind az hadnagynak, mind az panaszló feleknek előmbe hozatására küldöttem Pogány Zsigmondot palotásim kapitányát ezen dologról szóló commissióval. Délig havazó idő volt, estve felé nagy szél támadott.

10. Szerda. Az elmúlt éjjel rendkívül való szél volt, de olvasztott s szárasztott is, a hol még valami kis havacska maradott is, mely idő változásához ki-

pest a göres lábaimat az éjjel is járta, és álmosan a két lábom bokájában való ereket igen megrántván s felébresztvén, nappal is jobban fájt, a térdem hajlásában való inakra terjedvén ki. Nappal is nagy szél volt.

11. Csőtörtők. Alteratióm ma sem szűnik, noha a görcs nem háborgatott, de erőtlenséget s gyengén fájdalmát is éreztem tagjaimnak. Pogány Zsigmond megjöve Rámbúl, elhozván magával mind az ott való kadiát, mind az ott livő praesidiumom hadnagyát, nem igazíthatván el köztök amicabiliter a dolgot. Az nagy szél mind ma, mind az íjjel tartott.

12. Péntek. Volt audientiája a rámi kadiának és Nagyréti Mártomnak is, eligazítván köztök az interveniált veszekedést. Érkezik egynéhány emberek Magyarországból, kik minap annuentiámból mentek volt el, több itt maradt rabok kezességén, meghozván azoknak az pénzt, kik a keresztyén rabok szabadítására adtak volt ki pénzeket. Érkezik meg Sándor uram embere Fejérvárról, az ottan folytatott dolgok informatióival, maga pedig Pancsovára divertált ni mely dolgok eligazítása végett. Megérkezik Hadnagy Márton is Drinápolyból, valamely vásárlásokat hozván szükségemre. Ma úgy tetszik, magam is könnyebben voltam. Szép csendes tavaszi idő volt.

13. Szombat. Reggel volt audientiája a Magyarországból jött postáknak, külön külön examinálván meg őket, egyik közülök producált jegynek egy gyűrűt és arra kötött fehér sodratlan selymet Debreczennek ni mely hites eskütt emberei képiben, közönségesen a bírák akaratjából declarálván, hogy hódolni kívánnak, de most fejüket sem merik felemelni, mivel német companiák laknak rajtok, felkeresik mindazáltal módját, remíneknek, tegyek jót velek a porta

előtt, ők adajokat megszerzették. Ugyan azon ember hozta K. M. követséget is, hogy a reá bízott dolgokban híven eljárni igyekezik, és hogy azon ember, a kihez küldetett volt valamely jellel, most nincsen Magyarországon, Bécsbe van, mindazáltal felkeresi s parancsolatomat véghez viszi. Noha a lábaimra nízve jobban kezdtem lenni, de a jobb kezemnek a kisebb újában szállott valamely fájdalom, ki megdagadt, és az kezem fejére is kiterjedett, noha szenvedhető fájdalommal, mert ebédet ehetvén, dolgaimhoz láthattam. Az éjjel újabban rendkívül való szél s fergeteg vala, és ma is alkalmas ideig tartott.

14. Vasárnap. Vidinbe rendelt szolgálmat, a vice komornyikot Boczko Jónást, Inczédi Istvánt és Hutsinyi Sándort instructióval a jövő campaniára szükséges élésnek megvásárlására, és ugyan Vidinben valamely háznak megvásárlására való költséggel expedáltam Jeni-Palánkra, s velek együtt az postamestert is, hogy onnan a hajón expedálja, bízván egyéb dolgokat is reája. Irtam Madács uramnak, hogy onnan maga is eljűjön, és senki ott egyéb ne maradjon a házhoz rendelőken, és a vásárlásra denominált személyeken kívül, az többi mind vissza jűjjön, a kik ott teleltek. Irtam a vidini passának, ott lívó szállásom gazdájának és a havasalföldi vajdának, küldöttem oly két bujutultit is, kikkel Vidinből Madács uram akár hová Törökországban küldheti embereit vásárlások kedviért. Estvefelé érkezék tudósításom a galambvári hadnagyomtól s az ott való béktől a pandúroknak felmadadásokról, és mind a Pek torkába az én hajdúim ellen, mind a galambvári szigetben lett próbájokról, és az ellenségnek a kis lyuknak elfoglalására való igyekezetiről, mely leveleket is küldtem meg Fejér-

várta a szerdának, tudósítván a Magyarországról jött posták híreiről is. Alteratióm a jobb lábam horgas inában és a térdeimre is nem szűnik. Szép tavaszi forma idő volt.

15. Hétfő. Érkezik a 1-fejérvári építőmester Kornari szolgálai és lovas szekere Fejérvárról, jelentvén, hogy az asszonyok hajón jű, kinek is eliben hintómat és szolgálmat küldvén a Dunához, tisztességesen hozattam be, szállást és konyháról való gazdálkodást rendelvén neki. Volt is Kornarinénak a feleségemnél audientiája. Megérkezének Bai András bejáróm és Dürsányi Ferencz egyik csuhadárom Drinápolyból. Puskásimat és ahoz értő udvari szolgálmat is hajtókkal vadászni kiküldöttem, magam pedig csak egy formában voltam. Szeles idő volt.

16. Kedd. Újabb alteratiómat érezvén, reggel az francziai doctortól praescribált orvossággal éltem, de egy operatiójánál több nem volt, az is gyomorfájással, ezen orvosság vételihez kipest a dologtól is magamat mint egy abstraháltam. Érkezik az hersovai bék embere az hersovai és poricsai békek leveleivel, ugyan azon törökökkel jött Madács uramtól is egy hajdúm Vidínből leveleivel. Szeles idő volt.

17. Szerda. Egy Budai Ferencz nevű vén szolgálám, kinek máskint az törökök közt Huszain aga volt a neve, minthogy környül is metszett volt, s Konstančinápolyba is török asszonytól született, török fiavan, de az én udvaromba udvari praedikátorom által megkereszteltetve volt, minthogy elsőben is keresztén apátul s anyátul született fi volt, mai napon meghalván, sok kérdések és controversiák után minthogy én előttem és némely török urak előtt török neve recognoscáltatott, több rossz consequentiák eltávoztatá-

sáért, és az itt livő törököknek busításokra nízve, annuálnom kellett, hogy az itt livő törökök temessék el. Estve felé érkezék meg Sándor uram is Fejirvárrúl, hozván az szerdár levelit és az jancsár agáét, tett relatiót az oda folytatott dolgokrúl, committálván én is ő kegyelminek, hogy tisztí szerint reggel valamely dolgokat eligazítson. Én ma is egy formában voltam, de ugyan felöltözvin, dolgaimhoz láttam. Az szél valamennyire csendesedvin, szép idő volt.

18. Csőtörtök. Reggel volt revisiója inquisitio peragálása alkalmatosságával udvaromba főrendül tartatott, és a török portán kapithihaságot sok esztendőig viselt szolgáltnak Horvát Ferencznek szolgálójának kurvaságában, ki is az szállásán fattyat vetett, ezen inquisitiót és revisiót a rabok szabadulásában fáradozó és sarczokkal jött magyarországi paraszt postákkal is közölvin, és párban kezekhez adván, minthogy ura van az asszonynak, és elégségeskípen nem comprobáltathatik, sem az asszony nyilván vallani nem mer, hogy Horvát Ferencztül való volna az fatty, s azért is az asszony meggyógyulván, kezínél nem hagyatik, és az mely sarczot érette a törököknek letett Horvát Ferencz, rajta nem praetendálhatja s kinyyszerittetik expediálni becsülettel. Volt audientíája a Magyarországbúl jött postáknak, kinek is egyike az mily emberektül nekem követsíget hozott, általa választ tettem, animálván tovább is kegyelmességemmel s ha fogadásának ura lészen, biztatván a holdolni akárokat is, hogy dolgokat promoteálok, fenyegetvin egyszersmind, a kik magok veszedelmit praeveniálni nem kívánják, megmutatván conservatiójoknak modalitását is. Ezek után volt conferentiám nímely főrenden livő híveimmel, nagy országos importantíájú dol-

gokrúl, kiváltképen azokrúl, a kikre a portán lívő francziai orator kívánja replicámat. Ezek után a magam házában a főrendekkel asztalhoz ülvin, és feleségem s Kornariné is kin lívín, vendégséggel s végre tánczolásal concludáltatott az multság. Az Magyarországba menő embereket is asztalnál lívín, behivatam, és egynihány selleg bort velek megittattam, hogy életemrúl és ennyiben való egészségemrúl annál is inkább hirt vihessenek Magyarországba is. Érkezők újokban a l-fejérvári szerdár levele, és más levele is Ali passára a Duna kapitányára szólló, valamely sajakkák felől irván és siettetvén. Érkezők az én Vidínybe küldött komornyikomtól is Galambvárárúl levél, irván, hogy a nagy szél miatt még eddig tovább nem mehetnek, az mely csatát az palánki kapitányom parancsolatombúl küldött volt is le, tovább a Duna szigetinél nem mehetek az nagy hab miatt. Ma estve felé újokban a balkezem könyökiben is nehézséget érzettem, úgy a jobb lábom térdiben is. Nagy szél fútt egész estig.

19. Péntek. Az portára, Drinápolyban, Francziában és Lengyelországban szólló expeditiókat kezdetem kieszítetni. Irattam a Duna kapitányának Ali passának, havasalföldi vajdának és Vidínyben Madács uramnak, és ezekben foglalatoskodtam. Egészségemre nízve ma könnyebben érzettem magamat. Az éjjel eső esett, és a rendkívül való szél napestig tartott, ma is esső esvín, estve felé erőssen villámlott.

20. Szombat. Az portai expeditiókban véget értem. Az Havasalföldiben, Vidínyben, Ali passának szólló, Moldovában, Lengyelországban szólló leveleimmel egy törökökúl tudó zászlótartómat Dunán expediáltam, iratván Székely Zsigmondnak Moldovába lívő

residensemnek, és az ő leveliben includálván a Lengyelországba szőlő leveleimet. Irtam Szabó András lovászmesteremnek is, hogy ezen zászlótartót maga mellé vegye, és magával együtt hozza vissza. Kornariné is ma tülem és felesígemtül elbúcsúzván, és felesígemtül tisztességesen megajándíkoztatván, magam hintáján a Dunáig elkísírtettem, Nisig bizonyos válogatott comitivát rendelve melléje. Ma is nagyobb mértékben nem volt alteratióm, mint tegnapi napon fel is voltam öltözve. Szép tiszta tavaszi idő volt, s ugyan ma kezdeték el az tavasz.

21. Vasárnap. Mai napon expediáltam Hajvász nevű postámat, ki is lengyel fő, a levelekkel Drinápolyba, és vele együtt maga gyógyításáért egy Lengyel Ferencz nevű szolgálmat is. Irtam pedig Hajvász által az alább írt rendeknek, úgy mint : az francziai oratornak, Marchio de Lora uramnak, Skerlet uramnak, a francziai királynak és a fő miniszternek Croysi uramnak a vezér thilájának, Reiz-effendinek, Zulfikar effendinek, felesígem neve alatt Reiz-effendinek, Mahmut Bék Oglinak és Zofiában livő Kajmekjámjának. Irtam Drinápolyba livő residensemnek, irattam Zofiában livő némely szolgálmainak is. Estve felé érkezinek feles levelek Landor-Fejérvárról, kik az én Drinápolyban livő residensimtől jöttek, a l.-fejérvári passa embere hozván őket, kikben confirmáltatik az elmúlt februariusban Erdélyben Csikban történt tatárok rablása, oda is vívín a tatárok a nyelvekben. Irják tíz ezerig való lelket rablott el Erdélyben a tatár, confirmálják, hogy 12. martiusban indult ki onnan Hemskerek, szép pompával jött ki onnan, trombita, dobszó alatt, és két zászlónak maga előtt való vitelével, hat török szürke lovon vitetvén hinta-

ját, és kornétát is títetvín fel. Pápai Gáspárt küldvín ki némely dispositiókkal Palánkra, oda rekesztvín a szél, csak ma jöhet meg a parancsolatom szerint véghez vitt dolgoknak relatiójával, elhozván magával Daróczi uramat is, és commendája alatt livő seregekből mindenikből egy egy físztet.

22. Hétfő. Megérkezék Szappanos Mihály kapitányom Bujurdelemből egynéhány felesíges katonákkal, a hadak között hagyván dispositióm szerint Décesei Andrást, jelenti eljövetele előtt az Száván által küldött volt portásokat, kik is mind rácz nyelveket, mind horvátot hoztak, s rész szerint annak jött hírvél, és hogy 13 száz ellenség jött volt reájok, s innen is volt egy rísze a Száván, kiknek hirit kapván szerencsére, az várban lövist tétetvín, úgy fordúlt el tülök az ellenség, ki azután Boszna felé csapván, ottan két várost vert fel, kihez kipest az város az erősség alá szállván, az én hadaim is ott csináltattanak viskókat és istállókat, víz vévén körül az helyt, már most erősségben vadnak. Azomba minden felől begyűjtetvín tiszteimbe s híveimben, és az itt valóknak is minden rendeit, még csak az tizedeseket is összegyűjtetvín, mind hopmesterem Kálnoki Farkas és secretáriusom Komáromi János uraimék által, mind udvari fő kapitányom Sándor Gáspár uram által ilyen propositiókat adattam ki közikben, kik is punctatim így következnek. 1. Az hosszas bujdosás, szenvedés és az megtörtént változások, úgy csak nem kezünkkel tapasztalható boldogulásunkba való remínysígunkba való megcsökkenísünk, úgy tapasztaltuk nem csak az alsóbb, de a felsőbb rendekben is, hogy több esztendőknél, nagyubb mértékbe ez esztendő, sok rendbeli, Isteneket s engemet is urokat megbántó zúgolódások-

ra s bikitelenségekre fakasztotta, ebben az igyben livő s bujdosó híveimet, s talán níha méltóságom s hozzám való kötelességeknek sérelmével is, sőt a mi nekem keservesebbnek láttatott, az értelmessebbektől és a kiknek másokat is meg kellene érette inteni, e féle dolgok azoktól is eshettek. Én mindazáltal ezeket most nem keresem, és a szenvedés s bujdosás hosszabbodásának tulajdonítom, és csak annyiban hozom elő, a mennyiben az emberek még sem nyughatnak, Istentől és a közelítő campaniának kimenetelítől nem kívánván várni, más híveimnek s felebarátjoknak is botránkozást szerzenek. Azért minden rendbeli híveimnek vigasztalására s elmíjiknek csendesítésire s jobban való megértísire, kívántam mind a közönsíges jóra, s boldogulásokra czélozó dolgokat, mind ezekben magam elmíjít világositani.

2. Noha ehez a magyar igyhez való kötelesség határt eleitől fogva nem vetett volt, ki meddig szenvedjen, hanem kit kit Istenihez, vallásához, nemzetihez s jó urához való kötelessége s szereteti, a mire vezérlette, maga lelki ismereti volt a határa kinek kinek az ő bujdosásának, holott én sem boldog, sem boldogtalan állapomban senkit is a végre rabúl nem tartottam, hogy magamat erővel s kedve ellen vele szolgáltattam volna, de a mennyiben az ily tekinteteknek, hiteknek és erős kötelességeknek félre titelivel való cselekedeteket sokaknak az ősztől fogva experiálo, sokaknak pedig zúgolódással, kedvetlensíggel és békételessíggel való szolgálatjokat tapasztalom; az kik azért még ennek a magyar igynek szolgálatjára a két nagy monarchák, úgy mint az felsíges francziai király és hatalmas török császár protectorink szárnyai alatt erre az időre megmaradtanak, minden rendeket kegyelme-

sen intek, az feljebb említett, Isten eket s engem is megbántó dolgokat hagyják abban, sok esztendőktől fogva való szenvedéseket, és annak végét a miért szenvednek, meggondolván, az előttünk lévő és közelítő campaniának kimenetelit, és ebben az esztendőben vagy fegyver, vagy pacificatio által remínlhető dolgoknak jobbra fordulását, bujdosásoknak remínlhető esztendejét várják békessíges tűrő, és Istenekért, valóságokért, nemzetekért s urokért igazán szenvedni kívánó lélekkel. Átalláttam én is, s megismertem, hogy ez az hosszas bujdosás s azzal összekötött sok fogatkozások hova tovább minden rendeknek unalmasabbak, ha azért Istennek tovább is elvégezett s elrendelt tanácsa az lészen felőlünk, hogy bennünket bujdosással s hazánkon kívül való számkivetissel ostromozzon, legyen Istenünk szent akarátja; de tudtokra legyen minden rendeknek, hogy ezen nyári campaniának és táborozásnak kimeneteli után, senkit is kedve ellen bujdosatni, szolgáltatni, kötelességembe tartani nem kívánok, sem az olyanok ellen jövőendőben is (Isten boldogítván is) indignatióval lenni nem kívánok, a kik kötelességemtől híremmel s tisztességesen megkívánnak válni. Az kik pedig az idők s állapotok forgásához kipest tovább is a mellettem való szenvedésre, ígyünknek s személyemnek szolgálatjára devoveálják magokat, voluntarius és jó kedvvel magok jó szántábúl, s nem kintelenségéből hűségemben, és szolgálatomban maradni kívánó híveimnek ismervín, az olyanokhoz in antecessum is, minden tüllem kitelhető protectiómat s kegyelmességemet ígérem és declarálom; az kik pedig ezen kegyelmes declaratiómmal s intisemmel nem gondolnak, és másoknak is rossz példájára híveimben botránkozást szerze-

nek, adom tudtára azt is mindeneknek, kiki mind Istent s mind urát megbecsülje, mert akárki hol lakjon is, Istent s urat kell ismerni, és ha annak ismeri, reverálni tartozik; mert ha ki külömbet cselekszik, minden tekintet nélkül kemény büntetisémet maga örökös becstelenségivel el nem kerüli. 3. Tudva lehet mindeneknél becsületes úrhivemnek s udvari fő kapitányomnak Sándor Gáspár uramnak alkalmas időtül fogva a fényes portán Drinápolyban való lakása, és most hatalmas császár fermányával s fővezér s tatár Chám s francziai ministerek leveleivel udvaromba való érkezése, ki is, minthogy közönséges igyünknek s hazánk dolgainak folytatása végett tartatott eddiglen Drinápolyban, mind a következő táborozást, s mind a remélhető békességet concernálható dolgokról minden rendeknek contentumára s jó reménysigire, hogy ő kegyelme relatiót tehessen generaliter, meghadtuk, és hivataljához s udvari főtisztizhez kipest tovább való dispositiómnak declarálása is ő kegyelmit illetvén, mind azokat ő kegyelmire remittáлом. Ezeknek, a kiknek committáltatott, declarálását elvigezvin Sándor Gáspár uram tülem vett memorialéja mellett repraesentálta in publico az alább írt dolgokat:

1. Az fővezér az hadak szükségire kívántató élésbül a Dunán elsőben feljövő hajókról mennyiben ígérte kegyelmességét, úgy a költség iránt is, és mennyiben declarálta magát, hogy ezt a campaniát az mi boldogulásunkra, és Erdélynek recuperálására kívánja fordítani, kirúl a császár is tüle assecuráltatott, de nem kevésbé tartóztatta s halasztotta a porta az iránt való gratiáját, és a Horvát Ferencz és Daróczi András kapitányink mellől elszökött vitézlő rendnek híre, de nem kell azt is csudálni, hogy ritkán fizet a vitézlő

rendnek, mert a maga nemzete iránt is az a porta most így practikálja, kit is közönségessen experiálhattunk, az mi velünk bujdosó magyaroknak mind az által nem lehet a török hópénze s accomodációja bujdosásoknak végek, azért is azokra a végekre nízve, a kikért bujdosnak, szenvedtek, kötelessebbek a szenvedésre a törököknél, az mennyiben pedig az fővezér jó akaratját ígérte, a vezér kiadott fermányai mellett az megígért dolgoknak procurálását bizta becsülletes hiveinkre s szolgálainkra Sándor uram, s hadta bizonyos postáit is, a kik ennek hírit, kevés napok alatt meghozták.

2. Az tatár Chám Bucsakba ment, hogy a tatárságot előre is megindítsa, és hogy maga is kiszűljön a vezérrel való conjunctióra, kit nem mulaték el requirálni a kuruczokhoz tartozó cselédek szabadítása felől, igérvén jó akaratját a tatár Chám, nímelyeknek neveket jegyzisben keziben is adta, de ezen raboknak szabadítására s megváltására újabb embereket kívánom expediálni, csak annak hírit várom, ha subsistál-e, vagy kiündül Bucsakbúl, az ki is nagyobb dolgainkba is ígérte minden patrociniumját s protectióját.

3. Tett emlékezetet a vezérnek előbb, mint mászor való indulásánál, azomban minden felé még ott litiben kimentek a fermányok, nevezet szerint az Arnolt s Urmeliek passájának Mahumét passának és a bosznai passának specialis parancsolatja ment, hogy előre is Fejérvárhoz bizonyos ezerekből álló gyalogságot küldjön, úgy a szilisztriai s nikápolyi passáknak, hogy a kezek alatt való tartománnyal induljanak, Ali passának Duna kapitányának is parancsolták, hogy felindúljon a dunai classissal, úgy az ha-

vasalföldi vajdának is parancsoltak valamely hadak felől, mely dunamelléki és havasalföldi hadak accelearálására az landor-fejérvári szerdár is egy agáját a Dunán leküldötte.

4. Adta tudtokra, komornyíkomnak egyiknek Erdélybe, másiknak Vidin felé, harmadik szolgámnak Bukurestre, híveim s hadaim szükségekre kívántató vásárlásokért lett expeditiójokat, kik is több ö kegyelmivel rendeltettekkel együtt megérkezvén udvaromhoz, azután mustra lészen, és a mennyire az alkalmatosság engedi, provideálni kívánok híveim szükségérül. Szabó András lovászmesterem is Moldovából a császár fermánya mellett várható marhákért expedíaltatván, más szolgám ugyan hasonló marhákért havasalföldiben, az említett marhák és a várható élésses hajók felérkezésivel élődísekre való mediumok is jobban fognak kiszolgáltatni. Vidinbe is nem egyéb okokra nízve vásárlók házat, hanem hogy minden contingens casusokba magam cselédimmal együtt, híveim cselédinek is a legyen receptaculumok, és legyen hová recursusok, a taval történt példa forogván elmímben.

5. Declarálta a havasalföldi vajda között s közöttem az ő kegyelme oda való meneteli alkalmatosságával, mint lett meg az alkuvás és egyezés, ezen dologban erős hírek is interveniálván,

6. Declarálta Erdélyben micsoda denunciatiót tétetett a vezér, hogy ha a németek ellen fel nem támadnak, mint raboltatja, pusztíttatja el őket, és hogy a vezér a mikor megindúl, Kapucsi passáját fogja hozzám küldeni, úgy insinuáltatott némely jóakaróimtúl.

7. Repraesentálta a portának Jeni-Palánk meg-

építise iránt való szándékát is, a mikor azért azon építéshez hozzá fognak, és az hajók is felérkeznek, akkor én is a Duna mellett töltöm inkább a napokat.

8. Volt szó a publikus latrokról, publice kurvát tartó, fattyat csináló emberekről, szinte az országokra is kiterjedt már a kuruczoknak ez iránt való becstelen hírek, hogy ha gyilkost, szemérmetesség nélkül való paráznát kell keresni, az kuruczok közt tanálják föl, azért sem Isten törvényire, sem magam becsületességére nézve, az ilyeneket tovább nem patíálhatván, a mi eddig volt, menjen amnestiában, ezután minden tekintet nélkül udvarombúl s hadaim közül kicsapatik örökre való gyalázatjával, és eddig szerzett becsületinek s érdeminek elvesztésével, kiben minthogy magamat bocsúltes hűeim s tiszteim előtt declaráltam, olyan hívem nem lehet, a kinek ez iránt kedvezhessek.

9. Volt szó végre arról is, hogy noha az elmúlt ősszel és télen Magyarországon és Erdélyben a tatár által interveniált rablások példái minden embert taníthatnának, de még is ex superabundanti insinuálván, a kiknek a két hazában cselédek, nemzetségek, attyokfia vagyon, minthogy magok veszedelmire ekkoráig is halasztották a hódolást, provideáljanak azért securitásokról s adjanak hírt idején minden felé, hogy másokkal együtt veszedelmöket ne kövesse.

Tegnap bocsátották lovaimat, öszvíreimet a mezőre, a ló-eleségnek szűk volta miatt. Szép tavaszi idő volt.

23. Kedd. Minthogy Szappanos Mihály kapitányom a fogott nyelvek relatiójában jelenti, hogy az fogott horvát nyelv már is 12 regíment németnek a Dráva mellé való érkezisít beszilte, úgy a fran-

cziai király halálát is, és a francia király fiának a német császárral való megbíkillisít, és a francia ellen való német hadaknak is e jövő nyáron erre felé való jövetelit, s Pünkösöd után mingyárt a nímeknek Landor-Fejérvár megszállására való igyekezetit, némely meghitt híveimmel conferentiát tartván ezen hírekrül, tetszett, hogy a szerdárnak is Fejérvárra értisire adjam, és ha a szerdár is approbálni fogja, Bujurdelembül azon nyelvet elhozassam, és Drinápolyban is az vezérhez expedáljam, azért ezen dolgokrül irattam mind a l-fejérvári szerdárnak, mind a mellette lévő residensemnek, úgy Décei Andrásnak is Bujurdelembe. Érkezett estve felé a szerdárnak levele, hogy Fejzulla nevü szerémi békét valamely hadakkal expedálta, kívánván az hadaimba is melléjek, mely bék is Kulicshoz való érkezísirül hírt adott, szembe kívánván velem is lenni, én is azért tettem dispositiót, hogy holnap lovat vigyenek alája, s hozzák előmben. Az bujurdelemi, s jeni-palánki kapitányimat marasztatván ebídemhez, azokkal, és többi híveimmel együtt mulattam, jobb erőt is érezvín tagjaimba ma, mint tegnap. Szeles idő volt.

24. Szereda. Az napestig tartó, és rendkívül való szél miatt nem jöhetének által a Kulicstúl várt török vendígek, sem a Gyulára, sem a Pancsovára, sem a csatára rendelteket az alkalmatlan idő miatt meg nem indíthattam, az Mlávának is most rendkívül való nagy árja livín. Volt audientiája az ittvaló kadiának, és Muravelinek előttem.

25. Csütörtök. A szelek megcsendesedvín, a szerémi bék a vele livő vitézekkel Kulicstúl hajókon lebocsátkozván az osztrovai révben, az én embereim

mind a szerémi béket, mind a váradi Ahmét aga nevű Alaj béket behozták hozzám, végezvin azért vele mind a próbárúl, mind a feljövő hajók securitásárúl, és elsőben enniek adatván, azután Sándor uram és Daróczi uram (kit is érkezésire várakoztattam) vele együtt expediáltam oly dispositióval, hogy az én hadaimban is két zászlóval küldjenek le velek, hogy ezen török hadakkal in omni occurrentia együtt tanáltassanak a császár szolgálatjában. Szamárosit is az elrendelt lovassokkal ma indítám meg, úgy Kis Farkast is vele együtt ilyen dispositioval, hogy elsőben próbáljon az katonasággal, azután Kis Farkast az Tömösig kísérje, és ott a Tömösön által tévén kövesse útját Tömösvárra, s Gyulára az oda irt levelekkel s dispositiókkal, Szamárosi pedig a vele lévő katonasággal menjen Pancsovára Bai László mellé, hogy onnét inkább excurrálhassanak az én lovasim, az kik ott voltak Bai Lászlóval eddig, ezen expeditiónak rendesebben való véghez viteliért expediáltam Sándor Gáspár uramot is Jeni-Palánkra, reá bizván Rámnak és Palánknak az ott lévő praesidiummal együtt való revisióját, és egyéb szükséges dolgaimnak rendbe vételit. Irattam ezen alkalmattossággal az Dunán lemenő hadaim felől a porícsai, és hersovai békeknek is, irattam választ az szerdárnak, hogy az említett békkel szemben voltam, és a mint irt, a szerint expediáltam.

26. Péntek. Megérkezék Sándor Gáspár uram, dispositióm szerint által tétetvin az íjjel az katonákat, kik virattig próbáltak is Szoboticza nevű falunál, és valamely labanczokra akadván, felvertik őket, s benne egy-néhányat elfogtak, követvin tovább való úttýokat is az rendelís szerint. Az szeré-

mi békkel is ma Rámtúl két zászlómat hadnagyostúl megindította seregestúl. Az Morva és Mláva rendkívül való áradásának és az mezőkre való kiöntésinek hírit hozák, az hegyekbül való havasokbül áradván a viz. Érkezek Bai László strásamestere Pancsovárúl némely informatiókkal, és olyan insinuatival, hogy az ott livő katonákbül tegnap kellett próbálni indulni. Én ma is egyformában voltam. Szép csendes meleg idő livín, az külső kert s szántás revisiójáért fordúltam vala ki hintón.

27. Szombat. Istennek hála, ma sem voltam rosszabbúl, dolgaimhoz láthattam, Szamárosi fogta nyelvekben ötig valót hoztanak előmben. Érkezek Körösi Pál landor-fejérvári házam gazdája siető hírekkel s levelekkel, másfelől Jeni Palánkrúl is jött oly hír, hogy Pancsova városának felderítésre öt száz gyalog és három száz lovas ellenség gyülekezett volna össze, ezen concurrált hírekhez képest én is sietve irattam mind az landorfejérvári szerdárnak, Pancsován livő szolgálóimnak; Körösi pedig olyan hírrel jött, hogy az fővezírt a császár változtatta volna. Szép idő volt.

28. Vasárnap. Elúnván magamat a sok dolgok és benn heveris között, becsületes híveimet gyűjtetem ebídemhez, kikkel majd csak nem estig-mulatván, asztalom felett a mulatás közben interveniált Petroczi István uram, és az palotásim kapitánya Pogány Zsigmond között valamely mocskolódás, veszekedés, kit én is resentiálván sokára, Pogány Zsigmondot érette asztalomtúl kivíttettem, Petróczi Istvánt is érette megpirongattam, kik is azután eloszolván, s újabb híveimet gyűjtetvén be, azokkal mulattam. Estve felé azonban érkezék az portárúl Drinápoly-

bül postám Brassai, a fővezér változásának, és egyéb híreknek confirmatiójával, meghozták hírít az új vezérnek is, ki Trapuzán, Tripolis nevű tartománybeli passája volt az császárnak, és a mikor én Drinápolyban a császárnál voltam. akkor a vezér mellett tefterdár volt, s akkor adták neki az harmadik boncsokot is, s akkor küldötték pasaságra, kinek is az neve Ali passa. Érkezék meg éczaka, már előálmkor ugyan Ugróczi László komornyikom is Erdélyből, Nemessányi uram és generál Veterani leveleivel, Szebenben hagyván Veterani mellett Nemessányi uramot, ugyan éczaka érkezék Daróczi András levele Palánkrül, hogy Galambvárába a békét az ott lívő praesidiariusim hadnagya megfogta egynihanyad magával, az törökökben is levágott, és maga is sereggestül labanczságra ment. az mely kuruczból lőtt labancz rabokat behoztak, azoknak dolgokat is hiveimmel revideáltatván, felölők az determináltatott, hogy az kik Palánkba valók voltak, azok oda vitessenek, s oda is vitték őket, hogy ott legyen törvény dolgokban, az ki penig palotás volt köztök, azoknak dolgát a kapitányok itt revideáltassa törvényesen. Szép tavaszi idő volt.

29. Hétfő. Az Ugróczi, és az a porta posta hozta leveleket revolválván, volt azután audientiája Ugróczi Lászlónak az oda látott s hallott dolgokról, azután némely híveimet begyűjtetvín az érkezett hírekhez s dolgokhoz kipest volt titkos conferentiam az Galambváron történt cásusra nízve, gyűjtöttem öszve egyéb tiszteimet is, kiknek declaráltam elmímet, pro majori ipsorum appraehensione, azon dolognak, és Galambvárának revisiójára küldöttem el Kassai István kapitányomat, és Farkas Györgyöt palotá-

sím hadnagyát postán Galambvárába, az palánki praesidiariusok vice kapitányát Cserépi Jánost pedig küldöttem Jeni-Palánkra, hogy Galambvárába újabb praesidiumot vigyenek Jeni-Palánkról. Az l-fejérvári szerdárnak, és ott lévő residensemnek is büven iratván, és ugyan exaggerative, hogy élésérül, s fizetésérül hadaimnak tegyen dispositiot az szerdár, küldje bizonyos agáját ide, a ki szívet adjon az hadaknak, és a mikor ide jő az agája, akkor a palánki tiszteket, s hadaimnak egyéb tiszteit, s fejeit is összevegyűjtem, és közönsiges deványunkban biztassa meg az aga az szerdár kípiben a császár kegyelmességével, hogy annál is jobb szívet vegyenek a szolgálatra Szép idő volt.

30. Kedd. Conferentiát tartottam mind az Ugróczy hozta dolgokról, mind pedig a Fejérvárról érkezett híreknek s leveleknek continentiájához kipest, kiket a császár oda érkezett Szalakor Szuliman aga nevű embere hozott oda, egyike a császáré magáé, másik a Kajmekam passaé, ki most a fővezér absentiájában vezérsíget visel, harmadik magáé a l-fejérvári szerdaré. Estvefelé véletlenül érkezék Váczi nevű hírmondó török Rámból, azzal a hírrel, hogy Jeni-Palánkon a praesidium a kapitány ellen rebellálván, és az kapitányt megfogván, feles puskázások is hallattanak, és az midőn a Palánkból mindent kihordottanak volna az taraczkokon kívül, minthogy azokat ott hagyták, az Palánkot felgyűjtván, magok is azután elmentenek Bokcsa felé, mely hírnek is egész hitelt nem adhatván, küldöttem oda Rámhoz szolgálaimban a dolognak jobban való megvizsgálására, azután csak-hamar érkezék más hírmondó, hogy Cserépi Jánost is, Daróczy vice kapitányát, kit ma kül-

döttem volna Palánkra némely dispositiókkal, a Palánkrúl szaladó disgustatus kereskedő jancsárok az rámi törökökkel együtt megarestáltak, úgy Ramba tanáltatott és az rámi praesidiarius hadnagytól elmaradott hajdúban is hatot, minthogy megis sebesítettek az pártos kuruczok a jancsárookban, és egy-nihanyat benne elevenen el is vittek, és sebesen is szaladtak némelyek által a jancsárookban Rámhoz, verificálódván ezen remintelen hír, hogy az I.-fejérvári szerdár és ott livő császár embere előtt is, ha az rámi törökök oda hírt adtak volna, az minthogy adtak is, ezen dolog lenyomattassék, és a több kuruczokról is hasonló consequentiát csinálván Landor-Fejérvárott a szerdár, az mi ríszünkrúl is nagyobb confusiót ne causáljon. Küldöttem Horvát Ferencz uramot törökül tudásához és a török nemzet dolgainak jobban való ismerésihez kipest Fejérvárra, irván általa a szerdárnak is, megküldvín egyszersmind az egyéb híreket is, kik együn, s másnonnan concurrálnak, Cserépit penig ezen casus híre előtt azért küldöttem volna Palánkra, hogy onnan praesidiumot expediáljanak Galambvárába, és legyen a végházba jó vigyázással, Daróczi uramért is levelet küldvín, s ide hivatván, más karban, s rendben kívánván a jeni-palánki praesidium dolgát vennem az Galambvárában történt casusra nízve. Hadaimnak annak az részének ezen cselekedetek sok külömb külömbféle gondolkodást, s elmím nyughatatlanságát causálván, gyűjtetem magam eleiben minden itten tanáltatható tiszteimet, és még csak a tízedesekbül álló rendeket is tovább való confusio távoztatására praemoneálván, biztatván, és egyszersmind assecurálván hittel is, hogy a töröktől azoknak dolgokért ne filjenek, valamig

engem látnak életben lenni, minthogy mind kicsinynek, nagynak az a szó van szájában, s mindenütt közöttök ez itt a sibongás, hogy Fejérvárrúl jü annyi török, ha engemet nem bántanak is, de őket egy halomba fogja vágni, ezek után hívtam az itt tanáltott törököknek is az eleit, és azokat is esendesítettem, minthogy azok is megbódultak volt, hasonló példátul filvén itt is, az minémü Palánkon történt, köteve hivén azomban magam alattvalóinak is, majd egész éjjel magam is fenn voltam, holegyiket, hol másikat tiszteimbe, embereimbe hívtam, disponálván őket, mennyiben vigyázzanak, és kinek kinek mennyiben legyen vigyázó embere, a ki a mit hall, behozza előmbé. Minek előtte penig ezen kedvetlen hírek érkeztek volna Palánkrúl, küldöttem Galambváraba az ott történt cásusra nízve Kassai István gyalog kapitányomat, és Farkas György palotásim vice hadnagyát, hogy szemmel látott dolgot hozzanak, mint törtint ottan az dolog, az sokféle előttem livő s fenforgó dolgok között, sok nyughatatlan dolgaim esendesítésire, igen szép idő is livín, kimentem vala hintócskamon az szölőben livő kapásimat, és mezőben livő szántóimat, s vetőimet nízni.

31. Szerda. Rámba tegnap küldött szolgálaim megérkeztenek, elhozván magokkal Cserépi kapitányt is, és meghozván voltakípen in confirmationem az informatiót, mint esett az Palánkon történt cásus, de az Rámban megarestált hajdúkat még ott hadták, Csaffer passa válaszát várván a törökök irántok. Megjött Kassai István is Galambvárábúl, revideálván az várat, meghozván a hírit, hogy a törökök riszirül való pandúrok agáját hagyta ottan egynihanyad magával, ott az várat fel nem gyújtották, sem a muniti-

óban kárt nem tettek az pártos kuruczok. Ezen hírek bejövén, küldöttem Fejérvárra postámat Horvát Ferencz uram után az újabb informatiokkal, hogy az ott dolgokat repraesentálja. Debreczeni János bejárómat küldöttem ezen alkalommal Bujurdelemben lívő hadaimhoz, revocálván őket onnan, magam mellé kívánom hozatni. Érkezett estve Szűcs István hadnagyom Fejérvárról némely informatiókkal az oda való residensemtil. Küldöttem egynéhány hiteles hajdúmat a Dunán a szerémi békkel Jeni-Palánkból a vaskapu felé küldött zászlóim után, irván mindazon zászlókkal lívő hadnagyoknak, s vitézlő rendnek, mind a szerémi béknek biztatásokra, s egyszersmind magam mellé vissza hivatván őket. Ugyan ezen alkalmatossággal küldöttem más rendbelieket Madács uram után Vidinbe valamely dispositioimmal, és hogy ezen casusnak a híre ottan lívő embereimbe is valamely confusiót ne csináljon. Már hogy le akartam feküdni, érkeztek Madács uram emberei is Vidinből az komornyikom, s vele lívő embereim, s költségem Vidinbe való szerencsés érkezisekrül, és az egyéb arra felé folytandó dolgaimnak informatioival. Ma is igen szép tavaszi idő volt.

APRILIS.

1. Csötörtök. Az Vidinből jött levelekre választétetvin, expediáltam. Érkeztenek a Pancsován, és Bujurdelemben lívő katonáimtúl, s hadaimtúl leveleim

úgy L. Fejérvárott, és Gyulán lívő szolgálmtól is, jött egy ember vissza a Palánkról elszökött hadaktól is, az Dunán is jött le valamely török had az tételi békkal, kik is Galambvárába mentenek praesidiumnak, jött levelem az tételi béktól is. Volt audientiája a L. Fejérvárról jött csauznak, ki is az itt való jancsár aga levelit hozta, és a szerdár bujutultiját a Budai fia, és javai felül, oda kívánván törvényre, ki-re is választ adtam. Estve felé eső kezdett esni. —

2. Péntek. Volt reggel conferentiám nimely híveimmel a portára küldendő dolgokról, dispositiót tévén az expeditiók conceptusáról, abban foglaltoskodtak secretariusaim. Töttem dispositiót hadaim éleséről, és a másutt lívőknek is ide jövősekről, hívtam be az osztrovai embereket is, rendelist tívín azon szigetben lívő vigyázatról, küldöttem patenst az Dunán túl lívő falukra is, kik Jeni-Palánkhoz hódoltak, hogy mindenik faluból által jöjenek előmbé. Délután érkezék meg egy magyarúl tudó végbeli agája a landor-fejérvári szerdárnak, ki is hozta levelit, és Horvát Ferencz uram tudósítását is a fenforgó dolgok iránt, ki is addig embersigessen látta, s convincáltatván azért ratioimmal az Palánkban és Galambvárában történt dolgok iránt, az agát is penig az hírek tudakozására s az ott való dolgok vizsgálására expediálta, kivel sokat beszilvín, a szerdár levelihez, és az Horvát Ferencz uram instrucciójához képest bizonyos instructióval a szerdárnak s a császár ott lívő Szalahor Szuliman aga nevű emberinek szőlő levelekkel, ugyan az szerdár agájával expediáltam Sándor Gáspár uramot a szerdárhoz, mostani szerdárságában lívő confirmatiójához és az császártól adatott nagyobb authoritásához képest küldvín az szerdárnak úgy az csá-

szár emberinek is tisztességes ajándíkot, Sándor urammal együtt küldtem el hadnagy Mártont is némely privátumimnak és vásárlásimnak véghez vitelire. Az elmúlt éjjel alteratióval voltam, hántam is, reggel, penig jobban voltam. Igen szép tavaszi idő volt.

3. Szombat. Napestig a sok levelek iratásában voltam foglalatos, tudván a török politiát, és magam kárán is sokszor experiáltam, hogy ne praeveniáltassam az szerdárnál helytelen informatiókkal, és a portátúl is ne okoztassam a palánki és galambvári interveniált cásusok iránt, cum longa declaratione, a mint a páriás könyvből is kitetszik, irattam törökül : az Kajmekám passának és thihájának, az Seislámnak, Zulfíkar Effendinek, az urmeli Kaziaszkernek, az császár mellett livő Kizlár agának, deákül peniglen irattam : az francziai oratornak Lora uramnak, Skerlet uramnak és Janakinak az havasalföldi vajda residen-sinek, irattam Moldvában resideáló szolgáltnak Székely Zsigmondnak, és abban inclusive lengyelországi correspondensimnek és Szabó András lovászmesternek, mindezeknél penig bővebben irattam az magam kapithiháinak, megküldvín nekik pro majori lumine mind ezen leveleknek conceptusit, oly instructiót adván mindazáltal kapithiháimnak, hogy valámig a portán a portai ministerek elő nem hozzák, legyenek hallgatásban, elő ne hozzák, minthogy a szerdár azon kír Horvát Ferencz uram által, hogy még Jeni-Palánkot újabb praesidiummal meg nem szállítják, addig sem ő, sem én ezen hírt az portának értisire ne adjuk, mostan a fővezér sem livín maga székiben, eféle kedvetlen hírrel a portát ne szomorítsuk, azért tartóztassák, hogy a szerdárt ne disgustálják, mert nem kívánok offendálni, eddig ide ki jól élvín vele, egyéb-

iránt ha az portán valaki előhossa, vagy máskint informáltatott volna Fejérvárról, in tali casu az én túlem vett informatióhoz képest megszólaljanak, és ha szinte ezen dolognak híre nem volna is a portán, mindazáltal a francziai oratorral közöljenek minden dolgot, úgy a portai ministereknek írt levelek conceptusit is, úgy mindazáltal. hogy nála is titokba legyen mindaddig, míg az portán elő nem hozódik. Ma estve érkezett meg ezen szerdártól vett információkkal Horvát Ferencz uram is, egyébiránt is convincáltatván mind a szerdár, mind az L.-Fejérvárott lívó elsőbbrak az Horvát Ferencz uram által izent ratiókkal. Szeles idő volt napestig.

4. (Vasárnap.) Reggel praedikatio után expedáltam Brassai nevű postámat az tegnap és az ijel írott levelekkel, jól eliben adván s meg is esketvín, hogy senkinek ezen dolgot ő sem mondja, és Drinápolyba menvín is, csak úgy tetesse, mintha Zofiábúl ment volna oda maga dolgai végett, ha pedig valaki Zofián innen tanálná, csak úgy tétesse, mintha az kapitihák szolgálatjára ment volna innen oda, magam lován Zofiáig küldtem, és ottan parancsoltam ott lívó szolgálóimnak, hogy magok lovát adják alája, és az én lovamat ottan nyugtassák szolgálóim, addig míg vissza fordul, egy Menzil-Bujutultit is adván keziben, hogy a mellett lova segítésire posta lovat is foghasson, Rossováig kísérőt is rendelvín melléje karabilyosimbúl. Azomba a Dunán túl is jött hírem, és hogy két rendbeli levelekben is írják, Rám felé két rendbeli törökök is menenek le a Dunán, kik a szerdár levelit is küldtik be, kikben kívánja Jeni-Palánknak építetisit, és az taraczkoknak onnan Rámba való szállítatását. Érkezik meg az Almási vicehadnagy egyynihányad magával,

ki is Ali passához Duna kapitányához küldetett emberemet kísérte, és míg ő az kísirisbül megjött, az alatt történt Almásitúl az galambvári praesidium főhadnagyátúl az casus, Horvát Ferencz uram tegnap hozta a katona bék és az szerdár tolmácsa levelit is. Volt felesigem az itten livő ráczok templomában engedelmembül. Érkezők meg Tökési nevű hadnagyom az Kornariné kísirisire rendeltekkal, Nisig kísírvín, és mind az asszony s mind az nisi passa leveleit hozván, és hirit annak is, hogy a békességet járó hollandiai követ Hemskerek Drinápolybül akkor érkezett volt oda.

5. Hétfő. Tegnap egy oda-jancsárral küldvén egy jancsár tisztet az szerdár Rámban, ki is útját nekem insinuálván oda való menetelirül és az szerdár levelét ide küldvén, küldöttem oda egy Kanisai nevű agámat levelemmel némely dolgoknak megvizsgálására is, érkezett egy ember Daróczitúl az elpártolt hadaktúl, ki is tudott világos informatiót adni, úgy az Palánkon történt casus iránt is; küldöttem fel Fejérvárra azon embert egy bejáróm által, hogy Sándor Gáspár uram által ott is relatiót tehessen, küldöttem két rablabancz postát is Varadin s Eszék felé azokban a végházakban rabságra elfogott katonáim szabadításokra, ezen postáknak török úti levelet adván, azokat is az bejáróm által küldöttem fel, hogy Fejérvárrúl expedálja Sándor uram, írván egyéb occurrentiákrúl ő kegyelmének hogy ottan az szerdár előtt repraesentálja, többi között, hogy az szerdár intimatiójához képest Palánkrúl az taraczkokat által hozattam Rámban. Érkezőnek újobban postáim Madács uramtúl oda való informatióval. Változó idő volt, szép esső is esett éjfél felé.

6. Kedd. Érkezőnek két rendbeli postái Sándor

Gáspár uramnak, kik által írja, hogy ottan minden dolgot instructiója szerint cum contento meo elvégzett. Érkeztek Lovász Mihály és Nagy István hadnagyim is egynéhány hajdúkkal, kik Poricsa felé voltak, elhozván az dobokat, zászlókat is magokkal, de az velek volt hajdúság nagyobb része túlök elment, nem tévén mindazonáltal semmi kárt, vagy confusiót. Küldöttem postáimat Madács uramhoz az hegyeken által az tegnap érkezett levelekre való válaszszal és újabb dispositióval. Rámbúl is megérkezett oda küldött Musztafa aga nevű szolgám, az ott lévő jancsár tisztektül, Szamárosi hadnagyom is megjött Pancsovárúl, revocálván onnan vele lévőkkel együtt, tegnap az puskásim, ma penig az palotásim mustrája volt, tévén dispositiót ruházatjokrúl és fizetésekrúl. Essős idő volt, esett estig.

7. Szerda. Az mellettem lévő hadaim és tiszteim convictiójokra s csendesítésekre az elsőbb rendű kapitányokkal s hadnagyokkal közlöttem Sándor uram tudósítását. Érkezett be azomban Szerhatli Mehemet passa Jeni-Palánk építésére, és az oda rendelt praesidium eleiben praeficiáltatott passa, az Palánk praesidiumjára rendelt hadakat osztrovai révben hagyván, maga bejött hozzám, kivel is sok külömb külömbféle dolgokrúl volt sokáig tartó conferentiám, mindenekbe ajánlván magát, valamikben az én dolgomban requirálni fogják, kívánván azt tülem, ha valamely csatáimat küldöm által a Dunán, magam bujutultija nélkül ne bocsássam, jelenlétiben hívtam az itt való kadiát is, minthogy a szerdár ide is bujutultiját küldötte az Jeni-Palánk építésére kívántató mesteremberek és szalahorok iránt, itt ebédet adván neki s dolgomat végezvén, visszaküldöttem mind magát, mind szolgálait. Hadnagy Márton is valamely abák s hadak

szükségére való vásárlásokkal megérkezék Fejérvárrúl. Az elmúlt éjjel nagy és sokáig tartó eső esett, ki után is ma is híves és szeles idő volt.

8. Csötörtök. Érkezék Kis Farkas Tömösvárrúl levelekkel, egy magyar hajdú is jött vissza Győri Gáspár seregéből való, Újlaki Gergely és egy debreczeni ember is érkezék Kecskemét tájjárúl, minthogy Újlaki Gergely pro sua majori cautione innen is úgy ment volt el, minthogy tatárok rablották volt el, ez az Újlaki Gergely az, kit e télen küldöttem volt Debreczenben, és az hajdú városokra az szerdárnak azokra a helyekre szóló levelivel. Érkezett meg Sándor Gáspár uram L.-Fejérvárrúl, relatiót tévén az L.-Fejérvárott folytatott dolgokrúl, disponálta instructiója szerint a szerdárt, hogy hadaimnak ebben a confusiójában ne kívánja Jeni-Palánkra az én újabb praesidiumomat, hanem szállítsa meg inkább a maga praesidiumával. Lecsendesítette azomba elmijét mind neki, mind a több ott lívő uraknak ezen kuruczoktól interveniált confusiók iránt, convincáltatván a tülem insinuált ratiókkal, hogy a letétetett vezér az ily confusióknak az oka s nem én, a ki is az hadakat, a mint a rendi, nem accomodálta, és annak a jeni-palánki praesidiumnak a tatároktól elrablott cselédit el nem bocsáttatta s ki nem váltotta, supplicatiójokat élések, fizetések s elraboltatott cselédek felől meg nem hallgatta s válaszát sem küldte, mely dolgokat mind az szerdár, úgy az császár embere, úgy a jancsár aga is jól appraehendálván, fakadtak olyan szókra, hogy ezen dolgot, valamig újobban meg nem szállja az császár újabb praesidiuma Palánkot, sem nekem nem kell megírni a portára s ők sem írják meg, s a mikor mind két ríszrúl megírjuk is, úgy kell írni, hogy Jeni-Pa-

lánkon egynéhány Zorba ezt s amazt cselekedte, de azzal a császár szolgálatja helyin vagyon, mert mind Galambvárába, mind Palánkra újabb praesidiuma títetett a császárnak, és azon passusok s szorosok manuteneáltatnak, azt is végezte ő kegyelme, hogy a mikor az császár emberit expediálja Landor-Fejérvárrúl, akkor én is bizonyos emberemet küldjem azon császár emberivel együtt az portára, és úgy írjunk mindkét ríszrúl, akkor is, hogy egy formán repraesentáltassanak a dolgok az portán, assecurálván arrúl is azszerdár engemet, hogy az midőn expediáltatik azon császár embere, a mit általa írni vagy izenni fog, hírem nélkül nem cselekszi, értisemre adja, hogy annál inkább helyesen lehessen mindkét ríszrúl az informatio. Volt temetése Surányi Thamás nevű szolgáltnak, ki egyszersmind szakácsom s sáffárom is volt, régi jámbor szolgálatját megtekíntvín, az ablakom alá hozattam testit, tétettem felette praedikatiót, zászlókkal, sippal, dobbal kísértettem temető helyire. Bai László érkezék karabilyosim seregivel, ki is Pancsován volt, quártélyba zászlóstúl jüvín el onnan, hozta az török tisztek recognitióját is maga mellett. Sándor Gáspár uram a mikor megindúlt Fejérvárrúl, már anteceden-ter livín hírem benne, Hemskereknek a hollandiai oratornak (ki is az két császár között tractálta az békeséget) jövetelírúl, volt szembe vele Izarcsikon, ki ugyan ottan meg is vendíglette ő kegyelmit, és valami edényekbe borokkal s czitromokkal is kedveskedett felesígemnek, köszöntvín mindkettőnket, pro futura directione azért mind Hemskerekkel lett discursusit, mind a török urakkal való negotiatióit s discursusit Sándor uramnak magával tétettem le írásban, minthogy Hemskerek, noha hollandus és calvinista,

de austriacusnak tartathatik, és hogy ezen functióba ment is az portára, esztendőket töltött az Bécsben való residenciában, és ez után is ott fog resideálni az angliai király és az belgiumi Ordók riszírül, még is lelkeismeretiben convincáltatván, azt mondotta, hogy a német császár hitinek hihetni de praeteritis, sed non de futuris, ha az császárnak hihetnék is, nem hihetnek a ministereknek, offerálta arra magát, hogy promoveálni kívánja dolgaimat a király és az Ordók előtt, csak írjak, hogy a mellett ő is jobban procurálhassa, az datum penig ante annum legyen, úgymint 1693. esztendőre. Ezen levél kezihez menvén, kisz clavist is küldeni pro correspondentia futura, securus lehetek, úgymond, hogy Angliában és Hollandiában receptaculumom léssen, de ha oda nem mehetnék is, conserváljam magamat ad tempus, itt is remínlhetem azt az pensiót az királyok riszírül, a kit a francziai király ad. Híves idő volt s hó is paráholt. NB. Hiszem csalni akar, mint a másik követ, de abban semmi sem telik.

9. Péntek. Reggeli, s déleesti órákon az passio hallgatással tölt el az napnak egy része. Volt audienciája Kis Farkasnak, úgy Ujlaki Gergely és Szabó János nevű Várad-vidéki embereknek, és Bai Lászlónak is, kik is az reájok bizatott, és az látott, s hallott dolgokról töttenek relatiót. Ezek után expediáltam Bai András bejárómat Jeni-Palánkra és Ramba, az ott való Szerhatli Mehemet passának, és ugyan Tömösvári passának szóló levelekkel oly instructióval, hogy onnét Tömösvárra expediálja. Küldöttem el Bai Andrással Kis János nevű szolgáját Daróczinak, küldvén általa Sándor Gáspár uram levelit az én pararcsolatombúl, vitt levelet Daróczinak arrúl, hogy magát expectorálja, ha rabúl tartatik

és szabadulni akar, szabadítani kívánnyuk, vittclavisos levelet mind Sándor uram, s mind penig Ugróczi nevek alatt, e. c. t. Mely Kis Jánost az passa Bai András jelenlittiben expediált, biztam azt is azon bejárómra, hogy relatiot hozzon: mi munkához fogtanak ottan az törökök, és mennyire való török had küldetett oda, töttem arrúl is rendelíst, hogy innen bizonyos számú mesteremberek, s czigányok induljanak Jeni-Palánk építésire, kiket holnap ottan bemutasson az ott való passának, valamely hajóknak felhozását is recommendálván neki, kiket az törökök vittenek le az én hajóim közül az osztrovai révbül, Szappanos Mihály kapitányomat küldöttem Szendrőhöz kapitányságához tartozó hadak eleiben, kiknek Bujurdelembül kellett jüni, hogy által költöztesse őket, commissiot adván az osztrovai salvagvardára, s ott való praesidiumom hadnagyára, és egy bujutultit adván ezen materiában az szendreikre. Küldöttem L. Fejérvára Szalontai István hívemet, Hemskereknek Sándor Gáspár uram által lett declaratióihoz kipest. Szalontai nagyobb credentiájára nézve Sándor Gáspár uram által iratván Hemskereknek credentionalis-kípen, és felesígem is gazdálkodván neki valamely fris vaddal, eleven borjúval, fris kolbászokkal, két átalagba kétféle borral, úgy kalácsokkal, s fehér kenyerekkel is, köszönvín én is oblatióit, politizálván én is, ha ő politizál, és valamely kérdéseket títetvín, és arra resolutioját kívánván, *) ezen alkalmatossággal küldöttem leveleket az szerdárnak, császár emberinek, és az ott való jancsár agának törökök irtakat, és supplicatio formában irt egy írást is az hadak neve alatt az szerdárhoz, úgy mint a császár

*) *Két sor kitörülve.*

képit viselő vezérjihez, az levelek abban az formában concipíaltattak, a mint a Fejérvárott livő jancsár aga javallotta Sándor Gáspár uram által. Estve felé három gyalog hadnagyom jüvin előmbe, és referálván az palánki hadnagy Györry Gáspár vissza szökött hajdúinak Petróczi István uramot, Sándor Gáspár uramot, mint egy árultatásban involváló szavait, megfogattattam ad ulteriozem dispositionem. Két izben is esett a szapora hó, és híves idő is volt.

10. Szombat. Az udvari kapitányság alatt livő gyalog seregeket, úgy a német sereget mustráltattam, azután ismét mustrálta az udvari kapitány az karabílyos sereget, mindezeknek, úgy az palotás és puskás seregnek hó pénzt osztattam, fizettettem, és az Fejérvárott vásárlott abákat is fizetésekén kívül is osztattam közikben, az lovas palotásoknak pedig csizmát, kalpagot és nimelyiknek dolmánt is csináltattam, az kik régiiek és érdemessebbek voltak. Érkezik meg Szendi Mihály bejáróm Fejérvárról, és más bejáróm Debreczeni János Bujurdelemből, Szendi hozta meg hírért, mikipen excipíaltatott és szállíttatott meg Hemske-
rek Fejérvárott, és expedíálta az két rácz postákat Títel és Varadin felé, hozván az levelekre is választ, Debreczeni pedig hozta meg hírit, hogy az Bujurdelembe quártélyba livő katonáim, az mikor ő a Száván, amazok is akkor szárazon megindultak. Volt audientíája újjabban is az megírt Újlaki Gergelynek és Szabó Jánosnak. Szabó János a debreczeniek követje, ugyan Debreczen városa pecsétje alatt költ levéllel jött, de Újlakinak is ebben híre vagyon, jöttek Kecs-
kemétre, Körösre s onnan Szeged felé, s úgy bocsát-
koztak le osztán az Tiszán, voltak Gyöngyösön is, Gergely hozott követséget egy János deák nevű gyön-

gyösi ifjú legénytül, ki is ottan való quártélyozásomba livő gazdámnak a fia, hozott követséget. K. M. szinte akkor livén egynéhány kapitány s hadnagy ember nálla vendígségbe, az én Magyarországba¹ laktomkori híveim közül valók, izente, mennyire vette munkában az reá bizott dolgokat, kiknek vette híreket, és János deák is negyven lovassal várja abban a helyben indulásomat, hozott valamely hírt Macskási Pétertül Karánsebesbül is az komornyik Ugróczy iránt, kirül vallott az vissza szökött Györi Gáspár hajdúja féle is, de még ezeknek relatiói nem tarthathatnak elég-sígeskípen hiteleseknek, mindazáltal a dolog gyanúság nélkül nincsen, ezen feljebb említett emberek, ki Váradon, ki Kassán is livín, az hol járások kelések esett, de visis et auditis tudtanak relatiót tenni. Ezek után hivattam magam eliben az külső ménesbe járó lovak és ugyan oda ki füvelő marhák mellé rendeltett szolgálmat s tiszteimet, magam adván ki az ordinanciát, micsoda rendet s vigyázást kövessenek el. Estve érkezék meg Bai András bejárom is Palánkrül, ki is hozott relatiót az reá bizott dolgok iránt, és hogy Kis Jánost maga előtt expedíálta, az Tömösvárra szólló leveleknek megküldésit is az ott való passa magára vállalta, hozta meg hírit annak is, hogy ha az török csak három óráig halasztotta volna is az Palánkba való beszállást, már öt százig való labancz kiszült beszállani, kik is csak egy órányi földre voltak már Palánkhoz. Az feljebb írt két magyarországi ember hozott követséget az debreczeni, kecskeméti és körösi papoktül, polgároktül, biráktül és elsőbb emberektül, kik is Istenírt reminkednek megmaradások felől, reminkedjem és interponáljam magamat a porta előtt, ne raboltassa el őket, mivel kisérek meghódolni, és

adajok is kisen vagyon, csak hogy eddig az német miatt nem adminisztrálhatták. Szép idő volt.

11. Vasárnap. Húsvet első napja. Istennek legyen áldott szent neve, ki ennyi változásink között is szenvedhető 'egészségbe engedte megérnünk ez szent innepnapot. Reggeli praedikáció után volt konferentiám némely belső híveimmel, azután fogattam a portai expeditióhoz, jűvín hírem, hogy a szerdár a maga Szelám agáját expediálta volna Oroscsik felé, annak alkalmatosságával kívánván én is emberemet Drinápolyba expediálni, az Magyarországból jött Szabó János nevű debreczeni embert azért, minthogy az városnak pecsétés levele is vagyon nálla, rendeltem a Drinápolyba való menetelre, minthogy is általa egyik által reminkednek az megirt városok magok megmaradása végett, hogy szóval tehessen mindenekről relatiót, és foganatossabb legyen a portai ministerek előtt, mindezekről mindazáltal s mind egyéb dolgokról magam kapithiháimnak büvebben irattam, az portai ministerek közül penig csak az Reiz-Effendinek irattam, az expeditió elkészűlvín, azért küldöttem ezen embert Rámhoz, az postamesterem által iratván az szerdár Szelam agájának is, hogy magával elvigye Drinápolyban, irattam Ali passának Duna kapitányának is, hogy ha ezen ember Oroscsikig penetrál, ha Szelam agában megfogyatkozik is, expediálja a portára. Megérkezők Bujurdelemből Décsei András is az ott telelt hadakat az Morova mellett hagyván, holnap fognak által költözni. Érkezett hírem, hogy Hemske-
reknek tegnap volt audientiája a szerdár előtt, és hogy az új vezérnek felőle lejendő dispositiójáig tartóztatni kívánná a szerdár. Lágý idő volt.

12. Hétfő. Húsvét másod napja. Itt való paraszt

posták által expediáltam leveletem az nisi passának. Az Bujurdelemben telelt lovas hadak is által költözvin az Morován, bejövinek, és füvelni az Mláva mellé szállottak. Érkeztek Bokcsán az pártos kuruczoktól megsarczoltatott emberekben, hozták az bokcsai com-mendáns Sándor Gáspár uramnak szolló levelit is. Az éjjel rosszszül érzettem magamat, ma osztán jobban voltam az lábomra is valamennyire. Szép idő volt.

13. Kedd. Húsvét harmad napja. Volt audientiajok előttem az Bujurdelemben telelt lovas hadak tiszteinek, kiknek is élődisekrül, füveléseknek rendirül és tovább való accomodatiójokrül rendelist tettem, és a tiszteket meg is vendígeltettem, megköszönvín nekiek mind ott való szolgálatjokban s alattok valókra való gondviselisben s mind az elmúlt esztendőkbén meg-mutatott s bizonyított hűségeket, töttem rendelést az lovas palotásoknak is szaporításárul, osztatván közikben valamely lovakat is, egy seregre kívánván őket szaporítani. Jöve meg az postamesterem Pápai Gáspár Palánkrül, vissza hozván a debreczeni Szabó János nevű embert, nem akarván magával elvinni a szerdár agája, az urának arrul való engedelme nélkül, kire nézve magam hajóján és magam comitivájával indítottam meg, rendelvín azon emberrel Török Ferencz nevű törökül tudó zászlótartómat Oroscsikig, úgy hogy ha Ali passa maga emberit vele nem akar-ná expediálni, Drinápolyig is elmenjen. Az Bujurdelembül jött hadak tisztei hozták az ott való passának maga ajánló igen emberséges levelit.

14. Szerda. Némely rendeletlen és méltóságom ellen esett szavaiért az karabilyosim főhadnagyát Bai Lászlót megfogattam, inquiráltatván is felölle. Érkezett egy sajka Ali passa Duna kapitányomtól az osz-

trovai révhez, az honnan is egy török meghozta Madács uram levelit némely informatiókról s a több hajóknak erre felé való megindulásokról, kiktől az én hajóim s Vidinben telelt embereim sem maradnak el. Érkeztek leveleim Fejérvárról és Bujurdelemből, kikre újobban választ tetettem. Estve későn érkezék hírem, hogy az cserneczi malomhoz szállottak a havasalföldi vajda hadaiba s zászlóiba, úszó livín most az Mláva, töttem dispositiót által költöztetések felől. Szép tavaszi idő volt.

15. Csőtörtők. Érkeztin valamely hírem hajók jöveteliről, küldöttem elejűkben, strását is rendelvén a Duna partra, hogy hírem nélkül az osztrovai révénél feljebb ne menjenek. Az havasalföldi vajda hadai által kelvin az Mláván, az elsőbb tisztnek közölök volt előttem audientiája, köszöntvén az ura nevével és levelit is megadván, hozta Szabó András lovászmesterem levelit, ki is instructiója szerint minden dolgokról, Bukuresztről Moldovában való meneteliről, és oda való útjában a havasalföldi vajda assistentiájáról tudósított, ezen vajda kapitánya harmadfél század magával lenni mondja magát, engedelmet kirvin azomban, hogy a Morován által tétessem, által költöztetésekről töttem dispositiót. Érkezék az l-fejérvári építőmester Kornári levele valamely czitromokból és olajmagból álló kedveskedissel. Szép idő volt.

16. Péntek. Noha az éczaka is keves esső volt, és ma is beborúlt kedvetlen idő volt, mindazáltal kimentem vala az mezőre, nagyubb riszít a napnak oda ki töltvén el, déleesti két órakor tértem meg, revideálván ezen úttal a füvelésen livő hadaimat, magam és udvarom nípe ménesben livő lovait, úgy gulyában járó marháimat, ezeket strásáló embereim s tiszteim

között újabb dispositiót töttem, minthogy az galambvári bék tudósítását vettem, hogy Mudoránál három százig való hajdú takarodott által erre Törökország felé, és jött oly hirmondó is Osztrovárúl, az ki huszig való oraniczát látott az Garas vízín Palánkhoz nem messze, ezen hírekrül és egyéb dolgokrül is irattam a palánki passának, azon hirmondót is elküldvín hozzája, irattam a l-fejérvári szerdárnak is, azomba színte midőn expediálni kívántam volna embereimet, érkezék meg Szalontai István Fejérvárrúl a szerdár válaszával, hozván az itt való kadiára egy bujutultiját az szerdárnak és az szerdár tolmácsa tudósítását is némely hírekrül. Az szerdárnak válasza csak az volt most is Szalontai által, lássátok meg, úgymond, a császár hambárjait, kik is az várba vannak, ha van-e több a két holnapí élésénél a császár ott való hadak szükségire, onnan azért nem adhat, ha adhatott volna, üresen a thihámat nem bocsátotta volna, fermánya síncs a vezértül, fermány nélkül nem adhatna, hanem az mint magam kívánom, úgy kíván írni a portára, az császár emberinek is Szuliman agának fejibe verte a mi állapotunkat, kivel én is meghitt emberemet küldjem, mikor fog megindulni, értésemre adja; difficultálta azomban elsőben, de az után megengedte az hollandiai oratorhoz Hemskerekhez való menetelit, ki is az két császár között az békességet tractáló követje volt az angliai királynak, ki előtt is praesentálta felesígem nevível az küldött élésbül s borokbül álló gazdálkodásokat, de minthogy mind a szerdár, úgy jancsár aga embere jelenlítekben s nem külömben admíttáltatott hozzája, az Duna mellett sátorok alatt szállítván meg a szerdár, nagy őrizet alatt tartja s vi-
gyáztatja, tizenkét sátoralja jancsárt is rendelvín

körülötte, hogy senkivel ne beszélhessen, se az németek közé ne izenhessen, az reá bizattatott dolgokat azért, úgy a mint kellett volna, nem proponálhatta, sem az Sándor Gáspár uram reá szolló credentiáját meg nem adhatta, mivel az törökök még csak az kenyerek s kalácsok között is keresik az levelet, hogy ne adhassanak nekik, mindazáltal ugyan csak mondhatott annyit, hogy ezen 24 esztendőtől fogvast tartó háborúsága Magyarországnak, testi lelki szabadságtalanságáért kezdődvin, de kiváltkípen az lelki szabadságtalanságáért continuáltatván, és ezen hadakozásnak terhe 16 esztendőktől fogvast az én nyakamban szállván, minthogy debilitásomat, erőbül deficiálásomat ennek az ügynek folytatásában meg kellett ismernem, és attúl is tarthatok, hogy a török nemzet az mi Magyarországba s Erdélybe való vallásunknak praejudiciumával és szabados exercitiumának excludálásával ne csináljon az német császárral békességet, ki is nekünk kivált az vallás szabagságáért bujdosóknak, keservesebben esnék az többinél, azért minthogy az keresztyén világban az evangelicus, vagy protestans fejedelmek, királyok között az ő királlya az fő monarcha és a magyarországi praedikátorok szabadításokban is, kiket a német császár a gályákra vitetett volt, ő felsége volt az eszköz, azért az evangelica religiónak az ő egísz terhit s onusát Magyarországbán s Erdélyben való vallás restauratiójának, az ő felsige és az belgiumi Ordók-vállokra transderivalom s rejiciálom, s ezért ő felsigit alázatosan supplikálom, minthogy magam arra való erőmet és tehetséget nem iránzom, kírvin azon a követet is, hogy ezeket ő felsége előtt reflectálja, és senkivel másokkal, idegenekkel ne communicálja, mert vagyok oly

reménységgel, hogy ő felsége és az belgiumi Ordók az német császárral livő confederatiójokhoz kipest is a császár előtt való respectusokkal és mediatiójokkal véghez vihetik redintegratióját az evangelica vallásnak, és azért is az ő felsége és az Ordók protectiója alá recommendálok magamat s velem együtt minden bujdosó hiveimet, és azokkal együtt Magyarországon s Erdélyben lakó s livő minden evangelicus lelkeket. Kire is felelt az követ Hemszerek rövideden. *Credat princeps, et vos universi, quod Serenissima Sua Majestas vestrum negotium in se suscipiet, quia habetis bonam causam.* Ezen szókat, mikor elbúcsúzott is tüle, Szalontai nem mehetvén tovább az beszédben, minthogy megsokallották az törökök, mikor elbocsátotta is magát, discretionális livín hozzája, reiterálta: *Credatis, inquit, vestrum negotium Serenissima Regia Majestas in se suscipiet, mely dolgokról, és az szerdával való negotiatiójáról, úgy a mellette livő Dux Hartoch nevű főemberrel való discursusiról relatiója írásban extál Szalontainak.*

17. Szombat. Szalontaival némely belsőbb híveim előtt magam jelenlétiben újobban relatiót títettem, a szerdának újobban iratván, az tegnap s ma iratott levelekkel s instructiókkal azért Andrási Zacharias nevű bejárómat Fejérvárra expediáltam, valamely vásárlásokat és némely szükség felett livő marháknak eladását is bízván reá. Sok suplikációk gyűlvén azomban öszve, azokra való válaszadásba tölt el az napnak nagyobb része. Homályos kedvetlen idő volt.

18. Vasárnap. Érkezik reggel az karansebesi commendans és galambvári bék levelei, kikben írják, hogy az pártos kuruczoktól a galambvári békét az karansebesi commendans vette meg. Vettem az pa-

lánki passa levelit is, kiben kívánja, hogy Sándor uramat küldjem oda, revideálja oda való munkáját, küldötte ide egyszersmind az karansebesi commendáns neki szöllő levelit is, és azt is, a kit az rab bék küldött neki, írja mind az passának, mind nekem, hogy öt ezer tallérig való sarczot vetettenek reá. Homályos és komor idő volt napestig.

19. Hétfő. Lúra ülvin kimentem vala sétálni, a honnét megtérvin, érkeztenek leveleim Fejérvárrúl, kikben írják, hogy a szerdár fogadását meg nem állván, az császár emberit tegnap sajkan hirtelen megindította, mely dologért az én ott való residensem aggrediálván a császár emberit is, az volt válasza, hogy senkit magával nem hozott, senkit vissza is nem viszen, hanem a miben a portán szolgálni tud, nekem jó szívvel cselekeszi. Érkezik meg Török Ferencz is Poricsárúl, vissza hozván magával a debreczeni embert, Ali passa Duna kapitánya thihája alább nem bocsátotta, az leveleket mindazáltal bizonyos embere által tüle elvévén, az urának elküldötte, minthogy mind az levelek s mind az posta Ali passának voltak recommendálva, hogy penig emberimet alább nem bocsátotta, azt adta okának, hogy Csaffer passa fermánya nélkül senkit alá bocsátani nem mernek. Ezen dolgokat én is apprehensióra vévén, postát küldöttem azonnal Sándor Gáspár uram után, hogy ha Palánkrúl megindult volna is, térjen vissza, és várja meg ottan a császár emberit, Szalahor Szuliman agát, ezen posta expeditiója után fogattam hozzá a portai expeditióhoz, iratván elsőben is az megírt agának és az Kajmekám passának, az Kizlár agának, az fővezérnek és Reiz-Effendinek. Ezek mellett Sándor uramnak bővebben, mintegy instructio formában, mint exa-

gerálja s tractálja az aga előtt a dolgokat, okát kérdvén annak is, emberemet miért nem vitte el magával. Küldöttem meg Sándor uramnak az feljebb írt török leveleknek is conceptusit, küldöttem valamely báránys kenyérbeli gazdálkodást is azon agának. Ezen leveleket azért éjjél után Fileki Mátyás bejáróm által expediáltam úgy, hogy idején Sándor uram kezéhez szolgáltatassa. Török Ferencz hozta Ali passa Duna kapitánya, Madács Péter és Szabó András lovászmeszterem levelit is, kiket az Ali passa thihája adott keziben. Beborúlt kedvetlen idő volt, azután feltisztult.

20. Kedd. Rámhoz nem messze livő strásám jöve be azzal a hírrel, hogy feles lövisek hallattanak, kik nem másutt, hanem Rámnál estenek az oda érkező sajkákon. Ma holmi belső dolgaimnak igazgatásában voltam foglalatos. Kisebb alteratiót s azzal főfájást is érezvén, még nap leszállotta előtt alkalmas idővel lefeküdtem. Délig igen szép idő volt, azután szél lött. Az vadászatra kiment embereimnek is jó szerencséjek volt, egy szarvast, egy vad disznót s két őzet vertenek el délig, kiket be is hoztak.

21. Szerda. Megérkezék Sándor uram Palánkrúl, volt szemben a császár emberével, jól disponálván, mindenekre ajánlotta magát, a portai ministereknek szóló leveleket is kezéhez vívén, írván Sándor uram is általa бүвөн az én kapithihaimnak, és az francziai orátornak. Végezett Sándor uram a palánki passával is mind az Dunán által jártató csaták, mind a Palánk építise, úgy egyéb dolgok iránt is, elküldötte az karansebesi commendánsnak, és az galambvári rab békének szőlő leveleket is. Érkezik valamely levelek is Dalmatiából olaszúl írva, kik is az mellettem lakó olasz úrfinak gróf Glavicsnak szöllaanak az testvír

nényítül, ki is özvegy fejedelem asszony, Dalmátiában lakik, jó maga bíró és fejedelmi asszony módra élő asszonynak mondatik, revocalja az öcscsit, híjja az német császár gratiájára, a hol is dolgát elvigezte. Veteráni az asszonynak szólló levelít is küldvín neki, kit replica formában az asszonynak írt Veteráni. írja öreg emberségit, és hogy siessen, successorának kívánván hagyni javaiban, azon levílben köszöntvín engem is, és recommendálván dolgát az én kegyelmességemnek elbocsáttatása iránt, követvín, hogy a mostani háborúságos idő miatt nekem specialiter nem írhatott. Horvát Ferenczet azomba küldöttem fel levelekkel L.-Fejérvárra a szerdárhoz, nimely dolgoknak vizsgáztatása, de kiváltkípen azért, hogy minap Poricsárúl impediálták az ő fermanyára alább menő embereimet, és azzal az insinuatíoval is, hogy ugyan Horvát Ferenczet fogom a portára küldeni, adjon menzíl, azaz posta-fermánt három emberre, és egy jó formában való recommendatiót is mellettem, és hadaim mellett, insinuálván azt is, hogy a debreczeni embert is elakarom küldeni vele, megizenvín okait is: miért. Az Dunán azonban tiz sajka érkezett Jeni-Palánkhöz, és egynehány kereskedő éléses hajó az osztrovai révhez. Szép tavaszi idő volt.

22. Csötlörtök. Küldöttem volt Bohus Márton élés-mesteremet az Dunán az osztrovai révhez érkezett kereskedő hajók eleiben, az hajókban konyhám tartására, az mely élés tanáztatott és szükségemre valónak ismertetett, megvette és behozta. Érkezínek híveim Fejérvárrúl, hogy a Tömösvárra, s Gyulára való expeditiók differáltattak, az hadak Fejérvárhoz való concursusaig, s nevezetszerint az Arnolt Mahmut passa érkezéséig, és hogy Drinápolyból is érke-

zett postája a szerdárnak, azzal a hírrel, hogy a hollandus követet Hemskereket tartóztassa, s onnét el ne bocsássa az portának tovább való dispositiójáig. Küldöttem levelemmel Szalontai István uramot az Palánkban való passához, és egy franczia és egy német officérből álló szolgálmat is küldöttem el vele, minthogy Sándor Gáspár uram által tülem olyan embereket kívánt, kiknek az építésben nem csak opiniójával, de szolgálatjával is élhessen. Lóra ülvén azomban ebéd után, az itt való palánkot kívül belül revideáltam. Érkezék Madács Péter uram informatioja is, kit egy török hozott be. Szép tavaszi idő volt.

23. Péntek. Az l-fejérvári szerdártól a Nagy Gergely nevire s útjára való passus megérkezvén, volt audientiaja előttem, a mely várasoktól s személyektől követsíget hozott, azoknak én is általa izenvin, arrúl kiváltképen nimelyeknek, hogy a török hadaktól, kik a Dunán által menendők, én is el nem maradok, az előljáró könnyű hadakkal penig Sándor uramot rendelem, azért ha hiteknek eleget akarnak tenni, vigyázzanak arra az alkalmatosságra, kövessenek egy próbát az ellenségen, azzal szerezhetvén magoknak nagyubb nagyubb hitelt. Az három város penig bizonyos lehet benne, valamit megmaradások iránt ezek előtt az nemzetek előtt fáradsággommal s költségemmel elkövethetek, semmit el nem mulatok, de én is úgy tehetnik velek több jót, ha bizonyos emberek s az által küldendő honorariumok által keresnék meg általam az idegen nemzeteket, hogy penig vissza meneteliben jobb praetextusa s securitása lehessen, tatárok keziből szabadított egy férfi s két asszony rab livin itten, azokat is vele expediáltam, meghagytam, hogy Sándor uram is irjon általa az Szegeden, vagy.

ott másutt raboskodó kuruczok felől, parolát is küldjön nekik az én kípemben, hogy ha onnét rabot küldenek, én is innét mást adatok nekik. Ezek után volt audientiája a Nisre járt postáim közül egyikének, mivel az társát a pandúrok a levelekkel együtt elfogták, sarczot kívánván mind a levelekért, mind a postáért a pandúrok, kiknek is kiváltásokrúl töttem dispositiót. Horvát Ferencz uramat akarván az új vezér köszöntisire a portára expediálni, az ő kegyelme útjához szükséges expeditiókhoz hozzá fogattam. Az Nisről jött postám hozta hírit az hadaknak mind Drinápolyból, mind Arnolt országból való megindulásoknak hírit. Ma essőske kezdett esni, de az nagy szél elfújta az felhőket.

24. Szombat. Ma is az portai expeditiókban foglalatoskodtak arra rendelt szolgálaim. Érkezők azomba egy pacheta levelem Erdélyből, kiket az jeni-palánki Mehmet passa küldött kezemhez, kik között voltak Nemessányi Bálint uram tudósítási és némely híveimnek szólló német officérek levelei rabok szabadulása végett. Ezen érkezett levelekhez képest irattam egy hosszas levelet a l-fejérvári szerdárnak, a Nemessányi uram leveliből vett némely hírekhez képest, insinualván azt is a szerdárnak, minthogy Nemessányi uram a porta engedelmihez, és ezen dologban nekie tett insinuatióhoz képest is expediáltatván, Erdélyből feljebb ekkoráig sem bocsáttatott, most penig már mindkét riszről benn lívín az campania ideje, oda való meneteli rendesnek tülem nem tartatik, azért revocálni akarom bizonyos emberem által, ezen levelet expediálván, azután conferentiát tartottam belsőbb s hitelesebb híveimmal az Nemessányi uram által folytatandó dolgokrúl, tudósításit velek is közölvin, mind-

inkább ezekben a dolgokban való gondoskodásokban s discursusokban tölt el az idő.

25. Vasárnap. Megérkezvén Horvát Ferencz uram, volt audientiája előtttem, praesentálván a szerdár levelet mind nekem, mind a vezérnek mellettem szöllőt, kit magam sem concipiálhattam volna jobban magam és hadaim ríszirúl, recognoscálván az szerdár, hogy hadaimat Palánkon s Galambvárában. arra az inconvenientiára fakasztotta a szükség, és fizetetlenség, küldött egy bujutultit is olyat, hogy az én embereimet, valakiknél az én bujutultim léssen, senki ne akadályoztassa sehol is. Hozott az elsőben jövő hajókra valamely élés iránt fermánt is, hogy a mellett az elsőben feljövő hajóból vehessem meg. Érkezek meg emberem Fejérvárrúl a hollandiai követnek Hemske-reknek valamely kedveskedésivel, az ellenségnek az Dunáról a Tisza torkába felvitt hidjának az hírivel, valamely fűszerszámokkal, ezitromokkal, egy általag finom erős édes borral és valamely szarvas hús taggal kedveskedvén. Az elmúlt éjjel alkalmas dér volt, ki az fák virágiban is alkalmas kárt tett. Délig szép idő volt, délután szél volt.

26. Hétfű. Az hosszas expeditiókban véget érvén, az leveleket az instructióval együtt némely belsőbb híveim jelenlétében Horvát Ferencz uramnak kezihez adtam, elolvasván előttök mind a leveleknek conceptusit, mind az instructiót. Irattam penig ez alábbírt személyeknek, úgy mint : az fővezérnek, Kizlár ágának, vezér thihájának, Mufftinak, két Kaziaszkernek, Reiz-Effendinek, teffterdárnak, jancsár ágának, Bijuk teszkerecsinek, vezér Kapucsilár thihájának s Kajmekám passának, Csauz passának, tatár Chámnak, Galga szultánnak, Reiz-Effendi feleségének feleségem neve

alatt, Szalahor Szuliman agának, császár Kapucsílár thihájának, Abdi agának, Zulfikar effendinek, Muzur agának, az I-fejérvári szerdár kapithihájának Mangofácsinak, nikápoli, vidíni és szilistriai passáknak, Ali passának a Duna kapitányának, az portán livő kapithiháim mellett livő tolmácsomnak Haszan agának, az hadak neve alatt egy suplicatiót a vezérnek, ezeket mind törököül, irattam deákül az francziai oratornak, Lora uramnak, Skerletnek és Janakinak, magyarul penig az magam kapithiháimnak, Macskási és Inczédi Mihály uraiméknak, irattam az francziai doctornak és Fontonnak is, úgy Madács Péter uramnak, minthogy Horvát Ferencz uramnak is a Dunán arra esik útja, keziben adván ő kegyelminek mind ezen leveleknek conceptusit, úgy a magyarországi és erdélyi athnaméknak páriáit, az vidíni házról való régi fermánt, és az elmúlt holnapban Lengyelországból érkezett leveleknek páriáit, hogy mind ezeknek pro ratione temporum, et status, a mikor az alkalmatosság és a dolog úgy kívánja, vehesse hasznát, keziben adtam az menzil-fermánt is két emberre szállót, ki mellett Nikápolynál posta lóra ülhessen, ezen leveleknek megadása alkalmatosságával tartott egynéhány óráig az conferentiám. Voltak ezek után előttem az lovas tisztek, kik közül Szappanos Mihály lovas kapitányomat másfél százig való lovassal valamely próbának véghez vitelire megindítottam, instructiót adván nekik, mi tevők legyenek s mire czélozzanak, írván a szerdárnak is ezen expeditio s próba dolgában, ugyan arra Fejérvár felé expediálván őket. Vadászim is szerencsésen jártak, szarvast, őzet, fácánokat hoztak, a halászim is vizát a Dunáról. Ma szép eső esett.

27. Kedd. Szép idő livín, kimentem vala az me-

zöre vadásztatni. Érkezik azomba postáim Vidinből Madács uram leveleivel és némely arra felé lévő híveim tudósításival. Dél után eső kezdett esni.

28. Szerda. Érkezik meg Szent-Andrási János L.-Fejérvárról az szerdár expectoratióival és declaratióival, az én némely insinuatióimra válasz, izente a többi között az portai expeditióknak rendeletlenségét, szitkozódván az miniszterekre, hol az hídnak csinálásáról, hol pedig Gyula felé való küldiről parancsolnak, holott nem gondolják azt meg, hogy ő a felhőknek s fellegeknek nem parancsolhat, maga pedig az hátán ahoz való elígsíges had nélkül nem vihet, insinuálja azomban, hogy az császár megfogatta s az két kapu közé tette az fővezért, holott az előtt a volt híre, hogy az új fővezér Manszupját adták neki, izente azomba, hogy az hollandiai követéről Hemskekről olyan parancsolatja jött a portától, hogy valámíg a török armáda Fejérvárhoz nem gyülekezik. addig el ne bocsássa, ezeken kívül is ottan való residenciájában tapasztalt egyéb dolgokról is tett relatiót, minthogy azért is hívtam leginkább, hogy fundamentalissabb információkat vehessek tőle. Az minapi galambvári és palánki casus után, és az császár Szalahor Szuliman agája Fejérvárnál littekor, a midőn Sándor Gáspár és Horvát Ferencz uraimékat expedíáltam vala, az akkori tracták s dolgok folytatása iránt kívántam curiosus lenni. Ezen Szent-Andrási relatiói között superveniált Hajvász nevű lengyel postám Drinápolyból, vigasztalásomra való sokféle jó hírekkel, és mind a francziák s mind a törökök risziről való biztatásokkal hozta hírt, hogy az ő eljövele után, mely is 18. aprilis volt, másnap kellett az új fővezérnek beérkezni. Hozta az császár mellett

livő Kajmekám passa és Reiz-Effendi császár kegyelmességével biztató leveleit is, mihelt az vezér bemeny, és in antecessum magam és hadaim szükségére való éléről szóló fermánokat is küldöttek, kik is szállanak a császár a Dunán feljövő élés hajói felett való tiszteire, küldött az Kajmekám passa valamely menzil-fermánokat is az én postáimnak szaporább és bátorságossabb járásokra nüzve, hozta ezen postám az francziai orator és de Lora uram leveleit, úgy Skerlet és Janáki uraimékét is, kikben a francziai urak az portai ministerekkel az én dolgaim iránt való discursusokról és az francziai hirekről írnak, amaz kettő penig magokat ajánló és az porta kegyelmességével biztató levelek. Küldöttek az kapitiháim is hosszas leveleket s diariumokat, mely informatióknak is sumája nem egyéb, hanem az jeni-palánki és galambvári casusnak híre az császár eleiben is bemenvin, ezen confusióban nem engem, hanem magok vezérjeit s tiszteit okozzák, kire nézve felnyitotta a porta szemeit, és hogy jobb gondviselisit s nagyobb kegyelmességét várhatom az következő új vezérnek, írják az nagy hadi praeparatiókat is, mind az török, mind a francziák riszirül. Hozta hírit ezen posta Macskási Boldizsár és Inczédi Mihály dolgoknak is, kiknek is praevendájokat elfogván az tefftedár az portán, és a több erdélyiekhez Zofiára relegálván, desperatio (hogy elkezdett szemilyem és fejedelemsígem ellen való factiókba elő nem mehettek, félvén az én büntetisemtől is) fecit ipsos monachos, elszökvín, és nimelyeknek Zofiában is hirt adván, onnan is mintegy harminczig való szemily szolgástul nimely elsőbb rendekkel elszöktenek, kire nüzve a többit a zofiai törökök gyanúságban vévén, magokat arestom és vigyázat alá tévín,

lovukat egy vendígfogadóba szorították, kik is remínekő leveleket küldöttik hozzám, hogy ne hadjam őket. Szeles idő volt.

29. Csőtörtők. Megjött Szalontai István uram Jeni-Palánkrúl Mehmet passa levelivel, és az oda való építis relatiójával. Megérkezék Andrási Zachariás bejáróm is Fejervárrúl valamely pinzzel s borokkal, egy Görög László nevű embert hozván ide, kit is én kívántam, napestig azomban nagy országos dolgaim s sok foglalatosságim voltanak. Volt conferentiám az főrendekkel az portára expediálandó emberem újabb instructiójárúl, a mennyiben a Drinápolybúl jött posta hozott hírek kívánják, úgy Ugróczi Erdélyben Veteránihoz való expeditiójárúl is, deliberálván azért mindenekrúl, és előlem elbocsátván, hivatam előmbe az mellettem livő hadaim tiszteiket is, közölvin velek, úgy hogy alattok valóik között is publikálják nagyubb convictiójokra s bizodalmokra, megbesziltem nekik az Drinápolybúl jött híreknek nimely ríszit, mennyiben csendesítettem le az elmúlt napokban interveniált confusiókrúl tartható dolgokat, mint mentek eleiben az császárnak praejudiciummommal folytatott dolgai az fővezérnek; mint fogatta meg a császár az fővezérít, kit noha megfogatot volt, de nem bántatta, hanem inkább abba az országba rendelte volt, a honnét az új vezért hozatta a vezérségre, mind az költség s egyéb szükséges dolgok felől, mind penig igyemnek boldogulását illető más egyéb dolgok felől is mely nagy biztatásim jöttenek mind az török s mind az francziai ministerektől, de Istennek hála, más utak sem zárlódtak be szabadulásunkra, azért méltán mind magokat, mind alattvalóit biztathatják, hozódván elő nimely erdélyieknek az portán személyem, méltóságom ellen

való factiójok, a vezér változásával abban való megcsökkönések, kétsíghen való esések, és mind Drinápolyból s mind Zofiából nimely factiosus személyeknek elszökések. Ezek után volt audientiájok erdélyieknek, úgymint : Kemény László, hopmesterem Kálnoki Farkas és secretariusom Komáromi János uraiméknak, közölvén velek az Zofiában lívő és nimelyeknek onnan elszökésiért, az törököktől arestált erdélyieknek leveleket, úgy Macskási és Inczédiéknek az portától Drinápolyból Zofiában bocsáttatván, útban való elszökéseket, eddig való factiosuskodásoknak gyümölcsit, kiben mennyiben volt hírem s irántok mennyiben kellett magamat politice viselnem, ezeket is nekik büven recenseáltam, kit megdobbanásokkal értettek, remínekdvín, tegyek jól az Zofiaiakkal, hogy az ártatlanok a bünösökirt ne szenvedjenek, kire nézve mind némely dolgoknak czirkállásáért, mint az Zofiában történt casusért, minthogy Vidinben is a kadia egyik élésmesteremet Oblaczki Jánost megfogatta s a várba vitette, ez előtt egynihány esztendővel ráczokkal valamely borokért való praetensiójok miatt, küldöttem levelemmel, izenetemmel L.-Fejérvárra Bai András bejárómat, küldöttem postámat Jeni-Palánkra is, hírt adván az ott való passának, hogy holnap embereimet kívánom megindítani mind a portára, mind Erdélybe, kiben az szerdárnak is hírt tettem, de neki is előre hírt akartam tenni. Szép tavaszi idő volt.

30. Péntek. Ma az elmúlt napokban való sok nyughatatlan gondolatimnak s fáradságos munkáimnak, hosszas expeditióimnak végét szakasztván, mind az Horvát Ferencz uram személyire, mind az Ugróczi személyire tartozó expeditiókat elkiszítván, és az

portárul jött posta hozta hírekhez kipest nimely dolgokban újabb instructiót adván, meg is szaporítván nimely levelekkel. Ma délután mind Horvát Ferenczet s mind penig Ugróczit expediáltam, Sándor Gáspár uramot is velek együtt küldvín Jeni Palánkra, hogy onnan maga jelenlétiben Ugróczit Erdélyben, Horvát Ferenczet penig a Duna lementiben Drinápolyba expediálja, Munkácsi János nevű bejárómat is az komornyik Ugróczy László mellé adjungálván, bízván ő reá is valamely dolgokat oldalaslag, kiben Ugróczinak sincsen hire. Irtam Nemessányi uramnak és választ Veteraninak is. Irtam másokkal is Nemessányi Bálint uramnak, írt az feleségem is Veteraninak, és Bécsben is az esztergomi érseknek és Kinczki nevű miniszternek, adtam bő instructiót Ugróczinak minden szükséges dolgokról, és a mostan fenforgó világ dolgaihoz kipest igen kemény reversalist is vívín rajta, de másként az dolgok úgy kívánván, sem Ugróczinak, sem Nemessányinak Erdélyből tovább menni nem annuáltam, hanem mind a kettőt revocálom, bízván egynehány száz tallérig való vásárlásokat is reá udvarom nípe ruházására. Irtam Sándor uram által az palánki passának is. Tegnap reggel az francziai doctortól praescribált orvossággal éltem, kinek volt nagy mértékben kétszer operatiója, és ma is érzettem gyenge alteratiómat, kit is az tegnapi orvosságnak reliquiának gondolok, háromszor lívín ma is székem, de eo non obstante, ebédet, vacsorát ehettem és dolgaimhoz láthattam, tegnap az jobb lábomnak bokájában dagadást érzettem, ma penig nagyobb daganatja volt, és a másik lábomba is nagyobb nehízséget kezdtem érezni s azért is éltem a tegnapi orvossággal, hogy . . .

MAJUS.

1. Szombat. Udvari tiszteim s szolgálaim között voltak valamely igazításim. Feles suplicansok is concurrálván, azokra is resolváltam. Az lábam fájdalma is az mennyire volt, valamennyire csendesedett, de az tüzessége még az bokámból nem ment ki. Az éjjel dér volt, ma pedig szeles idő volt.

2. Vasárnap. Megérkezék reggel Sándor Gáspár uram, tegnap délbe expediálta Horvát Ferencz uramot a Dunán Drinápoly felé, Ugróczit pedig Erdélybe. Érte Sándor uramot Palánkon az karansebesi commendans levele is, kit az Hadnagy Mártonné és az karansebesi rab bék dolgában ír. Valamely levelekkel s egyéb dolgaim végett expediáltam Körösi Pált L.-Fejérvárra. Irattam két egyforma commissiót is Drinápolyban livő residensimre és Vidinben livő komornyikomra, Görög László nevű kereskedő embernek valamely hadak ruházására elfoglalt abák iránt való praetensiójának complanálása felől, úgy hogy akár az Vidinbe livő komornyikom complanálja azon adósságot, akár az kapithihák, mind a két commissiót vegyik kezekhez. Jeni-Palánkra újabban expediáltam bizonyos emberemet valamely pénzbeli quantummal valamely az falukról behozni szokott élések s valamely hajóknak is vásárlására. Küldöttem csatakipen ötvenig való hajdúmat az Ponyva víze torkába, az hol a Dunába szakad, és a Duna szigetjeinek megczirkálására, ha valamely ellenségre akadhatnának. Én többire egy állapotba vagyok az lábomra nízve. Ma délután igen szép eső volt.

3. Hefő. Érkezek meg Bai András bejáró Landor-Fejérvárrúl, hozván a szerdár levelit és a vidíni passára és kadiára szöllő kemény bujutultját is az én ottan megfogatott egyik élésmesteremnek Obláczki Jánosnak elbocsátatása felül, hozott egyéb dolgokban is információt. Érkezek meg bukaresti vásárlásokkal Dósa Mihály, és nimely inasim is Vidínből holmi egyetmásokkal, hozták az cserneczi oláh kapitány levelit is, keze alatt livő marháimnak Vidinbe való küldise felől. Az Dunára küldött csatáim is megérkezinek, haszontalan fáradván, semmire nem akadtak, szép idő volt, esső is esett, az lábom penig csak egyformában vagyon.

4. Kedd. Érkezek meg Rác András lovashadnagyom egy csoport katonával, kivel is Szappanos Mihály kapitányom rendeletlen dispositója miatt a Dunán való által költözések után, a hol nekik a pusztán helyt hagyott s terminust adott, ott nem tanálván, s rea sem akadván, egynéhány katona kárral tért meg, Jeni-Palánknál költözött erre által. Érkezek meg Hadnagy Márton is Palánkrúl, feleségnek, leányának és vele livőknek szerencsétlen cásusának és a pusztaiak miatt Bokcsa, s Palánk között való felverettetésinek, s megölettetésinek szomorú hírével, kit Ugróczy is útjából vissza küldött leveliben confirmál. Lábom bokájának dagadása és tűzessége még sem múlt el. Szép idő volt.

5. Szerda. Érkezek meg Bereczki Péter lovas hadnagyom egynéhány lovassal, valamely marháat hajtván, és hét labancz rabot is hozván, kiket Szappanos kapitány a pusztáról küldött ide, az Tömös mellett kapván azon labanczokat, és az marhákat is nálok tanálván, maga penig az többivel még is

újjobban próbálni, és a pusztákat egynéhány napokig járni kívánván, elmaradott, ezek is Jeni-Palánknál jöttek által. Nyavalyás Hadnagy Márton felesége gyilkosi kikerítése, megbüntetése és kárainak refusiója felől, minthogy Veteraninak volt parolája, irattam mellette keményen, és jó declaratióval, kívánván az nímet tisztnek is itt való reversalissa s hiti mellé viszsza való jövetelit, vagy Hadnagy Mártonnak tegyen satisfactiót, minthogy Veteraninak az volt parolája, és az nímet tisztnek is, hogy jó securitással Palánkig kísérteti. Irt ezen alkalmatossággal az én akaratombúl Petróczi István uram is Nemessányi Bálint uramnak, az én udvari praedikatoromnak és az lutheránus papok püspökjének Erdélyben, mivel az én udvari praedikatorom, az mint referálja Dósa Mihály, Bukaresztrül be ment Erdélyben velem való végzise ellen. Ma az lábomra jobban voltam. Igen szép tavaszi idő livin, kimentem vala szölleimnek meglátására, az kit itten kapáltatok.

6. Csőtörtők. Ki mentem vala az mezőre vadászni, oda voltam déleesti két óráig, azután asztalhoz ülvin híveimmal együtt, estig mulattam. Ezen úttal kimentem volt a Duna mellett livő sátoraimhoz, a hol a jobb fű kedviért marháimat, és ménesben magam úgy szolgálím s nimely belsőbb seregeim lovait tartom, onnét küldöttem szolgálmat az palánki passához valamely izenetekkel. Szép tavaszi idő volt.

7. Péntek. Hadaim, szolgálím között voltanak valamely igazításím, voltak egyéb aprólékos belső dolgaím is, egyéb dolgok nem occurráltak, szép idő essővel volt. Jött valamely hír az palánki passátul is, túl az Dunán Palánktól nem messze valamely ellenségnek gyülekezéséről, és hajóknak, s lapátoknak is

gyűjtéséről, s az osztrovai szigetre való ügyekezétekről, kire nézve mind az szigetben, mint az lovaknál való vigyázásról, s az kinn lívő fegyveres rend szaporításáról dispositiót töttem.

8. Szombat. Az éjjel éjfélután felébredvén, az nyakomban nagy nehézséget s fájdalmat érztem, azért-e hogy hanyat feküdtem, s rosszúl esett fekvésem, most kiváltképen az nyakam csigolyájátúl az fülekre szolgáló ereken volt az nehézség, vagy hogy az fluxus állotta meg, minthogy másszor is voltam már így, és az orromon is lélegzetet nehezen vehettem, mindazáltal eo non obstante nyugodalmat találván az fekvésben, reggelig jól alhattam, reggelre kelve penig azon nyakam alteratiója nem szűnt, sőt fejemnek nehézségét, és szememnek kedvem ellen való könnyvezését is kellett experiálnom, úgy oldalaim, és vesepecsenyém fájását is érztem, de azt az tegnap előtti mulatás után való hányás erőltetésnek tulajdonitom, meg terhelődvén gyomrom, nem patiálhattam, hogy benne háljon, az hányás után egy jó ital nyers tejet ittam, kinek Istenek hála, hasznát experiáltam, mert az bornak melegségét, forróságát elölte, jól nyughattam utánna, azért meleg ruhákkal dörzsöltetvén sokáig az nyakamat, valamennyire csendesedett, az lábomat penig köttetvén az elmúlt napokban, tegnap is valamely irral tüessége az lábomnak nagyobb részint eltávozott fájdalmával együtt, az tegnapi kötés után rettenetes, és elszenvedhetetlen viszkséget szenvedvén, kire nézve újabban be kellett kötetnem, becsületes híveim contentumokért ebédre felkelvén, velek együtt evén, noha keveset öttem, és még is megcsömörödvén, ebéd után az mit öttem is, kihántam, kire nézve az gyomromat szerecsen dio virággal meg ke-

netvén, és azon felül meleg ruhákkal, azután jobban kezdtem magamat érzni. Érkezék meg délután Jeni-Palánkról Czirjék Ferencz az osztrovai salvagvárda, meghozván az palánki passának maga jól alkalmaztatásának hírét, elküldte jelenlétében az leveleket szuboticzai emberek által, egyéb dolgokban is magát alkalmaztatta requisitiomhoz képest. Essőre álló idő volt.

9. Vasárnap. Az elmúlt éjjel után való egy órakerig még sokkal rosszabbul voltam az nyakamra, nagy nyilalást éreztem, kik az fejemben is felhatotának, azután elnyugodván, viradtig egy húzomban jól alhattam, ebéd tájban mindazáltal felkelvén, fel is öltözvén, neki bágyadt s kornyadozó állapottal, de ugyan csak dolgaimhoz láttam, s fen voltam estig. Érkezett levele az landor-fejérvári szerdárnak, és az magyar tolmácsának, kikben insinualtatik, hogy az régen várt császár kincse, kiről az én Drinápolyból jött postám is hírt hozott vala, még sem érkezhettek be Fejérvárra, az utat álló pandúroknak feletébb való megszorodása miatt, és hogy már két ízben küldtek hadakat eleiben, kire nézve minthogy az én Drinápolyból várható embereim is elkéstek, az Jagodinán lévő török tiszteknek, és az nisi jancsár agának leveleket irattam, úgy a Sophiában lévő erdélyiekből álló híveimnek is, ezen levelekkel egy bizonyos török szolgáltnak, és azzal egynehány lovasnak is kíséretét parancsolván. Essős idő volt.

10. Hétfő. A tegnapi vacsorán való ételemet sem emészthetvén meg, az éjjel kihántam, kire nézve ma osztán nagyobb alteratiótól félvén, purgatióval éltem, kinek is hatszor volt operatioja, és szenvedhető alteratióval. Az Landor-Fejérvárra és Tömösvárra szóló le-

veleket elkészítettem, úgy az L-Fejérvárra küldendő emberem instructióját is, ezekbe tölt el az mai nap. Szép idő volt, az vadászó embereim őzeket, és madarakat hoztak.

11. Kedd. Andrási Fejérvárra bizonyos instructióval az szerdárnak és az tömösvári passának szőlő levelekkel expediáltatott, hogy tovább is az szerdár mellett residenskedjék, adtam Sophiában lévő erdélyieknek szőlő leveleket is kezéhez, úgy hogy mind az Sophiában, mind Tömösvárra szőlő leveleket expediálja, vigyázzon az alkalmatosságra. Valamely magam italjára való egy átalag jó borral, és a mellett valamely kalácsokkal s kenyerekkel kedveskedtem Hemskereknek, úgy a szerdárnak is ezen alkalmatossággal. Az hírek vigyázására rendeltetett szolgám is Egri János megérkezett Iszarcsikról, meghozván hírit, hogy ma ment el onnan egy kapucsi passa L-Fejérvár felé, vele együtt az régen emlékezetbe forgó császár kincsét is két ezerig való jancsár feles ezerekből álló juhokkal, és egyéb sok kereskedő rendekkel együtt, kik árút visznek, Fejérvárra bevitték. Kurt bék is velek lévén egy levelet küldött ezen szolgámtól. Szabó Gáspár gyalog hadnagyom is az portára küldött gyalogsággal beérkezék, haszontalan fáradván és semmi ellenségre nem akadván. Mehemét passának embere jüvén hozzám valamely követséggel, arra is választ töttem. Igen szép tavaszi idő lévén, reggel kimentem lovon sétálni, egy darabig oda ki mulattam magamat.

12. Szerda. Érkeztek L-Fejérvárról informatióim tegnap oda érkezett kapucsi passa hozta némely hírekről, az kik penig benne titkosabbak voltak és engemet is illethetnek, azokat a szerdár továbbra ha-

lászott, minthogy még vele jól nem is beszélhetett, s az leveleket sem olvashatta jól meg, küldötte meg ezen alkalmatossággal az Zofiában livő erdélyiek nekem szőlő leveleket is, kik között az magam szolgálai is írnak magok állapotjokról. Megérkezett Szappanos Mihály kapitányom is az Dunán túl járó katonasággal, egy ember és valamely lúbeli kárral, de nyelvnek valót is hozott egy labanczot. Ma reggel eret vágattam, hat finsányi vért bocsátattam. Ebéd után egy forrás mellé sátorokat vonatván, oda ki mulattam magamat felesigestül, kitakarodván velem felesen mindenféle rendekből, úgy felesígem kísírsire is az kurucznékből, kiknek contentatiójokért itallal, játékokkal s tánczolásal telék el ez nap, az szép időhöz kipest magamat is recreálván velek.

13. Csőtörtők. Az elmúlt éjjel hozák be Borbély Gáspár nevű gyalog hadnagyomat, Szappanos kapitánnyal oda által járván az Dunán, ott esett rajta lövís valamely gyalog labanczoktól, mely alkalmatossággal is mind ő, s mind más Serdült István nevű lovas hadnagyom hitre beszílvín némely jeni palánkí kuruczokból álló labanczokkal, ízentenek általok Cserépi János, Berzetei Dániel, és Nagy István felül, hogy az elmúlt napokban elszökött Lovász Mihály nevű hadnagy által hitet küldtek, és gratiát kírtek egyszersmind, minthogy arra az pártra mennek, és hogy Jeszenő nevű faluba várják is őket. Ezen suspitióra azért mind a hármat megfogattam, az kéthadnagyot tömlöczbe titetvín, a kapitányt Cserépit is vasha veretvín, s az nemesim kapitánya strásája alá adván, Berzetei főhadnagyomat leginkább ilyen okon, hogy szinte tegnap hatvanad magával kéredzett portára, és ugyan Jeszenőt emlegette, hogy arra migyen, mely

is nem kevésbé neveli előttem az suspíciót, és hogy némelyek előtt estenek is némely rendeletlen szavai, nevezet szerint Szabó Gáspár főgyalog hadnagy társa előtt szólott olyat is, hogy mit biznak úgymond az én kegyelmességemhez, megpróbálták úgymond Erdélyben litémkor, akkor lehetett-e valaki úgymond, szembe velem, ha bóldogúlna is az fejedelem, nem tennék legalább nagyságos úrnak őket etc. Azért is Berzéteit szorosabb vigyázás, s rabság alá titettem. Délután megérkeztenek Jagodinára küldött lovasim, hozták levelit az ott livő szendrői Alajbéknek, és az Vrácsai Mahmut agának, ki is az Nisre szóló leveleimet embereim jelenlítésben expedialta. Estve felé lovon kimentem vala vadászni, szép tavaszi idő livin.

14. Péntek. Reggel feleségemmel együtt kimentem vala vadászni, sok bús gondolkodásim között magamat mulatni, és az időt is tölteni kívánván, ebédet az osztrovai révnél sátor alatt Duna parton evén, csak estvére jöttem be, egynéhány fáczánt, s nyulakat is vertek el embereim, de az nagy szél miatt a vadászatra alkalmas idő nem volt. Az lábomról az tüzeesség teljességgel elmúlt.

15. Szombat. Érkezik egy rabságból szabadült Borbély Tamás nevű lovas vice hadnagyom, kiért is az labanczoknak vele végzett kötise szerint két közösleges labanczot bocsátattam el. Érkezett hírem valamely éléses hajóknak és sajkáknak Rámhoz való érkezisekrül, kiknek revisiójára Sándor Gáspár uramot küldöttem ki az Dunához, elküldvín vele az élésmestert, és konyhamestert is, ha valamely konyhám szükségire való alkalmatosságokat tanálnának pinzen a hajókon. Volt audientíája az Péter-Varadin-

búl postaságra jött kurucz rabnak is, ki is az ottan raboskodó kuruczoktól levelet hozván, és Petróczi urammal szabadulások módja iránt választ titetvín vissza küldöttem. Azomba katona zászlóim alatt felesen lú nélkül maradván, hogy a míg lovasodhatnak, azoknak szolgálatjokba is lehessen valamely rendtartás, külön seregben vévén őket, magok közül praeficiáltattam tisztet is közikben, ide be az sánczba egy bástyácskát is rendelvín nekik, kinek is strását tartani mint más hajdúság tartozzanak. Csendes be borúlt idő volt.

16. Vasárnap. Az 1-fejérvári szerdárnak levele érkezvín, arra választ titettem, itt az városhoz közel Prugován tartván salagvárdát. Hír mondó jött be, hogy hatvanig való pandúr az faluba hajnalban reá ütvin, a salagvárdámat elvittik, úgy a törökök ríszírül való személyekben is hármat, és az falusi emberekben is egynihányat, kire nízve Kassai István gyalog kapitányomat bizonyos számú vitézekkel, s veleegyütt az itt való személyeket is agájokkal együtt persequálásokra expediáltam. Sándor uram is megtere az Dunátul, dispositióim szerint az szerdár bujaltija mellett az én szükségemre rendelt élést felmértvin az hajókrul, és ide be hozatván; Huttini Sándor nevű szolgám is megérkezvín Bukarestrul, az havasalföldi vajda, és az cserneczi kapitány leveleivel, és az oda látott s hallott dolgoknak relatióival. Vacsora után érkezék meg Munkácsi János nevű bejáróm is Erdélybül, ma hatod napja indult Szebenbül, hozta nekem, s feleségemnek szóló levelit Veterani-nak, úgy Nemessányi uram, és Ugróczi László tudósításit is, hozott sok féle dolgokrul való informati-ót is Nemessányi uram keziben adott czédulája mel-

lett, és egyszersmind okait, miért kellett valamely napokkal tovább késniek Nemessányinak, és Ugróczinak. Paroláját hozván egyszersmind Veteráninak, hogy mind az kettőt vissza küldi. Jöttek L.-Fejérvárról is információim az oda érkezett vezír agája hozta hírekről, és az mostan jött harmad fél ezer emberből álló boszniai hadak érkezéséről is. Szép idő volt. Péter deák levelét is hozták, kit Kos Mihályval bocsátottam vala, ki mellett írja Nemessányi uram is, hogy megakarja tartani paroláját, és a reá vetett portékának nagyobb riszt már Szebenbe is hozta, írja azt is, hogy Galga szultánnak a mily derék tiszt rabja van fogva Váradon, arra vetették mind Péter deákot, s mind azon kívül öt keresztyén rabot.

17. Hétfő. Az tegnap érkezett levelekben lévő hírekhez s dolgokhoz képest, idején reggel fogván hozzá az conferentiához, délig tartott, azután fogattam az levelek íratásához, az l.-fejérvári szerdárnak levelet íratván, azon levéllel, és bizonyos punctumokból álló instructióval küldöttem L.-Fejérvárra Sándor Gáspár uramot. Küldöttem Szalontai István uramot is Jeni-Palánkra, keziben adván az magam, és felesígem neve alatt írott, Veteráninak szóló leveleimet, íratván Nemessányi uramnak, és Ugróczinak is újabb ordinantiát, hogy ottan dolgokat végezván, siessenek udvaromhoz júni, emlékeztetvén Veteránit is ezen dolog felől parolájára. Írattam Sándor urammal választ Péter deáknak is, úgy az Veteráni auditorának is, minthogy az küldte meg ide is levelét, úgy az váradi commendánsnak is megíratván, hogy csak az Váradon lévő tatár rabot Péter deák, és az reá vetett partékát hozza meg, újabban vissza szaba-

don bocsátom az tatár tisztre vetett öt keresztyén rabokkal együtt, dolgaimon által esvín, estvefelé lovon kimentem sétálni. Szép idő volt.

18. Kedd. Egy kis harmat forma esső esvén napestig, mind híves idő volt. Az külső falubeli lakosokkal volt ma dolgom, s igazításom, hogy a pandúrságnak a kenyerezésre ne legyen alkalmatosága, a mint e napokban is történt, az városra parancsolván az külső szegínységnek szállani. Érkeztek Zofiában livő híveim s szolgálaim levelei is, kiket L-Fejérvárrúl hoztak.

19. Szerda. Jó reggel ki mentem nyulászni, oda ki töltvín az időt ebéd idő tájig. Délután beérkezék Kassai István gyalog kapitányom a kiküldött gyalogsággal. Ressován túl be érvín azokat az pandúrokat, kik után küldöttem vala, felvervín őket, vissza nyertik az rabokat is, és le is vagdaltak benne. Érkezék galambvári bék levele is oda érkezett valamely hajókrúl és hirekrúl is. Küldöttem postámat L-Fejérvárra ezen hírek, és egyébbb intervenientiák végett, írván Sándor Gáspár uramnak is. Szép esső esett két ízben is.

20. Csőtörtök. Az mai áldott innepnapra nízve helyben continuáltam magamat, valamely dolgok jüvín elmímre, Sándor Gáspár uram után levelemmel újabb postámat expediáltam. Az földnípínek lakosíval volt valamely igazításom, az pandú roktúl nyert fegyvereket pínzemen megvétetvín, osztattam azoknak vitézeim közül, az kik fegyverteleneknek tanáltattak, fegyveresíteni kívánván hadaimat. Szép idő volt

21. Péntek. Reggel kimentem vadászni, az mezőben érkeztenek Sándor uram informatiói a L-Fejérvárott folytatott dolgokrúl, és ottan experiált hírekrúl,

azután bejűvín, a külső kertemben öttem ebidet, és estig oda mulattam magamat, tiszteimmal és a fő rendekkel conferentiát tartván nímely előttem livő szükséges dolgokrúl. Szép idő volt, egy kevés esső is esett.

22. Szombat. Újabban érkezett postája Sándor uramnak Fejérvárrúl, a fővezér ottan livő agájával interveniált discursusirúl, és a Tisza Duna közin Tételen felül elkövetett próbárúl, kit a Fejérvárrúl expediált törökök vittek véghez, az hol is Tételen felül egy Moszolia nevű palánkot felvervín, a benne livő népet kit levágtak, kit elevenen hoztak el. Érkeztenek az osztrovai révhez feles éléses hajói az császárnak, azokkal együtt kereskedő hajók is, kikkel érkezett Madács uram felesége is. Ma Ilona napja livín, a felesigem is azon a néven livín, mulattam híveimmal egynihány óráig, tánczolásal concludálván az vendégsíget. Szép idő volt, egy kevés esső is esett.

23. Vasárnap. Érkeztek leveleim s tudósításim Vidinbül és Horvát Ferencznek is Vidinbül 5. praesent. Drinápoly felé való indulásárúl. Érkezett Sándor uram levele Fejérvárrúl, és azzal együtt Drinápolyban livő kapithiháim tudósítása is sub dato 10. et 12. praesent., kibbül kitetszik, hogy már 11. praesent. Drinápolyba volt Horvát Ferencz uram. Sokféle híreim jöttek mind a portai, mind a francziai hadi dispositiókrúl, és feles ezerekbül álló hadaknak már útba való litelekrúl, a vezér boncsokjának 26. april. való kitételirúl, és a vezér indulásának is terminusárúl, ezen hírekhez kipest estve kisön Sándor uram után postámat expediáltam. Szép idő volt.

24. Hétfő. Szép idő livín, kimentem magam mulatni vadászni, kivívín magammal az elsőbb rendeket is, és közölvín velek az tegnap jött levelekben letött

dolgokat, ebídre bejöttem, délután expediáltam a postamesteremet Pápai Gáspárt az szerdárnak és Sándor Gáspár uramnak szálló levelekkel, és a törökök holnapi innepihez kipest valamely kedveskedésekkel. Valamely Nagy István nevű lovas hadnagyom és fia György nevű gyalog főhadnagyom, más egy zászló-tartóval és egy két közönséges szemílyel e napokban valamely kereskedő ráczokat levagdaldván, és vétkeket esmervén, levelessé estek, kiket noha eléggé persequáltattam, de semmiképen kézre nem keríthettem, hanem Petróczi István uram, és más becsületes főrendek instantiájára gratiat adtam nekik oly formában, hogy magokról reversalist adtak, hogy ha ez után olyas dologban tanáltatnak, azon büntetés legyen fejeken, az kit most érdemlettenek volna, azomba hogy a mely pínzt az megöletettektől elszedtek, azokat is magok között kikeressék, és ha jövendőben is azon megöletett embereknek attyokfiaitól busítatnám, azokat is contentálják.

25. Kedd. Érkezek Erdélyi János szolgám Fejérvárról, ki is egynihány hordó szerémi jó bort hozott szükségemre. Érkeztek azomba Becsérül és Kalocsáról szabadult kurucz rabok, kikért is itten annyi labancz rabot ígértem bocsátani, töttek relatiót az oda látott s hallott dolgok iránt. Vettem Sándor Gáspár uram újabb informatióit is Fejérvárról. Az jobb lábom még is sebes, sok materiát szí ki belőle a flastrom. Vacsorát becsületes híveimmel a külső kertembe lívő leveles színbe öttem. Az törökök kedviért, bajramok kezdödvín, a taraczkokból lövéseket tétettem. Rekkenő idő volt.

26. Szerda. Egy katonámat egy itt való jancsár meglövin s a miatt meg is halván, némely katonáimra

penig a paraszt emberek panaszt tívín, hogy kin fosztogatják, ezen dolgok végett voltak igazításim velek. Audientiájok livín azért előttem a külső kertemben az itt livő elsőbör törököknek, kiket az ő módjok szerint a szokott ceremoniájokkal megtisztelvén, sokat beszélgettem velek, azomba szinte a beszélgetis közben, rendkívül való szélvész és nagy jég esső támada, ki nek némelyike 25, 30 és 35 drámot is nyomott, és mind a kerti veteményekbe, szőlőhegyekbe és gyümölcs fákba igen nagy kárt tett. Ezen jég essőt estve követte szép esső, mely is sokáig tartott.

27. Csőtörtök. Érkezek meg Andrási Zachariás bejáróm Fejérvárról holmi posztóbeli vásárlásokkal, azután hamar a postamester Pápai Gáspár is, és Sándor Gáspár uram is, relatiót tévén a Fejérvárott folytatott dolgokról, és ahoz kipest becsülletes híveimmel conferentiát is tartván. Volt audientiája a szerdár itten resideáló agájának, ki az harács szedisire lakott itten egynihány holnaptól fogva. Délután irattam az portán lakó Reiz-Effendinek, tatár Chámnak, a magam kapitliháimnak és de Lora urannak. Irattam választ a l.-fejérvári szerdárnak is. Vadász embereim is vad-disznót, szarvast és szarvasborjút vertek el. Az ellenség végházaiból jött kurucz rabokért másokat bocsátani, és az hozta leveleket Sándor urannak választ tenni parancsoltam. Szép idő volt.

28. Péntek. Az szerdárnak szőlő leveletem az asztalnokom Palaticz István által küldtem fel. Veterani leveleire való válaszokkal is az jeszenei posta expediáltatott, az osztrovai szigetnél tétetvín által a Dunán az pusztára. Az Drinápolyba szőlő leveleimmel bizonyos emberemet küldöttem Kulicsra, hogy ottan vigyázzon a Fejérvárról lejövő vezér agájára,

és ottan hozzája menvín, recommendálja neki az leveleknek elvitelit, minthogy a levelek is egy copertába lívín, az Reiz-Effendinek intituláltatott. Érkeztek Madács uram levelei a Vaskaputúl, ki is a Vidínbe telelt hajóimmal addig penetrált. Irja a havasalföldiben telelt marháim mellé is bizonyos embereimet rendelvín, az szilisztriai passával együtt erre megindította, a minthogy előálomkor érkezett az marhák mellé rendelt emberem Inczédi István levele, hogy ma Szendrőhöz kellett érkezni a marhakkal, insinuálván, tegyek dispositiót az Morován való általköltözisirül, és a hajdúknak kenyerezisirül, minthogy elfogyott a kenyerek, újabb kísézőket is kívánván, minthogy eddig is elig kár érte a marhákban, kikről is mindjárt dispositiót töttem. Az lábamon való seb miatt, minthogy vad hús is nőtt benne, nagyobb kint szenvedtem, mindazáltal magam mulatságáért kimentem vadászni. Szép idő volt.

29. Szombat. Madács uram levelire választ títettem. Ali passa Duna kapitányának levelet irattam, Pogány Zsigmond palotásim kapitányát rendelvín 54 fegyveres emberekkel és 32 paraszt szalahorokkal, Jeni Sámuel nevű szolgámat is velek együtt rendelvín, és ezen alkalmatossággal Havasalföldiben is expedálván bizonyos instructióval. Irattam az havasalföldi és moldovai vajdáknak is ezen alkalmatossággal, Sándor urammal penig irattam Szpatár Mihálnak és Constantinus Sztollniknak havasalföldi fő bojéroknak. Érkezék a szilisztriai passa levele is Inczédi István hívem által, ki is bizonyos számú embereimmel Vidintől fogva együtt járt vele, egynéhány száz marhákat is hajtván ezen alkalmatossággal szükségemre, kiket Havasalföldinek még ez elmúlt ősszel kellett volna

administrálni a vezér fermányára, de az kemény tél, és azután egyéb interveniált akadályok miatt előbb kezemhez nem vehettem, hátra livin még az Moldovából rendelt 500 ökrök is. Szép idő volt.

30. Vasárnap. Pünkösöd 1. napja. Istennek neve legyen áldott érette, ki ez bujdosásomnak földiben is ennyire való egítségben és szenvedhető állapotban engedte meg érnem ez jeles innepnapot. Volt audientiája Inczédi István hívemnek, kit is más egy hadnagyommal s bizonyos számú hajdúkkal s béresekkal rendelt Madács Péter uram császár fermánya mellett Havasalföldiből rendelt marháknak ide kisírisire, ki is relatiót tett útjárul, és az oda experiált dolgokrul, minthogy Madács urammal Vidinbe telelt. Pogány Zsigmondot a vele rendeltettekkel expediáltam. Küldöttem egy bizonyos emberemet Jeni-Palánkra, hogy az Palánk körül livő falukon pinzemen élést, kukoriczát vegyen. Az lábomon való seb rútabbúl volt ma, mintsem tegnap volt. Szép idő volt.

31. Hétfő. Pünkösöd 2. napja. Irtam választ az szilisztriai passának, hírem jüvin tegnapi napon Fejérvárhoz való érkezísírül. Az hadaknak és minden egyéb rendeknek hűsbeli praevendája s accomodatiója felöl is rendelíst tettem, minthogy eddig az ősztül fogva az zászlós hadak a nélkül voltak, és az udvari rendek is hűsért praevenda pinzzel contentáltattak. Magam is revideáltam az Havasalföldiből hajtott marhákat, 350 számban tanáltattak, kik közül is az ökröket s fejös teheneket külön szakaszokba segregáltattam. Szép idő volt.

JUNIUS.

1. Kedd. Pünkösöd 3. napja. Az hármás ünnepet kettős praedikációk hallgatásával megülvén, estve felé kimentem vala lovon sétálni. Valamely császár élées hajóinak és kereskedő hajóknak híre jöven, Sándor Gáspár uramat egyik élés mesteremmel azoknak revisiójokra kiküldöttem a Dunához, azután voltak tiszteim között holmi belső igazgatásim, úgy hadaim s udvarom nipe között újabb rendelist töttem. Az lábom sebe is már fordúlni kezdett. Igen rekkenő idő volt.

2. Szereda. Érkezinék leveleim Fejérvárrúl az oda való occurrentiákrúl, kik között insinuáltatik Tömösvárrúl egy Pályi Ogli nevű töröknek oda érkezise, a szilisztriai passának hadaival együtt való megmustrálása az szerdár előtt, az vezér oda jött agájának Dunán való leindulása, kire nízve újabb dispositiót töttem, hogy a vezér agájának a Dunán való jövetelire vigyázzanak. Két rác posta rabom is érkezék a Duna melléki ellenség végházaibúl, magok és több itt livő labancz rabok szabadulások végett, kiknek is egyike dispositus emberem lívín, beszil nimely híreket a nímét ármádának a Dunán és Tiszán lévő hidjárúl. Rekkenő idő volt.

3. Csötörtök. Noha az nyakamba s kivált az nyakam csigája s fültő felé való erekken az fekvés, vagy fluxus miatt alteratiót érzettem tegnap is, de ma nagyobb mértékben, úgy hogy az nyakamat is nehezen fordíthatom, noha az estve is mondola olajjal kenettem, de máskint is alteratus voltam, mindazáltal erővel vöttem magamat, és ebídet s vacsorát is híveim-

mel öttem, sétálni is hintón az külső kertembe kimentem. Estve felé jó esső esett és sokáig tartott.

4. Péntek. Istennek legyen hála az mely alteratió volt rajtam, attúl megszabadultam, az nyakamnak is már nem igen érzem nehézsigit. Sándor Gáspár uram is megjöve Kulicsról, elűnván várni a vezér agáját, hagyta ottan Halil aga nevű tolmácsomat valamely neki rendelt gazdálkodással, azomba Halil aga is megérkezék estve felé, arra jűvín délután a vezér agája sajkán L.-Fejérvárrúl s vele szembe volt. Érkezik nekem és feleségemnek szőlő Veterani levelei, kiket az jeni-palánki passa küldött kezemhez. Ma is szép esső esett.

5. Szombat. Jó reggel kimentem vadászni az Mláva víz mellé, őzet, vad-disznót, nyulakat veretvín el. Magam felszándékozván menni egyik nap Fejérvárra, az itt való udvari birámat Erdélyit küldtem fel valamely költsiggel, és épületre való fákkal, hogy ottan lívő házamnál konyhát építesse, és egyéb reparatiókat is tétessen oda való menetelemig. Istennek hála, én is jobban kezdtem lenni, tegnap vacsorát nem evin és ma is ebédet vacsorával együtt, úgy tetszik a koplálás használt. Híves s estve felé penig szeles idő volt.

6. Vasárnap. Érkezik Pogány Zsigmond tudósítása Madács urammal és vele lívő hajóimmal, s embereimmel való megegyezésiről, és Ali passa Duna kapitánya hozzájuk való maga alkalmaztatásáról. Ezen alkalmatossággal vettem Madács uram levelit is az köszvényben való nyomorúlt állapotjáról, és az hajókkal az tachalia veszedelmes útján már szerencsésen való által jöveteliről, és hogy holnap az Mláva torkához igyekszik szállani, kire jűzve küldöttem egy sereg lovast ő kegyelme eleiben az vigyázás

kedviért, sietetvén jöveteleket az hajókon livő élésemre, boraimra, és vásárlásimra nézve. Szép idő volt.

7. Hétfő. Beérkezék Madács Péter uram ma estve felé, az hajók is közelgetvén, lovas és ökrös szekereimet a Dunához kimenni parancsoltam, az hajókon felhozott egyet másoknak behozására. Hozta Madács uram Ali passa Duna kapitánya levelit is. Délig szép idő volt, azután sok rendben esett az esső.

8. Kedd. Az osztrovai révhez érkezvén az Vidinből jött hajóim, azokat evacuálták, és az hozott alkalmatosságokat beszállították. Érkezett szolgám Jeni-Palánkrúl az ott való passa levelivel, s valamely hírekrúl való tudósításával, és minthogy az Erdélyben küldött komornyikom felől is írt, én is újabb embe-remet levelemmel küldöttem hozzája az híreknek jobban való megvizsgálása kedviért. Érkezék estve felé az jagodinai passa levele egy csomó magyar levelekkel, kiknek nimely risze az Zofiában livő erdélyiek levelei, nimely risze penig Drinápolyban livő residensim, és Horvát Ferencz uram levelei sub dato 24. mai, kikben eleget írnak az vezérnek nagy kiséületíról, ajánlásírúl, és nimely dolgokban már meg is mutatott jó akaratjárúl. Rekkenő idő, és egy kis esső is volt.

9. Szereda. Megúnván az ben való heveríst, reggel kiindúltam Poserolczárúl, lovas gyalog seregekkel, magam kornétájával, az hajtókat és puskásokat kiküldvén előre az kopókkal, vadászattal töltvén az mai napot, Poserolczátúl egy mértföldnyire Kurjács nevű pusztá falunál egy forrásnál hálván, szarvast, özet, vaddisznót és nyulakat veretvén el. Sándor Gáspár uramot L-Fejérvárra küldöttem bizonyos instructióval, és az szerdárnak szóló levéllel, Szalon-

taít pedig Jeni-Palánkra az ott való passá hoz bizonyos dolgok végett expediáltam. Déltájban nagy zápor esső volt, délután pedig szép idő volt.

10. Csőtörtők. Mihént megvirradott, az vadászat-hoz hozzá fogattam, az míg az idő felmelegedett, vadásztattam, az galambvári útban kiszelovai sziget-hez nem messze egy forráshoz szállván, sátorok alatt ezen napot egészen ott töltöttem, s ott is háltam sok vaddisznókat és szarvast, szarvast borjút verettem. Valamely élékes hajói is érkezvín a császárnak a Dunán, minthogy közel volt hozájok háló-helyem, valamely pandüroknak hírihez kipest azok is közel szállottak hozzám. Galambvári békhez is küldöttem látogató leveletem, és az híreknek tudakozásáért is. Rendkívül való hideg, és merő jeges víz livín ezen forrás vízben, igen alkalmas háló helyünk volt. Estve felé az idő hívesedvín, újabban vadásztattam, és mind estveli, reggeli órákon igen szép multságom volt az vadakkal, 5 öreg vaddisznót, 1 özet, 1 sutát, s egy szarvas borjút, egynihány vad malaczot veretvín el ez mai napon, eleven rókácskát, s özeckét, is fogtak el az puskások. Érkeztek L.-Fejérvárrúl, s Zofiábúl is ma leveleim az ottvaló szolgálaimtúl. Csont Péter nevű híres katona kurucz rab is érkezék meg Péter-Varadinon felől való labancz végházból, maga, és más kurucz rabok szabadulásában, kiért is hogy más rabot adjanak Poserolezárúl, megparancsoltam. Rekkenő idő volt ma napestig.

11. Péntek. Ujabbán reggel vadászni mentem valamely árkokra, szép multságom volt az medvékkel, egy öreg medvét három fiával veretvín el, egyiket agarak fogván el, elevenen megmaradott. Ebídre újabban az hol háltam, vissza jöttem, ottan ebídet

evén, déleesti három órakor onnan is megindulván, estveli hét óra után érkeztem Poserolczára. Szalontait az palánki passa levelivel, és választételivel itt tanáltam, ki is igen jól alkalmaztatja magát minden requisitióimban. Noha egy kiseded esső esett, de máskínt napestig rekkenő idő volt.

12. Szombat. Érkezek meg ebéd előtt nagy idővel Sándor uram Landor-Fejérvárrúl, a mely dolgok végett járt, azokban cum contento resolválta magát az szerdár, tött azomba relatiót az mostan oda érkezett négy ezer arnolt gyalognak dolgárúl is, hozott egy csomó levelet is, Gyulán lakó bejáróm Váradi István leveleit, s tudósításit az oda való állapotokrúl, mely leveleket hozott egy gyulai aga oda. Irt az többi között Váradi az palánki kapitányomnak Daróczi Andrásnak Gyula alá való menetelit valamely lovassokkal, s gyalog seregekkel, kírvin az várat az római császár számára. Irt az ott való nagy éhséget, hogy az törököknek szegényebb rendei sokan arra jutottak már, hogy macskával, s kutya hússal élnek. Rekkenő idő volt.

13. Vasárnap. Az katonaságnak volt lármája valamely az ménesbül elvitt 28 lovak miatt, által jüvin a Dunán valamely gyalog labancz katonák, és az Mudovai révben gyalogokat, s csolnakokat hagyván, ma délután ott vitték által, kiknek én is feles lovast küldöttem utánok, de kisőn volt, mert már által vittik volt. Az Erdélyben, és Magyarországba szóló levelekben, és szolgálím expeditiójához tartozó instructióban véget érvín, adtam az expeditiót Bai András bejáróm és Kis Péter csuhadárom kezekben oly dispositióval, hogy ha Nemessányi uramot és a komornyíkot Ugróczit elő tanálják, térjenek vissza,

megküldvén az Erdélybe szóló leveleket Bokcsárul, vagy Karansebesbül, ha penig Veteráninál sem tanálják, és még sem tértek volna vissza Magyarországból s Bécsbül, in tali casu Bai András maradjon Veteráni mellett, s várakozzék utánok egynéhány napokig, Kis Péter penig jőjjön postán vissza az hírrel; biztam reájok valamely vásárlásokat is, és valamely doctornak Erdélybül való kihozását, kirül parolát küldtem a generálisnak, meghagytam azomban Sándor uramnak, hogy ezen említett szolgálmat ez éczaka magával Palánkig elvigye, és onnan jó securitással expediálja. Az jobb lábomon való seb csak szinte ma gyógyúlhatta be, ki is egy kis vakarásból esett volt. Rekkenő idő volt.

14. Hétfő. Palánkrul megérkezék Sándor Gásuram, ott hagyván Bai Andrásékat, mert a közelébb való falukrul a labancz salagvardák bejűnek, azoknak adván kezekben az passa, e végre hagyván ottan Szalontait is, hogy elmeneteleknek hírit meghozza, Fejérvárrul is érkezett egy csomó levelem kezemhez, melyben a Drinápolyban lívő kapitiháim, Horvát Ferencz uram, kit a portára küldöttem, Moldovában lívő residensem Székely Zsigmond, és a moldovai vajda levelei voltanak, kiket a vezér egy oda jött agája hozott. Ma is rekkenő idő volt, egy kis ragya forma esső is esett.

15. Kedd. Ma minden böcsössebb, s alá való sátoraimat kivonatván, magam is revisiójokra kifordúltam, dispositiót tivín, micsoda sátorokat készítsenek ez idei tábori szükségemre, és kiknek oszszanak ki benne. Azután a portárul jött levelekben lívő dolgokhoz, s hírekhez képest conferentiát tartottam, újabbán Fejérvárra itt való gondviselőmet expediáltam valamely

filegoriának, és hambárnak való fákkal, és egyéb épületre szükséges requisitumokkal. Valamely élékes hajóknak híre jüvín, azoknak eleiben Sándor Gáspár uramot az élésmesterrel expediáltam, hogy az nálam livő fermányhoz kípest valamely élést vegyenek ki a hajókbúl. Rekkenő idő volt.

16. Szerda. Idejín reggel a hívesen lovon kimentem sétálni, mely lovaglásomon való erőltetis alteratiót causált, mert a bal lábomnak az térdiben érzettem alteratiót. Érkezik a bokcsai kapitány levele Sándor uramnak szóló, kiben insinuálja Ugróczi László komornyíkomat, hogy Szebenbe érkezett, Bécsbül vissza jüvín. Voltak külömb-külobbféle dolgokrúl conferentiám, s dispositióim némely meghittebb híveimmal, kivált a Drinápolybúl jött levelekben livő némely informátiókhoz kípest. Sándor uram is megtért az hajókrúl, de nem érhetett véget az hajósokkal, kire nízve újabb fermanért embereimet postán expediáltam Fejérvárra. Két felől is hozván pandúr hírt, azon hírhez kípest hajdúkat küldtem ki az itt való pandúr agával együtt. Híves szeles idő volt.

17. Csütörtök. Ma napestig a Portára való expeditiókat irattam, ugyan az magam kapithiháinak, vezér tihájának, Reiz-effendinek, és tefftedárnak. Irattam Mahmut bék Oglinak, is mivel az urméli, és arnolt hadakal Nishez való érkézisít értettem. Ezekben végetérvén, hivattam előmbe Hadnagy Márton nevű szolgálmat, és Pápai Gáspárt az postamestert, kezekbe adván az említett leveleket, és instructiót adván mind írásban, mind szóval, minthogy Eszki Zagarárúl a vezér posztóra 2000 tallért, 5000 tallért költségre, 500 vég abát, és 300 kila riskását,

Philippiből 500 kalpagot, 200 vég muszult, és 100 hosszú puskát rendelt, és ezekről való fermánt kapithihám kezibe is adatta a vezér, mind ezen alkalmatosságoknak kézhez vételiért, és egyéb dolgoknak is expedálásáért, úgy a francziáktól várt pensiom leválásáért, azért expedáltattak feljebb említett szolgálaim. Szép híves idő volt.

18. Péntek. Idején reggel megindulának Hadnagy Márton, és Pápai Gáspárék. Megérkezének Szalontai István, és Halil aga szolgálaim is Fejérvárról hozván olyan választ, hogy az élest Fejérvárról adatja ki, csak küldjek érette, haít is adat alája. Hozta hírit az osztrovai salag ~~am~~, hogy 9 hajóval 500 arnolt ment le azon Jeni-Palánkra az ott való praesidium auctiójára. Fejérvárra való menetelem szándékához kipest küldöttem fel Bohus Márton fő élésmesteremet egy öreg hajóval, holmi hordós borokkal, és konyhám szükségire való aprólikokkal, s egyéb impedimentumokkal, az kik oda való menetelemre szükségesek. Rekkenő idő volt.

19. Szombat. Az bal lábom bokája körül dagadás livín, és mintegy öreg kelis forma állapot mutatódván rajta, érlelővel értette a borbíly ez napokban, s meglágyulván, lanczétácskával ma lyukat nyitott rajta, rendkívül való fájdalommal sűrű vér és mész forma állapot jüvín rajta, de az sűrőség miatt jól nem jühetvín, az után kérőt dugott bele, kit estve felé kivívín, tiszta fehér mész forma lágy genetség forma matéria jött belőlle. Estve felé érkezék Brassai János nevű postám Drinápolyból, nagy pachetákból álló portai, francziai, magam kapithihái, és Zofiában lívő híveim leveleivel. Egy kis eső kezdett esni.

20. Vasárnap. Az éjjel éjfélíg, és ma is ebédig

az levelek olvasásában foglalatoskodtam, clavisos levelek is lívín köztök, azoknak megfordításokban is idő tölt. Érkezhén ezen alkalmatossággal az új fővezérnek, thihájának és Reiz-effendinek is levelei, kik is igen szép ajánló levelek, insinuálván az vezér maga leveliben, hogy velem szembe lisen, dolgaimba bele tekint és hogy magam szükségére tíz ersziny pínzt, hadaimnak penig abát, fegyvert, posztót, muszult, kalpagot rendelt, és errül való fermanját Drinápolyban lívőembereimnek már kezekben is adta. Jött Horvát Ferencz diariumja is azolta való negotiatiójirúl, miolta innen expediáltatott, úgy az kapitihák diariumja is az portán folytatott dolgokrúl, az ott lívő francziai urak leveleivel, az hírekrül való tudósításokkal együtt, jött Skerlet uram az portai universalis tolmács levele is, úgy Janáki uram az havas alföldi vajda residence levele is. Ezen leveleknek revolválása után volt conferentiám az dolgokrúl némely híveimmel. Estve felé küldöttem Fileki Mátyás bejárómat az jeni-palánki passához, tudósítván az mostan érkezett némely hírekrül. Az lábom egy formában van, megyen a rútság belőle, kérőt tartván benne az borbily. Szép idő volt.

21. Hefő. Az szerdárnak hosszas levelet irattam törökrül, annál többet Fejérvárott lívő residensemnek és élésmesteremnek. Az főrendeket, és kapitányi rendeket magam eliben hivatván, közölvín velek Fejérvárra való menetelemnek okát, és a Horvát Ferencz ríszirül érkezett némely leveleknek értelmét, amenyiben ír, hogy a panaszokat a törökök és az szegénység ríszirül praecaveáljam az új vezér előtt, melyre is adott okot az galambvári béknek hozzám érkezett levelei és panaszai az mezei katonák ellen, intvín és

meg is fenyegetvín tiszteimet, hogy ezután az ilyenre vigyázások legyen, hittel tevén arrúl is declaratiót, hogy úgy kívánom ebben az esztendőben dolgaimat folytatni, hogy többé ilyen formába való tartással senkit tartani, annál is inkább kedvetlenül szolgáltatni nem kívánok, ha bujdosnom kell tovább is, mellettem maradóknak nagyobb contentumával kívánok bujdosni, és az kik velem való bujdosásokat ultro, és magok jó szántábúl s jó kedvvel kívánják elkövetni, azoknak contentumával, declaráltam azt is, hogy mennyi sok szó vagyon minden rend között, az kikkel teli vadnak füleim, de publikálják az alább való értetlenebb rend között is, hogy az új vezér előtt is minden dolgaink jó rendbe vétetődtek, és a minapi galambvári s palánki casusért, és Horvát Ferencz mellől elmaradott hadak dolgáért is senkit az fővezér nem okoz, hanem magát az török nemzetet, és mennyiben igéri mostani leveleiben is az porta kegyelmességét, azt is világosítottam nekik. Érkezik egy rab hadnagyom Güti István, ki is Péterváradján felül Terovicz nevű rácz véghelyben volt fogva, kinek is volt examenje az oda experiált dolgokrúl. Délután alteratiót és mintegy hideglelésnek előjáróját és főfájást érzettem, és a sebes lábomnak is nagyubb mértékben való fájdalmát, ki miatt mind heverissel töltöttem az napot, és vacsorát sem öttem. Estve felé nagy szél indulván, zápor esső esett.

22. Kedd. Az magam lakó háza mellett való kerteskében leveles szént csináltatván, és az magam audientiás házat is, hogy az kertre ajtaja legyen, egyébiránt is reparáltatván, híveim contentumáért s magam mulatságáért az elsőbb rendekben s tisztekben húszig valót asztalomhoz ültetvín, és egy régi

meghitt palotásomnak és felesigem egy szolgálójának lakodalmát szolgáltattam, egész estig velek való conversatióval töltöttem az időt. L.-Fejérvárrúl érkezett levelem, hogy az arnolt passa Mahmút Bék Ogli az vele livő táborával oda érkezett. Essős és szeles idő volt.

23. Szerda. Udvarom nípe, tiszteim és hadaim között voltak valamely igazításim, suplikánsoknak való resolutióim. Megérkezett azomba válaszm Fejérvárrúl is, minden dolgaimban kívánságom szerint adott választ az szerdár. Érkezik egy vacans hadnagyom Rácz György Vidinbül levelekkel Madács uramtól ottan hagyatott szolgám levelivel. Az lábomra nízve egy formába vagyok az materia folyására nízve, de meg is dagadt. Szeles idő volt.

24. Csötörtök. Az elmúlt éjjel a jobb kezem karjában, fejiben és könyökiben szállott be valamely fluxus gyenge fájdalommal, az lábomra még is egy formába vagyok. Valamely éléses hajóknak híre érkezvin hozzám, kikhez nekem is vagyon közöm, vigyázásokra és az élés percipiálására embereimet expediáltam a Duna mellé. Szeles idő volt.

25. Péntek. Érkezik postám l.-fejérvári levelekkel, azután csak hamar az fő élésmesterem Bohus Márton is, az mely sajkan lejöttek, azon sajkanak a kapitánya is bejött hozzám, kinek audientiát adván, praesentálta a szerdár levelit, insinuálván szóval is, hogy a szerdár én érettem küldötte, kivel is egy darabig beszilgetvin és alteratiómat előtte megbeszilvin, végre a lábom kötisit is kibontatván, megmutattam neki a lábomon való sebet is, mely rútúl van és lehetetlenség most magamnak Fejérvárra mennem, noha az oda való menetelt magam is kívánnám, megmondhatja a szerdárnak maga is, mint látott, és azt

is, hogy Sándor Gáspár uramat nimely hadaimmal elküldöm, hogy a több császár hadaival azok is egy szolgálatban tanáltassanak, maga azomban vissza mehet az sajkájához, az szerdának való választ is még ma oda küldöm nekie azon levelire, a kit nekem hozott. Ezen törököt magamtúl elbocsájtván, gyűjtöttem be magamhoz hiveimet conferentiára, töttem rendelist, Sándor uram kikkel, mint és mi formában kiszüljön. Töttem rendelist nimely expeditiókrul is, minthogy holnap meg akarom őket indítani. Az én lábombul azomba estve felé nagyubb mértékben ment a matéria az harmadik kötiskor, a jobb kezembe is, kivált a fejibe nagyubb tűzessíget s fájdalmat érzetem. Érkezinék meg három kurucz rabok is az ellenség végházaibul szabadulván, kikért is innen kérnek labancz rabokat, azokkal együtt jött két labancz posta is, kinek egyikedispositus kímem livín, az ellenségfelől s dispositiójirul alkalmas informatiót hozott, az kurucz rabok penig az Szeremségrul Csereviczrul és a Tisza mellől Becsébül szabadultak. Szeles idő volt.

26. Szombat. Reggel volt audientiájok a Sándor urammal elrendelt mezei lovas hadak tiszteinek, azután volt audientiájok egyéb rendekbül álló, és ugyan ő kegyelme mellé rendelt híveimnek, eleikben adván mint függjenek Sándor Gáspár uramtul, s micsoda dispositióval s kiszülettel kívánom expediálni, kiket is Fejérvárott Sándor uram fog szükségekre kitölteni, azután magánosan livín előttem Sándor uram, adtam keziben Csaffer passának és Mahmút Bék Oglinak szólló leveleimet, úgy az tömösvári s gyulai passáknak szóllókat is. Irtam az tömösvári passa dévány effendijinek és Gyulán livő bejárómnak Váradi Istvánnak is, adtam egy öreg pecsétem alatt kelt plenipotentia-

lis leveletem is, ha kik ezen útjában Magyarországból, vagy Erdélyből hűségemre jönnek ő kegyelméhez, hogy azoknak az én kípemben gratiát adhasson, s adtam valamely négy cartabiankát is török pecsétem alatt, és valamely zálogot is, hogy vagy adós levélre, vagy zálogra Fejérvárott pinzt szerezvén, tessen a vele elmenendőknek contentumot, és magának is szakaszthasson belőle úti költségre valót, izenvin credentionalis levelem mellett valamely titkosabb dolgokról is Mahmút Bék Oglinak, és egy ezüst aranyas szép új kardot ahoz való szép pallossal küldvén neki ajándékban, minthogy ezen expeditióban lívő hadaknak a liszen fejek, az én ríszemről valóknak is az ő jóakarattjára lészen szükségek. Adtam némely magyarországi s erdélyi correspondensim clavissai pariait is Sándor uramnak, hogy ezen úttal, ha az alkalmatosság engedi, élhessen ő kegyelme az alkalmatossággal, adván instructiót a Tömösvárott s Gyulán lívő rabjaim s ottan lakó embereim dolgában is, hogy azokat is magátul el ne hagyja. Ezekben véget érvin a vele lívőkkel megindítottam oly dispositióval, hogy az Morován ma által keljenek. Az jeni-palánki passának írtam választ, valamely lovasokat kívánván maga mellé és valamely karollyal kedveskedvén, azt megköszöntem neki. Az lábomra egy formába vagyok, egyiránt foly a materia belőle, az kezemben pedig könnyebbsíget, de nagyobb daganattal s tüzeessíggel érzettem. Szép idő volt.

27. Vasárnap. Volt conferentiám praedikáció után belső híveimmal az portára expediálandó levelek dolgában, minthogy az utolszori posta alkalmatosságával mind fővezérnek, thihájának, Reiz-Effendinek szép biztató levelei jöttek, concludáltatott, hogy a válasz-

adás alkalmatosságával insinualjam, és recommendáljam egyszersmind az fővezér leveliben is az Zofiában telet, s ottan nyomorgó erdélyieknek boldogtalan állapotjokat. Ezek expeditiójához azért hozzá fogattam, estve pedig mikor már lefeküdtem, érkezínek meg Bai András és Kis Péter szolgálaim, kik is instructiójok szerint Erdélyben nem mehettek, az karansebesi commendáns tovább őket nem bocsátván, livín ordiantiája Veterani generalistúl, az mint szóval s írásban is menti magát, hogy senkit innen Karansebesnél ne bocsásson, az leveleket mindazáltal beküldvín, és őket is ottan nyolcz napig várakoztatván, az válaszókat Veteranitúl meghozatta, és azokkal együtt nyolczad nap után vissza is küldötte cum omni securitate. Ezen Veterani válasz tivő levelei között voltak inclusive Nemessányi uram és Ugróczi László levelei is, oda való járásoknak, és mulatozásoknak okárúl. Hoztak olyan hírt is, hogy Macskásiék, kik Drinápolyból szöktenek volt el, még sem mentek volna be Erdélyben. Az lábomat is még kérövel, és flastrommal élteti az borbíly, nem tapasztalom igen fordulását és noha az jobb kezem fejiben livő daganat és tüzeség csendesedett, de más felől ugyan az éczaka a sebes lábomnak az térde alatt való inaiban, és az térdem kalácsán belől livő ereken nagyobb fájdalmat tapasztaltam, mindazáltal ebidet becsületes híveimmel. Délig meleg, azután pedig esős idő volt.

28. Hétfő. Napestig csak kornyadoztam, alteratus livín, minthogy az íjjel mind az lábomnak alteratiójára, mind az érkezett leveleknek olvasására nízve éjfél után két óráig nem alhattam, mintegy bágyatabb állapottal is voltam, reggelre kelve mindazáltal az kapithihák leveleihez iratván az Karansebesből

érkezett szolgálaim rálátójához, és a levelekben letett nimely occurentiákhoz képest, irattam arról is bővebben Sándor Gáspár uramnak, és Fejérvár felé expedáltam az vezér táborára rendelt postámat oly instructióval, hogy Sándor uram az hadakkal való megindulását megvárja, és Sándor uram is az kapithihákat az maga útjárúl, s az oda való occurentiákrúl általa tudósítsa. Irtam ezen alkalmatossággal a fővezérnek, Vezér thihájának, Reiz-Effendinek, Skerletnek és az magam kapithiháinak annál is bővebben. Az balkezemre, és karomra roszul voltam. Érkeztek az császár éléses hajói az osztrovai révhez, azokbúl rendeltetvín nekem is valamely ezer kila élés. Essős idő volt.

29. Kedd. Az hajokbúl ezer kiláig való buzát, és egynehány száz kila árpát kivétetvín, azt beszálítottam. Tegnap estve kilencz óra után vévén be valamely orvosságot, operatiójátúl éjféltájban szabadulhattam meg, az sebem sem gyógyúlt még meg, de azonkivúl is azon lábomra az tomporámig, és az bal kezemre, s karomra is egíszén oly alteratióval voltam, s vagyok, hogy ha csak mozdítom is, fájdalmát érzem, appetitusom is elveszett, az gyomrom is megveszett. Az elmúlt éjjel érkezett egy bejáróm Sándor Gáspár uramtúl siető levelekkel, kiket megolvaván, újabb ordinantiámmal azon bejárómat vissza küldöttem Sándor uram és a vele livő hadak után. Ma napestig az ágyat nyomtam, egynehány órát aluván az éjjeli nyughatatlanság miatt. Rekkenő idő volt.

30. Szereda. Filvín nagyobb betegségtől, eret vágattam az jobb karomon az medianát, öt finsányi vért vettem ki véremlen, mínthogy tegnap forróság, és bágyatság volt rajtam, ebídi kicsiny ételemet is

nehezen emísztettem meg, az gyomrom megveszván, minthogy az hús és kenyír ugyan ki fordul az szájamból. Délután valami lisztből gyúrt pogácsa forma tisztát kötött felesígem az gyomromra, az tegnap előtti orvosság után sem ma, sem tegnap nem lehet székem, noha hogy megindítsam, juhtejből csinált édes sajtnak az savojából egy fincsányi italt ittam meg gyomromnak nyughatatlanságára, mindazáltal a kötis után jobban voltam, az érvágás után recreatiót keresvén, mindinkább partialisokat revideáltam, és az supplikatiókra adtam választ. Napestig hives idő volt, esső is esett egynehány ízben, de nem tartós volt.

JULIUS.

1. Csőtörtők. Ma úgy tetszik könnyebben voltam, az elmúlt éczaka eleget aluván, és hasonló kötis alatt hálván, az mineműt elsőbben tett volt felesígem az gyomromra, a ki a gyomromat melegítette. Ma ebiden ugyan asztalhoz is tétetvén magamat, de nem ehettem, az hús és kenyér is ugyan ki fordult az szájamból. Érkezik L.-Fehérvárrúl Sándor Gáspár uramtül Munkácsi János bejáróm levelekkel, kikben írja, még ma Fejérvárrúl az vele livő hadakkal vissza fog indulni, irván ratióit is, mire nízve kellett vissza fordulni. Érkezik meg Obláczki János nevű élésmesterm is, ki még e télen expediáltatván Madács urammal, azolta nimely élesek és vásárlások dolgába fá-

radozott, és hol Orosesikra, hol Nikápolyra expediáltatott Vidínbül is Madács uramtúl, most is Nikápolybül jött éléses hajókkal, az én számomra hozván valamely buzát. Ma nap estig esős idő volt.

2. Péntek. Sándor Gáspár uram a szerdár, és Mahmút Bék Ogli között eddig folytatott dolgai adván nekem is okot az gondolkozásra, némely hiveimmel conferentiát tartottam, minthogy a Drinápolyban rendelt postámot is Sándor uram visszaküldötte, innen kívánván inkább az szerdár nélkül expediálnom, ma azért az elébbi levelek mellé újabb expeditiokhoz fogattam. Oblaczki János az hajók felől hozta hírihez kipest hopmesteremet két zászlóalja gyalogsággal az Dunához expediáltam, iratván a furkátás kapitánynak levelet is, de nagy ellenkező szél s eső is livín, azon császár hajói Osztrovához nem penetrálhattanak. Volt audientiája Oblaczkinak is, két ízben járván Oros-Csikig, s Nikápolyig, az oda látott s hallott dolgokról tett relatiót. Tegnap újobban székem nem livín, és ma is hasonló constipatiótúl filvín reggel ma valamely barackvirág liktariumával éltem, ki is laxált, és a gyomromra tapasztalhatóképen érzettem könnyebbségemet, mert az étel, s ital is jobb ízűn esett, de lábaimra, s kezeimre való erőtlenségem még is megvagyon.

3. Szombat. Érkezik meg Bohus Márton Fehérvárrúl Sándor uramnak az vele livökkel Fejérvárrúl való visszafordulásának, és a török hadaknak is tegnap mindenestül fogva való megindulásoknak az hírével, hozta vissza az zálognak küldött claudodiumot, és egyéb állapotokat is, nem látván szükségesnek elzálogosítani. Valamely élést is percipiáltattam az Dunán feljövő császár hajóiból. Küldöttem hidast is az

Morovára a Sándor uram, és vele lívők által költöztetésire. Az újabb levelek iratásában is végett érvén, az lengyel postát estve expediáltam Jagodina felé, négy lovaszt is rendelve kisírisire Jagodináig. Az gyomromra jobban voltam, mert ebédet s vacsorát is öttem, de lábaimra, s kezeimbe való erőtlenség nagy mértékben meg vagy on, az sebe sem gyógyulván be az lábomnak, csak egy lépést sem mehetek magam erejével. Essős idő volt.

4. Vasárnap. Bai András bejáromat credentialis levelem mellett küldöttem a palánki passához, minthogy a Dunán túl feles lovas megegyezvén vele, és a Dunán is feles gyalogságot küldvén melléje Csáffer passa, meg parancsoltatott, hogy azon hadakkal Boksa s Karansebes felé az ellenségnek distractiót csináljon, adtam ez iránt neki instructiót, hogy ezen expeditionnak kimeneteliről nekem bizonyos hírt hozzon. Érkezek meg Sándor Gáspár uram is az vele rendelt hadakkal, tett relatiót Csáffer passa és Mahmút Bék Oglival lett szavairól, lívén ezer forintig discretioval Mahmút Bék Ogli, kit is Sándor uram kezéhez vett, nem vívén sem zálogot, sem peniglen levelet azon pénzre. Mahmút Bék Oglival való beszédi penig Sándor uramnak ezekről voltanak, az mint ő kegyelme referálja: Elsőbben is tött ő kegyelme kérdést, mit remínl az békesség felől, ha ez idén lészen-e, a vagy hadakozás lészen inkább nagyobb mértékben, mint volt eddig is? Kire Mahmút Bék Ogli: az békességről ez idén gondolkozni sem kell, mert a nem lészen. Tudakozódott továbbá ő kegyelme, s mondotta: minthogy olyan hír kezdett volt folyni tavaly is, hogy az Porta az ifjú Apafi Mihályt confirmálta volna az erdélyi fejedelemségben, engemet

negligálván, azért arrúl mit tud mondani? Arra azt felelte, hogy nem igaz, mert nem hogy ilyen ember iránt, de csak egy közönséges ember, az kinek valamely dologban a Porta hitit, s athnaméját adja, megszokta tartani, mennyivel ebben inkább megtartja, és a kinek az császár athnaméval az fejedelemséget adja, attúl azt senki el nem veheti, azért ifjú Apaffi is, valameddig én élek, erdélyi fejedelem nem lehet. Hozta elő azt is Mahmút Bék Ogli, hogy tavaly volt nimely tatár tiszteknek olyan szavok, midőn ő mondotta volna, nem ártana az én hadaimbúl is magokkal vagy öt százat elvinni, hogy nem szükséges, mert azoknak nemzetségek livin az föld, a kinek rablására indulnak, hírt adnának, és haszontalan járnának, s fáradszónak. Hozta elő azt is Sándor uram neki: hogy ha Isten ő szent felsége igaz ítéletibül még is tovább való bujdosással látogatna meg, ő hozzá kívánnék folyamodni, mint megismert jó akarómhoz, és a kinek barátságához minden passák barátsága felett bizhatom; melyben is ígérte jó akaratját, hogy tehetsége szerint mindenekben hozzám segítséggel kíván lenni, minthogy az dévánkozások alkalmatosságával is mindenkor az én dolgaimat segíti; szánakozott is eliggé állapotomon, minthogy ő is volt hazáján kívül bujdosó, tudja mit teszen a bujdosás, és olyba tartja az én szenvedésimet, mintha maga szenvedné. Kérdette azt is tüle Sándor uram, hogy ha az tatárokkal vagyon ezen mostan expediálendő hadaknak olyan correspondentiájok, hogy a tatárok Erdélyen által jüvin valamely conjunctiójok lenne, vagy az ellensigneek distractiót csináljon? Arra azt felelte, semmi nincsen. Ezen relatio tétele után Sándor Gáspár uramnak íratam egy hosszas levelet Csáffer passának cum aliqua

compassione az császár hadaival Tömösvárra elnem mehetett lovas hadaim dolgában, irtam az passa kapucsilár thihájának is, mint régi ismerősemnek, irtam a tömösvári Topály Huszain passának, és ugyan Mahmút Bék Oglinak is Gyulán livő embereim, és ugyan Gyulán, s Tömösvárott livő rabjaim dolga végett tömösvári passának, hogy küldje el Mahmút Bék Oglinak, hogy hozza el őket. Aert változtatni kimentem volt a mezőre, szép idő livín.

5. Hétfő. Az tegnapi aer változtatás után mintegy újulását látván bágyatságomnak, újokban reggeli könyörgis után az hívesen kimentem magamat mulatni, egyszersmind vetéseimet is, az hol vadnak, revideálván; minekelőtte penig kimentem, felgyűjtettem minden rendbeli tiszteimet, úgy az itt való kadiát, és az itt lakos töröknek az elef is, elő hivatván az nem igen régen megöletetett ráczoknak cseledjit, felesigeit s egyéb velek jött sérelmes feleket, és ugyanazokkal együtt jött két hersovai törököt, törvényesen revideáltatván azért ezen dolgot, sokáig való revisio, és ezen dologban pro et contra való disputálás után contentáltattam pínzül az sérelmes feleket, az meg gratiaztatott és azon gyilkosságban leleczett személyek az kinek mi ríszek jutott azon praedábül, elő adván, egy Sámuel Deák nevű legint penig, a ki ezen gyilkosságban nagyubb eszköz és főbb gyilkos, és a megöletett kereskedő ráczoknak sógora is volt, az törvény meg sentencziázta lófarkon való hurczoltatásra, és kerekbe törísre ítélte, kinek is deliberatiójának előmbe való produkálása után megizentetett, kiszüljön az halálhoz, mert holnap megkell halni. Megérkezék Bai András bejáróm is Palánkrúl, meghozván hírit, hogy az ott való passa az vele elment hadakkal,

kikkel magát conjungálta, megfordult, két hódolatlan falut vervín fel, az mint feltette, és a l-fejérvári szerdártúl is volt parancsolatja, az árvizek miatt Karansebes felé nem penetrálhatott, az mely lovas hadak penig Pancsova felől a pusztán mentenek volt hozzá, azokat Rámnál költözteti által, az minthogy azon agákban nímelyek az hadaktúl előre ide bejűvín, minthogy Csaffer passának egyik Gumli agája, másik Deli passája, szolgálatjára közel lűvő tisztei livín, az urok tekintetiért szállást adattam, és gazdálkodtattam is nekik. Szép idő volt.

6. Kedd. Nímely híveim, és lovas tiszteim instantiájára az büntetésnek módjában kegyelmességemet kívánván Sámuel Deákhhoz mutatnom, az lófarkon való hurczoltatást megengedvén, reggeli könyörgis után feles és mindenféle rendek concursusában ment véghez Sámuel deák executiója, publice vétetvín feje, és azután teste kerekre vettetvín mások rettentísire, és estig ott tartatván. Volt andientíája az tegnap ide jött agáknak, kiknek is kalauzt adatván, az Morván által költöztetni parancsoltam, utánnok érkezvén azomba az több török lovas hadak is, az Mlávának árja miatt által nem jöhetvín, oda is hajót vitetni parancsoltam. Volt audientíája az hersovai bék két embereinek, és az sérelmes feleknek, kiknek is kezekhez adatván az hersovai béknek szóló választ, az igazság kiszolgáltatásáról is elöttök valamely szót tivín, azokat is cum contento bocsátottam el, dispositiót tivín Jeni-Palánkig való kisírtetésekről. Csaffer passának és a l-fejérvári hambárok felett való tisztnak szóló leveleket is expedíáltam. Ma egy kevéssé erőmnek megfordulását kezdettem érzeni. Szép idő volt.

7. Szerda. Az mennyiben tegnap jobban voltam, ma újobban változást éreztem, mert újobban az lábomnak, a kinek a sebe sem gyógyult be, az térde felé feljövő ereken fájdalmas alteratiót experiáltam, az nyakamba és fejembe is érezvén valamely nehézsíget, de estve felé ugyan nagy fájdalmat és nyílalást tapasztaltam, az gyomromnak is volt alteratiója, de szenvedhetőkípen, kire nézve vacsorát sem öttem. Az éjjel eső esvén, ma mind beborult idő volt.

8. Csütörtök. Tegnap nyakam és fejem alteratiója valamennyire csendesedett, de egiszen el nem múlt, ki miatt ágyban fekvíssal töltöttem időmet. Estve felé érkezék egy Megyeri Zsigmond nevű szolgám Vidinből, kit Madács uram hagyott volt ottan, hogy Szabó András lovászmesterem érkezését ottan várja, hozta azért Szabó András Vidinbe való érkezísinek hírit és levelit, megküldvén általa Szabó András az moldovai és havasalföldi vajdák leveleit, és ugyan Lengyelországból érkezett leveleket is, kiket az francziai király ő felsége az lengyel udvarba lakó oratora küldött, tudósítván Lengyelországból a tatar Hámhoz jött követről is, kivel maga is szembe volt. Változó idő volt.

9. Péntek. Fileki Mátyás bejárómat küldvén tegnap az palánki passához, valamely Veteraninak és az karansebesi commendansnak szólló leveleknek expeditióját is recommendálván, mely leveleket felesígem és Sándor Gáspár uram neve alatt irattam, az minapi Bai Andrásék hozta levelekre való replica formában. Hozta meg hírit ma Fileki Antoninak három regimentel Bokcsához való érkezísinek és a török hadaknak, kik Tömösvár felé mentek, az Tömösön Zelyin nevű falunál által való költözüseknek és Tömös-

várra bikivel való elmeneteleknek. Érkezének leveleim Landor-Fejérvárról is, kikben írják az fővezérnek útba való lítit, és hogy Boszna felől operatióhoz fogott, az ellenség Gradiska-bánya s Luka felé kezdvin el az operatiót. Jött levelem az palánki passátul is, kikben írja, hogy az leveleket elküldötte, kiknek duplicatáját osztrovai szigetbül is paraszt emberek által expedáltam. Változó szeles idő volt.

10. Szombat. Jött valamely nikápolyi török egy buzával rakott hajóval az osztrovai révhez, maga is előmbe jüvin, izente hogy megparancsoltatott neki Nikápolyban, az én szükségemre itt adja ki az buzát. Igazításra való dolog lívín, azért ezen élés dolgában levelet iratván az l-fejérvári szerdárnak, ezen törököt Fileki Mátyás bejárómmal felküldöttem, az éléses hajót pedig Osztrovánál subsistálni parancsoltam, complanálván élésmesteremnek, hogy ad complanationem restantiae, a kit az császár fermánya mellett nekem az császár tisztei tartozhatnának, vegyík ki azon éléses hajókbül s hozzák be. Voltak valamely törvényes revisiók is hopmesterem praesidensége alatt. Noha együtt ebideltam s vacsoráltam becsületes híveimmal, de az kezeimbe, karjaimba, lábaimban s egyéb tagjaimba való erőtlenséget érzettem, olykor a kezeimbe való zsibbadtság oly mértékben van, hogy lassan szoríthatok, és segítség nélkül többire egy lépésnyit sem mehetek. Ma híves és szeles idő vala, úgy hogy az ember az mentét is elszenvedhette.

11. Vasárnap. Jeni-Palánkra Szamárosi és Bai László hadnagyomat küldvin az ott való passához valamely dolog végett, azok is megtértenek, levelet hozván tüle, valamely próbát és azzal együtt az én hadaimnak expeditióját is insinuálván. Estve felé érke-

zinek egy jó sereggel az havasalföldi vajda emberei, kiknek előljárójok ugyan egy török Bulyuk passája az vajdának, egy tatár Imrize is livin velek, kik is egynéhány száz marhát hajtanak Fejérvárra az ott való praesidium szükségire. Én ma is napestig fen voltam, hasonló erőtlenséggel mint tegnap, az nyakam fájdalma és fejem erőtlensége sem múltán még el. Szép nyári idő volt.

12. Hétfő. Tiszteim között voltanak valamely igazításim, azután elsőbb renden livő hiveimmel volt az fenforgó dolgokról conferentiám, azután megmarasztván s magamat is valamennyire jobban érezvén, kedvéért sokáig asztalnál fen voltam. Sokaknak javallásokra valamely collocán nevű fünek az gyökerit erősen megfőzetvén. annak az gőzivel párgoltattam lábaimat. Változó essős idő volt.

13. Kedd. Érkezék az galambvári bék embere Fejérvárról, requirálván egynéhány lovas kísírókról hogy Galambváráig kísértessem, tettem arról is rendelist. Megérkezék Fileki Mátyás bejáróm is Fejérvárról az felment hajós törökkel együtt, véget érven azért az élés dolgában az fejérvári török tisztekkel, töttem én is dispositiót, hogy holnap élésmestereim az én számomra való élést kivévén, ide beszállítsák, izente az szerdár Fileki által, hogy az fővezér már Zofiában érkezett, és ott is nem mulat, hanem siet jüni Fejérvárhoz, de előtte fog egynéhány nappal érkezni az fő jancsár aga. Az nyakam s fejem fájdalmátul már megszabadultam, az mint tegnap, úgy ma is azon gyűkérből felől az lábaimat párgoltattam, de egyéb tagaimba, úgy az lábaimba is még lassú láttatját érzem erőmnek. Essős idő volt.

14. Szereda. Dispositióm szerint tiszteim az Du-

nárul az éleést beszállították. Küldöttem fel újabbán Erdélyi János nevű tisztartómat Fejérvárra mesteremberekkel és egyéb requisitumokkal az fejérvári házam építisire valókkal. Ma is valamely törvényes revisiót folytattam. Az lábaimra is, úgy tetszik, jobban érzettem magamat. Változó állhatatlan idő volt.

15. Csőtörtők. Nímely embereknek persvasiójára, az kik hasznát érzették, annak az collocán fűbül csinált fürödőnek, még az éczaka megfőzetvín, ma idején reggel hat óra tájban beültem az fürödőkben, és elein egy óráig fürödvín benne, annak utánna penig három fertály óráig, az utolsó fürdíst penig más fél óránál is tovább protrahálván, kilenszer fürdöttem meg, utóljára melegebb fürdőben is fürödvín, nagy bágyadtságomat érzettem, s az orrom vére is megindúlt, kivel is fejem nehézsíGINEK csendességét érzettem, ezen fürdís estvéli tiz óra tájban terminálódott, ebídet jó izűen ehettem déltájban, estve penig nádmízet fahéjas boros kenyérrel éltem csak. Rút hideg szeles idő volt napestig.

16. Péntek. Felvervín ágyambúl magamat, nímelyeknek javallására az fürdís után szoktatni kívánván az ereket s inakat, nagy erővel egyik házbúl a másikba, és a házba is segitsíggel és pálczával az járásban erőltettem magamat, melyet fájdalommal és nehézséggel vittem véghez, és mind a két lábaim bokáiban estvére kelve nagy daganatot, egyikbe penig nagy fájdalmat s tüzeessíget is experiáltam, kit is éczakára az borbillyal valamely orvossággal beköttettem az daganatnak és tüzeességnek eloszlásáért. Érkezőnek Galambvárrúl katonáim, kik is hozák hírit az dunai classissal Ali passa oda való érkezísinek, az gállýái és furkátái penig az Pék torkában vannak. Az napokban forgó törvényes revisiónak Pogány Zsigmond

felesége dolgába vége szakadott, inhonesta personának itilvín az törvény, úgy az itt való praedikátor s kántor is, ha ecclesiát nem követ, excommunicálásra miltó személynek itiltik; mind az secularis, mind az egyházi személyektől ezen dolog előttem is repraesentáltatván, az feljebb írt rendeknek deliberatiójokat én is confirmáltam, insinuáltatván Pogány Zsigmondnak is, hogy ha magát az törvények deliberatiójához nem tartja az felesége iránt, magam prostitutiójának és az törvénynek sérelmivel neki kedvezni nem kívánok. Rút szeles idő volt.

17. Szombat. Lábaimba való alteratióm az menyiben az orvosságnak alkalmatosságával, a lábom bokájában való daganat és tüzesség csendesedett és apadott, más felől az éjjel az ballábomnak térde alatt való vastag inban, és azon felül való tomporám hajlásiban az fájdalom és nehézség szaporodott, úgy hogy ma, midőn fel akartam kelni, lábam mozdítása is fájdalommal esett oly erőtlenséggel, hogy egy helyről a másakra is nehezen mozdíthattam meg azon lábomat, azonnal nyilallott mind térdem alatt, mind felül, kin is nem kevésbé conturbáltam magamat, mindazáltal az fekvés és heverés miatt filvín nagyobb nyavalyától, erőt vívín magamon, felöltöztem, és székbe títetvín magamat, asztalomhoz kihozattam magamat, becsületes hibeimmal együtt evén ebédet. Az sok egyvelges piaczi hírekhez kipest, járulván az is hozzá, hogy az l-fejérvári residensem nehéz fekvő beteg, és ottan hivataljához nem láthat, az szerdárnak, thihájának, kapucsilár thihájának és jancsár agának szőlő levelekkel és az mellett bizonyos instructióval expedáltam Fileki Mátyás bejárómat az ottan való residensigre Szent-Andrási János helyett, hogy az ottan

folyó hírekről s dolgokról levelei által circumstantialiter tudósítson. Valamely Dunán feljövő hajóknak is livin híre előttem, küldöttem ki az komornyikomat az Dunára, hogy az hajókon, az mit konyhám szükségire tanál, vegyen pinzen.

18. Vasárnap. Jó reggel érkezék Horvát Ferencz uram, hozván egynéhány ezer forintokból álló költsíget is, kit az Drinápolyban extrahált fermán mellett Oros-Csikon vett fel az ottan adótszedő török tisztül. Estve felé újobban hozzá fogtam az fürdönhöz, és három óráig fürödtem, ki miatt az bal czombomba és tomporamba kiterjedett fájdalom és nehézség csendesedett, és az lábom bokájában való daganatot is igen megapasztotta, hanem az lábomnak nagyobbik újjában, és a jobb kezem fejiben érzettem újjabb fájdalmat és nehézsíget. Érkezék egy csomó levél is Fejéryárról, kik is az vezér mellett livő residensem és postamesterem Pápai Gáspár tudósításai, kiket is az fejérvári szerdár agája hozott. Írják, hogy az vezérrel együtt tatár Pazar-Csikig érkeztenek, és negyed napra az vezérnek Zofiához kell szállani. Az mely posztókról s egyéb alkalmatosságokról az vezér hadaim s magam szükségire rendelést tött, azoknak nagyobb részit kezekhez vettik. Jött ezen alkalmatossággal az franczia úr tudósítása is velem való szembeletele insinuálásárul. Szép tiszta idő volt.

19. Hétfő. Reggel újobban három óráig fürödtem, délután penig hintón az aratóimhoz sétálni kimentem, mely járkalással, az rázódással derekamban és veséimben alteratiót érzettem, az jobb kezem feje is jobban megtüzesedett és az szoros kádba való fürdise vagy az nyavalya változása s az fürdő effectusa causálta, de mindkét térdembe s térdem alatt való inak-

ban fájdalmaikat érzettem, az bal lábom is, az mint magátul kisebesedett, flastromot tétettem. Volt audi-
entiája Ali passa Duna kapitánya sziliktarjának, ki
felöl is Horvát Ferencz uram által izent, hogy Jago-
dináig kisírtessem. Szép idő volt.

20. Kedd. Ali passa sziliktarja és szolgája alá is
lovat adattam, és egy törökül tudó zászlótartómat
Török Ferenczet egynehány lovas comitivával melléje
rendelvin expediáltam a császár útjára a vezér eli-
ben, oly dispositióval, hogy a hol posta lovat kaphat,
az én lovamat vissza hozzák. Sándor uramnak recom-
mendálván, hogy replicáljon a vezér mellett livő re-
sidentsimnek tegnap előtt érkezett levelekre. Ma reg-
gel újokban fürödtem két óráig, ki után is az lábomon
lévő sebeske annyira szivódott, hogy az flastrom
alatt is össze forradott s beállott. Az jobb kezem fe-
jiben való tüzesség s daganat is megcsendesedett s
egiszen megfordúlt, de az jobb lábom az térdiben úgy
tetszik megnehezedett, az gyomromra is úgy tetszik,
jobban érzem magamat. Rekkenő idő volt.

21. Szerda. Az éjjel is nyughatatlan éczakám volt
és újokban állapotomnak s constitutiómnak változását
kelletik experiálnom, mert az mennyiben az bal lá-
bomnak s jobb kezemnek alteratióitúl kezdettem sza-
badulni egy felöl, más felöl a jobb lábom térde igen
megdagadván, és az bal kezemnek a könyökitül fog-
vást a feje s az újjai is igen elnehezdedtek, úgy hogy
valamit ha fogok, vagy karomat felemelem, fájdalom-
mal s nehézséggel megyen véghez, mely rendkívül
való változásin constitutiómnak s nyavalyámnak so-
kat törödvín s búsulván, hogy ennyire talán irritálta
a nyavalyát bennem, s nem curálta a fördís, níme-
lyeknek tetszísit vettem újokban, és a lábaimnak inait

és ereit, s az térdemet párgoltattam s izzasztattam, ebídre penig erőt vivín többire magamon, ebídet becsületes híveimmal öttem, ebíid után penig komornyikom és költsígemre vigyázó szolgálím között órákíg tartó dispositióím voltanak, az mostan Horvát Ferencz uram által hozott pinzt, mint és kiknek osszák, s micsoda szükségekre fordítsák. Híves szeles és komor idő volt.

22. Csütörtök. Az estvéli párgolgtatás után és ma reggel is hasonlókípen fájlaltatván lábomat, úgy tetszik valamely könnyebbsíget érzettem, az bal kezemen is az micsoda formában kezdettem volt nehézsígit érzeni, az is csendesedett és megfordúlt. Ebídet s vacsorát híveimmal egyútt öttem. Érkezek meg Fileki Mátyás bejáróm L.-Fejérvárrúl, az oda való hírekrúl hozván ínformatíót. Érkezett egy Komáromi nevű zászlótartóm is Péterváradjárúl, ott raboskodván egy-níhány holnapoktúl fogvást, bizonyos sarczot vetvín neki az ott való ráczok. más kurucz rab maradott oda érette kezesnek. Változó híves és essös idő volt.

23. Péntek. Jó reggelre újokban förödött csináltatván magamnak ugyan azon füvekbúl és gyükerekbúl, minthogy melegebb volt, mint eddig, sokáíg benne nem ülhettem, estíg osztán csak pausáltam, megínt annyiban változását kezdem experiálni magam dolgának, hogy az mennyibe a bal kezem fejíbúl az fájdalom kimenni láttatott is, megínt az éjjel ugyan azon kezemen livő kisebbik újomba szállott nagyubb nehézsíg. Expedíáltam Bai András bejárómat Fejérvárra az mostan oda érkezett Miszirli Ogli nevű három boncsokos vezérnek szólló levelemmel, és ugyan Oszman aga nevű jancsár tisztnak (ki is váradi jancsár aga volt, mikor a várat feladták a törökök, úgy más

egy Zemberekcsi aga nevű jancsár tisztnek, ki is az három ngy esztendő alatt nisi jancsár aga vala s akkor is, mikor Drinápolyba mentem volt az török császárhoz) szólló credentionalis levelekkel, mind az háromnak szóval is izenvin bizonyos dolgok végett, küldöttem más dolgokból álló instructióval is, és hogy ugyan ott continuuskodjék egynéhány napokig. Az Péterváradjárúl jött zászlótartót Komáromit is vissza küldöttem. Petróczi István uramnak parancsolván, hogy az oda való német commendánsnak és rácz kapitánynak írjon, ezen zászlótartó s több ottan raboskodó kuruczok szabadítások iránt lett resolútiómrúl. Szép idő volt.'

24. Szombat. Érkezik Lengyel János nevű szolgám Zofia felől, hozván leveleket Fejérvárrúl is, minthogy a császár útján arra esett útja, és ugyan Kornáritúl is hozott valamely olasz leveleket, ezen informatiókban jöve hírem az Tömösvárra és Gyulára ment török hadak dolga mi formában való ki meneteliről, minthogy nékem egy palótásom hozta meg Tömösvárrúl a leveleket, naplással és gyalog jüvin mind Tömösvárra, Gyulára bevívín a fizetist, s élést az törökök, de az gyalogságnak az Marostúl való visszajövetelivel Tömösvárhoz, az lovas hadaknak penig az ellensígtúl Gyulára való elszórításával. Reggelre kelve ujjobban förödöt csináltatván magamnak, az kezem kis újjában való fájdalom is kiállott, de az fördis után megint az jobb lábomnak a bokája körül mintegy kétújni helyen ujjabb alteratiót kezdtem érzeni. Ma az caniculai időhöz képest rendkívül való hives, és szeles idő volt napestig.

25. Vasárnap. Az hosszas fördis után már pausálni kívánván, és experiálni, hasznomra vagy ká-

romra volt e ezen fürdésben az cura, még is ma újabb változást tapasztaltam az bal kezemnek már nem a fejében, nem is az karomba, hanem azon kezemnek a vállába a könyökömig érzek oly alteratiót, hogy ha mozdítom is, azonnal nyilallik, máskint gyomromra nízve ebédet ma jól ehettem, hanem az ugorka ételtől érzettem valamely gyenge nehézsíget, ki miatt vacsorát sem öttem. Érkezik meg estve felé Jenei Sámuel nevű szolgám Havasalföldiből, s Moldovából az két országbeli vajdák leveleivel, és ugyan Moldovában lévő residensem Székely Zsigmond informatióival, hozván informatót az egyéb reá bizattatott dolgokban is. Az tegnapi lábomba érzett alteratió elmúlt, úgy az térdisben való daganat is, az vállamba lévő alteratiómba pedig az mai időt is okozhatom, mert változó igen szeles és híves idő vala nem az caniculához való.

26. Hétfő. Aert kívánván változtatni, hintócskára tétetvín magamat, ki mentem az aratóimhoz, continuáltatván az aratást már egynéhány naptól fogva itt az poseroleczai határon, gyenge erőmet is próbálgatván, de még egy nyomot sem mehetek, lábomra ugyan állhattam, egyébiránt való tagaimba is jobb erőt érzek, az vállamba lévő nehézség is csendesedett. Az elmúlt éjjel előálomkor érkezínek Jeni-Palánkról levelek, kiknek egyike az ott való passáé, insinuálván tovább való kúszsígit is az én dolgaimba, az mely csomó levelet küldött pedig, az felesígemnek szóló fasciculus, kit Veterani general, kit a mellette lévő adjutant irt válaszul neki azon minap irt leveleire felesígemnek. Igen szep nyári idő volt.

27. Kedd. Érkezínek újabb informatióim az fejérvári occurrentiákról Bai András bejárómtól, kikre nízve szükséges dolgaim véghez vitele, és valamely

vásárlások dolga végett is expediáltam Boczkó János komornyikomat Fejérvárra, Madács Péter uram is ma menvin Fejérvárra, maga dolga végett kére czvin el tülem. Azomba a mely tengeri gályáknak híre vagon, hogy jünek az Dunán, azok is ma érkezínek az osztrovai révhez egynehány furkátákkal.

28. Szerda. Ma délig sok aprólékos igazgatásim voltak. Délután érkezínek valamely német levelek Palánkrúl, kiket is az Cserveno-Czerkói keníznek adott kezibe maga Antoni, hozzájok kötelezvin az paraszt embert, hogy az török előtt az leveleket ne mutassa, és itt se másnak, hanem csak Pétróczi István uramnak, Bokcsárúl expediálván ezen paraszt embert Antoni, ki mellett noha a jeni-palánki passa is irt, hogy nekem hozna leveleket, azért a végre ott nem is tartóztatta, mindazáltal ott a paraszt ember más praetextussal élt, valamely gyermek szabadítását tivín fel praetextusúl; ezen paraszt ember a mikor ide jött, vittik Sándor Gáspár uram úgymint tisztihez kipest is udvari kapitányom szállására, de ott kitudását az házbúl először kívánván az embereknek, elsőben is azt kérdezte, ha ő volna e Petróczy generál, kire Sándor uram, hogy nem ő volna, arra azt felelelte, hogy neki azt parancsolta volna Antoni, hogy annak adja a leveleket, küldötte azért az én híremmel Petróczy uram szállására, az hol is megadván a leveleket, egy kis idő múlva jöttek előmbe Petróczy és Sándor Gáspár uraimék, producálván az leveleket, Veteráni neve alatt költ levelek livín mind kettőnek szólló, azonkivül Antoni Petróczy uramnak szóló levele, úgy az Petróczy uram felesége levelei ugyan ő kegyelminek szóló. Ezen levelek pártolásra, s árúttatásra disponáló levelei az németeknek, miki-

pen tudniillik Antonival egyet értvín, ki mellett is feles hadak vadnak Bokcsánál, arrúl való hit levele menvín kezihez Petróczi uramnak, mennyid magával kész által is júni, és ha a nímet császárnak ilyen szolgálatot tészen, maga mellé vivín ezen dologban Sándor Gáspárt is, ő felsíGINEK valamit e világon gondolhat, minden kegyelmességet remínlheti, ezt írja Veterani is, ki lívín már adva Veteraninak az ő felsíge gratiája is; Antoni pedig maga levelíben hozzá tévén azt is, hogy Bécsbül júvín, maga beszílt ő felsíge én felőlem és Petróczi István uram felől, ezen dolog után maga felkísíri Bécsbe ő felsígihez Petróczi uramot, azt persvadeálván Petróczi uramnak levelíben, úgy kellene ezen dologban igyekezni mind két riszrúl, hogy nem csak a hadak állanának el tülem, hanem hogy magamat is elevenen vihessenek el, vagy itt temethessenek el. Ezen említett levelekre én töttem ilyen választ Antoninak, hogy az postája azon leveleivel szerencsésen ide jött, adom tudtára szemílyemhez való jó affectiójokat, s intentiójokat köszönöm, ezzel concludálván a leveleket, és az árultatásra jött paraszt embereket is meg ajándékozván, visszabocsátván, felesígem is ezen alkamatossággal minap jött Veterani, és adjutantja leveleire választ tivín, kiket nála lívő valamely költsíge, és vásárlások felől irt, irtam én is az palánki passának, hugy azon levelekkel menő paraszt embereket bocsássa vissza Antonhoz. Rekkenő idő volt.

29. Csötörtök. Feles lovasokkal hintóra ülvin, mentem az Dunához, a hol a tengeri lapátos gályák és furkáták voltak, az hol is megállapodván, jöttek ki előmben az gályák és furkáták kapitányi egyníhányan, kikkel beszílgetvín, az beszídközben ezen

tisztek tisztességet kívánván tenni, mind a gályákrúl, furkátákrúl tarackkokból lövist töttenek, ezek után divertáltam az magam hajóihoz is, és ottan nimely dispositiókat tévén, az után bejöttem. Az mi kevés búza s árpa vetisim voltak, azoknak aratásába ma véget érvín, az aratokat estve megvendígeltettem, és úgy oszlottak el magok falujiban. Estve felé érkezék meg Szabó András lovász mesterem, kit ez előtt egy-nihány holnappal küldöttem való Moldovába, és havasalföldiben.

30. Péntek. Érkezék meg Fejérvárrúl Madács Péter uram az ottan forgó hirekkel, vele együtt jött egy Pap Miklós nevü palotásom is, ki Tömösvárrúl jött levelekkel, tött Madács uram relatiót, hogy az szerdár convincálódván, és Szent-Andrási János szolgámat, ki mellette residenskedik, maga eleiben hivatván, fakadott ilyen szokra, és ajánlásokra, nagy esküvíssel fogadván: nem ártani, hanem szolgálni kíván a vezér előtt, és maga alatt vágná akkor az fát, a mikor azzal vádolna, hogy a török hadakkal el nem küldötte hadaimat, holott akkor veszen inkább alkalmatosságot, ha a fővezér kérdezni fogja, hogy megmondja, ez előtt való vezérek velek nem gondoltak, gongyokat sem viselték az én hadaimnak, a ki miatt oszlottak is, s azért nem küldötte el most is az én hadaimat, hogy rongyosok, mezeitelenek és a szolgálatra alkalmatlanok voltanak, sem ő, sem én nem adhatván nekiek, ha elküldötte volna őket, ezek is oda maradtak, avagy még kárt is tehettek volna. Petróczi István uram audientiát kívín, producála újobban egy levelet, kít a sogora Pekry Lőrincz ír, mely is nem egyébbül áll, hanem az ő kegyelme elmenetelínek módjárúl, rendírül, és hogy Bécsben ma-

ga mégyen fel az ő felsége jó formában extrahálandó grationalis leveliért, mely levél producálása mellett expectorálta magát Petróczi uram némely dolgokba, hogy ily mértékben Nemessányi Bálintra semmit nem bízott annál többet, a kire engedelme volt tőlem. Az vállambúl való fájdalom ki állott. Rekkenő idő volt.

31. Szombat. Az 1-fejérvári szerdár szavait considerationa vivin, és arrúl némely híveimmal conferentiát is tartván, járulván az is hozzá, hogy a tatár Hám jüvetelinek híre (mind Szabó András által, mind az költöztetésekre a Dunán alá bocsátott 20 hidasok alkalmatosságával, kik is ma mentek el Osztrovánál) confirmáltatván, determináltam magamba, hogy Sándor uramot felküldjem a szerdárhoz pro manutenenda illius confidentia, valamely kedveskedésekkel is iratván egy szép levelet a szerdárnak, és az ott való jancsár agának is. Ezen munkáim között érkezék meg Hajvász nevű postám a vezér táboráról feles levelekkel, kihez kipest Sándor uram expeditiója is reggelre haladott. Rekkenő idő volt.

AUGUSTUS.

1. Vasárnap. Noha az estveli vacsora ételem után a gyomromnak nehézsígit nem érzettem, de reggelre kelve experiáltam ártalmát, mintegy nagyobb nehézsígit s bágyattságot. Sándor uramnak livin ujobban audientiaja előtte való útjára nízve, instructiója az

portárúl jött levelekből mégis szaporítatott némely dolgokban, és tegnapi intentióm szerint expediáltatott is. Rekkenő idő volt.

2. Hefő. Az mely tengeri hajók és furkáták itt Osztrovához közel voltak, azok Fejérvár felé felmentek, déltájban penig érkezett 15 furkátákkal Ali passa Duna kapitánya is, a több sajkákat s furkátákat a császár élékes hajóival hagyta, kik többre száznál extendáltatnak. Az elmúlt éjjel nyughatatlan éczakám volt a bal lábom alteratiója miatt, de ma Istennek hála, jobban voltam, és dolgaimhoz láthattam. Szeles de meleg idő volt.

3. Kedd. Noha az éjjel semmi nehézsíget, alteratiót tagaimba nem érzettem, de álmom szemeimre nem jött, kire nízve mintegy bágyattságot érzettem. Sándor uram penig megjűvín, minthogy az vezér eliben akarom expediálni, az expeditiók s levelek iratásához hozzá fogattam, s azokkal töltöttem ebídig az időt, délután penig egyéb leveleimet hántam, készítvén elmímet a vezérrel, tatár Chámmal, és az vezér mellett livő francziákkal folytatandó dolgokra. Estve érkezék meg az postamesterem Pápai Gáspár sokféle informatiókkal, Nisen hagyván a vezért, Paratyinon a jancsár agát, és Jagodinán az én portékás szekereimet, kiken az én holmi vásárlásim, és a vezér riszírül hadaim szükségire adott alkalmatosságok vadnak. Én penig még is csak egyformában érzem magamat. Nap estig meleg idő volt.

4. Szereda. Érkezék Sándor uram levele, kikkel is küldött két horvátot, kik is Lippárul szöktek az én hűségemre, küldött egy katonát is, ki Tömösvárul jött együtt azon horvátokkal, insinuálván ő kegyelme, hogy a szerdár szívesen látta, és tegnap va-

lamegy hírek után várakoztatta, ma fog onnan vissza indulni, adja tudtomra azt is, hogy több dolgok között a szerdárnál instructiója szerint végzett arról is, hogy az én katonáimba egy jó sereget a Száván által bocsásson a Száva s Dráva közé próbára. az onnan magát mutató német tábor hírére nízve, ha valamely jó német nyelvet foghatnának, kivel a fő vezér Fejérvárhoz való érkezésével én in comparealhatnék. Irja Sándor uram azt is, hogy az arnolt passa a vele elment hadakkal szerencsésen Pancsovához érkezett, és a Dunán való által költöződíshez hozzá is fogtak, vele jöttek az két horvátok s katona is, és Váradi István bejáróm, ki ez ősztől fogva resideált parancsolatombúl Gyulán pro correspondentia, de ő kegyelme maga mellett marasztotta, hogy a szerdár-ral szembe jutassa. Mind Tömösvárra, mind Gyulára szerencsésen bevittik az törökök az élést minden elensíggel való harc nélkül, bikivel tértenek meg is. Az szerdár-ral lött végzésihez kipest azért Sándor uramnak töttem rendelést valamely csatára rendelő lovasoknak kiszitisekrül. Az tegnap s ma concurrált hírekhez kipest hívemmel conferentiát tartottam. Már harmadszor pattant ki az lábomon való seb, da-ganatja és tüzessége livín. Szeles idő volt.

5. Csötörtök. Az csatára rendelt lovasokat 91 számára töltvín, és útjokra való élésekrül rendelést tivín, hívtam előmben az tisztekbe, és Szappanost is a kapitányt, szóval adván nekik instructiót, mint visel-jik magokat, ebéd tájban őket expediáltam is. Volt audientiajok az itt livő török tiszteknek is, kik látogatásomra jöttek volt. Az lábom sebinek nagyobb folyását experiáltam és fájdalmát is. Hives szeles idő volt, nem a caniculához illendő.

6. Péntek. Reggel udvari s egyéb tiszteim között voltanak igazításim, szolgálaim ruházása s hadaim élése iránt tivin dispositiót. Megérkezék Sándor Gáspár uram is Fejérvárrúl s vele együtt Váradí István bejáróm is, jött valamely pápista pap is, kit az arnolt passa (az ő rabja livín) felesígem requisitiójára küldött ide két hétig való szolgálatra. Hozott választ Sándor uram írásban is a szerdártúl, aprobálván egy-szersmind, hogy a vezér eliben expediáljam ő kegyelmit. Volt audientiája Váradinak is, tivín relatiót sok féle dolgokrúl, és némely újobban kuruczságra júni akaró magyarok dolgában is hozott informatiót, hozta a tömösvári passa és ugyan Tömösvárott lakó Omer passa leveleit is, és a tömösvári Musztafa Alaj bék levelit, kik mind csak inkább az ő mellette való recommendatióbúl állanak. Híves idő volt.

7. Szombat. Sándor Gáspár uram expeditiója s instructiója végett s egyéb occurrentiák is interveniálván, jó reggel felgyűjtettem értelmessebb renden livő híveimet, kikkel is sokáig beszilgetvín, délután osztán volt audientiája Sándor Gáspár uramnak, mind szóval mind írásba hosszas informatiót vivín déleesti négy órakor 25 vagy 30-ad magával expediáltatott a fővezér és tatár Hám eleiben, kezihez adván ő kegyelminek a vezérnek, thihájának, jancsár agának, Reiz-Effendinek, Csauz passának, tefftedárnak szólló leveleket, iratván két credentionalis levelet is törökül titulus nélkül a kívántatható szükségre. Irattam ő kegyelme által a kapithiháimnak, Hasszan agának, Lora uramnak, Skerlet uramnak is, kezibe adván Sándor uramnak az Veterani general és An-toni árultatásra kíz-tető leveleit is, kit ugyan ő kegyelmének és Sándor uramnak írtak vala e napokban, livín instructiójában

is emlékezet felőle, hogy a hol kívántatni fog, producálhassa. Az lábom sebivel egyformában vagyok. Csendes meleg idő lívín, hintón kimentem vala sétálni.

8. Vasárnap. Sándor Gáspár uram Fejérvárrúl hozta hírekhez s dolgokhoz képest, újabb leveleket iratván l.-fejérvári szerdárnak, arnolt passának, Mahmut bék Oglinak és ugyan Ali passának Duna kapitányának, adtam ezen törökül írott leveleket Madács Péter uram keziben, szóval is adván ő kegyelminek mind az levelek dolgában, mind egyéb dolgokban is instructiót, küldvín egy lovászmesteremet is vele, mint-hogy a török hadak már ottan mcgfelesedvín s alkalmas ezerekre telvín, hogy ottan valamely közönsiges lovakat vegyenek számomra. Csendes meleg idő volt.

9. Hétfő. Érkeztek hírmondók Fejérvárrúl a fő jancsár agának oda való érkezísinek hírivel s az én csatára küldött lovasimnak még szombaton a Száván való általmenetelinek az hírivel, jött egy horvát is hűsígemre, az ki a havasalföldi vajda hadai közül szökött el. Egyformában voltam ma is, idején reggel kimentem az hintómon sétálni. Szép idő volt.

10. Kedd. Jó reggel udvari tiszteimben a kik voltak, magam eleiben hivatván, Sándor Gáspár, és Madács Péter uraimékra bizott dolgokhoz képest ő kegyelmeket is várhatván ma vissza, Fejérvárra való menetelemnek kiszületirül, és az itt maradók iránt való nimely dispositiomat kiadtam. Ebidhez ülvín azomba érkezék meg Sándor Gáspár uram együtt Bai Mihály urammal a Magyarország riszrül való residensemme, ott maradván a vezér mellett Orlai Miklós uram az Erdély riszrül való residensem a tolmácscsal Haszan agával együtt. Csak hamar ebíd után érkezék meg Szendi Mihály bejáróm, a kit a portá-

simmal küldtem volt a Száva s Dráva közé, Sándor uram azértrelatiót tivín a vezérrel való discursusirúl, kit is Jagodinánál tanált, és azokrúl is: a mint a vezér tihája és Skerlet uram által examináltatott nímely dolgokban a vezír parancsolatjábúl, mely kérdésekre való feletetit is ő kegyelmének írásban vívin be az említett ministerek az vezér eliben, s azután úgy lett szembe ő kegyelmivel. Praesentálván Sándor uram a fő vezér és tihája leveleimre tett válasz tivő leveleket, summája a leveleknek is az: három nígy nap alatt Fejérvárhoz megyen, azt kívánják én is oda menjek akkora, s szóval is penig ugyan csak azt confirmálta a vezér, mondván: az tatár Hám hadai a Dunán való költözisínek híre livín, jű az is a V. után, de minek előtte a tatár Chámmal szembe lenne is, én velem akar conferálni, és magátúl absolute el nem akar hagyni, mondotta azt is, mikor egésségemrűl curiosuskodott, s mondotta Sándor uram állapotomat, de igen gyengén, mint egy mosolyogva mondá ezen szókat: illik e úgymond a királynak ilyen időben betegeskedni, mikor az császárnak szolgálatot tenni, referálja Sándor uram, semmirűl most conferálni nem akar, csak de conflictu, s oly resolute megyen, hogy vagy nyerje az harczot, vagy meghaljon. Az francziák is, a midőn L. országi békesség felől akartak beszílleni, azt felelte: tudom az portának jót kívántok, de addig nem felelhetek, míg az némettel való harczon által nem esem, ha élek is a harcz után a tatár Chámmal ketten a békessigrűl nem conferálhatunk a több portai ministerekkel való conferentia nélkül. Ezekhez a dolgokhoz kipest azért én is mingyárt töttem dispositiót, hogy mind a Morvára egy hidasomat vigyík, mind penig Fejérvárra való

menetelemre szükséges provisiót az Dunához szállítván, holnap előre megindítsák, és minthogy Sándor uram a vezértől való eljövise után az vezér tábora megindulása után is nagy tábor porát látta, a ki a jagodinai hid felé jött Nis vagy Bánya felől, gondolhatván, hogy a tatárnak valamely része erre is nyomúl, hogy a mezőkön füvelő minden rendek, az én lovaim s marháim is hol legelnek, oda gyülekezzenek, és éjjel nappal strását tartsanak az excurrálható tatárokra nízve, arrúl dispositiót töttem. Az portások penig gyalog ellensigre akadván, és nímelyek közülök mind lovak, mind magok sebekbe is esvín, azon útjokba törtinet szerint állott gyalog ellensigre akadván, szándikok szerint az elszánt helyre próbálni nem mehettek, vissza tértek kevés kárral, meghozván a hírit, hogy a Dunán túl Futaknál van az nímét tábor, Péter-Varadin és a tábor között a Dunán hídja lívín.

11. Szereda. Sándor uram által küldött levélhez, és szóval lett izenetihez kipest az fővezérnek ktszülgettem, Iszárcsikhoz egy hadnagyommal hajón egy sereg gyalogomat expediáltam a vezértől rendelt, és hadaim ruházására hozott partékák és vásárlások eliben, más hajómat éléssel expediáltam Fejérvárra ottan leendő szükségemre. Reggel első renden lívő híveimet s a vitézlő rendek tiszteit convocáltatván, a vezér dispositióját, biztatását és szándikomat tudtokra adtam, declaráltatván: legyenek jó reminsíggel, a mint a vezér dispositióit látjuk, Isten jó voltából idén minden jót remínlhetünk, Petróczi uramot is azért viszem el magammal, hogy a vezérrel lejendő confrentiám után minden dispositiókkal közikbe vissza küldjem, más szükségekre való alkalmatosságokkal is Izarcsikhoz érkezvín, a komornyíkot is Petróczi uram-

mal vissza küldöm pinzzel, hogy a mennyire lehet, a hadaknak contentumot tegyek. Ezek után felesen híveimbe asztalomhoz ültetvín, megvendégeltem és csak nem estig a magyar mód szerint vigan tartottam. Mintegy hat naptúl fogva a jobb lábam térde alatt való inakban fájdalmat érzek, kötözik az bal sebes lábomat is, alkalmas lyukacska livín rajta, miatta rosszúl vagyok. Cserépi János gyalog kapitányomat két főhadnaggyal híveim instantiájára kezessígen elbocsájtottam. Nyári idő volt. .

12. Csötörtök. Az itt való törökök jöttek vala látogatásomra, kirvín a jancsárok szerdárja a fő jancsár aga előtt: vinném véghez itt való maradását. Sándor Gáspár uramot 60 való válogatott lovassal sátorimmal előre expediáltam Szendrőhez, magam pedig a hol a Morova a Dunába szabad nimely híveimmel, hintóimmal, konyhakocsimmal hajóimra ülvín, Szendrőig hajón vonattam fel magamat. Márton deák is az egyetmásokkal az eleiben küldött hajóval megérkezék. Igen rekkenő idő volt.

13. Péntek. Szendrőrül felkelvín, Sándor uramot indulásom előtt praemittáltam a vezértáborára Izarcsikhoz, ott livín a vezérnek oturákja, hirt adván, hogy én is közel szállok a táborához és dispositiója szerint ha ma be ment volna Fejérvárra, én is bementem volna, írván ő kegyelme által a vezér tihájának, és Skerlet uramnak, én pedig szállottam meg Szendrő s Izarcsik közt a Duna parton, az hová is érkezék Sándor uram tudosítása, hogy a vezér holnap sem megyen be Fejérvárra, hanem a Fejérvárhoz gyülekezett hadait meg mustrálni kívánván, elsőbben az vezér akarátja az, hogy én is oly helyen száljak meg, s oly helyre menjek, hogy láthassam a hadakat, és

azután leszen audientiám. Lábam fájdalmához kipest könnyebben voltam. Rekkenő meleg idő volt.

14. Szombat. Idejin reggel megindulván, déltájba szállottam meg Izarcsikon innen egy mértföldnyire, az vezér is az Csorgónál szálván meg ebidre, és míg ott mulatott, én is helybe voltam, a hová is érkezék Sándor uram a tegnapi intimatiójának confirmatiójával, azután én is felkelvín, szállottam meg a vezér táborán innen Fejérvár felől egy csorgóhoz, Sándor uramot a vezér kapujára küldvín újjobban is, felesígem nevivel valamely kalácsokkal kedveskedvín az francziáknak és Skerlet uramnak. Nyughatatlan éczakám volt, a bal vékonyomba s tomporámba szálván valamely nyavalya. Küldöttem vissza levelekkel felesígemhez, leküldvín Sándor uram levelit is felesígem vigasztalására. Igen meleg rekkenő idő volt.

15. Vasárnap. Nem messze livín felvonva a vezér ebídlő sátora, mihént megviradott, a vezér ebídlő sátora és Fejérvár között az hadak útjában, a merrül a hadak Fejérvárrül ki takarodtak a vezér eliben, egy dombon megállottam míg az hadak kitakarodtak, abba alkalmas órák tölteek, mellettem menvín el a hadak, az passákat tolmácsim által köszöntettem, az arnolt passa Mahmút Bék Ogli penig meglátván, hintómhoz jött látogatásomra, azután az öcsese is az egri teffter tihájával, ki most az urméliek teftertihája, jött látogatásomra. Az lovas hadak után kitakarodott a jancsárság is gondolatom felett való számba, és midőn a se-regeket mind ki rendelték, s a jancsárságot is két felé állították, a lovas hadak elsőben a vezér előtt a mustrához fogtak, s az passák fel is kaftányoztattak, azon lovas hadak a jancsárság végibe állítottak, és hátok megett rendet állottak a vezér sátoráig, s azon

felől is, ezenközbe a l.-fejérvári szerdár Csaffer passa is kijött egy csoporttal, kinek köszöntésre Petróczi és Sándor uraiméket küldöttem, követvén, hogy magam lábam fájdalma miatt látogatására nem mehettem, Sándor uramot azért magához híván, jelentette : tegnap a vezérral szemben volt, a vezér elő nem hozta hadaimnak Gyuláraláló menetelit, azért nekem sem szükséges előhozni, mivel arról szóló fermán még a másik vezér idejében esett volt. Ezekután hozták ki az angliai követet maga hintáján, egy sereg jancsár kísérvén, ki is az hadak nízisire maga mulatságában jött ki, én hozzám csak közel szállították meg, és nyavalyája miatt lábán nem járhatván, két felől fogva vették ki hintójából s úgy ültették szőnyegre. Az midőn a vezér is azért a mustrába véget ért, s az hadak is rendben vehették magokat, szép pompával az vezér megindult az hadak közt menvén, s előtte feles hadakat praemittálván, maga a vezér köves, szerszámos lovon ült szárgombos nuszttal béllett vállba vágott újjú mentibe, hét szürke paisos felöltöztetett vezeték előtte, a lovas hadakat a mint érte, mind a két szárnyára szélesen kiterjedett seregek mentek. Az hadak eltakarodása után jött vala látogatásomra Funduk passais, az midőnpenig a vezér taborán livő sátoraiiba szállott, a várból lövissel excipiáltatott. Ezekután az angliai követ is elmenvén, és is jöttem szállóhelyemre, Visniczén alól szálván meg éczakára. Kornari is jött volt ma hozzám, kivel is confidenter beszilgetvén, mondá: az ő itéleti szerint mind a fejérvári praesidiummal ez a had nem lehet több negyven ezernél, a tatárt várják, mert a nélkül ezek a nimetnek keveset tehetnek, olyat értett a szerdártúl, hogy ez a békességet járó angliai követ a campániának végeig el nem bocsátatnék. A vezér

penig által száll a Száván, míg a tatár elérkezik is, a dunai classist felküldvén a Szlankaminához legközelébb való szigethez, a hol a Tisza a Dunába szakad. Szép nyári szellős idő volt.

16. Hetfő. Érkezek hajnalba Hajdú Marczi nevű felesígem inassa levelekkel s holmi alkalmatosságokkal, kikre való válaszokkal s egyéb oda tartozó dispositiókkal postahajón expediáltam felesígemhez Csengeri István és Csucsai János inassaimat. Jött Sándor uram tudósítása is, hogy a vezér a vár revideálására ment, a vezér tihájával szembe lívén ő kegyelme, jelenlételemet insinuálván, az ő kegyelme jelenlétiben kerestik könyvben az vezér tihája kapuján, az előttemi vezérek mint szoktak volt engemet excipiálni, mondotta a tihája az vezérnek: hírtád, mihez tartsam magamat, de azon szó után fogta magát, s ment a vezér után a várba. Felesígem holmi szarvashúst is küldvén több aprolikos dolgokkal, abból is a francziáknak és Skerlet uramnak kedveskedtem, tegnap penig megyesborral. Ma én is helyben subsistáltam egy kis forrásnak közel litteért, mind penig a fű kedviért egy szigetcस्कének ellenünkbe való littire nízve, alkalmatos szálló hely lívén. Noha az sebem egy formába vagon az lábomon, és egyébiránt is a lábaimba s karjaimba meg vagon az erőtlenség, de úgy tetszik, ma nagyubb erőmet kezdtem experiálni. Rekkenő idő volt.

17. Kedd. Tegnap estve felé Glávics uramot küldtem volt el az szerdárhoz Csaffer passához, és ugyan az olasz építőmesterhez Kornarihoz is, hozott a szerdártól olyan választ, hogy a vezérrel eleget beszílett, az hol én is előhozódtam, a vezér szemben lisen velem, s akkor minden jót reminljek. Kornari penig insinuálja, vette észre, hogy a töröknek minden

intentiója elsőben is Eszéknek recuperálása, és hogy a Száván való hídnak építésihez hozzá fogtanak, az várbeli praesidiumnak nagyobb riszt az táborra kiszállították. Délután mustrálta meg a vezér az dunai classist, az hol is sok löviseket töttenek, és szállottanak L.-Fejérváron felyül Zemlyínhez, de nekem kísőn livín hírem, s messze is livín, én magam jelen nem lehettem, újokban mind Skerlet uram s mind a vezér tihája insinuálják, hogy az audientia ma is a vezérnek a várba menetelire, és ezen dunai classisnak mustrájára nízve differálódott, mindazáltal lejüvin a vezér a várbúl, hírtad az tihája, kire nízve ma is helyben voltam. Péter-Váradgyai sok lövisek hallattak azomba, kibúl a törökök olyan itélettel vadnak, hogy vagy az német tábor érkezett oda, vagy az ármádának generalissa. Madács uramra livín azomba valamely paraszt embereknek panasza a vezér előtt, hogy két embereket tartóztatja fogva ártatlanul, melyre nízve csauszt is küldött Madács uram után a vezér, hogy törvényre azon paraszt emberekkel fel jüjjön, kirúl is Madács uram ide írván, hogy a csausz oda érkezett, de az én hírem s consensusom nélkül eljüni nem kíván, tegnap Madács uramnak is irtam vissza: mindjárt jüjjön fel, s az csauz passának is leveletem küldöttem, kirvín azon a vezért az két nap busítani ne engedje, míg Madács uram ide nem érkezik. Rekkenő meleg idő volt.

18. Szereda. Egy hidasomon és egy öreg hajómon küldvín fel Poseroleczárul színát tiszteim parancsolatombúl, fejérvári házamhoz felvitetni s oda szállítatni parancsoltam, ha ott való házammal tanálna lenni valamely napig mulatásom, ne lenne a ház semmi nélkül. Az fő jancsár agának, főtefftedárnak és

Reiz-Effendinek irattam törökül leveleket, ide érkezisemet, és azzal magamat is nekik insinuálván, mely leveleket küldtem Sándor uramnak a táborra, hogy a mikor idejít s alkalmatosságát látja, az ottan fenforgó állapotokhoz kipest vigye meg maga nekiek. Érkezők meg dispositióm szerint Madács uram is s vele együtt az Csauz is, vele együtt küldötte el a feleségem az patert is, minthogy Mahmut Bék Ogli arnolt passa dispositiója alatt livín, csak egynéhány napra bocsátotta volt el. Küldöttem fel Madács uramot az csauzzal és a két paraszt emberrel együtt a táborra Sándor uramhoz, hogy a Csauzpassával szembe jutassa, és dolgát ő kegyelme is folytassa s segítse. Az elmúlt éjjel újobban valamely alteratió s nehézség szállott a karjaimban, kire nízve a pecsétes gyűrűket is alig vonhattam ki újjaimból, nappal újobban valamennyire múlni kezdett. Érkezők Horvát Ferencz uram Sándor uramtól dél esti 4 órakor, hozván hírt, hogy feles panaszkok concurrálván a vezér kapuján az én embereim ellen, kikre az vezír a suplicatiójokra a panaszlóknak olyan választ tett, hogy a kadia előtt igazodjanak el azon dolgok, mely tábori kadia is hadi bíró a törökök között, committálván Sándor uramnak is a vezér nevivel az Csauz passa, hogy az kadia előtt azon panaszkok dolgában az én embereim is compareáljanak, mely panaszkoknak is nagyubbrírsze kitavali dolog, ki negyed évi, a mikor Poserolczára szálván, azt a földet quártélyul bírtuk, és azon télen mentem volt el én is Drinápolyba a császárhoz, kire nézve a tábori kadiának törökül, a fő vezérnek és Csauz passának deákul cum bona declaratione valamely leveleket expediáltatván, már setitben azon levelekkel küldtem a vezér kapujára,

és Sándor uramhoz Horvát Ferencz uramot, a minthogy mindjárt estve a vezér tihájának és Csauz passának megadták az leveleket, az kadiának szóló pedig holnapra maradt. Insinuálván azomba az francziák és Skerlet uram is borbéli szükségeket, küldöttem bort átalagokban mind a francziáknak, mind Skerlet uramnak. Kurt bék is azomba itt a sátoraim mellett költözött által a Dunán mintegy 200 lovassal, kiket portára küldött a vezér. Az Pater is elbucsúzáván tülem, embert rendelvín melléje, elkisírtettem az arnolt passához, minthogy ő adta volt ki feleségem s több katholikuskok szükségire. Irtam az arnolt passának egy levelet is, izenvín szóval is nimely dolgokrúl, mint régi barátom s jó akaróm, minthogy a vezérrel egyhányszor szembe volt, tudósítson mind magamat, hadaimat s mind a tábort concernáló dolgokrúl.

19. Csötörtök. Reggel Sándor uramtúl hír s levél jüvín a fővezér kapujárúl, hogy a vezér thihája igen embersígesen adta magát ő kegyelmihez, mellije ültetvín, declarálta az fővezér nevível, azért kedvem el ne bomoljon, hogy eddig velem szemben nem lehetett, mert sok dolgai voltak, azt magam tudom, azomba a tatár Chám is közelgetvín, mit mondana az muszurman nemzet, ha elébb diványkoznék velem, mint sem az tatár Chámmal, legyen híremmel, hogy mellém feles hadakat kíván rendelni a vezér, és Magyarországra expediálni, ha pedig a tatár Chám elérkezik, akkor mind a jancsár agát, mind más tiszteit, úgy engemet is deványában felvétet, mely szókra Sándor Gáspár uram is pro sua discretione illendőkípen megfelelővín, én is hogy ezt megértettem, egy szép levelet irattam neki, köszönvín az vezér kegyelmességit és az ő szavait is, egy szép francziai pár puskámat is küldvín neki aján-

dikon, recommendáltam magamat tovább való patrociniumában, minthogy olyan szókra is fakadott az feljebb említett alkalmatossággal, hogy az vezér a kadia-ra relegálta a panaszok eligazítását, annak úgy kellett lenni, de az kadia is saskin livín (mely szó is annyit teszen : félelmes, megijjedt) együtt nyakatokba találná rántani a törvinyt, de én megizenem, úgymond néki, hogy moderálja az dolgokat, az csauz passa is azt izente, szakadjon már egyszer vége, ezek megtanúltak már minden vezért búsítani, de ebből semmi sem lesz etc. Itt notatióra méltó, hogy csak tegnap is a vezér thihája ezen materiában igen kemény s embertelenül és mintegy fenyegetőzve szóllott, a mikor Sándor uramnak azt mondta, mit cselekesztek, mint éltek hatalmas császárnak három boncsokos vezérje jelenlétiben, így kell-e cselekednetek? a ki is mind meg tudja adadni, s mind meg tudja büntetni, sunt duo contraria etc. Az Csauz passa is olyan választ adott, hogy a vezér a levélre ilyen választ adott, minthogy már a suplicatiókra kiadta a választ, nem lehet különben, menjenek embereim az kadia eleiben az panaszok eligazítására. Az audientíának azért ilyen dilatióját látván, beszállottam ide Fejérvárra az magam házához, postát küldvín felesígemhez is Poserolczára, hogy ott is Madács uram eljövetele és az audientíának halasztása valamely confusióra való dolgot ne causáljon. Érkezők meg azomba Bai András bejáróm Mahmut passátul, kitül is hitire izente, hogy semmi rosztat, sem idegensíget az vezérben irántam nem vett esziben, hanem inkább minden jót, és hogy semmit a vezér dolgába bizonyost nem tud, hanem azt tudja, itt nem hever, hanem egyfelé megindul, ötöt penig csatára Pétervaradin felé expediálta. Délután estve felé érke-

zék Sándor uram a vezér kapujárúl, hozván hírit, hogy Skerlet uram majd el fog hozzám jüni a vezér akaratjábúl, mondván azt is a vezér thihája neki, hogy beszíl a vezérrel, velem titkon éczaka legyen szemben. Sándor Gáspár uram tett relatiót egyéb az kapukon experiált dolgokrúl is. Megküldte az Reiz-Effendinek szólló levelemet is, de az most is igen beteg. Volt szembe a fő jancsár agával is, a ki is mondotta, engem rígen esmér, mert mikor Fileket megvettük, ott velem megismerkedett volt, ő akkor csebecsi aga volt. Tött relatiót, hogy mind Madács uram dolga, mind egyéb panaszok az tábori kadia előtt csendesen és emberségesen mentek véghez, conniventer viselvin magát a kadia az parasztokkal való panasz iránt, többire őket csak elutazván, és nekünk apparenter et palpabiliter conniveálván, melybül kitetszik a V. thihája szava, hogy ez iránt a vezértül vett intimatiót. Volt nálam az olasz galop is, ki is az lagumesciak passája ∞ minához értő s azt csináló embereknek fejek. Érkezzin azomban Skerlet uram, délest után volt vele két óráig tartó conferentiám legalább, ki is insinuálta, hogy az vezér akaratjábúl jött, hogy a mely szókat a vezérnek akarnék általa izenni, azokat feljegyezze, és törökül az vezérnek beküldje. Elsőben is volt szó az ellenség dolgairúl, táborának constitutiójárúl, kit is ő még túl a Dunán Varadinhoz nem messze mond lenni, de még eddig a vezér előtt úgy verificáltatott, hogy sem princ Croje, sem Caprara köztök nem volna, mondván azt is, hogy hús ezernél többnek nincsen híre. Kire én. Nekem úgy van híremmel, hogy huszonöt ezer is volna, és ráczczal s magyarral talán harmincz ezer is, de az ellenség vel est in statu defensivo, vel practica utitur, mert lehet, hogy talán

Csaffer passa szerencsésőbb lehetett az ellenség statusának kitanulásában, de én ahoz szerencsétlen voltam, mert a nimet táboron nagy tilalma van az meszünnen oda járó embereknek dolgában, sőt meg is ölik az embert, az én kímjeim sem penetrálhattak, hanem nem livilin más módomben, az magam embereiben szöktettem, s olyakat, a kiknek itten felesígek gyermekek maradott, s az olyanok járták meg a mint tavaly is cselekedtem, kit ő is tud, vagy hogy az ellensígből álló rabjaimba disponáltam praetextualiter bocsátván el, még meg is ajándíkoztam, sem sârczot, sem rabot nem kívánván túlők, a mi híreim voltak s vadnak is, ez ilyen emberek hozták. Csatát is penig jártatnom nem lehetett, mert az ellensígnak előtte volt az Duna, ha kiket ellenség végházából valókat fogtak el, azoknak sem livilin szabadságok az táborra való járásra, semmit sem tudtak mondani. Hanem az én gondolkozásom ez, megmondhatja a vezérnek, hogy ha az ellenség által szál a Dunán, könnyebb akkor a nyelv fogás, de akkor is Bujurdelemnél menvin által a portás a Száván. Az eszéki s iloki útba lehetne háta megett a tábornak nyelvet fogni, mert Varadinon innen nem fog sákmányosa jární, ha penig még is túl az Dunán subsistál, egyéb módot nem látok, hanem hogy a dunai classis menne fel Szlankaminához, és ott a Tiszán lopnák fel magokat könnyű fegyveres sajkák, s azokkal egy két hidaska legfeljebb 25, 30 jó paripás lovassal, a kik kiszállván a Tisza partra, várnák meg a fegyveres hajók, azok mindjárt nyelvet kaphatnának, mert ott az ellenség félni sem tudna. Ezekután töttem kérdist, nekem confidenter mondja meg, a V. Sándor uramnak mondotta-e Jagodinánál, hogy a mikor ide érkezik, itt tanáltassam, mert a tatár Hám érkezése

előtt akar velem szembe lenni, kit is recognoscált, hogy úgy van. Kire én. Mondja meg a vezérnek az én vele lejendő audientiam dolga álljon kegyelmességében, de azt tudni kell, hogy az eddig való vezérek, mikor ide jöttem, mindjárt publica audientiat adtak, és még ez az opinio volt s van, az én alattam valók közt s más országokon is, hogy respectusom van a vezérek előtt, addig szolgálhatok, ha szolgálok is. Itt osztán hozódott elő, hogy az én reputatióm s becsületem a török passák előtt naponkint alább száll, és ez okozta, hogy az exploratiókat s informatiókat úgy nem követhettem, a mint kívántam, holott a vezér thihája keményen írt volt Zofiábül reám, miért nem tudósítom a vezért a hírekről, de abban is praeccludátatnak alkalmatosságim, mert Csaffer passa nagyobb authoritása, szerdár livín, a többinél, a mi hírem volt, neki megírtam, ha híre ellen küldtem volna hírt a portára, maga ellen való dolognak tartotta volna, holott én is az ő commendája alatt voltam, és mi mellett sem volt postát küldenem, hanem ha Csaffer passátúl extraháltam menzil fermánt, mert a mely menzil fermánokat küldött volt is a Kajmekám passa, semmi hasznok nem volt a postákon, máskint is a míg Jeni-Palánk kezemnél volt, az körülötte való falukon salagvardáim livín, s azoknak is csinált emberek livín, volt módom a jobb exploratióban, de mióta oda török praesidium szállott, abba is nincs módom, mert a parasztok felém sem jűnek, ha hivatom is. Fen forgott itten, hogy az egész keresztyén világ királyi császári fejedelmi nem kívánhatják ezen a portán állapotomnak promotióját s respectusomnak nevelísit, mely szót is kivívín a számbúl, mondá: Ita domine propter exemplum. Ellenbe a porta a maga reputatiójáért, nem én értem, hanem

magáért cselekeszi, ha engem *promoveál s accomodál*, de én ilyen formában sem hadat s ennyi embert nem tarthatok, sem a császárt nem szolgálhatom, és a *campania* végén a vezér lábaihoz borúlok, mutassa más formába kegyelmességét, mert nekem egy fejem van, nincs több, legalább azt tarthassam meg a porta szolgálatjára, én mellettem az előtt török, tatár gvardia is volt mindenkor, a mikor pedig ezek a dolgok *Palánkon s Galambvárott* estek is, a szerdártól kirettem valamely hadat, *distractióit* mondván, nem adott, a mellettem szolgáló népnek pedig nem *lívín contentuma*, nem esnek-e rossz casusok az ilyen néptől akár hol is? hogy lehessen ott a keminkedis, az hol ezek a *mediumok* nincsenek, ölettem, büntettem, a mint bizonyosságim lehetnek a *poseroleczai törökök*, az *panaszok* pedig meg vadnak az vezér előtt az én becselenségemmel, a ki nekem keserves, és jobb, máskint mutasson a vezér valamely *accomodatiót*, mint sem így legyek, a vezér előtt is becselenedjem, életemet is féltsem, mert ugyan is jobb volna ezerszer meghalnom, mintsem az ellenség kezében esvén, a világnak *comediája* lennem, holott most is nem nyugszik az ellenség, *factiója* által is elkíván veszteni, az mint a Horvát Ferencz által küldött Veterani czéduláiból is a vezér megláthatta, itt újjobban *producálám* az Veterani és Antoni leveleit *in specie*, kik is árúztatásra *disponálók*, kikben nagy *compromissumot* tesznek Petróczi Istvánnak, kívánván, hogy vagy elevenen vigyenek el, vagy helyben temessenek el. Ezekre mondá Skerlet. *Absit domine, ut talia eveniant, supremus vezirius habuit plurima negotia, tamen si haec sciat, et instantiam Vestrae Celsitudinis, de audientia non erit dubitandum.* Curiose megolvassván azért a le-

veleket, és a hol nem olvashatta, velem olvastatván, mondotta. Ezekből olyan tetszik ki, hogy Petróczi uram s az ellenség között már is volna valami correspondentia. Kire én. Olyat ír az ellenség, de ő benne kételkedni nem kell, mert sokszor tentáztatott, s az leveleket most is ő adta kezemben, de Skerletnek ezen szavaim után sem cessált scrupulusa. Mondám, hogy az ellenség, a kiket tülem elszakasztott is, accommodálja, ezeket is revocálja, itt penig mikipen legyen dolgunk, csak az élések dolgában is, Isten tudja, holott Szent-Györgynaptúl fogva a porta ríszírúl két ezer kila buzánál többet nem adtak, az mi árpát adtak is, élésnek adták, azzal él most is a had, lovai penig csak nem elvesznek. Kire ő. Mind ezeket tudom, és jövőre repraesentálom az fővezérnek. — — Ezek után producáltam a mellettem maradott minden rendeknek lajstromát törökül, egy memorialét is mutatván a mellett, kit első audientiámban kívántam a vezérnek beadni, helybe hagyta azt is, javalván, purumba irassam azon lajstromot, és reggel idején küldjem fel neki, be fogja azt is adni, declarálván per longum et latum, hogy a kik a tábori szolgálatokra alkalmasak hadaim közül, hozassa ide a vezér, de úgy, hogy provisiójokat is adassa ki, hogy subsistálhassanak és szolgálhassanak. Poseroleczán maradtakat is bizonyos agája által revideáltassa, minthogy annak a palánknak manutentiójára a Morovára nízve és a magunk cselédire nízve is szükséges ott az praesidium, holott nem csak helyben, de az körülötte való vizek szorosiban, és az osztrovai szigetben is praesidiumot kell tartani, mind a Mlávánál livő malom mellett sánczba, és a Morován livő révben gyalogot kell tartanunk, sűrű erdős hely livín, különben az sok tolvaj miatt

még csak malomba sem jártathatnánk, és ha csak erdőre jártatunk is, elkapják olykor a marhánkat, csak a fáért, vagy malomba járó szekereinket is fegyveres emberrel kell kisírtetni. Kérdi, micsoda víz a Mlava? kicsiny víz, de gyakortább úszó, mert csak valamely zápor essőtől is megárad, Rám s Poseroleza közt foly a Dunába. Ezek után hozódtak elő az svaecziai, brandeburgumi és lengyelországi dolgok, s kinek mennyiben volt híre, hogy a Brandeburgus hadából jöttek volna valamely regimentek a török ellen; de útból vissza tértek a francziai distractiókra nízve, mint vettem Nemessányi uramtúl és Boroszlóból is az svaeciai híreket, mely közel volt az svaeciai király leánya, és az császár Josephus nevű fia között házasságok felett való megegyezések, úgy hogy Boroszlóból Eperjesre s Kassara is penetrálván a hír, az svaeciai király az augustana confessiónkon valókat mind Slesiába, mind Magyarországba biztatta, hogy vallások szabadsága restituáltatni fog az ő alkalmatosságával, de az a dolog vagy differáltatott, vagy egészen elbomlott, elíg az, hogy a svaeciai király ebben az esztendőben is a német császár és francziai király között való neutralistaságban benne maradt. Előhozódott a lengyel király leánya és az bavarai elector között véghez ment házasság dolga is, és hogy augustusba lészen lakadalmok, megmutattam neki, ebben a materiában mit írjon nekem dominus abbas de Poligne, hogy annuente rege ipsius christianissimo pacta illa matrimonii conclusa fuere, kit én nem hihetek, sőt contrarie gondolok, hogy a francziai király akaratja ellen ment véghez azon házasság, et quod factio austriaca praevaleat adhuc factioni gallicae in Polonia, jele az is az indigenatus dolgába mit írjon

nekem az említett franciai orátor Lengyelországból, az hol is nem biztathat most az indigenatussággal az austriacusok miatt, végre látván, hogy azon levelet örömost olvasni kívánná, mondám, domine in omni confidentia communico istas literas, bene enim scio affinitatem tuam cum Valachiae et Moldaviae principibus, sed tibi confiteor me intentum esse in ista porta pro Hungaria et Transilvania, non pro Valachia et Moldavia, imo in isto statu istarum provinciarum plus contentus essem uno csiflik tres quatuor bursas importanti vel pagis aliquibus sicut jam obtinuit aliquot Kornarius, et fatendum est mihi, Deus utinam prosperet arma supremi vezirii hac campania, tamen si extra spem accideret, vellem me provolvere ad pedes supremi vezirii, ut aliter de me provideat, securitati et reputationi meae prospiciat, et mállem illum sequi, quam tali modo hic manere in istis partibus confiniariis, ubi servitia quidem non desunt, deest tamen provisio necessaria, quibus aula et militia mea ali possit. Itt osztán passiókra is fakadtam újonnan, nekem már az egy fejmenél több nem maradt, azt örzenem kell jobban ez után, és a campania után is, ha más accomodatiómat nem remínlhetem, kisébb vagyok a vezért követnem, mint sem ily rendeletlenül maradnom, és kisébb tized, huszad magammal, mintsem ezerrel, vagy ezerekkel ilyen formán, mert ez előtt a passákkal könnyebben folyt dolgom, nagyobb respectusban tartatván tölök, de most az minapi palánki confusiokor is és avagy csak a csaták jártatásával is, holott én azt csak ennyi embereim megmaradásával is continuáltam, egyszer is nem obtineálhattam csak három négy száz embert is a szerdártúl requisitióimban, holott az én ríszemről a csaták járása csak ugyan folyt, és avagy

csak ama híres Karacs nevű híres tolvajnak elveszísével is megbizonyítottam, hogy a császárnak szolgálótöttem. Kire ő. Domine debent conservari, et qui adhuc remanserunt in fidelitate istius portae, vult conservare vezirius, et omnia jam rescivit et resciet, meliorabuntur imposterum, quae melioranda sunt, absint tales casus. Ezek után hozódott elő Nemessányi uram, politice akarván agálni Veterani, a minthogy ismeri is, hogy tud ahoz a politiához. Kire mondá. Bene novi, véghez vitte egyszer Veteraninál, hogy Szebenbe egyszer a szászoknak lakadalmokban mehetett, és az szászoknak elsőbb rendivel szólhatott, kik előtte erős hittel obligálták magokat, és ütet is a sacramentumokra eskettük meg, hogy ki nem adja, csak menjen jó erő Erdélyben, a kihez ők is bizhassanak, az portához s hozzám való hűségeknél minden lehetőségek szerint megkivánnak felelni, biztatnak is, ha bemehetünk haddal, mindenütt vadnak dispositus embe-reim közöttök, a többiről azért annyira úgy nem felelhetek, de én kípembe a szászok fidelitásáról s igazságokról a portát én kípembe assecurálhatja. Forgott fen az is, hogy Nemessányi uram és ő kívülötte is senkit nem bocsátott vissza a német, hogy hírt ne hozhassanak, miölta az Tömösvár felé való hadak expeditiójának híre s annál inkább arra való indulások volt, sőt vadnak most is oda rabjaim, a kiket szabadítása végett a magok feleinek el kellett volna bocsátani, a németeknek hiteken s kezességen bocsáttatván el, de azokat sem bocsátotta el a feljebb írt okokra nízve. Az lengyelországi dolgok előhozásával volt szó arról is, azért halasztottam emberem expeditióját az vezér érkezisire, hogy instructiót ő nagyságától kívántam venni, tudhatván azt a vezér is, mert akkor

tefftedar volt Kocsa Musztafa vezér mellett, hogy a mostani francia orator Zofiában az császárhoz és vezérhez való érkezise előtt a lengyelországi dolgokban elsőben is nekem parancsolt volt elsőben is a porta, bizonyos conditio alatt én általam ígervén meg Kameniczet a lengyeleknek, most pedig úgy van híremmel, hogy in junio a tatár Hámhoz egy jó forma lengyel nemes ember expediáltatott volt, nem tudom már in publicis-e vagy csak rabok végett? azért elhiszem azon lengyelt magával hozza a tatár Hám a vezérhez, vagy legalább ebbe mit tud Skerlet uram. Kire monda: De isto polono plane nihil scio Domine. Az bavarusnak pedig a L. király lyányával való házasságát a mikor abbas de Polignie levelit abba a punctumokba olvasta, arra azt mondotta mosolyogva: Bene scio, quod sciente rege Galliae fuerit factum. Hozód-tak elő ez után az francziai hírek mind pro et contra, mely híreket folytatnak Magyarországbán s Erdélybe, kiket írásba kívánt tülem s megigértem, hogy felküldöm. Nemessányi uram emlékezési alkalmatosságával forgott fen, hogy a német etiam in justis principissae meae praetensionibus, vagy a kikről hírek s parolájok van, semmit Törökországba hozni nem enged, azt mondván, azzal ha ide küldené ilyen ellenségit, mint engem segitene, hanem ha felesígem vissza megyen, élhet azokkal, és hogy a császár sem felesígem, sem gyermeki javain nem kapdos, így mondják a nímetek, azzal kívánta megmutatni, hogy a Rákoczy árváknak az ő jussok szerint való jószágokat kezekbe bocsátotta s az osztályt nekik megengedte, a felesígemet illető riszt is a kamara az gyermekek keziben bocsátotta, ezeket cum aliqua reflexione hallgatta. Ezen conferentia alkalmatosságával volt szó

arrúl is, hogy az ellenség azzal infascinálja az embereket, hogy a török nemzetnek confusiói vadnak Anadoliba, onnét hadak nem jöhetnek ez idén, és kevés tatár is jöhet ki, mert distractiója leszen a lengyelektől és a muszquáktól. Azomba olyat is értettem, hogy a mikor Kaprara generalis rendeltetett az bécsi udvartól, plenipotentiája adatott az békességre, és az angliai oratorral való correspondentiára, ha az szükség úgy hozná. Galopis sokaig volt nálam, és vacsorán is itt marasztottam volt, kinek is discursusinak summája volt, elsőben is Erdélynek előhozása, mennyiben volt discursusa a drinápolyi ettől a vezértől letétetett Kajmekámmal az erdélyiek dolgában, ez idei táborozás és az ellenségnek a törökök között való kimjei és correspondensi felől, mennyibe volt beszíde a mostani fővezérrel. Mondotta azomba maga opinióját ezzel a vezérrel livő hadnak száma és mivolta iránt, mondván, ha ezt a vezért per distractionem akarná is az ellenség confundálni, húsz ezer embert magától elszakaszthatna, és ugyan még annyi Fejérvárnál is maradhatna. Skerlet uram hozzám jöveteli alkalmatosságával, minthogy az doctorsághoz is ért, hivattam volt az franczia Marchio Lora uram borbilyát is, revideáltatván az lábomat a hol sebes, és egyébiránt is declarálván constitutiómat neki, mondotta, hogy az canteriumokkal ha taval éltem volna, praeveniáltam volna vele ezt az nyavalyámat, mert ő ez előtt másfél esztendővel nállamnál is rosszabbul volt, úgy hogy lábra sem állhatott, hanem canteriumokkal élvin, azolta semmi alteratióit lábainak nem érzi, és hogy ezen canteriummal való élés közönséges orvoslásnak rendi a török nemzet nagy rendei között, de most nem tanácsos, még a daganat lábomba látszik, hanem

nem tartván elígsíges experientiáját a francziai borbílynak, javallotta, vagyon egy görög borbíly az vezér kapuján, annak nagyobb experentiáját tudja, kit is ő maga instruálni fog, minden nap relatiót kívánván tüle, mint procedáljon a lábom sebinek gyógyításában és daganatjának extrahálásában, minden nap hozzá fog járni a borbíly, és ahoz képest disponálja, mittvő legyen, mindazáltal nem árt, ha mind a két borbílyt előmbe hozatom, had lássák mind a ketten, és noha valamely flastrommal Skerlet előtt az fr. borbíly a lábomat bekötötte, mindazáltal hogy reggel Orlai uram mind a kettőt előmbe hozza, parancsoltam felőle ő kegyelmének. Szép idő volt.

20. Péntek. Skerlet urammal való végezisem szerint felküldöttem Sándor uramot az hadak és minden mellettem livő rendek lajstrómával, törökül iratván le, insinuáltattam ő kegyelme által Skerletnek, hogy azon vezérnek beadandó punctnmok és lajstrom alkalmazosságával, kirül a szó volt tegnap közöttünk, azon punctumok közzé inserálja a Zofiában livő erdélyiek dolgát is, és mellettek livő instantiámat, kívánta azomba Skerlet uram, hogy a mely fr. hírekrül közöttünk szó volt, az mint azon híreket másünnen vettem, írásba küldjem fel. Az ellenség tábora felől olyan hír jüvin a vezér eliben, hogy által jött az Dunán Varadinnál, Futakrül a végre a vezér mind vízen, mind szárazon erős portákat expediált, és oly formában is, hogy éczaka fegyveres hajóknak securitásával hidasokon, a hol a Tisza a Dunába szakad, egy jó sereg lovas keljen ki a Tisza s Duna közre nyelvfogásért, és a fegyveres hajók az Tisza parton sánczba várják be. Azomba mind a Dunán, mind szárazon a vezér erős strásákat rendelt, kik senkit a vezér fermá-

nya nélkül ne bocsássanak, feles puskaporokat is vittének az táborrúl az Dunára, kiket az hajókba raktak. Jött látogatásomra Kornari is az olasz építőmester, confidenter tett relatiót az látott s hallott dolgokrúl, az hid építise rendirúl és egyebekrúl, monddotta, hogy az szerdár panaszolkodott előtte, hogy az vezér senki tanácsával nem él, maga eszin jár, kire nízve volt Csaffer passa, ut erret vezirius, mert úgy vette észre, hogy aspirál a fösigre, monddotta, hogy az angliai orator embere audientiát sollicitál a vezértúl, de denegáltatott, mondván ha ideje lészen, a vezér ad hírt, most nincs ideje. Ebéd tájban jött hír Sándor uramtúl, hogy Skerlet uram a punctumokat és az lajstromot az ő kegyelme jelenlitében az vezér thihája keziben adta, kit is megolvassván az thihája, approbálta. Az vezér görög borbílja is hozzám jüvín, bekötöttik az lábomat, nagyubb lyukat csinálván az sebe-men, hogy a materia jobban való kifolyásával az daganat is inkább meglohadjon. Jó idő volt.

21. Szombat. Jött hír az vezér kapujárúl, hogy holnap ceremoniás solennis audientiám leszen, jött arrúl is Sándor uramtúl informatióm, hogy az Csauz passa ő kegyelmit magához hivatván, monddotta: Mint a fejedelemnek igaz jó akarója mondom, ezekkel a paraszt emberekkel érjen véget, vessen kinek kinek valamit, ha két három száz tallérban telik is, az maga méltóságaért ne szánja, mert annál többet nyer, ha én az audientiája előtt az vezérnek azt mondhatom, hogy mindeneket contentált, akkor a fejedelem is maga dolgait, praetensióit urgeálhatja, ha ő mindeneket contentált, hogy ötet is az vezér contentálja, és ha olyan fogyatkozott állapottal volna, inkább én is, s több jó akarói is concurráljanak. Kire nízve committálván

Sándor uramnak, hogy ő kegyelme mindenféle panaszló rendekkel conveniáljon, az miben conveniál, felküldöm az pinzt, csak levelet vegyen mindenektől, jövendőben ne busíthassanak. Jött Haszan aga az én tolmácsom az vezér kapujárúl, azután az szerdár Csaffer passa, Ali passa nevű tolmácsa, kik is mind ketten adtak némely dolgokban informatiókat, a többi között arról is, hogy a váradi jancsár agaféle Oszmán aga igen jó akaróm, a vezér s fő jancsár aga előtt nagy becsületbe van. Péterváradjátul megtért az porta, de semmit sem kaptak. Estve jött hírem: az parasztsággal való dolog az Csauz passa intentiója szerint complanálódott, felküldvén én is a pinzt, és Sándor uram is levelet vívin túlok. Váradinnál semmi tábor nem tanáltatott, még sem jött volt által az Dunán az ellenség tábora, a mint a híre volt. Szeles idő volt.

22. Vasárnap. Jó reggel küldöttem fel a vezér kapujára, a homnét is reggeli praedikatio után érkezék le Orlai uram, tivin relatiót: mint értek véget az sok panaszló felekkel, és mint vettek mindeniktől recognitiót két török bizonyság és a vezér csausza jelenlétiben, kirül is relatiót tivin az Csauz passának ma reggel, és megmondván quantumát is a költségnek, a mit az én pinzemből reájok erogáltak, mondotta arra az Csauz passa: talám azért hozzátok elő, hogy a mit reájok költöttetek, azokat én adjam meg, ihol, úgy mond, én megadom. Kirre feleltek az én embereim: Nem azért mondjuk, hanem hogy a vezérnek adja tudtára, hogy intentiója szerint véghez mentek ezen dolgok, és a fejedelem ilyen szegénységben is megcselekedte és contentált mindeneket, kit nagy jó néven s kedvvel vívin a Csauz passa, mondotta: mindjárt beviszi az hírt a vezérnek, igen ap-

próbálván ezen dolgot, insinuáltatván azt is nekem, hogy audientia délutánra rendeltetett, mihént a dél eljű, az Csauzok eljűnek érettem. Hozta hírit Orlai uram is, hogy Mahmut Bék Ogli Péter-Varadinhoz men-
 vűn és a martalíkot bekűldvűn, semmi nem jűtt után-
 nok, nem livűn még semmi tábora ottan az ellensig-
 nek. Voltak az tefftedárnál is, a mely nihány erszűny
 pűnzal tartozik, még Drinápolyban adattatvűn ki az ar-
 rűl való fermány a vezértűl, ígerte, hogy megadja ap-
 ronkűnt, és ma is egy erszűny pűnzal ad in rationem,
 minden nap elmenjenek hozzája, mert egyszersmind
 azért nem adhatja meg, hogy az Drinápolybűl hozott
 császár szepetjéhez és ládáihoz még eddig nyűlni a
 fűvezér nem engedett. Hozta meg hírit annak is Orlai
 uram, hogy mennyi szeműlyt az tavalí vezér felkaftá-
 nyoztatott audientiám alkalmatosságával, ugyan annyit
 fognak most is felkaftányozni, kikrűl is és kik menje-
 nek fel velem, s mi formában kisűrjenek fel, s mi for-
 mában legyen az felmenetel, írásba adtamki az dis-
 positiót. Az intimatió szerűnt azért délután eljűvűn
 érettem 21 csauz, és azok között az Csauz passa
 után való Csauz eműnnye is, az kis hűntócskamba fel-
 tétetvűn magamat, két lovat fogatvűn belé, felmentem
 az vezér sátorához, mintegy ötvenig való lovasokkal,
 magam hűveivel s embereivel késértetvűn magamat,
 látvűn azért a vezér beteges állapotomat, és az feles
 népnek az sátor kerítéséhez való gyűlekezését, az kűlső
 kerítéseken belűl vitette be az hűntócskamat is, az hol is
 az hűntóbűl székben tétetvűn magamat, az vezér kűlső
 sátorábűl a belsű sátorába vittének be, a kűlsű és
 belsű sátor között is kerítés lévűn, az hol is a Csauz
 passa, és Muzur aga, az az vezérnek sok fű rendekbűl
 álló agái, szolgái állvűn, köszöntűttek; Skerlet penig

a külső sátorban előnkben jött, s ő vitt be, ottan azért a belső sátorban keveset ülven, jött ki az vezér az háló oba sátorából, és az míg az köntösét megcsókoltam, s egy két szót szólott hozzám köszöntő formában, addig lábön állván, azután maga leült s engemet is a köszöntés után leültetett, vévén fel elsőben azon szavait, hogy h. császárnak én is egy régi meghitt királlya lévén, ő is alább való formában mint több vezérek nem kíván accomodálni, hadaimról s embereimről provisiót téssen, de szükséges az is ebben az esztendőben, a császár szolgálatjában vele együtt tanáltassam, el sem hágy magától, úgy tudjam, kérdezősködvén ez alkalmatossággal, mi lelt, hogy így vagyok, mi dolog ez, hogy ennyire jutottam? kire én is complementizálván, és magam készségét is nekie ajánlván, sem én, sem az én mellettem lévők h. császár szolgálatjából magunkat nem vonogattuk, az vezér mellett császár szolgálatjában találtni kívánnunk, csak az vezér is mutassa annyiba kegyelmességét, mint több h. császár táborban lévő hadainak, adatassék ki ezeknek is szükséges provisiójok, ugyan csak ezent confirmálván második replicájában is az vezér, kérdezte azután, mennyid magammal vagyok, kire én: Skerlet uramtúl az mellettem maradott mindenféle nípnek az lajstromát felküldöttem, abból megláthatta ő nagysága, ezek után mindeneket ki tudván a sátorából, és csak Skerlet uram tolmácsnak, és az maga tihája állván mellette, kezdette el elsőben, mikor mindenek kimentek azon szavait, mi az oka, úgy mond, az ellenség dolgairúl, szándékárúl egyszernél, vagy kétszernél többször tudosításomat nem vette? hollott én tülem várhatott volna bizonyosabb hírt, tudakozza azért most tülem, mi híreim vadnak ezekről. Kire én: Az ellenség dol-

gait, az mint eddig folytatta, rövideden az vezérnek így repraesentálhatom, az mikor az fű ki jött is, az ki hol quártélyba volt, ott füvelt, corpusra magát nem vette, hogy inkább ki ne tanulják szándékát, elsőben minden szándéka Gyula elfoglalására volt, az mint-hogy még a télen is Gyulára szándékozván, akkor mint impediáltatott volt meg, meg irtam a vezérnek, azután megint impediálták a Gyula körül való nagy vizek, azután újebben Tömösvár megszállására fordította elméjét, de abban is akadályoztatta osztán az ide Fejérvárhoz gyülekező és azután ugyan Tömösvár s Gyula felé induló hadak hírek s dolgok, ezek után három corpusba állatott az ellenség, vagy Veteránival, vagy Bolandal, a ki Mamhut Bék Oglira vigyázott, vagy penig itt az Duna mellett lévő armádájával, én mind ezeket, az kik táborra concurrálhatnak, nem értvén ide az praesidiumban lévőket, úgy mint az három helybül, Veterani lovasát, Bolandal lévőket, és az Duna mellett lévőket értvén, az ráczonkon, magyarokon kívül huszonöt ezernek supponálhatom, de bizonyossan nem tudhatni, valamig nyelvet nem fognak közülnök, az mint az ellenség magát viseli, vel se gerit defensive, vel utitur practica, hogy az törököt reá vegye, s erejét titkolja, egyéberánt Caprarával, az ki most annak az armádának fő generalissának mondatik, két esztendeig hadakoztam, cautus, consideratus generalisnak ismertem, nem oly vakmerőnek mint Badensist, vagy Bavarust, az mint kitanúltam ezek között a németek között: a volt hire a fővezérnek, a tengeren túl a császár birodalmiban dolga s distractiói vadnak, maga ki nem jöhet, és azért adott a császár a szerdárnak oly nagy hatalmat, a mikor a tavaszal karddal és kaf-

tánnyal a császár kapucsi passája által instelláltatott, infascínálni kívánván azzal is a maga birodalmában lévő embereket a németek, hogy tatár ha jöhet is, kevés jöhet, mert a lengyeltül és mosquatul legyen distractiója, és így ha kisebb erejek volna is mostan mint tavaly, nem volna csuda, mert ilyen erőt innen a mi részünkrül, a minéműt én látok, nem gondoltak, járulván az is hozzá, hogy a francziákkal is a német distraháltatik, az minthogy hallottam volna azt is, jötte nek volna valamely regimentek az imperiumbúl ehez az török ellen való ármadához, azok is vissza tértenek volna. Itt hoztam be a debreczeni embert is, micsoda ember s micsoda dologgal küldetett volt a város prae-textualis pecsétes levelével, az kit most is itt tartok, az is hozta és mások is insinuálták magyarországbúl, hogy az német erőtlenebb lesz most a török ellen, mint tavaly, insinuálván azt is, mind a föld népe, a ki hódolni kíván, mind az fegyveres nép, a ki hűségemre kívánna állani, hogy a vezér ebben az campániában Lippát, vagy Csanádot igyekezzék recuperálni, hogy lehessen jobb módjok az hódolásban, mert most az Maros passusi miatt, az kiket őriz az ellenség, impediáltatnak, kihez én is azt mondhatom, hogy a Maros mellett egyik vagy másik helynek recuperálása azért is szükséges, Gyula s Tömösvárnak securitására volna, hogy ha a török ármáda arra menne. Lugos, Karansebes, Bogcsa tolláltatván, és az Maros mellett is valamely hely recuperáltatván, úgy meg lenne a linea communicationis, mert most nincsen bátorság a Tömösvárra, Gyulára menőknek, de akkor egy két lovasnak is securitása lenne, s az föld népe is behódolhatna, ezeket considerate meghallgatván a vezér, felelé, az elmúltakrül már, úgy mond, ne szóljunk, hanem a jelenva-

lókról, 'a vezérnek úgy van hirivel, hogy az ellenség az Tiszán túl valamely tós helyen hidakat akarna csináltatni, és Tömösvár alá akarna szállani, Veterani is valamely hadakkal Tömösvárhoz nem messze volna, ezt a németet, a ki a Duna mellett vagyon tizenhárom s tizenöt ezernek mondják, azért el kell-e hinni, hogy ezek Tömösvárat megszállják? avagy húsz huszonöt ezer ellenség Tömösvárat megszállhatja-e? ahhoz mit mondok. Kire én: Tömösvár nagy hely, nagy kapacitású vizes hely, húsz huszonöt ezer ember megszállására nem elég, legalább kell negyven ezer ember, ha megakarja szállani, más az, hogy ha a német a Dunától elmegyén, nem tudom Tömösvár alatt mint tarthatja hadait, mert oda az Maros messze, vagy az Dunától vagy az Marostól tartaná éléssel táborát, ha csak egynehány ezer tatárunk lesz is, mind pabulatióját, mind élését elfoghatja, ha pedig az én gondolatomat kell megmondanom, én inkább vagyok olyan itélettel, hogy azokat az hidakat azért csináltatta, talán inkább Veteránit s Bolandot várja maga segítségére, s azoknak csinál utát, avagy hogy ha látja, hogy innen olyan erő éri, az kinek meg nem felelhet, akkor által megyén, és inkább jár ottan az elmém: annak a németnek ha nincsen elégséges ereje, elég nyeresége az, ha időt nyerhet, az campaniát az vezérrel haszontalanul eltöltheti, s azzal a török nemzettől elnyert országot s várakat manuteneálhatja, s contribuáltathatja, és télben is hadait abból quartállal tarthatja, ezekkel a szókkal convincáltatni láttatván a fő vezér, mondotta: Az én szándékom, úgymond ez, hogy ha az ellenségnek dolgán vagy egyképen, vagy másképen által eshetem, vagy magam személyében, vagy elégséges hadakat rendelvén a király mellé, az idén országában ültessem, hanem én nekem mondja meg, Er-

délyre vadnak e utak, s merre? az erdélyiekhez s magyarországiakhoz mint bizhatunk? ezekhez mit mond, ekkor czeremoniát hajtván néki, minthogy lábaim fájdalom miatt köntösét meg nem csókolhattam, köszöntem kegyelmességét, hogy a mit más vezérek ígértek, ő effectusban kívánja venni s engemet csitakjáva tenni, há az utakat kérdezi, azt mondhatom, Szathmártúl fogvást az Vaskapuig elég utakat találunk, tágassabbakat s jobbakat, mintsem Havasalfölde, s Moldova felől Erdélybe. Az erdélyiekben s Magyarországbán is elég correspondensünk vagyon, és a kösségrül szó nincsen, mert sem az portának, sem nekünk nem ellenségünk, némely hamis urak ha mit követnek, megtalálják a mit keresnek, a szászok felől in specie securussá tehettem a fővezért, hogy azok igazak hozzám, és a három statusi között az országnak erősebbek, mert azoké a királyi városok, Bucsak is Erdélyhez nem messze lévén, hogy ha arra fordítja a vezér elméjét, négy nap alatt be mehet a tatár, ha azzal akarja magát segíteni a vezér, de az én szóm is a vezér előtt, hogy azon kell lennünk mindenképen, nyelvet hozathassunk az ellenségből, mert az nyelv lelke az tábornak. Kire a vezér. Igen is azon kell lennünk, kiben a király is igyekezzék, hogy császárunk szolgálatjában találtassék, hanem most ilyen szolgálatot is kívánok a királytól, hogy az én leveleimet küldje el Tömösvárra, s hozassa meg válaszát, kire én: Jó szívvel az vezér parancsolatjára, de minthogy az utak félelmesek, s most igen vigyázza az ellenség, azt javallom, az vezér duplicate irassa a levelet, én is két rendbeli embert küldök, egyiket egy úton, másikat más úton, egyik az másik dolgát nem fogja tudni. Ezekután újobban reiterálta, el nem

háygy magátúl, *sim alacri animo*, az ellenséggel lévén ennyi időktúl hadakozásom . *experientiam* lehet nagyobb másoknál. Sátorok alá szállok e, és hozzája közel, vagy penig magam szállására megyek? Kire én: Hála Istennek, h. császárnak Dunán is erős hadait s erős *classissát* látom, lovas, és gyalog hadait is sok szép számban láttam, a vezér parancsolatja, most pedig ha az vezér megengedi, csak a magam házához megyek, minthogy a vezér borbélja és Skerlet uram curája alatt vagyok; ezek után elhagyván a beszédet, parancsolá a kaftányozást, nuszta! béllett kaftánnyal felkaftányoztatván, és azonkívül a magam híveiben tizennégyet és Skerlet uramot is, az ki tolmácsunk volt, harmadszor is csakugyan azzal *concludálá* mosolyogva, látván hogy köntöse csókolására a kaftányozás után ketten fogtak, s úgy segítettek, ne betegeskedjem, erőssen viseljem magamat, most kívánnván a császár szolgálatja. Kire én is többi között, elúnván a sok *intimatiót*, mondtam: ha engem a vezér maga mellett szolgáltat, mind más nemzetek, mind magam nemzete előtt a fordúl becsületemre, csak Isten adjon erőt s tehetséget, magamnak is az a kívánságom, ezek után eljüvén, a csauzok újobban szállásomra késértek, kiknek is a szokás szerint egy kávét adatván, és fáradságokért meg is ajándékoztam, mikor penig a vezérnek külső sátora kerítésébül himtómra akartam ülni, Skerlet uram *intimálá*, kaftányosan menjünk mind magam, mind embereim szállásomra, és nem tudom micsoda okra nízve *intimáltatott*, de a merre vissza jöttem az angliai orator emberei csoportosan az út mellett állottanak, s úgy vigyáztak, közel mindjárt a hintóm mellett a mely utcán elmentem, nagy süvegvetéssel és magok

meg hajtásával lévén a sok török között, én is süveget vettem nekik, az vezér intimatiója szerint mind én, mind emberei kaftányosan jüvén le éppen a szállásomra, a csauzok elmenvín, csak hamar azután érkezének a francziák is, marquis de Lora és Fonton uraimék, kiket is hideg borral kínálván, mulattak egy ideig nálam, conferentiát tartván velek az vezér dispositiójárúl, táborának constitutiójárúl, számárúl, és az francziai hírékrül is, jelentvén tegnap egy tatár postája érkezett a franczia oratornak hozzájuk, közölvén én is velek a vezérnél fenforgó dolgoknak némely részét, az kit illendőnek láttam, describálták a franczia királynak ez idei campaniában való dispositióit, mondván: a Delphinus száz ezere d magával Flandriában volna, kinek is az austriacus fejedelem, úgy mint az angliai király, kit is ők per contemptum mondanak fejedelemnek, és a spanyol királynak hada opponáltatott; Cataloniában is vagyon egy ármádája, harmincz ezerbül álló generalis M. Noaly commendája alatt, a vert felhúszezereig való spanyolt ezen az nyáron, hat ezeret benne levágván, három ezeret elfogván és minden munitiót el nyervén, az harc után szállotta meg ugyan Cataloniában az spanyol király birodalmában Palamos nevű erősséget, melyet is megvévén, azután szállotta meg Csirona nevű erősséget ugyan azon generalissa a francziai királynak mareschallus Noaly. Harmadik táborát mondja Sabaudiában mareschallus Catenad generalissal, hatvan ezerbül állót sabaudiai herczeg Piemont nevű ditiójában, negyedik táborát mondja az imperiumban mareschallus Lors nevű generalissal 80 ezer emberbül álló, kinek is ellene opponáltatott Badensis herczeg a német császár részérül és az imperialis hadak, ötödiket mondja a franczia

nemességnek húsz ezerből állót, kik is defensive a tenger partjait őrzik, és azok nem is szoktak három holnapnál tovább táborban lenni, tengeri classisát is két helyütt mondják, úgy mint in mari mediterraneo hetven gallyából álló armádáját, kit is commendál — — — generalis, az másik classisát 30 gallyából állónak mondják, az ki is defensive viseli magát, és az ország oltalmára vannak rendeltetve. Hozám nekik elő, hogy ezek az anglusok publicálják, hogy in mare mediterraneo felverték volna a francia király classisát. Kire is ők: Ne adjak annak hitelt, mert az hazudság, nem egyébből származott, hanem a francia király 400 hajókat küldött volt élésért némely országokra, azokban nyertek el az anglusok s hollandusok. Volt szó, a vezérnek micsoda ereje lehet ebben a campaniában, és ők arrúl micsoda itélettel lehetnek. Mondá erre Lora: ő, mikor az vezér maga előtt a hadakát mustrálta is, és a mint a rendet állottak, igen curiose vizsgálta, és a mint rula itéletet tehetett, legalább mondja ennek a hadnak lovassát, gyalogját negyvenötezer embernek, és ha ötvennek mondja is, talán nem vét vele, az dunai classisán kívül; hozodott elő a tengeren való erőtlenség a töröknek, úgy hogy a Velenczések a tengeren való erejének meg nem felelhetnek, holott a Velenczéseknek minden tengeren való készületjüket tiz öreg gályája a francziának profligálhatná, tegyek már itéletet. Volt arrúl is szó közöttünk, nincsen suspició nélkül a tatár Chámnak elkésése, és hogy ha az tatár el nem érkeznek, ez az vezér semmi derék dologhoz nem foghatna. Már estve felé volt az idő, hogy elmenének tülem a francziák, ezzel elbúcsúzván, küldöttem volt embereimet Skerlet uramhoz is valami memorialévál, az kit az

vezérnek küldtem, recommendálván bevitelét Skerlet uramnak, az ki is izené, küldjek el az hadaimért, és a kik mellettem itten vadnak is, azoknak is küldjem fel a lajstromát, hogy addig is azokrúl provisiót tehessenek, estve már ágyamban sokáig való beszélgetésem volt belső s meg hitt hiveimmel a fenforgó dolgokrúl és az vezér discursusirúl, rendeltem azért el Petróczi István és Madács uraimékat, hogy menjenek el Poserolczára, Madács uram készétse az udvar népe cselédjét, és az kornyetához, úgy az udvari kapitánysághoz tartozó seregek szükségét lássa, ruházza, készítse az Márton deák hozta egyetmásokból s portékákból, azon alkalmatossággal hozott fegyverekből fegyvert is osztasson, az kiknek nincsen, Petróczi uram penig azért mind a mezei katonákat, mind egyéb féle rendeket, a kiknek lovok vagyon, indifferenter onnan felköltse s hozza ide, tévén azokrúl is oly dispositiót, hogy az lovasoknak, kinek köpönyeg, nadrágot, kinek kalpagot osszanak, ide érkezvín pedig két hó pénzbeli kegyelmességünket ígértük nekik, mindenek felett az panaszok eltávoztatásárúl committálván ő kegyelmeknek. Az mai erőltetés miatt, minthogy az vezér elől, bár két felől karomat fogatván is, lábon kívántam ki menni az külső sátorig, mikor meg szállottam, nagyubb fájdalmát érzettem kiváltképen az sebes lábomnak, meg is dagadván mind az két lábom. Szép idő volt.

Die 23. Hefün. Egynehányad magokkal Petróczi és Madács uraimék hajóval lemenének az Dunán, és szárazon is mintegy huszonötig való ember némi öszvérekkel és lovakkal, az kik is itten az házamnál nagyubb szorúlást és költséget causálhattanak, még itt is ötvenig való ló és nyolczvanig való

ember maradván mellettem az magam szükségére. Az fő tefftedárhoz küldvén Orlai uramat, insinuáltatván neki, ne tartsa maga ellen való dolognak, hogy ha az nálók restantiában lévő négy erszény pénzrül az fővezért suplicatióm által megtalálom, kirül míg az előtte való tefftedárnak parancsolt volt az mostani vezér, kire felele, kedvesen vötte, hogy hirt adtam az iránt neki, javolja maga is, hogy irassak supplicatiót, mert az vezér az császár Drinápolyból hozott kincséhez még eddig nyúlni nem engedett, egyéb pénz pedig dispositiója alatt nincsen, kibül adhasson, kire nézve ezen dologrül supplicatiót irattam az vezérnek törökül, más suplicatiót az Zofiában lévő erdélyieknek (minthogy az nekiek rendelt éléseknek terminusa elmúlt) hozzám mint fejedelmekhez urokhoz való bocsátásokrül, és ez után is ha ide júnek is, reájok való provisiójárul, harmadikát, adjon egy generalis passust, ki mellett mind vizen szárazon szabadonjárhasanak az én bujutultim mellett, minthogy az vezér erős strásákat rendelt mind vizen, szárazon, hogy senki az táborrül vezér híre nélkül ki nem mehet, ezek mellett irattam egy credentialis levelet is Sándor Gáspár uram nevére ugyan törökül a vezérnek, bizván egyéb dolgokat is ezen supplicatiókon kívül ő kegyelmére, úgy az tegnap Skerlet uramnak küldött memorialét is, ha be nem adhatta volna ő kegyelme, ki is nem egyébrül, hanem az Moldovában adósságban lévő öt száz ökörül szóllott, kirül az tavalyi vezér adott volt fermánt, de ez iránt re infecta tért meg Moldovából Szabó András lovászmesterem, abban attingálván az hadaim szükségére való élés s abrak dolgát is, minthogy ez után az vezér parancsolatja szerint az császár tábori szolgálatjában kell ta-

láltatniok. Felküldtem az debreczeni embert is ő kegyelmével, az ki is még e tavaszon jött vala hozzám, minthogy arrúl is volt tegnap szó a vezérrel való conferentiában, reá biztam a Tömösvárra szőlő fővezér leveleit is, hogy kézhez vegye, és egyéb dolgokat is, kikirúl vagy a vezér között s közöttem szó volt, vagy pro praesenti rerum statu szükségesek, ezekkel felküldtem ő kegyelmét. Az vezér borbélja Skerlet uramtúl ide jüvén s lábamat bekötvé, insinuálta, legalább minden harmad nap servitialeval éljek, hogy ha ezen humoroktól, kikkel aggraváltatom, menekedni kívánok, különben nem remélheti, és erre választ kíván tülem. Kire én. Ahoz való requisitumok, kikkel élni szoktam, Poserolczán vadnak, oda postán küldök s elhozatom, és a mikor elérkeznek, Skerlet uramnak hírt adok. Szintén ebéditől akartam felkelni, hogy jövének hozzám Sziogyártó magyarbúl lett pribék bék, ki is most Mamhut bék Ogli mellett vagyon, és ugyan az magyarul tudó gyulai Hocsá, ki is most itten a várban tétetett fő Hocsának, mind a ketten régi ösmerősim lévén, referálá Sziogyártó bék, hogy Mamhut bék Oglival együtt oda járt Varadin alá, de semmi táboros ellenséget ott nem találván, és semmi ellenség utánok nem jüvén, békével tértek vissza, az ellenség tábora túl lévén az Dunán Futaknál. Katona bék is megtérvén az portárúl, egy szolgáját küldte ide hozzám valamely szép halakkal való kedveskedéssel, insinuálván szolgája által, semmit nem próbálhatott, mert az holott által ment a Dunán, az hol a Tisza bejű, hidason az hol ki költ, ott már készen várta az német rendelt seregekben, kikkel Haisler lött volna, úgy mondotta a szolgája, az Hocsá penig insinuálta, hogy Csaffer passának is parancsolat adattatott, hogy ké-

szüljön s vele együtt elmenjen, ezzel elmenének. Az fővezér musikássi is huszonketten feljövének ma ide az házamhoz musikálni, Csaffer passához is küldöttem fel, hogy felmennék örömet hozzája, kire azt ize né: Az vezér fog hozzája lemenni, azért legyen ott emberem, a ki vigyázzon, ne essék olykor felmenetelem. Vacsora ideje alatt érkeztek Mamhút Bék Ogli kapucsillar thihája az ura nevével, egynehány fekete süveget és egynehány kurucz dolmánt is kívánván, valamely hadait akarná próbára küldeni, arra a sükségre kívántatnék, a ki azért afféle süveg találtatott itten embereim között egynehány dolmánnyal együtt, kezében adattattam, hozta elő az passájának hozzám való nagy affectióját, és per consequens az mellette lévő emberei, szolgálai micsoda obligatióval, szeretettel lesznek hozzám, kit neki megköszöntem, mondván, hogy köszöntse szómmal a passáját, mind én, mind a mellettem lévő emberek többire apánk s anyánk felett való jóakarónknak tartván, kérjük azon, maga is szóljon a vezérnek, mi sem mulatjuk el, a mi lovasaink az ő lovasaival, gyalogink gyalogival találtassanak in omni occasione. Ezen beszéd közbejött le a szerdár kapujárul a tolmács Ali passa annak hírével, a vezér a szerdárhoz emberét küldte örömmel hírével, hogy a tatár Chám már feles tatárral Jagodinához érkezett, az feljebb írt kapucsillár thihátul is tudakozván, referálta: ott volt a thihájánál a passájával, mikor a tatár Chámnak és a jagodinai passának is embere érkezett. Vacsora tájban azomba érkezék meg Sándor Gáspár uram is a vezér sátorátul, ő kegyelme is azon hirt confirmálá, és relatiót is tön az alább írt mód szerint az kapukon folytatott és reá bízott dolgokrul, felmenvén azért a thihája kapujára,

megjelentette, hogy audientiát szerzene, levelem lévén ő kegyelménél a vezérnek szólló, az vezérnek szólló levelet kezében vevé, és bement a vezérhez, de Miszirli Ogli lévén a vezérnél, szembe akkor nem lehet, hanem azután a thihája hívatta Sándor uramot és kezdette a vezérnek írt levelemet olvasni, elsőben is Tömösvárra küldendő levelek expeditiójáról contentus volt, s izente megiratja az leveleket. 2. Látván a levélben a poserolczai muhafezetről való emlékezetet, és hogy fermánt várnék a vezértől, kire inpatienter kezdette, mire való szó ez? a fermán és a muhafezet? hiszen a vezér megmondotta tegnap, hogy készen legyen a király minden hadaival, mert ebben a campaniában a vezér mellett kell lenni, több fermán minek kell. A muhafezetet explicálva Sándor uram neki Poserovicza az Mláva és Morova között micsoda hely legyen, quam utilis et necessaria ista palanka, quam ego extruxi inter istos duos fluvios, mind az jagodinai hidra nézve, másként ha ez a palánk nem volna, pandúrok barlangja volna a két víz mellyéke, az feleségem és hiveim eselédjek ott maradván, azért szükséges praesidiumnak ott maradni. Kérdette, mennyi embert hozhat hát el a király. Sándor uram: hat hét százat, többet is talán, kire a thihája: a tefterben ezer négy száz van írva, minek marad el annyi? kire Sándor uram: ezernél több nincs írva fegyveres ember, kire a thihája: igen jó. 3. Hozódott elő a debreczeni ember dolga, miként küldtetett titkon a várostól, és mind Kecskemét, Debreczen készek a hódolásra, csak mutassunk módot az adónak elhozatására, mert a német télben rajtok quartélyozván, mind a szarhatok innen vadnak rajtok, mind a németek mezőben lévén, nincs a pénz elhozásában módjok, s úgy reménlem

ezen ember eljövetele után talán valamely embereket küldtek a debreczeniek Gyulára, és valamely pénzt is in recognitionem fidelitatis. Az debreczeni embert hívatta a thihája maga eleiben, ki is Debreczen s Kecskemét nevével hasonló petitiókat tévén, és reménkedvén: ha H. császár fegyvere oda penetrál, ne raboltassanak. Kérdette a thihája: eddig mért nem hódoltatok? kire megfelele az ember: A némettől miként praeclususok, nem lehetett, és felkarózná őket, ha megtudná a német, ő is sub praetextu captivitatis folytathatja ezen dolgokat, és ha h. vezér neki egy levelet adna, hogy azon levél mellett az elraboltatott debreczenieket kereshetvén, sub isto praetextu, az város neki megszerzené a némettől, hogy szabados jövése menése lehetne, ezen alkalmatossággal az város is in signum suae fidelitatis bizonyos hírekkel tarthatná a portát, ugyan ezen ember, ki irástudó is, és az városnak eleje, folytatná ezen dolgokat, erre a thihája. Igen jó, a vezérnek referálok, és kérdé az embertől: ha oda megyünk, az adótokat készen találjuk-e? Kire felele. Igen is. 2. Hány esztendeje, hogy nem hódoltok? kire felelé: kettő vagy három az mióta Váradot megvötték. 3. Kérdé, mennyi s micsoda az adótok? Kire felele: az szolnoki hidat tartoztunk csinálni, Váradra tizennégy ezer tallért adtunk, és Egerbe négyet-e, vagy tizet. Kire felelé a thihája. Tizet. Ez után adta be Sándor uram az erdélyiek iránt való arzualt, másikat a teftedárnál lévő ezer kilencz száz tallér felől. 3. Az vizen szárazon lemenendők iránt, és ezután generalis passus iránt, ezzel elbúcsúzván, a thihája szállítá Haszán agát, és sügva izené, mond szolgálatomat a királynak, parancsolja meg a kuruczoknak, a harczon meg ne szaladjanak, mert nekik szo-

kások, mihelyt a puska végét látják, megfutamodnak, mint Työprili idejében cselekedtenek, ott voltál-e akkor Haszan aga? Kire felele: A vezér mellett voltam. Erre a thihája: A vezér parancsolatja nem tréfa. Itten jelentette a thihájának Sándor uram, hogy a vezér olyat jelentett volna nekem, magához kívánná közel léttemet, ha azért parancsolja, oda szállok, kérte Sándor uram a thiháját, ha oda szállanék, akkor két vagy három sátorral kedveskedjék, magamnak is lévén itten két vagy három sátorom. Innen ment Skerlet uramhoz Sándor uram, relatiót tött az thihájának való propositiőrül és az arzualok beadásárül. Kire felelé: Valde bene Domine, és vissza adá az ötszáz ökörrül való arzualt, nem tetszvéen neki az conceptus, hanem megmondotta, miként kell iratni. Proponálta Sándor uram Skerletnek is, hogy én úgy értettem volna, az vezér kívánsága az, közelébb szálljak hozzá, kit az thihájának is megizentem. Felele Skerlet uram Sándor uramnak: Domine, forte ego non bene explicui, vel princeps aliter intellexerit, quia si vezirius voluisset ipsum penes se habere, dedisset ipsi et tentoria sed vult ipsum penes se habere: prope se in ista campania, et videre ipsum semper cum oculis suis, et suos homines, haec est mens vezirii. Kire Sándor uram: Ergo princeps debet esse penes vezirium, haec est deliberatio vezirii. Kire felele Skerlet: omnino Domine Sándor uram, et quid princeps respondit ad hanc propositionem vezirii, respondit affirmative compromittens omnem promptitudinem, quamvis princeps non proposuerat vezirio, sed ego praevis sciens mentem principis, proposui, quod cum tota sua militia, qua comparere poterit, aderit, excepto praesidio posero-vicziensi, quod relinquere debet ad conservationem

loci illius, et custodiendam familiam suam. Kire Sándor uram : Ergo princeps debet huc vocare militiam suam, quia hactenus dedit ordines de equitatu, et non de peditatu. Kire felele : Omnino Domine, quia si novam facietis quaestionem de peditatu, cum jam semel dictum sit, pariet aliquam nauseam, et fors respondebitur, faciat sicut vult, quid facit tantas quaestiones. Proponálta Sándor uram azt, ha Poserolczára negyven vagy 50 bosznai gyalogot kérhetne. Kire Skerlet : Domine, hoc non potest fieri, non quadraginta, sed nec duos potest modo concedere, adeoque princeps relinquat suos fidelissimos in Poserovicza. Kérdette Sándor uram : Mit javallana Skerlet uram kegyelmes asszonyunkrúl: itt-e, vagy Poserolczán maradhatna? Kire felelt : Prout placet principi, tovább is urgeálván; felele : forte melius esset, si princeps Belgradinum curaret adferri, Domine, ego fideliter omnia interpreteror, et si princeps aliquid habet ad proponendum vezirio, sicut vezirius dixit, vel per suum confidentissimum, vel per me nunciet vezirio, ego sincere inservio, et libenter, et in interpretaetione utor pro bono principis omni occasione, sicut et modo princeps dixit, quod nonus jam vezirius sit, quem conspiciat etc. Hoc domine, non bene sonasset apud vezirium, quia fuisset quasi exprobratio, et non conveniet cuilibet personae cum aliqua exprobratione aliquid proponere etc. ego interpretaetatus sum, quod praedecessorum omnium veziriorum compendiatam virtutem in ipso spectet etc. eztet in confidentia jelentette, nem is úgy, hogy az ő nevével relatiót tegyen. Sándor uram is megköszönvén a confidentiát s jó akaratját, eljött tüle.

Die 24. Kedden. Idején reggel Skerlet uram opiniója szerint iratván meg az öt száz ökör felől való

arzuált, és az mellettem lévő 80 személynek, 60 lunak provisiójárul való instantiát is, addig is, míg hadaim Poserolczárul érkeznek, küldöttem fel Sándor uramot újobban a kapukra oly instructióval, hogy az tegnap beadott dolgokat, s az inviákat is urgealván, insinuálja, hogy ő kegyelme maga expediáltatik postán Poserolczára, megizenvén Skerlet uramnak, és Skerlet uram által a fővezérnek is insinuáltatván, minthogy magamnak ilyen alteratiommal is az vezérrel táborra kell mennem, és hadaimnak is nagyobb részét elhozatnom, feleségemnek is mostani nehézkes állapotjában micsoda legyen felőle való deliberatióm, ezek után az előttem lévő úthoz s táborozáshoz képest Sándor uramnak instructiója formában dispositióimat írásban töttem le, nyughatatlan lévén az éjjel is a fenforgó dolgokhoz képest sok gondolkodásimnak végét nem érhetvén, az éjjel alteratiót is szenvedtem, éjfélután három órakor imelygés jüvén reám, sokat hántam. Szent-Andrási Jánost újobban felküldöttem Csaffer passa kapujára az audientianak sollicitálására. Ebéd tájban azomba érkezék meg Sándor uram az vezér kapujárul, hozván három supplicatiomra való válaszát a vezérnek, kettei az szározon, és az Dunán való járásokrul, embereimnek gyakran kelvén Poserolczára menniek, minthogy a vezérnek erős strásai vadnak, mindenfelé senki sem mehet ki az táborrul passusa nélkül. Harmadikra való válasz az tefttedárra szóló commissio, hogy az Drinápolyban rendelt, és még meg nem adott ezer kilencz száz tallérbul álló restantiámat complanálni, feleségem ide való jövetelit pedig Skerlet uram az vezérnek insinuálni fogja intimatióm szerint, de javálja, hogy arrul is egy suplicatiót irassak, kinek conceptusát maga

iratatta le, így a felesígem nagyubb securitással lésszen itten, és ezzel az vezér is talán valamely discretióra disponáltathatik, az feljebb említett passusokkal azért egynehány hajóimat, kik ide az házamhoz holmi alkalmatosságokat hoztanak fel, Sándor Gáspár uramat, és ő kegyelmível némely szolgálímat is dispositióimnak véghez vitelére Dunán expediáltam, bizonyos punctumokból álló instructiót adván ő kegyelmének, felesígemnek irt levéllel együtt, elsőben is micsoda formában indítsa meg, és micsoda készülettel s comitivával feleségemet maga is kísírje ide. 2. Az hadaimban kiket, és mennyire valót költsön fel onnan, az én táborra való készületim, s alkalmatosságim sem maradván el attúl. 3. Kiket hadjon mind hadi tiszteinkben, mind oeconomiai tiszteinkben, és micsoda praesidiumot, úgy az oeconomiaához tartozó marháimban s egyéb alkalmatosságinkban is. Szárazon is mentenek el az passusnak egyikével embereim, kik a magok dolgai és készületjek, s némelyek házok népe, s cselédjek jobb rendben való hagyásáért kérevezettek el. Sándor Gáspár elmenelekor jött le Haszan aga is, az kapitihák mellett való tolmácsom, insinuálván, hogy ma az vezér tihája hívatta, azt mondván neki: mond meg, úgymond a fejedelemnek, hogy a hadainak hagyja meg, vitézül viseljék magokat, nem úgy mint Työprili fő vezér idejében, mert azok az német puska előtt mindjárt megszaladnak. Lejüvén azomba Andrási is a szerdár Csaffer passa kapujárúl, hogy audientiám léssen, azért most menjek fel, lía szembe akarok vele lenni, most idegen emberek is nincsenek nála, felindulván azért hozzá, még az szállását értem, az alatt már idegen emberek mentenek hozzá, alig érhettem

fel a garadicson, ihon érkezék a kapuba az arnold passa Mamhut Bék Ogli és arnold Csaffer passa is, engem az alatt a tihája és kapucsillár tihája más igen szép prospectusú megterített házban vivének, és egy ideig velem beszélgetvén, a tihája hozza ilyen dolgot elő, hogy az fővezér az ő passájokatis magávalelviszi, és hogy engem elviszen nemegyéb az oka, hanem ha én a táboron leszek, én hozzám inkább jűnek mindenűnnen, és nekem lehet bizonyosabb hírem minden dologban másoknál. Azután csak hamar bevittek a szerdár házában, az hol maga, és az arnold passák Mamhut Bék Ogli, s ugyan arnold Csaffer passa, más pasák is fen állva vártak, és jó szívvvel fogadtanak, sokáig mind csak az nyavalyámról, és annak orvoslásának módjáról beszélgetett, hozatott elő egy örmén ifjú borbély legényt csinos köntösben, persvadeálván, mutassam meg neki, le küldi szállásomra, recommendálván, mely jó mesterember, és régtől fogva nálók ismeretes. Szintén akkor valamely ágyúkat is vonattatván le az bástyákról és az Dunára hajóra rakatván a tábori szükségre, describálta, hogy hét nyolcz okkás ágyúkat visznek le az tábori szükségre. Hozódott elő, hogy a feleségemet is ide akarom hozatni pro majori securitate, et correspondentia, minthogy nekem is a vezérrel együtt táboroznom kell, kérdezösködvén tüllem a feljebb említett passák előtt, voltam-e beszédes a vezérrel, és miről voltam? Hozódott elő az császár útjáról az panduroknak erre Reszova felé, és a Morva mellyékére való jövetelek, minthogy most ellenek a császár útján most jobb dispositió vagyon, az hogy a vezér parancsolatjából hadaimért elküldöttem, de ott is praesidium nélkül nem hagyhatom, ezek között az ő módjok szerint való kávé, serbét, füst, és rósa-

vizbeli tisztességet elkövetvén, intimálta a passáknak, és ottan lévő embereknek, menjenek addig a másik házba, míg velem való beszédét végezi, és a házból kimenvén az egy Fíleki nevű bejárom marada csak tolmácsnak, és ketten. Hoztam elő, hogy én keze csokolására jöttem fel részszerint hozzá, részszerint a vezérnek némely parancsolatit nekie megmondjam, és előtte, mind régi jó uram előtt némely dolgokról tegyek instantiát. Kire ő: mi lehet? úgymond. Felelek: Az vezér nekem valamely Tömösvárra küldendő levelek felől parancsolt, én is ajánlottam reá magamat, javalván a vezérnek, hogy duplicate írassa, kiket is én két úton küldök el, egyik rendbelit Pancsova felé, másik rendbelit Palánk felé, egyik a másik dolgát nem fogja tudni, de még eddig a leveleket a vezér kezemhez nem küldte, talán elfeledkezhetett felőle. Kire ő: a lehet inkább oka, hogy Kurt békét küldötte a vezér Pancsovára által, kinek kellett valamely lovasokat küldeni Tömösvárra levelekkel, azokat várják. Kire én: Az én részemről nem leszen togyatkozás, a ferman övék. Ezután kérdezém, úgy értettem, ő is az táborra megyen, és hogy Csarkacsi leszen, minthogy azért régen ismerjük, régi jó urunknak tartjuk, gondviselése s commendája alatt is voltunk, kérem azon, az én hadaimat is vegye maga mellé, úgy azoknak is jobban leszen dolgok. Kire ő: A török táborral neki ugyan el kell menni, de Csarkacsi leszen-e, vagy dandár? maga sem tudja még, mert a függ a tatár Chám érkezésétől, a mikor azért a tatár Chám beérkezik, egy két nap nyugovása után diván leszen, akkor minden Ocsák rendei (azaz hadi tisztek) jelen fognak lenni, akkor igazodik az el, ki lesz Csarkacsi, ki lesz dandár, azaz ki lesz előljáró,

ki lesz hátuljáró, pro confidentia manutenenda azért elő hozám neki, az elmúlt napokban Poserolczán létemben Antoninak és Veteraninak magok kezek írása és pecsétje alatt minemű árultatásra disponáló levelei estenek kezemben, kik Petróczi István uramnak szóllottak, de ő maga adta kezemben, megmondottam neki az leveleknek értelmét is, hogy azt írja Antoni, Bécsből most maga jött le, mennyiben igéri a császár kegyelmességét, ha az hadakat tülem elszakasztja, a császár hűségére disponálja, és hitet küldött a levelében neki, hasonló hitet kíván Petróczi uramtúl, az ki mellett ő is által jöhessen a Dunán, oly szolgálatot tehetnek, egyet értvén, a német császárnak, hogy magamat is vagy elevenen elvihessenek, vagy ott temethessenek, azért én is resolváltam erre magamat, hogy a feleségemet mint securusabb helyre ide az fejérvári házamhoz hozassam, s itten tartsam, még ez idei táborozásnak vége leszen, kirúl ma küldöttem az vezérnek supplicatiót is. Kire felele: Az vezérrel tegnap voltam szemben, de errül semmit nem értettem, mindazáltal ha magam itt nem maradok is, megparancsoltam az itt maradó passának, hogy a fejedelem asszonyra tekintet és gondviselés legyen. Ezek után mondám, már sok szóval búsítottam, még egy kiváltképen való instantiám vagyon, kiben hogy Istenért szolgáljon, Istenre s lelkére kénszeritem, ezen szavaim után attente kívánta hallgatni, mit mondandó vagyok, hozám neki elő, ihol én az feleségemet ide hozom az ő protectiójok alá, ki is várandós lévén, nem sokára szülését várhatom, tudhatja az elébbi vezér engedelmeiből küldte volt feleségem embereit magyarországba, és szinten Bécsben is el kellett volna mennie, de az német Erdélynél tovább nem bocsátotta, s

vissza sem bocsátotta, hogy hirt ne hozhassanak, igaz dolog, az mely dolgokért küldötte, részszerint azok végbe mentek, mert az fia feleségemnek le jüvén és az vei, az jószágokat Magyar országban a német császár mind vissza adatta, az én feleségem részét is az császár kamarája az ő kezekben bocsátotta, kire ő intertumpálván a beszédet, mondá: annyit téssen, ha kezéhez adtanak a fiának, mint ha magának adták volna. Kire én: nem annyit teszen uram, mert az nyilván megvagyon mondva a németektől, hogy török országban egy pénzt is hozni meg nem engedik, mert hogy az feleségemnek való költség küldés engedelmével ilyen ellenségeket, mint én vagyok, segítsék, azt nem engedi az hadi okosság, continuálván elkezdett beszédemet, mondám, ha vissza megyen az én feleségem, úgy élhet jószágával, nem különben, de az én feleségemnek ahoz kedve nincsen, nem hogy az én életemben, de az én holtom után sem, hanem mindezekbül az én reménkedésem, s instantiám ez, az vezér és ő előtte, hogy halandóságomat, s emberi voltomat nekem is meg kell gondolnom, kivált ilyen állapotjában feleségemnek, mint vagyon, egy golyóbis, egy kiesés, egy hirtelen betegség s nyavalya véget érhet életemben, hogy magam is csendesebb elmével lehessek s szolgálhassam a császárt a táboron, és feleségemet is csendesebb elmével hagyhassam, mutassa ez a h. nemzet azt a kegyelmességet én hozzám s feleségemhez is ennyi esztendőktől fogvást való hűséges szolgálatomért, az kit budai János királyhoz az akkori Szuliman császár, és ugyan Bethlen Gáborhoz is, feleségek s gyermekek iránt mutattak holtok után, mivel az én feleségem soha az német császár protectiója alá nem ki-

ván menni, mivel az apját is a német császár hóhér által ölette meg, aztán az attyafiát is kúfal között tartatja ma is, az hol sem él, sem hal. Kire ő: nem kell arról gondolkozni, az király még ifjú ember, az török nemzet szerencsésével s előmenetelivel, ha Isten adja, országba ültetjük be. Kire én megkeseredvén, könyvezve mondtam: Uram, minden embernek, kinek Istene lelke van, kedves felesége, gyermeke, és azzal nem hal meg, ha életében holtá után való dologról gondolkodik. Kire ő: A császárnak negyven ezer iszpaiája vagyon, de ha csak egy meghal is, feleségének javaiban része vagyon, semmi nélkül nem hagyhatják, ha fia marad pedig, örökségét el nem vehetik, hát annál inkább egy királya lévén h. császárunknak, Tököly király, kinél hitünk vagyon, irasson egy supplicatiót az fő vezérnek ezen dolog végett s küldje az én kezemben. Kire én megköszönvén kegyelmes-ségét, és áldást mondván reája, eljövék tüle. Ki jüvén az házából az tornácza voltanak az feljebb említett arnold passák, úgy mint Mamhut Bék Ogli, és Csaffer P. ezekkel is complementizálván és Mamhut Bék Ogli tovább való barátságát is ajánlván, nagy erőltetéssel hol székbe, hol két felől fogva vihettem végben ezen audientiát, minthogy garádcson kellett fel s alá járnom, nagy fáradtan jöttem vissza az házamhoz, az hová is érkezék az hersovai Numan Bék egynehányad magával látogatásomra, kikkel egyéb dolgom nem volt a complementizálásnál, panaszolkodván nyomorúságok és fizetetlenségek miá, hogy abban az szigetben vagyon esztendeje, fizetését a császárnak nem vötték, és most azért jöttek. A mai erőltetéssel igen megdagadtak a lábom fejei, az hol az előtt is nagy daganatja volt. Szép nyári idő volt.

Die 25. Szeredán. Érkezek le Orlai uram az vezér kapujárúl, hozván választ a vezértől az erdélyiek mellett irt supplicatiómra, hogy tudni illik akár ide hozassák, akár ott hagyják, az mint eddig egy holnapi provisiójokra mi szokott járni, kiadják akár ottan, akár itten, de ha azt kívánom, hogy ide jűjjenek, legyenek kezes érettek, hogy senki el nem szökik, és az mint azon supplicatióra, az kit az vezérnek küldtem irántok, az teftedár az informatiót holnapi quantumjok iránt az mit szokott adni, feltétette, ugyan azon supplicatióra tegyem reá pecsétemet. Mondotta azt is Skerlet uram a vezér tihája nevével Orlai uramnak, hogy a legyen kívánsága, egy ember által folytassam dolgaimat előtte, nem külön külön emberek által, hogy jobban reflectálhassa magát, s ne confundálódjék. Izente Skerlet uram azt is, az több supplicatiók még benn vadnak, de igéri azokat is procurálni. Izente Haszán aga tolmácsom is, most nyissam fel szememet, eszemet az erdélyiek dolgában, hogy jövendőben bajom ne legyen. Orlai uramot azért vissza küldvén a vezér kapujára az mellettem lévő erdélyi becsületes emberek válaszával, töttem olyan választ, én kezes hogy legyenek, nem illik, sem azok nem tolvajok, nem gyilkosok, ha ki elmenne is közülök, nem menne másuva, hanem török császár örökös országában, azok semmit sem vétettek, a császár hűségében, szolgálatjában lévén, ha kik rosztat cselekedtek, azokért ezeket nem okozhatni, sőt ha ezen dolgot vagy a mellettem lévő erdélyiek, vagy az országban lakók megértenék, azonnal inkább elidegenednének. Izentem a debreczeni ember dolgában, minthogy olyan levelek vadnak nála, caute s okosan kell cselekednem, hogy sem ezt az embert, sem az

leveleket, sem az ide confugiáló városokat el ne rontsuk, hanem ez már az én dolgom, azt mennél jobb formában cselekedhetem, úgy cselekeszem, Skerlet uramnak pedig izentem olyat, jusson eszébe Péter-Váradgyánál Szuleiman vezér idejében mind szóban, mind írásában mint adta ki magát, mint *ex vi officii* az mennyiben *universalis* tolmács ezen az portán, mind pedig *ex reflexione*, *quod sit xtianus*, igen is ő általa kívánjuk folytatni ezen az portán dolgainkat, és benne is vagyon nagyobb bizodalmunk, azért tovább is kérem promovealja sincere dolgaimat és adja teczését, kit kell a kapukon a magunk részére disponálnunk, a mikor ő jelen nem lehet, és a vezér parancsolatitúl idestova *distraháltatik*, mert már ezután az táborozásban én is együtt lévén velek, lehetnek oly hirtelen dolgok, az melyeknek *repraesentatio*ja késedelmet nem kíván, és olykor ha más által kell is *repraesentálni*, maga ellen való dolognak ne ismerje, *reflectálja* azomban magát arra is, hogy ha nekem szolgál, s Isten engemet boldogít, Erdély országában én is micsoda ajánlásra fakadtam. Isten a török birodalomban is nagy állapotot adott, de a vagyon mindenütt jó, ha magának nem is, Isten szép fiakat adott, nem jó volna-e egyiknek ott lakni, és *residentiának* s jószágának lenni, meggondolván a török birodalomban való változásokat is. Lajos napja lévén ma, és az mostani francziai Király Lajos néven lévén, híjtam a francziakat *marquis de Lora* és *Fonton* uramot is ebédre, hivatván *Kornari* uramot is az építő mestert a várbúl *conversationis gratia*, kiket is az itt kitelhető alkalmatossághoz képest musika szó mellett jól kívántam tartani az franczia király és fia emlékezetivel, ebéd-től felkelvén, magánossan marada ben Lora uram az

házban, kérdezősködvén Nemessányi dolgárúl, mennyiben legyen dolga, és várhatni e vissza? meg mondtam mennyiben legyen dolga, az mint tülem illendőbbnek íteltetett, mondván, hogy leginkább a szászokra való nézve küldtem volt el, és hogy magam atyafiai és feleségem gyermeki állapotjárúl, és Erdély s Magyarország állapotjárúl circumstantialis informatiót, a sacramentumokra, kikkel akkor élt, obligálván, hogy vissza jü. Hozta azután elő az vezérrel való táborozásunkat, és én is ezen a télen s tavaszon való difficultásimat, kivált mikor Palánkrúl s Galambvárrúl elmentek a hadak. Kérdezte, mennyi embert hozhatok el táborra? mondám: a poseroleczai praesidiumon kívül, kit szükségesképen kell hagyonom, hat vagy hét száz embert hozhatok. Kire ő: a Nagyságod méltósága, s ennél a nemzetnél való protectiója nem a népnek sokságában áll, hanem a maga személyében, ha csak öt száz lehetne is, elég, mert tudom a Nagyságod hadai megkevesedtenek, és ha ennek a nemzetnek fegyvere boldogul, Nagyságod ezekre szaporodik, akkor lesz is hol tartani; ha pedig ezek elő nem mennek, ha annál több lenne is, hová tudja tenni, hol tudja tartani, nagyobb confusiójára lenne, mintsem előmenetelire. Kornari értvén feleségem ide való jövetelit, itt az háznál feleségem alkalmatosságára szükséges valamely alkalmatosság reparatiojára maga mester embereit rendelte, és a várban lévő házáttul valamely rekesztésre való rostélyokat is hozatott le, mely discretiójáért én is feleségem nevével ígértem kedveskedisemet. Az szerdárral Csaffer passával lett végzés, és opinio szerint concipialtattam feleségem dolgában a fő vezérnek egy memoriálét, magának is iratván egy levelet, de minthogy a

tatár Chám Izarcsikhoz érkezett, annak menteleiben, nem küldhettem meg levelemet neki. Az tatár Chám eliben én is küldöttem Glavics Miklós és Kemény László uraimékat egynihány lovassal köszöntésre, magamat insinuáló levelemmel. Volt nálam Katona Mustafa Bék is, ki minthogy régi esmerőm, confidenter voltam vele beszídes, tett relatiót a Dunán s Tiszán által egynihány lovassal és azt kíséző húsz sakkával való portásárul, minden hidasban harmincz lovas lívín, mikípen ment ki a túlsó partra, mint várta Hajzler szemílye szerint egynihány ezer nímettel, kik mind lovasok voltak, minthogy hírt kaptak volt felölők, ezek a nímetek commendirozva voltak, mert az táborok Futaknál vagyon, és az mint kitanúlhatták, harmincz ezerig való vagyon egyel mással, az tatár Chámmal lívő hadat is legalább mondják húsz ezernek lenni. Voltak több confidensrelatiói is a török hadak és ez idei operatiórul a vezér kapujárul, és természetirül, úgy az ő házárul, a vezér számára törökösön felöltöztetett magyar leánynak vitélit. Ezzel element, obligálván magát továbbra is szolgálatomra. Estve felé hívatta a vezér tihája a debreczeni embert, jött hírem arrul is, minémű ajándíkot kiszített a vezér a tatár Chám számára, úgy mint kettős medályt, kit törökül szorgucsnak híjnak tatár süveg mellett, egy köveskard, egy gyöngyös köves tegez hebácsom fábúl az nyilai, két kaftány, egyik nyári, másik téli nusztal béllett. Az debreczeni embert pedig megfogták és békóba vetették, kiért is embert küldtem fel, hozza meg a hírit, miért cselekedte a vezér tihája. Már késő estvével küldöttek a vezér kapujárul mellettem itten lívő embereim szükségire valamely húsbúl, kenyírbúl és abrakbúl álló dispositióját, s az

éléses tisztekre való commissióját a vezérnek. Orlai uram az erdélyiek dolgában midőn Skerlet urammal beszides volt volna, és azt forgatta volna, hogy mi szükség, és mi dolog az, hogy engem kívánnak az Portán magam hiveiért kezesnek, még penig olyakírt, a kik nígy esztendőül fogva a porta hűségiben állhatatosan megmaradtak, és semmi oly dolgot nem is cselekedtek, a kiért csak indignatiót is, nem hogy rabságot érdemleninek. Arra Skerlet uram azt felelte : Ne adja Isten, hogy rabokká tegyík. Kire Orlai uram. Az ki kezesség alatt vagyon, kettős rabság alatt vagyon az, mind magára, mind penig az kezesre nízve, mert a kezes is rab, még penig fejedelme lígyen rab hiveiért, úgy látja az nímet előtt az ellenség is jobban accommodáltatik, mint itt az Porta hívei, ott az infidelitásnak is van remuneratioja, itt penig az fidelitásnak mind rossz accommodatio, mind rabság a jutalma, mely ha csak ennyibe innot escálna mind az két hazába való magyarságnak, a kit eddig se ígéleti se kínzása a nímetnek a török ellen nem armálhatott, micsoda consequentiai lehetnének ennek a kezességnek, nem remínlvín itten egyéb jutalmat hűségekért mások is, az mit mi, bizony elsőben is szíveket, azután fegyvereket az nímettel uníálnak, a melyből mik következnek, nem lívín olyan inermis mind a két hazában lívő magyarság, a mint nímetryek vélik, azért moderálja úgy a porta ezeket a dolgokat, hogy effélikkel a többek is ne abalienáltassanak, sőt a mi nemzetünk a portához édessítessék. Kikre Skerlet uram felelt Orlai uramnak: Domine, sat fuit, haec intellexi, miror, quomodo haec acciderint, ego Domíne haec et plura referam domino tihája, et dicam ipsi, etiam lege vestra cautum est, ut qui ad vos libere venient, libere

discedere possint, qui vero volunt apud vos manere, secundum statum et conditionem debent accomodari, ego juro per Deum memor obligationum mearum, tam in personalibus principis negotiis, quam vero in communibus vestris secundum meum posse omnia fideliter faciam. Szép idő volt.

26. Csőtörtők. Katona Musztafa béknek izenvin, hogy ma vacsorára hozzám jűjön, és a ki legjobb barátja, azt is magával hozza el, szintén ott tanaltatván Szali passa, a ki nikápolyi passa volt és Erdélyben is velem oda járt volt, izente annál jobb barátja nincsen, annak is szót tivin felőle az én emberem jelenlétiben, az is izente, jó szívvel eljű. Az én mellettem livő embereim praevendájárűl az estve ide küldött commissiői mellett a fővezérnek, felmenvin a török tisztekhez arra rendeltetett embereim, ma kezdtűk kifogni mind a kenyeret, hűst s mind az abrakot. Az Moldovábűl praetendált öt száz ökör dolgába is ma jűtt ki válasza az fővezérnek, hogy tudniillik az tavali fermány szerint parancsolja a fővezér, nekem megadattassék. Az tatár Chám Izarcsik s Fejűrvár között fele útban szállott meg. Dunán egy csolnokon Poseroleczára küldöttem le postáimat levelemmel, hogy az onnan jűvű hadak s felesigem mint alkalmaztassák magokat az erre való jűvetelekben, sietvin az mennyire csak lehet. Az poseroleczai keniz is megtanálván valamely dolgok és panaszok végett, extrahálta egy commissiomat az Poseroleczán maradó praesidium kapitányára, hogy a szeginysíget protegálja, kártűl oltalmazza és az szeginysíget idejűn a palánkban is bebocsássa s megszállítsa. Küldöttem fel a szerdárhoz Csaffer passához is egy levelet, a mellett felküldvin neki az fővezérnek irt supplicatiót is az vele végzett

dologban, kire is ajánlotta magát, hogy holnap már nem lehet, minthogy az tatár Chámot várják, de az után azon dolgot jó szívvvel a vezér előtt promoteálja. Izentem az debreczeni ember arestuma felől is, kire is a szerdár izente, nem olyan véggel fogatta meg, hogy sokáig raboskodtassa, hanem hogy ennek a campaniának végét vele itten várassa meg, és addig már innen is a várból arestumból el sem bocsáthatja, míg a vezérrel fölöle nem beszél. Hivatta Orlai uramot a V. tihája ugyan ma, kérdvín: hová tette azokat a fermánokat, kik az debreczeni embernél voltak? ki is mondván, hogy nékem küldte, parancsolta, hogy mindjárt jüjjön le és vigye fel, lejüvín azért ő kegyelme, a fermanokat felküldöttem, írván Skerlet uramnak is mellette, Skerletnek azért leveletem Orlai uram megadván, mondott ilyen szókat ő kegyelme Skerletnek: *Videt Sua Illustritas, quomodo alliciunt isti homines ad se, qui vellent amplecti protectionem, vel denegatur, vel si datur, iterum recipitur, mediator autem vel una vel alia sub specie incaptivatur. Melyre Skerlet. Eas cito Domine, referas istas literas tihajae quanto-cius, ego principi ad suas literas respondebo, sit in bona spe.* Orlai uram is azért csak tolmács nélkül azon fermánokat felvivín a tihájának oda adta. Délután izente Skerlet uram Orlai uram által, hogy az erdélyiek Zofiába maradnak a campania végíjig, mivel kezes sem akartam lenni érték, az utak is veszedelmesek s az idő is eltölt, de mivel ezek az emberek azt akarnák, hogy az hozzájuk folyamodott emberek nem emberek, hanem camaeleonok volnának, a kik csak levegő éggel élnek, azért írassak egy supplicatiót, nekem incumbálván, hogy mellettek intercedáljak, mint az országnak urának, kiben declaráljam

fuse állapotjokat, mely intimatióra nízve becsületes híveimmal conferentiát tartván, Komáromi János urammal az supplicatiót concipiáltattam, de beadását a tatár Chámmal való szembe litelem utánra halasztottam. Az debreczeni ember dolgában ő is izente, azon semmit ne búsuljak, inimicus homo hoc fecit, de semmi bántódása nem lészen, higgyem el, hogy elbocsáttatik. Katona békét vacsorán jól tartván, meg is ajándikoztam, musika szó mellett vendígelvín 11 óráig éjjel. Glavics Miklós és Kemény László úrfiak megérkeztek a tatár Chám köszöntésiről, igen szép ajánló levelit is hozván, relatiója Glavics uramnak de visis et auditis maga írása szerint itt következik :

Humillimas expositiones Celsitudinis suae, O Clementissime Princeps ! de narratione et colloquia, quas ego habui cum Chamo tartarorum, Sultan Galga, Sultan Gari, Girchi, cum Caplan aga, et cum Domino Zacharia Bugnouuski regiae Majestatis Poloniae aulicus, et ejusdem regiae Majestatis, et supremo generali Poloniae, ablegatus ad Chamum tartarorum.*)

Exposui juxta mandatum suae Celsitudinis meas orationes Chamo, et litteras suae Celsitudinis exposui, sive praesentavi, et ipse Chamus condolens morbum Celsitudinis vestrae, me interrogavit : estne princeps Belgradini? resposui : illinc est. Dixit mihi : Dicas principi, propter ipsius constantiam, et fidelitatem, quam praestitit a longo tempore meae religioni, et pro illa antiqua amicitia, quam semper habui, promitto ipsi principi omnia, quae in mea potestate sunt, in suo favore proferam, et exhibeam; ideoque modo ipsi non rispondam suis litteris, quia crastina die Bel-

*) Hűség okáért meghagyatott e jelentés rosz latinsága is.

gradino adveniam, et post audientiam supremi vezirii cum principe colloquar. Ego ipsi respondi: Celsissime Domine, grato animo princeps celsissimus verba vestrae celsitudinis suscipiet! tamen aduch gratiore littere Celsitudinis Vestrae videbit, pro qua humillime rogo, pro majore consolatione meo principi, responsit mihi: Faciam libenter, et postea tradidit mihi litteras, quas Vestrae Celsitudini humillime ego praesentavi. Iterum me advocavit et interrogavit de morbo suae celsitudinis, et post meam informationem dixit: Szavata, hoc est condolens, dicitur miser, et iterum responsit: omnes facultates in mea manu positas in ipsius favorem proferram. Ne tristetur, fiat laeto animo, Deus nobis auxiliator erit. Aduch interrogavit me: Quot homines apud se princeps habet. Responsi: Habebit aduch sua celsitudo cum universis, et singulis millia, et quingentos. Dixit mihi: Mirum, ut isti etiam sunt. Responsi ipsi: Certe Celsissime Domine, mirabilis fuit industria principis, ut ad hoc tempore ipsos continuit, quia malas condiciones a turcis habet, non praestant suae celsitudini necessaria, et hoc ob causam narrationis et depositionis supremi veziri. Responsit Chamus: Loquar ego cum principe. Interrogavit me etiam, si nam sunt multi inimici. Responsi ipsi: Praecisum nescimus numerum, tamen aliqui dicunt 16 millia, alii 20 millia, et alii majorem, aliqui minorem numerum publicant. Supra dicta verba habui cum Chamo.

Salutavi Galga Sultano in nomine celsitudinis suae, et personam suam ipsi recommendavi. Responsit mihi: Credat mihi princeps, ut condoleo suam malam conditionem, et promitto ipsi, ut cum illa potestate, et autoritate in manu mea posita conabor ipsum inser-

vire, et semper condolenter ipse Sultan Galga de universalibus negotiis de sua celsitudine a me interrogabat, et postquam omnes malas conditiones Celsitudinis Vestrae ipsi enarravi; dixit Galga: miror ut isti omnes reliqui milites ne aufugiant, quia non possunt lignum, vel lapidem comedere, quia animal oportet comedere, et turca non contribuit. Et aduch dixit: Vere cupio principi commodationem, et stabilimentum vel in Hungaria, sive in Transilvania, ne tristetur, Deo se commendet.

Salutavi etiam Sultanum Gazi Gierchi pro nomine suae celsitudinis. Ipse resalutavit et interrogavit de valetudine suae celsitudinis. Nullum aliud colloquium cum ipso tenui. Sultanum Galga ego interrogavi quot millia tartaros posset fieri. Resposuit: Dicat principi, ut electos et bonos milites habemus, sufficientes copias et pluriores quam praeterito anno, solummodo defatigatos equos habemus, et maceros ob longitudinem itineris, quia sunt 70 dies, postquam discessimus, et aduch post nos veniunt aliquae copiae, quae iter ceperunt per Nicapolim versus Sofiam, quas comitatur unus ex meis fratribus, quia quatuor fratres sumus modo in castris. Postea ego interrogavi Galgam, non audivit aliquid de salute domini Giablonouski. Resposuit mihi: Vere est apud Chamum unus ex ipsius ablegatis, vocatur Zacharia. Oravi ipsum Galgam, concedat mihi cum ipso loqui, ita mihi permissum fuit, et ipsum adivi. Examinaui ipsum cuius causae gratia huc advenit. Resposuit: Cum oratore Poloniae fui Adrianopolim, et ibi puncta aliqua contractavimus cum praeterito vezirio, et illa puncta contulimus ad regium et supremum magistratum; ergo ad decisionem supra dicti puncti convocatus est lega-

tus caesareus, legatus venetus et moscovus, omnes tres jam sunt Poloniae, et coram Rege in Strich decisio erit. Sed tamen ablegatus Chami advenerat ad Regem, et aduch est poloniae, et adtulit depositionem vezirii et electionem alii. Ideo melius erit habere opinionem supra puncta supra dicta de vezirio moderno. Propterea Rex cum domino Giablonouuski ad Chamum me misit, et Chamus me fert ad vezirium, ut videamus ipsius etiam opinionem supra puncta supradicta. Aduch mihi dixit supradictus ablegatus, ut Rex et Dominus Giablonouuski dederant aliquas litteras oratori Poloniae, quando Adrianopolim advenerat, ut ipsas praesentet Vestrae Celsitudini, sed tamen istae litterae iterum sunt retro reportatae, quia Adrianopoli non reperierunt nullam personam Vestrae Celsitudinis, ad quas manus potuissent ipsas praesentari, quia ipsos Gianiceros etiam invigilabant. Ipsi moderni ablegati rex imposuit cum domino Giablonouuski salutare Vestram Celsitudinem, et utrique condolent indispositionem in pedibus Suae Celsitudinis, et rogando me oravit iste ablegatus, intercedere vellem apud Sultanum Galga pro dimissione sua visitandi gratia Suam Celsitudinem. Ego statim supplicavi, et misteriose dixi ad Sultan Galga : Iste polonus jam pridem famosum nomen meo principi audivit, et tamen ipsius praesentiam nunquam vidit, et data moderna hac occasione quid olim fama audivit, modo oculis desiderat reperiri; ideo humillime rogat pro sua dimissione, ut principem videat, ego ipsemet supplico pro ipso Chamum et Vestram Celsitudinem. Resposuit Galga : Loquar Chamo, et faciam dimittere ad principem. Interrogavi ego ipsum ablegatum, quot millia putat esse tartaros. Resposuit : Credat mihi Domine, non sunt plures, decem

millia. Vestram celsitudinem salutavit etiam Caplan aga, et juravit mihi suam fidem, mediant. (?) ut sunt 40 millia tartari. Universi et singuli ministri, et officiales tartari interrogarunt de valetudine Suae Celsitudinis et unanimiter Celsitudinem salutant cum Divan effendi.

27. Péntek. Az tatár Chám bejüvin az török táborra, a vezérrel való beszilgetise után hivatá Skerletet az tatár Chám, adván keziben négy lengyel levelet, hogy megfordítsa; az király levelinek continentiája ez: Az követem, a ki hozzád volt, megjüvin, mind leveleidet megadta, mind izenetedet megmondotta, livin kegyelmed nekem régi barátom, kegyelmed becsületét mindenbe akarván, a colligatusokhoz elküldöttem, melyektől megjüvin a válaszm, erre Banyóczki uramot küldöttem kegyelmedhez, a hely akár Sznatina, akár Sztrej legyen, a colligatusok akár melyikre készek plenipotentariusokat elküldeni, azért kegyelmedet kirem, ezen emberem által idejín tudósítson, ha az finyes ottomaniai porta követit el küldi, hogy én is a colligatusoknak idejín hírt adván, arra a helyre eljöhessenek követjek, én nekem Sztrej tetszenék inkább mind az securitásra, mind a vicinitásra nézve, az livin közelébb az római császár ő felsége ditiójához, és az embert is, a mint barátokhoz illik, jó provisióval s securitással küldje.

Bagyouczki levelinek penig continentiája ez, Ngod levelit az uramnak királyomnak megadtam, mind penig izenetit megmondottam, de úgy látom többet nem mondhattam annál, a ki az uramnak, s a Respubl. meg nem voltigérve, hanem az Nagyságod uramhoz való affectióját, hogy repraesentálhassam, melyet kedvesen is vett, Banyóczki uramot hogy eddig vissza nem küldtik, a volt oka, hogy az colligatusok válaszát várták, melyek is

Sznatinán, vagy Sztrejen egyeztek meg, Jászvásár mind elpusztult voltára, mind rossz securitására alkalmatlan hely lívín, azért Nagyságodat kérem, mind a helyről, mind a terminusról: mikor és melyik legyen? idején az én uramnak hírt adjon, hogy míg a török követek oda érkeznének, a colligatusoknak hírt adhasson.

Jablanovszki uram levelének is penig continentiája csak ezekből áll: Sulyok Ferencz érkezvén az elmúlt éjjel Poserolezárul felesígem és Sándor Gáspár uram leveleivel, kikbül kitetszik mind felesígemnek, mind az hadaknak meg kellett onnan tegnap indulni, intimáltattam Skerlet uram által az vezérnek, hogy holnap ide érkezvén; már megindultak, mit parancsol azért felölök. Az tatár Chámot is nagy pompával excipiáltatá a vezér, a tiháját is valamely pásákkal eliben küldvén, solenniter megvendígelte mind magát, mind tatárit, a szokás szerint 14 egész ökröket is süttetvén meg számokra, mind a várból, mind a dumai classistól sok álgú lövéssel excipiáltatott s megkaftányoztatott. Jött hírem arról is az vezér kapujáról, hogy holnap solennis dévány lészen, a tábori rendeknek fejei között publicáltatván ma, hogy reggel a V. sátorához dévánra felgyűljenek, az Száva hídjá is kiesz lívín, a tatárság a ki a Chámmal jött, mind által takarodott, az tatár Chám boncsokját is által vittik. Ma jött olyan hírem is az Szerémsígen lakó esziki keniz által, ki is a szerdárnak hozta hírit, hogy az nimet tábornak az gyalogja által jűvín a Dunán Varadinhoz szállott, a hol is erős sánczokkal vészi magát körül a vár alatt az álgú alá, az lovassá túl maradván, folytat olyan hírt maga felől, hogy Tömösvárra menne Veterani hadaival való conjunctióra, azon ember beszílli, hogy az hídnak mindkét vígín

igen erős sánczai vadnak, abban álgýúí, az gályái is penig közel a hídhöz vadnak. Az vezér görög borbílja, noha minden nap kötötte a lábomat, miólta elkezdette, de eddig kevés láttatja volt, két nap az se lyukának nagyobbításáért erős orvossággal etetvin, kivált az estve igen ötte, nagy kínját láttam, nem resolválhatván azért magamat hasonló bekötísíre a lábomnak, Skerlet uramnak izentem Orlai uram által felöle, leküldvin azért újobban a borbílt, tejbe főzetett valamely orvosságot füvekből s egyéb ingredientíákból, azzal mosatta s kötötte a lábomat, kéröt is mindazáltal titetvin beléje. Szép idő volt.

Die 28. Szombat. Az tegnapi kötés után jobban kezdtem lenni, a daganatja lábomnak meglóhadván alkalmazsint. Horvát Ferencz uram érkezvén Poserolezárúl valamely levelekkel a vezér kapujára, hogy a mai közönséges nagy dévánnak kimenetelít várja, és a francziákhoz is divertáljon, s ha mi occurentíák lesznek, azokkal jűjön le; más szolgám által azomban communicálván Lora urammal némely híreimet, ő kegyelme is küldötte meg nékem az mely hírei s gazetái voltak in signum confidentiae az originalisokat, lejüvén Horvát Ferencz uramisakapukról, izené általa Skerlet uram, hogy beadta a memorialét a vezérnek feleségem itt való subsistentíája íránt, szóval is emlékezvén, kire az válasza az vezérnek az, quod velit dare in isto puncto amplum فرمان, és parancsolt is megíratása felől. Hadaím jöve telek felől is emlékezett a vezérnek, kérdezősködvén a vezér tüle, mondotta, hogy ugyan itten szemével látta, az mikor az előtti vezér maga sátora előtt vitette el őket, szokott musikáló szerszámok musikálásával, de erre a vezér még semmit deliberative nem felelt, hanem szükséges, az mikor elérkeznek, újobban

ő kegyelmének insinuáljam, s ő is azonnal a vezérnek hírt ad, s procurálja az választ iránta. Küldöttem fel az várba Kornari uramhoz Glavics uramot, valamely dolgokrúl tudakozódván, izené hogy Csaffer passátúl a szerdártúl értette, az németnek az lovassa is által jött volna a Dunán Varadin alá, az gyalogját Varadinnál az sánczba hagyván, az lovassa oda szállott, az hol Työprili vezérrel való hareza volt a németnek s Badensis herczegnek. Izente azt is, hogy több tumbazokat azért csináltatnak oly industriose az törökök, hogy ha az szükség úgy hozza, a Száva hidját is elbontván, a Dunára lehessen hídjok, és a mint vötte eszében, ha az Duna mellett fel mennek, talán el is viszik magokkal. Küldöttem fel újebben Szent-Andrási Jánost Csaffer passa kapujára, valamely mai napon sült kalácsokkal és fehér kenyerekkel kedveskedvén neki, kiket is kedvesen vévén, izente, hogy a mely suplicatiót az vezérnek szólót reá biztam, az mai divánkozások, és tegnap a tatár Chám eleiben való menetel miatt be nem adhatta az vezérnek, de gondja vagyon reá s el nem mulatja. Tudakozódott hadaim érkezésekrúl is. Az tatár Chamot nagy pompával, és szép seregekkel késértette ma a vezér a Szávaig, az vezér tihája és Csaffer passa is késérvén. Az tatár Chám nusztal béllett kaftánnal és medállyal volt felöltöztetve, túl a Száván a tatár seregek várták szép renddel, sajkan ment fel a maga megszálló helyére Zemlinhez. Az tefidetártúl vettek fel szolgálaim egynehány száz tallért mai napon az vezértúl Drinápolyban rendeltetett pénz restantiájának quantumában, még nagyobb része hátra lévén.

29. Vasárnap. Küldtem Horvát Ferencz uramot a tatár Chámhoz által a Száván, valamely aquaviták-

búl, fejr kenyerekbúl, kalácsokbúl, és mézes kalácsokbúl álló gazdálkodással, riszt tivín abbúl Galga Sultánnak is, és némely a tatár Chám mellett livő elsőbb tiszteteknek. Izentem némely dolgokrúl a tatár Chámnak és Galga Szultánnak, de az török uraknak, s kivált afféle nagy kontyú effendieknek livín ottan nagy concursusok, nem beszílhett vele Horvát Ferencz uram a több dolgokrúl, hanem audientia felúl a az a válasza a Chámnak, hogy egy emberemet küldjem oda, a ki által, a midőn magának időt vehet, velem való szemben lítelre, izenhesse meg általa. Izentem fel a vezér tihájának is, hogy vele szembe kívánok lenni és némely dolgokat proponálni, küldtem egy deákúl concipiált supplicatiót az Zofiába livő erdélyiek mellett a vezérnek, kit is magára vállalván Skerlet uram hogy válaszát nyeri, ő kegyelmínek recommendáltam. Mind az hadaim, mind penig felesígem Visniczén felúl való forrásnál livín, küldöttem ki hopensteremet némely itt tanáltató szolgálímmal felesígem bekisírísire, a minthogy maga hínthaival, lovas szekereímmel, magam alá való lovaimmal és némely böcsősebb jószágombúl álló ökrös tár szekereímmel, felesígem estveli 9 óra tájba be is jött ide lándor-fejrvári házamhoz Maszaláknál, virattig a szekeren livő portékát le is rakván, reggel idejín az üres szekereket a több hadakhoz ki küldöttem. Jött vala ide újokban az Hemszerek uram hollandiai orator, ki az angliai király bikéssíg járó követje, ugyan Hollandiában lakó sidója, kít magával hozott volt, a mikor a török császárhoz indúlt, hozván az követ praedikátorának egy czéduláját credentionalis formában, hogy bízvást hitelt adjak neki, Bai Andrásnak mint a kivel Drinápolyban ismeretsíge volt, írván az czédulát,

kire én is hosszassan titettem ugyan Bai Andrással választ, tudván, hogy a principalissa hírivel s akaratjával küldte az említett praedikátor ezen emberítide, insinuáltatván Bai András által az replicában, hogy ex respectu, et vi religionis ez a velem bujdosó nemzet nem idegen az ő királya protectiójátúl, és hogy a királyoknál irt levelem küldtem akkor hozzájuk, az mikor Szalontai uramot ide küldöttem volt hozzájuk Poseroleczárul valamely gazdálkodásokkal a követnek Hemszekereknek ide való érkezésinek idején, az előttemi intimatiójához képest, de meg nem adhatván a mellette livő suspicálódó törökök miatt, azzal az alkalmatossággal sem élhetvén a levél megadásában, a mint insinuálta volt secretariussa, vagy tolmácsa által Szalontai uramnak. Irattam meg neki az replicában ez világba fennforgó némely állapotokat, az mennyiben nekem cognitióm van benne, intimálván neki is az reciprocatiót. Jött azután látogatásomra a jeni-palánki Szerhatli Mehmét passa, mondja ezerig való jancsár ha lészen s marad az várban Fejérváratt, az többit elviszik, negyven ezer fegyverfogható hadra számlálhatni az török armádát tatárral, felit lovasnak, felit gyalognak, ötet pedig felkaftanyoztatván a vezér újobban Palánkra küldötte, hogy ottan vigyázzon. Veterani felől mondja, hogy elsőben az Boza felé való passusra, a melyre én kijöttem volt Erdélyből, ment volt, Havasalfölde felől való irruptiójátúl filvín az tatároknak, hogy pedig a tatár erre felé takarodott, megint Dobrához szállott Erdély szélíben Jenő, Lippa és Tömösvár felől való passusokra. Végeztem vele a correspondentiáról és annak modalitásáról, és hogy mit írjon az vezérnek Jeni-Palánkra vissza menvén, megmutatám neki Veterani, s Antoni árultatásra dispo-

náló leveleit, mondotta arrúl is emlékezni fog az vezérnek irandó levelében. Az német felől olyan hír van a tatárok között, hogy mind lovassa gyalogja által jött volna Varadinnál az Dunán. Orlai uram jött az vezér kapujárúl, hozván hírit, hogy holnap mutassam be az táborozásra rendeltetett hadaimat, és hogy úgy legyen bemutatások, hogy mingyárt által is szállhasanak az Száva hídján, hozott olyan hírt is, hogy az Zofiában livő erdélyiek mellett irt supplicationmat Skerlet uram beadta az vezérnek, és hogy az válaszáat is urgealni fogja. Mahmut Bék Ogli az arnolt és Zofiához s azon tartományhoz tartozó hadakkal költözött által az Száva hídján cum solennitate, és szállott a tatár hadak mellé. Estvével be érkezék felesigem is nimely becsessebb portékákból álló szekereivel és maga hintaival. Hivattam be Petróczi István és Madács uraimékat, nimely kapitányokkal és hadnagyokkal együtt, számot kívánván venni, hogy mi lehet az oka, Poseroleczára küldvín Sándor uramat a törökországból hadak szükségire hozott alkalmatosságokból parancsolatomból az mit ő kegyelme akart kiadatni, az lovas katonák nem acceptálták, egyéb hadak pedig acceptálták, sőt a mi nagyobb, a mellett még valamely fenyegetőző szókra is fakadtanak, a fő vezért mint s hogy fogják megtanálni? holott Petróczi uram által declaráltattam volt azt is neki, hogy az egyéb féle hadak egy hó pénznel többet nem remínlhetnek, de a lovasoknak két hó pénzt fogok adatni, ezt azért keményen fogván, és mintegy Petróczi István uram, s több utánna livő tisztek okozásával, maradt asztán végre abba a dolog, hogy Szappanos Mihály mingyárt kimenjen, és azokat a katonákat, a kik ennek okai s indítói, kiket ugyan magok a tisz-

tek³adtak ki, megfogassa, és fogva beküldje, az több-
 bit pedig assecurálja kegyelmességgemmel. Elő álom-
 kor azomban újobban postán jött be Szappanos Mi-
 hály kapitányom, hogy a katonákban ugyan megfo-
 gatott, de a ki fő oka volt, úgymint Váradi nevű, az
 felkiáltván, nagy szóval mikor már fogva volt, e volt
 e a hütök, mi volt az végezisek? az többi is mellette
 feltámadván, az kapitányra reá támadtak, egy a többi
 között hozzá is ütött, és ennek alkalmatosságával a kik
 vétkesebbek voltak, ellábaltak, kire nízve posta ha-
 jón poserolczai kapitányomnak levelemet küldtem,
 hogy ha kik levelem nélkül efféle lovasokban ottan
 tanáztatnának, ismertessenek ellensíginnek, s nem
 az én híveimnek, és feleségei is lívín köztök, az olya-
 noknak felesígit is arestáltassa, és az ott való törö-
 köknek is ez iránt hírt adjanak. Küldtem ki egy ud-
 vari szolgámat újobban ki a hadak közé, hogy a töb-
 bit megbiztassák, le csendesítsik, egyéb hadak tisz-
 teinek is committálván, mennyiben legyenek vigyá-
 zással ez ily rendeletlenségeknek távoztatásában.

30. Hetfő. Az éjjel a lovas és ökrös szekerekről
 az ládákat lerakattván, és az üres szekereket, a hol
 a hadak vadnak, vissza küldvín, magam alá való lo-
 vakat is az jobb accomodatio kedviért ide be hozat-
 tam. Ez éjjel majd éjfélig fen voltam, hajnalban újob-
 ban felkelvín, meghittebb híveimmel conferentiát tar-
 tottam az előttem lívő dolgok végett, mely dolgokra
 nízve szükségesnek látván a vezér tihájának leendő
 audientia sollicitását, az audientiát sollicitáltam, a
 honnét is válaszom jüvín, lkindire halasztotta az vele
 való szemben litelemet. Csaffer passára bizott s fő ve-
 zért concernáló supplicatiómnak resolutióját is urgeál-
 ván, csak a volt válaszom, még eddig nem érkezhe-

tett, de ő magára vállalván ezen dolgot, kívánt választ szerez a vezértől. Jött hírem a hadaimtól is, hogy az elszökött pártos katonák csak haton vannak, a többi mind csendességben vagyon, küldöttem ki azért Petróczy István uramot közikbe, hogy jó rendbe vegye, és minthogy az említett katonáknak némelyike mellett már is instálnak a hadak tisztei, alkalmaztassa úgy a dolgot, hogy a kiknek kisebb vétkek vagyon, azoknak adjon mi nevünkkel gratiát, Váradinak s Pokrócz nevű katonáknak pedig semmiképen ne adjon, sőt ha kézre kerítheti őket, igyekezzik benne, úgy adván inkább amaz négynek is gratiát, hogy az ketteit kézben adják. Délután két óra után jött Skerlet uram hozzám olyan véggel, hogy feleségemet is meglátogathassa, kivel is hosszas beszélgetésem lévén, közlöttem vele híveimmal való conferentiámhoz képest, micsoda dolgokban kívánom megtanálni a fő vezért, kikre opinio formába így replicála. 1. Az tefftedárnál restanciában lévő egynéhány erszény pénzről, és a Moldovából praetendált 500 ökrökről, minthogy már a vezérnek resolútiója vagyon kezemnél, javolja, hogy újabb memorialét adjak, kiben declaráljam, hogy resolútiója szerint a tisztei meg nem adták, de hogy vagy magam alteratióhoz képest a Dunára való szállításomba, vagy a sajka iránt való instantiámban, vagy a mezei katonáimnak Gyula felé való expedíciójának repraesentációjában difficultást szolgálatomban causáljak a vezér elmijiben, azt nem javallhatja, mert azal okot venne, hogy ez az dolog csak szolgálatunk kerülésre való, azt mondván némelyek eddig is az vezér előtt, és a tihája is az vezérnek ebben az opinio-ban volt, hogy mi haszon, úgymond, Tökölyiben és a hadában, hogy elvigyük, mert nincsen haszon tőlök,

de a vezér inhaerealt pertinaciter, hogy el ne hagyjon magától, mely az én méltóságomnak és dolgaimnak előmenetelire szolgál, de az ily dolgokkal könnyen seducáltathatnék az malevolusoktól, hogy el hadna mind magamat, mind hadaimat, holott nem hogy valamely hadat valamely felé distrahálna a vezér, de még csak egy szolgáját is akár kinek is difficultálja elhagyni, nem convincáltathatik azért sem a Gyula felé való expeditióval, sem a dunaiszolgálattal, mert a Dunán való classisból is, ha arra kél a dolog, hogy valamely helyt, vagy a sánczot obsideálják, ki fogja nagyobb riszt a szárazra venni, de ha most hallgatásba leszek és mind magam, hadam a Száván által szállok, ez után kevés idő alatt az törökök magok szüksége fogja kívánni az Dunán túl való végházak felé az szolgálatot, s akkor élhetek az alkalmatossággal, magam intentióját is urgeálván. Többi között volt szó ez idei campaniának is ki menetelről, kire azt mondotta: Domine vel vincemus, vel ad minus non vincemur. Magam difficultasit forgatván azomba, arra azt mondotta: Domine secundo flumine natandum est. Felesígemnél is audientiája lévén Skerlet urannak, hosszas complementizálásokból s ajánlásokból állott közöttök az beszéd. Érkezett azomba ember az kapuról Ikindi féle, insinuáltatván az vezér tihája, most menjek fel, szemben kíván velem lenni, felmenvén azért az táborra a vezér tihájával szembe voltam, proponálván, hogy a kiket hadaimba elhozathattam a tábori szolgálatra, Poserolezárul érkeztek, egy risze ott is maradván praesidiumul mind azon helynek manutentiójára nízve, mind penig a hadak cselídínek ott való maradásokra nízve, azért a vezér parancsolatját várom, mit parancsol felőlek? Kire a tihája: az vezér a várba van, a mikor megjű, megje-

lentem, s hirt adok a válaszsza a fejedelemnek. Azután adtam be egy deákul concipiált memorialét, kirvín azon, adja be az vezérnek, mely is szóllott az tefftedárnál livő pinzrül adta resolútiójárul a vezérnek, úgy a Moldovábül praetendált 500 ökrökrül is, hogy contentumot tegyenek, de még egyikben sincsen a resolútió szerint satisfactiónk, kire felele a tilhája: Miért nem küldtem újobban is ezen dologban embe-remet az tefftedárhoz? Kire én: Küldtem egynihány ízben. Kérdezte, hát mit mondott? Mondám: Csak halogatott, és oszummal tartott s im ma, im holnap meg lesz. Monda: Mihelt érkezik a vezér, hivatni fogják a tefftedárt, és ezen dologra gondja leszen. Tudakozta, ha a hadaknak adtak e már élést? Mondottam: hogy nem adtak, és azért is kellett egyikért megtanálnom, minthogy a vezér minden kegyelmességit ígérte hozzájok. Kire ő: Jut e eszembe, mit mondott a vezér nála livő audientiámban, hogy tudniillik, fejedelemségben országban ültet be, azért legyen jó remiségben. Töttem szót az Zofiába livő erdélyiek iránt is; arra is csak azt mondá: megküldi arrül is a vezér válaszát. Ezek után sok ajánlásokkal s complementizálásokkal ment véghez az audientia, recommendálván magamat jó akaratjában, elbűcsűzván tüle azért, a mikor vissza jöttem házamhoz, jött előmbe az az jancsárok csorbacsiája, az ki az angliai király követ-jit Hemskereket örzi, mondotta: még Fileknél s Kassa megvitelek is velem táborozván, és Gyulán s Váradon laktában is velem esmeretsigben livín, megkívánt e végre látogatni, jelentvín, hogy ötet tegnap a vezér magához hívatta, és újobban ezen követnek örzísire rendelte, erőssen megparancsolván neki, míg ezen táborozásbül meg nem fordul a fővezér, senkit

hozzája ne bocsásson, kérdezvén azt is, az hadamat a mikor az vezér előtt megmustrálom, magam jelen lesz-e? Mondám. Igen is jelen lesz. Ezzel szállásomra jöttem.

31. Kedd. Az csauz passa minapi dolgokban discretióját mutatván, és a vezérnek is kedvességiben livín, egy igen szép francziai pár puskát küldtem neki ajándékba, recommendálván a mellett dolgaimat nekie. Jött le azomba Orlai uram a vezér kapujárúl, az honnat is jött oly izenet, hogy délelőtt már fél órával kívánja az vezér az táborra hozott hadaimnak bemutatását, kirúl én is parancsoltam tiszteimnek, az praefigált óra előtt azért Csauz is menvin ki az hadakért, bejöttek az táborra, magam is jelen livín a vezér tihája sátorában, a fű vezér maga előtt megállítván az kornetámat, Petróczy István uramat s tiszteim közül is nígyet felkaftányoztatott, ezen mustra szokott musikák, dob, trombita, síp szó mellett menvin véghez, mindjárt akkor mentenek által az Száván is a hidon, az hadak által menetelek után egy kis idő múlva, magam mulatsága kedviért magam is az hídhöz menvin, oda hivattam gyalog által mind a tiszteket, mind a seregekben livő hajdúknak s katonáknak eleit, eleikben adván, mit remínljenek, mint viseljik magokat, és mennyiben resentiáltam ez előtt harmad nappal lett rendetlensíget az katonák között, és hogy az olyan rossz emberek ellen közönsígesen is fel kellett volna támadni, s mint ellenséggel úgy bánni, mint sem jó urokat ez iránt disgustálni. Kire közönsígesen, kívált az gyalog tisztek felelinek, hogy nem tudták volna különben, hanem az mikor meglőtt. Vissza jüvin az hídtúl, divertáltam az várba Kornarihoz az építőmesterhez, az hol is tovább egy óránál mulatván, vol-

tam foglalatos valamely pinznek keresésiben, mint-hogy a fővezér riszirül való resolutió effectuálása is halasztatik, és a franczia udvartul annuatim járó penziómat is a franczia orator, ő tudja mi okra nízve, differálta, vöttem fel azért valamely argenteriam-ra ezer tallért, két köves botomra 500 tallért, valamely aranyműre is ezer tallért, egy drinápoli Szaraff Ahmet nevű jancsártul, de ezen jókra kisz pinzt csak két ezer két száz ötven tallért adott, hanem valami két közönsiges lovat s egy arany gyűrűt involvált, vagy inkább adjungált ezen pinz mellé, hogy már ő uzsorát nem veszen, mely két lú az arany gyűrűvel is másfél száz forintot ha érhetne, nem többet, nekem pedig vele való kötésem és bizonyságok előtt csinált levél mellett az ezüst műre adott pinzre 250 tallért, az aranyműre adott pinzéért pedig 200 tallér interest kell adnom, Sz. Demeter napja livin az terminus, mely ő nálok Kaszon nevezeti alatt van. Ezen pinzből exolváltattam az mezei katonáimat, karabilyosimat, lovas palotásimat, az mezei katonáknak két hó pinzt, a többinek pedig egy hó pinzt adatván. Az mai nyughatatlanság és lábaim erőltetise miatt, minthogy Kornarihoz is garádicson kellett felmennem s lejünöm, rosszabbul voltam. Szép nyári idő volt.

SEPTEMBER.

I. Szereda. Az lengyel követet a fővezér a városba szállítván, és őrzísire jancsárokat rendelvén, jött az házamhoz egy ember tüle, maga állapotját insinuálván, és borbéli fogyatkozását is, közel szállították az én házamhoz, küldöttem szolgálmat hozzája valamely borbéli kedveskedéssel, ki által izente, hogy az tatár Chámnak instált, engedtessek meg neki az hozzám való jövetel, mert kívánna velem szembe lenni. Hemskerek uram is az angliai király oratora közel livín sátorok alatt szállva hozzám, a jövődöbéli confidentiának manutentiojáért kívánván gazdálkodni neki, az mellette lakó jancsár csorbacsianak izentem fölöle, ki is adá válaszul, had menjen által elsőben a vezér, azután minden dolgok inkább szabadságába lesznek, s megengedi az gazdálkodást. Az várba livő jancsár agának, a ki most constituáltatott a fővezértül, egy Haszeki aga livín, mely tiszt is olyan, hogy nigy szokott lenni Haszeki aga az negyven ezer jancsár között, annak látogatásárá küldtem fel, izenvín neki, két jancsárt rendeljen, a kik continuusok legyenek a felesígem mellett, a míg a táborra járok, vagy az tábor megfordúl, pro majori securitate, minden gaz ember ne járjon az udvaromra, és a kik szolgálaim közül a városra fognak is jární, egyik vagy másik közülök járjon velek, kire nagy embersígesen resolvált, s mindjárt le is küldvín két értelmes öreg jancsárt, kiknek én is hetenkint szolgálatjokért bizonyos fizetist rendeltem és szolgálatjok rendirül dispositiót töt-

tem. Volt nálam Kornári, sokáig való beszilgetisem volt vele, felesíggemmel is kívánván szembe lenni, volt nála is audientiája, beszílte, hogy a jancsárság közt volt valamely tumultusra való dolog, de három hó pénz adatván nekik a vezértül, complanáltatott. Az hadi operatiókrúl úgy gondolkozik, hogy az ellenség magát a varadini sánczban megerősítvín, nem reminlheti ott az ellenségnek az török árthasson, hanem reminli inkább, hogy a Száva mellett menvín fel a hajói a töröknek Brodig, maga penig a vezér Eszék alá száll, és Brodnál osztán tarthatja éléssel a hajórúl a hadat, mert Brod s Eszék között az Száva s Dráva közü Eszékig csak 11 órányi föld. Obligálta azomba magát és felesígit is felesíggem szolgálatjára, úgy hozván az idő, hogy felesíggem is most Fejérvárott tanáltassék, vivín azért alkalmatosságot Kornári ajánlásával, valamely a vezértül adatott kaftányomat és béli semet küldtem fel hozzája zálogkípen ezer forintot kívánván reája, hadaim fizetísire kívántatván, mint embersíges ember mindjárt megküldötte, három nusztt béllist hagyván nála Sándor uram, kettei posztó mente, harmadika kaftány alatt livín. A vezérnek ma menvín által a boncsokja és sátorai az Száva hídján, küldtem én is embereimet által, hogy tábort helyt foglaljanak, Visniczen túl livín nyomba mind hajóim, mind táborozásra rendelt szekeresim, hogy a hajók a városhoz szálljanak, és a szekerek is reggel a város végire jöjjenek és rendben vetessenek, tábori szükségre való alkalmatossággal megrakattassanak, parancsoltam felőle. Megjött újabb emberem is a tatár Chámtül az audientia végett, izente a tihája, hogy az tatár Chám mindenkor jó szívvél lát, de a vezér által menvín, s magam is a vezérrel együtt, akkor magam

riszírül is hasznossabbnak látja a vele való szembe-
lített. Elöttem livin azomba az indulás, minden tör-
tíndhető táborozásokat, és minden embernek halandó
voltát meggondolván, bizonyos időt vévén mai napon
magamnak, Istenemnek segítő kegyelmiből és vezér-
lisiből magam keze irásával testamentaria dispositiót
töttem, és azon dispositiómat némely becsülletes hí-
veimmal, úgymint : Sándor Gáspár, Madács Péter,
Bai Mihály és Komáromi János uraimékkal corami-
záltattam és subscribáltattam s pecsételttettem is, azon
írásomat felül magam titkos pecsétemmel bepecsétel-
vin, az török császárok és tatár chámok nekem adott
athnamejokkal, az az hit levelekkel együtt felesigem
kezihez assignáltam pro majori illius contentatione et
cautione, tivin arról is dispositiót, hogy Glavics Mik-
lós és Bai Mihály uraimék nyolczvanig való udvari
szolgámmal, cseléddel, kik között 16 fegyvervi-
selő is computáltathatik, mellette maradjanak, Ma-
dács Péter uramat penig Poserolczára deputálván az
ottan való dolgoknak folytatására és az ott marad-
taknak gondviselésire. Ma azomba az gyalog hadaim-
nak is fizettetem. Estve felé jött ember a kapuról, ki
által kívánja Skerlet uram az vezér nevel, hogy két,
vagy három értelmes embert küldjek fel, kik Péter-
Váradjának situsát s constitutióját tudják megmon-
dani. Felmenvén azért Madács Péter, Horvát István
és Horvát Ferencz uraimék a kapura, vitték őket
Skerlet szállására, ki is az vezér parancsolatjából
curiose megexaminálta őket, írásban tévén le relatió-
jokat, mind Varadinnak situsát, és azon helynek con-
stitutióját describálta. Meleg idő volt.

Die 2. Septembris. Csötörtök. Jöven a fővezér ka-
pujáról olyan válasz, hogy már a teftedárnak paran-

csolat adatott hadaim szükségére való élés felől, mentek azért embereim a tefterdár, kitől is jött olyan izenet, hogy az embereim s lovak számát tefterbe küldjem fel neki, és hogy ő a várban menvén, menjenek utánna embereim azon informatióval, ki fogja szolgáltatni az élést, felküldvén azért néki azon hadaim s mindenféle embereim lajstromának pariaját, kit a vezérnek adtam be audientiámkor, de azzal nem lévén az tefterdár contentus, megint újban igazított a vezérre, hogy írni fog az vezérnek az informatióhoz képest, determinatióját várván az élés quantumárul, mely az vezérhez levéllel menő agájával az tefterdárnak egy vekilharcsom nekem is, és egy a vezér kapuján lakó tolmácsom expédiáltatott a Száva hidján által, minthogy a fővezér nagy pompával ma ment által a Száván, és szállott Zemlinnél lévő Työprili vezér sánca felében. Voltak a francziák nálam, volt szó köztünk a vezérrel és egyéb miniszterekkel folytatandó dolgaimnak difficultásirul; az tegnap magátul jött német nyelvnek relatiójárul, ki is a Péterváradjánál lévő sáncaiban 16 ezernek mondja a gyalogját az németnek, túl a hidon hat ezernek a lovassat, Veteranit 14 regimenttel mondja, hogy azt is várnák segítségekre. Volt szó köztünk az lengyel követ dolgarul, kinek is szintén akkor jött vala egy embere az én házam kapujára, izenvén, hogy örömet szembelenne mind velem, mind a francia urakkal, küldötte azért én tetszésemből marchio de Lora uram Fonton uramat hozzája, maga pedig az én házamba várta Fonton uramot, az alatt a francia király ez idei operatióirul, az fővezérnél leendő audientiájárul, az idei campaniának folyásárul, abban való operatiórul, az francia király protectiójárul és kiváltképen contin-

genti meae mortis casu mennyiben remélhetné feleségem a protectiót, voltak hosszas beszélgetések közöttünk, declarálván azt hosszason, mennyiben lehetne recursusa a francia udvarhoz, és a királynak abban való resolútióját mint adta volt értésére levele által feleségemnek, kit a király parancsolatjából írt ő is, in tali casu mennyire volna ő nekiek is erre gondjok, ezen beszédek között megérkezék Fonton is a lengyel követül, ki is neki sem mondott azoknál egyebet, kiket már annak előtte megizent volt Glavics uram által nékem, hanem mondott olyat, hogy az tatár Chám olyan szóval hozta ide, az letétetett vezér a micsoda karba hadta volt a lengyelekkel való dolgokat, ha az mostani új vezér abba hadja-e? azt kívánja megtudni, és úgy mehet egész válaszszal, az tractára már a lengyel király helyeket denominált, melyiket acceptálja a török? a lengyelek azt kívánják tudni, másként is nem contentusok, csak a tatár Chám mediatorságával, hanem a portától kívánnak plenipotentarius követet a denominálandó helyre, ezeket Fonton megbeszélván, kívánt marchio Lora uram a francia audientiát a feleségemtől, de a feleségem azzal mentvén magát, hogy fekszik, alteratióit érzi mostani állapotjához képest, újabban reiterálta ezen instantiáját, de végre is feleségem válaszával kellett contentusnak lenni, ezzel a francziák elbucsúznak tőlem. Ezek után voltam occupatus magam, hadaim és szolgálaim tábori készületiben, rendbe vételében, lajstromban iratván valamely nyolczvanig való személyt, kik feleségem mellett Fejérvárott fognak maradni, az táborra rendeltettekből megszaportottam még egy se reggel az poserolczai praesidiumot is, feleségem mellett maradt embereimnek Bai Mihály uramot, és Bohus

Mártont fő élésmesteremet praeficiálván, és mint folytassák a dolgokat, arrúl is instructiót iratván, a vezér után küldöttem által sátorommal tábori szükségemre rendeltetett lovas és ökrös társzekereimet, szolgálmat, hogy az vezér tábori helyéhez közel helyt verjenek, és tábor helyet foglaljanak az én szükségemre, az hol alkalmatossabbnak látják, minthogy az a híre, egy-néhány napig helyben fog subsistálni a tábor, megjött élésmesterem is a vezér kapujárúl azzal a válaszszal, hogy az tihája repraesentálni a vezérnek a tefterdár levelét az élés dolgában, elfelejtván, holnap beadja várakozzanak, mely napról napra való provisíonk dilatióján nem kicsin impatientiával lévén, panaszképpen irattam felöle Csaffer passának, ki is invective felelt a vezér iránt, mondván, hogy a vezér a mint velem bánik, úgy hasonlóképen ő vele is, becsületit ugyan megadja, de neki sem ad semmit is, holott e napokban mikor szintén az vezér érkezett, többek ezer arany érő lovainál égtek meg, de mind ezen kára után is a vezérnek semmi discretióját nem experiálta, azért azt javalja, hogy ha magam is által megyek, a vezért az én hadaim seregestül aggrediálják, úgy inkább hiszi, mint hogy előtte bemutatták magokat, rajta valamit vehetnek, Szép idő volt.

Die 3. Péntek. Az angliai király követje Hems-kerek uram mellett lakó csorbacsi, kinek gondviselése alatt vagyon, jött volt látogatásomra, complementizálásból állott nagyobb része beszédének, minthogy annak előtte is ismeretségben voltam vele, hozta elő specificie dietim micsoda féle és mennyi élést adnak a követnek a császár részéről, az egy borból lehet szűkös, mert pénzen is megveszik, valamit ételére valót kaphatnak, és minden nap száz tallér költségénél a

császárnak több megyen reá, de így találtatott jobban a divántúl, hogy ez idei campaniának végét itt megvárassák vele. Kire én mondtam : ha ellenére nem lesz, én borral, aquavitával kedveskedhetem neki. Kire ő: Igen is megengedi; hozta elő azt is, hogy az követ emlegette az én s velem lévők felkaftanoztatásokat a fő vezértől. Kire is ő mondotta válaszul: most a vezér táborra menvén, a fejedelmet is táborra való útjára kaftányoztatta fel. a fejedelem is hadtartó ember lévén, s a török táborral együtt elmenvén, méltó az ilyen időben az ilyen embernek kedvezni. Küldöttem azért a csorbacsiával Bai Andrást, hogy legalább hírt adjon a követ valamely szolgájának, hogy borral s aquavitával kívánok kedveskedni, és edényeket kívánjon tőlök, hogy legalább az ily kedveskedést a csorbacsia magának ne appropriálja, ki is a csorbacsi sátorába menvén, és az angliai király követjének a tolmácsa is oda menvén, a csorbacsi általa nevémmel köszöntötte a követet, mondván : értette a fejedelem a követnek borban való fogatkozását, kíván azért kedveskedni, mind borral, mind aquavitával, azért mond meg a követnek, küldjön edényeket, a tolmács a követhez menvén, megmondotta a mi izenünket. Kire a követ. Igen kedvesen vöttem a fejedelem jó akaratját s hozzám való affectióját, de mint-hogy eddig is sok jó akarattal kedveskedéssel volt nekem, én pedig semmivel sem lehettem, nem acceptálhatom, volna mindazáltal mivel kedveskedném, ha magam emberének szabad volna oda menni, de mint-hogy meg nem engedi a csorbacsia, nem acceptálhatom a fejedelem kedveskedését is. Ezzel a tolmács a csorbacsia sátorába vissza jüvén, a követ izenetit megmondotta. Kire a csorbacsia: a fejedelemnek ne-

hezségére esik, ha a követ ezen jó akaratját renuálja, azért mond meg a követnek. Kire a tolmács: a követ szavai ezek, akar mondjam én megizenetedet, akár nem. Kire a csorbacsia: hogy sem a fejedelem jó akaratját megvesse, ha mit akar a követ maga embere által küldeni, küldje te általad, nem ellenzem, menyjen egy emberem veled. Kire a tolmács: Igen is kíván a követ kedveskedni a fejedelemnek sok rendbeli jó akaratjáért maga embere által köszöntvén, s meg is köszönnvén sok jó akaratját, de engemet nem küld, mert nem tudok deákul, hanem ha küld, Hartokot küldi. Kire a csorbacsi: Eredj hát mond meg a követnek, és vidd oda ezen emberit is a fejedelemnek a követhoz, maga adván szabadságot a csorbacsi Bai Andrásnak a követhoz való menetelre, oda ment hozzá, köszöntvén szónkkal és excusálván, hogy eddig is a mit tülem kitelhetett volna, jó szívvel kedveskedni kívántam volna, de ilyen szoros vigyázás alatt lévén, az mulattatta el, mostan azért alkalmatosság adatván és a csorbacsiától szabadság is, kívánok mind borral, aquavitával kedveskedni. Kire a követ olaszul complementizált Bai Andrásnak, és mindjárt hivatta Dux Hartokot tolmácsnak, ki is eljűvén, az követ mondatta általa Bai Andrásnak, rövid időnk lévén, egyéb beszédnek hadjunk békét, hanem hogy elsőben is monda, az correspondentia jó formában kezdett volt folyni, és mind végig úgy continuálhattuk volna, azért minthogy az üveg palaczkokért tületek egy ember jött, az ki publice más jancsárok előtt kérte azon jancsártul, az ki által küldöttem volt, azon correspondentia elromlott, azért hogy ezen correspondentiát tovább is manutenealhassuk, igaz, vagyon nekem mind borom; mind aquavitám, kivel még egy darabig subsistálhatok,

menjel előre, és azon három üveget megtöltetvén, küld ide egy jancsar által, melyet is én megüresítetvén, egy óra múlva Dux Hartok által vissza küldöm, megtöltetvén drinápolyi borral, *pro tollenda suspicione csorbacsii*, egy átalágot is küldök, hogy borral töltsetek meg, és ezen alkalmatossággal szóval izenek.

Die 4. Szombaton. Az fővezértől hadaim számára valamely árpaliszt rendeltetvén, annak kifogásában s elosztásában voltak dispositióimból tiszteim foglaltosok, dolgunknak rendesebben való folytatására, és ez után én is már táborban lévén velek, az híreknek s az vezér dispositióinak jobban való kitanulására nézve rendeltem Sándor Gáspár uramot a fővezér mellé, hogy mindenütt vele járjon, s száljon mind magam dolgaim *in particulari*, mint penig a közönségesekre s hírekre vigyázzon, s bennünket hírrel tartson, minthogy másként is az magyarországiak részéről való residenst Bai Mihály uramot feleségem mellé rendeltem. Jött hírem a török táborról, hogy az vezér a tatár Chámhoz menvén és oda több török urak is divánban confluálván, divánban végeztetett, hogy Péterváradjánál lévő német tábor sánczára csak reá menjenek, ezen divánban írásban adatván ki az fővezér az hadi rendtartást mind indulások, járásoknak, strásálásoknak, megszállásoknak rendi mint legyen, csakhamar az után trombitát fuvata, és az egész hadakat rendelt seregben vétetvén, rendelt seregben indult meg a zemlini sáncztól a vezér, valamint harcra szokták a hadat vinni, az előljáró hadak fejének Mamhut Bék Ogli az *arnold passa* rendeltetvén, hogy az tatár Chámmal legelől járjon, szálljon, az hátuljárás pedig Csaffer passának a szerdárnak committáltatott a vezértől, szállott meg három órányi földre az

török tábor, az én hadaim is közönségesen Petróczi uram commendája alatt lévén mostan, felköltének, és az török táboron kívül egy órányi földnyire a Duna mellett megszállottanak, én pedig hátrább maradtam, újabb magyar aranyokból álló zálogomra vévén fel Kornaritúl ezer forintot, kit nem várj szolgálaim közé osztottam ki, nem akarván a vezért bizonyos okra nézve búsitani, és inkább magam rövidségével s kárával is ezen sokfelé való költséget s difficultásokat superálni kívánván, adattam Madács Péter uramnak kezében is egynehány száz tallérokbul álló költséget, kivel az Poseroleczán maradott praesidiumnak megfizethessen, más rendbeli költséget adatván arra az szükségre is, minthogy az vezér nem adatott, kin az poseroleczai praesidium és az ott való hadak cselédje legalább egy holnapi provisiót lisztül vehessen, írásban hagyván azért elmaradott tiszteim s híveim között az instructiót, és feleségem intertentiójára is mellette maradott élésmesterem kezében költséget hagyván, ezen dolgaim folytatásában el is késődvén, déleesti két óra után Isten segítségébül megindultam mostani karban való állapotjára nézve kiváltképen és magamnak is ilyen erőtelen s lúra nem ülhető formában való állapotomban, megkeseredés nélkül indulásom nem lehetett, Istenre bízván mindazonáltal mind magamat, mind feleségemet s mind hozzám tartozó híveimet, az fővezér tovább is inhaereálván annak a kívánságának, hogy tüle el ne maradjak, Istenem segítségébül jó reménység alatt megindultam, hazámért, nemzetemért, vallásomért és sok esztendőktül fogvást véres veritékkel és sok veszedelmekkel keresett becsületemért magamat szerencséltetni, és az állhatatlan szerencsét ezen campaniában is experiálni kész lévén, által jöven azért a

Száva hidján, a szerdár Csaffer passára akadtam Zemlinen innen, kihez is betérvén, több passák is lévén sátorába, mind maga s mind több vele lévő passák az ő módjok szerint fen állva excipiáltak becsülettel, tisztességek tételét az ő módjok szerint serbetből, kávéból, rózsa vízből, füstből elkövetvén, voltam magánon is vele beszéden, hozta elő Péterváradjának és a mellette lévő német tábornak mostani constitutióját, az vezér reájok menetelre való szándékját, Kamenyicz felé rendelt tatárságnak onnan való megtérése után Erdélyben s Erdélyen által Tömösvár felé való kijöveteléről lett fővezér dispositióját, ezekről való beszélgetésem után tüle elbucsúzván, egyeztem meg magam hadaimmal, az mint feljebb is irtam Fejérvártúl három órányi földre a Duna mellett, már szinte az nap is leszálló félbe volt, az hol is tiszteimet össze gyűjtvén, micsoda rendet tartsanak ez idcgen nemzetek táboriban való járásunkban, eleikben adtam. Száraz meleg idő volt. Én penig az mint az elmúlt napokban, most is egy formában vagyok lábomra úgy, hogy az bal lábomon való bokámon alkalmas lyuk lévén, még csak az csizmámat is nehezen vehettem fel.

5. Vasárnap. Éjfél után érkezett Sándor uram a vezér táborárul azzal a válaszszal, hogy Skerlet meg fogja jelenteni az vezérnek: ez után mint legyen szállásunk s járásunk, hozta azt is, hogy a törökök harcához készülnek, és a németnek a sánczára is reá mennek, ha ki nem jü elejökben; izente azt is Skerlet, hogy Heizler legyen ezen hadaknak feje, Kaprara még sem jött volna el; javallotta azt is, két supplicatiót irassak, kinek egyike szólljon a hadak neve alatt az tábori élesek s abrakjok dolgárul, a másik magam neve alatt az költség iránt, és ezen supplicatiókat

két kapitány vigye fel a vezér kapujára. Kevesítteni kívánván az velem lívő terhet az következhető harcra nízve, az deván sátoromat egy társzekeremen vissza küldtem ezen első statiómbúl, egynihány fegyveres embert is rendelvín melléje. Sándor uramot is az említett supplicatiókkal és Szappanos Mihály lovas s Kassai István gyalog kapitányokkal expediáltam a vezér tábora után, minthogy a vezér tábora felkölt, én is megindúltam utánnok, elsőben bevárván az hajóimat, az török tábor végire szállottam éczakára, kinek is az eleji s az tatárja éppen Szlankamináig kiterjed, az vissza küldött szekér alkalmatosságával irtam felesígemnek és Madács uramnak is, hogy már a vele rendeltettekkel kövesse útját Poserolczára. Meleg idő volt.

6. Hétfű. Ma az török tábor nem sokat jött, csak Szlankamenhez szállott, ott várta be az tatár Chám és arnold passa hadait, nagy dévánkozásai voltak a vezérnek a tatár Chámmal és több passákkal, mivel Tömösvárrúl jött olyan hír, hogy az Erdélyben lívő németek is Veteranival Lippához jöttek volna, és Lippátúl is az Péterváradjánál lívő német tábor segítségire megindúltak volna, nem messze szállottam én is a vezér szálló helyihez oly helyen, az hol Tételnek labancz végháznak elleniben vagyok, és az hol az Tisza a Dunába szakad. Tétel alatt is egy regiment lovas német mutogatja magát, valamely éren, vagy tóshelyen Pétervaradin és Tétel között hidat csináltatván. Az dévánkozásnak vége csak az, ne kíssenek, hanem mennél hamarébb Pétervaradinhez penetráljanak, még az ellenség is ott megszaporodhatnék, a minthogy az deván eloszolván, estve felé Ali passa meg is indúlt az dunai classissal fel felé. Az kapitá-

nyok is vissza jöttek a vezér kapujárul, az teftedárnak committáltatván az élések dolga, mondott olyat a teffterdár, eddig is a kuruczokat bizonyos praevendával nem tartották, hanem szakasztva adtak a mit adtak, azért ihon szakasztva adat három ezer okka lisztet és tizenöt vágót, érvük meg most azzal, kire is commissiókat adott ki az alább való tiszteire, abrakul is requiráltatott, de azt nem adott. Hogy reggel megindultam, az francziák jöttek hozzám, beültetvén azért az marchiót az hintómban, tött relatiót az tegnap érkezett nímetnek relatiójárul és a vezér lejendő operatiója iránt való opiniójárul. Töttem én is neki relatiót az törököknek accommodatiónk iránt való indiscretiójárul, az mit rendelt, vagy rendel is a vezér, annak dilatiójárul, és e szerint való angariáltatásunkról, kértem azon, a mikor a vezérrel audientiája leszen, emlékeztesse azokra az oblatiójira, a kiket előtte irántam tett, az minthogy ajánlotta is magát, urgeálni fogja az audientiát, és el sem mulatja. Az szálló helyemen estve küldöttem hopmesteremet Csaffer passához, minthogy mellettem szállott ő is, izentem neki a leveles katonák felől, kik az elmúlt napokba lettek levelessé, és magokat az végbeliek közé recipiálták, kirettem adassa kézben őket, kire azt adta válaszul, nem adhatja kézben őket, minthogy azokat a békeket, a kik mellé azon katonák magokat adták, a vezér maga mellé hivatta, mondotta azt is Csaffer passa, a vezérnél volt akkor, az mikor parancsolt az teffterdárnak az én hadaimnak mind élést, mind abrakot adasson. Nagy szél támadván, az én hajóim mellém nem érkezhettek. Valamely tavaly az tatároktul elveszett lú miatt volt a tatároktul búsításom, egy Ács András nevű lovas ezer lovasa mestere-

met előmbé hozván mind lovastúl, megbizonyosodván, hogy afféle tatároktúl lopott ló volna, megadattam neki, de a tatárok még egynihány lovat praetendálnak, kik azon lúval vesztek volt el, körül azután a tatár Chám vezérjit búsítván az tatárok, levelet is küldött nékem a tatár Chám vezérje ezen dologban, kire volt illendő válasza, kívánván azomban Sándor Gáspár uramat oda, az minthogy oda küldvin Sándor uramot, vitt volt fel két török bizonytságot magával, hogy a strásamester pinzen töröktúl vötte, kivel convincálódván, mondotta : a tatár táboron kadia nincsen, ha bizonytságon, igen jó, igazodjék el a török tábor kadiája előtt. Küldöttem volt Ali passa Duna kapitányához is Sándor uramot levelemmel, annak is egy complementizáló s maga ajánló levele s válasza érkezett, izenvin azt, jobb az egymáshoz való járást abba hadjuk, mert talán az másoknak nem tetszenék. Kedvetlen hideg szeles idő volt, úgy hogy a mentét is el állhatta az ember.

7. Kedd. Reggel megindúltunk, az hol Tyupruli fővezér harcza volt Badensis herczeggel, oda szállotunk. Sándor Gáspár uram hozott két teszkeret az teffterdártúl, egyike valamely lizstrúl, másik a vágókrúl szöllő. Izentem Katona béknek is az leveles katonák vigett. Nagy dévankozások voltanak az fővezér sátoránál, kikben determináltatott, hogy az táborhoz közel livő szorosnál az hol tisztása van, és az ellensígnék útja inkább lehetne az török táborra való jövetelre, sánczot vessenek, és abban az gyalogság szálljon be, killyebb penig az hadak szállják be mindenütt, valahonnan csak útja lehetne az ellensígnék. Az elmúlt éjjel rendkívül való szél volt, kinek gyümölcsit én is alteratióimmal érzettem, ma is igen

híves volt, nagy hideg eső is volt az éjjel, nappal pedig feltisztult.

8. Szereda. Reggel az vezér a maga tiháját bizonyos számú hadakkal s ahhoz értő emberekkel, hogy az ellensígnék sánczát s constitutióját experiálják, expediálta, a mely sánczról tegnap a déványban volt szó, ahhoz hozzá fogtak. Az tegnapi szeles idő miatt az hajók nem jühetvín, és az én ríszemről valók is hátrább maradván, hogy azokat bevárhassa az vezér, és az tihája által expediálendő dolgokra s az elkezdett sáncz munkájára nízve is ma helyben subsistáltunk. Küldtem én is egy zászlós seregemet az hajóim eleiben, magam is itt az Dunához közel subsistálván. Az tefterdártúl rendelt vágó csak tizenöt livín, és az liszt is nem több három ezer okkánál, azt percipiáltattam, pinzen is parancsolván valamely lisztet vétetni. Nem tudom az tegnapi szél miatt-e, vagy csak az nyavalya magában causálta, de hogy felköltem, mint ha megvertek volna, majd minden tagjaimba érzettem alteratiót s fájdalmat, vállaimba kiváltképpen, oldalaimba s derekamba, az karjaimba s kezem fejében is szállván valamely fluxus, reggel hogy felserkentem, úgy hogy az újjaimmal is alig szoríthattam, de hogy felköltem, újjabban műlni kezdett. Sándor urammal beszilgetvín az francia marchio Lora uram, fakadott in discursu olyan szókra, az két tábor között való dolognak bizontalan kimenetelit gondolván és minthogy az nímet a maga sánczát igen fortificálta az mint az utólszor hozott nyelvek és az onnan szökött francziák vallják, temerítésnek mondja az fővezér actusát, hogy reá akar menni az nímet sánczára. Item : quod de suppositio cogitet, et pro convictione hominum deberent esse pro testimonio aliqui praesentes,

et quod puerile protectionem in Gallia sperare non posset, bene tamen mater. Maga iránt Sándor Gáspár uram iránt fakadván olyan szókra is az marchio: ha a fejedelemnek halála tanálna történni, kegyelmed bizvást recipiálhatná magát Francziába. és ottan tisztet remínlhetne in extranea regis militia. Volt arrúl is szó köztök, hogy in tali casu is, ha más lenne fejedelem Erdélyben az francziai factióknak resuscitálására, megint Francziából kijöhetne az új fejedelem mellé etc. etc. mely discursusi Lorának nekem csúfosnak tetszettenek, pro conclusione fakadván olyan szókra is: Domine estis in ultima periodo. Az vezér tihája megtérvin az ellenség sánczának revisiójából, megindultak az fegyveres hajók Pétervaradin felé, csakhamar azután érkeztek azon táborhelyhez az munitiós és éléses hajók is, úgy az török hidassai is nyolczvanig való. Ezek után az én hozzám tartozó hajók is megérkezének, jó alszelek livín, lepedővel utánna indultak a fegyveres hajók után, mind munitiós, éléses hajói és hidassai az törököknek. Az tételi bék is nyelvet fogván Tétel táján, Janáki izent olyan hírt, hogy az a nyelv beszéllett volna olyat, hogy Veterani valamely lovas magyar nimet hadakkal megindúlt volna erre Pétervaradin felé. Az teffterdár is ma' adá meg az három erszíny pinzt, kit a vezér fermányára nízve még Drinápolyba kellett volna complanálni. Az Zofiában livő erdélyiek számára is küldött intertentiójokra száz nyolczvan aranyat. Értette az kapukon azt is Sándor Gáspár uram, hogy az vezér csak resolválta magát az ellenséggel való harcra, és hogy holnap közel az ellenséghez fog szállani. Mondotta azt is az tihája, hogy már az dolognak ideje bejött, azért forduljon el hozzá estve ő kegyelme s megfogja mon-

dani, mihez tartsuk magunkat. Lora uram mondotta Sándor Gáspár uramnak azt is: ha az törökök riszírül ezen jelen való campaniának szerencsétlen kimenetele lenne, és én az törököktől, kiktől adósságot contraháltam, búsíthatnám, arra csak azt kellene felelnem, quod non habeam. NB: Nem mondatta azt, hogy segítődném tőlök. etc.

9. Csőtörtök. Kárlóczán felül az német sánczához egy orányi földre szállott elsőben az török tábor, de az harczra való nípét rendelt seregekbe vitte az fő vezér, az fegyverre való nípnek háta megett járatta az cselédit, és impedimentumit, ellenkezőt bocsátott be a vezér az német tábor sánczához, kik nyelvet is kaptak, az dunai classis is Péter-Varadin előtt livő sziget orrához közel a sánczhoz szállott. Én-penig Karloczán alul közel a faluhoz a Duna mellé szállottam igen jó fűben, mellettem takarodott fel az sok éléses, munitiós, s egyéb tábori hajók, kik is-Karloczánál épen a falunál telepedtek meg, az magam hajói is ide érkeztek, jüvin hírem azomba az vezér kapujárul, hogy a vezér közelebb nyomul az német sánczához, és az sátorokat is bontják s elébb viszik, magam is hintóban fogatván, jöttem közelebb a török tábor szálló helyihez, és oly helyre menvín fel, az honnan, mind az török tábort s munkáját s mind a német, tatár, s török közt való ellenkezist, mind az német sánczát, s az várat, egészen jól kinézhettem perspectivából. Az vezér sánczhoz fogatott, mind lovassa, mind gyalogja rendelt seregben vagyon az hol a török hadak állanak, és az sánczhoz hozzá fogott, félórányi földnek sem mondhatni a német sánczához, az német álgyúkból is lövöldöz az törökök ellenkezőjire. Ezen dolgoknak revisiójából már alkonyodva tér-

tem meg sátoromhoz, az hová jött hozzám a tatár Chám tihája izeneti, hogy értvín a tatár Chám hozzája való menetelre vagyon szándíkom, tudván erőtlensígemet is, az tatár Chám is penig distractus livín, különben oda ne fáradják, hanem a mikor idejít látja a vezérje, a ki egyszersmind tihája is, értisemre adja. Jó idő volt.

10. Péntek. Idejín rendelist tettem, minden ember oly provisióval induljon ezen helybül fű s fa dolgábúl, hogy holnap is vele megérhesse, sákmány-nyal megrakodván azért mindenféle embereim, úgy az magam alkalmatosságára is praemittáltam őket, és a vezér táborának inekső szilín parancsoltam megszállani, magam egynihányad magammal hátrább maradván, az magam kornétáját is egyéb lovas szekereimmel s lovaimmal előre küldtem, hogy addig megszálljanak, és az sátorokat is felvonják, az hajóimnak is helyt nízetvín, Karlócza végín parancsoltam megszállani. Ebídl tájba az török táborra én is bejöttem, a törökök alkalmas sánczot csináltak az éjjel, a ki a Dunátúl fogva a tatár Chám táboráig terjed ki, megszálván azért, illetlennek láttam, hogy ellenkezőt ne küldenék az német sáncza alá, negyvenig való lovast azért az török sánczán által az német tábor sáncza eliben ellenkezni küldöttem, az hol is eleget ellenkezvín, egy Püspök Gáspár nevű lovas hadnagyom az német lövise miatt elesék, más hadnagyomnak penig a lovát álgyúval löttik el. Érkezek Katona Bék is Fejérvárrúl, ki is az vezértül valamely az császártül jövő két kapucsi passa eliben küldetett volt, azokat hozta be a táborra, az egyik kincset hozott a császártül, a másika az után más dologgal expediáltatott, kit is azon kapucsi passa titokba tart. Hozta Katona

Bék feleségem és több mellette livő tiszteim s híveim leveleit is Fejérvárrúl, assecurálván arrúl is, ha választ irok. maga bizonyos emberitül elfogja küldeni, minthogy estve érkezett, vacsorán nálam marasztottam. Már szinte vacsorakor érkezék a vezértül egy ember maga kezivel irott czédulájával, kiben parancsolja, hogy az én hadaim is Csaffer passával a bal-szárnyára rendeltettek, kire nízve a kik telhettek, én is őket elkiszítvín, Csaffer passával s hadaival már be alkonyodván expediáltam, az török táboron livő egyéb hadak is, úgy az tatárok is felkölte, és az német sáncza felé nyomúltanak, közelébb kívánván az vezér sánczot vettetni az németek sánczához.

11. Szombat. Az estve a mint a hadak megindultak, elő álomkor nem kicsiny confusio s rendeletlenség esett az török hadak között, mert Csaffer passa az mellett livő haddal, kik mellé voltanak az enyímek is rendeltetve, az mint az német sáncza felé közelgetett, nem livín jó rendtartás s correspondentia az hadak tisztei között, a mint éczaka az arnolt hadakra bukkant, Csaffer passát az arnoltok ellensígnék gondolván, kemínyen egynehány száz puskábúl megpuskázták, kit Csaffer passa sem tudván mi dolog, az arnoltok puskázása előtt megszaladott, és mind az törökökbe s mind az kuruczokba holt is, sebesedett is, és az gyalogimat is csak nem mindöszve tapodtatták; Funduk Musztafa passának is (ki Erdélybe jártomba a török hadaknak szerdárja volt) az karját által lütték, és ezen confusió miatt az én gyalogim is az éjjel az hagyott helyre be nem állhattak, másszor is interveniálván lármájok azon az oldalon livő törököknek, az hadaknak mindazáltal nagyubb ríse az vezér dispositiója szerint az német sánczához közel csak

egy muskatily lövisnőre az sánczhoz hozzá fogván, reggelre magok securitására jó formában el is készítették, és a mennyiben az interveniált confusió miatt a munkában Csaffer passa hátrább maradt is; de ő is ugyan csak tettetett valamely munkát. Az én hadaim a Dunának arrúl a riszirűl estenek, a mint az hidja és hajói vannak az nimetnek, a honnan mind hidját, hajóit és a Dunántúl livő impedimentumit jól ki láthatni, és minthogy már ott lészen subsistentiájok, számokra húst, kenyeret küldöttem, és továbbra is felölök dispositiót töttem, magam pedig az kornétám aljával helybe sátorimnál maradtam. Táborhelyem mellett livő egy alkalmas dombra vonattam fel szajván sátoromat az multság s recreatio kedviért, napestig ott töltöttem az időt, az honnan is mind a német sánczára, az várra s mind az törökök operatióira jól nézhettem. Az vezér is az érkezett kapucesi passákra nézve az táborán sátoránál maradt, ezen operatióra az maga tiháját küldvin minden egyéb passákkal és jancsár agával együtt. Az midőn a német észre vette, hogy oly közel vitte hozzá a török az sánczot, álggyúkból, s taraczkokból nagy lövőseket tett, de haszontalan, mivel már az ellen magokat a törökök muniálták. Az vezér emberei járták mind az sátorokat, mind az hajókat, és az kik az elrendeltekben sánczba nem mentenek, az szpaiakba megis öltenek magok sátoroknál, az hajókon tanáltattakban is némelyeknek fülét vagdalták el, az hajókat is az Duna szigetjéhez szállítván, hogy senki oda ne szökhessik. Az hajókról az álggyúba és mozsárokba az vezér kihozatott, az sánczokba akarván bevonatni. Skerlet uramhoz küldtem volt Orlai uramot levelemmel, ki is hozza ilyen választ: Felesígem arany s ezüst mívinek

elzalogosítását, és ilyen költségben s állapotban való forgásomat szánakozással értette, s egyéb dolgokat is levelemből jól megértett, de fogadjam tanácsát s megmutatja, hogy mind becsületemre, s mind hasznomra való líszen; látjátok, úgymond, ezek most mi csoda dologban distractusok, agitur enim de ipsorum capite, három négy nap lássuk, mire megyen az dolog, legyen patiens a fejedelem, ne búsítsa őket, az ő gondja líszen a pénz kérésnek dolga, ha az vezérnek valamely jó kedvít látja, az abrak s egyéb dolgok iránt se búsítsuk már az említett napokba. Concludálta azaz izenetit, az vezér ordinantiája nélkül az Istennirt kír sehuva ne külgyek, sőt ha valahová mentek is, elő nem kell hozni, mert az vezér igen maga ellen való dolognak tartja. Szép idő volt.

12. Vasárnap. Miszirli Ogli sánczából hozzá fogtak az éjjel az német sánczába való bomba hányáshoz, s éczaka másutt való sánczeit is megerősítvén az török, ma idein hozzá fogott az álgýúkból való lövőshöz, az Csaffer passa sánczából is két álgýúval hozzá fogtak az német a Dunán lívő hídjára az lövist, az hol penig Ali passa Duna kapitánya vagyon az dunai classissal, az Dunának túlsó partjára sánczot vetett, az honnan is nagy lövéseket títet az Duna hídjára és az német gályáira, hasonlókípen az német is, úgy hogy virattátul fogva ebídig megszűnés nélkül voltak mind két ríszrül az lövések, de még is többek voltak a törökök ríszírül. Az német is az sánczba mind réz, mind gyalog dobokkal sokat doboltatott. Az fő vezér az először épített sáncznak az kapujában vonatván sátort, oda szállott, s abban az lineában lívő hadakat az jancsársággal együtt az újonnan épített első sánczba szállította, mindazáltal a vezérnek mind maga,

mind fizetett hadai sátorai helyben maradtanak, de ő a többi mind előre szállította. Egy Oszman nevű passa az nisi jancsár agával (ki is régi esmerősöm) járván az vezér parancsolatjából az tábornok, a sátorokat bontatván és küldvén a hadak után, üznek mindenféle rendet az új sánczhoz, ide én hozzám is be térvén, kérdim tőlök, noha én hadaimat a vezér parancsolatja szerint Petróczi urammal a sánczba elküldöttem, mindazáltal ő általok valamely újabb parancsolat vagyon-e? Kire felelnek: ő nekik semmi szavok én irántam s hadaim iránt nincsen, hanem a török hadak a táborra való beüzésekre rendeltettek, hanem csak látogatásomra jöttek be hozzám. Sándor Gáspár uramot küldöttem az tatár táborra, és Mahmut Bék Oglihoz az arnolt hadakhoz, ki is ajánlással és biztatással bocsátá el Sándor uramot maga elől, mondván, hogy hírek nélkül csapott által valamely tatár, és az tött lármát a Dunán túl lívő német tábor impedimentuminál s sátorinál, mind az tatár Chamot, mind az fiát Galga Szultánt az török tábor először csinált sánczainak az viginél hadta, még csak kised sátrót sem vonattak fel, csak úgy voltak valamely árnyékban, miolta ide szállott, s sáncz csináláshoz fogatott a vezér. Revideáltattam az Ali passa Duna kapitánya operatióit is, igaz hogy a Dunán túl is vetett valamely sánczot, de azt csak a maga és vele lívő hajók securitására cselekedte, az pusztá felől tartván valamely ellenségnek hirtelen reá való ütistül, hanem az Péter-Varadinhoz közel lívő szigetnek az orránál csinált egy formalis jó sánczot s abba lövő szerszámokat vontak be, és abból az nemét hídjaira s sánczára lüthet, s jó hasznót is téssen, az csektereket is, kiket deákül triremiseknek neveznek, magyarul pedig ten-

geri lapátos gályáknak híjnak, a Dunának a tisztájára a nímet sáncz s híd elleniben vasmacskákra renddel állította ki, és egymás ellen az német gályáival, mint-hogy azok is a hídnál vannak, rettenetes lövéseket tesznek, furkatákat is hozatott volt fel Ali passa, a Dunának az innekső ágára, az honnat én vagyok, de az német azokat tartván maga riszírül ártalmassabbaknak, lövísinek nagyubb erejít azok ellen fordítván, nem subsistálhattak, az szárazrúl is három helyrúl lüteti az török a német sánczát és az várat is. Az francziák küldöttik meg Székely Zsigmond moldovai residensem két rendbeli leveleit, kiket ő a Drinápolyba livő francziai orator keziben küldött volt, melynek is utóbbika 27. Julii datált, abba küldötte inclusive Zamojszki uramnak ugyan in Julio datált levelít, kiben is a francziáknak Flandriában való victoriájokrúl, és az én tülem Daróczival elpártolt hadaknak az nímetnél való veszedelmes kimenetelekrúl emlékezik, irván olyat, hogy suspicióban ejtvín magokat az német előtt, nimely riszít közülök megöltik, nimely riszít megarestálták, nimely riszít pedig Velenczében gályákra küldöttik. Volt Sándor uram Mahmut Bék Oglival is szembe, de distractus livin és Csaffer passánál akadván is reá, az egy köszöntísnél egyébrúl vele nem beszélhetett. Az török tábornak a mely risze körülöttem volt, azok mind beljebb vonatván a vezér parancsolatjábúl az új sánczok felé, magam is hogy 50, 60 emberrel különösen legyek a török táborhoz, beljebb jöttem egy árkon által, és szállottam a fővezér guardiája fizetett hada szomszidságában, a Dunához közelébb valamely itten az partba livő forrás kedviért is. Estve felé nagy zúdulás lün az német tábor sánczába, mintegy rendkívül való nagy lövő szer-

számnak az sónussa, kinek alkalmatosságával nagy por és sűrű füst vetette fel magát az aerben, valamely risze a német puskaporának felgyuladván. Az melegben déltájban a lövisek megszüntek volt, estve felépenig mind két riszről újobban hozzá fogtanak. Szép idő volt.

13. Hefő. Az éjjel a törökök annál is jobban megerősítették sánczokat, álgýúknak való bateriákat is csinálván, és azokba a lövő szerszámokat is megszaporítván, kikkel ma nagyubb mértékben kezdték el az lövist. Sándor uramot küldtem fel a vezér tihájához valamely oranyiczákat kívánván a vezértől, kikkel magam gyalogíval probát tétethetnik az német hídján felül a Dunán fel s alájáró hajóin az ellenségnek, de az válaszáadás holnapra differáltatott. Nagy hévsíget s alteratiót is érezvín magamba, reggel élttem a szokott és doctor által praescribált orvossággal. Az fő vezér az dombon lívő nagy sátorait s kerétéseit több körülötte lívő hadai sátorival együtt levonták, és az elsőbben csinált tábor sánczán vonták fel, a török tábor nagyubb riszinek sátorit is penig a két sáncz közé. Egynihány száz tatárból álló portája ment azomba a tatár Chámnak is Eszék felé. Érkezék meg Sándor Gáspár uram is a vezér kapujárul és a sánczok járásábúl, ki is nap estig ezen dologban és szolgalatban applicáltatott, delineálván az sánczokat, a mint megjárta; referálja, hogy a török igen megerősítette, hat öreg álgýút vonatván be Csaffer passa is a maga sánczának bateriájában. Ali passa is mosarokat kiretvín a vezértől, hármát küldött a Duna szigetjében lívő sánczában, hogy onnat az ellenség hídját és gályáit bombardálhassa, minthogy ő is az sánczát a szigetnek orrába vetette, referálta, hogy a ve-

zér parancsolatot adván ki, hogy az ellenség sánczához közelébb újabb lineábúl álló sánczhoz fogjanak. Csaffer passa és Mahmut Bég Ogli intiztik el a Sándor uram jelenlétiben: hol fogjanak hozzá? Tétettem insinuatíót Mahmút Bék Oglinak az öcsese által, ha közelébb esnek az ellenség sánczához, mennyibe vigyázzanak, s magokat oltalmazták az ellenség minaitúl. Az oraniczák iránt is ma ada az vezér tihája választ, hogy a vezér rendelést tétetett az oraniczákrúl, és a tatár Chámnak s Csaffer passának keziben fogják adni, onnét kirjenek az én hadaim szükségire is, izente azt is a tihája, hogy két százig való gyalogot küldjek el Kurt békkel tíz napi éléssel itt az tábor körül járó és a sákmányosokba kárt tivő gyalog pandúrokra.

14. Kedd. Petróczi István uram mellett livő gyalog hadaimnak felit elhozattam, de Kurt bék csak estve jüvin hozzám, (kivel is együtt rendeltettek) márrúl elmúlt expeditiójok. Felestököm tájba a német sánczába livő hadakba mintegy három vagy négy ezerig való rísze, kik lovas regimentek voltak, kijötte nek vala az magok sánczábúl a törököktül az éczaka s nímelyektül csak ma kezdett új sánczoknak impedialására, kik is fél pistoly lövisnyire lehetnek a német sánczához, sokáig tartó lövöldözis s puskázás után az törököket az még el nem kúszult új sánczokbúl ki nem üzhették, hanem az arnoltok nyomúltak volt ki, az hátok megett livő erős sánczokhoz retirálván, de azokat is mind a magok egyéb hadai, mind penig nikápolyi Ali passa vele livő seregekkel megsegítvin, ugyan akkor mindjárt vissza szállván, azon az oldalon az ellenséget igen megnyomták, és a magok sánczáig hátokon mentenek s vagdalták, az meg-

szaladt arnolt tisztekben háromnak vitézte fejít az fővezér. Az mely része a jobb kéz felől való sánczaira jött az töröknek, azok ugyan jobban keminkedtek, de ugyan az új sánczbúl is, kihez csak ma reggel fogott hozzá a jancsárság, ki nem nyomhatta az jancsárságot, sokaig tartott az megszünis nélkül való puska s álgýú ropogás mindkét ríszrül, kinek is egy alkalmas dombrül látója voltam én is, az Dumának innekső ágán livő furkáták azon a szárnyon livő ellensígnék sokat ártottak, és magokat jól viseltik. Ezen velitatio az két ríszrül egynihány száz embernek elveszísível ment véghez, de a németben több vészett el, az töröknek az maga sánczaiban nagyubb securitása livín. Ezen próbatitele után az ellenségnek én is helyt változtattam, és az vezérhez közel a francziák szomszédtságában az legelsőbben építeni kezdett török sánczán innen szállottam. Érkezők Pogány Zsigmond is délután Poserolczárul, ki is Madács Péter uram oda való menetelijig rendeltetett volt ottan tisztnek, hozott mind Madács uramtul Poserolczárul, mind Fejervárrul felesígemtül és több ott livő tiszteímtül leveleket, Fejervárrul jött törökőkhöz és tatárokhoz associálta magát.

15. Szerda. Küldöttem volt az arnolt passához Mahmut Bék Oglíhoz Orlai uramat, instálván neki, hogy Zofiában livő erdélyieknek az vezértül intertentiójokra rendelt költsíget, és élésekre való fermánt venné kezíhez és küldené meg nekik, minthogy az zofiai passaság is övé, és Zofiában locumtenense is vagyon, ott adasson más pínzt e helyett, kit is jó szívvél megcselekedett az én tekintetemért, assecurálván, hogy harmad s negyed napok alatt bizonyos emberít küldi, csak küldjem kezíhez mind az élésekrül való

fermánt, mind az nekiek szőlő leveleimet, ex superabundanti izenvin azt is, hogy ha Isten ezt az ellenséget általok megszigyeníti, ez az ő munkájok én érettem livín, ha Isten adja, Magyarországra vagy Erdélybe beültetnek, nekem egyéb dolgom ne legyen, hanem csak imádkozzam. Palaticz István szolgámat expediáltam hatod magával délután Landor-Fejérvárra és Poserolezára szőlő levelekkel, pro majori illius securitate az mostani I.-fejérvári passának is iratván, és törökül írt útlevelet is adatván kezibe, ha törökre vagy tatárakra akadna. Reggel jött vala újabb intimatióm az vezér tihájátúl, hogy az gyalogokkal és Kurt békkel lovasokat is küldjek; Horvát Ferencz kapitányt azért 70 való lovassal Kurt békkel egynihány napra való éléssel expediáltam a vezértül intimált dispositio szerint, hogy a tábor sákmányosira kijáró ellenségnek ártani igyekezzenek, ezen expeditió után jött újabb ordinantiája a vezérnek, hogy magam mellett maradjak, egyéb hadaimat pedig egy értelmes tisztviselőmmel és Kurt békkel expediáljam Kerevics nevű palánkhoz, az hol is subsistálván az hírekre vigyázzanak, a vezért tudósítsák, és császár szolgálatiban tanáltassanak, revocálván azért Horvát Ferenczet Kurt békkel, és Petróczi uramat is a több vele maradt hadakkal mellém hivatván, az elsőbbel meg egyeztetvín, és az utóbbiakat is megelésezvín, Petróczi uramat a hadakkal és Kurt békkel estve felé expediáltam. Sándor Gáspár uramat is Petróczi István urammal a végre elküldvín, hogy ő kegyelme is experiálja azon helynek alkalmatosságát és a hadak ottan való subsistáltatásának módját, elégette-e, vagy csak pusztán hagyta az ellenség? a mint a vezérnek híre van felőle, és hírt hozzon ő kegyelme felőle. Az

hadak expedíciója után jött hozzám de Lora uram, tött relatiót, hogy az vezérrel tegnap szembe volt, nem akarta neki megengedni, hogy emberit küldhesse Drinápolyban az oratorhoz, még ezen két tábor között való dolog el nem válik, kérte azon is a francziát a vezér, hogy járja meg a törökök sánczait, és minthogy experienciáját hiszi az hadakozó tudományba, ha mi correctiora valót lát a sánczokba, jelentse meg neki. Volt sokáig discursusom vele ezen törökök operatiói és az ellenség dispositiói felől micsoda opinióval legyen, csak azt mondotta : nem hiszi, hogy a török assequalhassa intentióját, mert az németnek csak az a vége, hogy időt töltsön, ezen campaniát elveszesse, és a törököt a maga sánczára várja, két esztendőttől fogva muniál, és akkor teszen a törökökben sok kárt s oltalmazhatni fogja a sánczát ellene, ha penig az elsőbül kinyomná is, megint a másik sánczába, kit elszakasztott, recipiálja magát, harmadikát is csinálhat két három ezer ember capacitására valót, a vár is jól van muniálva, az mikor akarja, annyit hagyhat, a mennyit akar, mert hogy a nímet gályáinak a törökök csektereji ártassanak, nem hitetheti el magával, a két vígín is a hídjainak a németeknek nem csak sánczai, de bástyái is lívín, azoknak is ostrommal nem ártatni, gondolhatja azt is, hogy ha az idők eltanálnának essősödni és hidegedni, s az nímet addig supportálhatja az obsidiót, akkor a török megkedvetlenedik, az alatt ostromokon is ezerek fognak elveszni, re infecta oszol el, a nímet penig eléri az maga célját. Küldöttem volt emberemet levelemmel a teftérdárhoz, Skerlet uram opiniója szerint insinuálván neki, hogy ma érkeztek a császár éléses hajói fel, mi is a császár szolgálatjában lívín, itten azért minket se felejtсен

el; kire csak a volt válasza : adtak Fejérvárott, most nem adhatnak. Csaffer passának is az mely levelet küldöttem volt, kedvetlen s distractus livín, annak is csak az volt válasza : Könnyű, úgymond, a fejedelemnek írni, a mi eszibe jut, de nekem arra való időm nincsen, csak letette az levelet, válasz nélkül jött el tüle Sándor uram. Madács uram levele érkezvín Poserolczárul, kiben írta, hogy valamely lármára nízve a poserolczai törökök szállást kívín eselédeknek, be szállította a palánkba őket, a paraszt emberek fermányát nyervín a vezérnek, hogy senkinek ne szolgáljanak, szófogatatlankodnak, a cserneczeiket is ugyan a vezér fermányára több faluk lakosival együtt elakarván helyekbül a városra szállítani a törökök, az ott való malom a miatt pusztán marad, ezekről azért két memorialét irattam a vezérnek, és a mellett egy levelet is az tihájának, kiben a poserolczai törököknek a kuruczoktól való szállást adást, és a palánkba való beszállíttatásokat is insinuáltam, mely levelet és memorialékat is Sándor uram a vezér tihája mellett lakó Oszman csauz keziben adta. Szép idő volt.

16. Csötörtök. A fővezér ma kétszer küldte agáját hozzám, elsőben köszöntvín és egészségemről tudakozódván, kérdeztette, ha az Csereviczre rendelt hadaim elmentenek-e, mennyin és mikor? Mondám: Tegnap mentek el, voltak hatodfél százan, de még bennük el is maradtak, kik utánok fogják kísírni az impedimentumokat. Kérdezte, kit praeficiáltam elikben? mondottam: Petróczi uramat. Kérdé az aga: az-e, a kit Fejérvárnál is az hadakkal Alajjal bemutattam? Mondám: Igen is az, de a tihámat is elküldöttem, hogy a mi karba hagyja őket, szemmel látott dolgot hozzon a vezérnek. Ugyan azon agáját küldte má-

sodszor is hozzám a vezér, azzal az izenettel, Cserevicz felől valamely taraczk lövések hallatnak, az kire nízve az tihája, úgymond, a királynak kisöbben térhetne meg, küldjem azért újabb emberemet, a ki onnét egy órával elébb hozzon hírt a vezérnek, miben van ott a dolog. Kire adám válaszul: Mindjárt küldöm emberemet, de egy tatárt kívánok a vezértől, mert egy két kurucz magába nem járhat, egy kis idő múlva azért a tatár Chámnak izenvin az vezér felőle, két szolgámat levelemmel Petróczi és Sándor Gáspár uraimék után elküldöttem elsőben is a tatár Chám kapujára, onnan rendelvén egy magyarul tudó tatárt melléjek. Zofiában livő erdélyieknek a mellettem livő erdélyiek írtak az én parancsolatomból, az vezértől rendelt költségek és kenyerekre szerzett fermányok viggett, és hogy legyenek csendességben ezen két tábor között való dolognak kimenetelig, nem felejtsem őket akár mint menjenek itten az dolgok, az feljebb írt élésről való fermánt is, úgy mint erdélyiek kapithihájának Orlai uramnak adván, hogy Mahmút bék kezéhez assignálja, minthogy már a pénzt kezéhez adta. Az francziák közel livin szállva hozzám, hivatam őket ebidre magamhoz az conversatio kedviért. Érkezők meg estve felé Sándor Gáspár uram is Csereviczről azzal az hírrel, hogy Csereviczét, ki is ide csak 3 órányi föld, pusztán tanálták, az benne livő níp az Dunán által a tulsó partjára Cserevicznek elleniben szállott, és hogy az én hadaim oda beszállottak, két taraczkjok livin, erre által lövöldöznek hozzájuk, meg nem égettik az helyt, hanem üressen tanálták, külső sánca is s annak kapuja is van, azomba kis kastélykája, kapuja és alkalmas árka is vagyon. Ma déltájba bocsátkozott azon le a Dunán öt hat százig mus-

katiros német fenyő hajókon s jöttek le Pétervaradin felé Eszékből, vagy Buda felől, még nem tudhatni. Jött azzal is Sándor uram, hogy hajókat sollicitáljon a vezérnél, mert azzal tehetnének próbákat, és nyeresíget is remélhetnének az kuruczok, az minthogy meg is ígérte a vezér, hogy adatni fog, és azután egy agáját küldvén hozzám fermánnyal a tételi békre szólóval, hogy tiz csolnokat adasson a keze alatt való csolnokokból a kuruczok szükségire, de északára haladván a fermán dolga, a hajók kézhez vitele és a hajók a hadak után való expeditiója is holnapra maradott. Értvín azomba, hogy újabb sáncz munkájához fogott a török a német sánczhoz való közelítésire, és a következő ostromnak kiszítésire, minthogy itt a táboron a fővezér után két három boncsokos vezérnél több nincsen, úgymint Csaffer passa és Miszirli Ogli, a fővezér azért ezen két három boncsokos vezérjit a császárnak a sánczokban beszállítván, bal szárnyára való munkát és operatiót bizta Csaffer passára, az jobb szárnyán való dispositióját és arra az oldalra rendelt hadaknak commendáját bizta Miszirli Oglira, Csaffer passa commendája alatt livín egészen az arnoltság, kik Mahmut Bék Ogli, Kaplan passa és kis Csaffer passa tisztségek alatt vadnak, azon kívül az urmeliek és némely tengeren innen livő tartományok hadai, kik ilyen operatiókban sánczba tartoznak bemenni. Miszirli Ogli commendája alá adatott penig az egész jancsárság a jancsár agával együtt, azon kívül a bosznai hadak, és némely tengeren túl livő tartományok hadai, maga a fővezér is a maga sátoriból kiszállván, egy kis sátort az első sánczoknak oldalába vonatván, az alá szállott, azon a völgyön mellette livín mind a maga öt ezer fizetett hada, mind a

Mahumet zászlóhoz köteles hadak, úgymint: a bulyuk, szpaiak, kiket úgy egyéb hadakat is széledni nem engednek, nagy vigyázás lívín arra, hogy a sákmányolók alkalmatosságával is fegyverfogható ember ki ne menjen, hasonlót követvén el a tatár Chám is, ki is a vezérhez közel van Csaffer passa sánczai háta megett; irattam azért két levelet törökül Csaffer passa kapucsilár tihája esmerősömnek, és ugyan Miszirli Ogli vezérnek is, kik is csak complementizálásból állván, és pro praetextu irattattak, hogy azokkal küldetett szolgálaim a sánczoknak constitutióját, és a törököknek újabb munkáját experiálhassák, kik is referálják, a török sánczait igen megerősítette, és most is kivált a lövő helyeit, a honnét lütet, igen erősíti, nagy kasokat fonatván és azt földdel megtöltetvén, az mely harmadik sánczot most kezdett az török csinálni, azt is jól megerősítvén, abba is taraczkokat vonatott, de az nagyobb álgýúí még az második sánczába voltak, és ezen harmadik sáncz már oly közel vagyon, hogy a pistoly lövís is jól be szolgál a német sánczába. Az németeknek is szorgalmatos munkálódások látszik a sánczokba, mintha keresztül sánczolná és kissebbre csinálná az maga sánczát. Az törökök nagy borona fákat s vastag gerendákat vitetnek a sáncz felé, hosszú horgas fákat is csináltatván, kinek az végein mintegy csákány forma horgok vadnak. Valamely francia szökvín ki, és a németnek a sánczai körül mináit mondván, az törökök azokat szorgalmatosan keresik, egy ember magosságni s annál is hosszabb vastag vas fúrókat csináltatván. Az mely vezér agája a hajók felől való fermánnal jött vala hozzám, a beszílli, hogy most estve felé a harmadik sánczán kívül is hozzá fogtak újjobban az törökök

az ásáshoz, afféle utat csinálván a német sáncza felé, a kit egérútnak szoktak nevezni. Most Orlai uram bánván a lábommal, kisebb kirő noha most sem jár bele mint másszor, mindazáltal ma az materia jobban indult meg. Az szokott orvossággal való élésemnek ma hasznát érzettem, mert a karjaimba s vállaimba érzettem ma, hogy felköltem, nagyobb nehézsíget, hogy felköltem, ki is az után elmúlt. Szép idő volt.

17. Péntek. Az fővezér fermánnyal az én hadaim szükségire, minthogy Cserevicz a Duna mellett van, 5 hajót rendeltetvén, Sándor uram kezihez is vette, úgy valamely ónat s puskaport is a hadaknak. Az tételi Musztafa bék és az szerémi Fejzulla bék instantiájokra azt is megengedvén nekik, hogy az hozzájuk tartozó végbeli török gyalogok is az magok oraniczáival Csereviczbe mehessenek a kuruczok mellé, és velek együtt próbálhassanak s jár hassanak, kikkel az én embereimet is az elrendelt hajókkal Sándor Gáspár uram megegyeztette, és én magam mellett livő palotásimba s puskasimba rendelvén egy hadnagygyal azon hajóknak kézhez vételire, és mind a hajóknak, mind a puskapornak s ólomnak elkísírsire. Az németeknek a sánczokban sokáig tartó dobolások réz dobon s mintegy kiszülisek volt, Vak Bottyán nevű labancz kapitány a maga ezerivel ki is jött volt ellenkezni, de a Dunának innekső riszín livő furkáták magokat azonnal kimutatván, és taraczkokkal hozzájuk lövöldözvén, csak hamar bement újabban a sánczban, gondolván a vezér, hogy ezek után a több hadak is ki fognak jüni, volt egy kis lárma az török táboron, mindenfelé elküldvén a vezér a hadak közt, hogy felüljenek s kisen legyenek. Nap feljütte után mint egy két órával érkezék a török császár kapu-

csilár tihája, az fővezérnek és tatár Chámnak az császártól kilics kafftánt, az az kardokat és nusztal bélélt kafftánt hozván, a mellett hatiseriffjít is, az az maga kezivel írt levelit az császárnak. Publicáltatá azomba azt is a török táboron a vezér, hogy valaki az ostromkor egy szál kardra iratja magát, az császár kincsiből húsz tallér baxis, az az kötelező pénz adatik neki. Estve felé a hajókról két faltörő álgyúkat is vittének el sátorom mellett a törökök legelső sánczaiban, kiknek a nagyubbika 24 fontos, a kissebbike 18 fontos. Tegnap szökött ki egy franczia a németektől, kit is a vezér törökösen öltöztetett, és a maga sánczába küldötte, ki is az németeknek két helyen livő minaira vitte a törököket s ki is vettik a föld alúl azon két helyen livő német minaiból a puska-port az törökök. Volt nálam Cserkesz bék, régi ismerősöm, ki tavaly is a tatár Chám mellett lakott s most is jelentettem neki, hogy a tatár Chámot eddig is megkivántam volna udvarlani, de a tatár Chám izeneti a livín, hogy onnét adnak hirt, az mikor idejít látja, én is attúl vártam, egyébiránt régi jó uram livín, és athnameja is livín ezen tatár Chámnak nállam, ü hozzája lehet nagyubb bizodalmom. Kire felele : Megmondja ezen szót a tatár Chámnak. Curiosus livín a török riszirül való accomodationkról, azt is mondottam neki. Csudálkozott rajta annyival is inkább, hogy még Poseroleczán is lenni hadaimat hallotta. Az váradi, ki most szerémi, és ugyan az tételi békek jöttek látogatásomra, kikkel pro confirmatione ugyan csak azt végeztem, a mit Sándor uram velek végezett, kik is beszíllék, hogy ma Ali passa Duna kapitánya volt a fővezérnél, referálván, hogy a Dunától való lövésekkel az ellenség gallyáiban már kettőt elrontottak, kiknek

is hasznát már az ellenség nem veheti. Ma rendkívül való meleg volt. Estve felé pengig szél is támadott, az elmúlt éjjel pengig híves idő volt.

18. Szombat. Az hajókhoz és a vele livő végbeliekkel rendeltetett hadnagyom vele livőkkel vissza jött ma sátoromhoz, a törökök a békek akarattjok ellen is a kuruczoknak hajókat adni nem engedvín, sőt mocskolódván is vele, amazok is parancsolatombúl felhadtak rajta, panaszt tétetvín Sándor uram által irántok a vezér tihájának, ki is appraehendálván, és a vezérnek is megmondván, mondott olyat: Az tételi Musztafa bék, a mikor megtér, vegye fel magával Sándor uramot, meglátja, mint tanítja meg: mint kellessék a vezér fermányát becsüllení, az említett törökök ma próbakíppen által menvín a Dunán, az ellensígen ugyan nem próbálhattak, hanem valamely három üres hajót nyervín, azzal megtértenek. Az mely két ágyút az estve is vivínek el, azokat a vezér a maga sánczába vítette be, a mely három ezerig való fizetett gyalog hadai vadnak azoknak sánczokban, kiknek is a vezér a mely oldalban livő sátorkába vagy on, előtte vagy on a sánczok, mely sánczokból ma reggel tíz álgýúbúl lütetett a vezér, alkalmas munkát víttek az éjjel is véghez a törökök, és már igen közel vittik a magok ásásit a német árkához, két felöl is azomba mosárok búl lüttek be a törökök a németek sánczába, és erre a török tábor felé való lövísit a németnek alkalmasint el is vöttik, és más felöl az németek is nagy munkát tesznek oda be, a magok sánczábúl elszakasztott riszt erőssítvín, és azon is álgýúnak való helyt s bástyákat építvín. Palaticz István szolgám érkezett meg Fejérvárrúl felesígem, és ní-mely ottan hagyott, s Poseroleczán maradott híveim

leveleivel. Petróczi uram is küldött hírt, hogy Cserevicz elleniben szállott valamely lovas ellenség, sátorokat is vonatott fel, és hogy az mely monaszteriában palotásim hadnagyát be szorították az pandúrok, zászlókat küldvén arra felé Petróczi uram, ki kisírtette Csereviczre, kirül is hírt adtam az vezér kapujára. Izente azomban azt is a vezér tihája, hogy egy török szökött ki a németek sánczából, ki is olyat beszil, hogy Haizler két ezerig való lovassal Bukovár s Eszék felé ment volna, kiben Sándor Gáspár uram adta olyan opinióját, hogy azon törököt igaz embernek nem biheti, és az ilyet az németek csak azért küldték ki, hogy az ily hírrel a török táboron confusiót csináljon, méltó volna az ilyen törökre vigyáztatni, hogy pedig Haizler két ezered magával erre jűjön lármát csinálni, az egész lehetetlenség, ha ilyen hírt hallanak is, ne confundálódjék a vezér, continuálja a sánczokból az operatiót, híres embernek tartatván az törökök közt Haizler, azért híresítik, ha mutatná is magát, vagy két ezer lovast a kuruczokkal, tatárokkal expediálván, azoknak is a vezér árthat, s elkezdett operatióját is követheti. Szép idő volt.

19. Vasárnap. Az vezér kívánsága a livín, hogy Eszék s Bukovár felé portásokat küldjek, parancsoltam felőle Petróczi István uramnak. Az elmúlt éj-jel igen nagy szél volt. Csereviczre az oda rendelt hadak egynihány napi szükségekre éléssel szekereket küldöttem, Petróczi uram tudosítása jött, hogy 45 hajó jött el azon ma délután, kikben németek látczattak, és hogy Horvát Ferencz kapitány is megérkezett, Ilok alá járván, de senki ki nem jött reá. Az fe-jérvári Eming jött hozzám, mutatván az vezér két emberre adott szabadságát s czéduláját, ki mellett

Fejérvárra bocsáttassék, és hogy Sándor Gáspár urammal lőtt beszéd szerint nekem kívánván vele complacalni, a maga társa vagy szolgája helyett, ő az én emberemet jó szívvel elviszi, mely discretióját neki megköszönvén, adjungáltam melléje én is Szabó András nevű szabómat, irván választ általa az Palaticz István hozta levelekre, insinuálván azomba felesígemnek is ezen török által lejendő correspondentiának modalitását. Az németek sánczából ma elsőbben erre az török táborra livő sánczokból álgyűkből, azután apró puskákból nagy lövisek voltanak, meg azokból a bástyákból is, az kiknek lövisit gondolhatta volna ember, hogy elvette volna az török; alkonyodáskor penig az hídjánál livő sánczokból, bástyákról, úgy az gályáiból, és az várból három ízben egymás után annál nagyobb löviseket tétetett álgyűkből. Az császár kapucsilár tihája is mely ajándíkokat és kafftánt hozott a vezérnek, és tatár Chámnak az hatiseriffel együtt, még eddig csak in silentio volt, differálván az vezér ahoz tartozó caeremoniakat és az hatiseriffnek publicálását, hihetőbb, hogy a tiszteket s passákat az sánczokból már ki nem hivathatván. Jó idő volt.

20. Hetfü. Az bujurdelemi Sárkány Ibraim passa, kivel az én lovas hadaim is együtt teleltek Bujurdelemben ez télen, jött látogatásomra, jelentvén az vezér fermányára jött, és már a vezérrel is szembe livén, a vezértől az én hadaim mellé Csereviczre rendeltetett, míg ezen két tábor dolga egy felé elválík, lehet ő is 170 lovassal, eleitül fogvást való devotiójához kipest, a kit hozzám tartott, offerálván magát minden tüle lehetsíges dolgokban, kit Bujurdelemben laktával is az kuruczokhoz comprobálni igyekezett, jelentvén in confidentia hittel és vizsgálódván elsőbben állapotunk-

rúl, hogy erről az fővezér riszírül való gyenge accommodatióknak nem egyéb az oka, hanem az tatár Chám kedve bomlása, azért fogjam meg köntösit, egynihány ersziny pinzzel is keressem inkább kedvít, mert minden dolog ő rajta áll; újobban felmenvín tülem a vezér kapujára, megint onnét hozzám befordulván, hozta a vezér írása alatt egy teszkerejít, kiben parancsolja, hogy Ibraim passa Csereviczre rendeltetvín, ott való embereimnek parancsoljam meg, az csata járásban vele egyet értsenek, az ő hírivel cselekedjenek, és az császár szolgálatiban vele együtt tanáltassanak, kívánván azt tülem, hogy Petróczi uramnak írjak felőle, mivel ma ő is oda fog menni, kire nízve irtam ugyan általa az vele való jó correspondentia tartás felől Petróczi uramnak. Hozá elő ezen alkalmatossággal, hogy a kuruczoknak a vezér és tihája előtt való recommendálásokban jó kapitihájok volt, és hogy az fő vezér meg hadta neki, oda menvín s minden dolgot meglátván újobban jüjjön be, s ha mi szükséges dolgok lesznek, az vezér administráltatni fogja, hiszi Istent, hogy az ő oda való menetelivel az ő becsületi is, s azzal együtt a kuruczok becsületi is a vezér előtt nevekedni fog, lesznek onnét olyan alkalmatosságok, mondotta azt is in confidentia: noha úgymond, Istennek hála, ez a vezér erőssen fogta a nímet ellen való dolgot, de minden dolog Isten akaratjában áll, ha az török riszre szerencsétlenül fordulnak az dolgok, ő az en hadaim felől micsoda ítéllettel legyen, mert akkor félhetne valamitül, holott Bujurdelembe litékbe maga a vitézlő rendtül hallotta, hogy ezt az eszten-dőt, valamire mennek az dolgok, megvárják, de Isten őket úgy segélje, többé nem szenvednek. Kire én is felelék neki: Az oly időben, kinek mi lehet az szívi-

ben, én senkiért kezes nem lehetek, hanem annyit mondhatok, hogy Petróczy István levén ottan azon hadaknak fejek, ő benne nem kitélkedhetik, más az Sándor Gáspár uram után főbb kapitánonyom a ki lehetett Madács Péter Poseroleczán levén, rendeltetett ennek a mellettem lívő hadak cselédinek gondviselésire, az kiknek Poseroleczán cselédjek vagyon, az levén zálogjok, azoktúl sem tarthatni; szolgálomba küldöttem oda, úgy palotásimba s karabilyosimba is, az kik nekem közelebb való s hitelesebb embereim, ha kik más gondolattal volnának is, jó sereggel levén Sárkány passa is, azok ellen vajon nem tehetne e, és ellene fel tenni valaki merne e? mely szókkal ő is convincálódott, mondván azt is: Csaffer passától, a mikor a palánki, s galambvári casus lőtt volt, olyan fermányt vett volt, hogy a Bujurdelemben telet kuruczokat levágassa, de ő nem cselekedte, sőt ez után is szolgálni kíván, nem az mai, hanem az holnapi napért. Kire én: Ugyan is ember emberrel jó, és ma ő minekünk szolgáljon, lehet oly idő, hogy mi is holnap neki szolgálhatunk, mondván olyat is neki, Csaffer passa fermányát ha követte volna, engedhette e volna azt meg a török törvénye, s hiti, hogy az ártatlan szenvedhessen másírt? és ha meg esett volna is, ennek mi lőtt volna a vége? és ha az bujurdelmiek felől olyat parancsolt, hasonlót kellett hát parancsolni az Poseroleczán mellettem lívők felől is. Ekkor megesküvék, hogy az Poseroleczán lívőkről is s az Bujurdelemben lívők felől is déványban végeztetett, hogy le vágják. az én szemilyemet és az kapumhoz tartozó szolgálmat kiválasztván, mert a hadak felől volt csak az szó, de tudja azt, hogy azért a feje Csaffer passának el vészett volna, és hogy én ő neki mind ma, s mind mindenkor szolgálhatok, mert

király lívín az nevem, az hatalmas császárnak egy vezérje formában tartatom. Ezzel el bucsúzóék tülem sok complementizálások s ajánlások concludálásával, tívín relatiót arrúl is confidenter az említett Sárkány passa, az ellenség dolgában mennyiben értekezett a vezér tüle, és mennyiben adta ő is opinióját. Volt nálam Abdulkadit nevű szerecsen passa is, ki is az mikor a császártúl Drinápolyból vissza jöttem, akkor nisi passa volt, s nála is voltam, disgustatus lívín a vezér iránt, sokat a mostani vezér és ministerei ellen, úgymint tudatlanok ellen beszílett, az tábor strásálására rendeltetett volt ezen passa, mikor a tábor ide szállott, és azolta mind az mezőkön lakott. Jött azután hozzám egy tisztviselő tatár Imrize, lengyelül tudó, kivel is már egynéhány esztendeje, hogy esmeretsigem van, azzal is sokat beszílgetvín confidenter, jelentette, hogy az ő déványok is megegyezett azon, hogy addig a fővezér más dologhoz ne fogjon, míg ezen a dolgon, a kiben most vagyom, által nem esik, kötelezvín arra az Imrizék is magokat, hogy ők is nem kívánnak addig sohová menni, valamíg az török nemzet ezen az ellensígen által nem esik, minthogy éczakának idejín is mindenkor minden lesben az egész tatárság a ki fegyverre való, a tatár Chám mellett szokott lenni, ha szinte nappal nem látszanak is, minthogy nappalra a lovok legeltetése kedviért kiszoktanak terjedni. Ma keztenek az ellenség sánczából is granatokat hánni az törökök sánczában. Volt ma valamely praemittált nagy obtestatiokkal lött titkos propositiója Sándor uramnak az francziai orator, az nállam lívő francziai doctor és ugyan Orlai Miklós uram között interveniált egykori discursusrúl, az hol is, vel monstrum, vel Anti-Christus involvebatur. NB: és

hogy abban a formában nem lehetne oly hívem az, ki kívánhatná. ect. ect. Az fő vezér tihája hivatá Sándor uramot, izenvin általa a vezér nevével, hogy az bujurdelemi Sárkány Ibraim passa, és ugyan Katona Musztafa bék is az hozzájuk tartozó vitézekkel az török tábor sákmányosíra járó, s azokat károsító pandúrokra rendeltetnenek, kik minthogy lovasok, azoknak nem árthatván, én az én gyalog hadaimat rendeljem melléjek, a ki azok közül nyelvet hoz a vezérnek, jó baxissa, az az ajándíka líszen, az bujurdelemi passához tartozó hadak mintegy száz húsz lúval az én sátorom mellett menínek el Csereviczre az én hadaim mellé. Jó idő volt.

21. Kedd. Az török sáncaiban küldöttem embe-reimet az éjjeli és tegnapi munkájoknak revideálására, és az németek szapora lövísínek s kívül látható munkájoknak experiálására, az honnan is meghozták, hogy az németek mind a vezér sátora és előtte lívő sáncaí felé, s mind penig Csaffer passa sáncaíra szaporán lövöldöznek, és már bombákkal s granatokkal is, ma is egynihány bombát lüttek ki az Csaffer passa sánca felé kíváltkípen, hasonlót követvín az törökök is vissza a németek sáncaíra, túl a Dunán is a Duna parton a hídjátúl nem messze csinált az német egy bateriát, kibül hat lövő szerszámmal lövöldöz az Csaffer passa sáncaíra, de még eddig azon lövisek kárt az törököknek nem töttenek. Mind a fő vezér a maga szálló helyín, mind penig más nagy rendek a német bombái s granati ellen az magok sáncaíba muniálták magokat. Küldöttem a tatár Chám kapujára is emberemet valami német nyelveknek hírekre nízve, kiket az tatárok hoztak, de arrúl egyéb hírem nem jött, hanem hogy Eszéknél fogták el vala-

mely nimeteket a tatárok, s azokat hozták az estve az tatár táborra. Küldöttem ordinancziámat Petróczi István uramhoz, hogy mellette livő gyalog hadaimat az fő vezér kivánsága szerint rendelje el Sárkány passa és Katona bék mellé az pandúrok persecutiójára. Ma lűn publice audientiája az minap érkezett császár embereinek is, publice kafftányozván fel a fő vezér a császár nevivel, és a császár küldte kardot is publice kötvín fel az oldalára, a vezér sátorátúl ezen caeremonia után ment azon császár embere az tatár Chámhoz, oda is nuszta béllett kafftánt s kardot vivín az császár nevivel. Az Landor-Fejérvárott hagyott Ismail passa embere menvín vissza az urához Fejérvárra, ki által én is küldöttem levelemet felesígemnek. Az mely hatiserifjeit hozta penig a császárnak feljebb említett embere, azokban semmi extra ordinarius parancsolatja a császárnak nincsen, hanem csak stilo solito irattattak, hogy tudniillik, mind a fővezér, mind a tatár Chám az török hit ellensígeknek ártani és az Ocsákokkal, az az imperialis hadak tiszteivel divánkozván, a mi legjobb, azt elkövetni igyekezzenek. Az tatárok Eszék tájárúl két három németnél és egy rácznál fegyveres embert többet nem hoztak, hanem földé népéből álló rabot hoztak ötvenig hatvanig valót, de ezeket minthogy behódoltak volt, a fő vezér elbocsáttatta.

Die 22. Sept. Szereda. Bizonyos dolgok végett Petróczi István uramat hivatván Csereviczről, vele együtt jött be az táborra az oda rendeltetett Sárkány Ibraim passa is. Az passa az tábor széléről ment egyenesen az vezérhez, Petróczi uram penig mi hozánk, hírt küldvén előre, hogy valamely rabokat hoznak, küldöttem Sándor Gáspár uramot eleikben oly

instructióval, hogy az rabokat vigye el elsőben az tatár Chám sátorához, minthogy arra esik útjok, onnét pedig az fő vezér kapujára, ezen rabok pedig németek, egyik borbély, másik gregarius miles az német táborról, mentek volna Ilokra, azaz Újlak, csónakon egy hadnagyom Marjai nevű menvén által a Dunán egy kis csónakon, az csónakot is kivonván az túlsó partra, Péter-Váradin és Újlak vára között túl az Dunán lesködvén, úgy kapták el, az vezérhez felvitte volt Sándor uram azon hadnagyot is negyed magával, az kikkel oda járt, kiknek is adott a nyelvekért a vezér negyven aranybúl álló ajándékot, az nyelveket megexamináltatván a vezér ugyan Sándor és Skerlet uraimék által a maga tihája előtt, azután maga eleiben vitték a vezérnek, vallások az németeknek az, hogy Esziktől az Dunáról Újlakra hidat fognak le bocsátani az németek; Bottyáni Ádámot várják az Dunán innen való és az horvátországi hadakkal, és az Péter-Váradjánál lévő német tábornak a lovassa Újlaknál kívánja magát azon hadakkal conjungálni, ez ugyan Újlaknál által jüvén, az lovas hadak innen a mező felől, az gyalogság pedig a sánczbúl kívánja a török tábort aggrediálni, az mely német hadak pedig az Dunán jöttek hajókon, az kik elsőben jöttek 13 hajóval, azok Anhalt regimentjéből valók voltak, Eszéken voltanak, és onnan regimentestül commendiroztattak ide, s ezen elfogott német borbély is azon regimenthez való volt, az mely 40 és több hajók jöttek pedig le az után az Dunán, azok Brandeburgus regimentjei voltak, és úgy van az német táboron az híre, három regiment lovasnak és három regiment gyalognak kellett érkezni a Brandeburgus hadából. Ezen rabokat kívánta vissza Sándor Gáspár uram a

vezér tihájátúl, de csak a volt válasza a tihájának, most nem adja vissza a vezér, és a midőn iterate is urgeálta volna, ő kegyelme forgatván, hogy canonunk és privilegiumunk vagyon rúlla, hogy efféle rabokat nem szokták a kuruczoktól elvenni a vezérek, ezen szókkal a tihája offendáltatott, azt adván válaszul, más vezérek ha megadták is, ez a vezér senkinek meg nem adja. Volt olyan szó is, hogy inkább levágják ezután; kire a volt a felelet ugyan a tihájátúl, ha az kuruczok nyelvet fognak, s a vezértül eltitkolják, vagy levágják, magok tudják, most az ilyen rabot vissza nem adják, ennek a dolognak pedig vége lévén, akár tízet huszat adjanak, azon rabok meg nem adása miatt előttem is impatiens volt Sándor uram, fakadott némely szókra ex impatientia; hogy hadjuk, úgymond ide az törököt, keresztyénségünk ellen hogy szolgáljuk, az Isten úgy segélje, ha módja lehetett volna benne, most ment volna vissza a németek közé; mely szókért, minthogy Petróczi István, és Horváth Ferencz uraimék előtt estenek, én tülem is solito keményebb volt a válasz: hogy tudniillik előtte van, ha akarja, nem késő, de legalább úgy kell cselekedni, hogy engem vele el ne rontson akár ki is, a kinek pedig ahoz lesz kedve, én nem impediálok, én az törököt nem disgustálhatom, ellenségemmé sem tehetem, nem bizhatván semmiképen az német grátiájához, kik e napokban is azt kívánták sub praetextu correspondentiae, vel vivus capiar, vel sepeliar. Azután újban felküldvén egy tolmácsomat a vezér tihájához, küldöttem meg neki az elfogott borbélynak szelenczét, és holmi borbélyságához tartozó eszközeit, kiket a hajdúk között, kik elfogták, kerestettem ki, izenvén azt is, hogy a mely szók estek is azon rabok

dolgában, nem én tülem estek, érette nehezteltem is, sőt most újobban bujutultit küldtem mind a lovas, mind a gyalog kapitányokra, kik most a fő vezér parancsolatjából szolgálatban vadnak és csatára expediáltattak, hogy ha mi nyelveket és rabokat foghatnak, és hogy noha mineküink vagyon canonunk arrúl az előbbi vezérektől, de most a vezért arrúl búsítani nem kívánom, sőt mostani szükségben ha magamnak volna is afféle mesteremberem, meg nem tartanám, más időben megtalálnám mindenkor a vezér kegyelmességét. Kire válaszul ízené a vezér tihája: Fogadj Isten a fejedlem emberségét, ez illik hozzája az mostani időben, ne csudálja, hogy ha minden dolgok kedve szerint a kapukon nem folynak is, mert maga látja, micsoda dologban vagyunk, az fejünkről nem vagyunk szabadok, nem feledkezünk el ez után is felőle, az vezért azután is az ily rabok, vagy dolgok végett megtalálhatja. Az francziáknak is lévén hasonló instantiájok valamely ki szökött francziák dolgában, azoknak sem adatá most meg a vezér, hanem azt adta válaszul, hogy Fejérvárra küldi őket, és a mikor a tábor vissza megyen, akkor megadatja. Volt teffterdár kapuján is Sándor Gáspár uram, elsőben patienter meghallgatta, discursusban eredvén vele az Moldovára szóló fermány reformatiója iránt, s azalatt a fő vezér behivatván, a vezér sátorából nagy impatientiával jött ki, elhurezolván mint egy maga elől, azon dologért mit várakozik, nem tud elmenni, etc. mely dolgon annál is inkább conturbalódott, mert a német rendkívül való sok lövéseket tétetett ma is az török sánczára és az táboron lévő sátoraira. Egy franczia szökött ki, az ki is azt mondja, a németnek a lovassa által ment a Dunán, confirmálta, hozzám jüvén Sárkány passa a vezér

sátorátül, ő is ezent confirmálta, maga szájából hallván a vezérnek, kire nézve Petróczy uramot én is vissza küldvén Csereviczre, instructiót adtam ő kegyelmének, mennyiben jártassa portássit Ilok és Bukovár felé, szélről lévén ő kegyelme ottan a mi hadainkkal, ha nem vigyáznak, őket érheti hamarébb a szerencsétlenség inkább. Irattam volt az vezér tihájának, két emberemet kívánván Fejérvárra küldeni költséggel feleségemhez, egy uti teszkeret kívánván a vezértül. Kire vissza felé a volt a replica, hogy senkinek most a vezér az oda való menetelre szabadságot nem adhat. Az tatár Chám eleiben vivén Sándor Gáspár uram elsőben a nyelveket, ottan a tatár Chám maga előtt meg examináltatta őket, tévén olyan kérdést is tülök, a mely hadak Szeged felül való úton jöttek, azok felől mit tudnak mondani? kire is nem tudtak felelni, de ezen kérdésből tetczik meg, hogy a tatár Chámnak és vezérnek vagyon híre, hogy onnan arról az oldalról is kellett valamely segítségnek jünni a német részéről. Jöttek a táborra gyulai s tömösvári törökök is, kik is azzal a hírrel jöttek, hogy Gyulának a városnak a mely része megmaradott volt még, azt Boland general ostrommal vétetvén meg, felégettette, a mely kukuricza vetések volt a gyulaiaknak, eltapodtatta, elvesztegettette, az népet az várban szoritotta, már csak magában áll a vár, mind külső, mind belső városát elégetvén az ellenség. Az elmúlt éjjel is rettenetes lövéseket tétetett az német az török sánczai és tábora felé, kilencz öreg ágyút vonatván az sánczának egyik szegeletire, őt ízben lövetvén ki ezen éczaka ágyút, ma reggel pedig apró lövések is sokáig continuáltattak az német és török sáncza között. Janaki és az havasalföldi vajda resideuse volta-

nak nálam ebéden, az *conversatio* közben hozódott elő Janaki előtt az török és német között leendő békeség dolga, kire azt mondotta: *pax propter legis homines fieri non potest, quia fides et lex ipsorum non permittit, nisi vel imperator sit talis, qui propria auctoritate sua faciat pacem, dicendo, quod meum est regnum, ego sum imperator, ipse amissorum partem cedere potest, vel vezirius sit talis, qui deponat suam vitam pro quiete populi, talis enim vezirius occideretur, si hoc faceret ex se, si ex superiori voluntate debet hoc fieri. illi non permittent, et sunt in omni quiete, et commoditate, satis est, quod religio et fides ipsorum non permittat tali modo facere pacem.* Az elmúlt két három napokban igen meleg nyári napok voltak.

Die 23. Csötörtök. Egész éjjel rendkívül való és szapora eső esett, hidegen fogott az idő, és nappal is meg nem szűnt ezen alkalmatlan idő. Csereviczen lévő hadaim szükségére egynehány napi élést küldöttem szekereken, és valamely csónakot is az ott való hajdúk szükségére. Érkezett tudósításom Petróczy uramtól, hogy Szappanos Mihály kapitányom Bukovár felé való portázásából visszatért. Bukovár alatt hervén, eleget leködött, de semmi ellenségre nem akadott, hanem a mely paraszt emberek akadtak kezekben, azok beszéltek: semmi hadak hire nincsen, és hogy Bukovárban lévő taraczkokat is Eszékre vitték; Kassai István gyalog kapitányom is megérkezék estve felé, 14 pandúr rabot hozott be az táborra, kiket az fő vezér kapujára küldvén, az fő vezér Sándor Gáspár uramot, az tolmácsot Fileki bejárómat, Kassai István gyalog kapitányomat, egy gyalog hadnagyomat, az ki az rabokat bekésére, falkaftányoz-

tatta, az gyalogoknak. kik az pandúrok után voltak, 60 aranyat, Földvári nevű puskásim hadnagyának, kin egy kis karczolás esett, 10 aranyat, más egy sebes hajdúnak 5 aranyat, az tolmácsnak és Sándor uramnak egynehány aranyat adván,^e ajánlással és vig orczával bocsátotta el őket maga elől, mondván: az kuruczoknak sok aranyot ad, csak igyekezzenek az császár szolgálatjában. Hozta elő Sándor uram, hogy az ilyen szolgálat úgy mehetne véghez, hogy ha napokat tölthetnének az erdőkön, de az kenyér peszmét nélkül nem lehet. Kire mondá az tihája: hiszen adtak lisztet. Mondá arra Sándor uram: Adtak, de csak ezer okkát, holott hét száz emberünk vagyon Csereviczen, azért ha ezer okka peszmétet adatnának, hét nyolcz napig is oda lehetnének az hegyekben az én gyalog vitézim. Kire a tihája felelelt: holnap gyertek reá az peszmétre, fogok adatni. Nap estig hideg szelles essős idő volt.

Die 24. Péntek. A gyalog kapitányt Kassai Istvánt az lovas és gyalog hadak szolgáltatásának rendiről való instructióval küldöttem vissza Csereviczre a vele jöttekkel együtt. Jöttek újobban ebéd előtt hírmondók mind török, mind kurucz Csereviczről, hogy az mely 300-ig való végbeli törökök felmentek volt oda hajókkal, azokkal az mi kuruczink is, a kik hajókban férhettek, vagy hajót találhattak, megegyezvén fényes nappal által mentek a Dunán Cserevicznek ellenében lévő sánczára és sajkáira az ellenségnek, az hol is az ellenség bejárván. aperto marte aggreáliák, az sánczban felvévén lövését az kuruczok, minthogy azok mentek elől reájok, látván másfelől az török sereget is az ellenség, megszaladott, oda hagyván mind a sánczában lévő három taraczkot, mind pe-

dig két sajkáját, az kiben hasonlóképen taraczkok voltak, az kurucz zászlók jó darabon gyalog üzték is, de Futak nevű városbúl, az ki is közel volt azon sánczhoz, német companiák menvén segítségekre, az végezés szerint Petróczi uram az ott való passával lövéssel Csereviczről hírt tévén, minthogy onnat láthatták az jövő segítséget, békével vissza fordultak s az nyereséggel és az feljebb említett taraczkos sajkákkal, és az sánczban lévő taraczkokkal által jöttek Csereviczre, az mi részünkrül egy zászlótartó, és egy más legény sebbe való esésével ment véghez ez mai próba; Kassai István pandúrok ellen való próbája pedig egy jó palotásunk halálával és két emberem sebbe való esésével ment véghez. Az hír hozó töröknek és két kurucz katonának egynéhány arany baxist adott a vezér, és ezen casusok után a törökök közönségesen jobb opinióval kezdének lenni az kuruczokról. A vezér tihájának irattam egy memorialét az hadak élése dolgárúl, repraesentáltatván azon memorialeban azt is, miolta hadaim Fejérvárhoz érkeztek, mit adatott a tefterdár az hadak intertentiójára, de az mostani memorialém is, az ki cum bóna declaratione irattatott, és mind Fejérvárott s mind pedig Poserolczán maradott embereim költsége is insinuáltatott, nagyubb discretióját a vezérnek nem assequálhattam, hanem két teszkeret hozott ma Sándor Gáspár uram a vezér kapujárúl, úgy mint az Csereviczen lévő hadaim szükségekre 800 okka peszmétrül, az Fejérvárott feleségem mellett lévő cselédim és szolgálaim szükségekre hét száz okka lizstrül szólló teszkereket adott, az előtt harmad nappal is pedig ugyan az vezérnek az élés dolga végett beküldött supplicatiómra az tefterdárnak parancsolván, az tefterdár öt vágórúl,

és ezer okka lisztről küldte czéduláit. NB. Discretio turcarum, mind itten az táborokon s mind Peseroleczán lévő szolgálatinkhoz képest, az hol is az poseroleczai törökök cselédje az ott való palánkban szállíttatván, az magam ott való szállásomon protegáltatik etc. Az vezérnek azért hadaimhoz ilyen lassú provisiojára nézve pénzen parancsoltam valamely élést vetetni arra vigyázó szolgálmuak. Noha láttatott valamit az idő tisztulni, de egynehány izben csak ugyan hozzá fogott az eséshez az idő, és estve felé annál nagyubb mértékben kezdett esni az esső, csak már is az táboron rettenetes sár vagyon, és az sánczokban, aprósokban is nagy sár s víz vagyon, ki miatt mind az arnoltokban, mind az jancsárookban statiójokat hagyogatni is kezdték, az fővezér tiháját küldötte fel némely agákkal s úgy hajtották vissza. Az fővezér is az tatár Chámhoz ment diváncozni. Az tefterdár is mind tegnapról, mind márúl differálta kiadását az moldovai marhákról szólló fermánt, kit Sándor uram pro rectificatione hagyott volt kezénél.

Dié 25. Szombat. Születésünk emlékezetinek napja lévén mai napon, hivattam a francziákat ebédemre, kikkel conversálkodván egy ideig, conversationkat elbontá az német lárma csinálása, szintén ebéd tájban lévén. Délután egy sereg német lovas, más sereg ugyan gyalog német kijüvén sánczából, a gyalogja jött a jancsárok sánczára, az hová is puskázván a jancsárokkal, végre a jancsárok a magok sánczaiból megnyomták, és még a magok sánczát érték a németek, hármat benne le is vágván, fejeket az vezér eleiben is vitték, és nagyubb bizonyoságnak okáért a német sáncza előtt való sertés fákból is kettőt kivonván, a vezér eleiben vitték, kiket a vezér is jól meg-

ajándékozott. Az mai napnak emlékezetiért vacsorát is becsületes híveimmel öttem, egy kis ideig mulatván is velök. Az Dunán túl lévő sánczában az ellenségnek, és az sajkáin elfogott nyelvekből, kiket az törökök fogtak, Sárkány passa tizenegyig való nyelvet hozott az vezér eleiben mai napon, kik inkább mind magyarok, az mi hadaink kezeknél is maradott kettő, azok is magyarok, Katona bék is az minap Kassai István gyalog kapitányommal felvert pandúrokból ötöt hozott be az táborra, az vezér eleiben. Az nyelvek relatiójával és Petróczi István uram levelével jött be Bai László is karabélyosim hadnagya előmben. Az vezértől Csereviczre vissza menő útjában tért be hozzám Sárkány passa is, ki is feldicsekedett a vezér kegyelmességével, hogy elsőben kétszáz, azután úgy mint most nyolcz száz tallért és kaftánt is adott a vezér neki, és micsoda confidentiával volt vele a vezér, kavaltét is együtt éven vele, az az felestökömöt, panaszkodván előtte a passák ellen. Hozá elő Csaffer passát is, meg nem meri mondani, mert félti a fejét, de meglátom nem sokára, mint leszen dolga Csaffer passának, és hogy mondott volna a vezér olyat is neki, valameddig a hó le nem esik a sátorára, addig innen el nem megyen, és ha szintén az ellenség a sánczában bízik is, de az vezér részéről való sáncz is vagyon olyformában, az ellenség nekie nem árthat, jelentette, hogy az kuruczokat és kuruczok szolgálatit mennyiben recommendálta a vezérnek, és hogy a vezér ígérte is kegyelmességét hozzájuk, ellenben Kurt békre fermánt viszen, hogy onnan jűjön vissza, minthogy ottan egynehány emberével haszon nincsen tüle s nagyobb alkalmatlanságokra vagyon. Hozta elő, hogy hét ezerig való tatárnak

kell ma s holnap által költözni az Dunán az ellenség táborra felől, és hogy az tatárok megfognak ütni, ő is úgy kötött szót a vezérrel, hogy a mikor a tatárok próbálnak, akkor Csereviczről a kuruczok és törökök is által menvén, próbáljanak, és reménni is haszonnal léssen a Csereviczén lévőek részéről, mert az ellenséget a tatár magára vonván, ők könnyebben próbálhatnak. Concludálta beszédét egy rácz asszony felől való instantiával, hogy a kuruczoknak kezébe esett rabbá egy rácz asszony az ellenség sáncza felferése alkalmazatosságával, felesége mellé efféle főző s mosó asszonyra, szolgálóra volna szüksége, ő egy jó magyar rabot adna érette, az kuruczok oda adnák, de az én hírem nélkül nem merik, ő az kuruczoknak többet szolgál, hitek ellen sem léssen, mert pénzen nem adják, hanem ráczon magyart szabadítanak, vévén azért informatióját elsőben Bai Lászlónak az passánál lévő magyar rab felől, mondotta, hogy Petróczi István uram apja szolgálja volt egy rab, az kit most fogtak, az vagyon a passánál; kire nézve hogy Petróczi István uramnak is complaceáljak vele, és az passát is vele ne disgustáljam, consentiáltam, hogy azon magyar rab azon rácz asszonyon szabadúljon, kirül való consensusomat kezéhez kívánván a passa, s azzal elbűcsűzék tőlem. Nap estig megszűnés nélkül való rettenetes szeles hideg essős idő esék s éczaka sem szűnt meg, ki miatt szaporán döglik minden féle marha, sok a dög a táboron. Megakarván azomban vizsgálni, hol és mennyi tatár költözik által, küldöttem szolgálmat revisiójára, meghozták hírét, hogy Karlóczán alól jó darab földdel vittek le hidasokat a vezér parancsolatjából költöztetésekre, látták szolgálaim a

költöző tatárokat, de számát ki nem tanulhatták, az táboron mindazáltal hírek hét ezer.

Die 26. Vasárnap. Az rendkívül való idő még sem szűnik, az éjjel is egész éczaka és nappal is tartott az esső, a sánczokban lévő nép nem állhatván az nagy alkalmatlanságot, az vezér konyhájokat s ételeket a sánczok mellé vitetni s ottan főzetni parancsolt, sátorokat is vonatván a sáncz mellett, ételbül prae caeteris a sánczban lévőket jobban accomodálja. Az tatár Chám kapucsillár tihájához küldöttem szolgálmat valamely kenyerekkel kedveskedésképpen, kit igen kedvesen vött, insinuálván azt is általa a tatár Chámnak, hogy tiszteimnek megparancsoltam, hogy a mikor valami hírek jü az ellenség részéről, elsőben is az tatár Chám kapujára vigyék. Mamhut Bék Oglihoz is beküldöttem, hasonlóképen kenyerekkel kedveskedvén neki is, izente az arnold passa is: tudakozódván egészségemről, ez az idő megakadályoztatott bennünket, csak az Isten az időt fordítsa meg, a dolognak a könnyűje kezünkben vagyon. A tatár Chám kapucsillár tihája is izente, ha mi dolgom lészen, izenjek neki, jó szívvvel szolgál. Skerlet és Janaki uraiméknak is kedveskedtem valamely szép kenyerekkel, palaczk borokkal és egynéhány tyúkkal is, azok is megköszönték s kedvesen vötték, hogy rülok el nem felejtkeztem. Estve felé valamely magyar labancz nyelveket küldtek által a tatárok a tatár Chámhoz, kikre túl a Dunán akadtak. Jött hirmondó Petróczi uramtúl is, hogy a fővezér csauzzát küldte hozzájuk oly ordinantiával, hogy az hajókon lévő törökök, az kik ottan vadnak, és az kuruczokban is, az kik hajókra férhetnek, jüjjenek fel az Csaffer passa és az arnoltok sáncza az mint az Dunára kimegyen, a mellé,

és az mikor a tatárok túl a Dunán lévő német tábor helyen próbálnak, azok is a mely sánczból a Csaffer passa sánczára lövöldöznek, a Dunának a tulsó partján arra üssenek. Jött estve felé Kurt bék is hozzám panaszszal Sárkány passa ellen, insinuálván, hogy közönségesen a kik ott vadnak, panaszt akarnak tenni a vezér előtt, hogy a vezért hamisan informálta, magának appropriálván a becsületet és a baxist, holott ő a próbának véghez menetele után ment volt által már, és hogy a raboknak a javában magának tartott meg négyet, de a vezérnek hírt adnak errőlük is, és megismerik hazugságát. Az idő mintegy tisztulni kezdett egy kis korig, de megint nagyobb mértékben kezdett eredni az esső, és hideg széllel tartott napestig. Némely jó embereimtől a vezér kapujárúl jöttek olyan híreim, hogy az rettenetes időben az jancsárság nem maradhatván a sánczban, zúgolódásra fakadott, és majd a sánczból való kijövetelre szándékoztak, ki miatt a vezér is kénteleníteték valamely actus próbálására, minek előtte a sánczba lévő népet kivinné a sánczból.

Die 27. Hettű. Azon rendkívül való esső még sem szűnik, egész éjjel hideg széllel continuáltatott az esső esés, az marha annál jobban is kezdett dögleni, minde-nütt sok a dög a táboron, az tegnap hallott hírek s dolgokhoz képest magam mellett némely impedimentumimat compendiálni kívánván, az kisebbik hintómat, sátoraimnak némely részével, és egyéb impedimentumokkal, kik nélkül el lehetek, az Dunán lévő hajóim közül, az ki öregebb volt egy fenyű német hajóm, abban szállítottam, megszaportván az ember számot is az hajóimra, ad omnes contingentes neccessitates, az béres ökrös társzekereimet pedig az szekérmes-

terrel és hozzá tartozó embereimmel Csereviczre küldtem Petróczi uram gondjaviselése alá, hogy azok is e két tábor között történhető lárma és ezen campaniának egyéb idején ottan találtassanak, és az hadaktúl, a melyre azok fogják útjokat in casu confusionis turcarum el ne maradjanak, és conserváltassanak, minthogy itten olyankor el is veszhetnének. Hirtelen csauz által hivatott fel az vezér kapujára Sándor uram, a magam mellett lévő lovasok közül kívánván hamarjába egynehány lovast a vezér tihája Kurt bék mellé, kit is csataképpen a Száva mellé Mitroviczfelé kívánnak küldeni valamely arra felé hallottellenségnek hírére nézve, én azért az én lovasimat elkészítvén, vártam Kurt bék elindulását, és minthogy nem jött senki tüle, hírt adtam a vezér tihájának, hogy az én részemről a lovasok készen vadnak és várakoznak, kire azt adá válaszul, már nem szükséges fárasztanom, mert Kurt bék sem megyen el, hanem lovasít el küldötte. Sárkány passa az kívánt rabot az ráczasszonyért Petróczi uram kezéhez assignálván, pro examine ide küldötte, intimálván azt is, hogy parancsolatom szerint csatát küldött Ujlak felé, kirül a vezér tihájának is hírt tévén, kedvesen értette. Az Dunán által ment tatárok az németnek strásaiban akadván, azokból a tatár Chámnak nyelveket küldöttek, a sánczokban lévő népet, az mint hírem jött, le esendesítette a vezér, complaceálni kívánván nekik mindenekben, noha az mezítelen s rongyosabb arnoltokban holtanak is meg a sánczban, az hideg szél és esső által vervén őket.

Die 28. Kedd. Az ide küldött rabot Petróczi uramnak vissza ajándékoztam, minthogy Petróczi István uram apjának szolgája volt, volt hosszas examenje

előttem az ellenség dolgairól. Mihelyt viradott, Durcsányi Ferencz csuhadáromat Fehérvárra expediáltam harmad magával némely dispositioimmal és feleségemnek, s Madács uramnak szóló levellel, vitte az vezérnek is egy teszkerejét, az az czéduláját az fejérvári tisztekre, feleségem szükségére ugyan Fejérvárról rendelt valamely liszt felől; irtam ezen alkalmatossággal az fejérvári Száva hidját őrző Ismael passának is, és küldöttem meg az Réz-effendi komornyikja az urának szóló levelét is; minthogy nekem recommendálta volt. Az éjjel az idő megfordult s fel tisztult, nap estig is igen szép fényes meleg idő volt, mihelt viradni kezdett, az törökök is az magok sánczaiból mind apró puskákkal, mind álgyúkkal hozzá fogtak a lövéshez és szaporán lűttek. Küldöttem fel Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára az ottan fenforgó dolgok expediálása kedvéért. Hozta hírét, hogy a török túl a Dunán a német sákmányosírára éa ütven, jó nyerességgel jártak és annak az hírét előre az vezérnek is meghozták; jűnek is a nyerességgel, feles rabot is huzván; hozta hírét ő kegyelme valamely három az német sánczából kiszökött francziának is, kikkel maga is beszéllett, ezen hírekhez képest küldöttem el magát Sándor Gáspár uramot egynehányad magával az tatárok eleiben, az hol tudniillik az hidasokkal várjak őket, hogy ottan experiálja ő kegyelme dolgokat, és vegyen is praedájokból pénzemen szükségemre, komornyikomat s lovász mesteremet is elküldvén vele. Érkezik Petróczi uramtól Csereviczről két lovas hadnagy is az hadak képében, az fő vezérnek irt suplicatióval, kiben is éléseknek szükségét és szolgálatjoknak készségét repraesentálják; hozták Sárkány passa ugyan a vezérnek a hadak mellett irt

supplicatióját, és a vezér kapuján maga kapitihájának Kucsuk teszkerecsinek küldött levelét, s recommedatoriáját is, kiben az kuruczokat recommendálja, és egyéb dolgokról is tudósítja. Megérkezék Sándor uram is az tatárok eleiben való járásáról, az hidasokig menvén, az hol költözködnek, confirmálja sok marhával, lúval, és két száz rabnál többel jűnek, s költözködnek jó nyereséggel, de Galga szultán vele lévő két szultánnál még oda maradott az tatárságnak jobb részével, nem az sákmányosokat ferverő s az praedával jövő tatárság után, mert azokat senkisémm insequálta, hanem Galga szultánnal lévő sereg után nyomakodván ki az Dunán túl lévő tábora helyéről az lovas ellenség, Galga Szultánt ettől az passustúl, az kin ezek által jöttek, el szorítván, így beszélük az előre jött tatárok.

Die 29. Szereda. Az suplicatiókkal jövő lovas hadnagyokkal fel küldöttem Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára, irván magam is egynehány szóval a Kucsuk teszkerecsinek, többet szóval izenvén Sándor Gáspár uram által. Némely szolgálímmal az öszvéreimet is expediáltam Csereviczre, tévén oly dispositiót, hogy ezen öszvérekkel az lovas hadak is abrak sákmányra kimenjenek, és abrakot hozzanak az mezőkön némely faluk határin találtatható kukuriczából. Reggelre kelve újobban minden felől beborulván, szapora esső kezdett esni. A vezér requirálván az hadak éléséről, egy hétre való provisiójáról adott fermánt hadaimra lisztre és peszmétre. Szamárosi nevű lovas hadnagyom pediglen ma reggel tiz magyarral Cserevicznél által úsztatván a Dunán, s túl a Dunán próbálván, 11 németet és két ráczot fogtanak valamely marhával, és békével által is hozták a Dunán, hár-

mat az német rabokban előmbe is hozván, felküldtem a vezér kapujára, a vezér igen kedvesen vötte, és 45 arannyal Szamárosít meg is ajándékozta. Érkezett Petróczi uram hírmondója Csereviczről, hogy két csekszerével egynéhány sajka és egyéb féle hajókkal Varadintúl az ellenség az Duna felmentében Cserevicz felé indulván, az váron Csereviczen felül szállottak s állottak meg az hajókkal, nem tudják, mit akarnak, kire nézve a vezérnek erről a dologról hírt adván, szembe lévén maga az vezér emberemmel Orlai urammal, mind ő kegyelmét, mind az tolmácsomat meg ajándékozván, izente, irjam meg azt tiszteimnek, viseljék erőssen magokat, ne féljenek semmit, az nikápoli Ali passát rendelte két ezer lovassal segítségekre, viseljék vitézül magokat, az minthogy már be is setétedve, s későn estve meg is indúlt Ali passa arra felé. Ma estve rendkívül való sok puskázást töttek a török sánczában, a vezér maga le menván, a vezérnek töttek tisztességet a jáncsár tiszték. Érkezék a feleségem Boér Samu nevű inassa az fejérvári és poserolczai levelekkel, és egyszersmind annak az hírével, hogy a török császár Fejérvárról jövő éléses és munitiós hajóit Tételnél az Tiszátúl valamely ellenség reá ütven, elnyerte. Ezen inas is másod magával azon hajókon lévén elszaladott, az leveleket békével el hozta, de az mit az feleségem általa küldött, az is oda veszett, az mint az után jobban végére mentem, az császár éléses és munitiós hajói 17 volt, de több volt a kereskedő hajó annál is, noha kisebbek voltak, ezen hajókat két sajka és két furkata is késérvén, az furkátának is egyikét elnyerték.

Die 30. Csőtörtök. Palotásim hadnagyát küldvén ki itten a Szerémségben valamely klastromba bor ke-

resésére, hozott valamely bort, kivel is Skerlet uramnak és a francziáknak kedveskedtem. Érkezett elő álomkor hírmondója Petróczi István uramnak, hogy az oda szállott német hadak közül egy magyarfi, noha német öltözetben, a ki annak előtte is bennünket szolgált, szökött közikban, kinek is többi között az a vallása, hogy az éjjél megpróbálják őket, több relatiói is lévén az ellenség dolgairúl, relatióját az éjjél a vezérnek meg izentem, ma pedig Sándor Gáspár uramot a tatár Chámhoz küldöttem ezen dolgokkal; superveniálván más hírmondó is Petróczi uramtúl, aztán csak hamar, hogy az éjjél rajtok jött a német, s próbált, és ostromját el is vesztette egynéhány emberének ott való hagyásával, kiknek a fejeket a Csereviczen lévő Sárkány passa fel is tétette a karóba. Sándor uram hozta elő a tatár Chámnak a Tételnél elveszett törökök hajóinak dolgát is, kit a tatár Chám még nem tudott, igen kedvesen vötte, izenvén, hogy akár jó s akár rossz hírem legyen, izenjem meg neki; csudálkozott az elveszett hajók cásusán, hogy annyi furkatájok, sajkájok lévén, nem tudtak elég securitást eleikben küldeni. Superveniált azomban Kassai István gyalog kapitány is, hozván valamely derék csereviczi ostromon elveszett német tisztnek spadeját, nádpálcáját is jelül, be hozván azt az nyelvet is, az ki tegnap magátúl szökött, felküldvén azért a vezér kapujára Kassai Istvánt, az vezér húsz arannyal megajándékozá, két levelet adván kezében, egyiket Sárkány passának, másikat Katona béknek szóllókat, kik is valamely csaták expeditiójárúl szóllanak, intímáltatván nekem is a vezér tihája, hogy magam lovasibúl is mind Eszék felé, mind a Száva felé expediáljak csatákat, minthogy vagyon olyan hírek, Horvát

országból jűne valamely had a sánczban lévő német segítségére. Kire nézve küldöttem én is commissiót Petróczi István uramnak, hogy a felyebb említett török tisztek embereivel menjenek el az én lovasímban is. Érkezett újobban Rác András nevű lovas hadnagyom Fejérvárról feleségemtől az oda való informatiókkal

OCTOBER.

Die 1. Oct. Péntek. Csauzza jött le a vezér kapujáról sietve híján Sándor Gáspár uramot, mint tihánkat, a vezér tihája eleiben menvén adott kezében egy neki szóló teszkeret, kiben az vezér parancsolatjával az intimáltatik, hogy Csereviczen lévő hadaim Sárkány Ibraim passátul dependeáljanak, ez a mit fog nekiek mondani, a tevők legyenek, a vezér parancsolván neki némely dolgokról. Kire nézve ahoz képest committáltam én is Petróczi István uramnak, és hogy postán mindjárt tudósítson az occurrentiákról, mivel a vezér a török tisztekre való commissiójával maga emberét expediálta postán. Csak hamar azomban jött hírem, a vezér a mely sánczokat elsőben csináltatott, kit tábor sánczának mondhatni, annak elbontásához fogatott. Az tatár Chámhoz Haszán agát küldöttem, igen conturbate találta; izentem volt arról is, hogy Osztrovára ellenség salagvárdáját vötték be, és onét követi mint az ellenség az hostilitást, az ellenséget kenyérrel tartják, a mi praesidiumunk, a ki benne

volt, salagvardánk kimenvén onnan, ez a haszna, ez a gyümölcse; ajánlá magát a tatár Chám, hogy ezen dolgot a vezérnek megjelenti, és orvosolni fogja; conturbatióját pedig abbúl mondja Haszan aga, hogy az fiai az ellenségtől túl az Dunán elszorítatván, kétséges állapotjokról; látván azért a sánczok bontásából és egyéb jelekből is a vezérnek az obsidio solválásáról való szándékát, töttem dispositiót, hogy Csereviczen lévő szekereimet fával, szénával megraktatván, szolgálaim hozzák be estvére, az minthogy estvére be is hozták. Boér Samu nevű feleségem inasát levelekkel expedáltam Fejérvárra hajón. Cserkesz békét küldötte hozzám a tatár Chám, tudakozódván fiairól, és a velek lévő tatárságról micsoda hírem vagyon? Kire én mondám: Fejérvárrott volt olyan híre feleségemnek, Pancsova felé jűnek, az Tiszán által menvén a tömösvári pusztára, nyereséggel jűnek. Délután felküldöttem a vezér tihájához emberemet, az ki is izené: bár ne mentenek volna, úgymond, messze a csatacsiak, a kirúl parancsolt volt, és hogy írnam meg Petróczi uramnak, az mikor onnan megindúlnak, az puszták s hegyek felől mintegy oldalaslag tartsanak, és a Csereviczen lévő taraczkokat magoktól el ne hadják. Hozta meg ezen alkalmatossággal emberem hírért, hogy az törökök sáncaiból vonják ki az ágyúkat, az hidasokkal is közelébb menvén az sánczokhoz, a Dunára rakják az császár kincsét is, az hol szokott állani, kötözgetik, tevékre akarván rakni. Kire nézve küldöttem ordinanciámat Petróczi uram után, merre menjen, az taraczkokat is magától el ne hadja, és mellém is egynehány lovast küldjön, kik is Karlóczántól velem megegyezhessenek, holmi impedimentumimat pedig az sebesekkel, mihelt ezen hí-

rem jött, az hajóimra expedáltam, dispositiót tévén az hajóval járó s azokat levivő embereim felől is. Az francziák is requirálván, hogy egynehány szolgálókat, s holmi egyetmásokat szekeren vitetném le a Dunára, minthogy ezen circumstantiákhoz képest az maga nagy sátorát is a franczia uram Lora uram levonatta, complaceálni kívánván nekik leküldöttem mind cselédjít, mind impedimentumit. Estve felé küldöttem fel újobban Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára, az honnét is meghozta, a vezér az tábornak minden impedimentumit éjfélkor megindítja, maga is reggel megindul, én azért megindulásban cselekedjem pro mea commoditate, szoritók lévén azért előtünk, félvén az éczakai alkalmatlanságtúl s nagy szorulástúl, rettenetes sár is lévén, nyolcz órakor estve Maszalanál megindultam, és noha rendszerint lovasnak egy órányi föld ide Karlócza, az hol az hajóim vadnak, de az nagy sarak és szoros utak miatt már is sok szekeret érvén utól a török tábor szekerei közül, nagy bajjal, alkalmatlansággal némely helyeken az tábori szekerekből is ki állítatván az útból, nagy nehezen penetrálhattam éjfél után Karlóczántúl való tiszta mezőcskére, ott vonatván tábort, az hol az magam és az török tábor hajóihoz is közel lévén, virattát ott vártam, itt ért be 50 gyalog palotásom egy zászlóval, kiket Csereviczről küldött Petróczi uram utánnam. Jüvén azomba hír utánnam, hogy az én indulásom után mindjárt az egész tábor szekere s impedimentuma megindult, más utat találván, az Tyüprili vezér harcza Badensis herczeggel az hol volt, arra az helyre, az fő vezér is virattát nem várván, az hadakat felültetvén, az sánczokon kívül állította, erre nézve én is az én szekereimet viratta előtt két három

órával megindítottam előre mellettem találató gyalogsággal. Itt notálni kell, hogy tegnapi készüléti között is a török continuálta az sánczból taraczkból és ágyúból való lövést estig, hagyván valamely munitiót még nappalra az sánczban, noha az nagyját s nagyobb részét nappal is kivonatta, éczaka pedig a többit is, észre vette azomba az ellenség is éjjel az törököknek készüléti s el menő szándékját, egynehány izben a sánczokból, és az várból is sok és nagy lövéseket tétetett az kinyomuló török hadak felé, de sem éjjel sem reggel ki nem jött, a vezérnek volt ideje, hogy minden impedimentumát elküldhesse maga előtt, és munitióját is az hajókra szállíthassa, az esső az éjjel is szaporán esett, értek utól bennünket éczaka a császár kincsével is, kiket az hajókra vittek a vezérnek arra rendeltetett emberei.

Die 2. Octob. Szombat. Reggel magam is megindulván az előre küldött szekereim után, az török hajói és az én hajóim is ugyan akkor megindultak a Dunán és az szorosokból kitakarodván, egy tiszta helyen megszállottam, ott bocsátván ki az szekereimből is a marhákat, ott készítvén számomra valamely étkeket is az előre jövők, az hol is az török táboron lévő borbélyoknak fejek, és az Rézeffendi komornyíkja is megszállván, látni jöttek, beszélvén sokat velek, sok rendbeli alkalmatlanságimról, mely okozza, hogy csak egy olyan jóakaróm sem lévén már az kapun, újjak lévén az mostani ministerek, mint az Rézeffendi; az borbély pedig az császár szolgájának mondván magát, assecurált esküvéssel is, hogy a császár kapujára menvén, megbeszéli dolgomat. Egy kis idő múlva felkelvén, szállottam Työprili vezér sáncza háta megett, arra az helyre, az hol menőben szállottam volt, a hol

utól ére azomban maga az fővezér az magával járó se-
regekkel, kiállván az útból neki az hintómmal, és ma-
gamat neki meghajtván, hasonlóképen az vezér is ne-
kem magát meghajtotta, kezével is czeremoniát té-
vén. Az elmúlt napokban lévő alkalmatlan időkhöz
képest ma igen szép meleg tiszta idő volt, és az szo-
rosokból kijövén, sár is nincsen. Adott hirt Sándor
uram az vezér kapujárúl, hogy Szlankamennél tovább
holnap a tábor nem megyen, de az tábornester és az
impedimentum is éczaka indul meg.

Die 3. Vasárnap. Noha Szlankamenhez akart a
vezér szállani, de éczaka megváltozott a dispositio,
csakhamar elő álom tájban megindították az impedi-
mentumot és az gyalogságot, s a mint a híre vagyon,
a jancsárság kedve ellen is indult meg a vezérnek,
hogy hamarabb érhesse Landor-Fejérvárat, az mint-
hogy az vezér maga is viratta előtt megindult, és
mintegy confususnak láttatott indulások a törököknek,
én is látván ezen dolgot, éjfél után három négy óra-
kor tájba megindultam, és a tábor után jüvén, az tá-
bornak Fejérvár felől való szélín szállottam meg, s
annyira ment ma az török tábor, hogy hét órányi
földnél nem volt tovább az én szálló helyem Fejérvár-
túl, szálló helyem pedig a Duna parton volt, oda ér-
keztenek békével, s ott is kötöttek ki az hajóim
Szalontai István nevű szolgálommal, kit is felhivatván,
töttem olyan rendelést, hogy estve felé lévén az idő,
megszálló s háló helyt keressen, idején pedig hajnal-
ban Fejérvárhoz menjen az hajókkal, és ott mindene-
ket az hajókból kivévén s az házhoz rakván, az hajó-
kat találjam üresen, mikor oda megyek. Útban men-
temben ma feles tatárt találtam elő, többi között az
lengyelül tudó Imrize ismerőmet is, kiknek szavok

az, hogy ők voltak azok, kiket elszakasztottak a szultánokkal az Varadinnal való általköltözések alkalmatosságaival, a szultánok is szintén most mentenek az apjokhoz, az Tiszán által költözvén, és mind ottan, mind az Tömösön usztatván, és újobban a Dunán Pancsovánál jüvén által, másként békével, de sok ásztatással, és többire minden gúnyájoknak elrothadásával jöttek meg. Estve felé érkezett egy hadnagy Petróczi István uramtúl is levelével, ő kegyelme is az én hadaimmal mind lovassal gyaloggal békével elérkezett, a Száva mellé szállott, közel az hidjához, nem maradván el tüle senki is, mind elhozta őket; volt Sárkány passa és Katona bék embere is mintegy harminczig való katona vele, úgy valamely szekerek is az említett török tiszteknek, hozott ki Csereviczről valamely tarackkokat is, kikről az vezér parancsolt volt. Voltam estve Maszalanál az vezér tihájánál is, insinuálván neki, legyenek vigyázásban, vagyon olyan hírem, ezerig való ellenség jött ki az pusztákra, az strásákat fel ne verjék, és az tábornak is confusiót ne causáljanak, volt vele hosszas és magános discursusom; az hadakbúl harmincz ezerig való törökököt tatárt kiválasztván a vezér, mint küldhetne azokkal engem be Erdélybe, ha csak téli quártélyra is, micso-da hasznok volnának belőle, az moldovai passuson által mint egyezhetne meg ezen corpussal az baba-dagi szerdár, vagy egyéb Kemenyiczre élést vitt tatárok, ezen expeditiót annál jobb volna, hogy ha a vezér maga követné el Topaly Husszain passával, és az tatár Chámmal engem Erdélyben hagyván, maga ha a Duna mellett Szilisztriába tölelne, úgy reménlném én is a securitást, hogy assequálhatná azt is, hogy jobban járna utánna az német, és confundálhat-

ná az ellenséget, ha az Dunátul elszakaszthatná. Ezeket considerate hallgatta a vezér tihája, mondván, hogy meg fogja mindezeket jelenteni az vezérnek, két dologban tévén leginkább difficultást, egyikben hogy annyi nép hogy élhetne, hogy telelhetne Erdélyben, másokban, hogy hogy vihetnének élést magokkal. Kire az volt a válasz : hogy a török Erdélybe telelhetne, az tatárt pedig teleltetnők Magyarországnak Erdélyhez való vármegyéiben, az minemű Szathmár és Debreczen tája; a másokban pedig azt mondtam, legalább tíz napi élést vihetnének, és tíz napi éléssel be is mehetnének, azután Erdélyben elég élést találhatnának, és az ott maradó török tábor élését Havasalföldiből s Moldovából is segíthetnék, és pro correspondentia manutenenda az havasalföldi és moldovai vajdáknak az magok országiból Erdélyben bemenő passusokon kellenék magoknak is lenni s ott ülni. Kérdé azt is az tihája : Lovas ezen dolgot véghez vihetné-e? Kire én : lovas nem vihetné, kellenék legalább tíz ezerig való gyalog; mondá azt is : az tíz nap alatt Tömösvárban és Gyulában rendeltetett élés beszállíttathatnék-e? Kire én : meglehetne, ha semmit nem mulatoznának, mert Erdély felé vadnak azon végházak is.

Die 4. Hetfü. Viratta előtt egy órával praemittáltam szekereimet az gyalogsággal, magam megegyeztem Petróczi István urammal az Szávához nem meszse. A vezér tábora is Zemlinen alól a síkon szállván meg, annak széliben szállottam én is meg. Reggel jött Sándor uram a tihájátul, ki is izente, a mely dologról az éczaka beszéltem vele, az vezérnek megmondván, az vezér azt adta válaszul, hogy azok a dolgok az vezérnek is szívében voltak, azért azokról

a dolgokról ma diváncozik, én is ma legyenek helyben. Kire nézve küldöttem Sándor Gáspár uramat a tatár Chámhoz, ott maradván az tatár Chám, az honnét az vezér felkölt ma reggel; küldöttem pedig Sándor uramat az vezér tihájával lött beszédek insinuálásával, kikre vöttem okot, hogy az vezér és tihája nálok lévő audientiámkor ultro offerálták magokat, hogy orszá-gomba beültetnek. A Száva hidja végénél mind a jancsárság, mind egyébféle nép gyülekezvén s által men-ni akarván, az vezér jancsár tisztet rendelt, hogy sen-kit által ne bocsásson, a hidat is elvágatván, ki miatt az még alkalmatlan és rendkívül való szeles hideg idő-ben csak nem rüt dolog történt, lövéssel fenyegetvén azon tisztet a jancsárság, azután az hidat az vezér felszabadította, és az tábor impedimentumát is költöz-tetni kezdték. Sátoromhoz azomban mind a fő rende-ket, mind a tiszteket felgyűjtetvén, az vezér declara-tióival s ajánlásival biztattam, és hogy minthogy útjok lészen az mi hadainknak is, az kik Poserolczára cse-lédjekhez akarnak menni, szabad legyen. Megjött Sándor uram is a tatár Chámtól, izente általa, hogy ez a török nemzet állhatatlan dolgaiban, másként is ha eljű az kaszum napja, akkor eloszol, senki meg nem tarthatja, hadakat könnyű volna neki erre a do-logra szaporítani tatárból is, és tudja, ez a dolog mire való. Estve felé magam is annuentiát kérvén a vezér-től, hogy által mehessek fejevári házamhoz. Már estvével mentem által egynehányad magammal az hí-don, Petróczi István és Sándor Gáspár uraiméknak committálván, hogy holnap hadaimat és egyéb tábori alkalmatosságimat által hozzák. Istennek hála fele-ségemet és egyéb fejevári házamnál hagyott hivei-

met szenvedhető, és minden károm nélkül való állapotban találtam.

Die 5. Kedd. Valamely embertelen szavai és nyelveskedési miatt Dósa Mihály nevű erdélyi szolgálom udvaromból kiűzetvén, és miatta feleségét is feleségem udvari cselédjei közül Poserolczára relegáltatván, hogy a campania végezödvén, onnan is ablegáltassanak; ezen dolog egy magyarországi, más erdélyi becsületes híveim, úgy mint Bai Mihály és Kálnoki Farkas uraimék előtt ment véghez, ezen becstelen udvarunkból való kimenetelinek okait ő kegyelmek előtt is recenseálván. Petróczi és Sándor Gáspár uraimék a lovas és gyalog hadakkal által jöven, ebédet együtt evén velem, megvendégeltem őket. Hadaim s egyéb tábori alkalmatosságim is által jüvén Vizniczén alól való szigethez szállítottam, minthogy másutt fű nincsen, a szigetben parancsolván, hogy az lovakat és marhákat által vigyék s szabadon jártassák, ott inkább fűvet találván az szabadon járó marha. Minthogy magam házához szállottam, hadaim és szolgálom intertentiója, konyha tartásom rendi, és egyéb belső dolgaim folytatásárul is, minekelötte asztalhoz ültem, rendelést töttem, szabadságot adván Petróczi uramnak némely főrendekkel, és az hadak közül is, az kiknek feleségek vagyon, Poserolczára elmehessenek, és egynehány nap múlva ismét vissza jöhessenek, noha az vezér tihája csak annyiban adott szabadságot a vezér nevével, hogy csak Szendrőhöz mehessenek, és ott fűvelhessenek a lovas hadak, és úgy is panaszra való alkalmatosságot ne szolgáltsanak. Az fővezér is által jöven szokott pompájával az hidon, az várból sok lövést töttek eleiben. Szapános Mihály kapitányom egy Gúti nevű hadnagya

ellen tévén panaszt, hogy Petróczi István uram megfogassa és tömlőczben tétesse, parancsoltam felőle. Az előmben bejött kapitányok által azomban declarálták magokat az hadak, csak kenyerek lehessen, éhel ne haljanak, készek tűrni, szenvedni tovább is hűségekben valamely felé fordítja Isten dolgaimat, kire nézve, mint-hogy húst nekiek nem adathatok, töttem olyan rendelést, hogy száz dram kenyérrel megszorítottassék kenyerek az hadaknak. Szép idő volt.

Dic 6. Szereda. Az táborban velem lévő hajóimot, a kik nagyobbak voltak, bocsátottam le Poserolczára, hogy azokon szénát és egyéb konyhámra való alkalmatosságokat hozzanak, küldvén le velek Pogány Zsigmond palotások kapitányát is a gyalogságnak egy részével és puskásimmal, kik vadászathoz tartozók, tévén oly rendelést, hogy az ottan lévő ebeimmel együtt vadászszanak és asztalomat vaddal tartásák. Ezen alkalmatossággal expedialta a feleségem az öreg asszonyát egy inassával, ottan hagyott valamely ládaiban lévő portékaiban hogy kivegyenek, és kiváltképen azért, hogy szülése közelgetvén ahoz értő asszonyt és más dajkának való menyecskét hozzanak. Az tatár Chám is ma jüött által az hídon minden hadaival együtt, kinek is löttek eleiben az vár-búl, de kevesebbet mint tegnap a vezérnek. Sándor uramot a vezér tihája és az teffderdár kapujára expedialtam, hogy experiáljon és vigyázzon a dolgokra, ha mi occurrentia lészen. Küldöttem Orlai uramot Skerlet és Janáki uraimékhoz, opiniójokat kívánván venni, az mostani porta ministerjei az mi hadainknak intertentiójában is az reánk való költség iránt ilyen difficilisek lévén, mit javallanak tovább az én dolgaimban. Kik mind a ketten azt felelték, tanácsossabbnak

tartják bizonyos nemessekből és udvari szolgálaimból álló rendekkel beljebb mennem mind az nyugodalomért, mind a securitásért, mert így az accomodatiót is nagyobb mértékben várhatom, a sok panasztúl, búsulástúl is megmenekedhetem. Küldöttem Bai Andrást H. valamely irást is vivén pro confidentiae mantentione, kit is igen kedvesen vett, igérvén recipiatióját, az mellettek lévő csorbacsi is conniveálván az correspondentiában. Al aga nevű lengyelül tudó tatár tiszt jüvén hozzám, régi ismerősöm, ki minap is jött vala hozzám Varadinnál, jött egy csorbacsi is régi ismerősöm, ki Gyulán laktomban oda való jancsár aga volt. Az tatár tett circumstantialis relatiót Galga szultánról, mint szorítottak oda az ellenségtől, mint üsztattak által a Tiszán, Tömösön, egyéb ereken, s mint jöhetnek vissza s Pancsovánál által a Dunán. Az jancsár tiszt pedig tett relatiót az varadini obsidiórul, és némely kontyos törököknek az ellenség közé való szökésérül, kik között egy aradi is tanáltattott, a ki oda akart szökni, mikor elakartak jönni a sánczokból. Volt nálam Kornári uram az landorfejevári építőmester, kivel is hosszas és confidens discursusom volt, obligálván tovább is magát és persvadeálván: Poseroleczán ne lakjam, és inkább itt propter omnes contingentes casus, hittam kereszt-apának magát, feleségét kereszt-anyának, Isten szülését adván feleségemnek. Volt az Csaffer passa tolmácsa is nálam Ali basa, jelentvén Csaffer passát rendelte a vezér Tömösvár felé menő hadakkal. Küldöttem magamat insinuáló levelemet a tatár Chámnak, kit is a vezér maga sátora kerítésében szállított, levelemet ott meg nem adhatták neki, az midőn kiment volna hadai közé, és Havale felé szállott volna ki sátora alá, ak-

kor adhatták meg levelemet neki. Essős alkalmatlan idő volt.

Die 7. Csötörtök. Sándor uramot újobban küldöttem az fő tefterdár kapujára, levelet is küldvén általa, kiben irtam olyat, hogy tavali tefterdár idejében, Isten áldja meg, nekem jó akaróm volt, most nem tudom mi okra nézve, az mint jeleiből látom, tapasztalom idegenségét, experiálván dolgaimnak is most az vezér kapuján nehezebben való folyását, mint másszor, nekem használhat is, árthat is, legyen jó akaróm etc. mely terminusokat első szóval apprehendálván, végre osztán bocsátotta Sándor uramot ilyen válaszszal: az Moldovából praetendálható, adósságban lévő öt száz ökör felől téven instantiát a király, ezen dologban jó fermánt iratok, az vezérnek az király levelét megmutatom, az élés és egyéb dolgaiban is a fejedelemnek jó szívvel szolgálók, a vezér fermánya a mit tartott, addig is cselekedtem, ezután is fermánra cselekedhetem. Küldöttem volt hozzája az poseroviczai kadia levelét is, kiben recognitiót téssen Madács uram mellett minémű hasznokra és javokra volt, az palánkban cselédjekkel együtt beszállította, igen submissus terminusokkal, és mintegy vezérnek való terminusokkal irván azon levelet az kadia, más nála lévő török uraknak olvasván azon terminusokat, nevetkeztek rajta, mondván, megtetszik, hogy kurucz kadia.

Die 8. Péntek. Küldöttem Orlai uramot Skerlethez, kedveskedvén valamely kenyerekkel és palaczk borokkal nekie, tudakozódván valamely hírekről, minthogy jött olyan hír előmben, hogy Sio nevű szigetet, az ki is az dardanellákhoz nem messze vagyon, és Miszir (az az Aegyptus) s Constantinápoly között való útban vagyon, az velenczések mind a benne lévő

várat, mind pedig tartománykáját elfoglalták volna, gondolván, hogy ezen dologról nékem in confidentia valamit izenjen, de semmit sem izent, hanem adott egy csomó levelet kezében, kit az Zophiában lévő erdélyi nemesség irt nekem, és némely híveimnek, mondván, hogy a vezérnek is irtak suplicatiót magok nagy nyomorúságárúl, és szükségérúl, az ide irt levelek is nem egyébrül szóllanak, hanem ruhatalanságokrúl, élésbtül való szükölködésrül, s abbúl való nagy nyomorúságrúl, és közöttök való veszekedésrül s egyenetlenségrül szól; mondotta Orlai uramnak, és ugyan izente is általa Skerlet: misereatur illorum sorti celsissimus princeps, et allaboret, ut possint miserrimi illi homines ad ipsum venire; mondotta azt is: a kuruczok ebben a campaniában jól viselték magokat, nem adtak ennek a nemzetnek semmi idegenségre okot, nem lehet, hogy a porta jót ne cselekedjék velek; látta Orlai uram, hogy mintegy sirólag állottak szemei Skerlet uramnak, hihetőbb hogy nem egyebért, hanem hogy Sio szigetjében voltak atyafiai, talán testvérbátyja is, az mint értettem; izente azt is Skerlet uram: hogy az Tömösvárra és Gyulára menő éléssel az hadak megindúlnak, által költöznek, még azért a vezér nem expediálja, addig distractus, én se busítsam addig, azomban magam becsületiért és az kuruczok jövődöbelijaváért azon legyek, hogy el ne maradjanak az én hadaim is ezen útról, etiam propter praedam, quae potest intervenire. Jött le Szent-Andrási János tolmácsom Csaffer passa kapujárúl azzal az hírrel, hogy Csaffer passa igen conturbatus, disgustatus hogy a vezér most hadakkal elküldi, gondolván olyat, hogy Topaly Huszain mostani tömösvári passa példája szerint, a mint az akkori vezér cselekedett, ő

vele is úgy cselekeszik ez, ki is Szerdárról küldöttetett volt a hadakkal, de azután fermán ment utánna, hogy oda való praesidiumnak s passának maradjon ottan, Andrási jelenlétében fakadott olyan szókra az nikápolyi Ali passa előtt Csaffer passa: így jár, úgy mond, az ki az töröknek szolgál. Az francziák voltak azomban vendégim, megittasodván, könyvezte Francziában megholt atyjafiait, kik között volt Rebenak uram is, ki abban az időben, mikor én magyarországbán laktam, az brandeburgumi elector mellett lakván, nekem is correspondensem volt, Francziában is már nagy állapotra ment volt, azért könyvezvén inkább, hogy nem ordinarius betegség által, hanem in febre maligna, kit ott annak híjnak, et est morbus contagiosus, sok nagy rendek holtanak meg abban a nyavalyában egy holnapnak forgása alatt, sohajtván egyzersmind, és lamentabiliter declarálván a francia király birodalmában való nagy éhséget a két esztendő alatt, de kiváltképen januáristól fogva sok ezerekből álló lelkek holtanak meg az éhség miatt, mondván, hogy a francia király birodalmában holt meg-tiz million lélek ezen szükség miatt, Isten áldását elvévén, gabona az országban nem termett, nagy részént az országnak köz rendei közé az király, és az országnak nagy rendei elosztatván, úgy tartatják. Az ármádáknak az király eleget kívánván tenni, az országban található élést is azoknak szükségére fordítván, az minden felől lévő ellenségei az francia nemzetnek, más országból is az országokba való élés bevitelét impediálja, mert ha úgy mond ez a szükség nem lőtt volna az országba, eddig régen által esett volna az imperiumon, és Bécsig penetrált volna az francia király fegyvere, másként az királynak min-

denféle hadakozási szerencsésen folynak, ármádái jó dispositióban vadnak, Catologniában az spanyolok tábora felfergetése után is két erősséget foglaltanak el az spanyoloktól, az anglusok is az Oceanus tenger mellett lévő birodalmokra kiűtvén, jól tudván azt, hogy a mediterraneumi tengerre vagyon ereje a franczia classisnak a szárazon elsőben kiszállott 1500 anglus együl egyig oda veszett, kit látván a többi, retiradált, mondtam én ezekre: úgy de anglusok, hollandusok itten olyat hirdetnek, hogy sok hajóitokat nyerték el, kire monda válaszul de Lora: hogy élések hajóinkat ne nyerték volna el, nem tagadhatni, mert az szükség miatt egynehány száz hajóját minden felé el kellett küldeni a királynak, bizony azokban az ellenség nyert el két százig valót; kérdezősködtem az Flandriába és az Rhenus mellett lévő francziai király hadai operatiójáról, monda: még ottan semmire nem mentek, hanem igen közel voltak az francziai ármádák az ellenség ármádaihoz. Essős idő volt.

Die 9. Szombat. Küldöttem fel Sándor Gáspár uramot a tatár Chám kapujára; tegnap előtt nekie küldött levelem válaszáért, de arra szóval egyéb választ nem adott, hanem hogy valamiben tud, jó szívvel szolgál. Irtam a vezér tihájának is magam, és hadaim alkalmatlansága felől, de csak a volt a válasz: a vezér had essék által előtte való dolgán, tudni illik, az hadak expeditióján, azután lészen gondjok az én dolgaimra is, az én hadaimat pediglen most Csaffer passával nem küldik, sem pedig az én tülem lőtt insinuatió szerint Bokcsa felé nem bocsátják, más dologra tartják. Volt nálam az bujurdelmi Sárkány Ibraim passa annak az hírével, micsoda hadakat rendeltének el, és hogy maga is azokkal elrendeltetett. Jött volt

az Skerlet fia látogatásomra, ki is az mostani havasalföldi vajda leányát jedczette el, kívánván feleségemmel is szemben lenni, de meg volt mondva, rosztul vagy on, szemben nem lehet, azonban Sio szigetjének (kit is törökül Szakiznak híjnak is) az velenczésektől való elfoglalása confirmáltatik, és olyan formán, mint ha az benne lakó népnek rebelliója útján lött volna meg, segítségre híjván az velenczéseket, és magok fogdosván meg az harács (az az adó) szedő törökökben is, kire nézve az vezér az toposiakban és csebecsieken is küldött le Konstantinápolyban, és mind a tenger felé, mind erre való hadaknak e jövő campaniával való készületjekről, Szakiz felé pedig még a téli operatiókról is dispositiók, fermánok mentenek ki. Azomba a szokott correspondentia modalitása útján küldöttem H-hez is, tudósítván az occurrentiákról, kit ő is reciprocált. Alteratiót érezvén magamban, az szokott orvossággal, servitialeval éltem, melynek is hasznát érzettem. Feltisztúlt az idő. Voltam Csaffer passánál, találtam az maga residentiájában a felső várban, több passák s nagy agák is lévén nála, láb on állva nagy becsülettel excipiált, hozván elsőben is elő, hogy az rút essős idő miatt, miképpen bontotta el Is ten szándékjokat, insinuálván magamat neki, hogy régi jó uram lévén, jöttem keze csókolására, értvén, hogy a Dunán által megyen, elbúcsúzzam tőle; kire ő : Igen is h. császárunk után a fővezér lévén urunk, annak parancsolatjából kell elmenmem, hogy Tömös-várra s Gyulára élést s praesidiumot vigyek, két három nap azért reménli az hadak által költözvén a Dunán, maga is megindul. Volt szó, az ellenség táborá Varadintúl által szállott Futakhoz, Kobilához, tíz ezerig való pedig Varadintúl Eszék felé tartott a Duna

mellett, hihető sebesbül és betegbül álló had volt az, és annak alkalmatosságával az impedimentumban is mehetett fel, túlök elszakadott, de a többi lábon van, és vigyázza a törökök dolgának kimenetelit. Hozódott elő, ő maga tudhatja, mely hasznos volna most a mi hadainknak Bokcsa felé divertálni, a mikor ő Tömösvárra megyen, distrahálná s confundálná az ellenséget, de ez úgy lenne jobban, mikor a vezér az itt maradó hadak közül vagy két ezeret rendelne melléjek, így éppen Karansebesig is penetrálhatnának csataképpen, és ha vagy két mosárt is vinnének, Bokcsát demoliálhatnák, és tollálatnék iste lapis offensiois, az ki mind Tömösvárnak, mind a Dunának ártalmára vagyon s fészke a latroknak. Kire mondá: ezek előtt mosárt emlegetni nem kell, mert a sáncz nélkül nem lehet, a pedig most odiosa materia a jancsárság és arnoltság előtt, de csata formában meglehetne, ezt ő jó dolognak látja, jó is lenne, beszél a vezérrel még ma, emberemet hadjam a kapuján, megizeni általa. Hoztam neki elő, magam Vidinben kívánnék telelni a könnyebb élődésnek kedvéért, hadaimat pedig, ha megakarja a vezér tartani, itten a végeken eltelelhetnének, csak denomináltatnának az helyek tempestive, hogy legalább magok és lovok szálló helyérül providéalhatnának in tempore, ne lennének úgy mint tavaly. Kire mondá: míg már ezen Tömösvár felé való expedition által nem esik a vezér, senki dolgához nem fog, sőt megparancsolta a csauz passának, senki supplicatióját eleiben ne vigye. Mondottam azt is, hogy ha az vezér approbálja a Bokcsa felé való expeditiót, én is ezer emberre reá töltöm a kuruczokat, a tihámat küldöm el velek, ki is ha úgy kívántatik, Tömösvár felé is a lovassal divertálhat, a gyalog palánk felé

vissza jöhet, és magam is lemennék Jeni-Palánkhoz, hogy ezen expeditió jobb formában mehetne véghez, míg ott voltam nála az Kucsuk teszkerecsit küldte a vezér hozzája, sokat sügött vele, hogy elbúcsúztam tőle, szintén az ajtóban találtam az főtefterdárt is, ki után is nagy tereh pénzeket hoztanak, az vezér is a Csaffer passa ablakjának ellenében volt az bástyán, onnét jártatta embereit a szerdárhoz. Poserolezárúl és a tisztektől jöttek lamentáló levelek, magok extremitásit s a telelésben (ha specialis jó dispositió nem tetetődik felölök) való lehetetlenségeket exaggerálván, kire nézve küldöttem Orlai uramot Janáki és Skerlet uraimékhoz, hogy mint keresztyének adják tanácsokat ezekben a dolgokban: mi tevők legyünk? Item Bai Andrást küldöttem H.-hez maga szájából is kívánván azoknak confirmatióját érteni azokrúl, a mely dolgokrúl Hartokh nekem parolát adott, pro majori mentis meae quietatione. Kire felelt ezen szókkal: ego confirmo ea omnia, quae dixit D. Hartokh, quia dixit ex mandato meo, do modo etiam meam parolam, et assevero D. principem de promotione negotiorum suorum, ex toto corde allaborabo. De nem hazudhat annyit, hogy megesalhat követ uram. Orlai uram is megjövén Skerlet uramtúl és Janakitúl, tött ilyen relatiót; elsőben is Janakihoz menvén, minthogy Pétervaradin alatt ajánlotta magát szolgálatomra, azért pro mea directione akarnám tetszését venni mostani dolgaim állapotjához, és az vezér dolgaihoz képest, mint folytassam dolgaimat? kire Janaki: ő valamiben tud nem csak tanácsával, de szolgálatjával is kész Nagyságodnak szolgálni, hanem mondja meg Orlai uram, miben vadnak dolgaim. Kire Orlai uram: maga ő kegyelme jól tudja micsoda accomodatióm vagyon

mind magamnak, mind hadaimnak, de legközelebb most megizenték volt, hogy ezen expeditióra készen tartsam hadaimat, mert úgy látom, nem akarják elküldeni. Kire Janaki: hogy az hadat el nem küldik, oka az, hogy az én hadaim igen insolensek, az melylyel respectusokat tavalyi elmenetelekkel, törökök elvitelével hitelek elvesztették, melyhez képest nekem javallaná, valahol ott (mind magam, mind az így conservatiójára) kérjek egy helyet, az hol magamat jámborokkal és állhatatosokkal megvonhatnám, hogy sem az insolentiák miatt az ministerek ne busítottassanak panaszokkal, sem pedig ne gondolhassák, hogy inconstansokra haszontalanul költenek, és várjam csendbe ennek az igynek vagy egy vagy más úton való eventusát, így (azt hozván ennek a portának majestással) jobban fogunk mind magunk, mind mellettünk valók accomodáltatni, de várjam meg, míg ez a tömösvári expeditió véghez megyen, ha tetszik, úgy fogjak az magam dolgai folytatásához, mivel most occupatusok az ministerek, mivel penig sem uralkodásra, sem lakásra Erdélyen kívül más országot, az hol csendesen lakhatnánk, nem remélhetünk, az erdélyieknek mind itt kinn, mind az hazában valóknek szíveket igyekezzem magamhoz hajtani szeretetre, mert szeretet nélkül egy országban senki sem nem uralkodhatik, sem csendesen nem lakhatik, az kik pedig mellettem maradnak, azokhoz jól alkalmaztatván magamat, szerettessem magamat, mert ő ki nem mondhatja, és magam sem hinném, mennyi kárt töttem az én dolgaiban Nemessányi elmenetele, az ki gyermekségemtől fogva mint nutriciusom, mint hív szolgálattal dolgaimnak hasznos promotora volt még pediglen az mint ő hallotta, kicsin dologba való non

complacentia mia. Skerlet uram is sátorához érkezvén, ment hozzá Orlai uram, parancsolatom szerint dolgaimat declarálván, tanácsot kértett tüle; kire is Skerlet felele : hogy az hadakat el nem küldik, Csaffer passa az oka, hozzája én menjek el, ő viheti végben az elküldéseket hadaimnak; kire Orlai uram : most nála voltam. Mondá Skerlet uram : kész szolgálni, örömet tudná intentiómat. Kire Orlai uram mondá : hogy arrúl nem izentem általa, hanem magától tudakozta Orlai uramtúl, maga mint vehette eszében? Kire Orlai uram : úgy látja, másutt olcsóbb helyen kívánnék telelni, mivel itten az drágaság és szükség mia lehetetlenségnek látom, hogy telelhessek. Kérdé Skerlet : hát hadaimmal mint gondolkozom. Kire Orlai uram : azok jó provisióval itten muhafezetekben maradhatnának. Skerlet : Hát magam nélkül valamire nem fakadnának-e, mint tavalý? Orlai uram : Mit tud a fejedelem benne, mivel dietim accomodatiójok rosszabb, becsülések kevesebb, az mely megtetszik, hogy privilegiumok ellen az rabjokat elvötték, sollicitálták vissza, nem adják, ha az császároknak egyik privilegiuma meg nem áll, az többinél mit reménlhetni. Kire Skerlet : Így lévén az dolog, jobb hát az fejedelemnek egy helyen magát constans és hti emberekkel megvonni, és az dolognak egyfelé való elválását várni, úgy accomodatiója jobb lészen, mert ha Zólyomira, az kinek ennyi meritumi nem voltak, választott fejedelme is az országnak nem volt, a Porta sem obligálta annyiszor neki magát, dietim annyit költött, annál inkább a fejedelem jobbat s többet reménlhet, csak adja elméjét értésemre, én úgymint minister az vezírt commodo tempore aggrediálok, és sincere sine molestia eleiben adom, az had iránt, az

kihez nem bizhatni, jobb véghez vinni, hogy cum con-niventia ipsius ante accepta menjenek, hogy sem az után az megmaradandóknak bitelek elvesztésével. Én ő Nagyságának mind ebben, mind másban kész vagyok szolgálni, jól cselekeszi, ha tempestive tam de sua se-curitate, quam subsistendi modo idején provideal, ut et se, et causam conservare possit.

Die 10. Vasárnap. Az vezér a várba hálván, és ma Pancsovára való által menetelnek is híre livín, hogy onnan jelenlétiben expediálja a hadakat. Küldtem fel a várba a szerdár kapujára Sándor uramot, hogy tegnapi végezise szerint sollicitálja a választ Csaffer passátúl, és vigyázzon a dolgokra. Ma kezdik azomba a török s tatár hadakat által költöztetni Pancsovához, és egyszersmind szállítani az élést is, kit a tömösvári s gyulai szükségre rendeltek. Megjött azomba Csaffer passátúl Sándor uram, s hozott ilyen választ: hogy sem a vele livő hadakkal, sem Bokcsa felé, mert az én hadaim a vezértül nem expediáltatnak, hanem más dologra kívántatván, csoporton tartsam. Az éléshez tartozó tiszteimet és egyéb udvari kötelességben livő, s tisztviselő szolgálmat hivattam előmben, tivín valamely dispositiót köztök mind az itt való ház reparatiójának continuálása, mind az hadaknak és konyhámnak tartása iránt. Az vezér sátorátúl csauz jüvin le sietve, hivatták fel Sándor uramot, az honnan is megjüvintött ilyen relatiót: hogy a vezérnek az a parancsolatja, mint tihámat ő kegyelmit expediáljam mind lovasimmal, mind gyalogimmal, ki mellé rendeltetni fog Arnolt Kaplan passa ezerig való arnolttal, minthogy olyan híre van a vezérnek, hogy a császár útján tolvajló pandúrság most gyülekezvín össze, ez idén nyert praedájával által akar

menni. Sok öszvir és lú is lívín velek. Más felől pedig az Pék torkába, és annak ellenibe is Mudoránál feles ellenség látszik, kikkel Ali passa Duna kapitánya tihája is puskázott s ellenkezett, a feljövő élések hajók eliben küldetetvín az passátúl, azért ezen hadak ez ily magát mutogató ellensígnak ártani, és az feljövő élések hajóknak is securitást szerzeni igyekezzem, az vezérnek ezen parancsolatjára nízve azért küldtem Poserolczára emberemet Petróczi és Madács uraimékhoz, hogy az hadakat elkiszítsik, míg Sándor uram oda ér Kaplan passával. Sárkány Ibraim passa requiráltatott tülem valamely kölcsön adandó két ersziny pinz felől, kire elsőben ígírte is magát, de azután újobban meghazudta. Jött az arnolt Kaplan passa hozzám, kit is Sándor urammal megegyeztettem, hogy holnap ő is az ő hadával Kulicsnál tanáltassék, Sándor uram pedig siessen Poserolczára, és ott bevárván az arnolt passát, ott egyezzenek meg, és onnan kövessik útjokat, Sándor uram is megindult, az vezér adatván két hidast, és valamely peszmeget, ki mellé én is pinzen vétetvín lisztet a hadak mostani útjok szükségire, az gyalogságot is, a ki melletttem volt, Kassai István gyalog kapitányommal ő kegyelme mellé rendeltem. Az arnolt passa gyalogja is hidason ment le ő kegyelmével. Jött Ali passa Duna kapitánya hozzám, elhozván egy kis fiát is magával, vele való beszilgetisem mind inkább complementizálásokból állott, renoválni kívánván ő is az régi barátságot velem; hozta elő, hogy a Dunán le ő is tiz farkátát expediált a feljövő hajók securitásáért, és hogy az ő híre az négy százig való pandúr volt, az ki az tihájával puskázott, és nígy százig való lú, s öszvir van azoknál is, a kik a Dunán innen a császár útján

nyervin, által vinni akarták a praedát, de ő inkább hiszi, hijában fáradnak ezek a hadak, mert addig által is viszik. Kéretett audientiát az én Capo nevű francziám, a ki ez előtt esztendővel jött volt szolgálatomra a török császár mellett livő francziai orator recommendatiója mellett, látván, hogy itten nem igen kapnak rajta, insinuálta magát, hogy hazájába megyen, kérvén egy testimonialist szolgálatjáról, kit hazájában producalhasson, kit nem is denegáltam tüle expediáltatván kezibe adtam. Tetettem kérdést az francziákról, ha a királynak, és fő miniszternek levelet írnék, elküldenék-e? Kire az marchio de Lora uram ajánlotta magát, hogy a maga pachétájában becsinálván, elküldi bizonyos alkalmatossággal.

11. Hetfő. Sándor uram útja tegnaptól mára haladott, arnold passához tartozó hadak nem kiszülhetvén el, és ma is Izarcsiknál tovább nem mehetett, vette instructionat mind az előtte livő próba, mind egyéb Poserolczán eligazítandó dolgaim végett. Az Francziában szólló leveleket a mint conceptusban vétettem, küldöttem elsőben minutában de Lora uramhoz, az mint azért neki tetszett, corrigáltatván nimely terminusokat, úgy irattam le osztán le clavissal. Madács Péter és Pécsi Gábor uraimék is érkezének Poserolczáról az oda való dolgok relatiójával. Jött hozzá Hartoch uram, hozván feleségemnek H. uramtól valamely kedveskedéseket tálakban, és az mellett valamely csipkéket is, kedveskedvén az napokban feleségem is neki confectumokkal, rossolisokkal, borral, fejír kenyerekkel és kalácsokkal. Voltak propositiói az A. K.-t concernáló memoriáléről, úgy nimely punctumok dolgában, kiket ő is gondolhat, hogy assequalhatni, kiknek is kezekhez való assignálására az

mellettek livő pap hivattathatik tamquam medicus, az kinek abba a tudományba is van experientiája, sub praetextu, hogy az felesigem elnehezedett, a mellettek lakó-csorbacsia ilyen dologra absque scrupulo elbocsátja. Csak haszontalan fárasztod elmédet követ uram, mert meg nem csalsz. Izente a lengyel követ is, hogy kívánná velem szembe lenni, és meg is van ígírve a tatár Chámtúl, hogy meg fog lehetni. Annak is kedveskedtem ételbül s italbül álló alkalmatosságokkal. Felesigem is a két éjjel s ma mostani állapotjához kípest igen kezdett súlyosodni.

12. Kedd. Az francziai királynak és fő minis-
ternek szóló levelekkel Orlai uramot a francziákhoz küldvín, ígírte arra magát, hogy maga fasciulusába csinálja be. Csaffer passa által költözék a Dunán Pancsova felé, kinek is utánna küldöttem Boczkó Jónást az komornyikomot, irván levelet mind neki, mind az tömösvári Topály Huszain passának szóló levelet neki recommendálván. Küldöttem Glavics uramot is az tatár Chámhoz annak emlékeztetisire, hogy ha a vezértül vagyon e már valamely valaszom? Kire izente, még nincsen, de el nem felejtette, holnap beszél ide a városra, a vezérrel maga is szembe lészen, az alkalmatossághoz kípest fog szóllani a vezérrel az én dolgaim felől, s meg is mutatja azon levelet a vezérnek, a kit neki írtam. Újjobban küldöttem fel Orlai uramot a francziához de Lora uramhoz, és egy fáradással Skerlet uramhoz is, izenvén Lora uramnak általa: Jóllehet én eleitül fogva experiált jó akaratjához, mind penig ez minapi resolútiójához kípest jó akaratjába nem kételkedem, mindazáltal minthogy nekem is a magam dolgai folytatásához kell fognom (melyekhez örömet addig nem fognék, míg ő kegyelme a

vezérrel szembe nem lenne) azért kérem, tudósítson : mikor remélheti a vezérrel való szembe lételit, és mennél jobban az több ministerek előtt is recommendálja dolgaimat. Kire mondotta: az vezérhez tegnap is volt Fonton uram, de a vezérnek sok distractiói livin, halasztotta az audientiát, de újobban mihént idejít látja, sollicitálja, és akkor valamint eddig is szívesen szolgál, valamit elkövethet, jó szívvel cselekszik, az minthogy Csaffer passával is szembe livin, annak is megmondotta, hogy valamit velem cselekszik, az ő királya előtt kedves lisen, ő is recommendálja, kit is Csaffer passa hittel assecurált, hogy ha vissza jü, s itten marad, valami tüle kitelhető, mindent cselekszik, exceptis iis, quae requirunt fermana vezirii, mondotta azt is, hogy a vezérnek ő is szóllott, és assecurálta, hogy többet cselekszik velünk, mint más vezérek, iterato is kérte, hogy ha ő ezt másnak mondja, hazudságba ne maradjon, akkor is mint az előtt csak azt mondotta. Az francziáktól Skerlet uramhoz menvin Haszán aga tolmácsommal, és levelemet az arzuallal megadván, szóval is parancsolatombúl proponálta. A mi nemzetünk látván, hogy az német mind két szabadságába megakarja rontani, abba való szándíkanak megakadályoztatására nízve confugiáltak volt ennek a török nemzetnek patrociniához, ki mia sokan megis ölettetnek, sokaknak penig el kellettvin bujdosni, ennek protectiója alatt subsistáltunk, sub spe re-stitutionis tam personarum, quam libertatum nostrarum in pristinum statum vel bello, vel pace; de mivel ennyire haladni látjuk, és a porta is szűkebben kezdi adni az accomodatiót, az ki mellett nem subsistálhattak volna eddig is, ha én nem tartottam volna, de én is teljességgel exhaustiódván, tovább azt nem követhettem,

sokan penig közülök tovább is jó reménység alatt megmaradni akarván, kényszerítetnek egy helyt kérni, az hol szántván, vetvín, kereskedvin tovább is subsistálhassanak, azért így értvín én is magam hiveimnek elmijeket, kérem legyen assistentiával ebben az dologban. Kérdette Skerlet uram, hol kívánnánk helyt? Kire felelt: mivel az inconvenientiakot és panaszoikat elakarnánk kerülni, törökkel együtt lakni nem akarnánk, Füredin volna alkalmasabb, jóllehet egy-néhány török s valami ráczok laknak benne, de azoknak másutt is lehet helyek. Kérdette: sokan lennink-e? Mondotta ő kegyelme. Számokat nem tudhatja, mivel némelyek hazájokban vágynak, némelyek itten maradni akarnak. Mondotta Skerlet. Ez meritalis dolog, azért magának kell errül velem beszilleni, holnap a vezér a tihájával Pancsovára megyen, ha megjű, akkor hetet vagy nyolczat vigyek fel magammal mind erdélyiekből, mind magyarországiakból, qui ipsius, et sua ipse quoque suae, et ipsorum proponat, et procurat negotia.

13. Szereda. Az éjjel várandós állapotjához kipest a felesígem elnehezedett, és nem volt semmi nyugadalma. Az fő vezér a tatár Chámnak jött látogatására, kit én is meg értvín, insinuáltam magamat a tatár Chámnak, hogy elne feletkezzék dolgaimról. Volt azomba némely meghitt becsületes emberekkel conferentiám igyemnek, tovább való subsistentiámnak, és arrül való dolgaimnak folytatásárul. Sok felől concurrálván azomban a suplicatiók, azokra való resolútiók s válaszok adásában töltöttem nagyobb riszít az mai napnak. Estveli tíz óra tájban azomba áldotta meg Isten az felesígemet egy leány magzattal, kit is Isten neveljen az ő szent nevinek dicsíretire. Bai An-

drást küldvín az A. K.-tet őrző jancsár csorbacsiához valamely aquavitával való kedveskedéssel, melyet is megadván neki. Boczkó Jónás is megadván a neki és tömösvári passának szóló leveleket visszatért Pancsovárul mai napon való megindulásoknak az hírivel, legalább húsz ezernek, és többnek is mondhatni a Csaffer passával elment török és tatár hadakat.

Die 14. Octobr. Susannának kereszteltettük Isten kegyelmességébül adatott kis leánykánkat az Kornári uramnál tanáltatott papista pap által. Ugyan Kornari uramot, magyarok riszírül Madács Pétert, Kálnoki Farkast, Komáromi Jánost, és Pécsi Gábort keresztapáknak, Kornariné asszonyomat pedig kereszt anyjának kívántuk állítani.

15. Péntek. Az tegnapi vendésgeskedis között szokásomon kívül többet mulatván én is; s új bort iván, az újbor miatt alteratiót érzettem, ötször vagy hatszor is hasmenis livín rajtam az éjjel, de nem volt semmi nevezetes rágással, vagy gyomor fájással. Az vezér tihája küldött le azért a taraczkért, kit Csereviczről hozott volt el Petróczi uram, kit is kívánságára felküldöttem az várba. Orlai uramot Zulfikar effendihez és a teffterdárhoz küldtem valamely magamat insinuáló, s dolgaimat recommendáló levelekkel. Az elmúlt éjjel nagy eső esett, és nappal is délig tartott. Estve is híveimnek kívánván contentumot tenni, sokáig velek mulattam, musika szóval és tánczolásal is contentálván őket, az magyar mód szerint jól tartottam. Estve alkonyodáskor mentem a vezér kapujára is, az hol is a vezér tihájával szembe livín, a magyarországiak közül Madács Péter, és Pécsi Gábor uraimékat, az erdélyiek közül Kemény László és Komáromi János uraimékat bemutatván előtte, az ma-

gyarok és erdélyiek riszírtil a vezérnek szólló egy supplicatiót adattam be velek, magam neve alatt is adtam egyet be, insinuálván a vezérnek a tihája által, hogy ezek a magyarok és erdélyiek, mint a portátul constituált fejedelmekhez én hozzám és én általam a vezérhez recurrálván, recommendáltam szóval is mind az ő instantiájokat, mind az magamét, ezen suplicatiók megolvasása közbe jött be a vezér Kucsuk Teszkerecsi nevű titkos secretariussa, tolmács volt köztünk Skerlet uram, a supplicatiókat elolvasták, és tett olyan kérdist az vezér tihája. Az hadaknak teelő helyeket kérték és Füredint és Vidint is emlegetitek, ezen dolog s kívánság azért a mi birodalmunknak javára való, a vezérnek mindeneket megbeszillek, az választ is megizenem; töttem azután szót újobban az Szophiaban lévő erdélyiek felől is, bocsássák bozzám, és accomodálja a vezér őket, a császár hűségeért jüvén ki hozzám hazájokból; erre azt felelte: elébb essünk által a nagyubb dolgokon, azután könnyű lesz ezekhez látni.

16. Szombat. Madács uramot küldöttem Poserolczára bizonyos instructióval, és Petróczi István, Sándor Gáspár és Bai Mihály uraiméknak szólló levelekkel, tévén oly dispositiót, hogy minden rendeket öszve gyűjtsenek, Petróczi és Bai uraimék némelyekkel ide jűjenek, publikálják ottan, hogy a kik hazájokban menni és bennünket jó kedvvel szolgálni nem kívánnak, magokat insinuálják, mert kedvetlenül és erővel senkivel magunkat szolgáltatni nem kívánjuk, a kik pedig megmaradnak hűségünkben, tehetségünk szerint téli subsistentiájokrúl provideálni kívánunk. Hivattam ebédre az francia marchiót de Lora uramat, volt az vele való vendégeskedés alkalmatosságával

ezeokról discursusom : 1. Nyolcz naptól fogvást differáltatik az vezértől audientiája, most már úgy küldte fel Fontont az tolmácsot, hogy az vezér mikor kijű az várból meglesse, és magától az audientiát urgeálja, és ha még is denegálják s differálják az audientiát, reá megyen az vezér kapujára s beizen, mit akarnak vele s ki emberének tartják etc. Igen disgustatusnak láttam az törökök iránt. 2. Az tatár Chám az vezér iránt való disgustusáról is szóllott, úgy vötte észre, igen malecontentus a fővezérrel s panaszlott is ellene ; mondotta, mikor az leányom keresztelése alkalmatosságával hivattam volna, akkor ment volt a tatár Chámhoz, azért nem jöhetett hozzám. Volt valamely idegenség az tatár Chám és az francziák között is ilyen okon, de már complanálódott. Az tatár Chám úgy mond, az francia királytól megígért negyven ezer tallérből álló pensiót sollicitálta, kit is neki egyszer az Nagyságod hírével megadtak Drinápolyba, és ígértetett neki az francia udvartól, hogy Nagyságodat Erdélybe introducálja és az török s német császár között való békességet impediálja, de az tatár Chám az lengyel követnek Ragjouszkinak tavaly Drinápolyban azt mondotta, hogy akár a particularis, akár az universalis békességben restituetur ipsis Camenecum, et si imperator Germanorum, imperator Mosquarum et venetiarum in Stri, vel etiam alio loco Moldaviae vicino, vel etiam in Jass mittant suos ablegatos plenipotentiarios pro pace tractanda, ipse inducet Portam ottomanicam, et erit in hoc negotio mediator, ut et porta suum ablegatum plenipotentiarium mittat ad talem locum, Ragjouszki mikor Lengyelországba vissza ment olyan relatiót tött az ottan lévő francia oratornak, és az írta meg nekiek ezen dolgot. és az király-

nak is, hasonlóképen űk is a portárul ezzel ellenkezűt irtak a királyoknak az mint általok biztatta, quod non aliter restituetur Camenecum a porta, nisi in particulari pace, et quod ipse impediet pacem, quod est contrarium, si credendum sit Ragjouszkio, ezeket exprobalta neki, hogy az király ez kettűs maga oratoritűl irt informatiokban confundálódott és scrupulust vűtt, és az míg már ezen dolog nem approbaltatik tűle az király elűtt, az feljebb irt pensiűt az francia minis-
terek ki nem adhatják kezekbűl, de bizonyos legyen benne, készen vagyon Drinápolyban az francia orator kezénél, és mihelt ezekben az tatár Chám magát expectorálja, és vele jól végez az francia király intentiűja szerint s ő az királyának ezt megirhatja, nem lűszen fogyatozás az pensiűban, mondotta az tatár Chám ezekre nagy eskűvéssel neki, hogy mind ez idén, mind tavaly azért jűtt ki, hogy a francia király intentiűját assecuratiűja szerint secundálja, ezeket Ragjouszkinak nem mondotta, in malis dispositionibus bellicis a tűrűkűket okozván, quod vi velint extorquere ipsorum etiam servitia, felűlűk rűsszűl provideálnak, űjokban renováltatott az kűzűttűk való barátság, megigűrvén azt az francziáknak, hogy az itteűn lűvű lengyeltűl, az mint Lengyelországba fog írni, azt in specie megmutatja nekik, confűdentiáját megkűszűn-
vén, kűrt felettűbb azon is, hogy ezen titkot valaki-
nek ki ne mondjam, mert ő ezt in contestatione sinceritatis communicálja. Estve felű jűtt le Szabű János szekűrmesterem az erdűrűl, az hol szekereimet terhelte fával, 14 szekere-
mnek, abban való 84 marháimnak, maga és vele lűvű hajdűk, bűresek mindenekbűl a tatároktűl való kifosztatásának és elprűdáltatásának hírével, kevés marháimnak ez lűvén az java, és

az embereim is az marha kárán kívül is egynehány száz forint¹kárt vallván, ezen az káromon nem kevésbé törődtem, hoffmesteremet küldvén a tatár Chámhoz panaszszal, a tatár Chám is nem kevésbé conturbálódván ezen casuson, rendelte Cserkesz bék nevű emberét a tatár táborra azon marháim kikeresésére, ki mellé én is rendeltem szolgálmban, még az éjjel rendkívül való szél támadt, az ki napestig continuáltatott. Orlai uramat is küldöttem ma Haszán aga tolmácsommal együtt az fő jancsár aga, Kul tihája, az fő tefterdár, Majden kalfa, úgy Zulfikár effendi kapuira. Hozott ilyen választ elsőben is Majden kalfatúl, Ibraim effenditől az Moldovából praestálando 500 ökör dolgában, hogy jó szívvél szolgál. Az jancsár agához és Kul tihájához menvén onnan Orlai uram, és nevemmel köszöntvén őket, elsőben is mindenik Sándor urammal és Kaplan passával elment hadakat tudakozta, azután ajánlotta magát mind az kettő, hogy az élés, telelő hely és lakó helyem iránt is szívesen szolgálnak. Zulfikár effendi is izente, előre küldött levelemet csendesen megolvassván, miért fárasztja azzal magát a király, ő sem adós nekem, én sem vagyok neki, hanem jó akaratból szolgál, Haszan aga mentett azzal, hogy tihámnak parancsoltam, ő rajta múlt el, hogy meg nem látogatta. Az Kaplan passával és Sándor urammal elment hadakat ő is tudakozván, az tihája előtt proponált dolgot hozta elő s mondotta: az igen jó dolog volna jámbor embereknek, de mennyi ember lenne az? mondá Haszán aga: 300-ig való. Hát az többi hol volna? Mondá: az végeken. Mondá: Bajos dolog az, mert sem szomszédjokkal, sem együtt lakókkal nem alkusznaak jól, arra azért akarna az király különös helyt, az is bajos, mert mikor kadiás helyen laktak, és az hol

mind törvénytől, mind bizonyástól tarthattak, hát a hol azoktól nem tartanának, mondá: de azok is az régi kuruczokfélélkből lennének; mondá: már megjámbo-rodta, mondá: én úgy tudom, az ki jobban tudja lássa. Estve hivatta a jancsár aga újobban Orlai uramot és Haszán agát, izenvén, ő a vezérrel beszélt, az vezér mondotta, jó szívvel cselekeszik, provideál, de azok-ról divánnak kell lenni, valamit cselekedhetik, min-dent tovább is cselekeszik.

17. Vasárnap. Skerlet uram insinuáltatván, hogy délután 2 órakor hozzám fog jüni, supponálván, hogy a vezértől vagy tihájától jü nimely insinuatiókkal, praeveniálni kívánván, irattam egy levelet az vezér tihájának, kit is felküldtem nekie Orlai Miklós uram-tól. Érkezék meg szolgám a tatár Hám vezérjítül a tatár táborról, kit Cserkesz békkel küldtem volt az marhák keresésire, hegyről hegyre, völgyről völgyre, az hol tatárok szállása volt, az tatár szebanyokkal eleget jártak s kerestik, de többet három marhánál ki nem kereshetnenek, sem az károsok jószágát, ha-nem egynéhány tatárt fogdosván meg, rabúl hoztanak a tatár Chám eliben, kiket is az tatár Chám megpál-czáztatott, jött azomba Cserkesz bék is hozzám a tatár Chám nevivel, az megfogattatott tatároknak az híri-vel, és hogy az Chám újobban is keményen parancsolt a vezérjinek, hogy keresse ki a több kárait is. Hozta Orlai uram az főteftedár izenetit is, hogy az Moldovában praetendálható 500 ökör dolgában véget kíván ma érni velem, küldjem fel hozzá bizonyos em-beremet. Ikindi előtt azomba egy órával jöve hozzám Skerlet uram az alább írt dolgokról az vezér tihája nevével, úgymint Füredint, az mint kívántuk, a ve-zér nem adhatja, mert ha rossz is, de ugyan vár a neve,

azomba a török a maga nemzetit is ilyenkor telelísnek idejin el szokta oszlatni, és az én hadaim telelísire való költségét is sajnálja ez a porta, nem kíván ugyan más fejedelmet tenni Erdélyben, valamíg én élek, és erre a végre engem kívánnak is conserválni s fejedelmi módon accomodálni, és azt csak magától s nem a vezér nevivel izeni, hozzám való jó affectiójából tanácskipen, hogy jobb volna 30, 40 szemillyel nekem a vezértől egy szarajt s udvarházat kívánnom, az hol csendesesen telelnék. magam nyugodalmával, multságával tötením az időt, várván az következendő campaniát, és a portán lejendő dolgokat, a több hadakat penig szílesztením el, de úgy, hogy jövődben szolgálatomra elővehetním, úgy van hírekkel, hogy Mahmut P. mellé is mentek már a kuruczokban, kit Skerlet uramnak is a P. mondott, és így akár a végeken jó akaróim s a passák mellett, akár Olá-országban eloszolván, vonnák meg magokat, erre a vezértől szabadság adatnék, de ezeket ha proponálni és conservatióm útjának tartani kívánnám, magamtól kellene a vezérnek proponálni, mert ezt csak magától izeni. Kire én. Ez új dolog, és az resolútióban deliberatiót és gondolkodást kíván, et tamquam in negotio, quo mutanda est conservatio vitae meae futurae, et quod non tantum me spectet, sed omnes meos adhaerentes, hirtelen nem resolválhatok, hivatni fogom a hozzám tartozó rendek eleit, elmíjeket veszem, hogy penig ítéletemet ezekből neki is megjelentssem, a vezér tihájának az ily intentiójit, nem magától, hanem a vezértől, és talán ugyan diványából promanált dolognak tartom, és ebből olyat kell gondolnom, hogy ha hadakozását continuálja is a porta az némettel, itt erre a végekre defensive kívánja magát viselni, szük-

sígteleneknek ismervin ezután a kurucz hadakat, és talán inkább offensive az olasz ellen fordítja hadakozását, minthogy az velenczéseknek az idén is az Sió szigetjének elfoglalásával progressusi voltak ez ellen a Porta ellen, olyat is gondolok ezen insinuatióból, hogy talán az én szemilyem és adhaerensim is diffidentia-ban vadnak ez előtt a nemzet előtt, s azért akar tüle megválni. Kire ő esküvíssel mondá: Tegnap napestig rút idő livín, nem volt a kapukon, azért nem tudja, honnan származott, hanem tegnap estve hivatá a tihája ezen dologért, csak annyit gondol, hogy megúnták az költsiget, és a kuruczok ellen való sok panaszt is, de ő hogy úgy volna mint én, inkább szerencséjének tartaná s nekem is annak kellene tartanom, mert a török császárnak Drinápoly s Constantinápoly között szép udvarházai s lakhelyei vadnak, ott magam recreatiójával, vadászattal és egísz contentumimmal követhetném életemet, fejedelemségemről is securus lehetnik, valamikor vel pace, vel bello Isten ennek a Portának módot mutatna, mi haszna, úgymond, ennyi difficultással in isto ergastulo ilyen ember életinek. Kire én. Úgy de a kik embereimben Erdélyben vagy Magyarországbán akarnának oszlani, szabad volna-e? Kire ő. Meglehetne, a mint a vezér tihája mondotta, valahová akarnának menni és oszlani. Ezek után mondám: Az én hozzám tartozó népnek dolga nem olyan, hogy ha most eloszlának, tavasszal elő állíthassam s azért bár csak a lehetne meg, hogy én ha beljebb mennék is, legalább 60, 70 szemílyel mehetnik, mert a kik elsőbb rendek, egy két szolgál nélkül azok sem lehetnek, és az én igyemnek fundamentumáért bár csak azok maradhatnának meg Poseroleczán, a kik házasok és cselédesek, cum aliquo subsidio Portae, mert én

ha oda mennék is, az oda menetelt nem tartanám szerencsétlenségemnek, mert az nekem adott diplomái mellett ezen Portának remínlhetném resuscitálását az én szerencsémnek. Kire ő. Ha szinte 40 embert mondott is az tihája, 20, 30 emberrel szaporodhatnék, és az is meglehetne, hogy Poserolezán maradhatnának cum aliquo subsidio Portae, és ezek mind így vadnak, de tudnom kell azt is, hogy a törökök nem gondolkodnak a jövőökrül, sed tantum curant praesentia. Mondott olyat is consentientibus vel impredientibus transilvanis porta ottomanica vult habere, et agnoscit suam Transilvaniam; et in quocunque tandem Vestrae Celsitudinis statu non vult videre alium principem praeter Vestram Celsitudinem. Ezek után mondám: köszöntsé szómmal a vezér tiháját, köszönje meg jó tanácsát, ezeket pedig consideratióra vevén, és embereimnek is az értemesiben előmben hivatván, választ ezen dolgok iránt akkor adhatok, kirem csak azon egy memorialemat vigye fel, a mely nem egyébrül, hanem élésrül áll, az míg egy bizonyos determinatióra fakad is magam és hadaim dolga, mutassa valamely élésbül kegyelmességét a vezér, és ő is legyen jó akarat-tal, kiben is ígírte jó akaratját, hogy szolgálni igyekszik s ezzel elbúcsúzóék tüllem. Az tatár Chám kapucsilár tihája izente, küldjem emberemet az Chám kapujára, oda küldvín azért Glavics uramot, a tatár Chámmal szemben livín, izente általa: az vezérrel beszillett s mondotta előtte, hogy vendígieknek tartanak, és máskint is az ő fejín vagyok, mutatni fogja hozzám kegyelmességét, újjobban is azért szóllani fog a vezérnek, én is azért niha niha, míg itt leszen, emberemet jártassam hozzája, hogy tovább is el ne felejtse dolgaimat. Küldöttem el Boczkó Jónás komor-

nyikomat cselédem s nimely szolgálaim ruházására való posztókkal és nimely liszttel is, siettetvén általa Petróczy és Sándor uraimékat nimely híveimmal az Skerlet uramtúl proponált dolgokra nízve. Ma rendkívül fergeteg s szél volt.

18. Hetfői. Considerationa vivin Skerlet által proponált dolgokat, és által látván azt is, hogy a vezér tihája által lött izeneti a vezértúl, és talán másokkal lött dévankozásának conclusiójából is vagyon, két arcusból álló írást concipiálván az éjjel, és conceptusomat magam irván le, az mely dolgokat is általa a vezérnek, és más ministereknek is kívántam proponáltatni, Skerlet uramnak küldöttem meg, azzal együtt a yidinyi házról való fermánt is, és az száz ezer forintról való adós leveleket a l.-fejérváriaknak, akkorit midőn a Dunán le szalattak, ezen helynek bavariai herezeg által való megszállásakor, és én menttettem meg őket Vetiszlamnál Veteranitúl. Ezen írássokkal küldtem fel más két memorialét, egyiket magam szükségére, másika az erdélyiek szükségére való élés iránt, kik Zofiába vadnak, az honnan is megtérvin Orlai uram, hozott ilyen választ; hogy ezen magam elmíjírül s akarattjáról le tett írásokat törökre fordítván, azután proponálja s promoteálja is az portai ministereknél. Az l.-fejérváriak adósságáról való levelre penig mondott ilyet: kérem a fejedelmet olyan dolgokban szolgáltatasson velem, a melyek ő nagyságának s nekem is becsületesek, hogy ebben nem szolgálhatok, követem, egyebekben örömet szolgállok, mondván azt is in confidentia Orlai uramnak, ha én ezeket a vezér eliben vinném, tudván az ő politiajokat, bolondnak mondana érette, azomba mintegy magadtúl intimáld a fejedelemnek, az be pókhálózott sebet ne va-

karja fel, mert mikor ilyen meritumit hányja, ellensége sok kártételeit ellenbe kiket Vidiny táján töttek, hány-nyák; vegyen rúlam példát: én mennyit szolgáltam, s szolgálók ennek a birodalomnak, de rabságomon és nyomorgatásomon kívül vettük el 300 ersziny pinzt érő jószágimat, volna okom hozzá, de elő sem merem hozni, hogy ne látassam megemlékezni, maga én is szükséges szolgálja vagyok, s ha az nem volnék, nem is tartanának. Küldtem volt ugyan Orlai uramot Janákihoz, kívánván opinióját a vezér előtt folytatandó dolgaim iránt, mit javall? Izené, nem tartana jobbat, mintha egy Ziametet kívánnék a vezértől, mely is térszen bizonyos falukból álló jószágot, az kire ez a Porta is könnyebben condescendálhatna, hogy annyi jövedelemből álló jószágot adna inkább, mintsem kiesz pinzt, s én is több hasznát vehetném, s ez ily időben magamat conserválhatnám. Hozta elő, az német mint persequálja a más valláson livő embereket, eddig nem háborgatta az görög vallást, de most a serviabeliek jüttek hozzá, kik is a német protectiója alá való földekre mentenek vala, azokat is immár háborgatni kezdte, kire nízve újobban vissza akarnak júni a török birodalomba, és azért jüttek is hozzá. Volt nálam az Mahmut Bék Ogli öcse, kivel is sokat confidenter beszilvin, kírtem azon, hogy ha a bátyja elérkezik, legyen azon, száz vagy 200 emberemet teleltesse ki maga mellett, mivel úgy látom, az quártély dolgában ez a vezér a mi riszünkül igen difficilis leszen, kiben is ajánlá magát, hogy disponálni fogja a bátyját, minthogy télbe is hadat szokott tartani, és hadakozni az Aszi Arnoltok ellen, hogy jobb szívvvel legyen hozzám, a magam viselő magyar ezüst aranyas kardomat ajándíkoztam nekié.

19. Kedd. Skerlet uram adott választ a tegnap

hozzája küldött irásokra, az mint azok iránt a portai ministereknek elmíjít vette *considerationa*, és azután dévánra is vévén az dolgokat, insinuálván, hogy Ikindi felé maga is hozzám le fog jüni, s világositja az dolgokat, mennyiben proponálta, és mi volt, s mi lisen? a választ maga megjelenti. Glavics uramot küldtem volt a Duna kapitányához Ali passához, és ugyan az tatár Chámhoz is. Ali passa azt izente, hogy ha a vezér fermánt ad, minden impedimentumimmal le fogok mehetni a hajókon Vidiny felé, mutat ő elégséges alkalmatosságot, s hajót. Valamely kalácsokkal is kedveskedett felesígem ezen alkalmatossággal neki. Vöttem opinióját: ha a Duna mellett valamely jószágot kívánnék a vezértül, hol gondolná alkalmatosabbnak. Arra azt felelte: valamely jószágek tanáltathatnak a Duna mellett, kit a vezérek szoktak *conferálni*, mind el vannak osztva, ki az ő keziben van, ki Galga szultánnál, s ki más nagy rendeknél, most a vezérnek dispositiója alatt egy is nincsen, ha valakitül az én supplicationmra el veszi, s nekem adja, azt teszem gonosz akarómmá érette. Tatár Chámtül penig Glavics uram hozott ilyen választ: maga livín szembe vele, hogy a vezérrel szembe volt, azt mondotta neki, hogy obligatusnak ismeri magát nekem, és hogy többet cselekszik, mint más vezérek cselekedtek, de újokban emberitküldi a vezérhez az én dologomba és menjen újokban hozzá Glavics uram. Küldöttem volt Filekit az vezér tihája mellett lakó vin Oszman Csauzhoz, szinte olykor, midőn a várba volt a tihája is, és eleiben állván Fileki, látta a vezér tihája is, de nem szólhatott vele, mert sokan voltak mások körülötte, mindazáltal urgeálván a vezér tihájátül Oszman Csauznak a beadott supplicatiókra való választ, jelenlitében sűgött Oszman

Csautz a tihájának, kire ugyan sűgva ilyen választ tött: Az suplicatiókat a vezér megolvasta, azokba lett dolgokba egy dolog a király kívánsága szerint meg leszen, az többiben semmi sem telik, mindazáltal a mikor a vezérrel szembe lészen a király, akkor válik meg, a vezérnek penig indulása akkor lészen, mikor Pancsovához érkeznek a Tömösvárra ment hadak, s akkor mindjárt a boncsokját is meginditja, arra vigyáztassak én is, a mikor a hadak Pancsovához érkeznek. Skerlet jött hozzám, jelentvín, másuvá való expeditiója vagyon, sokat nem mulathat, de én hozzám is beakart térni in contestationem amicitiae, le seń akart ülni, declaralta peroratióját, mint aggrediálta az ministereket, micsoda ratiókkal convincálván inducálta az compassiora, olyat is mondván az többi közt, hogy midőn az minapi V. tihája által lett insinuatiót az magam első renden lívő híveimmel s tiszteimmel én közlöttem, mind magam, s mind amazok boldogtalan állapotjokon, és a mostani vezér idejében interveniált fatumjokon siránkoztanak, reminli azért, hogy foganatja lészen, et quod alacri debeamus esse animo, annyira sietett ezen repraesentatiókkal is, hogy le ülni sem akart, köszönvín én is valamely submissióval declarált synceritását és collaudálván industriáját, hogy magam sem tudtam volna jobban exponálni, és hathatósabb ratiókkal convincálni, a mint tüle értem expositióit, és recomendálván tovább is nekie, tülem csak hamar elmene, és a midőn a házból kiment, gondolván magát, megint az külső ház pitvarjátul vissza tére, insinuálván, Nagyságod úgymond 300 felesíges és cselédes híveinek kívánt volna subsistentiájokra való helt, kívánván azokat conserválni tamquam pro fundamento causae istius hungari-

cae, et transilvanicae, de én négyszáznak mondtam. Kire én: Nem vitett el vele, mert lesznek is annyin, holott a cselédéseken kívül is az fő rendekből, udvari szolgálóimból, nemességből tanáltatnak, a kik ezt az igyet tovább is manutenealni, és ezért szolgálni kívánnak, és engemet el sem hagynak, ha látják, hogy az cselédessek az kuruczságnak conservaltatik tovább is ennek az igynek szolgálatjára. Skerlet elmenvin, jött hozzám Fonton, az franczia király az vezér mellett lakó tolmácsa, kivel is sokáig confindens discursusim voltanak. Hozódott elő az királytól járnai szokott pensiómnak e két esztendő alatt mi okon való elmúlása, et quod sit signum, quod protectionem suam super me, et causam nostram denegare velit. Kire mondá: Keresztyéni hitre mondja, hogy csak tegnap is az ő királyoktól az én dolgaimba parancsolatjok jött, pro manutentione, et promotione rerum mearum in ista Porta, de nem tagadhatni, hogy a franczia király dolgai is extremitásokban forgattanak, az két esztendőben interveniált nagy éhség és döghalál miatt, a ki volt az fr. k. ditióiba, et quod tota Europa pugnet contra ipsos, sok felé kell ármádáit tartani, és nehezen győzheti ebben az időben, s ez az oka, hogy még a maga fizetett szolgálóinak s ministereinek is fizetések az elmúlt esztendőben ki nem jöhetett, magokéval kellett subsistálni, példa erre marches de Lora, ki is ez két esztendőben egy pénzt sem vett az királytól, magáét költötte. Hoztam elő, tavaly annak remínysége alatt, mikor Erdélybe indultak, Sándor Gáspár uram ő tőle vett fel az én szükségemre 500 tallért posztójúl és pinzül, hogy az pensiómat az francziák megadják, és abból neki is lehet contentatiója, de semmi abból sem tölt, neki is penig ez iránt praejudicalni nem kívánok, megbo-

csásson az eddig való halasztásról, meglátom a vezér irántam mit cselekszik, de ő vele ezen adósság iránt véget kívánok írni quomodocunque. Volt szó Sio szigetjé constitutiójáról is, kit az velenczések e nyáron foglaltak el az törököktől; mondá felöle: non est insula magnae importantiae, nec ideo occuparunt Veneti, ut illam manuteneant, verum ut in conditionibus pacis illam remittendo, aliam conservare possint. Mondá mindazáltal, hogy ha ez télen ki nem verhetik a törökök, az vezér kinszeríttetik a jövő nyárra arra menni, és in tali casu erre az Duna mellé csak Szerdár liszen. Hozta elő az császár betegsigit is, hogy igen nehezen volt, de már jobban van, és ha holta tanált volna esni, infallibiliter Szultán Musztafa a Szultán Mehmét fia volna az császár, és ha ő leszen successora a török birodalomnak, infallibilis az is, hogy maga személye szerint júne ki táborba, habet enim genium militare, és az apjával is már jó ifju legény korába táborokba járt. Jelentette azt is, hogy mind neki, mind Marchio uramnak holnap liszen az vezérnél audientiája.

20. Szereda. Gondolkodván arról is, ne talán L.-Fejérvárott törtíphetik az telelsem, azért a házamhoz kőműveseket hozatván, némely szobákba kívántató kemenczékre nízve kémény rakatáshoz fogattam, és faragó emberekkel egyéb reparatiókat is reparáltatni parancsoltam. Differálódván a vezér discretiója is, mind ezüst s mind egyéb portékáimba itt a kereskedő rendeknél eladattam, hadaimra való lisztbeli költségem mindenek felett sokra menvín, úgy asztalom tartása és egyéb itt lévő idegen nemzeteknek való kedveskedés is, gyakrabban mind az francziáknak, hollandusoknak, úgy az leugyel követnek is kedveskedvín, és kivált borral s kenyírral én tartván. Azom-

ba Skerlet uramnak, Janakinak a havasalföldi vajda kapitányának, és a Reiz effendinek is kedveskedvin olykor olykor, kit ma is elkövettem. Küldöttem a tatár Chámhoz két törököl irt suplicatiót, egyik szól a fővezérnek, kiben audientiát kirek, és hogy nimely jancsároknál livő zálogimat váltsa ki, és ez iránt való adósságimtúl mentsen meg, felesigem arany s ezüst mivibül valók livín a zálogok, hogy oda ne vesszenek. Az másik szól az tatár Chámnak, kírvin tovább is, legyen patronusom és promoteálja a vezérhez szólló suplicatiómat, kire is ajánlotta magát, hogy maga viszi fel a vezérhez és promoteálja dolgaimat. Az tatároktúl elpredált ökreimbe létnél több meg nem kerülhete, annak is hármát adták csak meg, az nigy csak úgy került elő, magátül jüvin vissza, igaz, hogy sokakat a tatárokba megveretett a tatár Chám, sed hoc non est satis, én pedig tovább búsítani nem merem, tartván attúl, hogy disgustálván az importunus búsítással, nagyobb kárt valhatok miatta. Az Reiz effendi audientiát kiretett ma a vezértúl, denegálta tüle, olyan választ adván neki, megárthatna az aer a kin való sétálással, azért csak continuálja magát maga szállásán, quae est pessima ipsi consequentia.

21. Csőtörtők. Skerletnek irtam levelet nimely a vezér előtt lejendő repraesentatiókrúl, kivált az audientiám dolgába. Orlai uram jött hozzám a francziátúl de Loratúl nimely az francziáknak kedvetlen hírekkel, de in contestationem confidentiae közlötte velem, mind Orlai uram, mind az lengyel követ ma az francziáknál voltak ebíden. Küldöttem a tatár Chám kapujára, de csak az ajánlás volt ma is, és hogy ma a vezér hozzá menvin, faciet facienda. De Lora uram is panaszkodott, még sem obtineálhatott audientiát, de

valamikor leszen, az királytól vett ordinantiájához ki-
pest szállani fog az fő vezérrel az én dolgaimról.
Glavics uramot küldtem volt Ali passához a Duna
kapitányához, izente: hogy a vezér tihájával szembe
lőtt volna, ki is elő hozta neki, mit csináljunk, úgy-
mond Tökölyi királylyal? Ő adott olyan választ neki,
szégyenünkre, s gyalázatunkra lisen, ha nem acco-
modáljátok, nincsen e elég szarajatok (az az lakó he-
lyek, s császár udvar házai) az hol is nem adhattok
e neki 40, 50 erszény pénzt? kivel élhessen, rosszabb
helyekre, s emberekre nem költöttek e többet? hittél
mondván ezen dolgok között, Szerhatli Mehmét pas-
sának miolta discretiója alá jutott Palánk vidéke, s az
én kezem alól kikölt, többet vött a szegínysígen lűsz
ersziny pénznél, mondotta azt is, hogy a fő vezér maga
mondotta neki, hogy Erdélyben még ez őszön Csaffer
passával be akar küldeni, de ő a tábornak megrom-
lott voltához és az időnek eltelísihez kípést disvade-
álta, Szent György napját mondván arra való időnek.
Megérkezék Sándor Gáspár uram is az Arnolt pas-
sával, az Dunán túl való járásáról relatiót tévén, Jeni-
Palánknál menvén által a Dunán s ott is jűvín vissza,
hadta az hadaimat Poserolezán Petróczi István uram
mellett, minekelötte által jött volna, nyolczvanig való
katonát válogatván ki Horvát Ferencz és Szappa-
nos mellé, kiket a Tömösvár felé való pusztákra kül-
dött a pusztai katonákra, és a kik a török tábor nyo-
mán lesködnek, hogy az Csaffer passával lűvő török
s tatár hadaktul securusabbak legyenek penig, az
jeni-palánki passától is egyníhány végbeli törököt
szerezvín melléjek, oly instructióval küldte el őket,
hogy ha valamely nyelveket foghatnak, ide Fejérvárra
előmbe be hozzák, túl a Dunán valamely ellensígre is

akadván, és azokat a kuruczok fel vervín, hozott egy rabot nyelvnek is Sándor uram. Jeni-Palánkrúl penig nem csak az Arnolt passa, de a palánki passa is együtt elment volt ő kegyelmível, egy éczaka oda is háltak, de diffidentiába vevén a kuruczokat a passák, és a palánki passa öszve is veszvín Sándor urammal valamely holdoló faluba lett kapdosásért, és rútl is mocskolván és szidván, másnap mindjárt vissza is tértek, ennek a dolognak látói voltak az csatára küldött kurucz vitézek is, mind ők disgustussal mentenek el, s mind Sándor uram disgustussal jött vissza. Felküldtem Sándor uramot a vezér kapujára, felvitte az rabot is nyelvnek, tiz aranyat adván baxis formába ő kegyelminek, nem akarván elvenni, kérte vissza az rabot, hogy kurucz rabjaink lívín, úgymond, azokat kívánjuk szabadítani. Kíre is felele: Vagynak, úgymond, több rabjaitok is, kiket fogtatok, azon váltsátok kuruczaitokat. Ezek után hozta elő a vezér tihája: az király constantinápolyi házába akar lakojul menni egyuhányad magával, de akkor az hadaitul messze volna, az nem lehet, Füredint is kívánta, de azt sem adhatjuk, mert oda törököket szállítottunk, hanem Nisen innét vagyon valamely Csatrikupli, ott telepedjék meg a király s palánkot is építesse, a hadaiban, a kik nótelenek s cseléd nélkül valók, a császár útjában lívő palánkokba osztjuk, éléssel, fizetéssel, az mint járt eddig az arnoltoknak. Kíre felele: Megviszcm a választ az uramnak, és a mit mondreá, megint meg hozom. Hozta meg hírit Sándor uram, hogy a fővezér a császár várba lívő szarajába volna, a tatár Chám is az vezérrel együtt volna, és a tihája is oda hivatta volt, azt mondván neki, hozzon hamar ebben a dologban nekie választ, mig az tatár Chám is ott van a vezérnél, kívül is ki

tetszik, hogy a tatár Chám proponálta az én dolgomat, s meg valja is, nem akarván addig elmenni az vezértül, míg ezen dolog el nem igazodik, ezen propositióival azért az vezér tihájának küldöttem embereimet Skerlet uramhoz, s mást a francziákhoz, Sándor uramot penig vissza küldtem az alább írt válasszal. 1. Azt az helyt Nis felé nem acceptálhatom, más-ként is sok esztendőtü fogva pusztá hely lívín, ha a vezér kegyelmességét mutatja hozzám, és a Duna mellett mutat valamely helyt, azt jó szívvel acceptálom, ott az én embereim mind a jobb földre, mind a kereskedésre nízve a Dunán könnyebben subsistálhatnak. 2. Ha a császár útjához nem felettébb messze való hely denomináltatik a kuruczok megtelepedésre való hely a Duna mellett, úgy onnan a császár útjára is a szolgálatra reá érkehetnek in particularibus expeditionibus, a mikor a szükség hozza, de ott nem subsistálhatna, kiváltképen az lovassa semmiképen, az gyalog is peniglen úgy subsistálhatna, ha menstruatim ki adnák éléseket, fizetéseket, és szekereket adatnának, a kin fát hordhatnának, mert sem szekerek, sem marhájok nincsen. 3. Még is Füredint suplicálnák a kuruczok, hogy a várába a törökökkel együtt nem lagnának is, az kuruczok magok is szinte külön építhetnének palánkot, a törököknek nem praejudicálnának, sőt ottan a császárnak hasznára lennének. Bemenvín az tihája a vezérhez és tatár Chámhoz ezen dolgokkal, jött ki ilyen válasszal: Az vezér a királylyal szembe liszen, mindenekrül vele beszél, hadait el osztja a palánkokban fizetissel és hat holnapi éléssel, magának is telelísire jó helyt mutat ötvened magával, megköszövnín képembe Sándor uram a vezér kegyelmességét, inhaerealt instructiója által tovább

is. Vidinyben úgymint könnyebben élődő helyre rendeltessem telelisre; hadaimat pedig, ha palánkokba rendelteti a vezér, rendeltesse Jeni-palánkra, Pancsovára s Bujurdelembe, a cselédesse pedig a kuruczoknak tovább is Poseroleczán subsistálhatnak. Kire is: Meglátja a vezér, beszél a királylyal, mert tavaly is Vidinből panaszok mentenek irántatok a vezérre. Kire Sándor uram: Tavaly a király oda sem ment, noha engedelmé volt, miről tudtak hát panaszolni? Kivel is a vezér tihája mintegy confundálódni láttatott. Megjőve szolgálám Skerlet uramtúl, kedvesen vötte az insinuatiót, izente válaszul, legyen híremmel, hogy a poseroleczaiak panasszal jöttek a kuruczok ellen a vezér eleiben, azt írván levelekben, vagy őket vitesse el az vezér onnan, vagy a kuruczokat ott ne teleltesse. Izente azt is: *Vezi-rius hoc non requirer a principe, quia esset absurdum, quod in deserto loco deberet princeps una cum principissa et nobilitate hyberna sua habere, sed dabitur illi locus pro subsistentia hybernalinecessaria, ubi cum principissa, aulaque sua, et nobilitate subsistere poterit, sed domine, ne aggrevetis multis portam, quae differre poteritis, differatis.* Mondá olyat is Sándor uram: hogy a midőn a vezér tihája előtt emlegette volna, hogy akár hol is 50 emberrel nem telelhet, legalább száz, és 150 ember is kívántatik pro guardia mellette, mely is nem tetszett a tihájának, mondván: a vezér jószága Vidiny. Kire Sándor uram: Ha a király maga pénzén tartja a vele livőket, mi ellenire a vezérnek? Hozta elő Sándor uram, hogy a király maga kívánságírtásba le tivín, Skerlet keziben küldte. Kire a tihája: Semmi írást nem látott, úgymond, és semmit arról neki Skerlet nem szóllot, itt meg tetszik vagy Skerlet lamissága, vagy a tihája tökéletlensége. Az hollandiai

Oratornak Hemskereknek valamely fejér kenyerekkel kedveskedvén, azon alkalmatossággal Hartoch által insinuálta az alább irt dolgokat ezen szókkal: 1. Si litteras celsissimus princeps ad Palatinum Hungariae scriberet, easque per expressum suum hominem expediret, deberent esse aliae praetextuales affini suo regni Hungariae Palatino, et sorori suae sonantes, aliae reales ad suam excellentiam, istae litterae transmitti possent per Poloniam, ubi publice agere posset, quod sit exmissus cum litteris ad Palatinum Hungariae, interim in secreto tenere, alias ad suam excellentiam sonantes, donec propius accederet Viennam, ubi aperte se ad suam excellentiam ablegatum referre posset. 2. Germanis parum fidendum, per illorum enim manus correspondentia nostra male movebitur, itaque necessarii erunt residentes in Polonia, et Jassini ex parte principis. 3. Retulerat, quod nomen Lilienberg deberet dari isti homini, cui ex parte sua litterae intitularentur, sed nomen istud Lilienberg in nostris partibus valde est commune, et usitatum, ex nostra autem parte siquid scribendum esset, intitularemus nobili Andreae Bai in aula Thökölyiana. Bizony megcsalod követ uram magadat, nem viszesz reá. Az lengyel követ obtineálván szabadságot, hogy velem szembe lehessen, audientiát adván neki, délután szembe voltam vele, kivel is az alább irt dolgokról volt az conferentia. 1. Az király és Jablanovszki uram névvel köszöntött, parancsolatja livin ezen köszöntésről, ha casualiter velem szembe tanálna lenni, minthogy ötet nem erre, s nem is a vezérhez, hanem praecise a tatár Chámhoz expediálták, nem is gondolták, hogy Bucsáknál tovább fáradjon, azért nem irtak nekem is levelet, hogy nem is gondolhattak fölöle, hogy velem szemben lehessen.

2. Az mely lengyel követ Drinápolyba volt az elmúlt télen, annál volt nekem szóló levele mind a királynak, s mind Jablonovszki uramnak, de minthogy az én embereimmel ott szembe nem lehetett (kin csudálkoztak is, hogy az én embereim miért nem kerestek alkalmatosságot, ott livín akkor Sándor Gáspár uram is) másra nem merte bízni, s vissza vitte. 3. Minden nap emlegetik az király és az nagy rendek: ha az törökön kívül más keresztyén monarchának ennyit szolgáltam volna, másképen lőtt volna az remuneratio, kiért szánakoznak is rajtam, és kívánná is Lengyelország, ha ilyen expertus ember lakhatnék hazájokban, mint én vagyok. Kire is mondám. Szerencsémnek tartanám én is, ha az republicanak szolgálhatnék, és securitást is ott ígérhetnék inkább magamnak, mintsem az német ditióiban. Itt osztán volt szó de concambiatione bonorum, miként lehetne Magyarországból livő jószágimat Lengyelországban livő jószágért concombálni, és megcserélni. etc. 4. In discursu hozódott elő, az törökök hitinek miért nem hihetnek az particularis békességben, mert Szultan Oszman nevű török császár idejében is az lengyeleknek adott hiteket az törökök meg szegték, de az universalis békesség csinálásban erősebb volna a kötés, s volna a töröknek tartalékja, mindazáltal, ha az universalis nem succedalna, és abba magokat az németek is nem accommodálnák, akkor könnyebben condescendálhatnának az lengyelek a particularis békességre is. 5. Volt szó közöttünk, hogy az én praetextusommal, ha az ő országokban lagnám, jövendőben az respublica magyarországot is appraehendálhatná, nem livín újság, hogy az két koronát egy király birta, és obligatusok is volnának a lengyelek, hogy a magyarországi szabadságot

oltalmazták. 6. Mondta azt is, hogy a tatár Chámnál volt akkor, mikor az én marháim elprédáltattak a tatároktól, mondotta az tatár Chám kapuján lívő tiszteknek, ez az ember, úgymond, nektek szolgál, hadat tart fizetéssel, költséggel mellettetek, így kell e vele bánni? De azok csak azt mondták, eh az hadunk, mit tehetünk róla, mondja azt is, hogy a tatárok igen disgustusok a törökök iránt, rosszúl accomodáltatván az mostani vezértől, mondja, köztök lakván, azt értette tölök közönségesen, ez jövő nyáron ki nem jűnek. 7. Hozódott elő az Velenczésektől occupáltott Sio szigetjinek az dolga is, kit is törökül Szakíz-nak híjnak. Kérdém tőle, mint hallotta, mint lőtt dolga; ő így tanulta ki, hogy rebellált az egész szigetbeli nép s község a törökök ellen, correspondeálván az Velenczésekkel, úgy hozták magok közé az velenczések gályáit, az benne lívő törököket mind rabbátévén. Kérdém tőle, járt e valaha azokon az országokon? Kire ő: Igen is voltam sok esztendeig, raboskodván Konstanczinápolyba, és ott a tájon lívő birodalmban a töröknek jártam, az török nyelvet is rabságomba tanúltam. Kire én: Hát micsoda dispositióval volt azon sziget? Kire ő: Sio nevű szigetnek váracs-kája is vagyon, de nem erős, görög nemzethűl állók az lakosok, igen gazdag kereskedő emberek lakták, mindenbűl bű ország, nem nagy a tartománya, de igen jó bű s kereskedésre alkalmas hely lívín, lakta nyolczvan ezerig való görög, s azok között lakhatott húsz ezerig való török is, a császároktól adatott privilegiu-mok ellen rendkívűl adóztatván a törökök, az midőn sok supplicatiójok után is a porta nem orvosolta volna, úgy fakadtanak osztán erre. 8. Hozódott elő az is, hogy a franczia király az maga extraordinarius able-

gatusát s oratorát leginkább azért tartja lengyelországban, hogy most a francia birodalomba élésből nagy szükség volna, az ő eljövetele előtt megengedvén a lengyel király és respublica a francziáknak abúza vásárlást, az francia király Danczkára öt milio pénzt küldött volna buzáért, ezen beszilgetés közöttünk sokáig tartván, olykor egy egy kristály pohár bort is köszöntem rejá. Ezen első audientia alkalmatosságával vele megesmerkedvin, végeztem úgy vele, hogy mind a királynak mind a francia oratornak, úgy az két hetmannak is Jablanovszki és Potoczki uraiméknak is levelet fogok általa iratni, ha az békesség csinálásban használhatnák velek, kinek is igen örült, hogy ha az én leveleimet fogja vihetni. Ezen lengyel volt tolmácsa a télen Drinápolyba lívő lengyel követnek, magának pedig neve Bujnovszki.

22. Péntek. Sándor uramot küldtem a tatár Chámhoz, köszönvín neki az vezér előtt lött dolgaimnak promotióját, mondotta erre válaszul a tatár Chám: ezek úgymond a magok, és a király könnyebbségét és a császárjok méltóságát is nízik, nem az a gondolatjok, hogy a hadat a fejedelemtől elvegyék, hanem hogy szolgáltatassák, az Nistül Fejirvárig lívő palánkokon a király maga oszsa el, a mint szereti hadait, Basbognak, vagy főnek hagyván köztök a tiháját, azok fizetissel s éléssel hagyatnak, valamint az előtt az arnoltoknak adatott, az királyt pedig negyven vagy 50 magával egy helyen accomodálják, és tavaszra kelve költsíget adván neki, a mikor a vezér kiindul, hadait megint kezeihez veheti. Mondotta azt is. Fűredint is talán véghez vihetne volna a vezérnél, hogy a kuruczoknak adják, de nem tudja maga is, mi lehet az oka, hogy a törökök a kuruczoknak a Duna mel-

lett való megtelepítéseket impediálják, azért a vezér is, még ebben nem deliberált, míg a királlyal nem beszil. Hozta elő neki Sándor uram: arrúl is instáltam, valamely hasz ٢٠ jószág felől is az vezért megtanáltam, kinek alkalmatosságával cselédimet jobban tartathatnám. Kire felelt: Arrúl nem szóllott, azt nem hazudhatja, hanem két három nap alatt legyen a király csendességben, ha a vezér nem lenne vele szembe s válasza sem volna, Haszan aga az tolmácsotok jűjjön hozzám, megint szóllok a vezérnek s dolgát elvégezem. Volt szembe Sándor uram a vezér tihája kapuján Faszli agával, ki Egerben és Kassán laktomban Gömli aga volt, hozta elő, hogy a mely hely felől volt szó, hogy engem megkivánnának telepíteni, Knapni nevű csiffliknek hijják, Nisen innét vagy on, igaz, valamikor jó hely volt, de még ez előtt az háborúság előtt is pusztán állott. Adta meg Sándor uram a tihájának szólló levelemet, kire a válasz csak az, Ikindikor menjen fel s szól a vezérrel azon dologban. Küldöttem volt Orlai uramot Skerlet uramhoz, vizsgálódván, miben múlt el, hogy a vezér tiháját és magát illető punctumimat, kik is instantiámbul állók voltak, meg nem adta, minthogy az tihája tagadást tett róla, hogy nem látta. Kire is Skerlet impatienter erős hitelt mondotta, hogy megadta az tihájának, de elfelejtette, vagy elfelejtetté tehette. Ma a vezér holmi dolgokkal küldte volt Skerlet uramot az hollandiai oratorhoz, kiben is curiosus kívánt lenni, töttem bizonyos insinuatíót az oda járó szolgám által az hollandusoknak. Az fenforgó dolgokhoz képest pedig küldtem el Poserolczára Szinai és Rác Miklós hadnagyimat, jöttek azomba a francziák is hozzám Ikindi felé, kik is felette impatiensek s disgustatusok a vezér iránt,

iránt, azt mondván ma 12 napja sollicitálják az audi-
entiát, két postájok jött már az oratortúl a királytól
jött levelekkel s ordinantiákkal, kikre nízve accelerál-
nák a vezérrel való szembe lített, de nem obtineálhat-
ják. Felküldém Sándor uramat is a kapura a vezér
tíhájátúl praefigált terminusra Ikindikor, az várban
tanálta, a vezér is Csaffer passa szarajában livin, nem
tudja azomba okát maga is, hirtelen s többire mint egy
lármával csak fogta magát a vezér mind tíhájával s
mind az több urakkal együtt kijött a várból a külső
sátorához, holott egynéhány naptúl fogva ott nem volt,
és mihelt a sátorába beszállott, mindjárt dívánba
kezdte hivatni az urakat, és minden felé futottak a
törökök s distractus is volt igen a tíhája, látván ezt a
hirtelen kijövetelit Sándor uram a vezérnek, és hogy
nem csak az egyéb resolutiókat, de csak az minden-
napi hadaim subsistentiájára kívántató élés adását is
differálják, azon materiában irattatva livin az én leve-
leim is, kit felvitt volt neki, mikor szinte a várból ki-
jött a tíhája, utánna menvin Sándor Gáspár uram, út-
jában leszállván a tolmácsommal együtt, mondotta:
Az hadakat úgymond kenyír nélkül hagytam, mára
volt a terminusok, hogy élést küldök nekik, Nagyság-
tok nem ad s a fejedelem sem adhat, Poserolczán pén-
zen sem kaphatnak, se a fejedelmet, se engem ne
okozzatok, ha a hadak eloszlanak és falukat s váro-
sokat felvernek s felpraedálnak. Kire az tíhája, mint-
ha megijedett volna ezen szókon: Hát úgymond ellen-
ségi lesznek a török nemzetnek? Kire Sándor uram:
Én azt nem mondom, de eloszlanak s eloszolván elég
kárt tesznek s magoknak keresnek. Kire az tíhája:
Hivatom az tefterdárt, élésről kell rendelist tenni, a
vezérnek is taleszt s repraesentatio formában írást

küldök. Az jobb kezem könyökiben szállott fájdalom az éjjel, három naptúl fogva penig az lábaimba is nagyobb fájdalmat s erőtlenséget érzek, kire nízve, hogy a nyavalya nagyobb erőt ne vegyen, az szokott orvosossággal, úgymint : servitialeval éltem. Jött hozzám jární szokott embere Hemskereknek, audientiát sollicitálván általa dux de Hartochnak. Estve felé azért audientiát adék neki, és 1. Köszönte az küldött gazdálkodásokat, kívánván, hogy de novis Europae a mi híreim vadnak, küldjem meg neki, tudván, hogy azok iránt nékem minden felől bizonyosabb híreim vadnak, ő is tött relatiót nimely Skerlettel lött beszidekrül, kívín, hogy ezen dolgokat ő kívülötte, és oda jártató emberemen, magamon s Hemskereken a nígy szemílyen kívül senki nem tudja, mert ennek a correspondentiának híre kimenvín, nekem is, neki is árthatna, communicat sua Excellentia confidenter, quod turcae de praesenti sint multo viciniore pacis, quam fuerunt antea, propter perditionem Gyulae, quam perditam etiam debent agnoscere, et perditionem Sio insulae. Itt tött relatiót: mikípen vesztették el a törökök Siót, és deveniált a velenczések birodalmában, Gyulára is élést nem vihetvín Csaffer passa a vele lívő hadakkal, Veterani a Maros mellett vigyázván a törökök útjára, a Marostúl a török tábor re infecta vissza jüvín, az élés nem lite miatt elveszettnek kell gondolni Gyulát, mert e télen sem subsistálhat, nem hogy a jövő campaniáig. 2. Sua Excellentia relegatur a vezirio ad Szultanium pro finali resolutione, sed est bene intentionatus, quando perveniet ad suum imperatorem, ibi consilium capient pacis. Vezirius audientiam Suae Excellentiae promisit, et in ultima audientia resciet plurima sua Excellentia, quae etiam communicabit. 3. Ha-

beat Celsissimis Princeps, intimatur per suam Excellentiam, homines suos fidos in porta ottomanica, et si hoc negotium desideratae pacis interrumperetur, quasi hic nobis praesentibus in Chifra transmittantur puncta, quasi hic essent datata, cum aliqua verborum energia, et conclusione, subscriptioneque, clavibus tamen fienda.

4. Si pax tractetur in porta ottomanica; tractetur in tractatu pacis Transilvaniae restitutio suo principi electo, et si sine restitutione Transilvaniae suo principi electo nimirum principi Thökölö fiendae consentiret in pacem porta ottomanica, etiam ita in futuro tractatu pacis, et conclusione apponatur articulus per turcas pro principe Thökölö amnistia, restitutio bonorum, religionis libertas, subsistentia in aliis principum ditionibus, ubi velit manere, ita erit melius, et firmitus pro principe. 5. Apparebit statim post discessum nostrum, quid de pace sperandum. 6. Videbitur ex futuris rerum successibus, correspondentia per Veteranum ne, vel per Jablonovszkium debeat continuari. 7. Si quidem talis correspondentia mediante duce de Hartoch fluere debeat, vult habere ducis de Hartoch nomen integerrimum sua Excellentia nomen Vandel Stáll. Ezen beszélgetésekben sok idő telvén, az mely jancsár Oda Basi felkísírte, hogy az valami gyanúságot ne vegyen, azokat is jól tartani kívántam, maga is úgy tetette előttök, mintha vendég lett volna, és mintha ittason s részegen ment volna ki házamból, és ugyan hintómon is küldtem vissza a Hemskerek uram szálására. Ugyan megúntam vala az sok hizelkedésit, de politizálnom kellett nekem is, mert jó volna, ha az két császár úgy bikéllenék meg, az mint ő mondja

23. Szombat. Petróczi István és Madács Péter uraiméknak, és Poserolczán livő tiszteimnek szálló

levelekkel s dispositiókkal küldöttem bizonyos szolgálmat posta hajón. Küldöttem fel Sándor Gáspár uramot is, a dolognak és kivált a hadaknak való élés urgeálására, az honnan is egy agájával jött le a vezérnek, kit a vezér tihája küld az teffterdárhoz, keményen parancsolván általa, hogy az én hadaimnak s egyéb embereimnek élést adasson, kire is a teffterdár adta válaszul, hogy ha ma estig nem érkeznek az éléses hajók, kiket vár, holnap az császár hambárjából is kiadatja, csak ne búsíttassék a vezér. Az mely európai novellákról volt a szó, ma Hemskerek embere jüvin érettek, az Európában fenforgó állapotokról a minimü vele közölhető híreim voltak, azokat leiratván, megküldöttem neki. Fileki Mátyás bejárómat küldöttem azomba Pancsovára az ott való török tisztnek szálló levelemmel, bizván reá, az ott való agákkal beszéljen, minthogy a vezér a palánkokra fogja kiosztani az én hadaimat, vegye ez iránt nekik is opinióját, mint tavaly is, kívánják-e, hogy oda is rendeljek valamely sereget? és az iránt az vezért disponáljam, biztam azt is reá, hogy ha az én katonáimnak, kiket Sándor uram a pusztára küldött Palánkról, híreket hallja, legyen szembe velek, avagy irjon nekik, megbízgatván tovább való kegyelmességemmel, és egyet vagy kettőt az tisztekben által is hozzon, vigyázzon azomba az Tömösvár felé ment hadak visszajövetelire, és azoknak hírre, és két három napot oda is töltsön, míg ezekben bizonyos hirt kaphat. Ma csendes tiszta lágy idő volt.

24. Vasárnap. Az éjjel éjfél után 3 órakor érkezék Szappanos Mihály lovas kapitányom Pancsova felől egynéhányad magával, tizenhárom tételi rácz katonát hozván rabul, a tömösvári pusztán vertik fel

őket, Horvát Ferencz kapitány a több lovasokkal, a palánki melléjek rendelt lovasok is velek lívín, és ezeknek lovaival Pancsovánál maradott, jöttek által a lovas hadnagyokban is, kik is a raboknak bemutatása alkalmatosságával audientiát kívín, magok és a többiek képében jöttek ilyen követsíggel : remínekdek, viseljem gondokat, és teelísekrűl legyen gondom, mert ők csak remínlhessék teelíseket s éléseket, Isten őket úgy segílje, kízsek szolgálni s el sem hadnak, és ha gondjokat nem viselhetem s teelő helyet nekik nem mutathatok, ha kintelenek lesznek is vele, nem külömben mennek vissza, mintha akasztófára mennínek, mert ők tudják azt s magam is tudhatom, a mely szolgálta vaszszal szegődík, abban az esztendőben szolgálván télbe, úgy várhatja jutalmát szolgálátjának, de ők nyárba s tavaszzsal mást szolgálván, télbe mit tudjanak remínelni az németektűl, az kik ellen most szolgálta, ők hamis hitűk nem kívánnak lenni, és hogy uroknak ismernek, ezzel is megkívánták bizonyítani, hogy az mely rabokat fogtak, egyet is Pancsovánál nem hadtak s benne el sem bocsátottanak, hanem mind hozzám küldtík; ezen dologért ő általok hitet küldtek, remínekdevín azon, hogy ha gondjokat nem viselhetem, híteket lelkemre ne vegyem, az kivel hozzám kötelesek, hanem szabadsam fel köteleessígek alól. Remínekdek azon is, hogy ezen tételi rabokat ide hozta, ugyan, de valahogy török keziben ne ejtsem, mert ők is próbáló s ellenség földít járó emberek lívín, ha valaki ellenség keziben esník, karóval, tűzzel fizetnínek érette, avagy legalább addig, míg ezek nem szabadúlnának, ők sem szabadúlnának, így is a ki rabságra esík, örökös rabságra esník közűlök. Kíre én töttem ilyen választ:

Az mi a rabok dolgát illeti, már ide ezeknek az én házamhoz való hozatásoknak is híre vagyon a vezérnél, nekem most a török császár és vezér livín uram, velek újat nem vonhatok, mind az raboknak, mind magoknak fel kell menni az kapura, hanem annyit cselekedhetem, ihol szakállos Horvát Ferencz uramot az kapura felküldhetem, Sándor uram is a vezér kapuján livín, megparancsolhatom dolgokat folytassák, az rabok tülök el ne vitessenek s ők is az magok dolgát s fájdalmát mondják meg. Felmenvin azért, elsőben is a vezér tihájával, azután az vezérrel is szembe löttének, mind Jahja effendi az vezérnek confidense, mind penig a vezér tihája által instált Sándor uram nevémmel, ne vegye el a vezér a feljebb írt consequentiákra nízve őket, azután mikor a vezér eliben vitték, mind magok, mind Sándor uram az én nevémmel az vezérnek remínektek, de csak az volt a válasz: nem lehet, hanem hármat válaszsának el közülök, a kiket akarnak, iterato is remínektek, de csak azt mondá: nem lehet, másszor is ad úgymond rabokat a kuruczok szabadítására; nem tudván azért mit tenni sem Sándor uram, sem a vele livő lovas tisztek, hármat közülök kiválasztván, azután Sándor uramot felkaftányoztatta, és az kik felmentek is, az tisztek és katonák közül, harmad fél száz tallér baxist adván, felkaftányoztatta a tolmácsomat Haszan agát és Szappanos Mihályt is két hadnagyokkal, mind az éjjel, a mikor érkeztek, igen megéhezvén, mind ma jól tartottam ezen labancz rabokkal jövő kurucz tiszteket s katonákat. Hivattam azomba ebidemre még tegnap estve az francziákat, a tatár Chámmal jött lengyel követet és Kornari uramot is felesígestül, az minthogy mind ezek ígérkeztek volt is az estve, és ma reggel

is, hogy eljűnek hozzám, hanem ebíd tájban küldtek hozzám a francziák, követvín, hogy szorgos dolgokra és az vezértül mai napon megígért audientiájokra nízve el nem jöhettének, hanem a lengyel követ eljött, magam paripáján hozatván fel. Kornári uram és a felesige után penig hintómat küldtem az várban, kik is lejöttek, de Kornári látván az követet, a lengyeleket az török ellenségének tudván, mindjárt mintegy megijedni láttatott, félvín: gyanúságban veszik a törökök a lengyellel való conversatiójáért. Ezeknek ide érkezések előtt két órával küldötte le a vezér hozám maga meghitt belső agáját, Zulfikár effendinek a fiát (kinek is az apja Skerlettel Bécsbe követ volt Fejérvárnak a némettül való megvételekor) küldte penig ilyen izenettel: legyen tudtomra, ha a vezér maga által meggyen a Dunán Pancsovához, hadait is, kik arra valók lesznek, által viszi, azért én is mind lovasimat, gyalogimat költöztessen által Pancsovára. Kire én: Az én lovasim, s gyalogim Poserolczán vadnak, hanem 84 lovasom van csak Pancsovánál, kik is ezen rabokat, kiket a vezérnek felküldtem vala, fogták, itt a kik mellettem vadnak, csak kapumhoz tartozó agáim, szolgálaim, azoknak van itten csak lovok, de azoknak is lovok nagyubb ríszint elveszett, mivel sem most, sem e nyáron abrakjok nem adatott az császár ríszírül. Mi a szolgálatra kicsiny erőnkhez s tehetségünkhöz kipest kisék vagyunk, ha a vezér Poserolczárul el akarja hadaimat hozatni, adjon egy parancsolatot egy posta csolnokra, ez éjjel az hír Poserolczára penetrál, holnap megindulhatnak, tegyen rendelist azomba valamely élérül is. Ezen török aga rigi esmerősöm livín, mellé ereszkedvín s tudakozodván a vezér szándikárul s mostani útjárul, mondotta: Csaffer pas-

sa után akar menni, minthogy az élest be nem vihette Gyulára, de ezen út még Tömösvárnál el is bomolhat. Kértem arra is, minthogy az apja is patronusom, jelentse meg a vezérnek a fermán a vezéré, az szolgálatra az én ríszemről a kíszség megvagyon, de már arra ment dolgom, hogy sem magam, sem tiszteim az alattunk valóknak nem parancsolhatunk, mert mindjárt ruhátalanságokat, élésből s egyébből való szükségeket is hányják szemünkre, fizetéseket kirik, nekem pedig meg kellett azt esmernem, hogy a gyakori bústítás és ezen hadakra való költség kívánás a vezérnek, és a több ministereknek terhíre van, s érette neheztelnek, azért ha terhíre vadnak a portának, bocssássák el őket, s ha szolgálatjokra vadnak pedig, s nem terhekre, accomodálják jobban. Kire vigasztalás s biztatás kípen felelvín, mondá: ne essem kétségben, mert a Porta mutatja kegyelmességét, és mind ezeket a vezérnek megmondja. Ezen aga elmenetele után hivattam Szappanos Mihályt, kérdezvín, ha hozott e ma elő az mostani útjáról a vezér nekik? Kire ő: Elfelejtette volt nekem megjelenteni, de a vezér azt monddotta nekik: magam is által megyek a Dunán, s velem együtt jártok, vitéz emberek vadtok, azért meglátom emberségteket. Szintén mikor asztalhoz akartam leülni, érkezék a vezér kapujáról Sándor Gáspár uram a vezér holnap Pancsovára való menetelínek a hírvél, ki is onnan Tömösvár felé veszi útját a több arra ment hadak segítségére, hozván egy teszkeret is egy posta hajóra, valamely peszmétről s árpárul való dispositiót is, és ugyan ma egy fermánt is extrahálván két ezer okka lisztre az poserolcziak szükségére. Bai Lászlót azért karabílyosim hadnagyát küldtem le a Dunán Poserolcza felé, küldvín commisiókat

általa mind Petróczi s mind Madács uraiméknak, s mind penig ottan livő gyalog tiszteimnek külön, hogy ottan az kik szolgálimba, vagy hadaimba tanálatnak, Petróczi uram fel hozza őket, Madács uram penig ott maradjon az oda praesidiumul rendelt s innét megíratott bizonyos számú vitézlő renddel, megbiztatván azomban telelések iránt való kegyelmességgel. Estve felé az rabokkal ide jött tiszteket Pancsovára vissza küldtem, rövideden dispositiót tivin az kiséletrül is, a mint a mai rövid idő engedte, minthogy az mai vendégségre is distractus voltam. Az lengyel követet azomban egy néhány óráig vendégelvín s tánczoltatván, már gyertyavilágnál magam paripáján küldtem szállására, Kornariné asszonyomat penig hintón, az ura penig jóval ment fel az előtt a várban, Hemskerek uram is az komornyikját küldötte ide valamely keveskedésekkel, kiket is a vendégség között hozattam be, megjelentvín nekik, hogy Hemskerek uram küldötte volna azon kedveskedéseket. Tött ezen alkalmatossággal Hemskerek uram ugyan a komornyikja által az cziffra dolgában insinuatiót, kire való válasz-adás differaltatott az mai vendégsígre nézve, adván olyan választ, hogy ezután is lehet időnk. Az említett komornyikjával több szolgálai is jöttek fel a hollandiai követnek, a mint a maga ezüst tálaiban hozták az kedveskedéseket, de asztalnál livín, magok nem jöttek be, hanem csak a pitvarban állapottanak meg, kiket is borral kínáltattam s tractáltattam őket. Ma jó idő volt, estve felé penig esső kezdett esni.

25. Hefő. Egész éjjel mind esett az esső és ma is beborúlt. E napokban mind lábaimban, kezeimben érzettem alteratiót, de megint megfordulván, jobban kezdtem lenni. Egy öreg hajómat bocsátottam le Po-

seroleza felé az oda való és a feljövő hadak szükségére is, ezen hajómmal küldtem le az ott való tömlőczben az labancz rabjaimat is. Hivattam előmbe udvari és más tiszteimet is, a vezér indulásához s kiséretihez kipest tivín rendelést a kiséretről. Sándor Gáspár uramot Haszan agával expediáltam az tatár Chámhoz, minapi szavaihoz kipest insinuálván magamat, hogy három nap már elmúlván, és sem felőlem, sem hadaim fizetése, jövődöbeli telelise és bizonyos élése felől az fő vezér semmi dispositiót nem tivín, velem is még szembenem lívín, azért küldöttem hozzája őket, a mint maga is parancsolta volt, insinuálván egyszersmind, hogy a vezér a szolgálatot megkívánja, az mint tegnapi parancsolatját is repraesentáltattam, meghadtam, insinuáltatván egyszersmind az tegnap Szappanostúl behozott rabok dolgát is relatiójokkal együtt; Sándor uram megjűvín a tatár Chámtúl a válasszal, a nyelvek relatióját kedvesen vötte, izente az én dolgomról: az vezérrel végezett, nincs egyéb hátra, hanem hogy kimondja akaratját, az király azért legyen csendességben, ha parancsolják, hogy maga menjen, menjen, ha csak hadairúl tesznek szót, maga miért fáradna, ma még a vezér helyben leszen, megválík, mit csinál holnap, ha az vezér elmegyen, én is, úgymond, elmegyek, de ilyen időben vinni valahová hadat, annyit teszen, mint elkivánni veszteni, ez az idő nem csak az gyalogot, de az lovast is elveszti. Az milyen teszkeret tegnap a teffterdár riszírúl adtak volt ki, ma azon teszkerére ki nem akartak adni, mondván, azok a dolgok, kik tegnap fen forgottak, abba maradtak, a vezér szándéka megváltozván, senkinek ujabb fermán nélkül ki nem adják. Kire nízve a kapukra felküldtem meglátni, miben esett ez a változás, jött azért

ilyen hírem az kapukról, és több jóakaratóimtúl is, hogy a fő vezér inconsiderate, et ex aliqua furia cselekedte ezen dispositióját, Csaffer passára neheztelvén, minthogy az tüle jött ember olyan hírt hozott, hogy a Gyulára rendelt élést, pénzt s praesidiumot Tömösvárnál tovább nem vihettük, az ellenség útjokat az Marosnál elállván, de ezen útról kiadott dispositio után experiálván, hogy tumultus és a jancsárságnak rebellálása nélkül nem lőtt volna ezen útra ilyen időben alkalmatosság nélkül való kínyszerítése, holott mind tevéket, öszvireket, szekszénás lovakat Csaffer passával küldtek el, kik ezen útra deservíálhattak volna, az lovas is annyira eloszlott s megkevesedett, hogy a vezér három ezerre nem tölthetné a magával viendő lovasokat, prostitutiójával meg kellett változtatni. Ma estve felé nekem is azt üzenvén a vezér tihája, küldjek újabb embert Poserolecza felé, már az hadak ne fáradjanak, az mely lovasim vadnak penig Pancsován, azokat csatára újobban expediáljam, és az tegnap megígért peszmeget ki fogja adatni. Ezen változáshoz kipest újobban postámat küldtem Poseroleczára, újabb és az elsővel ellenkező ordinantiámmal. Essős idő volt.

26. Kedd. Küldöttem egy bejárómat Pancsovára az ott livő katonáim tiszteihez, valamely peszmetet s árpát is küldvén és oly ordinantiát küldvén, minthogy ma az vezér útja változott, forduljanak egyet Tömösvár felé s vigyázzanak arra, mikor a török hadak Csaffer passával megfordúlnak, akkor ők is Pancsovánál legyenek, addig én is quartélyok iránt a vezérrel bizonyost izenek, mert az mint értem, vagy Pancsova, vagy Bujurdelem leszen quartélyok. Az tatár Chámnak leveletem küldtem, remínekdvén tovább is,

ne felejtkezzék el felőlem, mivel értettem, ma a fővezér hozzá megyen. Kire felelt: Nem szükséges, praemoneáljam, mivel az én dolgaimra gondja van, valamikor alkalmatossága leszen, újabban is szól mellettem, és el sem felejt. Jött hír azomba a táborra, hogy a török császár sziliktárja júne, és Izarcsíkhöz érkezett volna, de ottan subsistálni parancsoltatott három négy napig, valamely okokra nízve cselekedte ezt a vezér, ki nem tanulhattam. Ma küldte meg bizonyos emberétül Hemskek az clavissát, offerálván azzal magát a confidentia és correspondentia manuteneálására. Elvettem ugyan, de semmi hasznát nem veszi. Az fő vezér ment estve felé a tatár Chámhoz pompával. Jött meg a bejáróm Pancsovárul, az élést kiosztván katonáim közé, és eleikben adván parancsolatomat. Volt szembe az ott való passával, ki e napokba a jaucsárok között való Kul-tihájaságbul mazuroztatván meg, pro poenitentia küldött oda a vezér, 300 embernek ott való tartását s fizetisit imponálván neki a vezér. Az ott való szegénység, és a törökök is ötvenig való lovas kuruczot kívánnak oda telelésre, intéztek helyt is, és huszár várat is a palánkon kívül a kuruczoknak, csak már a vezér fermánya s confirmációja kell hozzá, azt izenvin, ők jó szívvel acceptálják. Az francia de Lora uram küldte meg a francziai király Flandriában lívő armádájának, kivel is Delphinus a francia király fia vagyon, dispositioját, regimentjeinek neveit s rendit, az mint bataliába rendelte, és az ellenség ellen való harezra vitte az király fia in augusto. Az ellensége táborának Gvilhelmus az mostani angliai király és ugyan a bavariai elector voltak a fejei. Az francziai regimentek között vagyon feltéve egy magyar regimentnek is neve, huszárok nevezeti alatt, kik is

a német császár a francia ellen vitetett hadaiból állók.

27. Szerda. Ács András és Gúti János lovas tisztek jűvin hozzám Pancsovárúl az Dunán túl livő katonáim közül követsiggel, assecurálván tovább való kegyelmességemről és a quártélyről is őket, és megizenvin akaratomatis: oda való járásokat s megfordulásokat mint alkalmaztassák, vissza küldtem őket. Érkezek meg azomba estve felé Szappanos Mihály kapitány csak a maga lovaival s szolgálival, jelentvin, hogy ő azért jött el, hogy ő vötte észre: a kapitány Horvát Ferencz ros szándikkal volna a vele livő lovasokkal, mivel ital között mondott volna olyat neki, egy ember annyi vitéz emberrel mindenkor gratiát szerezhethet. Ennyi idők alatt való audientia kérések után azomba az francziák ma obtineálhatának audientiát az fővezérnél, a mint azért az fővezér és a francziai király követe de Lora uram között pro et contra volt az discursus, Sándor Gáspár uram szórúl szóra így tötte le, az mint következik: *Recommenda vit personam principis hungarorum et transilvanorum, ut vezirius habeat respectum personae principis, et accomodet, ne tantas patiatur miserias, quia si vicinior esset sua majestas christianissima, non posset intueri principem tantis incommoditatibus, et miseriis subiectum; in persona enim principis, et assecularum suorum situm est negotiorum hungaricorum fundamentum, si hi non essent hic vel ob malas accomodationes recedant, conspiceret supremus vezirius et triginta milia hungarorum in servitiis imperatorum, sed intuitu principis non praesumit germanus hungaros in campum producere, quia formidat, quod illi conjunctis cum Tekelio viribus, in ipsum hostes erumperent, adeoque*

iterato recommendat principem, et negotia ejus nomine imperatoris sui supremo vezirio. Ad quae vezirius: Jam de principe decrevi, accommodabitur in loco optimo prope vel circa Vidinum, de militia adhuc non deliberavi: ubi? sed et illi tam stipendio, quam provisionibus accommodabuntur, quia bona voluntate inserviunt, sine fermano, proprio ductu iverunt ad partiam, et complures captivos adduxerunt, adeoque videntur esse servi bonae voluntatis, et in hac campania ubique bene se gesserunt, non potest esse quaerela contra ipsos, et nec diffideri jam in tantum ipsis potest, quia potiori ex parte uxorati extant, adeoque debet de ipsis accomodatio fieri, et fiet, sed nihil adhuc de ipsis determinavi, nuper proposueram ipsis, quod ex hac parte Nissae ad illas Palankas dist ribuere ipsos velim sed ipsis non placuit. Ad quae dominus de Lora. Isti homines naturaliter sunt assvaeti belligerationi, et est contra ipsorum naturam includere ipsos ad tales palankas, unde excurrere et inimico nocere non possent, si adeoque placet, distribuantur in Bujurdelem, Pancsovam, et Jenipalankam. Ad quae vezirius: In Jenipalankam quomodo, quia quis casus a kuruczonibus evenit, omnibus notus est, et nondum inter plebem oblivioni amandatus, nihilominus faciemus, ut et ille obliviscatur successive. Iste princeps aliquantulum est infelix. Ad quae D. de Lora: Si est infelix, fuit aliquando et felix, et vos ab aliquo tempore infelicitatem experiri cogimini, tamen cum tempore, et vestra felicitas reflorescet, et sic pariformiter cum vestra et principis, quia a vestra felicitate et ipsius dependet, praeterea in accomodatione horum debetis exemplum sumere a rege meo, quia germanus sex mille hungaros contra nos produxerat, qui satis incommoditatis, et damni no-

bis intulerunt, quia more tartarico pugnant, imperator meus bona pecunia duo regimina ad se pertraxit, et ipsis duplum stipendium dat, imperator germanorum non amplius hungaros augere praesumit, quia timet, ne boni stipendii gratia ad nos pervolent. Sic et vos augere potius deberetis hungaros, quam ipsos non bene accommodare, sed si non augeatis, adminus hos paucos bene accomodetis, ut germanus copiosiores ob respectum horum adducere non possit. Ad quae vezirius : fiet et debet fieri tam in stipendio, quam provisione accommodatio eorum. Fuit discursus de operationibus Petri-varadini, de quibus sic discurrebat D. de Lora. Vestra Excellentia magnum opus ausa fuit aggredi, quia germani contra turcas veniebant ut ad victorias certas, jam se debuerunt ut vulpes in terram fodere et recipere, quas viginti, et ultra diebus obsedit et bombardavit, ipse in persona omnia perlustravit, tormentorum et bombarum ictibus se exposuit, ita ut sidera ipsa debuerint germanos secundare, adeoque Vestrae Excellentiae opus est, ut futura campania maturius moveat, ne sit aeris in temporibus taliter expositus. Ad quae vezirius : Hoc anno citius non potui venire, quia tarde in solium veni, et citius in campum totam aciem educere non potui, cum dimidia acie venire non potui, sed Deo dante, si futura campania revertar, uti spero, maturius negotia mea procurabo. Dominus de Lora fecit quaestionem de domino Bujnovszki, cum quali responso remissurus est eum. Ad quae vezirius : Non venit ad me, sed ad Chamum tartarorum, ipse viderit. Ad quae D. de Lora : Et si ad ipsum venerit, tamen sine scitu, et ordinibus Vestrae Excellentiae eum Chamus remittere non potest, sed ego positiva verba volo ab Excellentia Vestra audire, quae possim Imperatori

meo scribere, perscribam, ad propositionem domini Bujnovszki mittet ne Jassios, vel ad alia loca denominata plenipotentiarium ablegatum, vel non. Ad quae vezirius : Porta haec ottomanica fulgida semper fuit gloriosa, et quamvis ab aliquot annis fortunas contrarias experiri coacta sit, tamen non caecidit animo, et non mittam plenipotentiarium legatum nec Jassios, nec alio, si polonus anhaelat pacem, mittat legatum Adrianopolim, et ibi tractet sua negotia, secus nullum alibi nobiscum assequetur tractatum. Item Dominus de Lora fecit quaestionem de domino Hemskerck, pariformem et de ipso habere resolutionem vezirius assentit. Ad quae D. Lora : Fulgida haec porta pro pace tractanda misit suum legatum Viennam, et cum tunc nil potuerit concludere, conducit reputationi portae, ut jam germanus mittat suum legatum Adrianopolim, et ibi cum majori suo commodo porta tractare poterit, quia nunc pax magis necessaria est germanis, quam turcis, et convenit ut rebus suis invicem tam turcae, quam galli sint intenti, quia imperator gallorum ob rationem status non potest conspiciere hostes superiores turcis, et vice versa gallos hostibus inferiores videre turcis non conveniet, quia et hoc bellum imperator gallorum, quamvis parte ab una pro privato commodo, sed parte ab altera in favorem turcarum suscepit, secus hucusque in tota Europa vix aliquis turca conspiceretur, sed taliter eclipsatam portam imperator gallorum sufferre non potest, adeoque ratio status, ut prius dixi, uniusque est, ut hostibus in vicem inferiores ne se conspiciere possint. Dominus de Lora fecit instantiam de frumento. Ad quae vezirius : Per me facultare vos non possum, sed faciatis vestras instantias Adrianopoli, proponam ibi imperatori, et exe-

quar mandata ejus. Ad quae D. de Lora : Constantinopolis quando poenuriis arcata fuisset, nos ex Gallia non tantum frumento, sed et farina succurrimus. Ad quae vezirius : Tamen et nos quatuor portus vobis concessimus pro onerandis navibus annona, sed non possum concedere, ut provincias nostras exhauriat annona. Ad quae D. de Lora : In tribus portibus nil potuimus habere, quia fuit poenuria messis in Tripoli, in quarto etiam non sumus assecuti intentionem, quia Veneti supervenerunt, et illi pro suo usu converterunt, adeoque nullus fuit fructus gratiae imperatoris, si nobis assignabitis aliquos portus, assignetis et quantitatem, quantum ex qua provincia nobis detur, et sic nec provincia exhaurietur, et nos contentabimur, praeterea Veneti quasi imperium vestrum diviserunt, quia per mare ex Niszio, et partibus illis nil venire poterit Constantinopolim in navibus vestris, sed bene per nostras gallicas, quia Veneti ipsas praepedire non praesument, et hoc rerum statu vobis utiles esse possumus. Ad quae vezirius : Faciatis vestras instantias Adrianopoli, quia per me nil possum facere, proponam imperatori, et exequar mandata ejus. Item D. de Lora proposuit haeroicam actionem Jan Barth, qui centum naves annonarias de manu hollandorum liberavit, et in portum Galliae deduxit. Ad quae vezirius : Ergo jam non debet esse poenuria in Gallia. Ad quae de Lora : Ita in mari Oceano, quia annona illa ad illas partes est deducta, sed est poenuria ad has partes.

28. Csőtörtők. Szappanos Mihályt vissza küldtem Pancsovára, egy bejárómat is adjungálván melléje, hogy Horvát Ferenczet és Majos Jánost küldjék ide, és hogy ha ez iránt engedelmeskedni nem akarnának, mennyiben adjon hírt az ott való török tiszteknek, s

nekem is tudtomra adván sietve, disponálván az vele livő katonaságot is az én nevemmel. Oszman Csauz nevű töröknek nagy tekinteti livin a vezér tihája mellett, s ott is continuuskodván, minthogy az alaj csauzoknak is ő az fejek, manutenealni kívánván barátságát, egy tisztessíges kantáros paripára való szer számmal kedveskedtem neki. Insinuáltam Skerlet uramnak, a francziaktól mennyiben értettem a fő vezér előttök az én személyem felől lőtt szavait, mennyire biztatnak az vezér kegyelmességével, minthogy ő is jelen volt audientiájokban, kérem in confidencia, pro directione mea jelen tse meg, ha úgy voltak e az szók? Ki is confirmálá, hogy a király nevel potenter proponálták az recommendatiót s instantiat mellettem, és a fő vezér is favorabiliter resolvált, biztatván másként is Skerlet, hogy jó válaszsom és mind magamnak, hadaimnak accomodatióknk leszen. Érkezett Petróczi István és Bai Mihály uraimék Poserolczárul némely tiszteimmal, az hadak is mind megindultak vala, de újabb ordinantiámat vévén, némely Szendrőtől, némelyek a Morvától tértenek vissza. Hivatta Sándor uramot az vezér tihája, kívánván a kucuz hadak lajstromát, hogy 6 holnapi élésekrül tehessenek dispositiót, a lajstromokat azért Sándor urammal felküldtem, hogy a mellett az vezér tihájával tractálhassa a hadak élését squártélyát. Estve le jöve Sándor uram Skerlet opiniójával, hogy a hadak részérül irandó költség s élés dolgában való supplicatiót, kinek formuláját ugyan Skerlet uram dictálta, az ő kegyelme tetszése szerint más nagyubb papirosra írassa le, a hadak lajstromát is törökül tétesse le.

29. Péntek. Az francziákat, és lengyel követet hivattam ebédre hozzám. Küldtem fel azomba Sándor

uramot, a tegnapi conceptusokat törökre fordítván, és a hadak lajstromát is leiratván, irattam egy különös supplicatiót az Zóphiában livő erdélyiek mellett is, külön iratván le a mellettek livő erdélyiek nevét is, mindezeket Sándor uram keziben assignálván, hogy az tihája keziben adja és szóval is repraesentálja a szükséges dolgokat. Szinte ebéd felett livin a francziai és lengyel vendégimmel, érkezék Sándor uram Orlai urammal, és a portai tolmácsommal Haszan agával az tefterdár kapujárúl, hozván hírit, hogy a vezér ő reá bizta az én s hadaim részérül való élésnek tractálását, s concludálását mind magam s hozzám tartozandó híveim, s hadaim ez téli subsistentiánk helye és a provisió s intertentiónk iránt is, declarálván a porta nevel az élés dolgában a vezérnek felküldött suplicatióm continentiájához képest sem szénából abrakból, sem húsból, kinyérből meg nem fogyatkoztatják, a mint magam is feltöttem instantiámban, hat holnapra minden személyre a fél okka húst, s fél okka kenyeret kifogják a császáreből adatni, a lovas hadakat az Száva mellett Bujurdelembe, Kapinikra, és ugyan a Duna mellett is Pancsovára, Jeni-Palánkra intízvin, az gyalogságot pedig Rhámban, Galambvárba, Pose-rolezára és Fejírvárra is, ha úgy tetszik, hanem kívánja tudni a Porta, én hol akarok telelni, és az erdélyiek felől is micsoda akaratom és opinióm, mert noha ez a Porta az erdélyiek iránt is magában végezett, de kívánja elsőben venni ez én opiniómat. Kire mon-dotta válaszul Sándor uram: Az fejedelem vagy Vidinbe, vagy Rahoviczán, vagy Nikápolyban kíván telelni, alább nem kíván menni, nem kívánván hadaitúl is messze távozni; az erdélyiek felől választ nem adhatok, míg az fejedelemnek meg nem mondom. Kire

a teffterdár ezt mondotta: Menj a fejedelemhez, s hozz választ az erdélyiek dolgában, az hadát is penig az meg mondott palánkokban ossza el, s rendeljen jó tiszteket, kik is ha mi is kiadatjuk élésteket, tartsák zabolában a hadakat, mert lám a passák megtudják a magok alattok valóit zabolázni. ha akarják. Ezen dolgokra való válaszszaal felment újokban Sándor Gáspár uram, proponálta elsőben is az erdélyiek felől, hogy mind az ország, s mind a fejedelem az császár ő hatalmassága keze alatt vadnak, azért a mi legjobb s becsületesebb ezen portának, azt cselekedjék, mindazáltal, minthogy a fejedelmet urává tötte az országnak, kétségkivül privilegiumába is conserválja, azért ha tetszik, az erdélyieket, úgymint urokhoz küldjék kezéhez, és a fejedelem, a kit az portának szolgálatjára hasznosnak lát, azt megtartja, az többit hazájokba bocsátja. Kire felelt a teffterdár: Valljon a tavali vezér miért vitte volt az erdélyieket? Kire Sándor uram: Azt mondották, hogy azok a császár örökös országából való örökös jobbágyi, és különösen accomodálni kívánják. Ez után a teffterdár revideálta az levelet, kiben 1162 ember volt feltive fegyverviselő, szolga 350; asszony s gyermek 379; vitézlő rend szolgástul per: 1462. cselédestül az az feleségestül gyermekestül per: 1841. Javallotta, hogy ezen hadak dividáltatnának inkább, mivel sokféle szók voltanak eddig a fejedelem felől, és jó tiszteket tévén, az hadat megzabolázhatnák, az passák megzabolázhatják az törököt, kétségkivül jobban zabolázhatni meg a kuruczot, és jobb rendbe vehetni, ha akarják. Kérdette mit kívánunk intertentiójokra? Sándor uram fél okka húst s fél okka kenyeret kívánt, kit meg is ígért, abba fogyatkozás nem lészen, azután kívánt ő kegyelme fát mindenféle ren-

deknek. és, a katonai rendnek szénát s abrakot, hogy az mely palánkokra dividáltatnak, parancsoljanak az passáknak szénárúl, fárúl és abrakrúl, ha az miribül s a császár részérül nem lesz. Mindenekre ajánlotta magát az teffterdár, mondotta azt is a teffterdár: Kikeletre összehíván az hadat, újebben az császár keze alá adják, a lovast jó volna e Jeni-Palánkra, Pancsovára, Bujurdelembe, Kapinyikre rendelni? az gyalogot pedig Poserolezára, Rhámba, Galambvárába? és ha itt megmaradna Fejírvarott is, itt sem kívánnák szolgálatjokat, hanem conserválhatnák az kikeletre, ha ezen dispositió tetszik, mindjárt osszák el az hadakat, és én rendelíst tesztek felöle, ha pedig az király híre nélkül nem cselekedhetel, vidd meg a királynak, dividálja el a hadat, és hozd fel holnap, a szerint tesztek rendelíst. Kérdette azután, magának a királynak hol leszen kislakja? Kire felelt Sándor uram: Nem tudom, mert a vezér azt mondotta, mikor szembe lészen a fejedelemmel, akkor denominál helyt a fejedelemnek. Tudakozta, hol kívánnám én? Kire Sándor uram: Az Duna mellett vagy Vidin vagy Ráhovicza, vagy Nikápoly lenne, mert alább nem örömet menne. Kire felelt: Errül is hozz informatiót, de a fejedelem sokad magával ne menjen, csak 30 vagy negyvened magával, mert most nem félő, és télbe az embereket sem tudhatjuk ki az házbúl. Kire Sándor uram: Ne gondolja, ha hetvened, nyolczvanad magammal megyek is, mert szégyen volna ottan exorbitantiának lenni, az hol magam leszek, hanem azon kéri, hogy házakra idején adjanak fermánt, hogy előre küldhessem emberemet a fermánnal, s egy ágával együtt küldhessem el, az ki a házakat reperáltathassa, és téli élésrül is provideálhasson. Kire felele:

Igen jó, illik is, ez is meglesz, hozz csak determinatiót a fejedelemtől, hol kíván telelni, és mi kívánsága? Hozta elő Sándor uram Osztrovát is, hogy ott is sánczunk volt mind addig, míg Péterváradgyára mentünk, azután salagvardát hoztak a labanczoktól, az mely kárunkra van, ebben is capaxá tétetvín, nem refragált, csak a falusiaknak kárt ne tegyenek. Utóljára is kérdist tévén az erdélyiek dolgában, mondotta, hozz választ a fejedelem ide kívánja e, vagy hová? és én is azt javallom, az hasznos emberekben tartson meg, a kiktől haszon nincsen, meczen velek. Érkeztek Kálnoki Péter, és Vajna István erdélyi nemes emberek Zofiábúl az ott lévő erdélyiek instantiájával, és egyéb oda való dolgok relatióival.

30. Szombat. Viratta előtt fogattam az expeditiók iratásihoz, megviradván penig az teffterdárnak szóló levelemmel, és az teffterdártól insinuált extracussal a palánkokba, és végházakba való hadaimnak elosztásárúl, és a Vidinben velem lemenő rendek elintizisivel küldöttem fel Sándor Gáspár uramot az tefftedár kapujára, adván instructió formában valamely punctumokat is az ő kegyelme kezében, kikrül az teffterdárral tractáljon. Megérkezvín Szappanos Mihály lovas kapitányom is Fileki Mátyás bejárómmal, hozta meg hirit, hogy a katonaság, kikért kiküldetett volt, ki menvín az pusztára, Jeni-Palánk felé fognak fordulni, meghozván hirit annak is, hogy az Tömösvár felé járt török tatár hadaknak az eleje mintegy ezerig való Pancsovához érkezett, kire nízve Szappanossal és Petróczi urammal is leveleket irattam nekik. Jeni-Palánk felé expediáltam. Érkeztek panasszal az osztrovai paraszt emberek, hogy az mely gyalog hadak parancsolatombúl erre indultak volt

Petróczi urammal, az Morvától vissza fordúlván, s az osztrovai szigetben beszállván mintegy három százan, házakra oszlottak, és ott alkalmatlanságot cselekesznek, kire nízve mind Madács uramra, mint Kassai Istvánra commissiót nyertek, hogy onnan kimenvin, Poseroleczára vissza száljanak. Volt audientiája Kálnoki Péter uramnak és Vajna Istvánnak Zofiából jött becsületes erdélyi nemes embereknek, kiknek dolgokat is, minthogy instructiójába adtam Sándor Gáspár uramnak, Orlai uramat, mint erdélyi kapitány utánna küldtem velek együtt Sándor uramnak az tefterdár kapujára, megbiztatván őket kegyelmességgemmel, hogy magam mellé hozatom Zofiából, nem kívánván azokat is keresni, a kik nem az kegyelmességre hanem a keménységre szolgáltatának okot közölök. Érkezék be az török császár fegyverhordozója, kit a fővezér szokott pompával excipiált. Az Duna kapitányát Ali passát is Tétel alá küldte a fő vezér. Pancsovához is érkezett egy Ahmet nevű passa, az török és tatár hadaknak az alyasával, az többi még is Tömösvárnál maradt, hogy beszállítsák az élest Gyulára. Sándor Gáspár és Orlai uraimék az tefterdár kapuján ma sem mehettek semmire is, holnapra differálván ő kegyelmét sok distractiói miatt, kezéhez vivin mind az tülem dividált teelő hadak számát, mondván a vezérnek megjelenti, holnap választ adnak, meghagyván az erdélyieknek is, a mivel jöttek, írásba tegyék le. Az éjjel és ma is ebédig rendkívül való szél volt.

31. Vasárnap. Az kapukra az válaszok solicitálásaért Orlai uramat felküldtem, izenvin Skerlet uramnak is az Osztrován szállott hadak iránt, ha valami panasz jű, én ne okoztassam, mert nincs mire meniek Poseroleczára is, az mely két ezer okka lisztet

adtak, azzal indította volt meg Petróczi uram őket, de a vezér ellenkező parancsolatjával vissza kellett vinni fordítani, zúgolódnak és annyira vadnak hadaim közt tiszteim, hogy oda akarják őket hadni, mert nem függnek tőlök a fizetetlenség, éhség s ruhátalanság miatt, kéretem: szerezzon egy választ az én audientiámról is, és az mely új kapitányokat be akarok mutatni, felvigyem-e? Audientiámat pedig azért is solicitálják, mert canteriumot kívánok csináltatni mind az két lábamon. Jött hozzám egy csauz a Csauz passa nevével, valamely még tavali bora árát praetendáló parasztokkal, kiknek volt illendő válaszok. Jött hír Sándor uramtól az kapuról az teffterdártól, a vezérrel beszillett s mindenekről végezett, pro voto leszen válaszom, kér azon, egy két nap legyen patientiával, ezen szók után in confidentia izente a teffterdár: Tömösvárról várunk hírt, és azokra várakoztatnak, confirmáltatván, hogy az hadaknak Csaffer passával az vezér kemény parancsolatjára nízve el kellett Gyula felé indulni, de az is igaz, hogy az Marosnál várták az német hadak. Szappanos Mihály lovas kapitányt küldöttem el Poserolezára, Jeni-Palánkra, írván az ott való passáknak is a szegénységgel való kaszáltatásról, a Dunán túl lévő katonák eleiben is küldöttem, minthogy arra felé divertáltak a pusztákon. Volt nálam audientiája az lengyel követnek. Volt szó, hogy az király Jablanoszki s Potóczki uraiméknak, és az Lengyelországban lévő francziai oratornak Abbas de Polignie uramnak írt leveleimet elkiszíttettem, de minthogy importunus dolgokról irattanak, assecurál-e, hogy a leveleket el nem veszik? Mondá, hogy nem félti. Kire én: Minálunk az a rendtartás, mikor idegen országra küldünk valakit, hogy vagy köntösibe, vagy az nyerge

vánkosába varrja el a leveleket, azért ő is éljen ezzel a cautióval. Mondottam, Havasalfölde szomszédságába Vidinbe leszen telelsem, onnan a *correspondentia* jobban meglehet, minthogy mikor ezelőtt ott teleltem is, Jablonovszki uramnak jött hozzám embere levelekkel, kit én is Drinápolyba promoteáltam, azért ezen levelekre is expressus emberek által kívánok választ, mely megjűvín, azután én is fogom küldeni emberemet Lengyelországba, nem árt mindazáltal, ha a szabadosabb *correspondentia* felől Jablonovszki uram ír az havasalföldi vajdának. Mindezekre ajánlván magát, hogy megmondja, az leveleket kezihez vette, mondtam azután, hogy a vezér nem inducáltathatik arra, hogy a lengyel királyhoz az onnan vett *intimatio* szerint emberit küldje, azt mondván az törökök, hogy a lengyel király csak egy király, az ő urok pedig hatalmas császár livín, nem illenék egy császárnak egy király után járatni s emberit küldeni: hanem ha kell az lengyeleknek a békesség, és azzal Kamenicz, küldje ő emberét császár portájára. Kire ő: Ezt az észt a francziák adták nekik, de a lengyelek nem a magok javáért annyira, mint a törökökéért kívánták volna ezt, mert az mint a lengyel király mind a Moszquát, német császárt, úgy a velenczéseket is disponálta, hogy ezek követeket küldjenek Lengyelországba, kívánta volna azért innen is mind a török császár, mind a tatár Chám emberit, hogy az colligatióban tött híreknek az lengyel király és *respublica* eleget tegyen, és lett volna szemtül szembe a dolog, tudják, hogy az török Erdélyt és Budáig elveszett helyeket kívánná vissza a némettül, a német is pedig arra nehezen megyen, de az lengyeleknek is ebben a hadakozásban semmi hasznok nem livín, országok

pusztúlton pusztúl, ha az lengyelekre nízve a condi-
 tiókba nem condescendálna az német, in tali casu ne-
 kik okok lehetne a colligatiókból való elszakadásra,
 és az particularis békesség csinálásra, ha a német a
 lengyelekért semmit nem cselekednék, de ebben az
 dologban való javokat avagy észre nem veszik a tö-
 rökök, vagy az francziák bontják el, mert az tatár
 Chám, mikor ide hozta, ezzel ötet biztatta, és még a
 Drinápolyba livő lengyel követet is tavalý. Ezekre
 mondám: Az ti dolgaitok felől én tülem is tudakozód-
 tak ezek a portai ministerek, de minthogy nekem sen-
 kitül az egy francziai orátoron kívül levelet nem hoz-
 tál, nekem ehez szóllóm nem lehetett, egyébiránt le-
 gyen tudtodra s mond meg a királynak és a hetma-
 noknak is, nem csak magatok javáért, de magam pri-
 vatumaért is kívánok szolgálni, valamint a magam ha-
 zájának, úgy a ti hazátoknak, mert a mikor Erdély s
 Magyarország is incorporatus ország lehetne a ti or-
 szágtok között, akkor ígírhetne magának nagyobb
 securitást s vonszott is a szívem hozzátok, mert volt
 oly idő, hogy az én nagy atyám is szolgált a ti or-
 szágtoknak, és eladván Magyarországból is maga jó-
 szágát, Lengyelországba vett magának jószágot, úgy
 mint Blazovát, ott ígírvin magának nagyobb securi-
 tást mint másutt, hogy peníg szolgálhassak, másszor
 ha ide embereket küldik, én hozzám is követséggel
 s levéllel jűjjön, a ki mellett én is folytathassam a
 portán dolgotokat, minthogy Kameniczet is én általam
 ígírte volt vissza a porta a lengyeleknek, jó szívvel
 szolgálók, csak legyen ilyen formában accessusom a
 szolgálatra, és sincere agáljatok. Kire ő: Nincs oly
 conversatiója az királynak és az nagy rendeknek, az
 hol engem elő nem hoznának, és szívesen szánakoz-

nak rajtam, kívánnának conserválni, csak értsík akaratomat, és e végre leveleket küldtek volt ez elmúlt télen a Drinápolyba ment követ által mind az király, mind Jablonovszki uram, kit nekem maga kívánt volna megadni, de nem lehetvén szemben velem, vissza vitte a leveleket, máskint is, úgymond, ily nagy familiájú és nagy experentiájú embert, mint Nagyságod, kívánnánk látni és accomodálni a magunk hazájában is, holott Dorozenko is, a ki csak egy kozák úr volt, az ő protectiójok alá jüvén, nagy jószágot adtak neki és négy ezer tallér fizetést is esztendeig, becsületesen, et cum securitate lakott köztök. Kire én : Isten áldjon meg benneteket, köszöntséd a királyt nevemmel és a hetmanokat, akár a fegyver continuáltassék, akár megbékélmi igyekezzenek, el ne feletkezzenek felőlem. El akarván búcsúzni, instált, hōgy Vidinyig együtt akarna velem járni, ha lehetne. Kire én : Ha az tatár Chám engedi, meglehet. Azután tett instantiát, hogy Lander-Fejírvar és Pétervaradin delineatióját adnám kezéhez, kivel ő is mind a királynál, mind az nagy rendeknél dicsekedhessék, kivel ha constitutióját is neki megmutogatom, mind neki, mind a lengyel uraknak nagy contentumot tennék. Kire én : Lander-Fejírvar delineatiója nálam meglívén, neki oda adom, Pétervaradini obsidió delineatióját is Kornáritól kéretni fogom, de ha szinte a törököktől kiadni nem merné is, a mint az szolgálaim delineálták, keziben adom, minthogy Kornári is az én szolgálimtól vette. Erkezek postám Jeni-Palánkról s Poseroleczáról levelekkel, az jeni palánki passátul is hozván levelet. Felleges lágy idő volt.

NOVEMBER.

1. Hefű. Ali passa Duna kapitánya Tétel alól re infecta elég emberbeli kárral s confusióval tért meg, hiszen várván a tételiek, a városon kívül az mi parasztság s cseléd volt is, mind az várban szorították be. Kornari jött látogatásomra, de csak udvariskodni és holmi relatiókkal. Ma mustrálta meg az teffterdár a várbeli hadakat, tavaly 30 oda jancsár volt benne, most száznál is többet rendeltek, az Szamszuncsi passát praeficiálván jancsár agának, ki a tavalyi vezér Muzul agája volt, utána tisztnek rendeltetett az nisi öreg Zemberechcsi régi esmerősöm. Az várba be vitte magával a vezér az császár sziliktárját, az vár bástyáit járván vele. Csaffer passa embere jött Tömösvárról az hadaknak onnan a Maros és Gyula felé való indulásoknak hírvél. Érkezett meg Pancsovárúl Fileki Mátyás bejáróm is azzal a hírrel, hogy az hadak a Marostúl vissza fordúltak, az ellenség túl a Maroson kisen várván, és az Maros partra a passusba taraczkokat vonatván. Ali passához küldtem volt Glavics uramot az én utamra kívántató szüseség hajók végett, ajánlotta jó akaratját, csak ferment extraháljak rejá, fogyatkozás a hajók dolgában nem lészen. Ma estig jó s lágy idő volt, estve felé esső kezdett esni.

2. Kedd. Sándor és Orlai uraimék felmentek az tefftedár kapujára, 11 óráig ott várakozván, bizonyos választ nem obtineálhattak egyebet, hanem hogy olm olm kétszer mondotta ezen szókat, sok distractiót, sok féle embereknek rejá való jövetelít magok is látták,

de vele véget nem érhetnek; az zofiai erdélyiek supplicatióját is kezihez vette, a mint intimatiója szerint ki irták, hogy mit adtak nekik, és mennyi restantiájok volna, azt is az tefftedár csak maga mellé tötte, igen distractus livín, onnan mentek Skerlet uramhoz, relatiót tévén. Kire mondotta. Istud imperium est imperium monarchicum, erővel rajta nem vehetni, javallotta¹: egy memorialét irassanak az tefftedárnak, kivel esziben juttatván magokat, insinuálják az dolgokat is, mely memorialét megiratván, Orlai uramot felküldöttem Sándor uramhoz, hogy azon memorialével estve felé aggrediálják a tefftedárt. Az másik éj-jel a vezér belső sátorai között valamely puskapor felvetvín magát, száz ersziny pénzíg való kárt vallott, az császár sziliktarja hozta kaftány és kard is elégett. Az Zofiába livő erdélyiek közül három bejáróm úgymint: Maurer Ferencz, Csáki András, és Sándor Mihály akarván ide júni hozzám, Bányánál az törökök őket elfogták és rabságra Vidinybe vitték, a kettőnek kezességén Sándor Mihályt hozzám küldvín rabságoknak hírirel, ki is ma érkezék hozzám, relatiót tévén utazásokról, és mi formán való megfogattatásokról. Kálnoki Péter uram magános audientiát kéretvín tülem, hiti után referálta, hogy Drinápolyba lítekor Orlai uram mondotta neki, hogy Erdély országa inkább kétszer, háromszor elraboltatja magát, mint sem az én fejedelemségemnek consentiáljon, oka ez, mert az mostoha fiam Rákóczi Ferkó fejedelemségét sollicitálok az portán, másodszor: mert Vizaknai által kértek az erdélyi urak tülem essecuratiót, s nem adtam, és abba idegenedtenek el tülem.

3. Szereda. Sándor uram az estve újobban szemben livín az tefftedárral, követte, hogy dolgai miatt ő

kegyelmivel nem beszilhetett, kért, mégis két három napig várakozzam, mindenek kedvem szerint lesznek, addig is pedig embereim és hadaim szükségére adat valamit. Délután újjobban az tefftedárhoz menvín Sándor uram, valamely lisztrül, s árpárul adott ki czédulákat, kí mellett ki is fogták embereim. Petróczi uramot nimely tiszteimmal és dispositióimmal Poserolczára küldöttem, úgy a komornyikomat is valamely hajó éléssel és hadaim megmustrálása iránt való dispositióval. Ma estve felé lívín a vezérnél a tefftedár, az én tolmácsomat magához híjván, mondotta: mond meg a fejedelemnek, besziltem a vezérrel, az erdélyiek levelit megolvassván, dévány volt felőle, concludáltatott, hogy a fejedelem mellé bocsássák őket. Az tatár Chám beteges voltára nízve kérepszett a vezértől, bocsássa előre, minthogy Krim is messze vagyon, de az vezér nem bocsátotta, várakoztatván még valamely dologra. Az francziai tomács Fonton, és a havasalföldi kapitihá Janáki uraimék izenték, hogy Kameniczben élést akarván bevinni az tatárok, a lengyelek eleikben állottak, s elnyertik tülök. Ma az várban öreg álgyúkkal nagy lövéseket tétetett az vezér, az császárnak leánya születvín, annak örömére. Publicáltatik olyan hír is, hogy Nigropontum nevű török városnál, ki is metropolissa Morea tartománynak, az velenczéseket a török meg verte volna. Már 4 óra után jött hozzám Hartoch uram, köszöntvín Hemskerek uram nevivel, és pénteken lejendő Imre herczeg nevem napjának (minthogy azon a napon jelen nem lehet) antecedenter idvezlist tétetvín. Volt szó az újjobban insinuált incognitus névrül, úgy mint Aegidius Bartholomaeirül, és hogy megjüvín ezen dologban az angliai királytül válaszok, repraesentálta, mint

fogják aggredialni az bécsi udvart, mint és mely úton fognak tudósítani, de idő kelletvén hozzá, elébb februariusnál az ő informatiojokat nem várhatni. Mondotta azt is, hogy az mely négy punctumokról szólt, hogy azok iránt az B.(*écsi*) udvar condescendálna, azon punctumokból álló írásnak clavisosnak kellene ugyan lenni, de magam subscriptiója és pecsétje alatt valónak, de az én subscriptionnak cifra nélkül kellene lenni, de ha confidens emberem vagyok, a kinek bizvást hihetek, még jobb volna pro credentia istius hominis, valamely szókat praemittálván, az oly papirost, az hol a dolgok volnának letive, tisztán elküldeni mintegy cartabianca formában, az mostani világban így practikálják most minden királyok és fejedelmek, ez azért is volna jó, hogy ha az négy punctumon kívül is többre inducáltathatnék az N. C. azon írás osztán úgy conscribáltathatnék, az mint a dolog s alkalmatosság kívánná. Ezek után pro et contra sokat disputáltunk mondván; Quod piscator Thökölius toties ictus sapere debet, tamen modo alio etiam fieri poterit, si passus pro tali homine veniat ex camera bellica, verum de his reflexionem sum adhuc habiturus. Ezzel elbúcsúzván, ajánlá arra magát, hogy a fő vezérnél lejendő audientiája után Hemskereknek újebben el jő hozzám, et faciet sinceram relationem, Hozván azt is elő pro conclusione: ezen dologba úgy kell nekik is magokat moderálni, hogy se nekem, se magoknak a török előtt kárt ne tegyenek, mivel eddig török országba az ő részekről való mercantia, szabados kereskedés is livin, abban tehetnének kárt az uroknak. Mondotta azt is, hogy ha a követnek is vagy útban, vagy az B. udvarba halála tanálna törtínni, hogy az mely dolgokról eddig B. A. által folytatott

írárok az ő archivumokba tanáltassanak, nem javallhatják, azért pro majori confidentia et sinceritatis contestatione azon írárokat vissza hozván, elégetni javallotta, azért is superspecificato methodo az mint ők az B. udvarnak elműjit veszik, és az An.(*gliai*) K-nek is azon dolog folytatásában való consensusát, a mint ezekről engem tudosítanak, ahoz kipeest tudom én is alkalmaztatnom az emberem által küldendő expeditionokat, a mig az ő informatiójok elérkezik, addig a portán is kitanúlhatom békességre-e vagy hadakozásra czéloznak a dolgok? mert ha a két császár közt meg lenne a békesség, in tali casu én is bizhatnám Erdélynek possessiójához, és Erdélyből annál jobban lehetne az ő királyokkal való correspondentia, és a religio dolgába való provisio, és securitás. Bizony megtetszik, hogy minden dolgok tökéletlenség, de nem vehetnek reá. Szép idő volt.

4. Csötörtők. Az mely ezüst s arany miből álló jószágom valamely jancsárnál van itt zálogba, annak kiváltásának holnap livín terminusa, holnap livín a töröknek is Kászon napjok, e végre azért irattam egy levelet az vezérnek, hogy ha mi pénzbeli kegyelmességét akarja hozzám mutatni, tudja ennyiben van dologom, két annyi erő livín azon jószág, ne vesszen a jancsárnál, mutassa kiváltásában kegyelmességét. Ezen levéllel Sándor uramot küldtem fel, más egy suplicatiót is iratván arról, hogy a tihámat előre akarom küldeni Vidinyben, azért kérem arról adasson egy fermánt, küldhessem előre ő kegyelmit, mely suplicatiót a vezér tihája által be is adott Sándor uram. Délután jött Orlai uram azzal a hírrel, hogy a császár sziliktárját a vezér expediálta, és hogy a vezér tihája insinualta Sándor uram által, hogy a vezérnél

ma leszen audientiam. Értvñ, hogy Tömösvár felől Csaffer passa vissza indult, s vele együtt az Arnolt passa is, irattam mind az kettőnek, bizonyos embere-met kívánván eleiben Pancsovára küldeni, de az vezérnél lejendő audientiámra nízve suspendáltam. Az lengyel követhoz küldtem volt szolgálmat, mibe legyen dolga, és van e hírivel a lengyelek próbája? Kire izente: Igen is van hírivel nem csak az, de hogy az lengyel hadak Bucsakba is penetráltak, és ott egy-nihány falukat felégettek, és elraboltak volna. Megérkezék estve felé Sándor uram, hozván hírit, hogy az én audientiám holnapra differáltatott ilyen okon, hogy a tihája kérdist tévén a vezértől, most ad e utolsó audientiát, vagy még ezután? ha most leszen az utolsó audientiám, felkaftányoztat e a vezér? és a mint több vezérnek idejében szokott lenni, az magyarok, és erdélyiek részirül való kapitihákat bemutassam e? s azokat felkaftányozzák-e? Ezekre a vezér tihája nem tudván meg felelni, hanem a vezérnek megjelentvén, ezen propositiójára nízve hivatta a tefftedárt a vezér, és sokat is dévánkozván vele, adta válaszul a vezér tihája, hogy az én audientiám holnapra haladott az vezér mind magát, mind kapitihait felkaftányoztatja, az tefftedárnak megparancsoltatott, nusztoz kaftányt kisértessen. Tiszta híves idő volt.

5. Péntek. Kereszt nevemnek emlékezetes napja livin, az francziai urakat és Kornárit feleségestül hivattam ebídemre. A vezér is az városon a Csaffer passa tihája szállásán hálván, ott lévén egynihány ágyasa, későn jött ki azon háztúl, onnét a tatár Chámhoz s az Chámmal az várba is menvín, el tölt az idő, kisőn jött ki az sátorához; kire nízve én sem solicitáltam az audientiát, lévén reflexiom az mai vendégim

contentatiójára, kiket is későn estve bocsátottam el lámpásokkal. Érkezének Poserolczárúl Bohus Márton és Kis Péter szolgálaim, kiket nimely dolgaim végett expediáltam volt Poserolczára, velek együtt jött Bai Mihályné asszonyom is.

6. Szombat. Az más éjjel érzettem a két vállamban valami nehezséget, úgy az lábaimba is, kivált az hol a seb a lábaimon beforradott. Haszán aga tolmácsom jött a vezér tihájátúl és tefftedártúl olyan izennel, hogy ma reggeli ételkor ott tanáltassék és leszen válasza az audientia iránt; kire nízve Sándor uramot is felküldtem. B. A. tegnap estve megjövéen Hemske-rektül, ma reggel tött ilyen relatiót. 1. Holnap leszen neki is audientája az vezérnél, az audientia után mindjárt ide küldi Ha.-ot, ha az német generalisok, vagy akár kik által löttek volna B-be valamely propositióm, kikerestessem directiójára, quia esset ridiculum proponere ea, quae fuerunt hactenus proposita. 2. Az jancsárok tisztit, a ki eddig mellettek volt, megváltoztatták, minthogy az jancsár agával az is elmegyén, a kinek megindulásának híre hétfűn vagyon, és a vezér is kedden megindúlna, rendelvín olyat melléje, a ki a l-fejérvári praesidiumhoz tartozó csorbacsia. 3. Insinuálta azt is, hogy a minap az colonia felől volt emlékezet, remínlhetnek-e az bujdosó magyarok és erdélyiek? a kik vallásokért bujdosni kívánnának, de ő arra azt izenheti, quod colonia in ditionibus istis dari non potest, quia est strictissima, et deserta patria, sed haberent suam provisionem a rege, si iste, qui se vellet eo recipere, esset militaris homo, is accomodabitur in armada, si vero aliquis opifex, is deberet suam artem excercere, sed casu mortis Principis siquis vellet se recipere in An. et Holl. nolentes ire sub jugum

Ger. is potest ire Cons. ad D. Coller, qui habet in mandatis protegere tales fugitivos, et recipere in palatio hollandico, et etiam transmittere cum securitate in An. vel Holl. Ego tamen scribam de hac materia D. Coller specialiter, et si talis fugitivus ne obolum quidem haberet, D. Coller deberet ipsum accommodare, et suppeditare sumptum, et plusquam 600 per annum tales fugitivi recipiuntur, et proteguntur a D. Col. 4. Mondván B. A. az chartabianca helyett mit gondoltam, hogy három levelet adnék keziben az oda küldendő embereknek, ketteiben augeálván az punctumokat, melyet helyben is hagyott Hem. de ő is gondolt újabb mediumot, hogy adnék egy generalis procuratiót azon emberemnek s mi formában, azért a kettő között válaszszak, ha penig az magam gondolta mediumot hagyom helyben, casu isto nem csak hármát, de ötöt hatot is írhatnék. Látom csak politizálsz velem hollandus uram, de én is csak politizálok. Sándor Gáspár uram egész Ikindijig mind a vezér kapuján várakozván megszűnés nélkül az Kul tihájának, főjan-csár agának és Miszirli Ogli vezérnek audientiájokat s kimeneteleket, az után a vezér publice való devány tartását szemlélvín, végre nevemmel insinuálta ő kegyelme az vezér tihájának magát az audientia iránt, ki is adott ilyen választ; magatok láttatok ma sok distractióinkat, másra ne gondolja az király, holnap idejín szembe líszen a vezér a királlyal. Ezen válasszal lejüvín Sándor uram, küldtem által a Dunán Pancsovára Csaffer passának és az Arnolt passának szóló levelekkel s bizonyos instructióval, minthogy az volt híre, na oda kell érkezni az Tömösvárrúl jött hadaknak. Szép tiszta idő volt.

7. Vasárnap. Jött hírem a vezér kapujárúl, hogy

a mely Mechter Basi a császár leánya születése hírt hozta, az vezér expediálta jól megajándékozván. Sándor uram is megérkezett Pancsovárul, ott tanálván Csaffer passát és az egész hadakat, megadván levelemet neki ígért paripámat is az kapucsilár tilhája által insinuálván, hogy által jüvin, felviszik eleiben, favorabiliter resolvált, kérdezősködvín mind magam s mind hadaim állapotjárul, mondotta Sándor uram, hogy Csatar-Kupri nevű helyhez volt szó, hogy rendeltessém, de annak én nem consentiáltam, kirül is mondotta, az a hely Baticzina és Haszán Basa palánkja között vagyon s pusztá, csudálkozott ezen a dolgon: mondotta azután Sándor uram, hogy úgy volt kiadatra az szó a tefftedártul, hogy Pancsován, Bujurdelembé, Palánkba teleljenek az lovas hadak, az gyalogink pedig Poserolczán, Rámban és Galambvárában, Jeni-Palánkon nem lehet, mert ott sok elegyes ember vagyon, úgymond, hanem ha Fejirvárra megyek, beszillek ezekrül. Hozott azomban elő egy németet, ki is egy vasas regimentben kapitány lejtínán volt, ki is az én hűsigemre jüvin, kezemhez küldötte, kinek relatióját én is írásban tétetvén, minden dolgokrul jó informatiót tudott adni. Az vezérnél lívő audientia márul is elhaladott, bizonyosan kitanúlván embereim, hogy Csaffer passa érkezisire várakoztatták és halasztották. Essős idő volt.

8. Hetfű. Az tegnap ígért paripát felküldtem Csaffer passának, felküldvín Sándor uramot a végre hozzája, hogy az tegnap insinuált dolgokat urgeálja, és volt-e a vezérrel beszídes, experiálja, meghagytam, elmenjen az tatár Chámhoz is, s insinuálja, hogy ennyi biztatási után a vezérnek még eddig sem az audientiában, sem egyéb dolgok iránt még semmi sem volt.

Érkezett Orlai uram a vezér kapujárul, a vezér tihája olyan izenetinek hírvél, hogy a vezér sok dolgokat bizván reá, azokban distractus, azért a vezérrel való audientiám dolgát bizta a kapucsilár tihájára, kihez is Sándor uram elmenvín, mondotta, az vezér ma Csaffer passát s több utánna való tiszteket felkaftányoztat, azért sok dolgai livín, menjen fel Ikindikor hozzája, s azon leszen, a vezérrel szemben juttat, ha penig márul elhaladna is, holnaprúl tovább nem haladhat. Megjött Sándor uram is az szerdár kapujárul, sok dolgai miatt későn lehetvén vele, reménkedett neki Istenért, jó szerencséjiért, szóljon a vezérnek, adjon egy választ, tudjuk magunkat mihez alkalmaztatni, ihol a vezér indul, nincsen semmi rendelis felőlünk. Kire mondá : Hat holnaptúl fogva nem volt-e időtök hozzá? Kire Sándor uram : mindennap solicitáltuk, de az Nagyságod érkezésire halasztottanak, ihol most is az hadakban egynéhány százan az osztrovai szigeten szállottanak, az élésnek nem létele miatt a fejedelem sem tud mit tenni velek. Kire Csaffer passa : Jól tudom, hogy oda szállottanak volt, de az fermánnal megint kimentek. Kire Sándor uram : De meg újobban beszállottak. Ezzel ő kegyelme lejüvin tüle, Csaffer passa is felment a vezérhez, eljüvin onnan akadott jeni-palánki Szerhátli Mehemet passára és az osztrovaiakra, mondotta Mehemet passa : az osztrovaiak suplicatiót irtanak a vezérnek az oda szállott kuruczok felől. Mondotta Sándor uram, igazat írjanak, megirhatják úgymond azt, hogy az kurucz hadak oda szállottak, éléseket fogyasztják, kérjék azért a vezért, hogy harácsokban vegyék be, a mit reájok költenek, ő kegyelme is azomba felmegyen a vezér kapujára s nem tagadja meg, hogy oda szállottak a ku-

ruczok részéről, megmondja azomba, hogy azon, és egyéb hadak is a fejedelemre követeket küldöttek, vagy hiteket szabadítsa fel, vagy viselje gondjokat, ők hamis hitük nem akarnak lenni, kérvén Mehmét passát is Sándor uram, szóljon maga is a vezérnek, mind az kuruczság, mind a parasztság a császáré livín, adjanak egy választ, tudják mihez alkalmaztatni magokat. Ezek után a suplicatiót újabbán előhözván, mondotta Mehmét passa a parasztoknak. menjenek hozzája Ikindikor, a maga deákjával más suplicatiót irat s menjenek azzal a vezérre. Sándor uramat újabbán felküldvén az kapucsilár tihájához az audientia solicitálására, és Csaffer passa vigyázására is, hogy vele szemben lehessen, és kérddhesse meg tüle, ha beszélt-e a vezérnek a mi dolgaink felől? Küldöttem fel Fileki Mátyás bejárómat is a vezér kapuján lakó Oszman csauz ismerősömhöz, ki is izené, az én és a két kapitihá számára való kafftány kisenen vagyon, vagy ma vagy holnap leszen audientiam, úgy értette, az jancsár aga boncsokja holnap indul meg, maga másnap, csötörtökön az vezér. Orlai uramat küldtem volt Skerlethez levelemmel, ki is megtérvén Skerlettül, tanálta vissza jövő útjában, Hemskereknél az ang. K. követjínél livín, ment vissza a vezérhez a válaszszaal, intimálván neki, menjen a sátorához s ott várja meg, kit is megvárván, mondotta : *Compatior D. principi, sed tamen pro certo dicas, cras habebit audientiam, itaque sint in patientia homines principis, et in ista audientia omnia complanabuntur.* Mondotta neki Orlai uram, vagyon benne hírem, hogy mind engem, mind az két ország résziről való kapitihákat az vezér fel fogja kafftányoztatni, de pro consolatione meorum adhaerentium, et animo ipsis addendo kérem legyen

azon, hogy magyarországi és erdélyi két embert is az eleiben kaftányoztassa fel a vezér. Hallotta mind Skerlettül, mind másoktól Orlai uram, hogy a Reiz effendit az én régi patronusomat megmazurolták, és az nigroponti szerdár Ibraim passa mellé rendeltik, egy boncsokot adván neki. Küldöttem Sándor uramnak oly ordinantiát, hogy vegye viszáját az vezér kapucsilár tihájátul: a mai audientiába lesz-e valami, vagy semmi sem? és Csaffer passánál is experiálja, szólott-e a mi dolgaink felől a vezérrel vagy nem? Ikindifelé hivatván Sándor uramat a vezér tihája, izente ő kegyelme által az kuruczok insolentiajárul, az hadak, nemesség s udvar népe számárul s arra kiterjesztendő provisiórul 300 ember számáig, annyira kiadatja a vezér a provisiót, a többbit reformáljam, vagy egyéb passák s békek szolgálatjára elbocsássam.

9. Kedd. Sándor uram által adott Csaffer passa ilyen tanácsot, az király úgymond írjon egy supplicatiót a vezérnek, kiben tegye fel, hogy három császároknak és ennyi vezéreknek szolgált, azok ebben a rendbe s állapotba meghagyták, azért a maga méltóságáért tüle is hasonló kegyelmességet vár. Mondotta azt is, a V. nem cselekedheti, hogy elűzze a kuruczokat. Onnan lejüvin Sándor uramot küldöttem Horvát Ferenczczel együtt a tatár Chámhoz, reminkedvin neki, minthogy a vezér még ma vele szembe lészen, a mint értem, még sem livin végső válaszem, mutassa kegyelmességét, minthogy nekem is ma lészen utolsó audientiám a vezérnél, kire is ajánlotta magát, hogy újokban is előhossa a vezérnek. Hirt adván azomba a vezér tihája, felmentem a vezér kapujára, de szintén olykor livin a vezér sátorához való érkezisem, a mikor a vezér is búcsúzni kívánt a tatár Chámhoz men-

ni, akkor ülvin lovakra az szolgálai, izenvin felmenetelemről a tilhájának, adta válaszul, hogy addig subsistáljak magam kapitihái sátoránál, míg az vezér megter; divertáltam azért a francziákhoz, és marchio de Lora uram sátoránál megszállottam, az hol is sokáig ülvin és mulatván mind addig, míg a tatár Chámtúl szállására vissza fordúlt a fővezér, az ő módjok szerint rossolisokkal, confectumokkal s nádmézes kávéval tractált, confidenter és csak ketten magánosan livin, kérdeztem tüle, hol legyen Fonton uram? mondotta: hogy a tatár Chámhoz küldötte, minthogy ajánlotta magát neki, hogy az itt livő lengyel követttől küldendő választ meg fogja neki mutatni, és hogy a particularis békesség mediatorságát a lengyelek és törökök közt a Chám munkálódni fogja tovább is, azt fogadta nekiek, Kamenicz restitutiójával, a mint annak előtte is proponáltatott, mely noha a török nemzetnek kárával vagyon, mindazáltal megcselekszi in favorem Gallorum. Mondotta azt is Lora uram: hogy az ő dispositiójokra nízve nem acceptálták a törökök csak azt is, hogy Jasra jöjjenek a lengyel, mosqua és velenczések követjei, de ő kitanúlta azt is, hogy a német császár is inducáltatott volt arra, hogy plenipotentiáriusát elküldje a feljebb említett nemzetek követjeivel, cum tali tamen conditione, hogy az angliai és holl. oratorok is jelen legyenek ezen negotiatio alkalmatosságával. Mondotta azt is in confidentia, hogy Hemserek semmi választ nem viszen vissza a törökök részéről, semmi titkos dolgokról vele a vezér nem tractált, nem is concludált, securus benne. Hozta azt is elő: hogy Buken uram, a ki most thessalonikai consul volt a francziai részről, Drinápolyban litemkor penig a mostani fr. O-nál secretarius volt (ez volt az,

a kit hozzám némely titkos dolgokban hozzám jártattott az Orator, mikor maga nem jöhetett) ki is noha consul korában is a francziai udvartúl függött, mind azáltal a fr. O. hire, s akaratja ellen az O. ellen való dolgokkal ment be az királyhoz Francziában, és hogy ő is licentiát kért a királytúl, hogy e télen be meheszen Francziában, s remíni is első posta által az consensust, itt fakadott nagy ajánlásokra, ha be mehet, mint kíván nekem szolgálni, és az én dolgaimról a király előtt fideliter relatiót tenni, kire nízve ne despondeam animo, mert ha a király munificentiája egy két esztendő forgása alatt intermittaltatott is az pensio iránt, de megorvosoltatik. Hírem jüvín azomba a vezér megérkezésirül, mentem a tihája sátorához, de igen distractus formában tanáltam, disponált minden felé, s velem nem igen beszílhett, disponált minden felé, mindazáltal várakozván sátorában, míg valamennyire dolgaitúl üresedett, ma indítván meg a jancsár aga boncsokját is előre, instálván azért előtte, fakadott ilyen szókra; tegnapi szavaimat a tihája a királynak megmondotta, mondék: igen is. De minthogy az 300 felül ezernél is vadnak többen a kuruczok, velek mit csináljak, nem tudom. Felelt arra: Az vezér 300 ember felől teszen provisiót, de én azon leszek, hogy a negyedik százra is megadják, de ő ihon megmondja mint jó akaróm, hogy a hadak részérül ebbe determinálódtak a dolgok, oka nem egyéb, hanem quod sint valde insolentes, melyekben is Skerlet volt tolmácsom, azért az négy százon felül az más 400 kuruczot osszam a passák köziben, kik is megfogadják tamquam homines militares, dabit super hoc negotium annuentiam vezarius, sed non mandatum, interim qui adhuc super 800 superfuerint, consentiet V. ut pos-

sim illos, siquos velim, remittere in patriam. Mondotta azt is, hogy magok hadait is itt az végeken nem tarthatják, azért ha most kevesed magammal maradok is, ez után Isten szerencsét adván a török nemzetnek, ezen megmaradandók kevés számából húszerre is ez után szaporodhatom. Végre mondotta, reggel küldjek fel hozzá, hogy izenhesse meg az vezérrel való szembe litem óráját, ezzel elbucsúzáván tüle, és Skerlet előtt ezen resolutio iránt lamentálódván, mondotta: Domine ista negotia intra istos dies sunt mutata, et non tantum vestra, sed etiam imperii ipsius negotia quotidie in peius ruunt. Ezen relatiókkal küldöttem Sándor uramot a francziákhoz, kit is conturbate értett, mondván, Domine quid faciendum, debet se princeps accomodare temporis, et ipsorum voluntati. Küldöttem volt B. A. Hem. látogatására, és audientiája iránt való értekezésire, izente, hogy köszvénybe fekszik, de ha rosszúl nem volna is, nem leszen audientiája, okait megizeni másszor, miért nem lehetett, és már el is küldött Péterváradgyára comitiváért, szárazon megyen, obtestált általa, az én velem való confidentiája titokban legyen, quia posset nocere mercantiae ipsorum, nec postea rex assumeret istud negotium. Ma havazó fertegetes idő volt.

10. Szereda. Jó reggel mentem fel a vezér tihája sátorához, az hová gyülekeztek a vezér parancsolatjából az tefftedár, és Skerlet uram és nímely a tefftedárhoz tartozó tisztek, úgy a Duna kapitánya Ali passa is. Mondotta meg azután a tefftedár a fő vezér determinatióját, hogy 300 lovasra és 400 gyalogra az én hadaim számára ki fogja szolgáltatni az provisiót az császáreből hat holnapra, ki is adják egyszerűsmind, azon kívül az én szükségemre is nyolcz er-

színy pénzt, az mely jancsároknál 2750 tallérba arany, s ezüst műbűl való zálogom vagyon is, adnak 3000 tallért az Moldovábúl taval remínlett 500 ökör helyett, kirül fermant is adtak volt, de mintegy adós-ságba maradván eddig megadása haladott, Visniczet rendelte a fő vezér pro subsistentia militiae Curuczo-niczae, én pedig itt magam l.-fejérvári házamnál te-lel-jek, megengedvín azt is az vezér, hogy Visniczén pa-lánkot építsek, és hogy tavasszal szánthassanak, vethessenek a kuruczok, consentiálván annak is, hogy a kiknek Poserolczán magoknak vagyon házok, s al-kalmatosságok, ott te-lelhessenek; mind exordiuma, mind conclusiója ezen propositiónak azzal végezöd-vén, hogy a szegénység az én hadaim insolentiájátúl megmenekedhessék, úgy hogy csak egy tyúk iránt való kára se lehessen, mert másként számadásomba jár. Ezek iránt declarált kegyelmességét a vezérnek megköszömvín, töttem arrúl instantiát, minthogy az én

- kevés hadaimba sokan tisztet viselő, sokan pedig ud-variakbúl, és első rendekbúl állók vadnak, azért ha 700 személyt neveznek is, de adassék többre az portió; szaporította azért a tefftedár a portiót száz emberrel instantiámra. Volt szó a Zofiába lívő erdélyi nemesség felől is, ha ebben a számban computáltassék-e, és ezen számon felől valókkal mit csináljak? Kire az volt a válasz, hogy az zofiai nemességet is hozzám küldik, a vezér ennyi számrúl determinált, ezekre ki is adja az provisiót mint másoknak, több-rúl nem akar sem-mit is tudni, nem is akar hozzá szólni, magam tudom mit cselekszem. Töttem szót valamely hidasokrúl is, és legalább hogy két hó pénzt adjanak még a hadak-nak, mert ha ebbúl kell adnom, csak két két aranyot adjak is egy ember fejiben, el kél ezen pénz, ez két

utolsó punctumra azért választ nem töttek, de mind ez két dolgot, mind a feljebb említett, mint már concludált dolgokat punctumokba tétetni Skerlet uramnak parancsolta a vezér tihája és tefttedár, a mint le istétette törökül, ezen irás elkiszülvin, kívánták az vezér nevivel azt is, hogy én is adjak magam neve és pecsétje alatt egy oly irást, hogy az vezér is ezen dispositiókat kiszolgáltatván, az én hadaim is semmi panaszra való okot nem szolgáltatnak, és az szegénységnek semmi alkalmatlanságot nem tesznek. Az fő vezér ezen kívánságára nízve azért magam kezivel concipiáltam egy assecuratóriát, mely párba is megvagygon a pariás könyvben, kit meg is pecsételvén, adtam az Skerlet keziben, melynek is értelme az: mint-hogy az mostani fő vezér tovább való protectióját is hozzám és hadaimhoz ajánlotta, és subsistentiánkrül is dispositiót tött, kiszolgáltatván a vezér szükséges provisióját hadaimnak, én is úgy ajánlottam az assecuratoriában magamat, hogy hadaimnak kárt tenni nem engedek, mind az hat holnapi élés s mind egyéb dolgok iránt megigérvén a fermánokat, hogy megiratják reggelre, és nyolez ersziny pénzt is offerálván a vezér kipiben, mely is 4000 tallért téssen; kegyelmességét megköszönvin az vezérnek, Skerlet uram elvégezvin bevítte a tefttedár a fő vezérnek, remínekdvén a tefttedár által azon is, hogy bár csak két hó pénzt adasson a hadaknak, mert az mely 8 ersziny pénzt adnak, abbúl kell el élnem ilyen szük helyen, és ki váltanom az 2700 tallérba livő zálogimat is. Kire hozott ilyen választ: Abbúl is mutatja oda be a V. kegyelmességét, itt most nem adhatnak. Embereimet kívánván az tefttedár az 8 ersziny pénz felvételre, és ugyan valamely hadaim élésekre rendelt bia-

loknak assignálására, a pénzt fel vötték, de nagy kárral, mert sok rossz pénz volt benne, úgy hogy volt harmad fél száz tallér kár rajta, az bialokba is az 65 szám, csak 55-re szállott, mert oly rosszak voltak, míg szállásomat érték is velek, amnyival inkább a mezőt, a hová küldtem, egynihány benne elállott s megdöglött. Töttem arrúl is rendelist, hogy Madács uram, míg a vezérrel dolgomat végzem, a tefftedártul felvett pénzbül a feljebb említett jancsárnál livő zálogimat kiváltsa, adós levelemmel együtt kivigye kezibül, minthogy azon jancsárnak holnap az jancsár agával együtt el kell memi. Ezen dolgom is, azért Istennek hála, véghez ment, zálogimat kezemhez vissza vettem, a ki három amnyival is többet ért volna, mint a mennyiben volt. Az vezér tihája sátorátul eloszolván az emberek, hoztam elő a tihájának, hogy Sándor uramot elakarnám a vezérrel küldeni, ehez a portához és az én személyemhez eleitül fogva való állhatatos voltárul, és az dolgok folytatásában, s a hadi dolgokban is nagy experientiájárul nagy mértékben recommendatiót tivin, kértem azon, hogy a vezérrel el mehessen, és legyen patronusa, ott a vezér mellett való telelisírül is tegyenek rendelist, legyen én kípembe az vezér mellett, az hol is szükséges ember leszen, ha mikrül kérdezik a magyar országi és erdélyi dolgokba, meg tud felelni. Az vezér tihája azért mindenekben ajánlotta magát. Ezek után küldött fel a tatár Chámért a vezér tihája, insinuálván a vezér nevével, hogy mennyek be a vezérhez, míg a tatár Chám elérkezik, végezzen vele való beszídemet, mivel a vezér a Dunán le bocsátván a Chámot, majd fel hozzák és fel is kafftányozzák, vittenek be azért a fő vezér külső audientiás sátorában, a hol is

egy varott veres bársony székre leültetvén, csak hamar ki jöve a vezér is, lábaim fájdalma miatt nehezen vihettem véghez a bemenetelt, noha hintón vittek be a fő vezér sátorai kerétisín belől is, ott szállítván le. Elsőben is vette fel beszídit a vezér, hogy ez idén vele együtt táborozván, és az császár szolgálatjába mellette tanáltatván, ha ez idén én irántam való föltött szándéka véghez nem mehetett is, ha Isten adja: a császárnak tovább való kegyelmességét várjam, s remínljem, L.-Fejérvárott hagyatván azért tüle, hogy itt teleljek, mindenek felett a szegénység panaszinak távoztatását parancsolja, elő hozván ezen materiában tülem vett assecuratiót is, az correspondentia általam való folytatását kívánja, hogy az szükséges és informatióra méltó dolgokról magát tudósítsam, s e végre adat menzil fermanokat is, mely parancsolatira én is ajánlván magamat, kértem azon, hogy ha kegyelmesége lészen, Sándor Gáspár uramot küldhessem be vele, lakjék mellette ez télen, hogy általa az dolgokról jobban informálhassam, és helyettem a császár szolgálatjába tanáltassék ott is. Kire mondá: Az király tihája, az kapitihája helyiben leszen-e? Felelék: Ha a vezér megengedi az szokás szerint az magyar országi és erdélyi kapitihákat is felhozván s újabbakat rendelvín az régiek helyett, az említett kapitihákon kívül kívánnám Sándor uramot vele expediálni, ha magával el vinni és felkaftányoztatni méltóztatik. Kinek is consentiála, reiterálván mind kezdetiben, közepiben, végezetiben beszíidinek, három ízben, hogy tovább is reám gondot viselnek, de meglássam, panaszok az én embereimre ne jűjjenek a parasztokra, mert ő az hatalmas császár vezérje livín, tartozik partját fogni az jobbágyinak. Végre újobban mondotta, hogy

ez idén vele együtt fáradván, megkíván becsülni, és nusztoz kafftánnyal tisztelni, az császárnak nagyobb kegyelmességeit is ajánlván, hozatott be egy nuszta-
 l bélétt kafftánt, s azzal felkafftányoztatott. Az míg a vezér között és köztünk a beszéd tartott, egyéb caeremoniákat is elkövetett, kik is liktáriumból, serbetből, kávéból, rósavízből és füstölőből állottak az ő módjok szerint, ezen alkalmatossággal Sándor uramot is felkafftányoztatta, úgy Haszán agát is az portai tolmácsomat, ezeken kívül a magyarországi residenségre Pápai Gáspár postamesteremet, az erdélyiek részéről való kapitihának penig Berzenczei Ferencz főpohárnokomat, az tavalyi kapitiháimat Orlai Miklós és Bai Mihály uraiméket tüle elbucsuztatván. Az vezértől eljűvin, csak hamar küldött utánnam az vezér tihája négy menzil fermanokat, kettei két két emberre szöllő, az kettei egyre. Orlai uramnak mondván Skerlet uram, hogy a magam kapitihái sátoránál kíván velem még szembe lenni nem értvén ő kegyelme szavát az francziák szállására való menetele-
 met intimálta Skerlet nevével, az hová is elmenvin, és őket is vele megbecsülni kívánván, az occurált dolgokrul nekik relatiót töttem, kit is kedvesen vöttek, a porta tovább való protectiója és jövődöbeli jó szerencsém augurálván belöle, a francziáknál való létem alkalmatosságával jött Skerlet uram is a sátorhoz, de megértvén, hogy ott vagyok, be nem jött, hanem ment az én kapitihám sátorihoz, a hová kellett nekem is utánna mennem, aprehendálta Orlai uram dolgát, hogy szavát nem értette s engem a francziák szállására igazított, mondván nem a francziákhoz való idegenségből mivelte, hogy sátorában be nem ment, hanem ő persona communis lvin, és az angliai s hol-

landiai követek közt való dolgok is ő általa folytatódván, ha hármunkat együtt látnának, az ellenkező felek rossz consequentiákat csinálnának belőle, az én kapitiháim sátoránál azért lábaimat revideálván, és a francziai borbélyt is oda hivatván, az canteriumnak való helyeket mind két lábamon maga Skerlet uram megjegyezte, és szállásomra jüvin az fr. borbélylyal az canteriumot aperiáltattam. Az tatár Chámnak is audientiája livin a vezérnél, felkafftanyoztatta. Én is a portai tolmácsomat Haszan agát a szállásomra jüvin, egy magam mentejivel felkafftányoztam, mintegy azzal confirmálván az tovább való portai tolmácságban. Estve későn jött hozzám az arnolt passa Mahmint Bék Ogli, kit is megvendéglettem, sokáig itatván musika szóknál, végre atyafiságot vetettünk egymással, kit hittel is confirmálván, meg is ajándékoztam, kire nizve az erdélyiek iránt ő is ígerte minden jó akarátját, költsiget is adatván szükségekre, a kivel ide penetrálhassanak. Volt Skerlet uram olyan szava is, hogy a tihája közt s köztem folytatott beszídeket az mint az mai s tegnapi audientiákon voltak az dolgok, pro mea futura majori directione írásba letéteti, kire magam is kértem, de azután megváltoztatta szavát, és meg is bánta az iránt való oblatióját. Végeztem Mahmút Bék Oglival arról is, hogy száz 200 emberemet egynihány holnapig az én tekintetemért az maga országában is kitelelteti s eltartja.

11. Csöförtök. Hajnal előtt hozá a fő vezér tihája csuhadárja császár neve alatt költ czímeres fermanokat, a mint következnek: 1 Az első ferman szól Csaffer passára az magam fejevári házamban való telelitem felől tett rendelísrül, és az én lovas s gyalog

hadaimnak Visniczére való szállításokrúl és ott való megtelepítésekrúl. 2. Második ferman szól ugyan Csaffer passára és az poserolezai kadiára, hogy a míg az kuruczok magoknak házakat s helyeket csinálhatnak Visniczen, a kik cselédesek, Poserolezán telelhessenek. 3. Harmadik is ugyan Csaffer passára, hogy szükségemre két hidast adasson, 4. Negyedik, hogy az Visniczéhez való földekben, a kit nem colálnak az lakosok, szabadossan az kuruczok colálhassák. 5. Ötödik szól az zofiai kadiára hogy az ottan lakó erdélyi nemeség szabadon bocsátassék el s mellém jöhessenek. 6. Hatodik fermány szól a havasalföldi vajdára 4080 tallér felöl, ezen pénz húdra deputáltatván hadaimnak ez téli szükségekre. 7. Hetedik ferman szól a moldovai vajdára, hogy ha oda menvín embereim, adjanak kezekhez három ezer tallért, kirúl még tavaly is az porta tött volt rendelíst, kiért szolgálím fáradtak volt is Moldovában, de re infecta tértenek meg, ezeket azért megadván a csuhadár, s egynihány arannyal megajándékozván, elbocsátottam. Hamar megviradván, mentem a tatár Chám szállására, az hol is nem tanálván, mentem utánna az Dunára, már sajkában találván, voltam szembe vele, elsőben is megköszönvín kegyelmességét, hogy a vezérnek szóllott mellettem, és a mennyiben hagyott is, az ő recommendatiójának köszönöm. Kire mondá: Ezután is jó szívvel szól és szolgál, ha Drinápolyban leszen is meneteli, ott is jó szívvel szolgál, a miben tud; mondotta azt is, hogy a vezér L.-Fejérvárott hágy, nem egyebért cselekszi, hanem senkinek annyi experienciáját a hírek s dolgok kitanulásában nem hiszi, mint nekem. Kértem, hogy ha Drinápolyba megyen is, el ne felejtkezzék felőlem, minthogy In. s ő benne bizom,

s azért is van szívem helyén, hogy az ő athnaméja s hitlevele is kebelemben legyen, és hogy nem csak magát, de fiait is jó uramnak tartom, minthogy akár Erdélybe, akár Magyarországon lakjam is, másoknál közelebb nekem az tatár segítség. Kire mondá: Mind én, mind az fiaim az királynak jó akarói vagyunk, semmit ne búsuljon, jó kedve legyen. Ezek után mondtam: Sándor uramot, és a tolmácsomat Haszán agát a vezér mellé rendeltem azért, ha miben megtanálják, legyen hozzájuk jó akarattal és segítséggel. Kire ajánlotta is magát. Hozódott elő azután az itt livő lengyel követ, és hogy én is Len. o-ba kívánnám emberemet küldeni. Kire mondá: úgy értette a vezértől, hogy talám vele együtt fogom emberemet küldeni. Mondám arra: Még erről bizonyos válaszem nincsen. Ezek után elbucszám tüle, és Ali passa Duna kapitányától is, minthogy az Ali passa sajkájában volt; szállásomra jüvin, érkezék meg Sándor Gáspár uram a vezér kapujárúl, meghozván hírit az vezér ma idején való elindulásának, hozván két dévány pecsétetes teszkerét is, kiben az itt livő éles felett való tiszteknek az én hadaim és szolgálaim tartására rendelt buza, s árpa quantuma denominálása s kiadása parancsolatik, mely is tíz ezer kilánál többre extendáltatik. Hozott intimatiót az francziáktól is Sándor uram, ebben az esztendőben és tavaly is az én a portán livő residenceim által túlök kölcsön felvett valamely száz tallérok praetendálása felől. Kire is töttem olyan választ, hogy Havasalföldire és Moldovára hiteles szolgálaimot fogom expediálni, az kik a fő vezértől rendelt pénzt fel vegyék, a mely emberem azért Moldovában fogja percipiálni a pénzt, annak megleszen parancsolva, hogy Drinápolyba menjen, és azon pénzből Sán-

dor uram fogja őket contentálni. Jöttek hozzám búczúzni mind Lora mind Fonton uramék, irtanak mind Fonton uram törökül, mind Lora uram deákul Csaffer passának, melyekben neki recommendálják dolgomat, emlékeztetvén ennek előtte lett ajánlására, és hogy az királya is megértvén, tüle igen kedvesen veszi, fölöstökökre nállam megmarasztván, azután elbúcsúztak. Voltam Csaffer passánál, közlöttem vele az fermánokat és egyéb subsistentiamat illető dolgokban is megtanálván, ajánlotta jó akaratját. Ali passa után Csaffer passa levelivel, és az hidasokrúl való fermánnyal küldöttem emberemet posta hajón. Ezek után az portai expeditiókat és Sándor uram instructióját készítettem, megindítván előre Pápai Gáspárt Haszan agával, Berzenczei helyett penig Szölösi Zsigmond vicze-pohárnokomat rendelvén. Irattam az fr. O-nak Sándor uram nevire credentia kípen. Szent Márton napja livín, Bohus Márton fő élésmesterem vendige voltam, sokáig mulatván az útra menendők contentumáért is. Szép őszi idő volt.

12. Péntek. Idején reggel Sándor uramnak az portán livő ministereknek, úgymint : a Seislámnak, Kajmekámnak és az két Kazaszkerekeknek szólló levelet kezibe adván, úgy a fran. oratornak szóllót is, jó instructióval expediáltam, ő kegyelmivel együtt az Zofiábúl jött két erdélyi nemes embert is Kálnoki Pétert és Vajna Istvánt, dispositiót tévén, hogy mellém jűjjenek. Azon Zofiában livő erdélyiekre szólló fermánba olyan terminus livín, hogy hozzám bocsáttasanak, de kezességemen, holott Skerlet által máskint volt az végezés s az kezességet érettek az előtti intimatiójára is a vezérnek fel nem vállaltam, izentem azért errúl mind a vezérnek, mind az több ministerek-

nek. Voltak dispositióim hadaim s szolgáim telettetésinek rendirül, lisztet is az szerdár Csaffer passa az buza helyett adatni nem akarván, pénzen vásároltatam. Madács Péter uramot bizonyos instructióval és Petróczi uramnak szóló levelekkel Poserolczára expediálni rendeltem. Az itten livő házam körül kívántató szükséges reparatiókrúl újabb rendelist töttem. Bai Mihály uramot rendelvín az Havasalföldiben és Moldovában szóló fermánok mellett az pénz felvitelire, azon szükségre kívántató expeditiókat készítettem, iratván mind az két országbeli vajdának is általa, adjungálván ő kegyelme mellé Kis Péter, Jenei Sámuel és Márton Deák nevű szolgáimat, és Poserolczárul a Dunán le menő formában való expeditiójokrúl Madács uramnak parancsoltam. Szép őszi idő volt.

13. Szombat. Ma idejin reggel Madács és Bai Mihály uraimék megindúltanak. Itt való telettisemhez kipest Visnicze és Ovcsa nevű falukban valamely dispositiókkal küldöttem embereimet, híveim számokra itten pénzen szállásokat fogadtattam bérben. Vétettem pénzen valamely két kü pinczébül s bőtbül álló házakat is. Küldötte le hozzám az szerdár az maga tolmácsát két czimeres császár fermányával, kit az vezér Izaresikrúl küldött, és ma hozták ide, az egyike szól a fermánnak az osztrovai szigetben a kuruczoktól épitetett sáncznak elrontásárul, az második, hogy Poserolczárul ki hozassam az kuruczokat. Kire is én töttem olyan választ, hogy más végezisem livín errül az vezérrel, az zászlós hadakat ugyan ki hozatom, de a cselédes kuruczokat ott hagyom ez télen. Érkezők meg Poserolczárul Boczkó Jónás komornyikom valamely dispositióim iránt való informatiókkal. Szép idő volt.

44. Vasárnap. Horváth Ferencz Szamárosi és vele livő katonák felől jöve hírem, hogy az pusztárúl az ellenség közé mentenek Bokesára, az mely 10 törököt pro ipsorum securitate az palánki passa melléjek adott volt is, azokat megkötözték, és rabúl elvítették, mely hírt ugyan a palánki Szerhatli Mehmet passa hozott meg nekem Csaffer passa nevével. Voltak nálam Kurt bék, tételi Musztafa bék és más török urak. Küldöttem fel Csaffer passához Orlai uramot az visniczei szállások végett, ott kívánván mind magam, mind a Poseroleczárúl oda jövő hadaim számára valamely szállásokat, izentem neki arról is, hogy a fermán szerint tartozó buzából s árpából az poseroleczai szükségre adasson egy részt. Adtam ki írásban instructiót komornyikimnak és élés mesterimnek magam asztala, hadaim és szolgálaim tartása rendi felől. Volt audientiája mind tegnap, s mind ma Szalontai István uramnak az előtte livő úthoz kipest, azon útjára kívántató expeditiók iratásirúl is parancsoltam. Vött Orlai uram is itt egy házat, kire én is száz forinttal segítettém. Katona bék szállását megárendáltattam hatvan aranyig Sz. György napig, mint-hogy maga bujurdelemi passának rendeltetett, oda megyen. Az jeni-palánki passa, Kurt bék és esztergomi Ibraim aga voltanak vendégim, musika szóval vendigelvín őket, Mehmét passát egy ezüst aranyos lóra való szerszámmal, és ugyan egy aranyos hegyes törrel megis ajándékoztam. Jött hírem felőle, hogy Mahmut Bék Ogli az utánna telelisre menendő kuruç hadak után Izarcsikon sokáig várakozott. Volt ma Hem. embere nálam, insinuálván általa, hogy Har-tochot ide akarta küldeni, de az mellette lakó csorbacsia hírt akarván adni elsőben felőle Csaffer passá-

nak, azért inkább intermittálta propter suspicionem evitandam, holnap leszen audientiájok az szerdárnál Csaffer passánál, holnap után innét megfognak indulni. Szép idő volt.

15. Hétfő. Expediáltam a hoffmesteremet Kálnoki Farkast, gróf Glavics Miklóst és Szalontai Istvánt, az hoffmester hazájába eresztetett, izenvin általa Bánfi Györgynek specialiter, és oly recognitiót is adván instantiájára, kívül jövődöben is megismertessék, hogy az én annuentiámból ment vissza, és ha halála törtinnék is, jövődöben gyermeki producálhassák. Glavicsot is hazájába az nényihez bocsátottam, hogy havasalföldiből lengyel ország felé vegye útját, izenvén felesígem kipiben az neki kívántató pap felől, végezvin is vele az jövődöbéli correspondentia modalitásárul, és hozzám jövődöbéli szabados recursusárul. Szalontait is a Dunán bocsátottam Orosesikra, hogy onnan Konstanczinápolyba menjen, és ottan az Ang. és holl. Oratorokkal szembe livin, Ang. és Holl. is penetráljon, adván ezen útjára két levelet is patenter, egyiket hogy tülem bocsáttatott, és mennyi ideig szolgálta mintegy testimonialis formában vagyon, az másik generaliter szól minden evangelicus statushoz, kivált az pápi rendekhez pro subsidio implorando, mint-hogy az religióért vagyon szenvedisünk s bujdosásunk, adtam egy úti levelet is törökül neki, és Ali passának szöllő levelet is pro itineris securitate, mint-ha konstanczinápolyi házam revisiójára és valamely orvosságokért küldtem volna. Itten lezendő telelisem-hez kipest fejevári házam tájján belső külső reparatiókhoz, s az házaknak reformatióihoz fogattam, ehez képest küldvén fel Orlai uramot is a szerdárhoz egyéb aprólikos dolgokban is, de kiváltkípen az élis kiadása

és annak örletísire kívántatható az visniczei malmok közül egy Dunán való malomnak embereim keziben való assignálása felől, de disgustatus livín az Horvát Ferenczék cselekedeti miatt, mintegy valamely furiával tett választ ilyen formán, hogy Horváth Ferencztül és Szamárositül elvitetett törökök míg meg nem szabadúlnak, addig több élést nem adat, mondván: addig kenyérivel tartotta a török nemzet a kuruczokat, így kell e fizetni? az többirül is mit gondolhat; ezen szavaival le gyüívén Orlai uram, irattam egy oly declaratióval irt memorialét törökök, kit is felküldöttem Filekitül, szintén az jeni-palánki Mehmét passa is nála lévén akkor, elsőben Fileki által küldött levelemet elolvasta s mondotta: mindenkor csak azzal küldeni előmben a király, a büntelen szenyvedhet e a vétkesért? ezzel tudja magát menteni, mikor Gyulára mentenek is éléssel, akkor is mennyi szökött el a lovasokban, azok ígettik fel a várossát is, és ennyi amannyi törököt rablottak el a várossárúl. Galambvárrúl is a császárnak Szancsákos Bikjét vitték el több törökökkel együtt, jeni-palánkot is fel ígettik, onnan is mennyi törököt vittek el, ihol most is törököket kötöztenek meg, menninek immár gye hennában magok, csak törököt ne vinnének, ne sanczoltatnának. Kire Fileki felele: mit tud tenni a király, lábához nem kötheti, erre a szavára Filekit ki üzte maga elől, fakadván olyan szókra, mond meg a királynak, kiszítse a szekereit, egy nihalnyad magával le küldöm Konstanczinápolyban, mi dolog ez? sok már ez, ezután azt cselekszem, egy nihalnyat közületek tömlöczben tétetek. Azután Mehmét passához küldvén, izente, hogy nekie Fileki kijöve tele után parancsolta, egyet is az én embereimben Palánkban be ne vegyen, mert ha meg

tudja, hogy csak egyet is bé viszen, fejét viteti, mondotta azt is, bánja az mely élist adott is, ez után egy drámot sem ád. Volt audientiája az hollandiai oratornak H. a szerdár előtt, lovon menvén fel a várban hozzá, őt vezetik és két trombitás lévén előtte, magát a szerdár maga lován vitette fel, az őriző jancsárok két sorban jöttek előtte, a szerdár az ő módjok szerint megvendégelvén, és másod magával meg is kafftányozván, úgy bocsájtotta sátorához, az mikor sátorához érkezett a szerdártúl, szintin akkor én is oda küldvén valamely kenyereket, kalácsokat s egyebeket is küldöttem útjára neki, elbucszván tüle, és kiretetvén, hogy az alkalmatlan helyben nem kedveskedhettem úgy neki, az mint kellett volna. Kire ő mondá: Doleo, quod ego non possum remunerare gratificationem suarum Celsitudinum, quia a tanto tempore ex omnibus defui, sed rogo dicat, an sudarium nuper cum csokolata missum fuit gratum. Kire Bai András. Omnino fuit gratum. Újjobban H. Si essent grata, non sunt aestimanda, tamen mitterem adhuc aliqua sudaria pro parvula Principissa. Kire B. A. In hac patria ista instrumenta non reperiuntur, itaque erunt gratissima. H. papirossában takarva küldé négy fejír keszkenőt, körülötte fejír csipke, ezzel is consolálván magát, hogy ebben az országban szokás keszkenőket küldeni ajándékban. Volt szó az generalis procur. felől is, quod ad Citras id cum omni securitate fieri poterit etc. mondotta én nevemmel is, quod inhaerent P. prioribus. Volt szó: quod P. I. unum, et idem est sive sit cum voto, sive sine voto, az első áll legalább hat ezer tallér költségben, a másik is cum eodem honore, hozván elő például Principem Valdek, volt szó, hogy azoknak neveket insinuálni kel-

lenék, a kik a német császár ditióján kívül akarnak lakni. Az idő igen neki essősödött, kivált estve felé szapora esső esett.

16. Kedd. Hemskereknek az angliai király követjének ma volt expeditiója, tisztessígesen kisírtette által a szerdár. Ma a szerdár íránt tegnapi embertelensígre nízve én csak hallgatásban voltam, hanem jött hozzám az udvarában lévő correspondensem, mon-dotta, hogy ní melyek előtt olyan szókra fakadott volna, kít ő is hallott, hogy ha fő vezér volna, ezt a gaurt, engem értvén rajta, Konstanczinápolyban vítetne, s úgy tartana mint Zólyomit, nem ez-e az, úgy-mond, a ki a két császárt öszve vesztette? és a ki miatt ennyi vára s országa veszett el a török nemzetnek? Az szerdár kapucsilár tihájátúl meg jövén szolgám, kít a végre küldöttem hozzája, hogy menjen végire az urátúl, tegnapi szavait valóságosan mon-dotta e a szerdár, vagy nem? ha valójában, kérjen az urátúl nevem alatt két fermánt, kiknek egyike legyen azokra a sajkákra és hajókra, kik holnap akarnak le indúlni, hogy embereimet s portékámat fel vegyík, és le vigyenek, a másik legyen szabad levél, a kucucságot had bocsájthassam el, mert én azokat hittel gyűjtvén mellém, sem az én becsületem, sem a török nemzet hiti s becsületi nem engedi, hogy rabokká tegyük, egyébiránt ha íjeszt vele, ne gondolja, hogy attúl megíjedgyek, mert annak a császárnak vára Fíejírvár, a kié Konstantinápoly, ott is házam lívín, még inkább akarom, ha az uramhoz közelébb leszek. Kire felele a kapucsilár tihája, ki most tihája is, ne gondolja a király, hogy haragbúl cselekedte volna az én uram, az mit mondott, mert nem azt gondolta, és most is azon jó akarója, a ki eddig volt, de mit tud

csinálni, mikor a jancsár Ocsákok és egyéb passák reá mentek ezen dolog végett, egyéb dolgok végett pedig holnap választ hozok, jertek hozzám.

17. Szerda. Volt Fileki parancsolatunkbúl az itt való jancsár agánál, a ki most Számszonsi Basi, valamely fejr kenyereket és kalácsokat is vívín fel nekie, elsőben acceptálta általa lőtt insinuationat, s kedveskedésemet, azután hasonló és ugyan azon embertelen szókra fakadott az Horváth Ferencz első-kisek miatt, mint a szerdár tegnap, kiből megismerzik, hogy ebben egyet értettek, ki üzván maga elől az is: azután küldöttem fel Ubrisit a szerdár kapucsilár tihájához, intimálván nekie, vadnak h. császár szolgálatját és magam dolgait is níző siető beszédím a szerdárral, azért ha jó kedvét látja a szerdárnak, s mód vagyon benne, felmegyek hozzája, ha pedig nem lehet, küldje le a szerdár vagy magát, vagy más hiteles emberit, kivel beszélhessek, és nekie izenhessek. Kire felele: a szerdár kapuján sok halabalok vagyon, ma nem lehet, hanem holnap maga jó le hozzám. Jött azomban Funduk Musztafa passa hozzám, ki az Erdélyben livő török hadnak szerdárja volt Cserkesz Ahmet passa halála után, summaja minden beszédinek a fő vezér ellen való panaszából állott, micsodás pompás udvari néppel, és szép hadakkal jött volt ki, és oly országból, a kiből két ersziny pénzt rántott volt fel, most arra jutott, hogy itt ötvened magával maradott, és a mije vagyon, a rajta livő köntösín kívül mindene zálogban vagyon, mondotta, hogy a vezér és tatár Chám Erdély felé által a Dunán volt szándikjok, de Csáffer passa bontotta el, azért nehezelték reá, item a császár elküldött Kulajlihoz vezírt Bagdatban az helyette livő bagdati passaságra

Sihogli Ahmet passa rendeltetvén, és vagy az, vagy Miszirli Ogli lesz a vezér; mondotta: mikor Tömös-várott voltak, de köztünk maradjon, úgymond a szó, egy baltacsi jött a császártúl levelekkel Topal Huszain passához, tudakozódván az császár az erre felé való hírekrül, és opiniójával kívánván élni a császár Topal Huszain passának, két három éczakán is tanácskozván Topal Huszain passa, ő is abban a divánban ben livin, adta válaszul a császárnak, hogy Hátszek felé a német hadak Kislakra be menvén, nem annyi német lészen most Erdélyben, hanem öt hat annyi is leszen, az Váradin alatt livő ellenség mind Erdélyen, s mind Magyarországon teel, azért annak az ellenségnek szándéka az, hogy havasalföldiben menjen be, és a Duna mellett mígyen, Oroscsikot, Szilisztriát foglalja el; moldovai és havasföldi vajdák is a német ellenséggel egyet értenek, és most nem úgy van a dolog, a mint eddig volt, mert mind a német, lengyel lábon áll, s ennek különben eleit nem vehetni, hanem engemet egynihány ezer törökkel, s tatárral küldjenek Havasalföldiben, az hegyek alá Tergovistya tájján telepítsenek meg, mondván azt is hogy az ő szakállát beretválják el, hogy ha különben van a dolog, és ha két holnap alatt innen meg nem indítanak, ezen szavait kétszer, háromszor is reiterálván, el ment szállására. Érkezik katonák Poseroleczárul levelekkel, kikben mind Petróczi s mind Madács uram levelében livő terminusokra, s mind penig Osztrovárul arrul lött parancsolatom szerint még is a hajdúságnak ki nem menetelire nízve nem kívánván tovább differálni a Csaffer passához való menetelt, már délyesti három óra tájban mentem fel hozzája, insinuálván, hogy magános beszédem van vele, és hogy a tolmácsát

ő is hívassa el, és az maijancsár agát, az ki ma olyan becstelenül cselekedett oda küldött szolgálammal, ben találván, végre csak maga az említett jancsár agával az maga tolmácsa és az enyém, úgy magam is levén ben a házban.

1. Volt beszédünk kezdeti annak exaggeratiójából, hogy három császárt és ennyi vezéreket szolgálván, már az egy fejem és az egy becsületem maradt csak meg. Orlai uramot, és Fileki Mátyást mint üzték ki magok elől, kinek híre elmenvén, az kik még hűségemben és császár szolgálatjában tanáztatnak mellettem, mit gondolhatnak. Ihol fel jöttem, mit akartok velem, én ha Konstantinápolyban mennék is, oda is magam hazához megyek. Ihol h. császárok és a török nemzet athnamejai (kit is felvittem volt kebelemben) Hati humajumja, h. császár becsületi s hiti nem az lábhoz, hanem a föhöz vagyron köttetve, én az én becsületemet császár s vezérek előtt nem kívánom elveszteni.

2. Ezekre nem kívánt mindjárt felelni, hanem az korésmák dolgát hozta elő, hogy ő azt sem itt, sem az körül belül livő falukon nem engette meg három esztendőtül fogvást, most pedig el sem mehetni a sok részeg ember miá, ha kérdik, hol ittál? az kuruczoknál; kire a volt a válasz, én nálam annak nagy tilalma vagyron, ha a részeg törökök a kuruczra mondják, mutassák meg, szemek láttára öt száz pálczát verebtek rajta, s azt veszem kedvesen, ha megfogják, ha az én emberemen tapasztalják, még is ezen bakot nyúzván, mondtam, ez a dolog itt vagyron, könnyű az orvoslása. Szóljunk a másik dologhoz, kiért jöttem, hozván elő ő is Horvát Ferencz dolgát, mit írjon Tömösvárrúl Topal Huszain passa is, hogy kétszer

is nyargaltak már alája Tömösvárnak, a többitől is már semmi jót nem várhatni.

3. Feleltem ezekre, mi van a szívekben, én sem tudhatom, a kik Osztrovára mentenek is, fermánt küldvín nékiek, még sem jöttek ki, fizetést, egész abrakot, fél okka húst s kenyeret kívánnak napjában, az mely élést adatott is, még le nem küldhettem, hanem azért jöttem fel, hogy egy szót kössünk, mert kívánnám, hogy sem a császár, sem a vezér engem ne okozhatna ez után.

4. Esküvissel mondotta, hogy magamon és a tihámon kívül a többitől nincsen semmi haszon, és ki tanúlták azt, hogy mind elidegenedtek, jó szívvel nincsenek, és ha eddig itt nem lettem volna, ital közben elvesztettek volna.

5. Tanácsát kérdvén, mondotta, az ő tanácsa az, irjak én is a vezérnek azon formában, ír ő is, irjam meg, mennyihez bizhatom, és kikhez, azokat vegyem teffterben, a többiről tegyek rendelt, s bocsássam el, mert ilyen formán mind életem veszedelmére, mind penig becstelensigemre vadnak, én sem lévén mostan köztök, hogy járhatnék, s vigyázhatnék köztök, azért is idegenedtek, hogy látják napról napra fogynak. Volt szó, ha oszlottak is, jobb szerencsés állapotot vártak, minthogy nem volt, abban mentenék el.

6. Követett, hogy nem rossz szándékból, s reám haragjából cselekedte aztat, mondván, ne nehezteljek reá, mert inkább szánakozásból mondotta, ennyi esztetendőktől fogva szenvedvén, nem kár volna e magamot elvesztenem.

7. Ezek után egyeztünk meg, hogy a ki adott élést is le vívín, és magam is a poseroleczai révíg lefáradván, az mely hajók ma indulni akartak is, velem

együtt járván, elégsíges kísérőt rendelvín Osztrovára is, pro interim, ha úgy tetszik, praesidiumot tévén, az hadakat az osztrovai szigetbül kiszállítván, mindeneket teffterben vívén, lecsendesítsem, holnap maga is le jó hozzám, én is ez éjjel gondolkozzam és a vezérnek szólló leveletem megírfjam, a többi complementizálásbül, követésbül állott, végezvín azzal szómat, én ha egyedül, ha tized, ha század, ha ezred magammal leszek is, magam erejével országomban nem ülhetek.

18. Csötörtök. Boczkót egyik komornyíkomat küldöttem előre Poseroleczára dispositióim és közikben való menetelemnek hírfvel. Az szerémi Fezulla nevű béket küldötte az szerdár hozzám, annak a hírfvel, hogy egynihány század magával rendelte mellém, az tegnapi köztünk forgott szókra nézve sajkát is rendeltetett alám és egy hidást is, kin valanfi marhát vitethessek az hadak szükségire. A fő vezérnek irt levelem conceptumát vele közölvén, magánál hadta, izenvín hogy járjam meg hamar az előttem lévő utat, ha megtérünk, ahoz képest fog ő is írni, azután küldjük el az leveleinket, míg azért megtérek, az itt lívő dolgokrul és az előttem lívőkrul tettem dispositiót, készölgettem, és napestig holmi expeditiókat irattam. Őszi idő volt.

19. Péntek. Kísün indulhatván meg, estvére tovább nem mehettem az Visnyiczén alul való szigetnél, a szerdártul rendeltetett alám egy sajka, és az szerémi bék öt százig való gyalogtörökkel, azok is hajókon. Estve felé szél kezdett támadni.

20. Szombat. Az szél az éjjel is mind fujt, és ma is hasonlóképen nagy habokban jöttem, Heszarcsikon ebédre kiszállottam, éczakára penig Szendröhöz szál-

lottam, ott értem be előre elment gemiakat, furkátákat és sajkákat, azonban Glávics és hophmester uraimékat is. Az szerémi bék az nagy habok miatt hajójával elmaradott, az több hozzá tartozó törököket Szendrőnél tanáltam, előre postát bocsájtottam levelekkel Poseroleczára, hogy az hadak ki gyűjjenek az kujlicsi révben, tanáltam elő Heszárcsiknál Szabó Gáspár gyalog hadnagyomat egy sereg gyaloggal, de azokat is vissza fordítottam.

21. Vasárnap. Az velem lévő agákat hivattam egy káhvéra felestököm tájban, superveniált a szerémi bék is, megindultam, igen nagy szél támadván, kivált az velem jövő török hajók nehezen érkeztek, déltájban érkeztem az kujlicsi révben, ott tanáltam az hadakat, egyéb udvari rendeket úgy egyéb szolgálaimbúl álló tiszteimet, azokkal együtt Petróczi István s Madács Péter uraimékat is. Notandum : itt meg kell írni, micsoda conferentiám volt a tisztekkel, miről való propositiók voltak, és az propositiókhoz képest mint ment véghez vallatás és két féle karbeli eskütés. Az szél nem csendesedett.

Az conferentia az volt a fővezérrel és a szerdárrel folytatott és végezett dolgokról. Az fő vezér részéről ennek az mi directiónk alatt livő kurucz népnek ez téli subsistentiájáról való adott fermanokról, két karban tölem kívánandó ennek az népnek megeskütéséről, egyik az elbocsájtandókra, másik az hűsigen megmaradandókra nízve, szabadságot adván, az kik el akarnak menni, csak esküdjenek meg azon, hogy magokat leteszik, és nem fegyverkeznek sem ellenem, sem az engem protegáló nemzet ellen, az itt maradók pedig esküdjenek meg azon, hogy sem török, sem török jobbágyának nem vítenek etc. Mint-

hogy ez iránt a fővezér is assecuratiót vett rajtam részéről, az ily szóval proponált dolgokat írásban is le titetvín, így az eskütisnek formulájit is és valamely inquisitionnak conceptussát is adtam ki ezeket is írásban a tiszteknek, hogy Morvához gyülekezett minden rendeknek publicálják és intentiómat effectuálják, mely írások is le vadnak téve a párias könyvekben. Az inquisitió peragáltatására is bizonyos szolgálmat s hivemet deputálván, az propositiók elolvasása után hozzá fogtak tiszteim az esketishez, mind az elmenőket, kik is száznál többre töltek, mind az megmaradandókat, kik is nyolczad fél száz számnál feljebb maradtak, meg esketvén, az inquisitiókban is nagy részint véget értenek, de még holnapra is maradott, véget nem érhetvén.

22. Hetfü. Volt minden rendeknek egyen-egyen való mustrájok, magam eleiben hozattam az elmenni akarókat is, kik között egynihányan tanálkozván olyanok, kik arra megesküdni nem akartak, hogy fegyvert nem viselnek az kuruczok és törökök ellen, azokat megfogatván, tömlőczben hányattam, az inquisitiók után is jött világosságra némelyeknek tolvajkodása, a vezér tábora nyomán követett tolvajkodása, fosztogatása, kik közül is négyet fogattam meg, és az többivel együtt tömlőczre hányattam. Volt audientiája az poseroleczai kadiának és poseroleczai elsőbb törököknek, kik is az Poseroleczán lakó kuruczok ellen külömb-külobb féle panaszat tettek, kiket is contentummal bocsájtottam, mondván: ennek a kuruczságnak nagyubb részét elviszem, csak a csalédessét hagyom, ezen kuruczságot zászlóstúl, kiket Arnolt országban küldvén telelésre, s kiket Visnyiczen szállítván meg, kemény, és jó tiszteket jó in-

structióval kívánván közöttök hadni, azonban magok látják, mennyi kuruczot fogattam meg, s hányattam tömlőczre a roszt dolgokért, és mások megzabolazásáért. Ezek után fogattam az commissiók, instructiók iratásához, egy holnapi élésről tévén dispositiót, hogy osszanak számokra tiszteim az velem jött élésből, a mi pedig benne megmarad, töltsék Poseroleczán lévő hambárimban; jöttek az kujlicsi agák is hozzám, az ő módjok szerint valamely aprólékos gazdálkodással. A szél ma sem állott meg.

23. Kedd. Ennek az kuruczsnak conservatióját és magam belső dolgait néző külömb-külobbféle dolgokban voltak audientiái némely híveimnek. Irattam meg poseroleczai mostan constituált tiszteimnek az ottan folytatandó rendtartásról való instructiókat, Madács uramat küldvén be, hogy ottan installálja őket, úgy mint Szabó András lovász-mesteremet az praesidium kapitányának is, és ottan tartó lovaím és ahoz tartozó szolgálím is gondviselésére, Erdélyi János szolgálmat pedig udvarbirónak, az kiknek a l. solutiójok vagyon tülem az elmenetelre, azokat is Ulási Ferencz, és Boczkó Jónás szolgálím indítsák meg, és Rámnál a Dunán által költöztessék, tettem arról is rendelést, írván a jeni-palánki passának levelet felőle. Boczkót pedig valamely költséggel a végre is expediálván, hogy ottan a Palánk vidéki falukról hadaím számára valamely kukuriczát, és egyéb élist is vásárolhasson konyhám szükségire. Adtam ki dispositiómat arról is: mind az lovasokban, mind az gyalogokban, kik hová rendeltetnek, és hogy az kik másutt fognak telelni, holnap Poseroleczáról meginduljanak s ki bontakozzanak. Magyarországra és Erdélyre szóló és az el-

menő embereim instructióját elkészítettem. A szél megállván, essős idő volt.

24. Szerda. Berzenczei Ferencz fő pohárnokomat Erdélyre az Veteraninak, Hajszternek írt leveleket, és ugyan az szászok Szebenben lakó király birájának, és az szászok püspökjének vallásomon való praedicator felől írt leveleket, s instructióját keziben adván, úgy Palaticz Istvánnak s Kis András nevű szolgámnak az őket illető instructiókat, és az váradi commendansnak Aspermont generalisnak felesígem vejinek (ki felől is az a hír, hogy kassai generalisnak tétetett, és ugyan titulus nélkül más generalisoknak, ha Aspermont nem volna) szóló leveleket kezekben adván, jó reggel küldöttem be Poserolczára, Petróczi uramnak is küldvin commissiót, hogy vele maga is elmenjen, s maga előtt expedálja, megvárván mindazáltal, hogy Ubrisi Ferencz megtérjen az Dunán által tétetett és az kuruczság kötelesség alól felszabadított embereknek hírivel. Vissza indultam, Kujlicsnál megszálván, hivatam az agákat az Kujlicstől elszabadult hidasom dolga végett, kit az hab az Dunán által vitt s hajtott, kire ígervén is magokat, tanáltam elő az árpás hajómat is, azt is parancsoltam, az kujlicsi révben menyenek vele, s ott osszák ki hadaink árpájokat. Éczakával igen csendes szép idő volt.

25. Csütörtök. Visnyiczén s Heszárcsikon is voltam beszédes az törökökkel, szolgálmat hattam bor venni Heszárcsikon. Igen nagy hab volt, estve felé békével beszállottam az házamhoz.

26. Péntek. Érkezik Szappanos két zászlóval és két sereggel Poserolczárul lovas sereggel. Voltam délután az szerdárnál tovább két óránál. Tett relatiót Horvát Ferenczéktől szabadult török aga szavai-

rúl, hogy ha Sándor uram nem tiltotta volna meg még Palánknál, az két passát az kuruczok elvitték volna.

Item Horvát Ferencz mind néki s mind nekem mit izent, hogy feljebb s alsóbb rendek a kuruczok közül tölem el állanak, egy szón vadnak, azért izeni, hogy sónkat, kenyerünket ette. Volt szó, egy jancsár csauzt rendeltet ki Visnyiczére az kuruczok szállása végett, javalja: az kenizekkel besziljek, volt szó, én is oda kimegyek. Az lovasoknak sem Pancsován sem Bujurdelemben telelő helyt nem adhat, mivel a vezértől fermánt extraháltak, és annyira megidegenedett mindtörök, mind szegénység, készebbek pusztán hadni helyeket, mintsem kurucczal együtt lakni, azért ő nem adhatván, jobb elbocsájtani a lovasokat. Item ha kiket a nikápoli passa, vagy az Arnolt passa mellé akarnék küldeni, azt javalja, mert onnan el nem szökhetnek, kárt nem tehetnek, igazságokat, hogy mellettem kívánnak tovább is lakni, azzal megbizonyítják, ő is úti levelet ad az olyanoknak. Volt szó Kis Gyurka törökké lett felesége megkárosodása iránt. Kire monda, hogy annak egyéb nem kell, hanem hogy Dunában vessék. Volt szó Mahmút nevű török kuruczok tolvajlásának kalauzza felől, kit felírt magának. Item mondotta, a vezér Konstantinápolyban nem megyen, ez előtt harmad nappal ő emberit küldötte, most nem küld, de ha én küldök, írni fog ő is, csak telepítsem már meg Visnyiczén, s vegyem jó rendben híveimet. Estve voltak exameni némely szolgáltnak Durcsáni dolgában, és jött világosságra, etc. jött világosságra elszökésre való igyekezeti és minthogy csuhudárom is volt, keze alatt belső javaim lévén, arra való szándékozása is, hogy azon jókból megkárosítson, kit egy Szabó András nevű szabóm világosított.

27. Szombat. A tegnapi vádhoz képest megakartam fogatni Duresányit, hát elszökött, sohul sem tanál-tathattam, azután a szerdának izenvén felöle, mindenütt a falukon s itt is publicáltatta, ha valaki által viszi a Dunán vagy Száván, karóval fizet, én is ugyan tellál által publicáltattam. valaki kézben való kerülésinek eszköze léssen, jó baksist várjon tülem. Reggel küldöttem egy bejárómat sajkan Poserolezára, Madács uramnak küldvén instructiót, és a mellett nikápoli passának s Duna kapitányának Ali passának és az moldvai s havasalföldi vajdáknak is leveleket küldöttem, mintegy negyvenig való személyt és fegyverest ő kegyelme mellé rendelvén, magam neve alatt törökül írt bujutultit is irattam, kikkel is emberit. s postáit jártathassa, az fő vezérnek, tihájának, Malmút Bék Oglinak, Sándor Gáspár uramnak is leveleket irattam, s azokat is elküldöttem.

28. Vasárnap. Reggel Visnyiczére mentem, Csaffer passa is egy csorbacsiát küldvén ki velem, ott magam szükségire egy alkalmas szállást, s az mellett szép faragott kőből csinált pinczét foglaltattam, az mellett egynehány házakat is némely oda szállítandó zászlóim szükségire, kikben noha parasztok voltak benne, s némelyikben török is, de az vélem kijött jancsár tisztek kiigazították onnét őket, ezen dolokban fáradván, egy visnyiczei lakos rácz adta ki Duresányit, hogy az ő házában vagy on titkon egy rejtekben, az rácznak azért egynehány tallérból álló ajándékot adván, reá küldvén s megfogatván, Fejérvárra beküldvén, ottan vasba verettem. Szép idő volt.

29. Hétfő. Szappanos Mihályt lovas kapitányomat 2 zászlóval és százig való lovas katonával, és ezenkívül is egynehány szolgálval elkiszítván, és mel-

léje Fileki Mátyás és Váradi István bejárómat is rendelvén, Arnolt ország felé megindítottam. Mahmút Bék Oglinak az szofijai tartomány és az arnoltok passájának, úgy az öcscsinek és az nissi passának is törökül leveleket iratván, instructióval és a szerdár s magam neve alatt költ török bujutultikkal küldöttem el, mind úti költségekrül, s mind az velek lévő vitélz rendnek egy hó pinzekrül tévén rendelést. Stefan nevű postámat is velek együtt expediáltam Drinápolyban magam lován, úgy hogy Nisig velek járván, ott posta lóra üljön, az menzil ferman mellett küldvén, azok közül adván neki egyet, kiket a vezér hagyott házamnál. Szép idő volt.

30. Kedd. Érkezők Ubrisi Ferencz Poserolczárul Jeni-Palánknál az tölem az Dunán által bocsájtottaknak s Bokcsa felé való meneteleknek hírivel. Bai Mihály uram leveleit hozták, kikben írja, hogy az vele Poserolczárul expediált Kis Albert nevű gyalog hadnagy seregével együtt elpártolván, Kis Péter és Jenei nevű szolgálmat, kiket vele küldöttem, elvitte magával, kire nízve mind-mind Bai Mihály, mind Madács uraimék után újabb dispositiomat küldöttem, minthogy Madács uram is elment Poserolczárul.

DECEMBER.

1. Szerda. Az lemenő sajkák kapitányihoz küldvén, haladván indulások, halad az én tegnapi irt levelem expeditiója is. Az szerdár Csaffer passa igen beteg lévén, senki ma vele szemben nem lehetett. Érkezett hírem, hogy egynihány karabilyosom Poserol-

czárul feleségestül való elszökésekrül. Hivemmel majd éjfélig mulattam. Szép idő volt.

2. Csötörtök. Volt valamely Hacsi Haszán nevű török nálam tömösvári Szmail Cselebi nevű töröknek valamely adóssága végett, maga is itten lévén. Essős idő volt.

3. Péntek. Egy palotásomat küldöttem törökök hajóján Madács és Bai Mihály uraimék után ez előtt két nappal irt levelekkel. Ali passának irt levelét is a szerdárnak az én postám vitte az én dolgomban. Az Katona Bék házát az téli szükségemre megarendálván, magam is látni elmentem, derék boltok tanálatván azon háznál, csudahár háznak és ugyan élis háznak, s pinczének való boltokat deputálván, némely híveimet és szolgálmat szállásra oda rendeltem, lovai-mat is oda szállítván. Komor és hóra czilozó idő volt. Valamely tömösvári Szmael Cselebi nevű török öt száz talléros adósságot praetendálván, nem lévén nála adós levelem, a szerdár bujutultijával kadia eleiben citálván, képemben az itt lévő Molla eleiben Komáromi uramot küldvén, azután az Molla azon emberrel együtt maga fiát küldötte, hitet kívánván tülem, kirül én hitet nem akartam mondani, nem jutván eszemben, csak azt mondtam, az kinek adta, és a kitül róla adós levelet vett, attúl kérje. Ma újabban fástul egy hidasom elmerült, a másik hétben másik hidasom majd két hétig a fa vágással és az hajókban való rakásával embereimnek haszontalan munkája lett. Érkeztek feleszolgáim Poseroleczárul, vadakat, madarakat is hoztak.

4. Szombat. Az éjjel tovább éjfélnél volt audientiájok külömb-külömb féle dolgokban Poseroleczárul jött szolgálimnak, Petróczi uram levelét is vévén ez úttal, hogy maga jelenletiben expediálta Palaticzot, Kis

Andrást, Berzenzei Ferenczet Palánkbúl, német sálagvardát hozatván az falukról az ott való passa, azzal késértette; vettem informatióját is egyéb poserolezai tiszteimnek az oda való dolgok folyásáról, melyekre replicát küldöttem, azon levelekkel Elek Miklós gyalog hadaim fő strásamestere által azért is, hogy onnan az több gyalog hadakat is megindítsa.

5. Vasárnap. Az Molla az öt száz tallér iránt való deliberatiójával és arra irt Csaffer passa azon adósság megfizetése felől lett válaszával vagy inkább azon törvény deliberatiója confirmatiójával jött hozzá a szerdár tolmácsa a praetendens törökkel és más két jancsárral, kiknek amaz is adós, urgeálván az adósság megfizetését, kin én is csudálkozván, és ezen dolgot újságnak is tartván, az szerdárhoz felküldöttem, egy levelet is irtam neki, reménkedvín, hogy ezen bajtúl mentsen meg és ha fizetnem kellenék is, várakoznék az adós, míg a fővezértül rendeltetett fermanok mellett embereim pénzt hozhatnak, irtam más levelet is neki panaszkipen az osztrovaiaik ellen, hogy egynihány emberemet az Dunán által szálaltották. Mord és hórá czélozó idő volt.

6. Hétfő. Az szerdár consideratióra vevén ezen dolgot, megparancsolja, hogy az adósságért egynihány nap ne busítottassam, míg valamely pénzt szerezhetek. Azonban az én török pecsétetes levelem mellett a szerémségrül hoztak volna pénzemen egynihány átalag égett bort, a szerdár e, vagy az jancsár aga kivagdaltatván még az hajót is, ezen dologért, és Heszarcsikról jövő valamely boraim securitásáért is irtam egy levelet neki, kire azt izeni, nem engedi az ő török hiti és vén szakállá meg, hogy a török törvény ellen való dolgokat be engedjen hozni, az mi-

némű az égett bor, nyers bor s az disznó; újobban irván neki, hogy ezt én tülem nem tiltotta senki és ha vallásunk más is, egy az Istennünk, s egy az urunk, Drinápolyban létemben is megengedettett, erre is csak azt adá válaszul, ez véghely livín, ezt e féle dolgoknak ide való be nem bocsátásával tarthatni nem lehet, nem lehet, kétczer iterálta. Hideg mord idő volt.

7. Kedd. Az két török császártúl Szultán Szulemantúl és Szultán Ahmettúl nekem adott köves botokat, de még a mellett valamely lovakra való ezüst szerszámokat, azokhoz tartozó öt czabragokat arra rendeltetett szolgálaim a szerdár és itt való jancsár aga confusiójára mind a pijaczán a kereskedő rendelnél, mind várban Kornarinál és az Csaffer passa komornyikjával elhordozván, és zálogban vetni, vagy penig eladni praetextualiter kívánván, hogy már azon pénzzel fizessék meg az az 500 tallért, a kit adós levél nélkül egy tömösvári Iszmail Cselebi nevű török hitire az itt való Molla, az török püspök irásban s pecsét alatt kiadott deliberatiójára az török törviny nékem ítélte, hogy megfizessem ex illo respectu, hogy hitet nem akartam mondani, de sehul reá pénzt nem kaphatván és kíváltképen a törökök a botokat még csak kezekben venni is irtóztván, az itt való jancsár agához is felvitték, hogy az Ocsákoktól szerezzenek valamely pénzt reá, de ott sem kaphatván, ezen dologról a szerdár osztán az itt való törököknek az eleivel sokat tanácskozott és megijedvén: ezen dolognak a híre a császár eleiben is el ne menjen, az adósságot kereső törököket megtiltotta, hogy az kapumra azon adósságért ne járhasson, az míg a császár kapujárúl valamely emberem nem érkezik az várható költséggel, az jancsárt penig,

a ki magát associálta az említett török mellé, megfogatták s vasban verették, azzal szepítvén, hogy nem ő hírekkel cselekednék azok a jancsárok, a kik reám jöttek, a társa pedig a jancsárnak elszökött, reggel ezen hírrel jött le a szerdár tolmácsa, kit is adjungált volt a szerdár az adósság kereső törökök mellé pro assistentia és e napokban egynéhányszor jött a házamhoz ezen dolog végett. Ugyan ezen tolmács hozván hírt, hogy ez éczaka a szerdár a jancsár agával öszve vezett a ki vágatott égett borok dolgaért, azt vetvén szemire, hogy miért kellett az cselekedni az ő híre nélkül. Kornarinak is emberejüvin ki a várbül, izente hogy a szerdárral ez íjjel szemben lévén, nagy beszéde volna velem, kívánván, hogy a görög tolmácsom tanáltatnék a házamnál, megizentem, Visnyiczére küldöttem, és mikor el érkezik, hírt adok neki. Visnyiczére rendeltetett gyalog zászlóim kapitányokkal együtt felérkezvén Visnicze s Heszárcsik közé az erdőben szállottak, onnan jött be az kapitányok Kassai István az hírrel, kit is vissza küldöttem, hogy megállván aszél, szép renddel hozza be a zászlóimat ésseregimet Visnyeczére, meghagyván, hogy innen is az mellettem lévő palotásimban és a Visnyiczén lévő hajdúkban is ki vigyena seregek szaporításáért és zászlók becsületiért. Ezen dolog után asztalomhoz ülván, becsületes híveimmel mulatván, érkezék hírmondó levelekkel Poserolczárúl tegnap az ellenségnek kétszeri ottan lőtt próbájárúl és a palánkon kívül való városban mind a kuruczoknak, s mind a törököknek lett károk iránt lőtt tudósítása tiszteimnek, kit a szerdárnak is értésre adtam, hogy hadaimnak onnét való eljövele és az ott valóknak csak kevés számban való maradásokat értvén az ellenség, így történt ez a kár, kit conturbate ért-

vén a szerdár is, egyib választ nem tudamondani, hanem hogy ezen dolog végett oda hadakat küldeni kiszül, a ki meg lött, meg lött, a ki elment, elment. Az ellenségnek ezen próbájához képest tettem újabb dispositiót Poserolczán lévő szolgálóimnak és az úr Petróczy István uram is ottan lévén, ő kegyelmének irtam, mint alkalmaztassák tovább magokat. Ma igen kemény idő volt, rendkívül való szél, hideg, a ki még ezen az őszön nem volt.

8. Szerda. Poserolczai törökök és az tegnapi hírekkel az szerdár egy agáját küldette le egy vén poserolczai törökkel, insinuálván a poserolczai lakos törököknek suplicatiójok jött hozzá, hogy vagy őket, vagy az kuruczokat szállítsa ki onnan, és rendeljen praesidiumot, mert ők az ellenség miá meg nem maradhatnak, izente azért a szerdár, hogy magamra vállalhatom e az ott való törökök securitássát? és milenne ennek orvossága? Kire én azt feleltem: a fő vezér fermánya szerint én az hadaimat onnan elhoztam, kit Visnyiczére s ide, s kit Nikápol és Arnolt ország felé küldöttem, az kik Poserolczán vadnak, a fő vezér fermánya mellett cselédjek kedveért maradtak, a szerdár tudja, mit cselekszik, én, az kik ott maradtak is, ha ugyan megkivánja a szerdár, elhozatom, ha a hideg veszi is meg őket, de Poserolczát meg tarthatni, ha egy kemény embert küld az ott lévő törökök közé, ott elég török van, két annyi is van, mint kurucz, száljanak be a palánkban, egyébiránt ha 500 törököt küld is oda, az külső várost, kivált ha az Duna befagy, meg nem őrizhetni, én is arra nem felelhetek, de az én kapitányommal egyet értvén, az ő résziről lévő ember jó rendet tartván, s az palánkban be szálván, semmit se féljenek, ezzel elmene a szerdár agája tőlem.

9. Csötörtök. Beszálván az én gyalog hadaim öt zászlóval Visnyiczére, az kapitányok Kassai István az több gyalog tisztekkel és némely tizedesekkel bejövének előmben dispositióm szerint, behivatván azért előttök az Visnyiczén vélek együtt való telelésre rendelt komornyikomat Andrási Zakhariást, mind instructióját, mind az hadak között lejendő edictumot előttök elolvastatván, és szokott fejedelmi öreg pecsétem alatt kiadatván, végre osztán némely gyanuságokra nízve Kassait az kapitányságtól priváltattam, kapitán képit Szabó Gáspár elsőbb fő hadnagyomat denominálván, más két fő hadnagyomat is megfogatván és az kapitányokkal együtt vasban veretvén, tisztekből azokat is ki vettettem, ezen dolgok után megvendégeltetvén, éczakára vissza küldöttem. Szép idő volt.

10. Péntek. Visnyiczére rendelt komornyikomat ki küldöttem bizonyos instructióval, Kassai a gyalog kapitány, és a megfogatott hadnagyok ellen is inquisitiót parancsolván peragáltatni, és az tegnap ki adott edictumokat is publicaltatni parancsoltatván a seregek strásamesterivel. Ma izente meg a szerdár is sok divánkozása után való deliberatióját az poserolezai dologban, hogy az szerdár Alaj Béket, ki most Hasszán P. palánkjában vagyon, rendelte az hozzá tartozó lovassággal, azokat rendelvén, és másokkal is megsziporítván a Poserolezán lévő törökök auctiójára az említett Alaj Béket praeficiálván az törököknek, kívánja, hogy Petróczi István uram is vele egyet értsen, és e két ember Poserolezának manutentiójában, és az ott való dolgoknak jó rendben való vételiben kövessenek elmindent, a kitjóra valónak látnak, kívánván, hogy erről én is parancsoljak a magam alatta valóinak. Kérdeztette azonban, hogy ott hány taraczkom

volna, kire is izenvén, hogy hat darab volna, izente: hogy ha több munitióra, vagy egyébre szükségek lésszen, minthogy én a por felől izentem, hogy a tarackokhoz por nincsen, a szendrei Alaj Bék tudósítson, úgymond, bennünket, nem lisszen fogatkozás. Szép idő volt.

11. Szombat. A Visnyiczén lakó jancsár aga csauzza jött vala látogatásomra, insinuálván, hogy ottan mi részünkről való hajdúság szorulásban vagy on, még három nagy házra lehetne szükségek, és ha sok bort, vagy egyéb részegítő italt hoznának embereim közül a Dunán, levelem nélkül ne járjanak, mert ki vágják, holott az én szükségemre valórul nincsen szó, ha korcsniát tartanék is a kuruczok számára, csak töröknek ne adjanak. Végezván vele, izentem általa a jancsár agának is keménykén, hogy minden rossz embernek ne higgyen, nekem is császárajátul vett becsületemet adja meg, egyébiránt én véteni nem kívánok senkinek is, de az egy fejem s becsületem maradván már meg csak, senkinek rabja nem vagyok etc. jött azután a várbeli hoesa magyarul tudó gyulai Murtuzán, effendinek hivatja magát, több barátságos beszéde és némely dolgokról való relatiójai között tévén instantiát, hogy az ő neve alatt iratnék egy levelet a kassai generalisnak Nigrellinek deákul valami rab dolga végett, minthogy postája migyen Kassára, kívánsága szerint azért megiratván, elmene szállásomról. Jött azután a várból Kornari uram, tött relatiót némely dolgokról confidentiájának megbizonyítására, s többi között arról, hogy a szerdár jelentette előtte, hogy a minapi én szükségemre hozott égett bornak kivagdalása hírvél nem volt, és hogy megkíván velem békülleni, mert három felé küldött ki a falukra

fermanokat, egyik az én szükségemre való égett bor, másik sertések, harmadik széna dolga felől szóllana. Pogány Zsigmondot s Kandó Jánost küldtem ki Visnyiczére valamely palotásim zászlótartója ellen való törvényes dolgoknak véghezvitelire. Zakkariás is megjött Visnyiczén véghez ment dolgoknak relatiójával. Szép tavaszi forma meleg idő volt.

12. Vasárnap. A szerdár nyúlászni lívín oda ki, estve felé jött be, valamely búzát, árpát praetendálván a ferman szerint nekem tartozó búzából, negatívát adott. Kire én is keménykébben tettem választ. Az erdélyi Szofiában lakó nemességben egynéhányan az eleiben, úgymint Nemes János, Nemes György, Daczó Pál, Daczó László uraimék egynéhányad magokkal jövőnek elő álom felé, az többi Poseroleczán maradván, mind azok valakik Szofijában voltak, az velem lött végezés szerint az vezér mind elbocsátván őket, kik nekem is feles leveleket hoztak mind Sándor Gáspar uramtól, mind a francziáktól. A vezér is már Szofiából egy napi járó földet ment volt túl Szofián, mikor ezek elindultak. Hozták újobban Petróczi uram levelet is, hogy újobban Poserolecza alá csapott egynéhány lovas labancz, s marhákat is kaptanak el, de utánnok menvín a kurucz lovasok, vissza nyerték. A vezérnél lívő utolsó audientiám után sietetvén canteriumot a lábaimon mindazolta is nem érzettem fordulását, hanem az két nap tisztulván az sebe is annyira már a borsó belé tételekor, s ki vételekor fájdalmat sem érezvín, hanem az éjjel az bal kezem könyökiben keztem érzeni alteratiót. Rendkívül való szél támadván az éjjel.

13. Hétfő. Napestig az erdélyiek dolgában volt bajoskodásom, az szerdárnak izenvín felőlek; izente

válaszúl, az erdélyieket által a Dunán nem bocsátja, Poserolczán sem szenved, vígeztem azt velek, hogy a szerdár fenyegetődzésivel ne gondoljanak, gondjokat viselem, és a portára is irok felölek. Item Petróczitúl jött Pekri és feleségének is írt levele, az két nap tavaszi forma idő volt.

14. Kedd. Az erdélyiekben Nemes János, Kálnoki Péter uraiméket magam mellé marasztván, hogy mellettem telettessem, és Gyárfás Tahmást, hogy újabb dispositióval expediáljam, a többit Poserolczára expediáltam, dispositót tévén mind magok, mind lovok elődisekrül. A szerdár még is inhaereált tegnapi resolútiójának, egyéb dolgoknak magát accommodálta, 1000 kila búzát és ugyan annyi kila árpát is adván lovaim szükségire.

15. Szereda. Az elmúlt éjjel Andrási János szolgálmat a szerdár kapuján hálattam, hogy éczaka csendesb elmével lévén, az erdélyiek dolgában intentióm szerint inkább disponálhasson, de haszontalan lön minden vele való munkám, csak megizenvén világosan, úgy látja, nem vagyok jóakarója, mert oly dolgot kívánok tüle, a kivel elakarom veszteni, egy általjában az erdélyieket által nem bocsátja, míg a vezér parancsolatját nem látja, miért úgymond, nem hoztak levelet reá? Kire nézve újokban reá küldöttem, lévén olyan hírem is, hogy a kiket tegnap Poserolczára vissza küldöttem, azokat is Heszárcsikon megtartóztaták; Gyárfás Tahmásnak volt examenye az elmúlt esztendőben factiosuskodó erdélyiek dolgában, relatióját írásban is tétettem. A szerdártúl le jött a válasz, parancsolván az heszárcsiki porkolábra az ottan megarestáltatoknak elbocsátásokrul, izenvén olyat is, hogy ha valakit valahová bujutultimmal akarok

küldeni, adjak neki is hírt, hogy ő is reá írhasson, abban ő akadályt nem téssen, de az vég hely lévén, az én bujutultimmal ez után is azzal kereskedő kuruczok, a kik úti levéllel szökhettek, vagy elszökhethnének, kárt tehetnének az én praetextusom alatt. Az itt való császár élises hambári felett való tisztekre adott egy bujutultit a szerdár requisitiomra, hogy a vezértől fermánynyal nékem rendelt búzából adjon ezer kila búzát, és 200 kila árpát szükségemre, de amaz a fő vezértől, s teftedártól kiadott ferman megmutatása nélkül az szerdár írására adni nem akart, kire nízve ment a dolog az szerdár eleiben, az hambárok felett való tiszt is oda ment, ott is csak megmondá, hogy követi a szerdárt, de addig nem adhat, hogy ő is pariálhassa magának, a szerdár pedig kerestette a dévány teszkereket, ide is le izenvén, hogy nem tanáltathatja, talám vissza adta, én is vissza izentem, hogy oda adtam, még mikor a vezér elmenetele után elsőben véle szemben voltam, minthogy reá szóllottak, és így az élis dolga két közben maradt. Ujokban mind a magam bujutultija mellett való jártatás és abban a császároktól s vezérektől való megbecsültetisem praejudiciuma forgatásával irattam néki egy levelet, panaszt tívín a poseroleczai törökökre is, Petróczi uramtól ma érkezett panaszához képest tovább is instálván az erdélyiek dolgában és hogy ha által tétetni a Dunán vagy Poseroleczán is őket szenvedni nem akarja, legalább havasalföldiben való bocsájtásokat Madács uram után engedje meg, hogy több ő kegyelmivel telelőkkel találhassanak, egy menzil fermant is adván, hogy a vezérnek dolgok végett emberemet küldhessem, és egyéb dolgokról is írhaszak, kik iránt a szerdár fermán nélkül nem cselekedhetik. Gyárfás Tahmást expediáltam Poserol-

czára, el küldvín a lajstromot, kiket akarok az erdélyiekben elküldeni, s kiket meg hadni. Szép idő volt.

16. Csötörtök. Az fel küldött irásimmal s leveleimmel rész szerint commovealódott, rész szerint penig convincáltatott a szerdár, adatott ki olyan generalis fermánt, adván Szendrőre és Heszárcsikra, hogy az én bujutultimmal senkit ne impediáljanak se jövet Poserolczárul se menet, de azon kívül megfogják. Az elés iránt is újobban parancsolt az hambár tisztjére, feltanáltatván az divány teszkereket is, a kik nékem itten adandó búza s árpa iránt adattak; de az erdélyiek dolgában csak inhaereált, más felé nem bocsátja, ha passust ad is, más felé nem, hanem Nikápoly s Oroschik felé, innen az Dunán, valamíg a vezérnek újabb fermánya nem jö felöle. Menzil fermant is nem akar adni, mondván, menzil az utakon nincsen, most is a törökök onnan felől jöttek, magok lovain jöttek. Voltak nálam audientían itt lakos valamely sidók, kikkel is tractálván ígérték arra magokat cambium és vexel formájában, hogy a vezér részirül Drinápolyban a mely pénzt az én embereim felakarnak venni, ha tiz ezer tallérig, vagy annyi forintig érő liszen is, csak ottan az én embereim az oly pénzt az ő részekre való sidóknak keziben assignálják, és arrúl ezeket ide tudósítsák, kisék léssznek itten annyi summa pénzt interes nélkül kezemhez adni, a minthogy meg is akarván velem esmerkedni, és jövendőre is gondolván, négy ezer forintot adnak költsön embereim keziben zálogra, mindazáltal a míg már Drinápolyból válaszok érkezhetik, valamely safiros egy darabbul álló clenodiumot is adván felesígem nekiek; kire ők megint posztót abát fognak adni, szolgálmat is itten s Visnyiczén lakó hadaimat megkívánván ruházni.

17. Péntek. Az mai napon felküldött irásim complementizálásból álló livin, tetszettigen a szerdárnak, felküldött szolgálám mellé ereszkedvén, egíssigem felől, és hogy magamat mivel mulatom, igen curiosus volt, megadván a turás menzil fermánt is császár czimere alatt. Valamely hadnagyomat veretvén enapokban vasban, kezessigen kibocsájtottam, egyiket Pose-rolczára való lakásra, másikat penig más szükségre destinálván, csak ma expediáltam. Hideg ködös idő volt.

18. Szombat. Volt audientiája Péter-Váradjából szabadult lovas zászló tartómnak Katona Istvánnak, kinek is erős hiti letétele után volt tülem bizonyos helyre s emberekhez expeditiója az ellenség földre. Az császár hambárjából a szerdártól rendelt 1000 kila búza és egynehány száz kila árpa perceptiójában fáradoztak embereim, kinek valamely részit a hadak közé parancsoltam ki osztani. Némely dolgoknak rendben vitelire azomban küldöttem ki Visnyiczére Kandó János és Sándor Mihály bejáróimat. Érkezők Petróczi István uram postája Horvát Ferencznek s Szamárosinak ezerig való lovassal, s gyaloggal a Duna mellé való szállásoknak a hírivel, és a szendrei Alaj béknek oda való érkezésének a hírivel, mely dolgokrúl és a mellett egy memorialéval küldtem fel Orlai uramot a szerdár kapujára, fogattam hozzá a portai expeditiokhoz.

19. Vasárnap. Az éjjel nyughatatlan voltam, véget értem mindazáltal az portai expeditiókban, kikkel Boér Gábor nevű bejárómat expediáltam Passoroviczára, hogy ottan lovat adván alája, és kisíróket rendelvín melléje, a menzil ferman mellett expediálják Drinápoly felé, s addig kisírvék az én lovasim, míg

posta lovat kaphat. Irattam ezen úttal Hacsí, Csurajdo nevű drinápolyi zsidóknak, ha ott valamely pénzt vesznek fel az én embereim, és az említett zsidóknak adják ki, az itten livő sidók le tennék ha csak 10 ezer forint liszen, így obligálván az itt livő sidók magokat; erről én is irtam Sándor uramnak, irtam a fő vezérnek egy levelet, és egy memorialét is 15 ersziny pénzről az új Reiz Effendinek, ha Isten Erdélyben viszen, megadom, ha a portán patronusom lészen és az ő szava által lészen Erdélyben hamar való me netelem, irtam Skerletnek is, megküldtem Sándor uramnak a quiaetantiakot is, kikerül irt és a kik mellett valamely pínzt kellenék fel venni a francziáktól.

NB. Szerdárrel szemben nem lehetvén tegnap Orlai uram, audientiája mára haladott, mivel tegnap egisz estig oda ki a mezőn vadászni volt, szemben livin vele, küldte szállásomra, a szendrei mostan Poseroleczán livő Alaj Bék és ugyan a palánki passa levelit, kikben az hírekről és az poseroleczai palánk a kuruczok és törökök előtt való elintézéséről ír, izenvin az az Olaj Bék: soha hazugságban nem tanáltattott, azt írja, felét a palánkbeli házaknak a kuruczok intéztik, azért az ellen ő is választ nem adhat, az nagyobb kaput a szerdár vigyázván, a kisebbiket az Azab aga, ha az kuruczoknak kapujok volna, ki s be járván, ellenség jöhetne bé; ezzel én contentus nem lévén, és újobban levelem által aggrediálván, újobban izent ilyen választ, ha az kuruczok a törökökkel együtt lesznek, sem ő, sem én nem nyughatunk, hanem inkább reá mígyen arra, hogy ő az törököket mind a városról, s mind a palánkból ki hozza, szállítsak én kurucz zászlókat belé és őriztessem, vagy penig én, a kik ott kuruczok vadnak is,

hozassam ki, s ő annyi törököt rendel, a kik eligsí-
gessek lesznek, ezen resolútiójárúl mellettem tanálta-
tott híveimet öszvegyűjtván, pro et contra melyik vol-
na jobb az mostani circumstantiákban, conferentiát
tartottam. Ma fergeteges híves idő volt, közel is lát-
szik, hogy az erdők, hegyek felé hó esett, az elmúlt
éjjel is hideg volt.

20. Hétfő. A szerdár a poserolczai dologban lett
determinációjához képest az Drinápolyban rendelt em-
bert subsistáltattam, míg már ezen dolog köztünk eli-
gazodik egy felé, sok gondolkodásim után azért deli-
beráltam, hogy ha az törököket egészen kiszállítja,
és az én dispositióm alá bizza, én manuteneáлом magam
praesidiumával azon helyt, csak adjon fermánt, hogy
az parasztsággal építhessem meg, és adjon port, go-
lyóbist, ezen deliberatiómról conceptust tettem le írás-
ban, törökre fordítván, felküldtem nekie, magam is
kész lévén egynéhány napra oda mennem. A szerdár
válasza lejött, tegnapi resolútióját nem állá meg, azt
izenvin ő nálánál elébb való ember fermánya, úgy-
mint a fő vezér fermánya ellen ő más fermánt, hogy
adhat? azért egy kevés ideig az kuruczok az törökök-
kel együtt alkudjanak meg, én is irjam meg Petróczi
uramnak, lássuk mit hoz az idő, Boér Gábort expediál-
ván a Drinápolyban íratott levelekkel, Petróczi István
uramnak is committálván, hogy az ott való hírekhez
képest, s a mennyiben a törökökkel dolgok s bajok
vagyon, Sándor Gáspár uramnak ő kegyelme is bőven
írjon, és onnan egy jó erős lovon, Resztyova felé Boér
Gábort expediálja, egynéhány lovast is rendelvín ki-
sírőjűl addig a helyig, a hol az menzil ferman mellett
lovat kaphat. Az itt való sidókkal is végít érvén, hogy
pinteken öt ezer forintot adjanak fel, az elmúlt napok-

ban adott ezer forinttal együtt hat ezer forintot érő zálogomra 31 napig, hogy akkor pénzeket le tívín, ha itt teszem le, 400 forintot tegyek le az capitalis summán kívül, ha pedig Drinápolyban teszi le Sándor uram, tehát az kapitalison kívül csak 300 forintot tegyen le, ha pedig ott két hét alatt lenne letétele, in tali casu az 300 forintnak csak a felét tenném le. Érkezik Petróczi István uram tudósítása és azzal együtt Mikó István és Kapi János, kik által tudósít ő kegyelme, hogy oda az elmúlt szombaton egynihány száz lovas gyalog ellenség ütven s egy elszökött katoná közülök bejüven s hirt téven semmi nevezetes kárt nem tehettek, a lovasoknak Horvát Ferencz, a gyalogoknak Kis Albert lévén a tisztek, kik is mind velek lívökkal együtt az elmúlt ősszel az én hűségemtől elszakadott s elszökött vitézlő rendből áll, egynihány boglya s kalangya szénát gyűjtöttek meg a városon, és három marhát kaphattak el, ezzel tértenek vissza.

21. Kedd. Az erdélyiek dolgában, és tovább való subsistentiájok felől újabb dispositiót téven, commissióval őket expediáltam, reggel parancsoltam különös audientiát adván Mikó Istvánnak, Kapi Jánosnak, Farkas Pálnak, úgy Kis Farkas nevű vákans hadnagyonak is, estve felé pedig az magyar politia szerint mind nekik, mind másoknak contentumot akarván tenni, megvendéglettem és kedvéért estve magam is sokáig fen voltam. Hideg idő volt. Kassai István gyalog kapitányt megfogattam az felőle való gyanúságoknak újulására nézve.

22. Szerda. Poseroleczára visszaküldöttem az ide jött személyeket az magok dolgában és az kik miért jötteknek volt s instáltanak, resolválván. A szerdár a

tételi Musztafa békét és ugyan a szerémi Fezulla békét rendelte el, s ma expediálta valamely zászlókkal Jeni-palánk s Moduvára, az hol a labanczságnak járása szokott lenni, hogy az hajóit kikeressék. Szép csendes idő volt.

23. Csötörtök. Érkezett Kis Ferencz nevű karabilyosom, ki is hozta volt be hírit Petróczi uramnak az ellenség reá való meneteleknek, itt is relatiót tivin Kassai árultatásáról, és szemiben is hittel mondván, az midőn minden dolgokban való examenye véghez ment, megajándékozván, megint az úr Petróczi uram mellé vissza küldöttem. Rút essős fergeteges idő vala napestig.

24. Péntek. Volt az Haszasz Basi nevű jancsártiszt az Visnyiczére rendelt csauzzal és amaz ötszáz tallér adósságot praetendáló törökkel valamely pénzt hozván le, és instálván, hogy a mai napon az mely két köves botot küldtem vala fel az jancsár agához, azt ott hatták, Andrási is lejöven vélek, kitül fel küldtem vala, az öt száz tallért az jancsár odák között öszve szerzette, az eddig practicált mód szerint egy holnapra adták, 25 tallért kívánván az 500 tallér után, addig az két bot zálogul nála maradván, de azt kívánják, a pénzt adjam az adósnak. Kire én, az adósságot én reám a molla annyiban vetette, az mennyiben hitet nem akartam mondani, azért ha az adós úgy veszi fel, hogy most a 200 ötven tallérát felveszi, hogy az felét az én szükségemre hadja, az többit megvárja, még nekem pénzem jó, jó szívvel, de nem különben; sokáig való controversia után nem érhetvén véget vélek, vissza mentek a pénzzel, és az adósságot kereső törökkel együtt, s az mai nap abba marada. Érkezik meg Zakkariás az poserolczai s palánki re-

latiókkal és hogy ott palánkon létiben az ellenség földiről hajtván el valamely lovas törökök Antoninak 300 egynihány öreg sertéssét, azokban harmad fél százig valót az én számomra megvett, és Poserolczára is hajtotta, valamely leguminákat is vásárolván, és Poserolczárul is valamely élist indítván. Borúlt idő volt.

25. Szombat, karácson első napja. Az éjjel alkalmas hó esett volt, két únyira beborította mindenütt a földet. Két rendbeli praedikációk után az megvásárlott sertéseknek árában, az mi hátra volt, ezer öt száz forintra vásárolván Zakkariás komornyikom keziben adatván, arrúl való lajstrommal együtt, az mennyit magam szükségire meghadni és nagyobb részét hadaim s hiveim közé kiosztani parancsoltam. Újabbban ugyan azon komornyikomot estve elő álmkor expediáltam Poserolczára, egyéb dolgokról is tévén új rendelést, dispositiókat az occurentiákhoz, és Petróczi uram tudosításához kipest. Ma is mind párnolt a hó, beborúlt idő lévén, estve felé pedig fagyni kezdett.

26. Vasárnap, karácson másod napja. Jöttek Tömösvárról hirmondók Gyulára Tömösvárról bevitt élis hírivel, és hogy vissza jövet felvertik a törököket. Ma kemény idő volt.

27. Hétfő. Felesen lévén Jánosok hiveimben, azoknak is lejendő contentumokért, és az idő töltésével való multságomért is az mainapot mulatással kívántam tölteni, hivatván ebédre Kornari uramot feleségestül, hintót küldvén érettek és egyéb hiveim is felesen lévén, velek együtt mulattam, feles leveleket hozott Oblanczki János Bukarestről. Hideg fagyos idő volt.

28. Kedd. Az tegnap érkezett levelek revolválá.

sában munkálódván ma is , és az Bukarestről jött szolgámat examinálván, abban tölt el az idő nagyobb részről. Délután érkezék Petróczi uram levele, hogy az innen küldött törökjei a szerdárnak Moduva tájjárul megtérvén, az ellenségre nem akadtanak, már általment volt, hanem egynihány hajóját nyertik el, kit is magokkal felhoztanak. Ma szeles idő volt, nappal olvadt, estve felé fagyott. Érkeztek Visnyiczére estve az hajóim Poserolczán lévő és Palánkon vásárlott valamely élisemmel és teletísemre kívántató alkalmatosságokkal, major és szerföző gazdákkal, és ahoz való requisitumokkal.

29. Szerda. A vadászathoz tartozó embereim, s ebeim és puskásim is feljöttek Heszárcsikhoz parancsolatombúl, kiknek élődésekrül, ruházatjokrül és egyéb szükségekrül tettem rendelést, azután magam multságára akarván azokat fordítani. Poserolczárul jött hajóimat is evacuáltatván, itt és Visnyiczén azoknak is itten buzával való megrakásokrül és azon buzaknak a poserolczaiak szükségire való fordításárul töttem rendelést.

30. Csötörtök. A puskások hadnagyát Földvárít a puskások ruházatjára szükséges vásárlásokkal s költséggel Heszárcsikra küldöttem, hogy egy hétig ott vadásszanak és az ott livő erdők vadas, vagy vadatlan voltárul experiáljanak. Egy kazal fát is vitettem az Száva mellett, az hol a vár alatt a Dunában szakadt pro praetextu, és ott egy kulyibát is kezdettek csinálni parancsolatombúl, hogy azon fának őrizésinek praetextusa alatt az Visnyiczén livő hajdújimbúl egynihány legínybúl strását tarthassak, hogy az Szávára és Dunára vigyáztathassak, minthogy nem a vár erősségben, hanem az városon kerítetlen helyen

vagyon lakásom s telelsem, tartván attúl, az hírekhez képest az én személyemre nézve az várost az ellenség megütheti, felgyújthatja, s megpróbálhatja éczakának idején vizen is, de annyival inkább, ha a Duna, Száva az télen is úgy megfagy, mint tavaly, ha valami lárma volna, lehessen hírem magam emberei által. Az itt való sidóktúl ma vöttem fel az ötezer forintnak, kit kölcsön vettem tülök 31 napra zálogomra és interesemre, restantiáját, az egyik ezer forintrúl úgy végeztem velek, hogy élísül és partékájúl complanálják, kirúl is magokrúl levelet is adtak, ezen dolog és arrúl való levél az sidók részírúl és magam részírúl egynihány emberek előtt menvín véghez bizonyoságnak okáért, az zálogok penig arany, ezüst mívbül, egy gyöngybül valók voltak. Az éjjel nagy hó esett.

31. Péntek. Az éjjel oly rendkívül való alszél és fergeteg volt, az mely ma is alkalmas ideig tartott, kihez hasonló ősztül fogvást nem volt, mely nikem is az hajóimban az éjjel kárt tett, egy hambáros hajót elvívén s elkapván a hab és szél; holmi belső dolgaimban foglalatoskodtam.
